Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII

IOSEPHI

VIRI INTER IVDÆOS CLARISSIMI

OPERA omnia quæ extant ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Notis & annorum serie ad omnia singulorum capitum illustratum.

Cum INDICE locupletissimo.

TOMVS PRIMVS,

Continens Libros XX. De ANTIQVITATIBVS IVDAICIS.

GENEVÆ,
SVMPTIBVS
SAMVELIS CRISPINI.

M. DC XI.

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

IOSEPHVM (benevole Lector) & historiã ab eo scriptam commendare lubens abstineo: Qualis fuerit indicat abũde eius vita simpliciter & sine fuco ab ipso cõscripta, quam præfationis loco alteri Tomo apponendã visum est. De operis dignitate & utilitate satis liquet ei qui vel argumentum vel scribendi genus attendere volet: Historiã tractat, cuius laudes multis iam pridẽ celebratas, si persequi velim, actum agere videar, sed quod exiguũ est momenti historiã tractat sacrã, et iam profanis experitam, quæ patrum mores, vitam, & res tam foris quàm domi gestas cõtinet. Huius ergo scriptoris monumenta merito suo passim omnibus recepta, & facilius circũferri eorúmq; lectione animus recreari possit, eam tuo commodo in Tomos duos ita distributa exhibemus, vt prima utriusq; pagina indicabit: atq; adeò ea forma exhibemus, qua & Platonis & Plinij opera à nobis non ita pridẽ edita plerisq; omnibus placuisse videmus. Ad quæ præter capitum summas præfixas, habes ad oram libri annorum seriem à mundo condito. Necnon notulas quatenus materia locum asserunt. Quæ omnia à te eodem quo offeruntur animo si accipi intellexerimus, idẽ in alijs deinceps sentire certum est. Vale.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, PARtim confutato Ioſephus hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchidas Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Mole
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Charemon
Chœrilus poëta
Conon hiſt.
Demetrius Phalereus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Heræus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus.
Heſiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Iſidorus
T. Livius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodorus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM Liber primus.

SIGISMVNDO GELENIO *interprete.*

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Proœmium, cõtinens causas & summam sequentis descriptionis.*

II. *De mundi creatione, & elementorũ dispositione.*

III. *De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad Diluuium.*

IIII. *De Diluuio, & quomodo Noë in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.*

V. *De turri Babylonica, déque linguarum mutatione.*

VI. *Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.*

VII. *Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint.*

VIII. *Quomodo Abraham generis noſtri auctor è Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondã Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamum in Aegyptum eſt profectum: & ibi aliquantiſper commoratum, retro unde Genetrix eſt reuerſus.*

X. *Sodomitarum clades ab Aſſyrijs accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamum in Aſſyrios aggreſſus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentẽ exciderit, flagitijs eorum offenſus.*

XIII. *De Iſmahele Abrahami filio, eiúſq; poſteris Arabibus.*

XIIII. *De Iſaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abrahami coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Iſaaci filijs Eſau & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo.*

XX. *Mors Iſaaci & ſepultura in Hebrone.*

PRO-

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS ET SVMMAM SEquentis descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures eásque multum inter se differentes. quidam [a] enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quò gratiam illis referrẽt, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognitúque dignas in obscuro latêre non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex [b] iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauauerunt. Præsens verò opus aggressus sum, ratus Græcis nonnullis cognitu nõ iniucundũ fore. Comple-

a *Varia historiographorum differentia.*

b *Impulsiua causa huius historiæ conscribendæ.*

ætetur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatẽ, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis tranſlatã. Cogitaueram [a] equidem & antea, iam tum cum hiſtoriã de bello ſcriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi; quam varia fortuna vſi, ſub quali legiſlatore ad pietatẽ cæteráſque virtutes inſtituti, quibus belli per tot ſecula geſtis, inuiti ad poſtremum contra Romanos bellum ſint pertracti: ſed quoniã prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud propriè dicato opere exorſus vſque ad finem ſuũ perduxi. Procedente dein tẽpore, ſicut vſu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædã ac ſegnities mihi inceſſit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: ſed fuerunt qui cupiditate cognoſcendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis [b] Epaphroditus, vir cum omnis generis diſciplinarum, tum verò rerum geſtarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipſe in maximis negociis & variis fortunæ caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ ſe tuliſſet, inconcuſſúmque virtutis ſtudium perpetuò retinuiſſet. Huic igitur morem gerẽs, aſſiduo cunctorum vtile aliquid ac honeſtum molientium fautori, cum me mei iam ſuppuderet, ſi viderer ignauiam ſpecioſiſſimo labori anteponere, vires animúmque reſumpſi: ſimul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim noſtri exteris ſua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi tes noſtras cognoſcendi ſtudio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditũ, quòd [c] Ptolemæus ſecundus eius nominis Rex, totus diſciplinis colligendíſq. libris deditus, magnopere contenderit legem noſtram, eiúſque inſtituta, & viuendi formam præſcriptam in Græcum eloquium transferri: [d] Eleazarus autẽ pon-

a *Ioſephus hanc hiſtoriam non Hebraica, ſed peregrina lingua, Græca nimirum conſcripſit.*

b *Epaphroditum.*

c *Ptolemæus Philadelphus.*

d *Eleazarus.*

tificum

tificum nostrorum nemini secundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omninò, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legē solam ei tradiderunt [a] interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerāt. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorū præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes, [b] in vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas trāsgredi verentur, omnia prosperè succedunt suprà quàm credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur, quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter [c] iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentē adhibeant, & legislatorē nostrū probent, si naturam, vt dignū est, consideraunt, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, purámque suam narrationē ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quātum ad longitudinem temporis, rerúmque vetustatem attinet, impunè poterat quælibet mendacia cōfingere. Natus enim est ante annos bis mille, cū ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deorū quidem suorū natales, nedum mortalium leges aut

Anno 268. Ante Christum nat.

a *Septuagin ta interpretes.*

b *Quid potissimum ex huius historiæ lectione peti debeat.*

c *Ad Lectorem Iosephi adhortatio.*

res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruimus. Scire [a] igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè disposituro, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. [b] Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad Deũ & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cùm iam ad pietatem haberet obsequẽtes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciam addiderunt. at noster Legislator post-

[a] *Norma magistratus & Legislatorum.*

[b] *Discrimẽ Mosis & aliorum Legislatorum.*

eaquam

quam puram virtutem habere Deum docuisset, censuit pro se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit, in eósque qui neque sapiunt, hæc neque credunt, seuerè admodum animaduertit. Ad[a] hoc igitur præscriptum volo Lectorem hęc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispositа, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam disertè expressa, nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim cõsiderare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerũ seriẽ vertemus stylũ, præmissis quæ Moses narrat de mundo cõdito: ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

a Epilogus præmij.

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

CAP. II.

IN[b] principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum non veniret, alta caligine tecta, spiritúsq; eam supernè permearet, lucem Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, cõsiderata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit noctem, illam verò diem appellauit, vespere & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidẽ [c]prima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit, Cuius causam possem equidem & nũc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas

An. mundi 1. Ante Christum nat. 3963. Genes. 1. Hedio & Ruffinus cap. 1.

b Creatio mundi.

c Prima dies.

An. mundi 3963. Ante Christũ nat. Hedio & Ruffinus Cap. 2. Genes. 2.

proprio volumine cõscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationẽ differam. Post hæc [a] secunda die cœlũ vniuersitati rerũ superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glaciéq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam competẽter temperatũ. [b] Tertia verò terrã statuit, mari vndiquáque circunfusam: eadémq; die cõtinuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. [c] Quarta verò cœlum sole ac luna, aliísque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum, anni reuolutionem manifestè indicarent. [d] Quinta verò die animantia, tum natatilia, tũ per sublime volãtia, per altũ pérq; aërẽ dimisit, copulata prius & ad cõgressus genituræ causa comparata, quo genus eorũ crescceret simul ac multiplicaretur. [e] Sexta autem die quadrupedũ genus cõdidit, masculo & fœmineo sexu distinctũ: in hac verò hominẽ etiã finxit. atque ita mundũ sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit, septima autẽ requieuisse Deũ, & ab operibus cessauisse. quamobrẽ etiam nos vacationẽ à laboribus pẽr hanc diem celebramus, appellantes eam [f] Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorũ lingua significat. Quin etiam naturã interpretari potest septimã diẽm Moses incepit, de hominis fabricatione in hũc modũ disserẽs. Finxit Deus hominẽ humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritũ & animam: homo autẽ hic vocatus est Adamus, significat [g] autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidẽ è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & veta. Statuit autẽ Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns

a *Secunda dies.*
b *Tertia dies.*
c *Quarta dies.*
d *Quinta dies.*
e *Sexta dies.*
f *Sabbathũ.*
g *Omnium rerum nominũ origo.*

dens autem Adamũ carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantémq; quòd reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: móxque vt est adducta, ex se productam Adamus agnouit. Issa autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat [a] Eua, id significat matrem omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum [b] ad orientẽ plantasse omni virenti planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cũ introduxisset Deus Adamum cum vxore, iussit eos plantatum curã habere. Rigatur [c] autẽ hic hortus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos findi-tur. Hortũ qui [d] Phison nominatur (ea vox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates [e] autẽ & [f] Tigris in rubrum mare exeunt: quorũ Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionẽ vel floreẽ. Tigris autẽ Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon [g] autem Ægyptum mediã secat: id nobis ab oriente exortũ signat, quẽ Græci Nilũ appellare solent. Porrò Deus Adamũ & vxorẽ de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solũ illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cum [h] autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, malicioſè persuadet mulieri vt de arbore scientiæ gustaret, asseuerans inesse ei vim dignoscendi bonũ ac mali, de qua si gustassent,

a *Eua mater omnium viuentium.*

b *Paradisus.*

c *Quatuor Paradisi flumina.*

d 1. *Phison Ganges.* γάγγης.

e 2. *Euphrates.*

f 3. *Tigris.*

g 4. *Geon, Nilus.*

h *Astus serpentis.*

Ann. mundi 2. Ante Christum nat. 3963.

beatam nihilóque deteriorem quàm Deus vitam acturos. atque [a] hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, cibóque hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iámque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi despiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi felicio-

a *Adami & Euæ lapsus.*

res, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cùm Deus in hortum veniisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam, sciscitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac lautaret. Illo verò tacente præ conscientia nõ seruati præcepti, Deus [b] ita infit: Equidem prospexerã vobis quomodo vitã felicem omnísque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum labórem aut solicitudinem: quibus fruẽtes vos neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm longissimè proferretur. tu verò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo cõtempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus [c] autẽ excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorẽ referens, & dicẽs, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum [d] Deus mulctauit eum, quòd muliebri cõsilio cessisset: terrámque nullos posthac fructus sponte proferre iussit: labórãtibus autẽ & opere attritus alia dare, alia negare. Euam [e] autem par-

b *Adamum Deus allequitur.*

c *Adamus iram Dei deprecatur.*

d *Adami pœna.*

e *Pœna.*

turitio

turitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdē dolis illectum in calamitates cōiecisset. quin & [a] serpenti vocem ademit, iratus ob malitiā, qua erga Adamū est vsus: venenúmq; [b] linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuítque, caput eius plagis impetēdū esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tū quòd ipsa bestia hoc pacto facilimè opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euā ex horto in aliam regionem transtulit.

a *Semen mū lieris (hoc est Christum) contereret sapus serpētis. Genes. 3.*

b *Pœna serpentis.*

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque diluuium. CAP. III.

NAti sunt autem eis & filij mares duo, horū prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctū significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi [c] fratres suis quisque studiis intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deū præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiam pessimus esset, lucrúmque solū spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quū visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius [d] sacrificium Deo fuit acceptius, quòd sponte naturæ genitis constaret, quàm ea quæ homo auarus & industrius per vim quandā à natura extorserat. ideò Cain ægrè ferēs prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit [e] fratrē, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. [f] Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbinam esset. multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni

An. mundi 70. Ante Christum nat. 3894.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes. 4.*

c *De Cain & Abel fratribus.*

d *Sacrificiū Cain & Abel.*

e *Abel à Cain interfectus.*

f *Colloquiū Dei & Cain.*

tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod respõderet Deo, primùm se quoque demirari ait, quî factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obseruatorẽ esse. Tum Deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset: & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sęuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, *vsque septimã progeniẽ* puniturũ se est cõminatus: & ex illa regione extorrẽ vnà cum vxore fecit. Illo[a] autẽ timente, ne oberrans in feras incideret, atq. ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras peragrare: & *signo* ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autẽ multas regiones vnà cũ vxore emensus, tandẽ Naida cõdidit: id loci nomen est: atq. illic sedem optauit. vbi etiã liberos procreauit. Cæterùm[b] tantum abfuit vt hac castigatione *in melius vitã* mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cũ aliorũ iniuria indulgẽs: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitã est effectus. Adhæc[c] simplice hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & põderibus immutauit, pristinámque sinceritatem & generositatẽ ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbémque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ[d] nomine imposito ab Enoso liberorũ natu maximo. Is Iaredũ genuit.

a *Cain regione exterrit.*

b *Cain Dei castigatione haud melior redditur.*

c *Mensuras & pondera Cain excogitat.*

d *Enosa prima*

ex quo Malalehel,& ex eo deinceps Mathusala est progenitus.huic Lamechus fuit filius,qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Selia, & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus,tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Iubal[a] verò germanus eius Musicæ operam dedit, psalteriúmque & citharam inuenit. Thobel[b] autem vnus altera vxore prognatorum viribus excellens rẽ militarem egregiè tractauit, cuius artibus & opes ampliores,& victum lautiorem sibi comparauit,quin & æratiam primus est commentus,& filiæ factus est pater vnius,nomine Naamæ.Porrò Lamechus diuini iuris non imperitus,videns pœnas se exoluturum parricidij à Cainb perpetrati,vxoribus suis hoc indicauit.Cæterum[c] superstite etiam tum Adamo Caini soboles scelleratissima euasit, dum posterior quisque fit deterior,nec solum imitatur priorum vitia,sed & superat,interim nec à bellis, nec à latrociniis tẽperando:& qui à cædibus abstinebant,alioquin auarè & superbè inter suos viuebant. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel esset mactatus, & Cain propter cædem solum vertisset,procreandis liberis operam dedit,quod magno prolis desiderio teneretetur,annos[d] iam natus triginta supra ducentos: quibus cum accessissent septingenti, tandem vita defunctus est. ex huius liberis, quos complures habuit, fuit etiam Sethus.sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus vbi eò ætatis venit,vt iam quod rectũ est discernere valeret,virtutis studiis se totũ dedidit:& cũ ipse[e] vir optimus euasisset,etiã nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniã erãt omnes bona indole præditi,& patriã absq.

a *Iubal Musicæ inuentor.*

b *Thobel. inuentor æraria.*

c *Cain Hypocritarum & scelerum parens.*

d *Adam annis 930. obiit.*

e *Seth Adami filius vir optimus.*

seditione incolebant in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur,& prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitū præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis [a] duobus columnis,vtrique sua inuēta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus docendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat,spectanda exhiberet, aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam,quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

[a] *Columna duæ extitisse.*

De diluuio,& quomodo Noe in area cum familia seruatus euaserit in campo Senaar.

CAP. IIII.

IN hūc modum per septem generationes perseuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum,sempérque virtutis respectum habentes. Procedente deinde tempore à patrijs institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes.& qui prius certatim virtutem exercuerant,postea duplo maiore studio maliciam cōsectabantur:atque ita Deum infensum sibi reddiderunt.nam [b] multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem : quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum molestè & indignè ferēs,suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarēt : verùm cum videret illos sibi non parēre,totúmque vitiorum dulcedini succumberē, veritus ne & se & familiam

Hedio & Ruffinus Cap.6.

Gen.5.6.

[b] *Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat.*

Gen.6.

lim suam interimerent, secedens a cum suis in aliam regionem migrauit, cum Deus viri iustitia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ malitiæ dãnauit: sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliúdque nouum & à vitiis purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus aliud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oracvlo viam euadendi & rationem edoctus talem. Arcam b quatuor contignationum exstruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum, suorum, eorúmque coniugibus conscendit: impositis prius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruandum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsque numerum. erat autem arca tam tecto quàm lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum c seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus: nã Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filij Iaredi, Malaleheelo genitj, qui cũ pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enosi filio. Enosius verò Sethi filius erat, Adami nepos, contigit d autem hæc vastitas anno ætatis Noe sexcentesimo, mense secundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marsochaane. sic enim Ægyptij distinxerunt annum. Moses autem e Nisan qui est Xanthicus, mẽsem primum in suis fastis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto egressos, quod & ipsum omnium quæ ad tẽ

a Noe ex alia regione migrat.

b Arca Noe.

c Genealogia Noe.

d Diluuium.

e Nisan vel Xanthicus mensis est Aprilis.

Ãn. mundi 1656. Ante Christum natũ 2308.

An. mundi 1656. Ante Christ. nat. 2308.

diuinam pertinerent, exordium fecit, alioqui quod ad nūdinationes rerum venaliū reliquam que dispensationē anni attinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. hoc [a] spatium temporis relatum est in sacros codices, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales quàm obitus. Adæ siquidē, qui nongentos & triginta vixit annos, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autē ducentesimo & quinto anno genuit Enosum, qui dum quinque & nongētis vixisset annis, Cainani filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis. Malalehelē filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centesimoseptuagesimo. Iste Malalehel cū vixisset quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iatedum filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset annorum: cui nouem & sexaginta & nongentis annis viuēti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: vnde [b] finis eius nō inuenitur esse cōscriptus. Mathusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongētis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secun-

dum

a *Hæc cōputatio cum Hebræa & septuaginta interpretib. exactè non congruit.*

b *Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus.*

dum & octuagesimum supra centesimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in vnam summam contracti supra scriptum tempus conficiunt. Nō sunt autem disquirendi obitus virorum illorum: cum liberis enim suis agebant vitam, eámq; vsque ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tātùm eorum in hac ratione sunt spectādi. Cæterùm Deus signo dato imbres emisit: qui cū [a] nonaginta cōtinuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terrā extitit: quæ causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se in tutum reciperent. centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desiit, tādē cœperunt aquæ sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & vidēs circa ipsam aliquātulum terræ, meliore spe cōcepta paulisper quieuit: mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit [b] coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ decessissent, vt tutò exscēdere posset. at ille cōperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septē dies colūbam ad explorandum terræ statum emisit, quæ cùm lutata & frondem oliuę ferens redisset. intellecto terram à diluuio iam esse liberatā, post quam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit, & [c] ipse quoque cū liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia. Aprobaterion, id est egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autē diluuij & arcæ meminerūt omnes barbaricę historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus, narrās enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autē & nauigij huius pars in Armenia apud mōtē Cordęorū supereſſe, & quosdā bitumē inde abrasum se-

Gen. 7. 8.

a *In Græco Codice & Mose sunt dies 49.*

b *Ex arca Noe coruum emittit.*

c *Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis.*

eum repottate: quo vicè amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & a Nicolaus Damascenus libro xcvi. de his rebus natrat in hæc verba: Est super regionem Minyarũ magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt. & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe b autẽ veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, vitimis incensis precabatur vt in posterũ pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio sceleris, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit & sua sententia absoluerit, alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si nõ in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati, orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néve vllam posthac tantam iram contra terram conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatémque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

His c precibus finitis, Deus iustitia viri delectatus, votis eius annuit, negãs d se deletis interitus autoré fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cupe-

An. mundi 1657. Ante Christum nat. 2307.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Nic. Damascenus de arca Noe.*

b *Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret. Precibus & sacrificiis.*

c *Noe Deũ propitium reddit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

b *Homo sui interitus auctor, non Deus.*

ret, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. potius enim esse ne dare quidem vitam, quam eos, quibus dederis, perdere. sed contumeliis, inquit, quibus pietatem mihi debitam violabant, coegerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quod si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium, nunquam [a] enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. Iubeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contra fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium tam terrestrium quàm natatilium, & eorum quæ per sublime feruntur, absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus [b] cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mandatis & promissis Deus abiit. Noe [c] autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos totúmque hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCL. Nec [d] est cur aliquis præsentem vitam annorúmque eius paucitatem cũ priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræquè prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo chari quum essent, ipsíusque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatẽ inuentarum artium, vt astronomiæ, ac geometriæ, Deus illis prolixiotẽ largitus est vitã: quarũ certitudinẽ assequi non poterãt, si minus DC. annis vixissent, ex toto enim [e] magnus

An. mundi 2007. *Ante Christum nat.* 1959.

a *Fadem Dei esse* Noe.

b *Iris signũ foederis inter Deum & Noe.*

c *Noe ætas, 950. anni.*

d *Priscorum vita quam obrem prorogata, nunc non peræquè.*

e *Magnus annus*

annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricásve antiquitates literis prodiderunt. Namq. & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, adhęc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus. Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

An. mundi 1790. Ante Christum nat. 2174.

De terræ Babyloniæ, déq; linguarum mutatione.

CAP. V.

[a] TRes verò Noe filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt, & aliis recenti etiam tam cladis memoria pauidis, nec audientibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterùm [b] Deo iubente vt propagandi multiplicãdiq. generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quãobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat. Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totámque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilium de coloniis, non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam Deique contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non

Genes. 10.

a Tres Noe filij.

b Noe posteritas vt terrã colerent Deus mandat.

Deo

Deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrānidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à Deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiū intentantem. Turrim [a] enim se exædificaturum excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cúmque ingens esset operarū numerus, surgebat opus supra quam sperauerāt. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebāt autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc [b] eorum væsaniam videns Deus, delere quidem omnes noluit, quādo ne priore quidē clade ad meliorē mentem *profecerunt*, sed dissidium in eos immisit, *linguis eorū variatis, ita vt ob diuersitatē sermonis mutuò se non intelligerēt.* Locus verò turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri [c] autem hac, déque linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cū vniuersi homines vno eloquio vterētur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cælum per eam ascensuri. Dij verò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Euyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

a *Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exædificat. Genes. 11.*

b *Linguarū confusio.*

c *Sibylla de Babylonica turri vaticinium.*

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Ann. mundi 1790 Ante Christum nat. 2174.

CAP. VI.

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam nõ deductis: & quò quenque sors & Deus tulit, eã terram cũ suis occupauit, vt tã maritima quàm mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerẽt. Porrò [a] gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullę in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dúmq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Nomina regionum & gentium.*

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina trauerint. CAP. VII.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos [b] enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Genes. 10.

b *Galatæ à Gomar oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.*

Græcis Medi nominati: à Iauane verò Ionia, totúmq; Græcorũ genus. Quin & Thobelus Thobelis sedẽ dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à Mescho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc supereſt. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filiis sunt institutæ. Gomaris [a] autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Rhiphates verò Rhiphæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis [b] item trium filiorum vnus Alisa Alisæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: paríque modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est [c] Tharsus vrbium eius celeberrima cæterarúmq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porrò Chetimus insulam occupauit, tunc Chetimam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significent. atteſtatur mihi vna è Cypriis vrbibus, quæ adhuc nomẽ retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotéſque. Cæterum quod Græci fortaſſis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar. Nomina [d] ista decoris causa in Græcam formam mutari ad aurium voluptatem. noſtrates enim huiusmodi forma non tentantur: sed eam-

An. mundi 1790. *Ante natũ Christum* 2174.

a *Progenies filiorum Gomar.*

b *Progenies filiorum Iauani.*

c *Tharsus Pauli patria. Act. 9.*

d *Mutatio nominum vide oris.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. *Geneſ. 10.*

dem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe, qui Græcis Nochos dicetetur, eáque forma nullam variationem admittit. Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupãdo, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo, vocabula tamen omnino partim euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nũc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiã ſua manſit appellatio, Ægyptum enim Meſren, & Meſtæos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Lybiæ colonos dedit Phutes, déque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cõplures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutuauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſraï, qui vocabatur [b] Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus [c] Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatã habitauit, gentémque ſuã Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerũt, & in his Chuſus filios ſex. quorũ è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarti; Sabactas quoq. Sabactenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter, Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes [d] autem manens apud Babylonios tyranni-

a *Dũ Chamis filius ipſorúmque progenies.*

b *Lybia ſive Africa.*

c *Progenies Chananæorum.*

d *Nabrodes ſive Nemroth.*

dem

dem arripuit, ſicut iã ante diximus: Meſræi verò filij numero octo quãtum terrarum à Gaza Ægyptũ vſque patet poſſederũt, ſed ſolius Philiſtini nomen ipſius regio ſeruauit, Palæſtinam [a] enim Græci eius portionem vocant, reliquorũ Lumæi, Enamię, Labimi, qui ſolus colonis in Lybiã ductis regioné à ſe denominauit, tũ Nethemi, Phætroſimi, Cheſlœmi, Chephthomi, tã res quàm nomina ſunt in obſcuro. Bello enim Æthiopico, de quo ſuo loco dicetur, vrbes eorum ſunt euerſæ. Chananæo [b] quoque filij fuerũt hi. Sidonius, qui & vrbẽ ſibi cognominẽ condidit in Phœnice, Sidonẽ à Græcis vocatã. Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur: tametſi hanc Macedones Epiphaniã ab vno è Regum ſucceſſoribus denominauerunt. Arudæus Aradũ inſulam obtinuit, Arucæus Arcen in vrbẽ in Libano ſitã. cæterorum ſeptem, Euæi, Chettæi, Iebuſæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſæi, præter nomina nihil in ſacris eodicib. ſupereſt. nã Hebræi vrbes eorũ exciderũt, quæ clades cauſam habuit hanc. Poſtquam terra finito diluuio in priſtinam naturam eſt reſtituta, Noe [c] cœpit eam colere, quã cum vitibus conſeuiſſet, ſuóque tempore vindemiaſſet, inuento vini vſu, ſacris prius operatus epulabatur: ebriúſque factus ac ſopore grauatus, parùm decorè nudatus iacuit, id conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reueriti parentem operuerunt. Senſit hoc Noe: & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros quas cum cæteri euaſiſſent, Chananæi liberos vltio diuina eſt eõſecuta, ſed de his rebus dicemus poſtea. Semæ [d] verò tertio Noe filio fuerũt quinque, qui Aſiam vſque ad Indicum Ocea

An. mundi 1790. *Ante Chriſt. nat.* 2174.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. *Geneſ.* 2.

a *Paleſtina à Philiſtino nominata.*

b *Filij Chananæi.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. *Geneſ* 9.

c *Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorẽ diru depoſuit.*

d *De filiis Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipſorum & Abrahami.*

An. mundi 1950. Ante Christ. 2014.

num incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis initio facto, nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerũt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præcæteris efloruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt, Arphaxadæos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damacíque conditor. ea sita est Palæstinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Ortus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò Mesanæos: nũc Palini castrum vocatur. Ex a Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabãtur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azarmothes, Iraes Edoamus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus hic b Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuiũ anno secundo supra decentesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cùm esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ra-

a *Hebræũ lingua.*

b *Genealogia Abrahami.*

gaus

gus factus est Serugi pater cùm esset annorum triginta duorum : totidem verò annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus anno nato tricesimum : qué Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio, Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in Vr.. e quæ Vra Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius nunc vsque ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus, Cæterum cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de vitæ spatiis, vsque ad Mosis ætatem : post quem a cxx. annorum terminus Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moses ipse vixit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem, atque hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum & Machara è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sũt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

a *Hinc patet vitæ terminus Annis 120.*

Quomodo Abraham generis nostri auor è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mundi 2024. Ante Chri. nat. 194.

CAP. VIII.

ABrahamus verò Lothum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suæ fratrem, adopta- Hedio & Rufinus.

uit,quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæã terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit,& posteris reliquit, Vir sapiens ex æquo & eloquens,& in coniectando sagax. Cúmque ob virtutem [a] eximiam sapiens esset præ cunctis habitus,ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo [b] primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorẽ: de cætero siquid ad felicitatẽ conferat:non nostris nobis viribus,sed illius volũtate cõtingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere,esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret,qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat,sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundẽt. quapropter huic vni honorem deberi. huic gratias agi oportere, Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent,consilium migrãdi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananæã tenuit:vbi sedibus positis Deo struxit aram,& hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami [c] Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuiũ autem decima ætate apud Chaldæos erat quidã iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus [d] verò non meminit tantum obiter,sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus [e] autem Damascenus in quarto Historiarum sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita,quæ Chaldæorũ dicitur,nec ita multò pòst

Cap. 15. Gene. 11.12.

a *Sapientia Abrahami.*

b *Abrahamus primus verbi diuini concionator.*

c *Berosus.*

d *Hecatæus.*

e *Nicolaus Damascenus.*

hinc

hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit, in terram tunc [a] Chananæam, nunc verò Iudæam nominatam: eiusque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomẽ etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

[a] *Domicilium Abrahami.*

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat, est reuersus.

An. mundi 2026. Ante Christ. nat. 1918.

CAP. IX.

FAme deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficiscí illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modò melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formã à rege interimeretur, artem commentus est talẽ: Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt [b] autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cõiugis pulchritudinem fama diuulgauerat, quamobrem Pharaothes gẽtis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultíque de remedio Sacerdotes, quóve modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex tertium primum scitatur, quænam sit,

[b] *Ægyptiorum libido.*

Hedio & Ruffinus Cap. 16. Gen. 12. 13.

Anno mundi 2026. *Ante Christum nat.* 1918.

quíve eius comes. cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit: sororem se putasse nō vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriā inferre voluisse: donatóque magna pecunia potestatem fecit congrediendi cum præstantissimo quoque [a] Ægyptiorum ac doctissimo: quo factū est vt virtutis nomine in maximā existimationem veniret. nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq. insectationem infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis cōfutatos, vanissimos esse nihílq. prorsus veritatis habere declarauit. ob [b] has dissertationes in pretio habitus, vt qui magnā tā intelligendi, quàm eloquendi docendíq. facultatem præ se ferret & numerorum scientiam & siderū benignè illis communicauit. nā ante Abrahami ad se aduentum, Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananæam [c] agros cum Lotho diuisit. orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorū. arbitrium & opinionem Lotho permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submōtani, domicilium elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi cesserūt, & planicies Iordani fluuio cōtigua, non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione ac ira, vt ne vestigium quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

a *Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.*

b *Abrahamus egregius Astronomus.*

c *Diuisio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum clades ab Assyrijs acceptæ.

Hedio & Ruffinus. 17.

CAP. X.

EOdem tempore cùm Imperiū Asiæ penes Assyrios esset, Sodomitarum res tā opibus quàm

quàm numerosa iuuentute florebant, vt à quinque Regibus administrarentur. hi [a] erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisque regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisisq. quadrifariam copiis sub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commisso tandem prælio victores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerunt. cúmque per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factũ est vt noua in eos Assyriorũ expeditio fieret, ductu & auspiciis Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuersam rapinis vastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cúmque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine [b] Asphaltitem dixêre, repentè extitit. eo de lacu paulò pòst dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyriis congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An. mundi 2031. Ante Chri. nat. 1933.

Genes. 14.

a Quinque Reges Sodomitarum.

b Asphaltites lacus.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit.

CAP. XI.

His auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarũ amicorum ac vicinorum clade commotus, nihil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostẽ assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Genes. 14.

facilè ſuperauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes ſunt cæſi, partim præ tumulentia pugnæ inutiles in fugã ſe cõuerterũt, quos Abrahamus acriter à tergo ſequẽti quoq; luce perurgens ad Soba Damaſcenorũ compulit. Quo facto nemini dubiũ reliquit [a] victoriã non in multitudine militum, ſed in bellatorũ alacritate conſiſtere, & virtutem nulli numero ſuccumbere, vt qui cum domeſtica tricenaria cohorte, & inſuper decem & octo vernaculis, triúmq; amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit. quotquot autẽ ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum ſe receperunt. Abraham [b] verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad ſuos rediit. redeunti Rex Sodomitarũ vſq; in locũ quem [c] Cãpum regiũ vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchiſedeco eſt exceptus. id nomen interpretatur [d] rex iuſtus, erat enim reuera talis, omniũ conſenſu ſacerdotio ſummi Dei ob iuſtitiã dignus habitus. Sed [e] Solyma poſterior ætas vocauit Hieroſolyma. Hic Melchiſedecus milites Abrahami hoſpitaliter habuit, nihil eis ad victũ deeſſe paſſus: ſimúlq; ipſum adhibitũ menſę meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria cõtigerat, debitos hymnos vt ſua pietate dignũ erat cecinit. Abrahamus cõtrà de manubiis decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens, ſolos captiuos ſuæ regionis repoſcebat. Hanc conditionẽ ille nõ accepit, negans ad ſe quicquã inde rediturũ, exceptis alimentis militũ amicis tantum in prædæ partem admiſſis. hi erant Eſchol, Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregiè geſtis tibi debetur. Quo reſpõdente, & quã voluptaten

a *In quibus victoria cõſiſtat.*

b *Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.*

c *Campus regius.*

d *Melchiſedech Rex iuſtus.*

e *Solyma poſtea Hieroſolyma vocata.*

Geneſ. 14.

ptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hęrede caream? (nondũ enim pater factus erat) tum [a] Deus & filiũ illi est pollicitus, & posteritatẽ ex eo tãtam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificiũ Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete itẽ trienni, cęteras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis, deinde priusquã erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarũ cruorẽ, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto [b] habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamẽ de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis, id agri nomen erat non longè ab vrbe Hebrone. Cæterũ ægrè ferens cõiugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nõ defuturos promisit. ibi [c] Sara Dei monitu in thalamũ eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret, & [d] cùm vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatũm aspirãs, quasi ad prolem suam dominatio peruentura esset, quapropter cùm Abrahamus vxori eam ad pœnam dedisset, decreuit fugere nõ ferens afflictionem: Deũmque rogabat vt sui misereretur. Itaque [e] per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore cõditione, modò se modestè gerat, nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere, quòd si contemptis

An. mundi 2034. *Ante Christum nat.* 1930.

a *Deus Abrahamo filium pollicetur.*

b *Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Ægypto habituram prænunciat.*

Genes. 16.

c *Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar*

d *Agar Sarãi contẽnit.*

e *Ismahel Deus emendat.*

Anno mundi 2034. Ante Christum nat. 1910.

Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium inquam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est cõsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit, cùm autem nonagesimum nonũ attigisset, apparuit ei Deus, nuncians [a] quòd è Sara susceptурus esset filium. eum iussit vocari Isaacum, addens proditutas ex eo gentes magnas & Reges: eásque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit [b] etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, ídque octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarũ gentium parentem. Tum Abrahamus posteaquam Deo gratias egisset, eueſtigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse verò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

a Isaac Abrahamo promissus. Genes. 17.

b Circumcisio instituta.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitijs eorum offensus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

PEr [c] idẽ tempus Sodomitæ diuitiis & abũdantia pecuniarum elati, tã in homines cõtumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerãt, & hospites auersabantur, denique mutuis etiam libidinibus seſe inceſtabant. His rebus offensus Deus, decreuit superbiæ pœnas de illis sumere, & regio-

c Sodomitarum flagitia

regionem eorũ adeò vastã reddere, vt posthac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus [a] cõspicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercũ Mambrę pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitque vt ad se diuertentes fruerẽtur hospitio. illis verò annuentib. iubet panes è simila fieri, & mactatũ viculum ac assatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi vim sunt ei comedere, & de vxore quęrebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros, eámque inuenturos iam matrẽ, muliere autẽ arridente, & negãte fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: non sustinuerũt amplius simulare: sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & [b] quòd missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deũ, ne promiscuè iustos cũ iniustis perderet. Deo verò negante quicquã Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, Angeli [c] verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cùm vidissent adolescentes forma pręstãtes ad Lothũ diuertisse, ad illudendũ per vim ætati eorum sunt versi. Lotho verò suadente continerent se, néve in probrum hospitũ ruerent, sed hospitio suo nõ nihil honoris haberent: aut si tẽperare sibi nõ quirent, filias se pro illis eorũ libidini exhibitu rũ: ne sic quidẽ parẽre voluerũt. Deus [d] autẽ illorũ audacia cõmotus ad irã, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inueniri possent. cæterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus [e] autẽm

An. mundi 2948. Ante Christum nat. 1916.

a *Angelos Abrahamus suscepit hospitio.*

b *Angeli Abrahamo filium nasciturum nuntiant, & delendos Sodomitas.*

c *Ad Lothũ Angeli deuertunt.*

d *Sodomitas Deus excaecat.*

e *Lothum cũ suis seruat.*

ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiã tum innuptis, sponsi enim earũ monentem de exeundo cõtemptim erãt vt delirũ qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telũ in vrbem, eámque cum ipsis incolis exurit, & agrũ quoq; pari deuastat incendio, quemadmodũ mihi iã dictum est in cõmentariis quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladẽ hanc contrã mandatũ Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque. ipse [a] verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circunquaque vastans pepercit, id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine viã inopẽ aliquantisper tolerauit: puellę verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, astu circumuento parente, cum inscio sunt cõgressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori [b] Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomẽ significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ętate, alter verò Ammonitarum vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui [c] & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat, eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniusta coniugis hospitis. mox cùm meliusculè habere

[a] *In Zoor Lothus euadit.*

[b] *Explicatio nominis Moabus & Ammon.*

Hedio & Ruffinus cap. 20. *Genes.* 20.

[c] *Abimelech amore Sarę captus.*

habere cœpiſſet, indicat amicis, quod Deus ſibi hunc morbum immiſiſſet vindicans ius hoſpitis, & vxori eius ab iniuria cauens, nõ enim ſororem eſſe, ſed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de conſilio amicorum accerſitum, ſecutum eſſe de pudicitia cõiugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe paſſam ſe illi reſtituere, idq; ita eſſe Deum teſtabatur. & mulieris conſcientiam. ac ne expetiturum quidem eam fuiſſe, ſi nuptã eſſe ſciuiſſet, ad hæc rogabat, vt æquo animo in ſe eſſet, Deúmque propitium redderet. Et ſiue apud ſe maneret, nihil ei defore: ſiue abire mallet, deductores eſt pollicitus, & omnia quorum cauſa ad ipſum veniſſet. Hęc locuto Abrahamus nec omnino fictam conſanguinitatem aiebat: eſſe enim fratris filiam: & ſine hac ſimulatione parum tutam peregrinationem credidiſſe. ac ne morbi quidem cauſam ei ſe fuiſſe excuſabat. *Quin & ſalutem regis ſibi curæ futuram, & manſurum quoque cum illo libenter.* tũ rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei ceſſit: & conditiones pacis bona fide vtrinque ſeruandas dixit, fœdere cũ eo ſuper puteo quodã icto, qui [a] Berſabe vocatur, ea vox iuramenti puteũ ſignificat: & id nomẽ & hodie locus ſeruat. Nec ita multa poſt Abrahamus filium è Sara ſuſcepit, iuxta promiſſa Dei, quem Iſaacum nominauit. Sic [b] riſus Hebręis ſignificatur, ſiquidem riſus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur. in cauſa fuit huius appellationis. ipſa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centũ ipſo anno quo Iſaacus eſt natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt poſt totidem dies circumciſionem celebrent,

Anno mundi 2048. Ante Chriſtum nat. 1916.

a *Berſabe iuramenti puteus. Geneſ. 21.*

b *Iſaac riſus.*

De Ismahele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus.

CAP. XIII.

Hedio & Ruffinus Cap.21. Gen.21.

ARabes [a] verò post decimum tertium annũ id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendũ. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, nó secus ac si ex se esset genitus, alebatur enim in spem successionis, verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit [b] igitur Abrahamo vt eum vnà cũ matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondũ adultum & mulierẽ egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerúmque matri cõmisit, nondum per se peregrinationi aptũ: & dato eis vtre aquæ ac panibus, iussit ire quò eos necessitas duceret, & cùm defecisset cõmeatus, in anxietate erat mater, cúmque nihil aquę supereset, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui [c] occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit: sperãdũ enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis, tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriũda: ex [d] qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erãt, Nabaothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassius,

a *Iudei o-Rauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annũ.*

b *Ismahelẽ cum matre Abraham ablegat.*

c *Angelus Dei occurrit Agar.*

d *Duodecim Ismahelis liberi.*

Genes.25.

massus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ietu-
rus, Naphæsus, Calmasus. hi quicquid terrarum
est, Euphratem inter & rubrum mare habitant,
Nabathææ [a] nomine regioni indito. Sunt au-
tem hi à quibus Arabes gentem suam eiúsque
tribus denominauerunt, tum propter ipsorum
virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

a *Nabathæa regio.*

De Isaco legitimo Abrahami filio.

CAP. XIIII.

ISaeum autẽ Abrahamus supra modum ama-
bat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei
dono susceperat. hunc affectum & beneuolen-
tiam parentum puer ipse magis ac magis accẽ-
debat, omni virtuti deditus, & tã parentes quã
Deum colens: quo successore omniũ fortuna-
rum relicto, Abrahamus haud grauatim vita
excessurus videbatur: id quod ipsi Dei benigni-
tate contingit. Volens tamen pietatis eius peri-
culum facere, Deus apparuit ei: enumeratisque
omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriã
illi de hostibus olim concesserit, vtque præsen-
ti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum
poposcit vt sacrificium & victimam sibi offer-
ret. iubebat autem vt in montem Morium sub-
ductum holocaustum faceret. sic enim pieta-
tem eius illustriorem fore, si vel filij salutẽ vo-
luntati diuinæ posthaberet. Abrahamus [b] verò
nefas ducens quauis in re Deo morem non ge-
rere, quin potius per omnia parendum ei per
quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei
mandatum, quàm suam de pueri cæde senten-
tiam, ac ne famulorum quidem vlli rẽ indicãs,
ne fortè aliquis sibi obstaculo esset, absumpto
Isaco cum duobus seruis, impositisque in asi-
nũ rebus ad sacrificiũ necessariis, proficiscebã-

An. mundi 2074. Ante Chri. nat. 1890.

Genes. 22. Hedio & Ruffinus. Cap. 22.

b *Abrahami obedientia.*

tur ad montem. ac biduum quidem comitati ſunt eum ſerui. tertia verò die cum iã in proſpectu eſſet mons, relictis allis in campo cũ ſolo puero aſcendit in montẽ,in quo pòſt Dauid templũ conſtituit:ferebántq; ſecum quicquid ad ſacrificium pertinet abſque victima. Iſaco [a] verò qui tum vigeſimũ quintum annum agebat,aram apparante,percontantéque quidnam mactaturus eſſet nullam habens hoſtiam: tũ ille Deum daturum aiebat,qui potens eſſet hominibus & quę non habeant largiri,& quę habeant adimere,ſi in illis fiduciã collocent,daturum ergo ſibi quoque victimam,ſiquidẽ propitius eſſet his ſacris interuenturus,poſtquã autẽ ſtructa ara ligna impoſuerat,omnibus apparatis ſic infit. Fili, [b] mille votis te expetitum, poſtquam in hanc vitã veniſti, ſumma cura ac ſolicitudine educaui, nihil beatius exiſtimans quã ſi te virum videre daretur, & tãdẽ hæredẽ meæ ditionis relinquere. Sed quoniã Deo viſum eſt vt te ſuſciperem, ac nunc rurſum vt tẽ amittam,fer generosè hoc ſacrificium.Cedo enim Deo,qui à nobis hunc honorem repoſcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tẽpore eſt proſecutus. Nunc lege naturæ natus cum ſis vt moriaris,non vulgarem habebis vitę exitum,ſed à proprio patre patri vniuerſorũ Deo ſacrificio ritu oblatus, ipſo vt credere par eſt indignum te cenſente qui aut morbo, aut bello,aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas:ſed inter precamina & ſacra animam tuam exceptam apud ſe collocabit: vbi memor cur te potiſſimũ educauerim ſenectutem meã ſuſtentabis,nõ quidem per te ipſum, ſed Deum mihi curatorem tuo loco relinquẽs. tum [c] Iſacus haud quaquam à tanto parente degener,libenter hæc verba accepit,negans ſe dignum

a *Iſac mactandus annum agit vigeſimum quintum.*

b *Oratio Abrahami ad Iſacum ante mactatum.*

c *Iſaci ad parentem ſponſio.*

dignum qui vnquã natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, nõ alacriter se præberet vtriusque placitis: quandoquidem etiamsi pater solus ita vellet nefas esset non obsequi. iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens: nõ enim cupidine sanguinis humani, pueri cædẽ imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum: an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autẽ nec in posterum suam prouidentiam, tã ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore victurum, vitáq; feliciter exacta filiis germanis & probis magnum principatum relicturum, prædixit etiã fore vt genus eorũ in multas gẽtes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoq; Chananæa bello quæsita, vsq; ad inuidiã omnium exterarum gentium fortunatos fore. hoc oraculo reddito, Deus [a] illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditáque tantæ felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt, vixerúntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

[a] *Arietem ad victimã loco Isaci Deus offert Abrahamo.*

An. mundi 2087. *Ante Christum nat.* 1877.

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 23. Gen. 22.

Saræ obitus Abrahami coniugis.

CAP. XV.

SAra autem non multò pòst moritur, cum [b] vixisset annos viginti septẽ supra centum. Sepultura est in Hebrone, Chananæis publicè

[b] *Ætas Sarę* 127. an.

ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

CAP. XVI.

An. mundi 2087. Ante Chri. nat. 1877.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His [a] omnib. filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrũ mare pertinet. Fertur etiã quòd hic Ophrès cum exercitu profectus occupauit [b] Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & [c] Alexãder Polyhistor sic scribẽs: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphrã, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam, ab Aphra verò & Iaphra vrbẽ Aphram & regionem Aphricã nominatas. Hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Anteum Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophacen barbari habent nomẽ. Isaco [d] autẽ tam fermè quadragenario Abraha-

Gen. 24. 25.

a Troglodytarum origo.

b Libya denominatur Aphrica.

c Alexander Polyhistor.

Hedio & Ruffinus Cap. 24.

d Isaac Rebeccam vxorem duxit.

mus

mus pater coniungere volens vxorem Rebeccã Nachoris fratris sui neptẽ, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum, modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis[a] alter alteri manibus sub fœmora, Deũ ita testem inuocabant eorũ quę destinauerant. Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nũquam antè visa. Profectus autem famulus diutur-num iter faciens, eò quòd difficilis esset trãsitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterãt, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbẽ Carras. & cùm veniſſet in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque inter se precatur, si Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignoscereturquòd cæteris negantibus, ipsa potũ roganti præberet. hæc secum volutãs accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò cunctantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquã quidem impartirent, benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, sciscitatur ex quibũsnam esset parentibus, gratulatus eis talem filiã, & impre-catus vt eã ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca[b] inquit, mihi nomẽ est, pater verò fuit Bathuel, quo defũcto

An. mundi 2089. Ante Christum natum 1875.

[a] Mos veteribus iurandi.

[b] Rebeccã familiaritatem conciliat sibi cum Abrahami seruo.

Labanus frater meus & domum curat & matrē meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quęque audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare, prolato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsamque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni precij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos quorum probitatem iam esset expertus, coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurum, ad hæc illa bene eum de parentū humanitate cōiectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsū adducturā. quo facto postquam adduxit hospitē, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò ad cœnam eum secū duxit, qua peracta sic eum & matrē puellæ est allocutus. Abrahamus [a] filius est Tharri, vester autem cognatus, Nachores enim tuorū mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eadémque matre. prognatus is nunc mittit me ad vos, postulās hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum posset opulentissimam quamuis &c. eius regionis fœminis deligere, non est ita visum: sed malem

a Oratio serui Abrahami & Rebeccæ.

Ann. mundi 2114. Ante Christum ann. 1840.

Iens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius voluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere succesſerunt, & puellam hãc & veſtras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conſpicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc inciderem: quod & factũ eſt. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoquè veſtra autoritate ratas habetote, & Abrahamum quì me tã accuratè huc miſit, veſtro annutu honorate, illi verò tum quòd rem tam optabilem approbarent, tum quòd Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxítque illam Iſacus, facultatum paternarum iam dominus.

Hedio & Ruffinus Cap. 28. *Geneſ* 25.

De obitu Abrahami. CAP. XVII.

2 Abraham moritur ætatis anno 175.

DEfunctus [2] eſt autem Abrahamus non ita multo poſt, *vir in omni virtute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregiè carus, Vixit annos 175. ſepultus eſt in Hebrone* iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Iſaci & Iſmaelis.

De Iſaci filijs Eſau & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.

CAP. XVIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 26. *Geneſ.* 25.

DEfuncto autẽ Abrahamo vxor Iſaci gerebat vterum: cuius mole creſcente dies, anxius cõſuluit oraculum. Reſponſum eſt, gemellos ei parituram Rebeccam, & ab vtroq. deſcẽſuram gentem autori ſuo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo pòſt, ſicut prædictum erat, naſcũtur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hiſpidus, minor verò exeuntis ante ſe calcaneum

An. mundi 2124. Ante Christum natum 2840.

retinebat, pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autē in ea terra grassante. Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamū interceſſerat. cúmque hominē initio magna beneuolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deū Isaco propitium, suúmque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatū præ inuidia, seceſſit non [a] longè à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo vltrò cedente, visi sunt vicisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vt prohibentibus aliis [b] Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Escon hoc est pugnā: alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech [c] autē ratus cōtra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincerè consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionē aliquātisper seceſſerat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinæ amicitiæ memoria valeret, néve iniuriā acceptā vlciscereturprofectus ad illum, amicitiā cum eo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cúmque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternę amicitię libenter donaret, ve

a *Isacum peruenit Gerara. Genes. 26.*

b *Abimelech Isacum inuidia motum expellit.*

c *Abimelech amicitiam renouat cum Isaco.*

ti-com

ci compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in qué pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit [a]Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idque auctoritate propria, ne patre quidem consulto. neque enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset, quippe qui nõ delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum, vt mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, accito filio, præfatúsque ætatem, per quam etiamsi cæcitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit [b]eũ venatũ ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: quã sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nã meæ finis quàm longè absit incertus sum: qui prius quàm me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum: interim [c]Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Isaci mẽtem, iubet eum hædis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. cœnã verò parata, circumuolutis hędino exuuio brachiis, vt contactis pilis Esaus crederetur: nã cætera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat: solicitus ne maturè in malo dolo deprehensus pro faustis precaminib. diras imprecationes reportaret, apponebat cœnã patri. at Isacus sentiens in voce nõnihil peculiare, aduocat filium. illo verò protẽdente brachiũ hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquã doli suspicans, am cœnatus ad Deum precibus inuocandũ

An. mundi 2186. Ante Chri. nat. 1778.

a *Vxores Esaũ fuit.*

Gen. 27.

b *Isaacus mittit venatum Esaũ.*

c *Matre hortante Iacob sub fratris benedictionem auertit.*

vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & cõditor omnium creaturarũ, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficiis eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, néve me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodida. ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate, fac eum formidabilẽ inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putãs se Isaõ benè precari. vix absoluerat preces, cùm Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus, Esaus [a] verò postulabat vt sibi quoq. sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum adsumpsisset, lugebat quòd voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus. studiis quidem venandi, & robore corporis armorũ nque præstantia celebrem fore prædicit, eámque gloriã tum ipsi, tum eius posteris mãsuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit, persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam generi. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmatheri Ismahelis filiã. Malè enim Chananæis volebãt Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quàm cæteras dilexit.

[a] *Esaus sibi quoque benedictionem postulat.*

Hedio & Ruffino Cap. 17.

An. mundi 2186. Ante Christum natum. 1778.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XIX.

IAcobus autem in Mesopotamiam missus

matr-

matre, ducturus auunculi sui Labani filiam, cõsentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cúmque simultatẽ haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere, sed sub dio quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto, cui dormienti visio talis est oblata. Videre [a] videbatur scalam à terra ad cœlum pertingentẽ, & per eam speciem descendentes, supra humanam naturam augustas: & in summa scala Deũ manifestè apparentẽ, & nominatim se his verbis compellantẽ: Iacobe [b] cum sis patre bono, & auo ob suam virtutem celebri prognatus, nõ debes præsenti necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nã & Abrahamũ ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc *viam* perge, fretus me deductore eueniet ex tua sententia *coniugium* ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolẽ post se relinquent. his ego terræ huius imperiũ dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quàm latè sol aspicit tu ne cedi *vlli vel labori* vel periculo, *tui curam mihi cõmittens* & nunc, & magis etiam in posterũ, hoc oraculum Deus Iacobo reddidit: quo [c] lætus vngit lapidem in quo dormienti tanta spe affulsit, & votum Deo facit sacrificaturũ se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus cõtingeret: quòd post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis honorem etiã loco addidit, Bethel nominato: quod græcis domicilium Dei significat. Pergens [d] deinde cœptum iter in Mesopotamiã, tandẽ peruenit Carras, & cum pastores offendisset in suburbio,

a *Scala Iacobi.*

b *Verbum Dei ad Iacobum.*

c *Iacobus sacrificatum votum Deo facit, locúmque nominat Bethel, id est, domicilium Dei.* Genes. 29.

d *Iacobus in Mesopotamiam pergit. venit Carras ad cognatio nem matris.*

An. mundi 3186. Ante Christum nat. 1778.

& adoleſcentes ac puellas ad puteum quendã ſedentes, popoſcit potum, hinc orto ſermone percontatus eſt an noſſent quendam Labanum ſuum populare, ſi fortè adhuc ſit ſuperſtes: aiũt omnibus ſibi notum. neq. enim talem eſſe vt ignotus eſſe poſſit. quin & filiam eius vnà paſcere, demiratíq. ſe quòd nondum adſit, ex ea facile quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus ſuis paſtoribus, ei Iacobũ oſtendunt, dicentes [a] hoſpitem de ipſius patre ſciſcitari: quę puellariter gauiſa Iacobi aduentu, rogabat quiſnã & vnde ad eos veniret, & cuius rei cauſa addens optare ſe vt poſſent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Iacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quã [b] inſigni puellæ forma captus, obſtupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cũ tuo patre, ſiquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quàm ſit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranis filię Iſacus, meus pater. eſt & propinquior ac recentior neceſſitudo, qua ſumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui ſoror eſt eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu, & nunc venio ſalutaturus vos cognationíſque officia, ita vt par eſt, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, ſciénſque parẽtes deſiderare aliquid de ea cognoſcere, præ amore patris lacrymabunda ruit in collum eius, complexóque iuuene: optatiſſimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiſcitur, crebram illius mentionem faciens; eúmque

a *Iacobi cũ Rachel colloquium.*

b *Rachel inſigni forma prædita.*

que nuncium cum quantauis felicitate nõ permutaret, tum iubet vt è vestigio se ad patrem sequatur, néve diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanũ: & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Post aliquot autẽ dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quamobrem venisset relictis parentibus ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægrè carerent, pollicebatur etiam benignitatẽ & operam in quacunque re opus haberet. [a] Iacobus verò totã ei causam recensuit. Isaco filios esse geminos, se & Esaum, eum quía fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quási raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum votorum paternorum, hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post Deum: præsidium maximum in auunculo repertrurum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tum propter communes auos, tum etiam vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet, velle se eum gregum suorum magistris præficere & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodum tam propinquè cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se verò libenter accipere conditionẽ quantumuis laboriosam, sed [b] æquũ esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem

Ann. mundi 2193. *Ante Christum nat.* 1771.

a *Iacobi cũ Labane colloquium.*

b *Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugium.*

An. mundi 2193. Ante Christum natum 1771.

iniicere. ibi Labanus ipso vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorẽ generum potuisse cõtingere. sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. In Chanançam enim non missurum filiam, quin & sororis in tã longinquam regionem nuptam datę propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo, de septẽ annis est conuentum, tot enim voluit seruire mercede apud socerũ, vt dato virtutis specimine, magis cognosceretur quinam vir esset. cęteram elapso præstituto tempore Labanus epulũ nuptiale apparat. noctu[a] verò nõ sentiente Iacobo inducit in thalamum alterã filiam Liam maiorem natu, faciéque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea, luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. nõ malitiosè, inquit, Liam suppositi, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc obeerit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi vidẽti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabátque post partum se fore in precio: idq. assidus precibus à Deo contendebat. cúmq; [b]puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina cõtigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij; Simeon, quod significat exorabilẽ ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas,

a Iacobo Rachela loco Liæ in thalamum inducitur.

b Nomina filiorum Iacobi & explicatio. Genes. 30.

das,quod est gratiarum actio. Rachel[a] autem verita ne propter fœcunditatem sororis detetiore apud maritum conditione esset,iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare,ex ea nascitur puer nomine Dan,quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim,ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem[b] mox & Lia facit,sororis arte contra eã ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum,ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum,quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus,filiorũ Lię maximus mandragorę mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partémque à sorore precario petiit. Illa verò denegante,iubentéque contentam esse,quòd honoris prærogatiuam apud communem maritũ haberet:Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem.quam gratiam altera libenter accipiẽte,Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiã. Rursum igitur ei filij nascuntur:Isachares,quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon,quod significat pignus beneuolentiæ: prætérque filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Iosephum filium: ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti,pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto,æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur.Socero[c] verò nõ permittente, clam hoc facere cogitabat:pertentabátque animum vxorum,quonodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset,Rachel sigillis etiam Deorum patriæ religionis sublatis,vnà cum sorore fugiebat simul

An. mundi 2206. Ante Christ. nat. 1758.

a *Rachel Iacobo Balam adducit.*

b *Lia Zelpham adducit Iacobo.*

Genes. 31.

c *Iacobum vxoribus filijs & gregibus insciosocero profectum.*

Ann. mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

que vtriuſque liberi & famulæ cum ſuis filiis, aſportatis etiam totis, quantæ erãt, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priuſquã Labã reſcire poſſet, ſigilla [a] verò Deorum ſecum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: ſed vt ſi fortè pater fugientes aſſequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus [b] autem poſt vnam diem cognito Iacobi & filiarũ diſceſſu, indignatus perſequebatur eũ cum valida manu, & ſeptima demũ die deprehendit eos in quodam colle quieſcẽtes: quúmque eſſet dici ſerum, ab omni vi ſe continuit. per noctẽ verò Deus in ſomnis illi viſus vetuit ne quid in deprehenſum in fuga generum cum filiabus durius præ ira conſuleret: ſed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui ſe illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non diſſimulãs oraculum: quúmque ille fidei eius ſe commiſiſſet, cœpit [c] hominem accuſare, exprobrans quòd pauperem omniúmque egenũ ſuſcepiſſet, & de ſuis facultatib. abundè ipſi ſuppeditaſſet. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putãs hoc pacto beneuolentiam erga nos tuã fore firmiorẽ. tu verò neq; matrẽ tuam & cõmunẽ ſanguinẽ, neq; vxores apud nos ductas, neque liberos quorũ ego auus ſum, reueritus, non aliter quàm hoſtẽ me tractaſti. rapuiſti mea bona, filiab. vt parentem fugerent autor fuiſti: ſacra patria domum tecum portaſti, & apud maiores meos, & apud me in ſumma veneratione habita. & quæ vix hoſtis hoſti faceret, tu cognatus, è ſorore nepos, gener, hoſpes ac domeſticus cõuictor mihi feciſti. Iacobus cõtrà pro ſe afferebat, nõ ſibi ſoli, ſed omnibus eſſe innatũ patriæ deſideriũ, neq; uũmque

a *Rachel parentem Deos auferre*

b *Laban Iacobum perſequitur, Deum verò à propoſito eum deterret.*

c *Labani contra Iacobum accuſatio.*

æquúmque vt poſt tanti temporis moras tandē ad eam reuertatur. Quòd [a] verò prædæ, inquit, abactę crimē obiicis, ipſe iniuſtitiæ ſub alio iudice damnareris. Cùm enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cōſeruatis & auctis debeas, annon iniquum eſt ægrè ferre quòd partē earum modicam vſurpauimus? certè quod ad filias attinet, ſcito nō hoc lędendi animo à me factum, ſed caritatis coniugalis hoc eſſe officium. ſequuntur igitur non tam me quàm ſuos liberos. Hęc pro ſe: retorquebat [b] deinde accuſationem in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos xx. vexauerit, & illa quidē quę nuptiarum ſpe tulerit, quāuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe, quæ verò poſtea ſecuta ſunt, multo grauiora, quæ nemo niſi beneuolus perferret. etenim Labanus valdè iniquè Iacobū tractauerat. vidēs [c] enim eū in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum ſe futuros fœtus, modo quicquid albū naſceretur, modo quicquid nigrum. cùm verò magno numero naſcerentur, quæ Iacobo deſtinata eſſent, nō ſeruabat fidem in præſens: ſed in proximè ſequētē annū promittebat, quòd eſſet ad rem attentior, promittens quidem eo quod nō ſperaret tantum prouentū, ac mox vbi prouenerat fallens. ſacras tamē effigies permiſsū eſt inquirere. Rachel autem cognito patrem permiſſa poteſtate vti velle, deponit ſigilla in ſarcinā cameli qua ipſa vectabatur: ſedebátque deſuper dicens ſe menſtruis laborare: & Laban deſtitit amplius inquirere, credēs filiam ſic affectam nō fuiſſe ſacris propius acceſſuram. Poſt hæc offenſę veniam pollicetur, viciſſim alter amorem filiarum, idque iureiurando ſanciunt. Hoc [d] fœdus ictum eſt ſuper monte quodam, vbi columnā erexerūt ex ſpecie: vnde Galades

a *Iacobi ad Labani accuſationem reſponſio.*

b *Iacobi cōtra Labanū accuſatio.*

c *Labani contra Iacobum dolus.*

d *Laban cū Iacobo fœdus ſancit.* Genes. 32.

An mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæã iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonã spem in posterum faciétes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens [a] autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cũcta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantũ temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideóq. redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carũ haberet illi dedat, quãdoquidé nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nuntiatis Esaus vehemẽter exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cũ tot armatis, extimuit valde. Deo tamẽ seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtque suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios properè subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmẽ haberent refugiũ: & [b] hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multísque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem, veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quàm pro numero viderẽtur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blandè hominem alloquerentur. His ita per totã diem dispositis, noctu mouit agmen. Cúmque Iobaccum torrentem transissent, [c] Iacobus aliquam

a Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.

Genes. 33.

b Iacob fratrem muneribus reconciliat.

c Iacob luctatur cum spectro & vocatur Israel.

quantum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessiuus: erátque superior: exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelũ Dei vicerit: idque illi esse magnæ felicitatis præsagium: genúsque eius nunquam defore, nec vllis vnquã humanis viribus posse opprimi, iussitque illum posthac vocari Israelẽ: quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cùm enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrũ euanuit. Iacobus verò lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel, id significat Dei faciẽ, sed quia latũ neruũ inter luctandũ læsit, & ipse pòst eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito [a] verò fratrem iam nõ longè abesse, iubet vxores procedere per se quanque cum pedissequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eã frater mallet, ipse progior factus adorauit fratrem, non malè de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ad hirsutie sua denominato. Iacobus [b] autẽ peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomẽ adhuc retinentes inde profectus est Sicimam, quæ est vrbs Chanaæorũ, & cùm esset celebritas apud Sicimitas, Dina [c] vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierũ eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ stuprum obtulit. & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem haberet. Ille mocem ei gerens, venit ad Iacobũ, rogans vt filio

a *Iacob Esau fratrem accedit.*

b *Iacobus peruenit ad Scenas. Genes. 34.*

c *Dina Iacobi filia historia.*

An. mundi 2206. *Ante Christum nat.* 1758.

suo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenę filiam nuptũ tradere, deliberãdi spaciũ popoſcit. Rex sperans Iacobum assensurũ, abiit. Ille verò indicata filiis iniuria ſororis, & Emmoris petitione, iussit eos consultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendum. Simeõ [a] verò & Leui vterini puellę fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operã dabant, inuasis noctu custodibus sopitos contrucidant: atq; ita facilè vrbe potiti, mares vniuersos interimũt vnà cũ Rege ac filio, solis parcẽtes fœminis. quo facinore citra cõsensum patris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum autẽ obstupefactum audacia tanta filiorum, indignéque ferentem, Deus per visum bono animo esse iussum, lustrare tentoria, sacrificiúmq; quo dam post somnium illud in profectione Mesopotamena vouerat, persoluere imperat. Itaque [b] dum lustrat, incidit in Labani Deos (nesciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defessis in terram sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, vbi somnium illud diuinum viderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem [c] ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Rachele: quatuor verò è pedissequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

a *Simeon & Leui Sicimitas cõtrucidant. Genes. 35.*

b *Iacob defosſu Labani Dñi Bethel proficiscitur.*

c *Rachel ex partu moritur.* Hedio & Ruffinus Cap. 28.

Inde venit Hebronem in Chananæa sitam, vbi

vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

CAP. XX.

An. mundi 2230. *Ante Christ. nat.* 1734.

REbecca enim iã antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nõ multò post filij reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus[a] est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

[a] *Isaac ætatis anno 185. moritur. Genes. 35.*

SVMMA CAPITVM LIBRI II.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.*

II. *Quomodo Ioseph Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis pronuncia in fratrum inuidiam incurrit.*

III. *Quomodo Ioseph in Ægyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.*

IIII. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.*

V. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.*

VI. *Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerũt.*

VII. *Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.*

Anno mundi 2230. Ante Christum natum 1714.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo Chananea contigit.

CAPVT I.

DEFVNCTO autem Isaco, filij [a] partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumeæ dominatus est à seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt expetitum sibi cibum traderet, at [b] ille adiuuante fratris fame, ius promigeniti pro cibo dare eum cōpulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius interposito iure iurando. Ob eius cibi colorem à colluſoribus adolescētibus [c] Adomus est per ludibriū cognominatus, Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen pòst in regionē ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæā dicendo. Genuit autē filios numero quinque. Ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duob. Aliphazem Aza, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos [d] filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinq; legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nā Amalecus erat nothus, è Thamna cōcubina genitus. Hi habitauerunt Idumeæ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quōdam enim latè patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus de nominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

a *Isaaci filij hæreditatem partiuntur. Genes. 25.*

b *Esau primogenitus ius ob lenticulā cedit.*

c *Esau Edom dictus, Genes. 36.*

d *Esau filij & posteri.*

CA

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futura ſua felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

CAP. II.

An. mundi. 2106. Ante Chriſtum nat. 1658.

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quiſquam: nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia præditi. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, vt etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiúſque liberos patribus noſtris viam ad exitũ ex Ægypto præſtitueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis præſtantiam, tum ob animi virtutem (*erat enim prudẽtiſſimus*) *præ cæteris liberis amat. is* [a] *parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. acceſſerunt eò ſomnia, quæ ſibi viſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res eiam cõiunctiſſimos ad æmulationem facilè concitat.* Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus [b] cum fratribus à patre ad colligendas fruges meſsis tempore viſionem vidit quæ non poterat exiſtimari vna ex iſtis vulgarib. quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandum narrauit, dicens viſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipſi prænunciare, & fratres quoq. in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſiunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti pre-

Geneſ. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 2.

a *Ioſephum odio & inuidia Iacobi filij proſequuntur.*

b *Ioſephi ſomnium.*

Anno mundi 2106. Ante Christum nat. 1758.

cabantur irritum fieri præsagium, ipsumque maiore etiam odio prosequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram visione Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit [a] enim Solem cum Luna & vndecim Stellis descendere in terrã, & adorare ipsum. Hoc [b] somniũ in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei nõ mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentum cõiiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quãdo tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solẽ ac Lunã patrẽ & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valdè contristauit id præsagium haud aliter quàm si alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreuerúntq. [c] adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis contulerunt se cum pecoribus [d] in Sicima agrum pascuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuntiante, de filiis solicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

a *De Sole, Luna & Stellis Iosephi somniũ.*

b *Iosephi somnij interpretatio.*

c *Iosephi fratres eum tollere decernunt.*

d *Sicima pascuis percommoda.*

Quorum

Quomodo Ioſephum in Ægyptum venditum à fratribus illuſtris ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit.

CAP. III.

An. mundi. 2106. Ante Chriſtum nat. 1758.

ILli [a] autẽ viſo fratre aduentãte gauiſi ſunt, non ob aduentũ germani à patre miſſi, ſed tanquã inimico in manus ſuas à Deo traditos volebántq, cõfeſtim eũ interimere, neq. preſentẽ occaſionẽ elabi ſinere. Rubelus [b] autẽ inter hos natu maximus vidẽs eos cõſpiraſſe, conabatur impetũ eorũ remorari, docens quantũ facinus molirentur, & quantam inuidiam paritu-rum. Nefariam rem haberi tam Dei quàm hominum iudicio cædẽ hominis vel nõ cognati, ſed longè ſceleratius eſſe necis fraternæ reos deprehendi, quo ſublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctum ac diram orbitatẽ conijcturos. hoc reſpicerent, reputantéſq. quantã eis calamitatem allatura ſit mors filij tum probi tum natu minimi, abſtinerẽt à tã nefario ſcelere. Deũ quinetiã verentur ſpectatorẽ ac teſtẽ conſilij cõtra fratrẽ initi. hũc ſi à cœpto deſiſtãt, acceptu-rum eorum pœnitentiã atq. reſipiſcentiam: ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis parricidij pœnas, cùm nihil ipſius prouidentiam latere poſſit, ſiue in ſolitudine admittatur, ſiue in ciuitate. Vbicunq. enim ſint homines, exiſtimandũ ibi Deũ quoq. adeſſe. Sed & propriam cõſcientiã poſt tantũ ſcelus illis aduerſariam fore, quã nunquã abire, ſiue bona ſit, ſiue talis qualis ipſorum foret ſi fratrem interfecerint. Addebat, ne læſo quidẽ fas eſſe germanũ occidere. Satius eſſe dare veniam amicis ſicubi nõ feciſſe officium videantur. Ioſephum verò ne peccaſſe quidẽ in illos, cuius ætas miſeratione potius mereatur, & illos ipſos tutores ac prote-

a *Ioſephum venit ad fratres, qui eum è medio tollere conantur.*

b *Ruben fratrũ neuẽ remoratur.*

dores causam etiam cædis facinus eorum grauaturam, si videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademisse, qua felicitate propter cognationem ipsis quoque frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorũ esse quicquid Deus Iosepho largitus, proinde cogitandum eò graviorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiã diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos absterrere à parricidio. Postquam autem nihil se proficere vidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat vt saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primum pro virili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius [a] esse temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui sinere, vt saltem manus puras seruarét. In hanc sententiam itum est, abductúmq. adolescentẽ Rubelus fune religatum demisit sensim in puteũ: erat enim satis siccus. Quo facto abiit pascua quæsiturus. Iudas [b] autem vnus è Iacobi filiis, cõspicatus negotiatores Arabas Ismaëlitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cõsilium dedit fratribus vt extractum Iosephũ venderent Arabibus. illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & se impollutos permansuros, quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos septemdecim natum. Rubelus [c] autem noctu ad puteum veniens insciis fratribus seruare Iosephum voluit, quo frustra inclamato

a Ruben Iosephum in puteũ proiiciendum ibique necandum suadet.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Gen. 37. 39.

b Iosephum Iuda cõsilio negociatoribus venditur.

Ruben noctu venit ad puteum.

suspica-

suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres incusabat: cognitóq. quid accidisset, lugere desiit. his perpetratis fratres consultare cœperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tãdem tunicam qua indutus Ioseph ad eos venerat, quámq. demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatã ostendere, vt à feris deuoratũ putaret. quo facto [a] venerunt ad senem, non ignarum de infortunio filij, aiebant autẽ Ioseph quidem neque vidisse se, neque scire quid illi acciderit: tunicam tamen hanc inuenisse laceram & cruentatam. quamobrem suspicari beluarum incursu periisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum sperauerat, captiuum aliquò abductum puerum opinionem hãc abiecit, euidens argumentum ne eis tunicam ratus: agnoscebat enim esse qua indutum miserat: iámque haud aliter quàm extincto se afflictans, lugebat [b] tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Ioseph autem de negociatoribus [c] emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quàm pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præposuit. Ille verò fruebatur cõcessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit: docuítque prudentiam aduersanti fortunæ nõ succumbere, si quis ea legitimè, & non secundis tantum in rebus vtatur. Hetilis enim vxor tum dexteri-

Ann. mundi 2217. Ante Christum nat. 1747.

a *Ioseph fratres eum à feris deuoratum patri persuadent.*

b *Iacob Iosephum tanquam iam extinctum luget.*

c *Ioseph in Ægypto Potiphari venditur. Genes. 39.*

Anno mūdi 2217. Ante Christum nat. 1747.

tate eius tum forma in amorem illecta, ratáq. si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturū si cōtingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione quàm ex immutabili morū generositate, concupiscentia [a] detecta mentionē de cōcubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria cōiuncta esset. quin & ipsam hortabatur vt morbo suo repugnaret, negās vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri nō liceat: sic enim fore vt mala cupiditas facilè sedetur se quiduis potius perpessurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruū non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulsa magis etiam accendebat, quod non putaret Iosephum pernegaturum: & nō cessante morbo, secundas [b] illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festò instante, cuius celebritatē fœminas quoq. frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandum opportunitatē, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantē cedere, idq. vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tā abiecta verba descendi: sapies tamē si vel nunc cedes, & prius erratū corriges, siue enim iterū rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quàm ante. nā & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiā tuę consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, nō tentari te malitiosè certo argumento colligere potes, quia in eadē voluntate persto. quare aut præsentē voluptatem,

a *Potiphari uxor de cōcubitu Iosephum solicitat.*

b *Iosepho Potiphari uxor secundas machinas admouet.*

luptatē elige, & amāti obſequere, maiora etiā commoda expectās: aut odium meum & vindictam, ſi meæ gratiæ caſtitatis opinionē præfers. Nihil ea res iuuabit, mihi crede, ſi ad maritum te deferam, & de ſtupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maioré fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis, ad hæc verba lachrymáſq. verborū teſtes, nec miſeratione induci, nec terrore cogi potuit, quò minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito: conſtantérq.[a] reſtitit intentanti iniuſtam afflictionē, malens acerbiſſima quæque ſufferre, quàm oblatis perfrui: nō ignarus iuſto ſe dignū ſupplicio, ſi quidquā tale in mulieris gratiā admitteret. Ipſam quoq. officij ſui monuit, iuriſq. coniugalis ac cōſuetudinis, iubens huius maiorem habere rationē, quàm momētaneæ libidinis: huic enim præſtò eſſe pœnitētiam, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non poſſit: adeſſe & timoré continuū, qui pro magno habeat non prodi ſuum dedecus. at coniugalem conſuetudinem & voluptatem habere ſecuram, & conſcientiæ fiduciam tam apud Deum quā apud homines quin & conducibilius eſſe, ſi impolluta manens habeat ſe herili iure ſubditum, potius quàm flagitij communis conſcium. ſatius enim eſſe conſcientia rectè factorum, quàm peccati latebris fidere. his & aliis ſimilibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eámq. à prāua affectione ad rationis arbitriū reuocare. at illa vehementius inſtabat, & cū verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominē ad obſequium cogere nitebatur. Ibi[b] verò Ioſephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, proſilit è cubiculo. Illa partim repulſæ dolore, partim metu ne

Ann. mundi 2217. Ante Chriſtum nat. 1747.

a *Ioſephus adulterium ſeruat libenter.*

b *Ioſephus veſtibus mulieris relictis*

An. mundi. 2217. *Ante Christum nat.* 1747.

suam petulantiam maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto vindictã de eo sumere, dignũ muliebri astutia rata, si accusationem præoccuparet. itaq. sedebat mœrẽs & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem tentatæ pudicitiæ simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causãmque scitanto, Ne

a Adultera accusatio contra Iosephum.

[a] viuas, inquit, marite, ni sceleſtum seruum, eubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quanta beneuolẽtia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: ídque die festo obseruata absentia tua, vt facilè appareat, modestiã quam prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectã. Quod vt auderet, à te præter spem ac meritum indulgẽte corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grandioribúsque conferuit se præpositum, æquum putauit vxorem quoque tuam attrectare. & vt verbis fidẽ astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictam. Petephres autẽ victus oratione & lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audaci facinoris [b] Iosephũ damnatum in maleficorum carcerem coniecit: ob vxorísque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ, pius honestatis.

b Iosephus in carcerem coniicitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes.* 40.

Iosephus [c] autem innocentiam suam Deo committens, neq. se defendere curauit, neque rẽ ita vt gesta erat indicare: sed vinculorũ necessitatẽ tacitus ferẽs, vna spe consolabatur, nimirũ potentiorẽ esse Deũ his qui se vinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus.

c Iosephi patientia in vinculis,

Custos

Cúſtos [a] enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in abſoluendis operum penſis conſiderans, tũ formæ dignitatem, ſoluit eum à vinculis, eámque miſeriã aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permiſit. Cæterùm his qui in eodẽ carcere erant ergaſtulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt ſolent miſeriarum ſocij, & inter ſe cauſam damnationis percõtantibus, pincerna quidem regi charus, periram ab illo ad cõpedes damnatus, familiaritatem cum Ioſepho contraxit: & quia prudentẽ exiſtimauit, viſum ſomnium expoſuit, orans vt indicaret ſi quod ſubeſſet præſagium, deplorans ſuum infortunium, cui non ſatis erat regis indignatio, niſi per quietem etiam ſomniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim ſe in ſomnis vidiſſe triũ palmitum vitis vuas è ſingulis enatas pendẽre grandes iam & vindemiæ tempeſtiuas: eáſque ſe exprimere, ſubdente rege phialam. Collatũ deinde muſtum ſe obtuliſſe regi, illúmque libenter bibiſſe. Narrato hoc ſomnio rogabat vt ſi quid ſcientiæ datũ à Deo haberet, interpres viſionis eſſe dignaretur. Ille verò bono animo hominem eſſe iubet, & expectare intra triduũ ſolutionem à vinculis, rege ipſius miniſterium requirente, ad quod ei denuò ſit redeundum. Interpretabatur [b] enim vitem fructum mortalibus in bonum vſum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipſos ſanciatur, & inimicitiæ diſſoluantur, ad hæc moleſtiæ mœroréſque vſu eius diſcutiantur, pro quibus lætitia ſuccedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expreſſum accepiſſe regẽ. Scito igitur bonum tibi ſomnium oblatum, & ſignificare miſeriæ huius remiſſionẽ intra tot dies, ex quot palmitib. fructũ vindemiaſti. In ſomnis. Tu ve-

An. mundi. 2228. *Ante Chriſtum nat.* 1736.

a *Cuſtos carceris amicè agit cum Ioſepho.*

b *Pincernæ ſomnij explicatio.*

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1735.

rò memento mei postquam euentus hanc fauſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatẽ diſcedente. neq. enim ſontes in hæc vincula ſumus cõpulſi, ſed ob virtutem ac modeſtiam quaſi malefici punimur, quòd potioré habuerimus honorem domus in qua vetſabamur, & eius qui nos huc contruſit, quàm propriam voluptatem. Atq. ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidã ſeruus piſtoribus regiis præpoſitus, in eiſdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomniũ viderat, rogat eum quidnã ſibi quoq. præteritæ noctis viſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria [a] caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi videbar, ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari ſolent. Deuolantes autẽ alites abſumpſiſſe omnia, ab ipſo licet arcẽte nihil deterritas. His dictis ſimile priori præſagium expectabat. Tum [b] Ioſephus coniectura ſomnij facta, præfatúſq. quòd mallet ei lætiora prænunciare quàm quæ ſomnium portenderet, dicit duos omninò dies vitæ ipſi ſupereſſe. Hoc enim ſignificare caniſtra. tertia verò cruci ſuffixũ ab alitibus deuorandũ, quas à ſe arcere nõ poſſet. Nec aliter euenit vtriſque quàm vt Ioſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnis diem rex natalicium epulum celebrans, præpoſitum piſtorum in crucẽ egit: pincernã vinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit. Ioſephum autẽ poſt biennij tempus in miſeriæ carceris exactũ, nihil interim ab ingrato pincerna adiutũ, Deus eripuit tali via ad libertatem præſtru

a *Piſtorũ ſomnium.*

b *Piſtorũ ſomnij enodatio.*

Geneſ. 41.

præstructa. Pharaothes [a] rex cum eadem nocte in somnis duas visiones vidisset, paritérq. interpretationem earum. hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætũ vt coniicere poterat significantia: conuocatísq. prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationẽ requirebat. Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viso pincernã subit recordatio Ioſephi, eiúsq. in hoc genus coniecturis prudentię & adito rege, indicauit ei de Ioſepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiúsq. euentu iuxta illius interpretationem: quódq. eadem die pistorũ prępositus cruci *suffixus* tãto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephre coquorũ prefecto, cuius esset seruus. ipsum autẽ dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cũ primis claris natum Hunc, [b] inquit, euocari iubetur, néve cõ tempseris hominẽ propter præsentem miseriã: clarè enim *significata somniorũ ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum rex*, mánúq, *apprehensum comiter his verbis alloquitur*: Bone iuuenis, quãdoquidẽ te prudentẽ iudicio famuli mei cognoui, enarra somniorum meorũ præsagia, quemadmodũ & illi enarrásti, rem gratissimã mihi facturus. caue autẽ vel metu quicquã supprimas, vel ad gratiam ac voluptatẽ loquaris, sed vera omnia, etiamsi fortasse nõ admodũ læta. Visus [c] sum mihi secundũ flumen inambulare, videréque boues benè pastas & benè magnas numero septẽ à fluẽtis ad paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus obuiam eis factas, vehemẽter extenuatas macie ac visu fœdas. quæ cũ deuorasset septẽ illas saginatas & magnas, nihil tamẽ profecerũt, miserè à fame vexatæ. Post hanc visionem experrectus è somno turbatúsq. dum mecum agito

Ann. mundi 2228. *Ante Christum nat.* 1736.

a *Pharaonis Ægyptiorũ regis somnium.*

b *Ioſephus liberatur vinculis.*

c *Pharaonis somnium de septem bobus.*

An. mundi. 2231. *Ante Christum nat.* 1733.

quidnã ſibi velint ſpecies per ſomnum obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterúmque ſomnium vidi priore prodigioſius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas ſeptem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, meſiſque iã maturas: iuxta quas totidẽ alias ſpicas lãguidas & præ ſoris inopia deficiẽtibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras abſumpſiſſent, attonitũ miraculo me reddiderũt.

a Somnij Pharaonis enodatio.

Ad hæc Ioſephus. Somnium [a] hoc Rex, duplici licet ſpecie viſum, vnũ tamen & eundẽ euentum ſignificat. Namque & boues animal aratro & labori natũ, viſæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ è deterioribus abſumptæ, famẽ Ægypto & ſterilitatem ad totidem prænuntiant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem: horúmque fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam huic inopiæ non facilè videtur proſpicere & occurrere: id quod inde cõiicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta Deus, nõ vt terreat & contriſtet, prænuntiat hominibus: ſed vt prænoniti ſibi prouideant, quò leuius imminenti malo premantur. tu ergo ſi vberioris temporis prouẽtus repoſueris ac diſpenſaueris, inſequẽtem penuriam Ægyptus non ſentiet. Cũmque rex admiratus [b] Ioſephi prudentiam & ſapientiam, percontaretur quónam modo eſſet in futurum proſpiciendum vbertatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura ſterilitas: monuit & cõſuluit Ægyptiis vtendũ parſimonia, & quod præſenti vſui ſupereſſet ad futuram neceſsitatem reſeruandum. ſuaſit etiam vt indicta profeſsione fruméti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum ſat eſſet, & nõ amplius, populo diſtribueret. Ibi rex tam conſilio quàm inter-

b Ioſephi cõſilio tolerabilior euadit ventura ſterilitas.

interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum [a] huic diſpenſationi præfecit, iubétq. prouidere quæcunque putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi: præfatus neminẽ ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequendũ, quàm ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege auctus, accepto etiã annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtãdæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptũ circũuectabatur, frumentúmq. cõportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantũ in alimenta & ſemẽtem ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud Regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiã Pſontomphanecus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſsimũ. Duxit [b] enim Rege connubiũ hoc procurante virginẽ Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorũ ſterilitatẽ. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia meliorẽ fortunã nactus venit in prioris obliuionem: iunior verò Ephræmes, quod redditum ſignificat, eo quòd maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamentum ſeptennio per diuitẽ affluentiam exacto, octauus [c] annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborãs ad fores Regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi cum controuerſiam extitit. nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimãs vniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunatiorũ ope ſubleuari dignum. Et quoniã eadem calamitas

Anno mundi 2231. Ante Chriſtum nat. 1733.

a *Ioſephus à Pharaone ingentibus honoribus auctus.* Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Ioſephus vxorẽ ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.*

c *In Ægypto annona caritas.*

An. mundi. 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

& Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus [a] quoq. omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cùm cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniamini retento, quẽ è Rachele susceperat, vterinũ Iosephi fratrẽ. Qui postquam in Ægyptũ peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demũ regẽ coluisse, perat, si ne Iosephi quidẽ gratia negligeretur. Ille [b] agnitis fratrib. nihil tũ minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniaménta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidẽ poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nã & frumenti emendi potestatẽ eis negauit, & pro speculatoribus cõprehendi voluit, dicens cõueniisse è diuersis regionibus, & cognationẽ simulare qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus rarò contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quóve in statu per suã absentiam res eius interim fuerint, quídve de Beniamine sit factũ. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cúmq. crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos [c] neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc cõpulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoq. salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quòd autem fratres simus & ex eodem sanguine, vel facies

a *Iacobus in Ægyptum filios frumentatũ mittit. Gen. 42.*

b *Iosephus fratres tentat, vt parẽtis fletum & Beniamin expiscari queat.*

c *Ruben ad Iosephum pro se & fratribus de pulsio.*

facies noſtræ argumento ſunt, non admodum inter ſe variantes. Pater nobis eſt Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus ſuſcepit, qui donec omnes eſſent incolumes, res noſtræ ſatis proſperæ fuerũt. Cæterũ vno, cui Ioſepho fuit nomen, abſumpto, domeſticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu eſt, cuius lamentatio nõ minus nos afficit, quàm olim ſuauiſſimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatũ venimus, patris cura Beniamini natu minimo commiſſa. Hæc ita eſſe poſſes aliquo ad noſtram domum miſſo cognoſcere. Hæc Rubelus pro ſe ac fratribus, quo falſam Ioſepho ſuſpicionẽ eximeret: qui cognito patrẽ ac fratrẽ eſſe incolumes, iubet[a] eos includi in carcerẽ, quaſi per otium quæſtioni admoturus. Poſt triduũ deinde productis, quoniam, inquit, alleueratis vos in detrimentũ regis ac regni non veniſſe, fratréſq. eſſe *ex patre quem nominaſtis, facietis mihi fidem hæc ita ſe habere, ſi relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducentes vobiſcum fratrẽ quem alebatis illic relictum eſſe. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere.* His[b] verbis perculſi, ratíque iam extremam calamitatem inſtare, lamentabantur fortunam ſuam, crebrõ iactantes, adeſſe diras vltrices fratris per ſummã immanitatem oppreſsi. Rubelus inſuper increpabat ſeram & inutilem eorum pœnitentiã fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocẽtiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus ſe inuicem alloquebãtur, credẽtes linguę Hebreæ gnarũ intereſſe neminẽ: mœrebántq. omnes tacti verbis Rubeli, & ſcelus perpetratũ damnabant, ac ſi non ipſi eſſent autores faci-

An. mundi 2238. *Ante Chriſtum nat.* 1726.

a *Ioſephus in carcerem fratres includit.*

b *Ioſephi fratres peccata in eum commiſſa deplorant.*

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

notis, cui tum iustissimã pœnã à Deo iudicabãt infligendã. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare fracrẽ vlterius nõ valens, quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio.[a] Nec multò post reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quũ prius vni è suis mãdasset, vt pecunia quã pro frumẽto attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatẽ abeundi eis faceret, peregit mandata famulus: Iacobi verò filij reuersi in Chananæã, renunciauerũt patri quidquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quúmq. dicerẽt fratres se esse, & vndecimũ domi relictũ apud patrem, noluisse illos credere. relictũ etiam Simeonẽ apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabántque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo [b] verò filiorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari ac ne Rubelo quidem rogante, filiósq. suos dedente, vt si quid Bẽiamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiã terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterùm deficiente iam tritico, vrgente fame cõpulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cúmque indies maior necessitas incumberet, & filij rogare nõ desinerent, adhuc tamẽ hæsitabat. Tandem [c] Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei possit acci-

a *Iosephus fratres Simeone retento dimittit.*

b *Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandũ sollicitus. Genes. 43.*

c *Iacobi filij præsertim Iuda vt Beniamin peregrinationi committat, ii.*

accidere siue foris siue domi. se verò incertam perniciē tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaote præsidium adimitur. habē dam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi commi tere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis cecidatur crederet Deo salutē filij: si certè aut eū saluum reducturum, aut illic vnà periturum, ac tum demum Iacobus cedens tradit eis puerū, & duplex frumenti precium, addit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananææ, balsamini vnguentum, staten, terebinthum & mel: atque ita multis vtrinq. fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene miserè timente saluti filiorum, illis contrà solicitis ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater affl. & ās se domi substitit, illi in Ægyptū tendētes præsentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quò postquam est peruentum apud Iosephum diuertunt, non parū soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti preciū secum abstulerint, quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniā domi repertā in frumento dum saccos exinaniunt, quā nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquam eam pecuniam desideralle, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. móxque Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso. dona ei offerūt, & scitāti de patre, bene valere aiūt. tū ille cognito Beniaminem superesse quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus: & audito quod is esset, hoc tantū effatus, Deū vniuersis rebus prouidere, secessit, no lens ab eis aduerti lacrymas, quas vlterius cō

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1276.

a *Iacob filios cum mu neribus mittit in Ægyptum.*

b *Iacobi filij veniunt in Ægyptum & Simeon liberatur.*

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

tinere nō poterat. Acceptos [a] deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discūbere, cúmque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminē honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorē frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteū, quo ipse præcipuè delectabatur, immittere. id [b] faciebat volens experiri fratrū animū, essēntne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuerterētur, quæ vbi facta sunt vt imperatum erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscūtur assumpto Simeone, læti tā huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphū in sarcinam indiderat. Illis verò turbatis inopinato incursu, & rogātibus cur irruerēt in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint. Ægyptij [c] cōtrà scelleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephíque comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriā reponere: daturósq. furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint, & nunc rogitare satis ne saniebant, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiēdos. his & similibus verbis famulus præ cæteris, insultabat, at illi vt qui nihil de dolo cōpositō sciebāt, cōuiciabātur ei, demirari se hominis intemperias temerè obiicientis furti crimē eis viris. qui nē frumenti quidem precium in saccis inuentum reti nuerint, sed secum reportauerint, cum nullu de ea pecunia præter ipsos sciret: tantur

abeſſ

a *Ioseph fratribus incognitus eos salutat & Beniamin.* Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Genes. 44.*

b *Ioseph fratres suos in aduersis Beniamin esse subsidio sensit.*

c *Ioseph fratres in via Ægyptij prehendunt.*

abeſſe vt data opera damnũ inferre vellent: certiorẽ tamen rati inquiſitionẽ, quàm negationẽ, iubent eos ſcrutari ſarcinas: nec recuſabant vniuerſi pœnas dare, ſi vnus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. tanta erat ſecuritas & innocentiæ fiducia, acceperũt illi cõditionẽ inquiſitionis, ſupplicĩũ tamẽ ſolius fore penes quem furtũ inuentũ fuerit. Inquiſitionẽ deinde aggreſsi, omniũmq. ordine ſarcinas ſcrutati, poſtremò ad Beniaminẽ veniunt, non quod neſcirẽt in eius ſacco latere cyphum, ſed vt accuratè officium facere viderentur: itaque cæteri iam ſecuri de ſe, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant ſoliciti, ſperabant tamẽ ne ipſum quidem in maleficio deprehendendũ, adeò vt iã liberius indignarentur perſcrutatoribus, per quorũ importunitatẽ ſtetiſſet ne bonam partem itineris iam cõfectã haberent: vt verò Beniaminis ſarcinã ſcrutari ſcyphũ protulerunt, ad *lamenta & ploratus* cõtinuò verſi, tum fratrem *deflebant* mox furti ſupplicĩũ daturum, *tum ſuam* ipſorum vicem, qui fidem de Beniaminis ſalute parenti datam prẽſenti caſu fallere cogerẽtur. augebat etiam dolorem eorum, quòd cùm maximè euaſiſſe omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atq. huius tam fratris quàm parentis infortunij ſe autores fatebãtur qui inuitum ac reluctantem ad pũerum ſimul mittendũ precibus importunis tãtum non cõpuliſſent. Et [b] equites quidem comprehenſum Beniaminem ducebant ſecum ad Ioſephum, ſequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerem contruſo, exteros lugubri habitu adſtare, Itáne inquit, ſceleſtiſsimi omnium vel meã humanitatẽ vel Dei prouidentiam contempſiſtis, vt tam nefarium fa-

An mundi 2238. *Ante Chriſtum nat.* 1716.

a *Iacobi filij accuſantur furti.*

b *Beniamin vi rem capiunt.*

Ann. mundi 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

cimus cõtra hoſpitem ac benefactorem veſtrũ auderetis? at illi vicarios pro ſe Beniamine ad ſupplicium offerebant: rurſúmque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus ſit exemptus, ſi tamen eſſet mortuus: quod ſi viuat, qui dignus ſit habitus ob cuius iniuriã Deus tam ſeuerè in ipſos vindicaret. patris quoque ſe peſtem eſſe & infortuniũ maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent, nec deſinebat Rubelus denuò illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus verò negabat ſe alios morari, quorum innocentiam comperiam haberet, cõtentus vnius pueri ſupplicio, nam neq. hunc dimitti in gratiam inſontium æquum eſſe, neq. illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quò vellent, ſe curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit; Iudas verò qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, vir alioquin etiam ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere.

a Iude ad Ioſephum pro Beniamine oratio.

Patemur,[a] inquit, Præſes, grauiter à nobis peccatum, ſupplicíúmq. commeritos, quod parati ſumus omnes luere licet, non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi. ſed quamuis ſalutem eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamé effugij ſpes in clementia tua bonitatéque ſupereſt, quamobrem oramus vt non tam noſtri commiſſi rationem habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac cauſa non indignationem iuſtam ſed natiuam tuam bonitatem in conſilium adhibeas: irámque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccumbere ſolent. diſpice quæſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſaluten nonniſi precario tibi debere cupiunt, quan

nō nunc primum tuæ benignitati sunt acceptā latum, ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumēto liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodē periculo laborantē domum alimenta perferendi potestatem feciſti. Eiuſdē enim bonitatis eſt, ſeruare e fame de vita periclitantes, & mortē meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe viſa eſt. eadem planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & vitā quā prę fame deficere non es paſſus denuò donabis, quò commendabilior ſit tua clementia, dum & vitā donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiā Deum ipſum exiſtimo tibi hanc virtutis exerendæ materiā ſuppeditare: vt appareat te proprias quoq. offenſas benefaciendi voluntati poſthabere, & non in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. *Quantumuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriam priuatim attineat.* Si enim parua peccata remittentes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine irā cohibuiſſe, annon diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberē quàm moleſtè ferat pater orbari filiis, nō adeò pro ſalute noſtra laboraremus, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & ſi non haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſupplicium perferremus. Nunc verò quando non tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc nō multum fructum aut voluptatē vitæ percepimus, quàm parentis miſeri, ætate curſiſq. confecti, has tibi preces illius quoq. nomine offerimus, & vitā nobis donari oramus, ſupplicio per ho-

Ann. mundi 2238. Ante Chriſtum nat. 1726.

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

diernum malefactum obnoxiam. ille certè vir bonus est, nosque vt similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatē experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri interitus nuntium acceperit, simulque eius causam, nō sustinebit amplius viuere, nostrę mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorē sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen vindictæ gratiā facito: & plus illius miseratio apud te valeat, quā nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur superstes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contingit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum, quem & ipsum honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si te calamitatis senis patris misereat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis Deus dedit cum iure possis, non auferendo iterū dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cū enim tantundē ad vtrumlibet valeas, præstat benè facere quā malè, & potestate cōtentum sui iuris non meminisse. sed [a] tantum ad seruandos homines potentiam tibi datā existimare, & quo pluribus salutatē dederis, hoc teipsum illustriorem fore. potes autē fratri erroris venia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Prȩses petimus, si hanc non impetramus, quàm vt nos eodem

[a] *Potentia ad salutem data.*

dem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit, quàm si præ mœrore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuuenem esse & per ætatẽ nondum satis sapere, & talibus nõ grauatim veniam dari solere, sed hic finem dicendi faciam, vt siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causę patrocinato: siue absoluamur, insolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non solum nos seruaueris, sed plura etiam quàm nos ipsi in causa nostra, quæ pro nobis faciãt videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad suppliciũ accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mavis, ego tuis ministeriis magis sum idoneus, & ad vtrũuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quidquis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantũ in se erat mollire ac placare iram conatur: paríque modo & cæteri prosternũtur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate victus & iã ægrè personam irati sustinens, ablegat alios q tum aderant vt sine [a] arbitris à fratribus agnosceretur. cúmq. soli essent, apperit seipsum & infit, Pietatem vestram & amorem quo fratrẽ prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quàm expectatam, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum vestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius voluntati totum ascribo, qui vobis & præsentia commoda procurauit, & maiora est lagiturus, si nobis propitius fauorem suum

An. mundi 3238. *Ante Christum nat.* 1726.

q *Genes. 45.*

a *Iosephus à fratribus agnoscitur.*

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatē optatam magis quàm speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrē competi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus cōmuni nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestrę, vt vnum videri poterat malitiæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij, bonum euentū libenter ferre, neque pudore præteriti erratiquicquam cōtristari. quid enim est cur vos malè habeat iniquè quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renunciaturi, ne fortè illo consumpto immodica de vobis solicitudine præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquā ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totámque cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus cōplectitur fratres, illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quòd in tam bonum fratrē peccauissent: mox conuiuium est secutum. Rex [a] autem cognito fratrum Ioseph aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset, lętatus est, donauítque eis currus onusto frumento & aurū ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus [b] autē postquam ex filiis statum Ioseph cognouit, quòd non solùm mortem effugit, quam tam diu luxerat,

[a] *Rex cognito fratrū Iosephi aduentu lętatur.* Hedio & Ruffinus C p. 7. al. 4.

[b] *Iacobus ubi Iosephi statum ex filijs cognouit, maximo perfunditur gaudio.*

xetat, sed etiam in splendida fortuna viuit cũ Rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facilè ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum, nec diu moratus iter aggressus est ad Ioſephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

CAP. IIII.

VT autem ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cũ timeret ne filiis propter vberitatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua nõ rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: néve inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Ioſephũ aspicere cõtingat, ex hac vita eximatur: talia voluntati in animo & somno grauato Deus per visionẽ astitit, eúmq. bis nominatim inclamauit. Quo rogante quísnam esset, ánnon agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuũ tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem: qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt conugium nactus fortunarum redires & liberis multis & facultatibus auctus, incolumẽ etiam progeniẽ tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Ioſephũ, ad tam sublime dignitatis fastigiũ euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtque tibi prænũnciem inter manus Ioſephi & è vita eximarum, & posteritatem

Ann. mundi 2239. *Ante Chri. natiuit.* 1715.

Genes. 46. a Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet.

An. mundi 2239. *Ante Christum nat.* 1725.

tuã per multa ſecula porentẽ fore ſimul & illuſtrem, occupaturámq. terram cuius ditionem ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio [a] fretus eo libentius in Ægyptum cum filiis ac nepotibus properabat qui erant in vniuerſum LXX. Eorũ nomina cùm ſint duriora nõ erã adſcripturus, niſi propter quoſdã qui nos Ægyptios contendũt eſſe non Meſopotamenos. Ergo [b] Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Ioſephus iã antea venerat. recenſendi ſunt nunc reliqui, cũ ſua quiſq. progenie. Rubeli fuerũt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſarõ, Charmiſus, Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerũt, Gelſemis Caathus, Mataris Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Eſrõ & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Tulas, Phuras, Iobus, Samarõ. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc qdẽ genus è Lia, quæ ſecum ducebat filiã Dinã, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmem. Alteri verò Beniamini fuerunt decẽ, Boloſſus, Baccharis, Aſabel, Gela, Næmanes, Iſes, Aros, Nõphthis, Optais, Sarodus. iſti quatuordecim ſuperioribus additi, ſunt numero quadraginta ſeptem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor ſequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vſis hic ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autẽ & Aſſerus nati fuerũt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem ſequebantur filij ſeptem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel, Aſſerum verò vna filia, & mares numero ſex, quorum nomina, Iomnes, Eſſus, Iubes,

a *Iacobus cum filijs ac nepotibus proficiſcitur in Ægyptum.*

b *Iacobi progenies.*

Iubes, Batis, Abarus, Melmiel, his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato enim Iacobo. Ioſephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id ſignificauerat, profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui [a] præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. ſed Ioſephus eum refouit, quamuis & ipſe præ gaudio periclitaretur, nõ tamẽ æquè ac pater, deinde iuſſo eo paulatim progredi, ipſe [b] aſſumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus adeſſe cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus eſt Ioſephum quibuſnam ſtudiis potiſſimum delectarentur, ait, paſtoralem artem callere, & nihil aliud exercere: ídq. eo conſilio reſpondit, ne fortè diſtraherentur, ſed vt vnà degentes curã patris haberent: tum ne qua æmulatio cũ Ægyptiis interueniret ſi circa eadem cum illis ſtudia verſarentur. Nam ei genti non erat licitũ greges aut paſcua curare. Iacobo [c] autem ſalutatum ad Regẽ perducto, poſt fauſtas ominationes acceptas, roganit eũ Pharao quãtũ temporis vixiſſet, & cùm audiſſet triginta ſupra centum annos natum. admiratus eſt hominem tam longæuum. cúmque ille adieciſſet maiores ſuos longioris ætatis fuiſſe, iuſsit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam regij paſtores habebant paſcua. Fames [d] autem creſcebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agros rigante. non enim aſcendebat, neque vllis de cœlo pluuiis ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuiſum, quia nihil parati habebat, neq. Ioſephus frumentum dabat niſi numerata pecunia. quæ poſtquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus verò agri

Ann. mundi 2239. *Ante Chriſtum natum* 1725.

a *Iacobum quin expiraret præ nimia lætitia parũ abfuit.*

b *Ioſephum cũ quinque fratribus Pharaonem Regem accedit.*

Geneſ. 47.

c *Iacobum cũ Pharaone Rege loquitur & in habitãdã accipit Heliopolim.*

d *Annona caritas in Ægypto.*

Ann mundi 2245. Ante Christum nat. 1719.

fuere, partem aliquam in precium alimentorũ Regi decidebant, cúmque ad hunc modum omnes eorũ possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabant, quò certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt, postremò [a] hæc necessitas adeò nõ corpora solũ, sed & animos gentis in seruitutẽ redegit, vt nihil turpe putarent quò victus vtcunq. parari posset. postquã autẽ cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinã fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorũ quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent, iussit [b] quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur: qui læti insperata restitutione agrorũ culturam strenuè aggrediebantur: atque hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permãsit. Iacobus autem cum decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manu. filiorum vitam finiuit, precatus eius prosperitatem & abũdantiam, & vaticinatus quòd singulorũ posteri in partẽ possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore, præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona cõtulerit, quàm vel benefactoribus deberentur. mãdauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen, & Manassen in suum numerũ admitterent diuisuri sorte Chananæã, quemadmodum postea dicetur. postremò rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Moritur [c] est autẽ cùm vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus

a *Ingens mo des ex penuria & cari tate prone niens.*

b *Iosephus quintã fru ctuum partẽ Regi pende re iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 8.

c *Iacobus a tatis anno 147. moritur.*

bus ſuis nulli pietate ſecũdus, cuius digna præmia Dei benignitate eſt conſecutus. Ioſephus [a] verò permittente Rege deportatũ patris corpus in Hebronẽ magnificè ſepeliuit. Cæterùm fratribus recuſantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in ſe vindicaret, cũ non amplius eſſet in cuius gratiam daturũ veniam ſperarẽt, ſuffit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: & reductis ſecũ magnas poſſeſſiones largitus eſt, nec vnquam eos ſumma beneuolẽtia proſequi deſtitit. Moritur [b] autem & ipſe centeſimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negociis prudens, & poteſtate benè vſus, quibus artibus factum eſt vt neque externum genus, neq. calamitas de qua diximus, quicquã offecerit quò minus ad ſummam dignitatẽ eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in *Ægypto* ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Ioſephi [c] autem oſſa poſtea tranſlata ſunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarẽt. Hoc enim ipſe adiuratis prius mãdauerat. Sed & hoc & alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

An. mundi 2311. *Ante Chriſtum nat.* 1653.

a *Iacobus in Hebrone ſepultus.*

b *Ioſephus ætatis anno* 110. *moritur.*

c *Ioſephi oſſa in Chananæam tranſlata.*

Hiſtoria libri Exodi. Hedio & Ruffino Cap. 9. *Exod.* 1.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

CAP. V.

Ægyptij [d] gens delicata & ad laborẽ ſegnis, voluptatibus ſolùm & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Iſraelitarum florere, & opibus, labore atque induſtria quæſitis abundare, non ſatis tuta ſibi eorũ

d *Ægyptiorum erga Hebræos inuidia.*

An. mundi 2353. Ante Christum nat. 1611.

incrementa existimauerunt: & cùm iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliterasset, regnúmq. Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumanè [a] tractabant Israelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidũ etiã insanis substructionibus vexabant gentẽ nostrã, cogendo varias artes edisscere, & laboribus ferendis adsuescere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agẽtibus vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortũ est deinde aliud quiddã, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam [b] ex eo genere hominum quos gens illa vocat sacrorum scribas quorumque prædictionibus multum tribuit, prænũciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contrà euecturũ, si modo ad ætatem adultã peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrẽ. Quo terrore percitus rex [c] edicit exipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumẽ proiectum necari, obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarũ ac parturitiones. Sic enim cautũ putabat ne obstetrices ob cognationem edictum Regium cõtemnerent. proposuit etiã pœnam si quis clàm seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorũ interitus esse cogebantur, sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter

[a] *Hebræorũ seruitus intolerabilis.*

[b] *Præsagiũ de Mose.*

[c] *Pharao, Hebræorum masculos necari edicit.*

Exod. 2.

labiliter triſtabantur, certum generis exitium expectantes, quãdoquidem & proles necabãtur, & ipſis parentibus non multò poſt erat moriendum: atque ita in extremo infortunio cõſtituti ſibi videbantur. Sed nemo poteſt Dei voluntati reſiſtere etiamſi infinitas artes in hoc comminiſcatur. nam & puer de quo ſacrorum ſcriba prædixerat, eluſis Regiis obſeruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuiſſe vanum euentus rei comprobauit, Amarames [a]Hebræus vir inter ſuos nobilis, ſollicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tũ priuatim quòd domi prægnantem vxorem haberet, inopia conſilij laborabat: & ad implorandũ diuinum præſidiũ conuerſus, orabat vt tandẽ miſeraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: darétq. finem præſentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus ſupplicis ad miſericordiã flexus, aſtitit ei per ſomnum. iuſſitq. in futurum benè ſperare. Memorẽ ſe eſſe pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipſis defutura pręmia, ſicut nec progenitoribus defuiſſe. Se enim illorũ progeniem ad tã numeroſam multitudiné auxiſſe: ſuo fauore Abrahamum ſolum è Meſopotamia in Chananæã profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea ſterili liberos ſuſcepiſſe, & ſucceſſoribus amplas regiones reliquiſſe, Iſmaeli Arabiã, Chæturæ filiis Troglodytidẽ, Iſaco Chananæã. Res etiam bello meis auſpiciis feliciter ab eo geſtas nunquam fine impietatis & ingratitudinis nota nõ meminiſſe poteſtis. Iacobi verò nomẽ etiã apud exteras gentes celebre eſt, tum ob eam felicitatem

An. mundi 2373. Ante Chriſtum nat. 1591.

a *Amarames futurum Moſis parẽs Deum orat pro Hebræis.*

An. mundi 2373. *Ante Christum natum* 1591.

ta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoq. scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam, puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerũt, tibi nascetur, hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriámque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur nõ apud suos tantum, sed & apud exteros me istud beneficium in te tuósque posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His per visionẽ cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtrisq. solicitudinẽ auxit. iam enim non puero tantum timebant sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed [a] mox oraculo fidẽ fecit mulieris partus, quæ tã facilè est enixa vt obseruatores fefellerit, nihil sentiẽtes eorũ quæ in vulgaribus puerperiis sentiri solent, hunc infantulum per tres menses clã nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa irã Regis incurreret, ac mox & ipse vnà cũ puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam. maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestũ tamen in continuo periculo viuere. non eius tãtum, sed & suo. De Deo verò certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam, lectulo è papyro contexto, quantus infantulum commodè capere poterat, bitumi-

[a] *Moses natus.*

neque illito, ne aqua penetrare posset, indide-
runt puerum: atque a ita in flumen proiecti sa-
lutē diuinæ prouidentiæ cōmiserunt. in hunc
modum cùm à flumine deferretur, Mariame
infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
pam descendebat, obseruatura quò tandem pa-
piraceum illud vas deportaretur à flumine. hic
verò manifestissimè Deus declarauit, nihil hu-
mana sapientia, sed omnia bonitate illius om-
nipotenti confici: eósque qui propter vtilitatē
suam aut securitatem aliis perniciem moliun-
tur, quantalibet vtantur diligentia, sæpè tamen
voti compotes non fieri: rursum qui suam salu-
tem Deo cōmittunt, præter opinionem è me-
diis periculis emergere: quod & in hoc puero
videre licet. Erat b filia Regi nomine Thermu-
this. hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspica-
ta vas fluitans missis natatoribus iubet lectulū
ad se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, alla-
to, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pul
cher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecu-
tus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & e-
ducari, qui propter eius natiuitatem reliquos
quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaq.
iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci,
quæ puero mammam præbeat. quo non admit-
tente mammam, sed aduersante, idque cum a-
lia post aliam adduceretur: Mariame quasi non
data opera, sed fortuito ad spectandum inter-
uenisset, Nihil agis, inquit, Regina dū nutrices
infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si
Hebræam aliquam accersetes, tum fortè popu-
laris mammam admitteret. cúmque rectè mo-
nere videretur puella, iussa est & ipsa hoc negō-
cium exequi, & lactantem quampiam adduce-
re: ac mox vsa permissa potestate, rediit addu-
cens cōmunem matrem, ignotam omnibus qui

An. mundi. 2373. Ante Christum nat. 1591.

a *Moses in flumen proiicitur.*

b *Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.*

Anno mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

tum aderant. tum infans perquam libenter in hæretere mamillæ visus est: & rogãte Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentẽ, ab hoc casu nomẽ est sortitus. aquã enim Ægyptij vocant Mo, yses verò seruatos. quare [a] composita voce ex vtrisq. nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiã prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt Deus iã antè prædixerat, erat [b] enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autẽ non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerẽdas præ se ferebat. post tertium verò annum ętatis admirandam gratiã ei Deus addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Mosis pulchritudine nõ obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circumfertur, obuios quosq. in se cõuerteret. ita vt relictis seriis negotiis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tãta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent, quo [c] factũ est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cùm alioquin germanis liberis careret. allatúmq. patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus ei nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinũ meũ tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filiũ, tibi verò in principatu ac imperio successorẽ. & cũ dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptũ ad pectus appressisset, filiæ gratificatus co-

[a] Moses vnde nominatus.

[b] Moses ab Abrahamo septimus.

[c] Moses Thermuthis Pharaonis filia adoptiuus filius.

rus co-

fus comiter diadema suũ eius capiti imposuit. Moses verò capiti pueriliter detractũ prolabi in humum passus, pedibus etiã calcauit. id q̃ mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere. mõxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturã prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer [a] ille per cuius necẽ nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iã confirmauit, insultando tuo regno & diadema calcãdo. Hoc interempto tã Ægyptiis metũ quàm Hebræis spem & fiduciã adimet. Thermuthis verò confestim eum eripit, rege quoque non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Mosis saluti prouidens. itaq. educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem Hebræi quidem felicitatẽ suo generi sperabant, Ægyptiis verò suspecta erat hæc educatio. sed cũm nemo extaret vel è cognatis regiis vel ex alijs optimatibus, q̃ etiamsi Moses sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum cõmoda, abstinuerunt ab eius cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes [b] qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione duxũt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie cecidерunt, partim in fugam turpiter compulsi retrò ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauũ rati si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, latè eam populabantur: degustatáque prædæ dulcedine, non temperãtes sibi ad maiora audenda accendebantur.

Ann. mundi 2576. Ante Christum nat. 1588.

a *Mosis diuina prouidentia mortis insidias.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. al. 7.

b *Aegyptiorum Rex in Aethiopes.*

Ann. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

cúmque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vlterius Mẽphim vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cúmque responsum esset Hebræum in auxiliũ aduocandum, Rex [a] à filia postulat Mosen qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturũ, pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probro dans, quòd nõ puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses verò Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit quod factum gentis vtriusq. vatibus lætitiam attulit. Ægyptij post partã eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copiis præpositõ, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille [b] verò volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, nõ per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset pr̃ multitudine serpentũ (nam hi tractus plurimos gignũt, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latẽtes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securũ iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat, est autem hoc animal infestissimum serpentum generi, qua propter fugitant earũ in-

[a] *Mosen Ægyptij exercitum ducem postulant.*

[b] *Moses in Æthiopas mittitur.*

secta-

sectationem,& inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur.sunt autẽ manfuetæ alites, & contra solos serpentes feroces.de quibus nũc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis.postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem,ibes illis immisit. quarũ bona opera vsus,itinere impunè peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: commissõq. prælio fusos ac fugatos,& spe occupandæ Ægypti frustratos retrò in suam regionem cõpulit. nec hoc contentus,oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo [a] factũ est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatẽ exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur,iámque aut excidium aut captiuitas Æthiopibus immineret. ad vltimum [b] compulsi in Saba regiam eius gentis,quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autẽ penè inexpugnabilis,vtpote Nilo circumquaq. cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astoborra,qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent.itaque sita in insula,& muro valido inclusa,non fluminibus tũtum arcebat hostem,sed & aggeribus,qui mœnia inter & flumina ad eorũ inundationes prohibendas exstructi,ad hoc quoque tum proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant.Hic cum Moses desidere exercitum ociosum ægrè ferret,hoste non audente manus conserere, interim tale quiddam accidit. erat [c] Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Mosen mœnibus exercitum admouentem & egregiè dimicantem cõspicata,virtutémque viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in in-

Ann. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

a *Mosis & Hebræorum contra Æthiopes victoria.*

b *Saba regia obsidione cincta.*

c *Tharbis Æthiopum Regis filia Mosis coniugium petit.*

An. mundi 2400. Ante Christum nat. 1564.

tegrum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, vehemẽti eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditã ducturum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratiis, nuptiisque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum est reductus. illi [a] verò accepta salute odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maioribus studiis insidias contra eum machinabantur: suspicatiq. se rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominẽ habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus hac & irritãtibus indesinenter scribis ac sacrificis: vtiam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciẽs in ipso temporis articulo se clàm subduxisset. & cum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, qua euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat, cúmque [b] ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filijs, sedens ad quendã puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractã recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuẽdi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & melioris fortunæ occasionem inuenit. cum enim ea regio laboret

a *Mosi insidiantur Ægyptij. Exod. 2.*

An. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

Hedio & Rufinus Cap. 11. al. 8.

b *Moses ad Madienam vrbem profugit.*

laboret aquarum inopia, paſtores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhauſta aqua ab aliis, ipſorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum ſeptè virgines ſorores, Raguelis ſacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hauſta aqua quantum ſatis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vſum factas diffundunt. cúmq. paſtores ſuperueniſſent, & repellendo puellas aquam ſibi vſurparent. Moſes [a] iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & ſe inſpectante vim virorum plus pollere quàm ius puellarum, abactis vſurpatoribus auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio poſtquam ad patrem venerunt, & paſtorum iniuriam & quomodo ab hoſpite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabántq. ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iuſſit vt Moſen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouiſſet de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat relaturum enim ſe gratiam, non modò parem, ſed etiam aliquanto maiorem. deinde [b] adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuerſa barbarorum poſſeſſio conſtabat, curatorem eum ac dominum conſtituit. Hanc fortunam Moſes nactus apud Ietheglæũ, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud ſocerum paſcens pecora. aliquanto verò pòſt, egit gathum greges in montem, qui dicitur Sina,

An. mundi 2413. Ante Chriſtum nat. 1551.

a *Moſes Raguelis ſacerdotis filiabus fert opẽ contra paſtores.*

b *Raguel Moſi vnam ex filiabus nuptum tradit.*

Ann. mundi 2413. *Ante Christum nat.* 1551.

omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato rumore numẽ illic habitare pastoribus hactenus inaccessus ob religionẽ loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigiũ. ignis [2]enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamẽ inde maxima & flagrantissima flãma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus, magis etiam obstupuit postquam vocẽ ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientẽ audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nõ sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, nõ indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutẽ habitus, cæterùm vlterius nihil curiosè inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq. confidẽter in Ægyptũ proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatũ populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarũ actionis, ob felicẽ successum offeras. & oraculũ quidẽ tale ex igne prodiit. Moses[b] verò tam visis quàm auditis territus infit, Potẽtiæ quidẽ tuæ domine quẽ & ego vene ror & maiores mei coluerunt, non sum tã insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus prædi-

Hecdio & Ruffinus Cap. 12. al. 9.

Exod. 3.

a Mosi Deus in rubo ardente apparet.

b Moses & Israelitas miraculis Deus confirmat, vt ipsius promissionibus fidem habeãt.

Exod. 4.

ius, vel meis persuadere potero, vt relicta ter-
ra quã nunc habitãt, me ducem sequantur: vel
etiamsi persuasero, quomodo Pharaotes sit co-
gendus vt illos exire permittat, quorum opera
& labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus
autem iussit illũ securũ esse de toto hoc negocio, se illi nunquã non adfuturum pollicitus, &
siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largi-
turum, siue operibus, virium satis additurum.
mox iussit vt virga in terã proiecta fidem pro
missorũ acciperet. quo facto, draco humi repe-
bat, & in spiras se conuoluens caput erigebat
quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac
[a] mox denuò in virgam est mutatus. post hoc
[b] manũ in sinũ mittere iussus cũ paruisset, albã
& colore calci similẽ exemit, quæ mox in pri-
stinum colorẽ rediit. iussus [c] deinde aquam è
propinquo haustã humi effundere. vidit in co-
lorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem
vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi
adiutorem adfore, vtq. apud omnes his prodi-
giis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum,
eiúsque iussũ omnia facere. iret sine cunctatio-
ne, & festinus in [d] Ægyptum properaret, neq.
die neque nocte iter intermittendo, neve diu
tempus terendo longiorẽ Hebræis seruitutem
& afflictionẽ redderet. Moses autem nihil am-
plius dubitans de promissionibus, quarum cer-
titudinem tot argumentis auditis & visis satis
colligebat, precatus vt eandẽ potentiã in Ægy-
pto, cum exerta opus fuerit, experiretur: sup-
plex illud etiam rogabat vt quem cõspectu ac
colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quo-
que suum volens ac libens indicaret, vt rem
diuinam illi aliquãdo facturus nominatim eũ
ad sacrificium inuocare posset. tũ Deus aperit
ei suum nomẽ, nunquam antea hominum vlli

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a Mosis virga in Draconem mutata.
b Mosis manus alba.
c Moses aquã effundit humi, quæ vertitur in sanguinẽ.
d Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur.

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nefas nec fas esse arbitror. Mosi verò non tunc tantum, sed quotiescunque opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, déque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit, fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Hebræis & Rufinus cap. 13. al. 10.

Cúmque cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctũ, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in [a] Ægyptũ ob publicã cognatorum ac tribulium suorum vtilitatem proficiscí, quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, libertísq. communibus [b] Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominũ prius peregrinum significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cúmque iam non longè à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox [c] vlterius progressus obuios inuenit præstãtissimos quosque Hebræorum, qui aduentum eius præsenserant: & mox nequid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestãtia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorũ & incolumitati non defuturam. Atq. [d] ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirũ libertatis amore. ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suã pro Ægyptijs contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laborésque exhau

a Moses ex Madian in Aegyptum proficiscitur.

b Mosis duo filij Gerso & Eleazarus.

c Moses ab Hebraeis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet. Exod 5. 7.

d Moses Aegypti regem vt Israelitas dimittat hortatur.

haustos dum non aliter quàm pro suis popularibus bellum administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficijs sibi redditam, oraculũ deinde in Sina monte acceptũ regi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæsitationem posuerit, singillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatẽ Dei decretis obstaculo esse velit. cæterùm [a] cùm à rege contemptim auditi se animaduerteret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus sceleratum eum appellat, qui Ægyptiorũ olim fugitiuus, nunc magicis præstigiis instructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadem ostẽta repræsentare possent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moses iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinẽ quasi supra mortalem conditionem positus se venditet: confestímque cùm & ipsi suas virgas proiecissent, in dracones sunt versæ. Tum Moses nihil his motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanta præstantiora esse aio, quàm istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iámque manifestè declarabo non esse hoc præstigias veritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimã Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quę mox dicto parens [b] Ægyptiorum virgas quæ draconum specie reptabant, vnam post aliam aggressa omnes ad vnã deuorauit, ac mox in pristinam speciem reuersam Moses rursum sustulit. Rex autem ad indignationem

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a Pharaonis prodigia exhibet Moses.

b Mosis virga deuorat Ægyptiorũ virgas.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

magis quàm admirationem hoc facto commo-
tus, cùm nihil actum respondisset, neq. quic-
quam Ægyptiacis artibus profecturum, mãdat
[a] operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauio-
ribus etiam quàm ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingẽdos præbere solitos, posthac id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad comportandas paleas dimittebat, priſtini laboris onus conduplicaturus. Moses autẽ neq. minis regis à proposito deterrebatur, neq. assiduis suorũ querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flectebatur: sed obfirmato cõtra vtrunq. animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimã libertatem restitueret. itaq. denuò Regẽ accedit, [b] suadens vt dimittat Hebræos in Sina montẽ, illic Deo sacrificaturos, hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquã eius voluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius cõtemnere videatur. vtq. populo potestatẽ exeundi faciat, ne fortè contra moliẽdo posthac culpã in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nã necessariò calamitates eos cõprehendere, qui diuinam irã in se prouocauerint. &tã terrã tum aërem illis infestũ existere, tum precationẽ filiorũ parũ feliciter procedere, elemẽtis etiam ad vindicandũ in eos cõcitatis. atque hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionẽ eorũ exire contingant, nisi hanc profectionẽ bona pace ipsorum impetrauerint. Rege verò nihili faciente verba Mosis, neq. vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerũt: quæ singulatim recensebo tum propter eorum nouitatem, tum vt eò magis appareat nõ vanæ fuisse

a *Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit. Exod. 6.*

b *Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat hortatur.*

fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet: Primum [a] amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cũ præterea nullũ fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitiũ, sed si quis siti coactus gustaret, cõfestim acri dolore corripiebatur: eráq. talis Ægyptiis solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinã naturam retinens. quo miraculo Rex inops cõsilij, timẽs incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cúmq. malum cessasset, rursum ad pristinã mentem rediit, sententiam suã reuocans, Deus autẽ motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum [b] vis immensa terram eorũ populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harũ vitiata hauriri posset, immorientibus earum plerisq. & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursúsque in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non reperte, & in cubilibus quoque passim aberrantes: ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cùm exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cũ Hebræis abire quò velit: & quã primum hoc dixit euanuerũt ranæ, terráque simul & fluuiẽ in pristinã naturã sunt restituta. vix dum hoc malũ cessauerat, cũ Pharaothes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populũ cœpit, & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitũ quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum

Ann. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Prima Ægyptiorũ plaga: Aqua in sanguinem mutata. Exod. 7.*

Exod. 8. 9.

b *Altera plaga, Rana.*

An. mundi 1410. Ante Christum nat. 1510.

vindicat. pedunculorum [a] enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus mali malè perdebantur, neque lauacris, neq. medicamentorum inunctionibus extinguere eos valentes. Qua noua peste turbatus Rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, ægrè dimidiata ex parte resipuit: Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat, quo facto magis etiã Deum exasperat, putans se prouidẽtiam eius circumuenire posse, quasi Moses & non potius Deus pœnas de Ægyptiis Hebræorum oppressionibus sumeret. Varias [b] ergo & multi formes bestiolarũ species immittit, quales nemo ante eam diem vnquam videra, tãta copia, vt tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto soli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti [c] tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero notum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidẽ eum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo variæ prioribus etiã grauiores pœnæ, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed [d] exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum nõ mediocris numerus absumebatur. Et cũ ne sic quidem Rex resipisceret, grando [e] nunquam ante in Ægyptio cœlo visa, tũc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, verè iã adulto supernè ruens omnes eorũ fructus contriuit: & si quid intactũ grando reliquit, nubes [f] locustarum superuenientes ita absumpserũt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptiis omnibus

a *Tertia plaga, Pediculi.*

b *Quarta plaga, Bestiolæ.*

c *Quinta plaga, Pestis.*

Exod. 9.

d *Sexta plaga, Vlcera.*

e *Septima plaga, Grãdo.*

f *Octaua plaga, Locustæ.*

Exod. 10.

bibus omninò sit adempta. Quod si Rex stultus *eorum*, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi nõ ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tãta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per cõtentionẽ repugnare, & in publica commoda sciens volénsque peccare pergeret. itaq. tandẽ Hebræis pueros etiã vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptiis tanquam prædã relinquerent, eo quod ex ipsorum *bonis* nihil post tot calamitates supereſſe cõquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densæ [a] tenebræ omnisq. luminis expertes Ægyptiis sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati *alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes* cùm nondum flecteretur Pharaothes vt liberũ exitum permitteret, *his verbis eum Moses* aggreditur, Quousq. repugnabis *Dei* voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediũ aduersus mala, quibus affligimini. Rex [b] verò iratè ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus essè pergeret. Respõdit Moses, se nõ amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis vltrò Hebræos rogaturum vt quàm primũ inde proficiscantur. atq. his dictis abiit. Deus autem cùm decreuisset adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit

An. mundi 2454. *Ante Chri. nat.* 1510.

a *Nona plaga, Tenebræ.*

b *Mosen Pharaoni pellit.* Exo. 10. 11. 12.

An. mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

Mosen edicere populo, vt paratum habeant sacrificium, præparatũ tertiadecima Xantici mẽsis in quartamdecimã, qui apud Ægyptios Pharmuthi vocatur, item Hebræis Nisan & Macedonibus [a] Xanticus: vtque ipsę Hebræos educat omnia sua secum portãtes. ille verò instructos prius ad profectionẽ, & per sodalitia distributos in vno loco continebat, illucescente verò quartadecima omnes ad exitum animati sacrificabãt, & sanguine domos lustrabant. aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carnium exusserunt, tanquã exituri. vnde nunc quoque solenne manet nobis idem sacrificium, quam festiuitatem vocamus Pascha, id [b] transitum, significat, eo quòd Deus illa die præteritis illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit. nã [c] pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiam concurreretur à proximis vociferantibus nõ amplius detinendos Hebræos. tum [d] Rex accito Mose mãdat vt abeãt, ratus post eorũ exitum regionem cessantibus calamitatibus subleuandam. donis etiam Hebręos honorabant, alij quo celerius discederẽt, alij propter vicinitatis consuetudinem. atq. hoc pacto exitum est, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebãt per Latopolim tunc desertam: Babylon enim post eo loco est condita, Cambyse Ægyptum vastante, cúmque abeuntes iter strenuè continuarent, tertia die peruenerunt Beelsephontem ad rubrum mare sitam. cúmque nihil per viam inuenirent propter solitudinem, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustentabant: quo victu per triginta dies sunt vsi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eum ipsum parcè dispensabant ad necessitatem magi

a *Xanticus Macedonibus teste Suida est Aprilis.*

b *Iudæorum Pascha transitum significat.*

c *Decima plaga, Ægypti primogenitorum hominum & animalium interitus.*

d *Israelitæ ex Ægypto discedunt.*

quã

quàm ad satietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ [a] festa per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterùm [b] multitudo migrantium vnà cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui verò militarem ætatem habebant sexcentorum millium numerum explebant.

Ann. mundi 2454. Ante Christum ann. 1510.

a *Azymorũ festum.*
b *Filiorum Israel numerus.*

Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerunt.

CAP. VI.

RElinquerunt [c] autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringẽtesimo trigesimo postquam Abraham pater noster in Cananæam venit: & post Iacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo decimoquinto. Moses verò annum tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant [d] etiam secum ossa Ioseph, ita vt filiis suis mãdauerat. Ægyptios autẽ pœnituit quòd Hebræos dimisissent: cũq. rex præteris hanc rem ægrè ferret, totum præstigiis Mosis impitãs, decretũ est, vt in eos irruerent: & [e] correptis armis reliquóq. apparatu, persequebãtur, retracturi si possent assequi. nõ enim timendum ne Deus offendatur, cùm iam semel exitus illis fit concessus. sperabant etiam facilè se in potestatem redacturos inermes & de via lassos. itaque obuium quemque roganres quà tenderent, raptum insequebantur, tametsi per viam difficilem non solùm exercitibus, sed expeditis quoque viatoribus. Moses autẽ hac Hebræos ideò duxit, vt si Ægyptij mutata sentẽtia persequi eos vellent. pœnas malitiæ violatíque foedi persoluerent, néve Palæstini, quos obverem simultatẽ infensos habebant, de hac profectione certiores fieri possent: est enim illorum regio Ægypto contermina. quopropter [f] non

c *Tempus exitus ex Ægypto. Exod. 12.*
d *Ioseph ossa.*
Hedio & Ruffinus cap. 14. al. 11.
e *Israelitæ Ægyptij persequuntur.*
f *Quãre Moses Israelitas nõ duxerit per Palæstinam*

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

missa via quæ in Palæstinam ducit, per desertũ via dispendiosa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obitérque iuxta Dei mandata in mõtem Sina populum sacrificaturum adducere, sed [a] vbi ad rubrum mare peruentum est, ecce Ægyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit. aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia scutatorum peditum. hi vias omnes obsederant, quibus effugium Hebræis patere poterat inter rupes & mare conclusis, [b] quo loco mons præ aspretis inuius ad littus vsque procurrit. atque ita ne fugæ quidem spe relicta Hebræos mare inter & montem obsidione premebant. oppositis armatis quà exitus in cãpos aperiebatur. in hac locorum iniquitate cõcluſi, cum nec obsidionem præ inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent. nec arma adessent: etiamsi maximè pugnare cuperent. nihil superesse videbant nisi vt turpi deditione saluti consulerent, quo factum est vt Mosen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat, minimúmque abetat quin Propheta lapidato, contemptisque per incredulitatem pollicitationibus, deditione in pristinam seruitutem redirent, nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circũcirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moses autem efferata licet contra se turba nulli succumbens difficultati nõ cessabat eis prospicere. Deo fretus, quẽ post libertatis præsagia probabile nõ erat permissurũ vt aut delerentur, aut in potestatem inimicorũ relaberentur. cúmque medius in concione constitisset sic ad eos verba fecit. Si [c] homo aliquis res vl

[a] *Israelita ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrũ cinguntur. Exod. 14.*

[b] *Israelitici populi ab Aegyptiis conclusõ anxietas.*

[c] *Moses populum vt Deo totum se dedat hortatur.*

stras benè ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterũ similem eius curã & diligentiã expectare: nunc postquã Deus ipse gubernandos vos suscepit, quantæ insaniæ fuerit eius opẽ nõ sperare, qui per me vltrò vobis præstitit quicquid ad vestram salutẽ ac libertatẽ conferre videbatur. imò hæc ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperãdũ accẽdere debuerat. ipse enim vos in arctũ hunc locum cõcludi voluit, vt ex tanta necessitate prẽter vestrã æquè ac hostiũ opinionẽ seruaret, atque hũc in modum declararet: nõ solum potentiam suam, sed fauorem etiã quo vos perpetuò prosequitur. nõ enim in paruis reb. [a] Deus propitius auxilium afferre solet, sed tũ potissimũ quando spei supereſt minimum. ergo huius opẽ freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Ægyptiorum apparatu, neque propter fugam mari & montibus impeditam animum despondere. potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a Quando potissimum Deus auxilium afferre soleat.

Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. VII.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnã in sequentẽ diem differre consultius putabant. vt verò ad extremum litus ventum est, tum [a] Moses sumpta virga Deum in auxiliũ supplex inuocat dicens: Tu domine scis quòd nec viribus nec artibus humanis vllũ hinc nobis patet effugium, supereſt vt ipse salutem huic populo expedias qui Ægypto relicta huc est dela-

a Mosis ad Deum precatio.

Ab mundi. 2454. *Ante Chri. nat.* 1510.

tus, tuam voluntatem tuámque fidem ſecutus ad te ſolum omni alia ſpe, omni conſilio deſtituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiã reſpicimus, quæ ſola nos iratis Ægyptiis eripere poteſt, ſuccurre igitur properè, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ ſalutis ad fiduciam & ſpem excita. in difficultatibus conſtituti ſumus, ſed noſtris non tuis: tuum eſt Domine hoc mare, tuus & mõs qui nos claudit: & hic poteſt te iubente aperiri, & illud in terram verti. poſſumus & per aciẽ ſublimes effugere, ſi ita nos ſeruari tibi placeat. hęc precatus, mare virga percutit: quo ictu repentè *a* ſciſſum, & retrorſum ſe recipiens, nudum ſolum Hebręis ad fugam capeſſendã relinquit. Moſes autem videns adeſſe Deum, & mare de ſuo ſolo ceſſiſſe primus progreditur. hortatur Hebræos vt alacriter ſequantur per viam diuinitus datã, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem ſalutis rationem tam ſubitò exortam illis verò impigrè ſubſequentibus, nimirũ diuina ope fretis. Ægyptij primùm inſanire eos putabant in manifeſtam pernicie ruentes, poſtquam *b* verò viderunt eos longè proceſſiſſe & impunè abſque omni impedimento iter facere impetu facto perſequi eos cœperũt, quaſi & ipſi tutũ per mare iter habituri: & præmiſſis equitibus à littore deſcendebant, iámque in aduerſum littus euaſerant Hebræi, hoſtib. à tergo relictis, quos amnis grauis ipſa etiam miraculi noui tas nonnihil eſt remorata: ſed cum incolumes illos terram tenere viderent, ſibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fallit eos hæc opinio, neſcientes non quorumuis talem viam eſſe, ſed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad ſalutem patere, non hoſtibus qui eos perdendi animo inſectarentur. ergo cũ iam

a Mare rubrum findi-tur.

b Iſraelita incolumes per mare ru b ũ euadũt quod Ægyptios mouet.

vnuer-

uniuersus exercitus introgressus esset, refūdutur iterū mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiā eodem impellentibus: acceſſerūt & imbres de cœlo, & aſpera tonitrua fulguribus ſimul intermicantibus: fulmina quoque deferebantur: & nihilomnino deerat eorū quæ ab irato Deo hominibus ad pernicié immiti ſolēt: nā & nox eos caliginoſa nimis ac tenebroſa cōprehendit. atque ita totus ille exercitus eſt deletus, vt ne nūcius quidē cladis domū reuerteretur. Hebræi verò vix ſui compotes erant præ gaudio ex tā inopinata ſalute cōcepto, accedēte huc etiā hoſtiū interitu, quò maior eſſet libertatis ſecuritas, nemine *ſuperſtite qui eos in* ſeruitutem vindicare cuperet, & Deo ex profeſſo illius auxiliū ſubmittente, quapropter tū ſuæ ſalute, tum inimicorū ſupplicio læti magis quā vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt. & [a] Moſes carmen laudes Dei & ob præſentem fauorē gratiarū actiones continens hexametro verſu cōpoſuit. Hæc ego vt in ſacris codicibus inueni, ita ſingulatim conſcripſi. Nemo autem mirari debet tanquā incredibilia, ſi priſcis hominibus & ad malitiā etiam tū rudibus, de ſalute periclitantibus via per mare patuit, ſiue Dei voluntate, ſiue naturę ſponte: quandoquidē heri & nudiuſtertius Alexandri ductu Macedonibus [b] Pamphilium mare ceſſit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad deſtruendum Perſarum imperium vti decreuiſſet: id quod omnes teſtātur qui res geſtas illius Regis ſcripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita ſentiat. Poſtera [c] verò die cum æſtus & ventus arma Ægyptiorum in litus expuliſſet in quo tum Hebræi caſtra poſuerāt, Moſes id quoque diuina prouidētia factum interpretatus, ne poſt

An. mundi 2454. *Ante Chri.* nat. 1510.

Exod. 15.

a *Carmē de gratiarū actio Moſis & Iſraelitarum pro prae ſenti liberatione.*

b *Pamphylium mare quemodo Alexandro ceſſerit dum moueret in Perſas.*

c *Aegyptiorum arma ventus in Hebraeorum caſtra expellit.*

hac inermes essent, collecta viritim distribuit atque ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam antè dictum est.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quemodo Moses populum ex Egypto in Sina montem eduxit.*

II. *De Amalecitarum & sociorũ clade & praeda quae Israelitis inde obtigit.*

III. *Raguelis cõsiliũ quod genero suo Mosi dedit.*

IIII. *Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem praeceptorum tabulas ad populum reportat.*

V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto quod similitudinem templi portatilis referebat.*

VI. *De area in qua tabulae legis Moses collocauit.*

VII. *De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.*

VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*

IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quae ad festa ac sacrificia spectant.*

X. *Leges de sacrificiis & purificationibus.*

XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. *Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum poena.*

XIII. *De Speculatoribus, qui explorata Chananaeorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.*

Quemodo

Quomodo Moses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.

CAP. I.

 An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

RECENTEM hanc lætitiam ex inspe-
rato acceptæ salutis offuscauit non-
nihil itineris molestia, quo per de-
serta in Sina montem ducebantur:
quòd emetienda esset regio difficilis propter
eiborum & [a] aquarum extremam inopiam, &
ne brutis quidem alendis, nedum homini-
bus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil
omninò humoris habens, vnde fructus proue-
nire solent, talem autem viam necessariò sunt
ingressi cùm aliam non possent, deferebántq.
secum aquam priusquam desertum intrarent
haustam duce ita præmonente. qua absum-
pta puteos magno labore propter duritiẽ ter-
ræ fodientes aquãbantur: ac ne sic quidem
vel satis bonam, vel quantum sufficeret in-
ueniebant. in hunc modum iter facientes
peruenium prima vespera in locum quen-
dam, cui propter aquas vitiosas nomen fe-
cerunt [b] Mar, amarorem vocabulo signifi-
cante: vbique lassis de via & commeatu quo-
que iam absumpto: inopiam sentire inci-
pientibus, diuertere placuit, inuitabat ad
manendum puteus fortè repertus, qui ta-
metsi antis copiis non posset sufficere, non-
nihil tamen solatij propter naturam regionis
præbebat. audiebant enim nihil aquæ in pro-
gressu se inuenturos, hæc ipsa quoque ama-
ra fuit & nulli potabilis, non homini solum,
sed ne iumento quidem. Moses autem vi-
dens eis animum cecidisse, nec habẽs quod di-
ceret, non enim erat res cum hoste quẽ virtu-
te repellere posset, sed & viri & imbellis mu-

a *Israelita in deserto aquæ penuria laborant.*

b *Mar amarorem significat. Exod. 15.*

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

lierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægrè expediebat consilium populi miseriam ad proprium infortuniũ referens. ad hunc vnum enim cõcurrebant, mulierculæ infantibus opẽ implorãtes, viri verò mulieribus, ne se despiceret, vtq. salutis remediũ aliquod quæreret ad [a]preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquã mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitũ daturum se aquam desiderãtibus, si gnauiter iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimũ quemq. certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua purior reddita, potum iã non aspernandũ multitudini exhibuit. Hinc [b]castris motis peruenerunt in Ilym, agrũ, vt primo aspectu è longinquo videbatur, nõ malum. ferebat enim palmas. vt verò propiùs est vẽtum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quàm septuaginta, eæque nõ admodũ proceræ propter loci ariditatem. uã ne à fontibus quidẽ rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerendã arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructũ ferebant propter eandẽ aquarum inopiam. quamobrem exortũ est murmur multitudinis cõtra ductorem, omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum extu-

a Moses Deum orat vt aquam vitiosam potabilem reddat.

b Israelitæ in Ilym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriã murmur exoritur.

Exod. 16.

extulerant iam absumptum desiderabant, & cùm nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimùm à desperatione aberant: atque ita præsente egestate præteritorum tam Dei quàm Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis saxis Imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatā animaduertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cúmq. singularem quandā gratiā in vultu præferret, popularíq. facundia cū primis polleret, exorsus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in præsentem necessitatem intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premente [a] animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionem cumulati fuissent, nunc quoque expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtque appareat præteritáne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendātur, qui & voluntatē ipsius quam secuti Ægyptum reliquissent, cōtemnant, & se ministrū eius iniquis odiis persequantur, præsertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerēda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat [b] deinde sigillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij dum eos contra Dei voluntatem detinere conarētur: quomodo idē flumē illis quidem cruentum & ad potū inutile, ipsis verò dulce fuerit ac potabile. quomodo

Ann. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam vertat hortatur.*

b *Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.*

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

item refluo mari locum eis & viam ad effugiũ cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutẽ sint consecuti: inimicos verò internecione deletos inspectauerint: & quomodo in eum vsq. diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiã sibi comparauerint. tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionẽ incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tũ quidẽ de ipsius prouidentia desperandũ. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandúmque non esse serũ auxiliũ quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, nõ contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinẽ probari ac libertatis amorem, vt videat, vtrum eius cupidine & ciborum & aquarũ inopiã sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suũ vsum pascentibus seruire malint. Se quidẽ non tam sibi priuatim timere, cui ex so iniustè nihil mali accidere possit: quã ipsorum incolumitati, si per istã lapidationem facta & cõsilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem *reduxit*, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat nõ de nihilo cõcitatos, ad [a] preces & supplicationes confugit: & cõscensa quadã specula, opem Dei rebus per inopiã afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset. vtq. propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinẽ: illi verò animaduertẽtes promissionibus diuinis lætũ, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserũt. tũ ille stans in medio cõ-

[a] *Moses opẽ Dei implorat.*

cionis

gionis, ait se præsẽti necessitati à Deo remediũ afferre: nec ita multò post [a] magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxilium à Deo promissum simul atque exhibitum: qui ad hũc modum pastis, alia mox alimenta demisit, nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur, qui cũ manibus eius hærens, concreuisset, suspicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo dimitti, deguſtat: lætúsque re comperta, tubam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgare roré de cælo descẽdere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac [b] mox prægustatũ offert, vt experti credèrent. illi verò ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu verò ad aromatis similitudinẽ quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis: eũmque pro se quisque certatim colligebant. sed [c] mox edicto admonẽtur, vt ex æquo assaronis mensurã quotidie colligerent: nõ enim defore hoc cibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligunt. quod si quis contẽpto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim vltra assaronem sequenti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptum: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt qui hunc ha-

An. mundi 2454. *Ante Christum* 1510.

[a] *In Hebræorum castra coturnices Deus immittit.*

[b] *Manna Israelitas Deus cibat.*

[c] *Edictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret.*

An. mundi 2454. *Ante Christum natum* 1510.

bet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna vocant, nã [a] hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos [b] XL. deinceps sunt sustentati: rãtum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam [c] in Raphidim peruenerũt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille verò declinato aliquantisper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur tantum nõ siti deficientibus, quandoquidẽ solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit [d] Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiã vnde minimè sperarent: iubétque vt virga feriẽs petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabant. velle se vt per ociũ & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentẽ. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiã necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine aç siti enectis petra esset excidẽda, Moses ferit eam virga, quæ eue-stigio dedehiscens aquã euomuit copiosissimã simul ac limpidissimam, illi verò inopinato spectaculo

a *Manna quid significet.* *Exod. 17.*

b *Israelita 40. annos Manna sustentati.*

c *Israelita in Raphidĩ perueniunt, vbi laborẽt siti.*

d *Moses virga petrã ferit & larga profluit vnda.*

Anno mundi 2454 Ante Christum nat. 1510.

spectaculo attoniti, vel aspectu ipso recreabantur móxque magna cum voluptate bibebant, quòd esset dulcis & qualem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Mosen plurimi faciebant, quem Deo tam charum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in tẽplo dedicatæ, quòd Deus Mosi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda qua Israelitis inde obtigit

CAP. II.

Hedio & Ruffino. Cap. 2. Exod. 17.

HEbræorum autem fama longè latéque diuulgata, rumoribúsque de his per omnes gentes circumquaque sparsis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis vtrò citróque legationibus adhortabantur se inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, si modò possent aduentantem multitudinem. præcipuè verò huius expeditionis instigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrque Amalecitæ, inter eas gentes pugnacissimi, Horum a Reges & se inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem sibi struere dictitantes: quos non oportere contemni, sed priusquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorum cessatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò posse opprimi. consultiúsque esse in deserto

a *Amalecitæ mouent in Israelitas.*

orum cònatus vlcisci quàm expectare dum vribus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim sse prudentium, initiis aduersariorum potenæ quàm primùm obstare, nec expectare dum

quotidianis successibus in maius augeatur, & potius curare ne in discrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Post huiusmodi legationes decretum est communi cõsilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moses quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiso & imparato cum instructissimo hoste confligendum erat: hortatur [a] vt Dei sententia freti, cuius auspiciis libertatem seruituti prætulissent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecuniis, cõmeatu & aliis huiusmodi præsidiis sint inferiores, sed cùm Deũ pro se contra hostes stantem habeant, tales animos conciperent ac si humanis etiam opibus essent lõgè superiores. nec ignorare illos quantus sit adiutor toties in grauioribus malis expertos. hunc & hostibus esse infensum, & Hebræis propitium: eúmq. fauorem satis declaratum dum famem ac sitim prodigiosè ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriam aspirandum, quòd post hanc nihil sint desideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatisque tribunis & optimatibus, vniuersos & singulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris sui nutus obseruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnam miseriæ finem allaturam, & vltrò Mosen rogabant vt se confestim in hostem duceret, néve intempestiua cunctatione alacritatẽ militũ hebetaret. tum [b] ille selectis è reliqua multitudine ad pugnã idoneis Iesum præficit Naueci filium è tribu Ephræmi-

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510

[a] *Moses populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.*

[b] *Amalecitæ fundunt fugántque Israelitæ.*

tide

tide, virum manu ac consilio iuxtà promptum, & pietate insignem, & è Mose præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita disposuit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctẽ deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eúmque de instruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accẽdit atque ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse mõtem ascendit. iámque ad manus ventũ erat, pugnabatúrq. strenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione præliabantur. Moses verò extensione manuum lassatus, cùm obseruasset quotiescunque manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet frat em Aaronem, & fororis Mariames maritum Vronem, vtrinque astantes manus sibi indesinenter sustinere, neque permittere vt per lassitudinem deferrentur. quo facto egregiè vicerunt Hebræi, fuisséntque internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent, qua victoria nõ alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit: nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaque degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opi-

An. mundi 2454 *Ante Chri.* nat. 1510.

a *Iosua Israelitarum Dux designatur.*

mam a reportauerunt. námque castris etiã hostilibus expugnatis publicè,& priuatim sunt ditati,qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in presens tantum ea victoria profuit,sed in futurum etiam. non solùm enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaque gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum autem auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiã pecuniæ signatæ numerus: adhæc textilia & armorum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solẽt. quin & audaciores multò successus hic Hebræos reddidit,& fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est fortitum. Sequenti b verò die Moses cæsorũ cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis,quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesũmque ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeôque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur,cùm hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixítque c internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltrò armis aggressi essent, ídque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto quo hostem iacentem

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a Israelita prædam opimam ab Amalecitis reportant.

b Spoliorum & præmiorũ distributio.

c Amalecitas internecione delendos prædixit.

centem fortitet reiectum magna clade affecerunt, post dies aliquot festis epiniciis celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad [a] montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus.

Anno mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a Israelita ad montem Sina perueniunt.

Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.

CAP. III.

CVm [b] autẽ rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoq. peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorũ liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulũ præbet prope rubũ, qui flagrationem illæsus euaserat, dum verò multitudo per suas quisq. cognationes epulatur. Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq. suũ faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudẽ, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitrio ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) tunc quidem siluit, neminẽ volens impedire quò minus iustitia viri frueretur. vbi verò tandem à negociorum tumultu absolutũ vidit: seductũ seorsum quid facto opus esset docuit:

b Raguel ad Mosen, in deserrum Sinai peruenit.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Exod.* 18.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

mundi. 2454. Ante Christum nat. 1510.

consuluitque [a] vt minores causas aliis cognoscendas cederet: ipse verò tantum Reipublicæ negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam verò tot millium salutis sustinere posse neminé, nisi Mosi similem. itaque cùm non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerũt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuinorũ cultui deditus esto, quò facilius populũ è præsenti necessitate eximas: Quin & illud pro virili cõsulueris, vt lustratis ac recẽsitis copiis eas in dena millia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: eásque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itémque in manipulos triginta & viginti & decem cõmilitonũ: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autẽ viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorũ decernant, & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

a Reguel socer Iethro Mosis. socer ex Israelitis iudices deligendos consulit.

Hoc [b] Raguelis consiliũ Moses libenter admisit, fecítq. quicquid ille monuerat, nõ sibi hoc commentũ vsurpans neq; authorẽ eius celans, sed pro concione populo indicãs cuius hoc inuentũ fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionẽm ordinum militariũ ac iudiciorum, malens dignos sua laude nõ fraudare. quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendũ erit. Interea dũ

Hedio & Rufinus Cap. 5.

b Moses socer consiliũ admisit.

his

his locis populus hæret, Moses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo, & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubétq; vt ipsi interim in propinquo castra metentur, viciniores Deo futuri. *Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.*

Moses consenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

CAP. III.

HIS[a] dictis ascendit Sina montem omnium regionis eius celsissimum, & ob nimiam altitudinem cautésq; præruptas non ascensu tãtum hominum, sed aspectu quoque ipsos defatigantem, vt non immerito propter nomen incolens religiosus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatum prophetæ motis castris radices mõtis occupant, suspensi animis quidnam boni ita vt promiserat, esset à Deo reportaturus: atque interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitatẽ seruantes tum in cæteris, tũ abstinendo à congressu mulierũ per triduũ, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus Deũ solicitantes, vt propitius Mosem excipiens, donum sibi per eũ aliquod mitteret quod ad vitam benè ac feliciter degendum cõducibile foret, interim & victu sumptuosiore vtebãtur & ornatu splendidiore vna cum vxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modũ duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primum præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit. tentoria quam latè patebant cõtegens, reliquũ cœlum circumquaque clara serenitate obtinẽte: procellæ[b] deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulminãque ictus significabant Mosen ex sententia cum

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 6. *a Moses Sina montem ascendit.*

[b] *Horrenda fulmina in monte Sina.*

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

Deo propitio conueniſſe. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiãt, mihi certè fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria cõſcripta habentur. Cæterũ Hebræi viſa inſolita tempeſtate, eiúſq. horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabãtur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de mõte, quod crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi & illo per irã Dei ſublato, ſe quoq. ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultú q. ipſo animum gaudio geſtientem præferens, quo cõſpecto repentè metus omnis abiit, ínque locũ eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aer ad eius aduentũ priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat auditurã quæ mãdata à Deo referat, quã vbi cõueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exaudiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri [a] Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodũ nunquã antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq. tempore legatũ veſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum pérq. eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quę vobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, quódque humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non eſt dedignatus. Non enim Moſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluẽtis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam

a *Moſis ad Iſraelitas oratio.*

variis

varijs calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omniū egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris vsumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananæ terræ est factus, per quē Isacus confectis senio parentibus *est natus, per quē Iacobus XII.* honestissimis filiis est ornatus, per quē Ioseph in Ægyptiorum præsidem euasit, is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres, ea vobis sacrosancta erūt, & coniugibus ac liberis antiquiora. *illis* enim parendo beatā vitā agetis, fruentes terra fertili, mari trāquillo, progenie iuxta naturæ *leges* felici, eritisq. hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cū Deo coràm collocutus, immortalē eius vocem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His[a] dictis adduxit populū cū liberis & coniugibus vt Deū loquentem eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguā in animos eorum illaberentur, itaq. omnes audiebant vocem è sublimi descēdentem, vt nemo nō intelligeret. Præcepta autem quæ *Moses* duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tātū eorū indicabimus. Docet enim nos

Primum[b] præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerè *iurandum.*

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Anno mundi 2456. Ante Christum nat. 1510.

a *Populus Israeliticus Deum de monte Sina loquentem audit.*

b *Decem præcepta. Exod. 24. Deuter. 5.*

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Nõ deponendũ falsum testimoniũ.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exod. 21.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prędixerat audiuit, dimissa est cõcio. Sequẽtibus autẽ diebus sæpius ad ducis tentoriũ ventitantes postulabãt vt etiã leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóve modo agendum esset per idẽ tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legũ partem in aliud tempus differo, priuatim de his cõmentaturus. Eodẽ ferè tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit, cúmque diutius moraretur, per [a] XL. enim dies abfuit, cœperunt soliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio, variabãt enim rumores, dũ alij deuoratũ à bestiis iactant, maximè qui minus eũ amabant: alij raptũ à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranque sententiã ancipites, quòd alterum ab humanis casibus nõ alienũ, alterũ viri illius virtuti conuenientibus videbant, ipsius sortẽ satis æquo animo ferebant, suam autẽ vicem dolebãt, quòd tali præside ac patrono essent orbati qualem aliũ inueniri credebant impossibile: & neq; solicitudo sperare eos sinebat, neque spe adempta nõ dolere poterant. ac ne castra mouere quidẽ audebant, reditũ expectare iussi, tãdem [b] XL. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit: diuinam prouidentiam illis adesse

Exod. 24.

Moses morabatur.

a Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai

b Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.

sō significans, & rationē benè ac beatè viuendi se per eos dies didicisse. postulatéq; Deū vt tabernaculū ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secū circūferre possent, vt non sit opus amplius in Sina ascēdere, sed interuisitans crebro & tantū nō cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi permonstratā, nihilq; supereſſe, nisi vt ad ēius fabricam quam primū se accingerent. His dictis [a] profert duas tabulas continentes decē præcepta inscripta. *in singulis quina.* erat autē Dei manus ea scriptura. Illi verō [b] præsentia sermonéq; Mosis læti pro se quisque certatim ad structuram tabernaculi cōferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem ligneā elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouiū pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas, adhæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linū byssinū, lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper vim magnam odoramentorū. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquā istę species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quàm pro domesticis facultatibus architectos operi Propheta præficit ex mādato Dei, sed tales vt non alij deligēdi fuerint, etiāsi populi suffragiis res cōmissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel [c] ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror, & filiabus Isamachi, tribus Dauidis. Plebs [d] autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis ostrum.

Ann. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Duæ tabulæ Mosis. Exod. 31.*

b *Israelitæ lati certatim ad structuram tabernaculi conferunt.*

Exod. 36.

c *Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.*

d *Edicto plebs coercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram offerat.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

voco admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in mõte ex Dei colloquio didicerat, tum quãtum instrumẽtum capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente, nec minor fuit largitio mulierũ circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

CAPVT V.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

a Mose in deserto tabernaculum erigit.

b Atrium tabernaculi primum.

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, Moses [a] indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atriũ [b] primo dimensus latitudine L. cubitorũ, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinq. cubita per longiora latera vicinos, & in postico latere x. In vnoquoq. inerant annuli, & capitella argentea, bases verò auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ, annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totúmq. eum locum sepiens, vt nihil à patieto differre videretur, atque hoc modo se habebant septi tria latera. quartum verò latus L. item cubitorũ totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos instar postiũ, ex argento hi-

tohi quoque constabant præter bases, quæ erãt æneæ, ab vtroq. autem latere stabant tres valli bene firmati, erant autem & illi linteo è byssо contexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum viginti cubita longum, & quinq. altum, ex purpura byssõque & hyacintho contextum, variè picturatum, exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aspersorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, unde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum [a] autem statuit in eius medio versum ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: erátq. longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentriones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebatúrque tantum quantum in latitudinem patebat. Erántq. tabulæ ligneæ vicenæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularũ cardines suscipiebãt. Parietis verò occidẽtalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autẽ tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant, quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerũt ad instar maiorum tabularum. Singulæ verò tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, ve-

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] Tabernaculum.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

luti quibuſdam radicibus confixos per ordinẽ, ad inuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati vectes immiſſi, ſinguli cubitorum quinque, tabulas coniungebant, intrabátq; caput vectis vniuſcuiuſq; in alio capite, in modũ pixidis, & poſt tergum parietum in longitudine poſitorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriuſq; parietis latera cõtinebãtur, incaſtrationibus factis & immiſſis adinuicẽ. atq; ita cautum eſt tabernaculo contra ventorum vim aliósve impetus, vt ſecurum & immobile conſiſteret. Intus [a] autem diuiſa in tres partes longitudine, poſt decẽ cubita intima, ſtaturæ ſunt colũnæ quatuor eodẽ opere & ex eadem materia factæ, ſimilibus baſibus impoſitæ, paribus interuallis per trãſuerſum diſtitæ: vltra has fuit adytum, reliquũ vero tabernaculi ſacerdotibus patebat: atq; hæc tabernaculi trifariam diuiſio, vniuerſitatis naturã referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, ſacerdotibus inacceſſa cælum Dei quodammodo repræſentabat: viginti verò cubitorũ ſpatium, tanquã mare & terra hominib. inacceſſibilis, ſolis ſacerdotibus cõcedebatur, à fronte verò quà aditus patebat, columnas ſtatuerũt quinq; æreis baſibus innixas, poſt hæc vela ſunt per tabernaculũ expanſa, è byſſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus diſtincta. horum primum cubita decem quaquauerſum patebat: quod per columnas eſt diſtentum, quæ adytum à reliquo ſpatio diſparabant, & à conſpectu hominum excludebant, totúmq; hoc fanum vocabatur [c] ſanctum, adytum verò vltrà IIII. columnas ſitum dicebatur ſanctum ſanctorum. fuítque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliíſque ornamentis picturatum, excepti

a *Sanctuarium.*

b *Tabernaculi diuiſionis ſignificatio.*

Exod. 26.

c *Templum ſanctum Sanctum ſanctorum.*

exceptis tantùm animantium figuris, alterum autem velũ magnitudine, colore, textura priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrãtibus præbebat. huic penè cõtiguum erat aliud velum magnitudine par sed & è lino contextum, anulis à funiculo per transuersum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquãdo festis præcipuè diebus reductum populi prospectũ admittebat, reliquis diebus, & maximè parum serenis obiectu suo picturatum illud velum à tempestatibus protegebat. vnde mos manſit etiam post templũ exædificatum, vt velum huic simile in aditu prætenderetur. erant præterea decẽ aulęa quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenum octorũ cum vncinis aureis qui contiguorum anulis ita inserebantur, vt coaptata in vnũ viderẽtur: quæ extensa fanũ supernè obtegebãt, & parietes à lateribus, & à tergo: minus vno pede ad terram pertingentia, erant & alia peripetasmata vndecim æquè lata, sed longiora videlicet triginta cubitorum singula, è pilis eadem subtilitate qua illa è lana contexta: quę tegmine suo vsq; terram fusa instar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vsum supra denatium numerum erat adnexum. hæc rursus ab aliis è pellibus consutis contra æstus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm si cælum quis contueretur, cæterùm cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum ad arcendas tempestates obiecta.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

De arca in qua tabulæ legis Moses collocauit.

CAP. VI.

TAbernaculo autem hunc in modum cõstituto, etiam arcã [a] Deo sacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hęc vernacula nostra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinq. palmorum: altitudo verò & latitudo trium palmorũ: crá: q. intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat teginẽ aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte promittens, ex vtroq. autem longiore latere inerãt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinque traiecti, vt quoties opus esset quocunq. transportari posset, neque enim à iumentis vehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur, operculo autem eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi [b] Cherubeis appellant, ea sunt animãtia volucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in [c] hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsámque arcam intra adytum recondidit.

Exod. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *De arca sacra Deo.*

b *Cherubim.*

c *Legis tabulæ in arca.*

De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.

CAP. VII.

IN fano autem [d] mensam collocauit Delphicis non absimilẽ, longitudine duũm cubitorũ, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eã sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Doriẽses addere solent. sed supernè quadrangulares erant, habebátque circumquaque labrum quatuor digitis tam infernè quàm supernè promi-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

d *Mensa.*

nens

nens. & per singulos pedes inerant anuli ferè circa summum pedem: adhibebantúrque vtrinque duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunq. vt vectes traiiciebantur, sed fibulato morsu mensæ labrum supernè, infernè pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocunq. opus esset præbebãt. hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem non lõgè ab adyto, & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi cõfecti è farina duorum assaronum, quæ mensura *Hebræorum* septem cotylas Atticas continet. *super panes* autẽ ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. post septem verò dies alij panes inferebãtur, festo quod nos vocamus sabbatũ. cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianũ parietem situ erat [a] candelabrum ex auro fusili sed nõ solido, pondo minarum centum. hoc pondus Hebræi cincharas, Græci talentum sua lingua nominãt: erátq. distinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna basi in altum assurgentibus, in septem ramos diffisis iuxta numerũ solis & reliquorum planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quibus imponebantur septem lucernæ secundùm totidem planetarum numerũ: respiciúntque ad orientem & meridiẽ, candelabro obliquè posito, inter hoc & mẽsam vt dixi, sita erat [b] arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circumquaque cõtecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine verò dupla, super qua stabat foculus corona aurea circũquaq; cinctus: cui anuli inerant cum suis vectibus, quo per viam à sacerdotibus deporta-

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Candelabrum aureum.*

b *Ara suffumigatoria.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

ri posset, Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine triũ cubitorum, inaurata cratem pro foculo superpositam habẽs. excipiebat enim terra quicquid ignitũ supernè decidebat, quòd basi nulla subesset. ad aram verò præsto erant infundibula & phialæ thuribuláq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Exod. 38.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

CAP. VIII.

Hedio & Rustinus cap. 11.

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat. nunc restat dicendum de vestitu tã reliquorũ sacerdotum quos illi chaneas vocant, quàm pontificis. quem anarabachẽ nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legẽ & castu, accedens ante omnia [b] manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byssо retorto, in quod pedibus inserti subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt, super hoc induit linteam interulã byssinã è duplicata tela cõfectam, cheromene [c] nostris vocatur, significátq; ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habẽs manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani. ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen verò è sola byssо constat: quæ semel atq; iterũ circa pectus reuoluta ad talos vsque defluit, tanti sper dum sacerdotes à sacris feriãtur:

Exod. 39.

a Vestitus sacerdotum.

b Manachasel.

c Cheromene.

idque

idque ad ornatum conferre videtur. cùm verò sac is est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum læuum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit [a] abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habétque circa collum amplam aperturam, cuius oræ vncinis à pectore & à tergo committuntur: maslabazanem [b] vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum. neque totum caput comprehendentem, sed paulò plus quàm medium. hic vocatur [c] masnaemphthes, est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpè in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis, Pontifex [d] verò vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quę enumerabimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates [e] methir nominant, astringítq; eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro interrexta, cæterũ ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorũ distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum. cõtexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad mediũ pectus: cui dedecoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quà manus exeuntur est scissa. Super hanc tertiam

Ann. mundi 2465. Ante Christum nat. 1509.

a Abaneth.

b Maslabazanem.

c Masnaemphthes.

d Pontificis ornatus.

e Methir.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a Ephod.
b Essen sive Logion.

etiamnum induit vocatam [a] ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita cõtexitur: vt circa mediũ pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq. ita extantibus vt planè tunica appareat. lacunæ verò inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdémq. coloribus, quibus ephodes, variegatum. id [b] vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spaciũ illud circa pectus à texẽte relictum expleat, id cõmittitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino suturam explente, in vtroq. autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorũ nomina literis vernaculis liguæ nostratis, vt vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distiguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme preciũ incõparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, cõsertæ coronulis aureis ita vt excidere nõ possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, Iaspis, Sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorũ Iacobi nomina. quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerãt. Cũ autẽ p se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint põdus gẽmarũ sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis q̃ respicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerũt: q̃ suscipiãt catenas aureas. opere plexili, veniẽtes per fistulas quasdã ad extremitates humerorũ: quas

rus

rum carenarum ſummitas aſcendens reducitur poſt tergũ, & circulo qui eſt à tergo in epomidis fimbria cõnectitur: id quod præcipuè ſuſtinet ephodẽ ne quo pacto defluere poſſit. eſſeni autẽ aſſuta erat zona iam dictis coloribus & auro diſtincta, quę totũ cõplexa rurſumq. ſupra ſuturã nodata. deorſum propendere ſinebatur. omnes autẽ fimbriæ quibuſdã oris fiſtulois vtrinque includebantur. Porrò [2] pileo, quali exteri ſacerdotes, vtebatur: ſuper quẽ extabat alius cõſutilis ex hyacintho variatus. hũc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua ſpectabãtur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum herbarios hyoſciamus. quòd ſi quis aut viſam aliquãdo nõ ſatis animaduertit, aut nomine tantũ audità de facie nõ nouit, huic etiã deſcribere eã nõ grauabor. herba eſt tres palmos ſæpe in altitudinem excedẽs, napo ſimilẽ radicem habens: vix enim hac parte eſt alia ſimilior: folia verò apio. hęc è ramis emittit calyculũ ipſis inhærentẽ: veſtitúrq. tunica quadam, quã exuit fructu ad maturitatẽ tendẽte. calyculus autẽ eſt quãtus articulus minimi digiti, circumferentiã habens crateri ſimilẽ. quod ipſum clarius faciam propter ignorãtes ima ſui parte circa fundum dimidiato globo eſt rotunditate ſimilis, mox in proceſſu paulatim coarctatur, donec in extremitate rurſũ dilatatus in labra exeat mali punici vmbilico inciſuris ſimile, cui operculum orbiculare inhæret, quaſi de induſtria tornatum, eminẽtes habens inciſuras quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones deſinentes. cõtinet autem ſub operculo fructũ per totũ calyculum, herbæ [b] ſideritidis ſemini ſimilem. florẽ verò fert qui papaueris videri poſſit. eiuſmodi corona ab occipi-

Anno mundi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

[2] Pontificis aurea corona triplex.

[b] Sideritis.

An. mundi 2455. Ante Christum natum 2549.

tio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem illi calyculi nō ambiebant: sed ceu lorum quoddam latum aureum, quòd sacris characteribus Dei nomen incisum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quasi per impietatem numen contemnamus quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam [a] si quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vasa quibus interfacrificandum vtimur, comperiet legislatorem nostrum diuinum quendam virum fuisse, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræsentatam quodammodo vniuersitatis rerum naturam inuenire licet, si quis non ociosè sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculū longitudine 30. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus Sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terram & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscuè calcantur. tertiam verò partem soli Deo designauit, eo quòd cœlum hominibus sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum. & cum candelabrum è septuaginta partibus cōposuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit: & per septem lucernas impositas totidem planetarū ursum, vela quoque è quatuor coloribus contecta elementorum naturam designant. nam byssus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore sit fucata, aërem verò hyacinthus repræsentare videtur: sicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum sit linrea, terram similiter significat: hyacinthus verò po-

[a] *Significatio tabernaculi fabrica & Sacerdotij ornatus.*

dem.

lum, per mala punica fulgetrã referens sicut tonitrua per tiutinabulotum strepitum. eponis etiam vniuersi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. essen quoque in eius medio est insertus, non aliter quam terra medium mũdi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinẽ habet, qui vniuersa circumplectitur. duo prætereà sardonyches in vestitu pontificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habent. gemmarum etiam duodenarium siue ad menses tetuleris, siue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera cõiectura abernaueris. pileus itẽ cæli significatio videtur esse, cùm sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret Dei nomen: & corona illustratur aurea propter splendorem quo maximè Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionem, ne latẽtem in his legislatoris sapientiam vltrò dissimulare videremur.

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum 2509.

De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.

CAP. IX.

HIs ita peractis, priusquam dedicarentur apparuit Deus Mosi, iussitque vt Sacerdotiũ Aaroni fratri suo conferret, ea virtute prædito vt meritò præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recensuit virtutes illius, & quàm studiosus esset publicorum commodorum, pro quibus toties in salutis etiã discrimẽ venire non dubitasset. Cúmq; omnes dicta eius cõprobarent, & fauorẽ Aaronis vultib. ipsis præ se ferrent, Viri inquit, Israelitæ, opera Dei iam sunt absoluta, qualia vel Deus poposcit, vel

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Exod.* 28. 29. 30. 40.

a *Aaroni Mosi frater Sacerdotiũ conferens &* a *eius opera Deo.*

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

nostræ facultates præstare valerunt: & quoniã scitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia prosp ciẽdum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet & pro vobis vota faciat. quòd si res arbitrij mei fuisse, mihi ipsi honorẽ hunc adiudicassem, tum quòd ita natura comparatũ sit vt quisque sibi optimè velit, tũ quod mihi cõscius sim laborũ pro repub. susceptorũ, quibus tale præmium iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eíque suí calculi prærogatiuam contulit. vt qui iustitia in toto populo præmineat; cui iã ante vestem sacratã & curam sacrorũ, altaríque sui destinauit, is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libẽtius exauditurum, quòd & iam antè in vos est propensus, & propitiatorẽ habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoq. suffragio Dei cõprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutẽ fratris honore hoc longè dignissimus, cui fuerunt eo tempore [a] filij quatuor Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

a *Aaronis filij.*

Exod. 37. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi superfuit, totum iussi, sunt in vela tectoria tabernaculi & cãdelabri, & aræ in qua suffitus fieret alioru̇mque vasorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque puluere neque pluuia aut alia quacunque iniuria lædi possent. Post hæc conuocato populo imperauit vt rursum contribuerent viritim dimidiũ siclum. siclus [b] autem nummi genus est, apud Hebræos, quales sũt tetradrachmi Attici. at illi sine mora paruerunt quorum numerus fuit sexies cẽtena millia, & insuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebántque [c] id argentũ soli Ingenu, ætatis annorum viginti & supra

b *Siclus.*

c *Israelitarum ætatis annorũ viginti & supra vsque ad annum quinquagesimum.*

supra vsq. ad annũ quinquagesimũ: quod mox in vsus tabernaculi est insumptũ. deinde & tabernaculũ & Sacerdotes lustrauit in hunc modũ. myrrhæ electæ sicles quingentos, ireos tantũdem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac cõtusa iussit macerari in olei oliuatũ, hinc mẽsurę nomẽ est quę capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorũ decoctis factum est vnguentum [a] suauissimũ: quo & sacerdotes, & totum tabernaculũ vnguens purificauit. Offerebantur [b] deinde multa & varia super altare aureũ adolẽda preciosa valde, quorũ naturã, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autẽ bis in die suffitũ facere, ante ortũ & circa occasum solis: & oleum purificatũ ad lucernas seruare, quarũ tres in sacro candelabro per totã diem Deo lucebãt, reliquiæ sub vesperã accendebãtur. Porrò omnibus iam absolutis, palmã artis fabrilis tulerunt [c] Beseleel & Eliabus, nam & aliorum inuẽta excoluerũt, & ipsi multa de nouo inuenerũt: ex his tamẽ duob, præcellebat Beseleel. insumptúmque est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto [d] primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio [e] verò sequentis anni mense Xanthico Macedonũ, Hebræorũ Nisan, nouilunio tabernaculũ dedicatũ est, & quicquid vasorũ in eo fuerat. Statímq. Deus indicauit gratũ sibi esse & nõ superuacaneum laborem Hebræorum, præsentẽ se fano suo hunc in modũ declarans. cum cælum esset alias serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundúsque nos distillabat ab ea, præsentiæ Dei

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Vnctiõ sanctum.*

b *Sacrificia.*

c *Beseleel. Exod. 45.*

d *Tabernaculũ in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitu ex Ægypto, mundi 2455. ante natum Christum 1509.*

e *Tabernaculi & sacerdotum dedicatio. Leuit. 8.*

An mundi. 2455. *Ante Chri.* nat. 1509.

fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hædúmque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dũ de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ sõlidæ tradũtur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorũ eius aspersit, purificãs eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorũ curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguẽto sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquenque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram impositis *a* subito spõte sua ex illis ignis fulguris in morẽ emicuit: & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei volũtate factum. Ex [b] quatuor filiis quod dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptũ Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occũberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totúsque populus inopinatam hanc eorum mortẽ luxit: solos fratres ad patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tristitiam

a Sacrificiũ sponte sua accenditur. Leuit. 10.

b Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.

stitiam habere. iam enim sacrũ amictũ Aaron gestabat. Cæterũ Moses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem nõ amplius ascendebat, sed in tabernaculũ ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerãs. neq. quicquã præter reip. curã prę aliis sibi vendicãs. Leges præterea scribebat & viuendi rationẽ, quã seruãtes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacatè viuere: atq. hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit. quod in mẽtione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnem sub prophetiæ prætextu impostrarũ occasionem ademit his qui illa vtebantur: liberúmque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non, omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex [a] lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam, nulli nõ notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerũ occupabat: tantúmque fulgorem emittebat vt procul etiã intuentibus, conspiceretur, idq; præter naturam suam & consuetudinẽ: quod certè admirationẽ meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionẽ aucupantur. Sed mirabilius est ꝙ nũc dicturus sum. per duodecim gẽmas, quas in pectore põtifex insutas esse-ni gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquàm exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facilè innotescceret, adesse Deũ, opémq; & auxiliũ suũ inuocantibus esse allaturũ, quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent cum

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] Gemmarũ in Pontificali ornatu miraculum.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

hoc miraculū pro cōpertissimo habeant, ita vt negari non possit, essenam vocant logion hoc est oraculum. Desiit tā essen quā sardonyx fulgorē emittere annis ducentis antè quàm hæc cōmentaremur, irato Deo propter legum suarum præuaricationem: de quo alias oportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq; ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos, & sacrificia se conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donáque Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebāt.

a *Principū tribuum sacrificia & dona. Numer. 7.*

Principes [a] enim tribuum bini de suo conferentes plaustrū cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent, & præter hoc vnusquisq. eorū obtulit phialam & trulleum & acerram, hæc decē Daricos valebat, eáq. odoramentis referta. trulleum verò & phiala, vtraque simul ducētos siclos pendebāt; sed phiala seorsim tātū n septuagin:a. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. præterea vitulū & arietē cū agno anniculo in holocaustū, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisq. Principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq. arietes cū agnis anniculis & hædis. atq. ita per duodecim cōtinuos dies sacrificauerūt, qualibet die vnus. Moses [b] autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis & deferendis legibus: quas meliores quā vt ad hominē autorē referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens:

b *Moses in tabernaculo Deum consulit.*

adeò

adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Leges de sacrificijs & purificationibus.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 12.

NVnc paucas tantùm commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo [a] sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrumq. duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideò vocatur [b] holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnum & hœdum: & hos quidē anniculos, bouē verò licet mactare etiam grādiorē. Sed opus est vt sint omnia mascula quæ solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tinguunt: deinde mundata membratim diffecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligenter primùm repurgata ad reliquū acervum adiiciunt: tergora verò Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum [c] verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum ammalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferūt. pectore verò ac dextro crure Sacerdotibus concesso, reliquis carnibus per biduum epulum

a *Duo sacrificiorum genera.*

b *Holocautomata Leuit. 1.*

c *Sacrificiū pro gratiarū actione.*

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

instruunt,& quæ superfuerunt igni comburunt: idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera Sacerdotibus in cibum datur, Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nam qui [a] per ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdósq. sanguine nõ vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renésq. & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in arã infert. Sacerdotes verò tollunt sibi & pelles & carnes eadẽ die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posterã diem reliquum facere. Qui [b] autem sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq. cùm pro peccato sacrificãt, eadem, quæ plebeij, offerũt, hac tantũ differentia, quod victimas adducunt taurum & hædum masculum. Iubet [c] etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificiis farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cũ ariete duorum, cum tauro trium, hanc consecrant in altari. oleo subactam. nam & oleum sacrificãtes afferunt. cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partẽ, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorũ, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem nõ sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in arã conficit. reliquum eius Sacerdotes in cibũ sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natũ animal vnà cum genitrice,

Leuit. 4.5.

a *Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis.*

b *Sacrificiũ si quis sciens peccauit. Leuit. 4.9.*

c *Cõsuetudo in sacrificijs obseruata. Leuit. 2.*

rice,& aliàs quoque nõ niſi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia ſacrificia pro recuperãda valetudine, aut alia de cauſa, in quibus liba cũ victimis inſumũtur, ex quibus nihil in poſterã diem relinqui fas eſt, Sacerdotibus quoque partem ſuam inde ſumentibus. Publicis verò impenſis lex iubet quotidie agnum anniculũ mactari mane ac veſpere. ſeptimã autem quaq; die duos iugulant, eodẽ modo ſacrificantes: & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues cũ agnis anniculis ſeptem, & arietẽ, hædum verò pro peccato, ſi quid fortè per obliuionem omiſsũ fuerit. Septimo aitẽ menſe, quem Macedones hyperberetæum vocant, præter iam dicta taurum & arietem & ſeptẽ agnos mactãt, & hędum pro peccatis, decima deinde luna eiuſdem menſis ieiunant vſque veſperam: ſacrificántq; eadem die taurum & arietes duos & agnos ſeptem & pro peccato hædũ. adducunt autẽ duos præter hunc hędos: quorum alter viuus extra fines in deſertum emittitur, in quẽ, ſi quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterũ verò in ſuburbanum in locum puriſſimũ eductum cum ipſa pelle exurunt nihil omnino purgãtes. & cum eo ſimul exuritur taurus, nõ à populo adductus, ſed ſumptu põtificis. quo mactato, & ſanguine eius ſimul & hædi in fanum illato, aſpergit digito tectum ſepties, totiéſque pauimentũ, rurſũſq; toties interiora fani circũ altare: reliquum deinde circum altare mauis quod eſt ſub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexque adiicit arietem de ſuo, ſolidũ Deo conflagraturum. Eiuſdem menſis decimaquintã, tempore iam in hibernum vergente, b tabernacula compingere iubentur per ſingulas familias contra ventura frigora quæ quanquam

Ante mundi 3455. Ante Chriſtum nat. 1509.

Num. 28. 29

a *Sacrificiũ menſis Hebræi.*

b *Tabernaculorum feſtum.* Exod. 23. Leuit. 23. Deut. 16

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

senescens afferre solet, quin & in patria tandē constituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere: victimásque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes tamen myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala persic dependeant, prima die sacrificium debet esse holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vnà pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactántque sicut diximus vitulum & arietem & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atque hæ sunt Hebræis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autē Xantico, qui nostris Nisan vocatur: & annum exorditur, luna quartadecima, sole arietē obtinente, quandoquidē hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium, quod tūc exeuntes fecisse diximus, Pascha [a] nominarunt, quotannis instaurate lege iubemur: celebramúsque id per sodalicia, nihil è victimis in sequētem diem relinquentes, quæ est quintadecima & azymorū festiuitatis prima. nam hoc festum priori continēter succedit, durátque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur: & per singulos dies tauri iugulātur duo, aries vnus, agni septem. hæc holocautoma fiunt, additúrq. hædus pro peccatis in quotidianum epulū sacerdotibus. Secunda [b] azymorū die, quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque ra Deum huius vbertatis autorem per gratitudi

Exod. 12. 13. 23. Leuit. 23. Num. 9. Deut. 16.

a *Pascha decima quarta Aprilis die.*

b *Festum azymorum. Leuit. 2.*

ner

nem honorari, hordei primitias offerũt in hũc modum. Spicarum [a] manipulum igni torrent, hordeũ deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum facti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Posit Paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est quadraginta nouem diebus, quinquagesima [b] quam à numero asartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus assaronibus cum fermento confectum, mactáto. agnos duos: hæc oblata mox in cœnã Sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil supersit absumuntur. cæterum holocaustoma faciunt è tribus viculis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdisque pro peccato duobus. Nullum [c] autem festum ducitur absque holocaustomate & laborũ vacatione, sed in omnib. omnino hæc duo lex obseruari iubet: & posit sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur [d] panis non fermẽtatus ex farinæ assaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato mane propohuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsquè in proximè sequens Sabbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne aboletur, quo ad holocaustomata vti solent. & pro eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratã, & modica coctura duratam: éstque demensum eius farinæ assaron vnus. huius dimidium mane, tantundẽ vespere,

An mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Primitiæ frugum.*

b *Sacrificia Pentecostes.*

c *In singulis festis & sacrificiis quid obseruetur.*

d *Panes propositionis.*

An. mundi 2455. *Ante Chri.* nat. 1509.

in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. cæterùm a Moses tribum Leuiticã à cætero populo exemptam vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris vasis sartum tectum curandũ commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sacrũ ministerium cape ſſerent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post b hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorũ esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò vetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neque animalis nõ occisi carnem ad cibum concessit. ad hęc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiã indixit. Eiecit c etiam è cœtu & consuetudine hominum d leprosos, & seminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimã diem puras haberi voluit. eũ quoque qui cadauer curasset, per totidẽ dies à cœtu arcuit. si quis autem vltrà hanc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est. qui verò per somnium genituram emisit, ſe mergat in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam valetudinẽ à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam atteſtatur, de quibus aliàs dicemus. Quo e magis ridẽ-

Exod. 8. Num. 3.

a *Leui tribus cultui sacrata.*

b *Res immunda.*

Leu. 11. 13. 14. 15.

c *Qui homines immundi.*

d *De Leprosis.*

e *Contra illos qui Mosen & Israelitas propter lepram profugisse ex Ægypto contendunt.*

da est

da est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem modo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquam Mosesin suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferēte; probabile erat ipsum reclamaturum, præsertim quum inter multas gētes leprosi versentur, & in pretio sint & adeò nec relegentur, nec contemptim habeātur, vt & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quò minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potiùs quàm detrimentum afferrent? Quare manifestum fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt sibi tum fuerit accipiat.

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Cæterùm [2] puerperas fanū introgredi vetuit, aut sacris interesse vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, duplum eius temporis præscribitur. Ac ne post præfinitum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quòd [b] si quis adulterij suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronē, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum, & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cū imprecatione, vt si pudicitiā læsisset, luxato crure dextro & ventre disrupto miserè moriatur: sin autem præ amore nimio

Hedio & Ruffinus cap. 14.

a *Puerperæ leges. Numer. 5.*

b *Adulterij leges & ceremonia.*

An mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

& præzelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cõmotus, decimo mense infantem masculum pariat, peracto iuramento de membrana delerũ nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum aspersо, ebibendum porrigit. mulier verò si iniustè est delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si coniugalem fidem & Deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadẽte. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificiis ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium [a] in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoque interesse vt liberi legitimi proueniãt. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut materterа, cum sorore nurúve, omnéque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente obgredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contra fecissent, capitalem pœnã inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit: hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quãuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulariam, neque à priore marito quacũque de causa repudiatam. Pontifici [b] verò ne viduam quidem permisit, quod tamẽ cæteris Sacerdotibus libẽtum reliquit: sed soluit virginem ducere concessit, eámque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitũ, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse, omníque

a *De adulterio & incestu.* *Exod.* 22. *Deut.* 17. *Leuit.* 18. 20. 21. 29.

Leuit. 21.

b *Qualis vxor Sacerdoti ducenda.*

omníque fuco carere. Quicunque è Sacerdotibus integer corpore non eſſet, partem quidem ſuam cum cęteris accipere ſinitur, ſed ad altare aſcendere, & fanum intrare prohibetur. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe oportet: ſed vitã etiam irreprehenſibilem pręſtare. quapropter qui ſacrũ amictum geſtãt tantiſperdum eo vtũtur, præter aliã caſtitatem, puritatem & ſobrietatẽ à vino quoque interim arcẽtur. Victimæ etiã integri corporis mactãtur, omníq. vicio carentes. Hęc ſunt quæ Moſes iam tũc vitæ ſuæ tẽpore obſeruãda tradidit: quædam etiã in futurũ, ipſe licet in deſerto degens, Chananæã terrã tandẽ adeptis proſpexit. Septimo [a] quoque anno remiſſionẽ agris dedit, intactóſq. aratro & plantatione eſſe iuſſit, quemadmodum iã antè populo ſeptima quaq; die remiſſionẽ à laboribus dederat, quæ verò per hunc annum ſponte ſua terra protulerit, publica eſſe & promiſcui vſus iuſſit, & neq; indigenã neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idémq; obſeruari poſt ſeptimam annorum ſeptimanã, qui numerus quinquaginta cõficit, vocatúrque [b] Hebræis quinquageſimus quiſque annus Iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & ſerui manumittuntur, qui contribules cùm eſſent, legem aliquã violauerint, & ſupplicij vice in ſeruitutem vindicati fuerint. Agri quoq; ad priſtinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Iuſtante Iobelo, quę vox libertatem ſignificat, conueniunt venditor & agri emptor, computatiſque fructibus ac expenſis in agrum factis, ſi fructus maiores fuiſſe comperiãtur, recipit agrum venditor. quod ſi expenſæ maiores fuerint, hoc quod deeſt recipiens emptor poſſeſſionẽ alteri cedit. ſin vtraque paria fuerint, poſſeſſio ad veteres dominos reuertitur. idem

An. mundi 2455. Ante Chriſtum nat. 1509.

Leuit. 25.

[a] *Lex ſeptimi cuiuſque anni.*

[b] *Annus Iobelus.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo: móxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli & consuetudines.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 12.

LEgibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curã animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans, indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiúsq; cura principibus demandata, numerũ [a] eorũ qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erãt & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorú qui arma ferre valerẽt ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autẽ allegit inter autores tribuum Manassem Ioseph filiũ, & Ephræmẽ pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionẽ à Iosepho impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igitur tabernaculo in medium [b] castrorum illud recepe-

Num. 2. 3. 4.

a *Moses populum numerat.*

b *Dispositio castrorum.*

runt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forũ quoque rerum venalium est propositum, & mercę suo quęque loco dispositæ: aderántque opifices omnium artiũ in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, deinceps Leuitæ. Eorum (nã & hi seorsim supra recẽsiti) numerus erat viginti tria millia, octogenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimu

sanctis à nativitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et [a] quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem [b] & buccinę speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandũ sufficeret, desinebátque in extremitatẽ campanulę similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excicbantur: vtrisque verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo [c] signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutũ medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Nubes super tabernaculum.* Num. 9. Num. 10.

b *Buccinæ duæ ex argento factæ.*

c *Ordo castrorum cũ tabernaculo.*

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.

Hedio & Ruffino Cap. 16. al. 13. Num. 13.

CAP. XII.

NOn multo pòst à Sina monte castra mouẽtur; & post aliquot mãsiones de quib. dicę-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

mus. Ventum est ad locum qui dicitur Hereth moth vbi denuò [a] populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpã in Mosen cõferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solũ eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque alio casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virũ optimè meritũ passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus cõtumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tãtum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idque breui estis visuri. Vix [b] hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas acernatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorũ insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque [c] Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

a *Seditio contra Mosen*

b *Israelita in deserto coturnicum carnes impetrant.*

c *Concupiscentiæ sepulchra.*

De speculatoribus qui exploratâ Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium inussserunt.

CAP. XIII.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

MOses[a] autem posteaquam abductos inde adduxisset in locũ humanę habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorũ situm, qui dicitur Fauces, in concionem populũ aduocat. Cúmq. in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatẽ, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsve Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gẽs collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victorię pręmiũ erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terrę vbertatẽ, & habitatorũ potentiam explorent. Nos verò in primis cõcordiæ studere oportet, & Deum adiutorẽ ac auxiliatorem nostrũ debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores elegit duodecim nobilissimos ex vnaquaq; tribu vnũ: qui exorsi à partibus ad Ægyptũ vergentibus, totã Chananæorũ regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanũ montem peruenirent, exploratáq; terræ simul & incolarũ natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorũ specimen erat allatum, vbertásque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà de-

a Hedio & Rufinus Cap. 17. al. 14. Num. 13. 14. a Exploratores terræ Chananæ mittit Moses.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

terrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionẽ, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progenié se reperisse aiebant, atque ita [a] exploratores cũ omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderãt, suo timore reliquam etiam multitudiné data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deũ verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare, rursumq; [b] Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euẽtum metuẽtes, duo [c] è speculatoribus, Iesus Naueti filius ex tribu Ephræmitide, & Calebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona spe sint, néve Deũ insimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdã, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirẽdi autores ac duces se præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem obstaturam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ire, inquiunt, posito omni timore auderes. Deo ipse freti, quà vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem populum.

a *Exploratores Israelitũ terrorem inuehunt.*

b *Murmur populi cõtra Mosen.*

c *Iosua & Caleb populum compescunt.*

populum. Moſes [a] interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, nõ tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarẽt, quàm ſuis promiſſionibus, quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prætuliſſet, attamen terram Chananæam eiúſque vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta [b] annis erraturos. quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamẽ eorum terram illam daturum, eóſque commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturũ. His denunciationibus vulgus attonitum, totum [c] ſe mœſtitia dedidit: Moſénque obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatíſq; condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. nõ enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile. Moſen [d] vnicum innumera penè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus

An. mundi. 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

a *Moſes & Aaron Deo ſupplicant.* Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

b *Iſraelita in deſerto quadraginta annis errauerunt.*

c *Pœnitentia populi.*

d *Moſes vir maxime ad ſeditionis.*

illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille digniſſimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiã impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius pluſquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, & alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus, quàm suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper [a] etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis væniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est, medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tãta egestate premente, legem

An. mundi. 2455. Ante Christum nat. 1509.

a Anno quarto principatus Claudij.

legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo in tempore sunt gesta, quandoquidem etiã scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Hebræorum insciæ Mose, cum Chananæis pugna & clades.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.*

III. *Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.*

IIII. *Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obuenerint.*

V. *Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum reges, deloueritque eorum copias.*

VI. *De Balamo vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.*

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hebræorum, inscio Mose cum Chananæis pugna & clades.

CAP. I.

HEBRAEOS[a] autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iã amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriã de hoste se posse obtinere: accusabántque eum, quasi hoc tantùm agentem, vt in magna inopia cõstituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes: non tam Mosis respectu, quàm quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninóque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem suscipiant, eiúsque libidine seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quàm loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananæis

Num. 14.
[a] *Israelita absque Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.*

næis quamprimùm conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia populariter in hostes vadunt: qui neq; feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona [a] parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter verteré terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantísque ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oracvlo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quúnque populus posthac in ducis potestate se fore pollicerétur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis [b] castris iterum est in desertum: hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter [c] tanta seditione est laboratū, quantā nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, nisi Moses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Hebræos Chananæi cadunt.*

b *Moses retrò populum ducit in desertum.*

c *Seditio aduersus Mosen.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

quin lapidaretur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſque ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primùm expoſita.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem & fratrem propter Sacerdotium excitata.

CAP. II.

Num. 16. a Chores populum excitare aduerſus Moſen conatur.

CHores[a] vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſen in celſo dignitatis cõſtitutũ moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cũ enim eſſet ex eadẽ tribu & cognatione, inlquum cẽſebat ſe illi poſthaberi, & diuitiis pollentioré & genere nihilo inferiorem: multáq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos cõcionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præter ius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quod ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperant, à vi quidẽ abſtinere

Rinere ne bonitatis ac honestatis opinionē amittant, sed technis maliciosis ad id consequendum niti. Talium conatus in mediū protractos puniri è Repub. esse, priusquam è clāculariis insidiatoribus aperti hostes euadant, quam enim rationem Mosem afferre posse, cur Aaroni potissimū & filiis sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honoris ex diuina voluntate deberetur, se meritò fuisse præferendum, genere Mosi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxtà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt cōcitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur, breuique eò res deuenit, vt [a] ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur qui omnes operam dabant vt sacerdotium fratri Mosis ademptum, in illum transferretur, populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur, concurrebátque incondita multitudo in concionem, vbi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendū [b] tyrannum, & populum è seruitute eximendum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis electo, aliquem dignum fuisse ad hunc hōnorem prouecturum, non eum qui multis esset meritò posthabendus: vel si Aaroni eum dare decreuisset. populi suffragio potius quàm

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Aliàs Balaam.

a *Core factionem ducenti quinquaginta viri sequuntur.*

b *Mosen lapidibus obruendum clamant.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

fratris beneficio fuisse daturum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei benè administratę, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam nō erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi [a] inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducētos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquā quidē concionem contemno, etiam si vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vterque nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorē dedit, neq; fraterno affectu motus quòd aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquā oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi nō minus quàm illi benè velim, & alioqui qualis erat prudentiæ, me violati iuris reū facere, & huius facinoris præmiū alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contempni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunē me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiā calculis iam antè comprobatus, neque enim

[a] *Mosis, ad Corem seditiosum oratio.*

enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quòd ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquũ est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionẽ obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quísque aerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem, quàm Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facito, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, cum mea quoque autoritate confirmabo, méq; ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul & malè suspicari de Mose destitit, & insuper cõsilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atque ita concio dimittitur.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

CAP. III.

POstea verò die reditur in cõcionẽ vt sacro facto interessent diuino iudicio per quod competitorum certamẽ erat diriméndũ: erátq; Ruffi. ca. 2. Numer. 16.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus *expectationem*, quibusdam Mosem *in* ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionum finem exoptantibus, timebant enim ne actum esset de Republica, si viterius seditio procederet, multitudo quoque natura nouarum rerum cupida, & ad obloquẽdum magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad condictum venirent sacris interfuturi: postquã [a] autem negauerunt se obtemperaturos, neque diutius passuros Mosi potentiam artibus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis assumptísque aliquot præstantioribus, non est dedignatus ad contumacem Dathami factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. ille verò iam propior sublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exauditi posset. *Domine* [b], inquit, cœli & terrę ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationẽ, tu enim scis omnia, ipsas etiã cogitationes hominũ: quapropter nõ dedignaberis rei veritatem atque istorum ingratitudinem in mediũ proferre. Nosti sanè exactè & illa quæ natiuitatem meam præcesserũt, visa nimirum non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorent, malè suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam,

[a] *Dathan & Abiram contumaces.*

[b] *Mosis ad Deum precatio.*

quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Ragueliſque ſoceri beneficio conſecutus eram, tamen relictis eius voluptatibus & commodis meipſum totum dedidi ærumnis pro iſto populo perferendis: & primum pro libertate eorum, nunc verò pro ſalute promptiſſimè magnos labores ſuſcepi. Nunc ergo quoniam in ſuſpicionem veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaſerunt, tu qui in igne illo ad mõtem Sina mihi apparuiſti, & voce tua ſpectaculóque illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluiſti, qui Ægyptiorum opibus afflictis ſeruitutem eorum effugere conceſſiſti, & Pharaotis potentiam ſuccumbere mihi feciſti, qui ignaris viæ per mare mediũ iter aperuiſti, cuius poſtea fluctibus Ægyptios inuoluiſti, qui inermes armis muniuiſti, qui ex vitioſis fontibus potabiles reddidiſti, & potũ nobis inopia laborantibus è petra produxiſti, cibúmque in terra non inuenientibus à mari attuliſti, è cœlo denique nũquam antè auditum es largitus, qui legibus ac inſtitutis rem noſtram ornaſti. adeſto mihi Domine iudex omnium ac teſtis incorruptiſſimus, quòd neque munera à quoquã Hebræorum fauorem meum contra iuſtitiam captante admiſi, neque pauperem bonam cauſam habentem propter aduerſarium diuitem perdere litem ſum paſſus, & nunc Republica ſinceriſſimè adminiſtrata in ſuſpicionẽ culpæ a qua ſum alieniſſimus, venio, quaſi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate ſacerdotium tuum contuletim. oſtende quòd omnia tua prouidentia diſpenſantur, & nihil fortuitis caſibus, ſed tua volũtate ad effectum peruenit. & quòd res Hebræorum cordi tibi ſint, iuſta in Dathanum & Abironem animaduerſione de-

An. mundi 2455. *Ante Chriſtum natum* 1509.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

clara, qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestã aduersus insanos gloriæ tuæ detrectatores vindictam, si non cõmuni more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscẽs cum familiis & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus quàm piũ est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriũ ex tua sententia esse cõprobabitur. Quòd si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinẽ in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienũ est à tua iustitia, illorũ pœnas immeritã Israelitarũ turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repentè contremit, & vndante superficie, non secus quàm pelagus vẽto fluctuãs, vniuersum populum terruit: immani [a] mox sonitu eliso, qua seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet: sublatisque in hunc modũ profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, vt ne vestigium quidẽ eius supereesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumẽtum diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitque hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorũ eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiã cõprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem populi arium existimaret. Post Dathanum cum suis extinctum Moses pontifica-

a *Datam & Abiram ab sorbet terra.*

tus

tus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionē, vt ei sit ratum Sacerdotiū, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriūdi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cúmque his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ secum attulerāt: cum subitò tantus ignis effulsit, quantū nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris spōte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accēdi poterat fulgentissimus simul ac flagrātissimus: cuius vi ac impetu [a] ducenti illi & quinquaginta vnà cū Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incēdium. His ita absumptis, Moses volēs perpetuū eius supplicij memoriā ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numē humanis dolis circumueniri posse putant.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum natum* 1509.

a *Coram eis ducentis quinquaginta viris ignis absumit.*

Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

CAP. IV.

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitus aut fractis gratia, sed diuino iudicio Sacerdotiū ad Aaronē peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamē ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nā ex

Numer. 17.

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

talibus causis ortum habuit, vt facilè apparere longo tempore duraturam. Cùm enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabãtur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus: ægréque ferebant, quòd non solum impunè tot optimatum morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum aliis id malè cessisse videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Mosis potestati modum aliquẽ statuerent. facilè enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas veritus ne qui rursum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere posset, cõcionem aduocari iubet, & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore Sacerdotiũ, in cuius virga *Deus* signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum & Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam. eas Moses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti verò die omnes protulit, quę facilè agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerãt, & à cæteto populo notatæ: videbántq; alias eadem specie manere, qua erát pridie cùm eas Moses acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina esse exorta, &, quod magis mirum, amygdala matura, quod virga ex hoc genus ligno constaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitum, omissis odiis quibus tam Mosem quàm Aaronem prosequebatur, totum *in* admirationem diuini iudicij

a *Alia seditio contra Mosen.*

b *Aaronis virga germinat.*

ficij versum, amplius Deo repugnare desiit, ratúmque Aaroni sacerdotium esse voluit: atque ita tertio Dei calculo cõfirmatus, nemine posthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorũ populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moses autẽ posteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne forte in parandis ad vitam neceſſariis occupati, negligentius ſacra tractarent, mandauit vt poſt armis ac Dei fauore quæſitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cum agro mœnibus eorũ contiguo duum milliũ cubitorũ, & inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi poſt hac eius tribus ſolennes reditus fuere. Nunc [a] dicendum quæ ſint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iuſſit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas pẽderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quę mactare fas eſt, primogenitum ſi maſculum fuerit, ſacrificandũ Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia veſcantur in vrbe ſacra. pro eis verò quibus patria lex veſci vetat, dominus fœtus ſiclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque ſiclos. deberi eis etiam primitias tonſuræ ouiũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto ſe conſecrant, Nazaræi [b] dicti, capillum alentes, & vinum non guſtantes, cum capillum conſecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominant, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vltrò obligauerunt dimitti, ſa-

An. mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

Hedio & Ruffinus *Cap. 3. 4.*

Num. 18. 35. Leuit. 14. 18. & 26.

a *Sacerdotũ reditus.*

Nume. 6.

b *De Nazaræis.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

cerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta siclos, virum quinquaginta, qui verò tantum pecuniæ nõ habuerint, hos Sacerdotũ arbitrio relinquẽdos. quin & si quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamẽ Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrum. Tantum est quod Sacerdotibus Moses attribuit, prætérque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes esse voluit, exceptis quę pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano soli Sacerdotio fungentes mares eodem die absumũt. His ita posit seditionem dispositis [a] castra mouit, & cũ omnibus copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad regem præmissis. petebat ab eo tãtum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidem dare sine cuiuspiam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ pretiũ, si rex ita iuberet. ille verò legatis, re infecta, dimissis, negatóque transitu, armatus cum exercitu est obuiã profectus, prohibiturus Mosen si vi viam aperire conaretur. at Propheta consulto prius oraculo, & Deo nõ permittẽte, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem [b] tẽpore sorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mẽsis Xanthici luna prima: sepultáq; est publico sumptu magnificè super quodam mõte, qui appellatur Soin: & post menstruum luctum [c] lustrauit Moses populum hũc in modũ Iuuẽcam, laboris & aratri expertẽ, colore toto corpore rufam, paulũ ante ca-

Numer. 20. a Mosis ad Idumæos legatio.

b Mariamne soror Mosis defuncta. Numer. 19.

c Mos lustrandi populum.

stra productam Pōtifex in loco puriſſimo ma-
ctauit,& ſanguinē ſepties digito aſperſit verſus
Dei tabernaculū. Deinde ſolida iuuenca ita vt
prosubuit cū pelle ac inteſtinis ardente, lignū
cedrinū in medium ignem iniiciunt, ſimúlq;
hyſſopum & lanam cocco tinctam.huius cinerē
vniuerſum vir purus ac caſtus collectum repo-
nit in locum puriſſimum: & quotquot poſthac
funeſti purificatione opus habebant,paulū hu-
ius cineris in fontanam immittentes,& hyſſopi
ramulum intingentes,aſpergebant ſe die tertia
& ſeptima. quo facto pro puris poſthac habe-
bantur.& hunc luſtrādi morē etiā in terra belli
ſorte quæſita ſeruari præcepit.Cęterum funeſto
exercitu ita vt dixi luſtrato, per deſertum cum
exercitu pergens Arabiam petiit. Quúmq; ve-
niſſet in agrum vrbis Arabum primariæ,quæ o-
lim Arce,nunc Petra nominatur,hoc loco mō-
tem excelſum,quo ager clauditur, Aaron con-
ſcendit,præmonitus [a] à Moſe quòd eſſet mori-
turus:& in cōſpectu totius exercitus,ſtās in lo-
co accliui,exutā pontificiam ſtolā Eleazaro fi-
lio tradidit,ad quē iure ætatis ſucceſſio perti-
nebat,atq; ita ſpectante populo moritur, eodē
ipſo anno quo ſororē amiſit, anno ætatis cente-
ſimo vigeſimo tertio, dies mortis eius incidit
in primā lunā menſis qui Athenienſibus hecā-
tombęon dicitur,Macedonibus Ious, Hebræis
ſabba.Luxit eū populus dieb. triginta, & luctu
finito,Moſis ductu peruenit ad fluuiū q nomi-
natur Arnon.is [b] ex Arabię mōtibus exortus,de-
ſertū mediū peſerrās,in Aſphaltitē lacū influit,
Moabitas ab Amorœis diſterminans.éſtq; hæc
regio frugifera,& fructus quantū ſatis eſt inco-
lis ſuppeditat.ad eius Regē Sehonem miſit le-
gatos Moſes,qui tranſitū per regnum peterent,

Anno mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1473.

Num.19.

a *Aaron mortuus.*

Ruffinus Cap.4. Hed.cap.5. *Num.21.*

b *Moſis ad Sehonem Amoraorū Regem legatio.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

fidem daturus quòd sine detrimento vel agrorum vel colonorum militè traduceret, sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur. Sehon verò negato transitu & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleuerítque eorum copias.

CAP. V.

Num. 21. 2 Hebræi pugnam parant aduersus Amorræi.

MOses autem postquam intellexit Amorræos hostilem in se animum gerere, haud fer ẽdum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facilè adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deum an bello viam aperire permitteret. Deo verò annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnãdi cupiditatẽ exsatiarent, auspice Deo, & quò sponte iam propenderent autoritate sua compellente, at illi permissa potestate læti, arma corripiunt, & è vestigio instructa acie ad hostem properant. Amorræus cõtrà vt vidit aduẽtãtes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum miltes animos, quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaque vix primo cõflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponẽtes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatísque eorũ ordinibus,

b Amorræos Hebræi fundunt fugántque.

in

in extremam formidinem illos coniecerunt. Jámque totis campis ſparſi effuſo curſu alij alias vrbes petebãt.nec akeri perſequẽdo fatigãtur,imperfectam victoriam relinquere nolentes,ſed cùm eſſent funditores optimi,&eius pugnę generis,quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quã vt armis grauarẽtur,aut pedibus fugatos aſſequebãtur,aut gladibus & iaculis,ſi quos celetiores timor fecerat. Itaque magna ſtrages editur, & ſi qui effugerant,cum vulneribus & ſiti conflictabantur.erat enim ęſtas.Cúmque deſiderio potus ad fluuiũ agmine magno ferrentur,ab inſequẽtibus circumuenti eminus ſagittis ac iaculis ſunt cõfixi: & [a] inter cęteros Sehon Rex cecidit.Hebræi verò cæſos ſpoliabãt.prædas agebant,magna rerũ copia fruebãtur,quòd fructus nondum ex agris collecti eſſent,& milites totã regioné percurrebant impunè diripiendo, captiuoſq; abducendo.nemo enim reſiſtebat, robore eius regionis in pugna abſũpto.Talis clades Amoræis accidit,qui nec cõſilio prudẽter, nec armis fortiter ſunt vſi.Hebræi [b] verò terrã eam occupauerunt,inter tres amnes inſulę modo ſitã.Nã [c] Arnonis ripæ meridionale eius latus terminãt,Iobacchus verò ſeptẽtrionale,qui in Iordanẽ influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur.In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinę &Gaulanitidis regionũ Rex,in auxiliũ Sehonis amici & ſocij veniens:cuius res quũ iam perditas videret.nihilominus victoriã ſperans, virtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit.Qua [d] ſpe fruſtratus & ipſe in prælio periit,& exercitus ad vnum eſt deletus.Moſes verò Iobaccho fluuio ſuperato,regnũ Ogis ingreſſus vrbem vnam poſt aliam ſubuertebat,

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Sehon Amoræorum Rex interfectus.*

b *Hebræi terram Amoræorum occupant.*

c *Amorææorum terræ ſitus.*

d *Ogis Rex cum exercitu trucidatur.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1473.

habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentū exstabat inexpugnata regia vrbe Ammanitidis regionis dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorū latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum nō solum præsens Hebræorū felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione cœperunt, & ex præda tā priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hęc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione [a] Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iámque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moses vtendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbésque gentis eius expugnandas, cuius belli origo talem causam habuit.

Ruffin. c. 5. Hedio c. 6.

a *Hiericho.*

De Balami vate.

CAP. VI.

BAlacus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatē cum Madianitis, cū res Israelitarum in tātum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis cōsultè de rebus nouis cogitauit & bello quidē aggredi elatos tot victoriarum successa nō est ausus, obstare tamē volens ne vlterius procederēt, legatos, [b] de cōmunibus commo-

Num. 22. 23. 24.

b *Balaci Moabitarū Regis ad Madianitas legatio.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1473.

commodis ad Madianitas mittit. Illi [a] ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilẽ in eis locis vatem & ſibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiã de ſuis honoratiſſimũ quẽq;, rogãtes vt veniret ad ſe, & diris imprecationib. Iſraelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hoſpitali mẽſæ adhibitis, cõſulit [a] Deũ, quæ ſit eius de Madianitarum poſtulatis ſentẽtia, *qui cũ vetaret illis obſequi*, reuerſus ad eos ait ſibi non deeſſe voluntatem illis gratificãdi, ſed obſtare Deũ, cuius beneficio debeat gloriã *ex veris hactenus prædictionib.* cõparatam. nã exercitũ illum, quẽ ipſi execratum velint, eſſe Deo longè chariſſimũ. deditq; conſilium, vt ob *hanc cauſam* ad Iſraelitas profecti, pacẽ cum illis *quibuſcunq; conditionibus facerent*, his dictis legationẽ dimiſit, at Madianitæ Balaco maximis precib. vrgẽte, eadẽ de re denuò [b] legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obſequi, Deũ cõſulit, Deus verò offẽſus iubet vt legatis aſſentiatur. is ratus Deũ hęc ſeriò iubere, cum legatis proficiſcitur. inter eundũ [c] autẽ cũ ventũ eſſet in viã quandã anguſtã inter duas macerias ſitã, occurrit ei Angelus: quo animaduerſo aſina qua vehebatur declinãs appreſſit eum ad alterũ ſeptum, nihilq; mouebatur verberibus ſeſſoris preſſurã moleſtè ferẽtis: eúmque nec Angelus de via cederet. nec vates verberandi finẽ faceret, tandẽ procumbẽs Deo ſic volẽte *humana voce* Balamũ incuſat, *quòd* nunquã antehac læſus ſæuiret in ſe, non intelligẽs Deũ prohibere quò minùs quibus cuperet obſequatur. Hoc prodigioſo aſinæ ſermone dũ ille turbatur, apparuit [e] ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentum non eſſet in culpa, ſed ipſe obſtaret iter contra Dei volũta-

a *Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio.*

b *Secunda ad Balamũ legatio.*

c *Balami Angelum reſiſtit.*

d *Balami aſina loquitur.*

e *Balamus obiurgatur ab Angelo.*

cem ſuadentis. Tum vates territus volebat retrò

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat. modò nequid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His [a] mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptúsque à Rege honorificentissimè, voluit ad quendam mõtem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit vatẽ in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus cõsideratis [b] iubet Regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factum, mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur, Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidẽtiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit, quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutísque ac probitatis studio sitis anteferẽdi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos cõplectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuũ possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, adeóq; multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantũ auctus, nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsi cæli stellis numero æquiparanda. Cùmque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum copiam deest.

a *Balamus ad Balacũ peruenit.*

b *Balami de Israelitico populo vaticinium.*

deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint, non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore cõtigit, qui solus potest & quod supersit detrahere, & quod deest addere. Talia *a* vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandũ hostes, quos nũc mactos virtute ac pietate caneret. Ad *b* quẽ vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperiẽda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula nobis nec scientibus nec cogitãtibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eáque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quàm mea voluntas, qui contra Dei volũtatem ad gratiam hominũ loqui proposueram. quàm primùm enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorũ generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propitium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hęc verba mihi subdidit. Nũc age, quando animus est tibi atq; Madianitis rẽ gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè Deũ flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cúmque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidẽ sacro potestatem deuouendi impetrasset, collàpsus in faciẽ pronus prædicebat

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

a Balaam vatem reprehendit Balacus.

b Balaami responsio.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

quicquid euenturũ esset regib. & ciuitatib. clarissimis, quarũ quędã nondũ conditæ videntur, quæ verò extãt earũ res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respondẽrũt vsque ad nostram memoriam. vt facilis sit coniectura, reliquũ etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturũ. Balacus autẽ ęgrè ferens expectationem frustratã, sine honore vatẽ ablegat. ille domum repetẽs cum iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarũ, Balace inquit, vósque Madianitæ, quandoquidẽ necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilẽtia faméve, aut alio casu delebitur. Deus enim curã habet eius gentis à malis seruandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, quibus ad tẽpus afflicti, mox magis quàm antè florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc b consilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mẽtes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circũ castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subitò se proripiant. cúmque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis, vt relictis patriis legib. & cultu Dei à quo illas acceperũt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis c autẽ ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiũtur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem

Numer. 15.

a *Balaami de rebus futuris vaticinium.*

b *Balami aduersus Hebræos consilium.*

c *Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perueniunt.*

rem ex earum pulchritudine capere inuideant, néve consuetudinem eorum auersentur. Illę libenter & verba iuuenũ & cõplexus admittũt: iámque blandiciis illectos, & cupidine feruẽtes relinquere parãt. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquãt, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundẽdo, quò magis eas ad miserationẽ flecterent. tum illæ postquã omninò captos & cõsuetudine sua deuinctos animaduerterũt, sic respondent: Optimi iuuenes, nõ desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentũ ac domestici corũ affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nũdinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidẽ amare vos, & abitionẽ nostrã moleste ferre asseueratis, ne has quidẽ preces auersabimur. quare si benęuolẽtiæ cõiugalis fidẽ dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscũ vt legitimæ nuptæ coniecturæ sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cũ iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniã vos dare æquum postulamus. Illis verò quolibet modo fidẽ daturos se pollicẽtibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidẽ, [a] inquiũt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiã propriis vestro more vtamini, nec potum cum aliis communẽ sustineatis, necesse est si vultis nobiscũ vitã degere, Deos nostros colatis: neque enim alio argumẽto persuadebitis amorẽ istum vos non fingere, nisi eosdẽ nõ-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

[a] *Madianitarum filiæ Hebræos ad idololatriã perducunt.*

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1472.

biſcum Deos adoretis. Nec abſurdum fuerit aut vitio vertendum, ſi terræ in quã veniſtis peculiares Deos colere malitis: præſertim cùm noſtri per omnes regiones honorentur, veſtrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more vobis eſt viuendum, aut alius orbis quærẽdus, vbi ſoli iuxta veſtra inſtituta vitã agatis. At [a] illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrum deſciſcũt: & pures Deos credere inducti, ſacra illius eius gẽtis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebãt: vt iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & ſeditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim guſtatis ſemel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & ſi qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrumpebantur. Zambrias [b] etiam Simeonidis tribus princeps ducta [c] Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynaſtæ, iuſſus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Moſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena coniuge non diſſimulanter ſe oblectabat. In hoc rerum ſtatu Moſes [d] veritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata concione, neminem quidẽ nominatim accuſauit, nolens in deſperationem adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putant, ad ſanitatem reduci poterant: ſed dicebat rem indignam, nec ipſis nec maioribus eorũ decorã, quòd voluptatem pluris quàm Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus eſt reſipiſcant, & non legum cõtemptu, ſed cõpeſcẽdis prauis cupiditatib. fortes ſe viros declarent. abſurdum præterea dicebat, quod cùm in de-

a *Hebræi mulierum cupidine dum ſti à patrũ religione deſciſcunt.*

b *Zãbrias.*

c *Chosbi.*

d *Moſes Iſraelitarum idololatriã & voluptatem accuſat.*

in deserto modestè vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiã quæsierant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorem mentem reducere. Tũ Zambrias [a] insurgens. Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni feciſſes, sæpe iam pœnas dediſſes, & tuo malo non esse Hebræis imponendum didicisses, me certè nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud hactenas, quã sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutem, tibi principatum malicioſis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipse multò dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua quàm cæterorum mortaliũ placita valere postulas. ego quæ nũc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neq; enim latere cupio. Sacra enim Diis facio præter cõsuetũ, quia id æquũ censeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non sicut sub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendentẽ. nemo mihi rẽ gratã fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere voluerit. Hęc Zambria pro se & quibusdã sui similibus afferente, populus quietus expectabat quonã audacia hęc esset euasura, maximè quòd videret legislatorẽ amplius nolle cõtendere, ne hominẽ insolentẽ irritatioré redderet. verebatur enim ne plures tales in loquẽdo impudentiæ imitatores fa-

[a] Zambria aduersus Mosen oratio.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

An. mundi. 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

turbas in populo excitarent. Atq. ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosen magnum patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus crescceret, vindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cúmque tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem [a] ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationē accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc [b] ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentē internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum ante non opottuit, dixerimus. Balamū illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus cōsilium dedit. quo effectum est vt quibusdā infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cúmque nihil vetaret

a *Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit.*

b *Moses in Madianitas mouet.*

al. 24000.

quin

quin ea pro ſuis ederet, nec vllo teſte id factũ eius coargui poſſet, maluit eum debita apud poſteros memoria non fraudare. Sed hæc quiſque vt libuerit ita conſideret. Moſes autem vt dicere cœperam, in Madianitas miſit exercitũ duodecim millium ſingulis tribubus mille militibus imperatis: eíſque cõpiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulò ante memorauimus.

Anno mũdi 2493. Ante Chriſtum nat. 1472.

Num. 31.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regis quemodo à Moſe duabus cum dimidiata tribubus conceſſa.

CAP. VII.

MAdianitæ verò intellecto hoſtium aduentu, & quòd iam non longè abeſſent, & ipſi copias in vnum contrahunt, & qua in regionẽ ſuam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præſtò erant, impetus eorum pro viribus propulſaturi. Sed [a] mox primo congreſſu tanta multitudo Madianitarum eſt cæſa, vt numerus cadauerum iniri nõ poſſet, ne regibus quidem ſeruatis. Hi fuêre Ocibus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme [b] dicta, quam Græci Petram vocare malũt. Fuſis [c] hoſtibus Hebræi regionem ſunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, ſolis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Moſe mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæſo exercitu, prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & inſuper ſexaginta ſeptem: aſinorũ ſexaginta millia, vaſorum aureorum & argenteorũ magnum numerũ, quibus in domeſtica ſuppellectile vtebãtur,

Hedio Cap. 7. Ruffinus Cap. 5.

a *Quinque Reges Madianitarum cæſi.*

b *Aliàs Areceme vel Arca.*

c *Ingens præda de Madianitis parta.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædã, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus,& Leuitis alterius quinquagesimam:reliquum verò populo distribuit.quo factũ est vt deinde suauiter viuerent,opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti.Moses [a] autem iam admodum senex Iesum designauit,qui sibi in propheię & ducis(si opus foret)muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus,Mose pręceptore doctus.Per [b] idem tempus duæ tribus,Gade & Rubeli,& dimidia Manassitis, numero pecudum,& aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen,vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat.esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans, Velle eos in ocio luxúq; terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes,terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratũ,ne meritò irasci videretur,respondent,se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta,expeditiores ad certamina fierẽt:paratósque se aiebant,si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent,reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi,& communibus militare auspiciis.

Num.27. Deut.3.

a *Iosuam Moses sibi successorem designat.*

Num.32.

b *Tribus Rubẽ,Gad, & dimidia Manassũ, Amoritidẽ terram expetunt.*

ſpiciis. Tum Moſes comprobata eorum voluntate. aduocatóque Eleazaro pontifice & Ieſu, cæteríſque magiſtratibus, cõcedit illis Amoritidem hac conditione, vt ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia cõfecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exſtructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moſes quoq; in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non ſponte commiſſa eò confugiſſent. ſtatuítque talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex viueret ſub quo cædes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidã impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehenſum. ídq; ius ſolis cognatis eſſe voluit, aliis non item. Cæterum [a] oppida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabiæ, Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gauladeaman. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moſis deſtinata ſunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem [b] tempore cùm defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſſitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum ſexus relictis, tribules eius viri inſignes Moſen conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit ſi in domum tribulis nuptum darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocati, ſortem in ſua tribu relinquerent. atque hac occaſione inſtituit, vt cuiq; tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quámq; iam de qua-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Num. 35. Deut. 4. 19. Ioſ. 20.

a Oppida refugij.

Num. 27. 36

b Salpadis filia paremtii loco hereditatem capiunt.

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

drageſimo migrationis anno triginta tantum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrum habens palmetis conſitum, vbi populum omnem præſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

Historia Deuteronomij. Ruffinus Cap 5. Hed. ca. 8. Deut. 4.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

CAP. VIII.

a *Moſis ad populũ ante obitum oratio.*

VIri [a] commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantũ ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commoſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat iudicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libenter ex vita diſcedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis indeſinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior redditur. Filij [b] Iſraelis, vna omnibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt, cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualéſve ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulandiq. omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequimini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & ne-

b *Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiúſque mandatis ſint obedientes adhortatio.*

& neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquã nouate. Quod [a] si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi *violetis, nec alios violare patiamini*, & *harum* intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem coluerit eritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec [b] deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuũ, quib. cauete vos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Abst autem vt

An. mundi. 3493. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Diuini auxilij promissio.*

b *Obedientia erga magistratum.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

ita in hos exasperemini, quemadmodũ aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à vobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini, alioqui ſi per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam estis habituri. quem si vestro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiã amittetis, & per totum quàm latè patet orbẽ dispersi seruitute vestra terras ac maria replebitis. quò si ventum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quominus periculi sit, ne illas violetis, post victorem neminem hostiũ superesse patimini: id rebus vestris conducibilius existimare, ne cum illis viuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionem corrumpatis. Præterea [a] lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona vestra tutius conseruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura vestra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus si nusquam discedatis mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus [b] tradit eis Codicem, leges scriptas & institutum continentem. Illi verò

Gen. 7. 11.

a *Israelitæ hostes, eorúmque idola tollere iubentur.*

b *Moses Israelitis Codicem, leges scriptas & institutum continentem tradit.*

soluebantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoréſq; quanta pericula pertulisset, quámq; alacriter salutem ipsorum procurauisset, & de futuro soliciti quod non essent talem principem habituri, ac ne Deũ quidem æquè propitium Mose non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorũ quæ in deserto per furorem contra illum commiserant, grauissimè dolebant: ita vt totus populus lachrymans nullam cõsolationem admitteret. Moses verò solabatur eos, & iubens à lachrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur, atq; ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquã ad reliqua transitum faciam, operę precium duxi, leges [a] talis latoris maiestate ac virtute dignas hîc inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à priscis seculis instituta. Extãt autẽ [b] omnia quæ ille vir scripsit, vt nihil ornatus causa liceat affingere: seriem tantum nouauimus, & leges quas ille sparsim vt quamque à Deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: qua de re lector admonẽdus erat, ne si quis fortè ex cõtribulibus in hæc nostra incideri, calumniam temerè struat, quasi parum sincerè scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo autẽ eas potissimum leges quæ ad publicam institutionem, ritúsq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatã consuetudinem aut cõtractus vel cum exteris vel cum nostratibus, spectant, in eum commentarium distulimus quem de moribus & sacrorum causis Deo fauente scribere est animus.

Ante mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

a *Leges à Mose latæ.* Ruffinus Cap. 7.

b *Excusatio Historiographi, cur Legum seriẽ immutarit.*

Postquam [c] acquisita Chananæa terra, vrbibúsq; conditis, victoriæ fructus secuti carpere cœperitis, hæc mandata obseruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatẽ constabietis. Vrbe [d] sacra sit vna in regione Chananæa,

c *Israelitæ quomodo in terra Chananæa victuri.*

d *Vrbs sacra & templum in Chananæa.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

in loco illustri & fertili, quã Deus per oraculũ elegerit: & templũ in ea sit vnum, & altare vnũ ex lapidibus nõ politis, sed collectitiis cõstructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundã speciẽ præ se ferãt: ascensũsq; sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit vllũ neq; templũ. Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnũ. Qui [a] cõuiciũ Deo fecerit, lapidatus p diẽ pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

[a] *Conuiciũ Deo faciẽs. Leuit. 4. Deut. 16.*

In [b] factã vrbe & templũ ter in anno conuẽtus fiat Hebræorũ ex vniuersa eorũ ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurũ precibus eũ demereãtur, & per cõuersationes ac cõuiuia mutuã beneuolẽtiã alant. Expedit enim vt inter se noscãtur, quibus idẽ est genus, quíq. eisdẽ studiis delectantur. Id verò ex huiusmodi cõgressibus facilè cõtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hęrent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

[b] *Ter in anno Hebræi conuenire debent.*

Sint [c] præterea decimæ fructuũ seorsũ ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quib. in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquũ enim est ex prouentu terræ à Deo datę in ipsius honorẽ hilariter agere. Ex [d] mercede meretricis nõ est sacrificandũ. neq; enim quicquã Deũ delectat cũ iniuria coniunctũ: neq; maior est turpitudo quàm quę corporibus infertur. Similiter si quis mercedẽ pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidẽ Deo sacrificare est licitũ. Diis [e] alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq. sacra donaria tollenda. Nemo [f] veste è lino & lana cõtexta vtatur. est enim solorũ sacerdotũ. Septimo quoq. anno, quando per Sce-

[c] *Decimæ. Deut. 18.*

[d] *Merces meretricis.*

[e] *Dij alieni. Deut. 22.*

[f] *Linum & lana.*

nopegia

nopegiæ festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem [a] pro cõcione legat: & neq. mulieres neq. pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonũ est vt inscriptam in animis nunquã delendã memoria retineant. sic enim minus peccabunt, nõ ignari quid sit in lege decretum. Leges etiã vim maiorẽ obtinebunt in delinquentiũ conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri [b] etiam ante omnia leges ediscãt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie ineunte die, & cum itur cubitũ, cõmemoranda sunimi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorẽ cõciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua & in brachiis ostentanda & quæ [c] potentiã eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populũ suũ benignitas. Oppidatim [d] præsint septẽ viri probatæ virtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratib. attribuãtur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicãdi fora obtigit in suis ciuitatibus summo [e] in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurũ est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à cõtemptu numinis absint. Iudicibus [f] quicquid visum fuerit, illorũ sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifestè coargui possint non recte decreuisse. Opor-

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

Deut. 11.

a *Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus.*

b *Pueri Leges edificãt. Deut.* 6.

c *Signa Legũ.*

d *Septem Præsides.*

e *Honor magistratus.*

f *Officium Iudicum.*

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

tet enim sine lutri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus allis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliâ recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quàm illi quotũ potentiæ metu præter ius fertur calculus, nam [a] Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nesciant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent; tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut vt minimũ duobus, quorum testimoniũ vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autẽ testimoniũ deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominẽ testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimoniũ deposituros. Quòd [b] si cui falso testi creditũ fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si gravante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio [c] in aliquo agro commisso si autor nusquam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmiis. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorũ agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec seméti nec plantationi idonea, neruis cervicis abscisis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere

a *Iustitia est Dei potentia.*

Deut. 19.
b *Falsi testis pœna.*
Deut. 21.
c *De homicidio commisso.*

bere proclament, eámque nec feciſſe ſe, nec dũ fieret interfuiſſe, inuocéntque Deum vt propitius factus nunquam poſthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Ann. mundi 2493. Ante Chriſtum nat. 1471.

Optimum [a] quidem eſt optimatum regimẽ, & ſic in adminiſtrata Republica viuere, nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat vt hac contenti in legum & veſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt Deum habere præſidem. Attamẽ [b] ſi regis vos cupido ceperit, nemo ſit niſi veſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cũ cæteris virtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat. nihílque præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equíſve plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum poſſet euadere, & ſi talibus ſtudiis plus æquo fuerit deditus, obſtandum eſt ne potentior fiat quàm rebus veſtris expedit. Terminos [c] terræ mouere non eſt fas, nec propriæ, nec alienæ, dum modo pacatæ: ſed religioſè cauendum vt tanquã Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionum, ſi auaritia certis terminis nõ circumſcribatur. Facilè enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur.

a *Ariſtocratia optimum regimen.*

Deut. 17.

b *De Regis electione.*

Deut. 19.

c *Termini terræ non mouendi.*

Qui [d] terrã plantauerit, ſi plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vſum conuertere. intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autẽ præmaturè à natura extorquetur, eius vſus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuiis cũ amicis conſumat, & cum pupillis ac viduis.

Leuit. 25.

d *Plantatis ante quartũ annum fructus prohibiti.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

quinto demum anno arbitratu ſuo fructus colligat. Agrum [a] viribus conſitum ne ſeminet. ſufficit enim quòd hanc plãtam nutriat, nec opus eſt vt & aratro vexetur. Bobus [b] arãda eſt terra, nec aliud animal cum eis ſubiugandum, ſed eiuſdem ſemper generis ſub idem iugum agẽda. Semina quoq. debent eſſe pura & impermixta, nec duũ n ſimul aut trium generũ ſunt ſeminanda. abhorret enim natura communionem diſſimilium. Neq. diuerſi generis iumentorum coitus ſunt admittendi. verendũ enim ne hoc exemplo & ad hõmines cõtemptus generis ſui perueniat, vt ſolent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum eſt autẽ magnopere, ne quid eiuſmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari poſſint. quapropter ne leuia quidẽ leges diſſimulant, dum officio ſuo nuſquam deeſſe cupiunt. Metentes & demeſſa colligentes ne ſpicilegiũ faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquam, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vſum ſuum conuertant & alimoniam. De [c] vindemia quoq. racemuli relinquantur pauperibus: ſimiliter de oliuetorum fructu nonnihil, vt ſit egenis quod colligant, quandoquidẽ de ſuo non poſſunt. nõ enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quãtum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, ſi non quiſq. ſuis tantum commodius prouideat, ſed inopũ quoque rationem habeat. Nec [d] bobus in area triturantibus os obligandum eſt. non enim æquum eſt vetare laboris ſocios quò minus & fructuum ſint participes. Nec [e] à pomis maturis viatores ſunt arcendi, ſed ſinendi vt tanquam propriis ſe ſatient: & ſiue indigenæ ſiue ſint exteri libenter illis ad eſum exhibẽda ſunt. auferre

a *Vites plãtanda.*

b *Terra arãda.*

Deut. 24.

c *Egenis aliquid in agro relinquendum.*

Deut. 25.

d *Boues triturantes.*

e *Viatores à pomis maturis nõ arcendi.*

ferre verò ſecum non liceat. Neq; vindemiantes vetent obuios deguſtare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo conceſſis inuidere tantillum cõcupiſcẽtibus, præſertim cum id anni tempus ſit fertiliſſimum, & iuxta Dei ordinationẽ non diu duraturum. & ſi quis præ pudore cunctetur attingere, vt ſumant hortẽtur Iſraelitas quidem vt ſocios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hoſpitalibus his munuſculis dignentur, quæ ipſis Deus pro tempore præbuit. Nõ enim debet exiſtimari detrimentũ, quod liberali animo ſumendũ hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiã bonarũ rerum largitur, vt his ſoli fruamur, ſed vt de noſtro etiam alios honoremus: volens hoc modo ſingularem erga Iſraelitas fauorem ac liberalitatẽ ſuam gentibus innoteſcere, dũ id quod ipſis ſupereſt benignè cũ illis cõmunicant. Qui verò cõtra fecerit, plagas [a] vna minus quadraginta publica ſcutica accipiens illiberalẽ pœnã hãc ſuſtineat, eò quòd cùm eſſet ingenuus, lucro ſeruiens ipſe ſuam dignitatem læſerit. Rectum enim eſt vt cum ipſi multa in Ægypto & deſerto ſitis perpeſſi, aliorum miſerias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates conſequuti, ex hĩs nonnihil per cõpaſſionem egenis decidatis. Vltra [b] duas decimas quas quotannis pendere iam iuſſi, alterã Leuitis, alteram in ſacras epulas, tertia tertio quoque anno eſt conferenda, quę in egenas viduas & pupillos diſtribuatur. Et [c] fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratiis actis, & ſacrificiis iuxta legem ritè peractis, primitias ſacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtraſq; decimas tum quæ Leuitis

Anno mundi 2491. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Plaga quadraginta.*

b *Decimæ egenorum.*

c *Primitiæ frugum. Deut.* 26.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatúsque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius, & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiã dignetur.

a De vxoribus ducẽdis.

Vbi [a] ætas maturuerit, vxores ducant virgines, ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi consungat alteri maritatam, néve priorem eius virum contristet. Ancillas [b] ne ducant ingenui, ne adamatas quidẽ. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendũ dignitatem id magnopere conducit. Neq; [c] meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factã, nuptiale sacrũ Deus nõ admittit, atq; hæc ita obseruari, valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studiũ virtutis erecta, si nõ è turpi aut liberali matrimonio sint prognati.

b Ancillas ingenui non ducant.

c Meretricis nuptiæ.

Si [d] quis aliquã pro virgine desponsatã postea talẽ nõ inuenerit, in ius vocatã accuset, afferátque argumenta quæ habet: puellæ verò causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidẽ puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, ísq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionẽ non recipiat. cæterùm temeritatis & petulãtiæ quia insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicitè pudicitiã vsq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidib.

d Pœna mulieris pro virgine desponsata talis postea non inuenta. Deut. 24.

obrua-

obruatur. quod si ex sacerdotib. prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliã quamuis causam, alteri plus beneuolẽtiæ honorisque detulerit, alteri verò minus, si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet a ius primogenituræ, vt duplicẽ facultatem paternarum partem iuxta meas leges auferat, nõ permittatur, iniquũ enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitã suo priuilegio fraudari. Qui b virgini alteri desponsatæ stuprũ obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. sontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali cõiugio rẽ turpissimã anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quod si solitariã alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui c virginẽ nondum desponsatam constupraverit, ipse ducat. quòd si pater puellæ nolit hãc ei nuptũ tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à cõiuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium nõ permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1471.

Deut. 21.

a *Primogenitum in suum vertineat.*

Deut. 22.

b *Stupri pœna.*

c *Virgo constuprata.*

Si d cuius maritus nondũ susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eã ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredẽ nutrito. nam hoc de Republica erit, dũ nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo vi-

Leuit. 25.

d *Defuncti fratris vxor ducenda.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1741.

cturæ, quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatũ accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cũ iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res cuadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illũ pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit, atque ita ille quidè è curia discedet, in omnem vitam notatis ignominia: mulier verò qui vult nubito. Si *a* quis vel virginem vel maritatam captiuam abduxerit, eique legitimè coniugi voluerit, non ante ius esto cubile eius tangere, quàm raso capite, sumptóque lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demum ad nuptiale conuiuium veniat. Bonum enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & nõ suæ tantum voluptati indulgẽs illius desideria negligat. Elapsis *b* autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptis dare operam liceat. Quòd si satiata cõcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eã tractare ius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunque *c* è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem prę pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper cõtumaces ac proterui in eos fuerint, hos primũ verbis parẽtes moneant. nã hos natura fecit idoneos iudices. dicántque nõ voluptatis causa in matrimoniũ se cõueniſſe, neque vt collatis in cõmune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos acquirerẽt, qui se in senectute nutriãt, & necessaria sibi suppeditẽt. Ac-

a *Cum capta coniugũ. Deut. 21.*

b *Luctus triginta dies.*

Deut. 21.

c *De liberorum ἀγοραίᾳ.*

ceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio ſumma cura educauiſſe nulli rei parcentes quæ ad eorũ ſalutem & inſtitutionẽ pertinere viſa ſit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoſcendũ eſt, ſatis ſit quòd officij hactenus oblitus es, proinde reſipiſce & cogita, quòd etiam Deus læſis parẽtibus offenditur: qui & ipſe humani patrẽs eſt generis & ad ſe pertinere iniuriam exiſtimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis eſt appellatio. quin & lex talib. pœnã inelemẽter infligit, cuius abſit vt tu facias periculũ. His verbis ſi arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inſcitiam commiſſis debetur venia. hoc enim & ad legiſlatoris clementiæ laudem, & ad parẽtum felicitatem pertinet, ſi nec filium nec filiam legib. dare pœnas videãt. quòd ſi hi ſermones & præcepta nihil profecerint, ſed cõtumacibus in parentes auſis pergat leges ſibi infeſtas reddere, ab ipſis extra vrbem ſequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant ſupplicium. Quin [a] & hoſtes ſepeliantur, nec mortuus quiſquam expers terræ iaceat, vltra quàm iuſtum eſt pœnas exſoluens. Mutuũ [b] dare ad vſurã Hebræorum nemini liceat, neque cibum, neque potũ. vnũ enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed præſtat opem ferre illorum neceſſitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionẽ, quæ huiuſmodi beneficentiã ſolet conſequi. Qui [c] verò acceperint mutuo ſiue pecuniam, ſiue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouenerint, alacres reſtituant eis qui mutuauerunt.

Ab. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1471.

a *Hoſtes ſepeliendi. Deut. 23.*

b *Mutuum dare ad vſuram Hebræorum nemini licet.*

c *Mutuum reddendum. Deut. 24.*

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

quasi sua reponẽtes, & vsuri denuo si opus fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferẽda pignora, nisi iussu iudicum: a pignus foris est expectandum. is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit, & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam Sol occidat, maximè si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pèrtinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiàm grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, dupluni restituito. Qui b in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impunè esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto bue; pro hoc enim quintuplum numerandum est; Qui verò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est vendi us, sexennio seruiat, septimo c anno manumittatur. Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnà cum filiis & vxore. Si d quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddátque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. iumentum per tem-

a *Pignus.*

b *Furtum.*

c *Hebræus seruus anno septimo manumittẽdus.*

d *Inuẽta bona.*

tempestatem in luto hærens, prætterire non licet, sed subleuandum est non secùs quàm proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, nō per ludibriū risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo malè loquitor. Percussus in rixa absque ferro cōfestim vindicetur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. quòd [a] si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autē reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat. prętérque mercedem medici. Qui mulierem veterum gerentem calce percusserit, si quidē mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est. Venenum [b] neque lethale, neque alias noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenum parauerat. Qui [c] excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniā accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi, seuerior. Bouē [d] cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibum veniat, quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapideetur, dominus autem eius triginta siclos ne-

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

Deut. 22.

a *Homicida lex.*

b *Venenum*

c *Pœna talionis.*

d *De bouc cornupeta.*

Anno mundi 2493. Ante Chrō natum. 1478.

cati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quàm qui percussit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur. Qui [a] puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius dominō restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sināt ac decidere. Depositum tanquā rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neq; mulier, etiā si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit, in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquā potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, quòd nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. quòd si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum cōdemnetur. Idem [b] ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor, quòd is vice agri & facultatū hoc à Deo sortitus sit. proinde nō procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cùm constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi [c] ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores miseratione, quòd è ea-

Deut. 21. a Puteus.

Deut. 24.

Ibidem. Ibidem. b Merces.

c Liberi ob parentum iniquitatem nō puniendi.

talibus nati sint, quàm odio propter illorum vi- *An. mundi* 2493. *Ante Christum nat.* 1471.
cia. Neque patribus peccata filiorũ sunt imputanda, qui contempta parẽtum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones [a] abominare & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcẽdum est hoc genus, quod non modò posteritatem quantum in se est, sed multo ante propriã innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quòd effœminato primùm animo etiã corpora habent muliebria similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

a *Spadones.*

Castrare nec hominem licet nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propitius inconcussam eam & imperturbatam cõseruabit. absit autẽ vt vllũ tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cũ vsus erit in prõtu habeatis salutaria cõsilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tẽporis articulo. Faxitq; Deus vt terrã quã vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac trãquillitate colẽtes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella [b] verò vel nobis vel vestris posteris gerẽda extra fines Deus auertat. Cæterùm [c] cum bellum instabit, caduceatores primũ ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim antè arma verbis ad eos vti, docendo quòd quamuis & copiæ

b *Belli leges Deut. 20.*

c *Caduceatores ablegandi.*

An. mundi 2493. *Ante Chri.* nat. 1471.

vobis adsint numerosæ & equi, & arma, & superē omnia Deus auxiliator propicius. mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingr ta lucra quærere. Sit si quidē quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponāt, exercitum contra eos educite, imperium Deo committētes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator, multorum enim imperium non modò moram affert rebus strenuè gerendis, sed nō rarò plus nocet quàm prodest. Delectus [a] autem habendus est virorū tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nōdum integrum annū illa sunt vsi: tum qui plantata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata vxore nondum eā domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

a *In bellum qui mittendi.*

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbē si desit materies ad machinarum fabricam, ne [b] deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio fu- [c] ctu eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi [c] enim cum totis familiis

b *Arbores frugiferæ nō excindendæ. Deut. 22.*

c *Chananæorum gentem exiſpandā.*

sunt

sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commẽtariis dicemus.

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

Sequẽtibus [a] deinceps diebus, nã continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legib. aduersus eatum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continẽs prædictionẽ futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc volumina & arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decẽ illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo [b] etiam mãdauit, vt occupata terra & fixis sedibus, nõ obliuiscerentur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ. sed expeditione in eos suscepta pœnas reposceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius, vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersum, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisásque copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & vnà cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primũ illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis cõstitutiones nõ violantibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transeressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam

Deut. 30. 31. 32. 33. 34.

a *Mosis carmen & benedictio.*

b *Amalecitæ plectendos.*

Deu. 27 28

sanctas ominationes quã deuotiones in literas

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

retulit, vt in perpetuum cuiuis ea discere liceat: quamobrem & huic aræ inscriptæ sunt, ex vtroq. latere, quâ populus iussus est stare, & holocausto-mata offerre, & post eã diẽ nunquã alias victimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quę Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie [a] populo cũ vxoribus & liberis in concionẽ collecto, ne mãcipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit: vtq; Dei voluntatem diligẽter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq. periculorum metũ, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earũ labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantib. auxilium ferrent. quã si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerẽt, & ne solum quidẽ ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierẽt, & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quibus dixímus. Sed & Iesus superstite etiã tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel foris bello administrãdo, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationẽ recens institutam eos præparãs, diuino monitu se præsagire aiebant, quòd si patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruituróque

Deut. 29. a Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astrinxit.

gentibus

gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atq; inutilẽ erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem,& vrbes suis ciuibus & templũ populo redditurũ. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant,sed sæpius. Deinde [a] & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret,affuturúmque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus. Quoniam, inquit,ad patres nostros abeo.& Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibẽdis: & quia laborem meum ac solicitudinem dum vestrum statum in meliorem fortunã reducere conor, propitius semper adiuuit: imò verò ipse & exorsus est rẽ vt absoluit, me ministro vsũs & vicario in obeũdis quæ ad vestrã felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est,vt priusquàm decedam, eius potentiæ,qui & in posterum vobis non deerit,dignas laudes rependam,méque hoc debito exsoluam, vestræq; memoriæ commendem, quòd hunc solum colere & venerari cõuenit:& leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis,aut in posterum à propitio conferendis longè sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator si cõstitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit vt experiamini. quæ legibus ipsius contemptis excitari posset, Hæc [b] postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente,vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

a *Iosuam Moses hortatur. Deut. 31. Deut. 33. 34.*

b *Hebræorũ ob Mosis obitum planctus.*

An. mundi 2491. Ante Christum natum 1471.

ceptum declararent. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatē latere posset. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futurā suā conditionem lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquàm eius virtutem satis degustassent, iam carendum eo, séque destituēdos videbant. Quantus autē fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges nō veniat, viso tamen affectu populi, à lachrymis temperare nō valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi discessurus erat, omnes cū fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat, ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes, vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus: & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato cōstitit, qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cúmque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret, inter loquēdum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuū, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum

prædi-

prædicarent. Vitæ [a] eius tempus vniuersum cẽ-
tum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem
in imperio exegit, vno mense minus. Mortuúsque est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonib. Dystrus dicitur, à nostris verò [b] Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exsequi: ad hæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantùm eorum ex his quæ in aliis hominibus cõspiceret, cognita habere. Imperator [b] ide cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetæ mors. nec in præsens tãtummodò sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutẽ ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habuimus.

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

a Moses 120. ætatis anno ablatus.

b Adar Hebræo mensis duodecimus nobis Martius dicitur.

c Moses imperator bonus & vates.

SVMMA CAPITVM LIBRI V. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac captis Chananæis terrarum eorum sorte diuiserit tribubus.*

II. *Quomodo post mortem Imperatoris Israelita neglectis patriis religionib. in extremam calamitatem inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantùm fuerint superstites.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1470.

III. Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

IIII. Libertas per Goniz̄ um tradita.

V. Quomodo populus rursū à Moabitis sit subiugatus & per Iodem è seruitute exemptus.

VI. Quomodo sub Chananaorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint reposiți.

VII. Quomodo Amalecita deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

VIII. Quomodo Gedeon populum liberauerit.

IX. Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

X. De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palestinis fecerit.

XI. Quomodo filij Sacerdotis Elī à Palestinis in prælio cæsi fuerint.

XII. Quomodo Elī audita filiorum cæde, & Arcæ amissione pronolutus de throno expiraverit.

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

CAP. I.

a Iesus exploratores mittit in Hierichūtē

b Tribui Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesum in mentem reuocat. Num. 32.

POST Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiúmq. memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitq. [a] exploratores in Hierichuntē, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox [b] conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nā & huic tribui dimidiatæ Amoræā habitare per-

mis-

missũ erat,quæ fuit Chananæę pars septima:re- *An. mundi*
uocanit eis in mentẽ quid Mosi fuissent pollici- 2493.
ti:rogauitq; vt in eius gratiã qui ne vltimo qui- *Ante Chri-*
dem vitæ tẽpore prospicere eis defatigatus est, *stum nat.*
& propter communẽ vtilitatem, alacriter prę- 1470.
stare quæ promiserãt.illis verò imperata haud grauatim faciẽtibus,armatis quinquaginta millibus,ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit:quæ *a* postquam metatus est,cõmodum speculatores aderãt, omnib.apud Chananæos exploratis,ignoti enim à principio,totã illorum vrbem per otium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænam assultum minus ferre possint,& capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatẽ hospitum cõsuetam interpretantur,nec hostile adhuc quicquam suspicãtur, vt verò sub vesperam secesserunt in quoddam diuersoriũ non lõgè à mœnibus, in quod primum fuerãt deducti, iámque cœna peracta de reditu consultabant,indicatum est Regi cœnãti, veniisse speculatum quosdam è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latenter se subducant.Ille verò cõfestim mittit qui eos comprehendant,quęstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit,fortè enĩ lini manipulos siccabat in mœnibus,speculatores *b* his cõtexit.missis autem à Rege dixit,hospites quosdam ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse,qui si suspecti essẽt Regi,quasi detrimentũ aliquod reipublicæ allaturi.paruo negocio posse ab insequentibus de via retrahi.Tum illi decepti à muliere, quã serio loqui putabãt, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt,

a Hierichũtem Speculatores explerant.

b *Rachab exploratores conuegit.*

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

& excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebãt, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autẽ tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consulu sset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat datura, rogatósq. vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiã sib. rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abirẽt: iureiurãdo prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorũ decretũ interneciõi traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim emẽtũ sibi Deũ iam antè significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurũ abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm præsenserit vrbem expugnandam, cõtractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat, quod si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsis culpam fore nõ suam: neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurando teneri velle. His conditionibus discessum est, cum se funẽ de mœnib. demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorúmque autoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem [b] solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontẽ nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant) Deus se illis transitũ procuraturum promisit, fluẽtis eius imminutis. Itaq. Iesus postquam duos dies exspectasset, co-

Iosuæ 3. a Iesu Iordanem traiicit cum copijs.

pias

plas omnes ad hunc modum in viteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmẽ præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi undarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditũ cernentes quale Deus promiserat, steterúntque in alueo medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinã aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadiũ castra metatus est. Porrò [a] Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentũ esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrũ in ea Deo fecit & [b] Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iã affluentibus, quarũ penuria hactenus laboratũ fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebãt. & alias prædas abigebãt, eodẽ enim tempore & Mãna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cúmque hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præmetu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; [c] prima die festiuitatis, Sacerdotes Arcam gestantes stipati armatorũ custodia, accesserunt ad vrbẽ septem cornubus clangen-

An. mundi 2494. Ante Christ. 1470.

Iosue 4.

a *Iesus monumentum extruit ad Iordanem.*

b *Israelita Pascha celebrant, terra frugibus fruuntur & desinit Mana.*

Iosue 6.

c *Iesus cum copijs vrbẽ circum ambit.*

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

do, & ad virtutem suos adhortando circumambulabant mœnia senatu comitáte, nec aliud quicquam faciendo, quàm vt inflarent cornua, retrò in castra reuertebantur. Cúmque per sex continuos dies idem feciſſent, ſeptima Ieſus contractis in vnum copiis, reliquo populo cõuocato, lætum illis affert nuncium, vrbem ea die ſine labore capiendam, Deo hanc in poteſtatem ipſorum tradente, & ruentibus ſua ſpõte mœnibus facilem aditum aperiente, iuſſitq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; laſſitudine, neque miſeratione, neque prædæ cupidine à cædib. auocari, aut effugium vllum hoſtibus permittere: ſed quicquid ſpiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum ceſſurum reſeruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportati voluit, vt primitiæ ob rem feliciter geſtam ſpolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. ſolum autem Rachaben cum ſua cognatione ſeruari, propter iuſiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus inſtructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rurſum circũambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuũm claſſico militẽ ad aggrediendum opus incitantibus. cúmq; ſepties luſtrata paulliper cõſtitiſſent, collapſa ſunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi [b] verò nullo negotio per ruinã irrumpentes in Hierichuntẽ, omnes promiſcuè cædunt, inopinato mœnium caſu conſternatos, & ſubitaneo ſtupore ad pugnam inutiles: paſſimque cadaueribus viæ ſternebantur, nullum nec præſidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur ac pueris, repletáq; [c] trucidatis vrbs, & poſtremò incenſa

a Poſſe mœnium præter Rachab parcere iubet.

b Hierichũtis mœnia ſponte ſua collapſa.

c Hierichus capta, homines trucidati, vrbs prostrata & incenſa.

incensa rogum defunctis præbuit: in agros quo- ann. mundi
que pari sæuiente incendio, Rachaben verò cũ 2494.
domesticis qui in diuersorium confugerant, Ante Chri-
exploratores periculo exemerunt: ac mox ad stum nat.
Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos spe- 1470.
culatores actę, dicente se meritis illam præmiis
remuneraturum. móxque agris donatam, in
honore postea semper habuit. Reliquias autem
vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, di-
ris execratus quisquis semel vastatam instaura-
re aggrederetur: nimirum vt prima fundamen-
ta iaciens orbaretur filio primogenito, & abso-
luto opere natu minimum è liberis amitteret.
Nec irritam esse voluit Deus imprecationem,
sicut suo loco dicetur. E direptione autem in-
gens vis argenti ac auri, atque etiam æris in v-
num aceruum est redacta, nemine edictum nõ
obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde
quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in
thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichun- Ios. 7. 8.
tis quidem excidium in hunc modũ se habuit.
Achar [a] autem quidam Zebediæ filius ex tribu a Achar
Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex quadam ex
auro contextum, & massam auri trecentorum pręda cõtra
siclorum pondo, & iniquum ratus si nullum pe- Dei manda-
riculi pretium ad se rediret, sed oblatum à for- tum absco-
tuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus ha- dit.
benti offerret, intra tentorium in cauum pro-
fundum desodit, putans sicut commilitones ira
& Deum se posse fallere. Erant tum castra in
loco qui vocatur [b] Galgala, voce libertatem si- b Galgal,
gnificante. transgressi enim fluuium, tandem se liberas.
& ab Ægyptiis & ab erumnis in deserto exan- Iosue 5.
latis liberatos existimabant. Paucis [c] autem c Israelitæ
post diebus quàm Hierichus est excisa, mittit ab Ainatis
Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam su- fusi fugati-
pra Hierichuntẽ sitam: qui cum Ainatis prælio que

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nũcius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro eçsorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea tegione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullâque interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur:

a Iosua ad Deum precatio.

Nos a inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos excitiit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hãc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationémq; in futurum attonitus exime. Talibus exorabat Deum Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis, inquit

b Responsum diuinum ad Iosue preces.

Actio

fitione autem facta & pœna & sacrilego exacta, Israelitarũ fore victoriam. hoc oraculũ Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cúmq; [a] sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes mittebatur. & cùm in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum vtitim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinum iudicium, furtum fassus, res furtiuas in mediũ protelit: móxque affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostem ad certamen prolicit. Illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostẽ existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subitò conuersis copiis in faciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebãt ex composito signum datum est, coorti [b] celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, pleriſq; ciuium è muris suorum vt tum putabant, victoriam spectantibus: vrbémq; ingressi fine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste captam & cum vxoribus ac liberis incensam animaduerterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicem præsidio non possent esse, alij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atq; mancipiorum capta est, & supellex sine numero; pecudum item greges nõ

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

a *Achor sorte deprehenditur & punitur.*

b *Ain oppugnata atque combusta.*

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque [a] hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quę habuit ad Galgala Cæterùm [b] Gabaonitæ qui non longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iámque in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatem adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quòd vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium cõficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos fatererent, & multo tutius si nihil sibi cum *illis* commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc [c] habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorũ terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus [d] autem credens eorum verbis quòd Chananęi non essent recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazar pontifex cum senatu iussit, habituros se e-

a *Præda populo distributa.*

I. I. Ios. 9.

b *Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.*

c *Gabaonitarum ad Hebræos oratio.*

d *Iesus cum Gabaonitis fœdus facit.*

pro amicis ac sociis, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus vniuerso populo. hoc æstu veti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananæ tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. illis verò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideò ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. cúmque [a] decretum esset non violandam fidem iureiurando sanctam, sed publicis ministeriis deputandos, *in hac conditione* postea sunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm [b] cùm Rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defeciſſe, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset, Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris circa quendam fontem non longè ab vrbe positis, ad oppugnationem expediti, Iesum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis reponerent. Tunc [c] Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cúmque terga vertissent, per declive fugientes est persecutus, Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cælo tonante & crebris fulminũ ictibus, grandine insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquã antea visum, quòd dies factus est longior, ne inter-

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Gabaonitæ ministeriis publicis deputati. Ios.* 10.

b *Rex Hierosolymitarũ in Gabaonitas mouet.*

c *Hierosolymitanos fundit fugátque Iesus.*

Ann. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

uentum nostris victori hostis eriperetur. quo factum est vt Iesus Reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de [a] omnibúsque supplicium sumeret. Creuisse [b] autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædáque abacta, exercitum reducit in Galgala. cúmq; latè per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, déq; stupenda multitudine cæsorum, excitati [c] sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit, adscitis Palæstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erántque [d] omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non satutos putarent, pollicitúsque victoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitque conflictus [illegible]dus & strages maior, quàm vt facilè credi possit, est edita, in fuga quoque plurimi ceciderunt. vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges [e] etiam ad vnum omnes sunt cæsi: adeóq; sæuitum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferum exercerent, & currus exurerent.

a *Quatuor Reges trucidati.*

b *Sol immotum constitit. Ios. 11.*

c *Chananæorum Reges mouent in Hebræos.*

d *Chananæorum ingens exercitus.*

e *Chananæorum Reges omnes ad vnum cæsi.*

Totam

Totam [a] deinde regionem pernagatus est, nemine quidquam audente congredi, expugnabant oppida, & quotquot ad manus suas peruenirent interficiebat. Iámq; quinto huius belli anno exacto Chananæorũ nemo superierat, nisi qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrũ tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quòd is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus in quo tanti sper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare, ita vt Moses præceperat, statuit: & diuiso [b] exercitu, Garizæo mõte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidiũ, in quo altare erat cũ Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibúsq; peractis & in altari insculptis, in Siluntem sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum propter situm natura tutũ, tum propter munitiones ad frustrandos hostiũ conatus arte additas, nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, quòd ad suum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cúmque frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum ausos manus conserere deiectos, exercitúsque potentissimos prælio superatos, & internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis supererent. cæterùm [c] quoniã ex vrbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem sita in cõmunem expeditionem profe-

Ab. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a Chananæorum regionẽ totam Iosua denastat.

b Iosua in duas partes copias diuidit.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Ios.* 13. 14. 15.

c Iosua deuidendam regionem & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur.

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

cti fuerãt, & propter cognationẽ socios periculorũ se adiunxerant, gratiis prius actis ad proprias sedes remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatæ probitatis viros eligendos, qui regionẽ totã permẽsi bona fide & absque dolo magnitudinẽ eius renunciarẽt. In [a] eã sententiã itum est ab vniuerso populo: mòxq; eos viros misit ad metiendã terrã adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiã errare ac falli nõ poterant. hísq; mãdata dedit, vt ęstimationẽ agrorũ iuxta bonitatẽ terræ facerẽt. nã Chananæa natura talis est, vt videre liceat cãpos magnos & frugum ac fructuũ feraciſſimos, qui collati ad aliã terram admodũ vberes videri possent: quòd si iidẽ ad Hierichuntinũ aut Hierosolymitanũ agrum cõferantur, iã nõ magni precij videbuntur: cũ tamẽ hi agri parui sint & bona ex parte mõtani, sed quantũ ad fertilitatẽ attinet, nullis aliis secundi. hanc ob rẽ voluit iuxta æstimationẽ potius quã iuxta mensuram sortitionẽ fieri, quòd nonnunquã vnũ iugerũ pro mille aliis valeat. Decemuiri autẽ huic negotio destinati perlustrata regione & æstimatione tetræ peracta, septimo mense reuersi sunt ad eũ in Siluntẽ, vbi tũ tabernaculi sedes erat. Tũ [b] Iesus assumpto Eleazaro cũ senatu ac tribuũ principib. diuisit regionẽ nouẽ tribubus & Manassitarũ dimidiæ parti, cuique tribui pro eius magnitudine agrũ admetiens. cũque ad sortes ventum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iudæa pertingens vsque Hierosolyma, latitudo verò eius Sodomiticũ lacũ attingebat. in hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumęæ partẽ Ægypto & Arabiæ cõterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quæ à Iordane amne vsque mare porrecta

a *Iosua ad metiendam & diuidendam terram quosdam mittit.*

b *Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassis diuidit.*

diitur

ditur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela, angustissima autẽ hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt, Ephremi autẽ tribus terram à Iordane vsque Gadara in longũ protensam sortita est, in latũ patentem à Bethelis vsq; magnũ campũ. Manassetidis itidẽ dimidia pars agrum à Iordane vsq; Dora vrbẽ, latitudine vsque Bethsana, quæ nũc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longum patentem à flumine vsque Carmelũ montẽ, latitudinis verò mons Itabyrus fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacũ terrã Carmelo & mari contiguã sunt sortiti. Quæ autẽ regio post Carmelũ sita est cõuallis ab re nomẽ habens tota Aseritis cessit quà ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ verò ad orientẽ spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mõte oriuntur, quà fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porrò Danitæ adepti sunt qui cquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Doris terminati. horum est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem à quo Iudæ tribus initiũ fecit. Ad hunc modum sex gentium à filiis Chananæi denominatarum, regionẽ Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandã dedit. Amoræam enim & ipsam ab vno ex filiis eius dictã Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt suprà diximus. Sidoniorum autem, Arucæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerunt. Cæterũm [a] Iesus ætate iã defecta cum non valeret consiliã sua per se exequi, & qui vicem eius gerebant, negligẽtius Reipub.

An. mundi 2499. Ante Chris. Num. 1465.

Ios. 16. 17. 19.

Suprà lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ios. 13.

Iosua vnicuique tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret, præcepit.

Ann mundi 2499. *Ante Christum nat.* 1465.

administrarent, præcepit vnicuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret. In hoc enim cõsistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq. eos non ex Mosis tãtum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amorea trans flumẽ acceperant. ex[a] his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquã à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerũt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephremi Sicima, in Nephthalitite Cedesis, quę est in superiore Galilea. post [b] hęc quod de preda reliquũ erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarũ accessio & publicè & priuatim facta est. tantũ erat auri & vestimentorũ ac reliquæ suppellectilis: tãtũ etiã iumentorũ ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthęc aduocato in concionẽ exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vna militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam [c] Deus & paret qui est dominus Hebræorũ generis, terrã hanc & acquirere dedit. & in perpetuum mansuram nobis promisit: vósq. opem vestram indigentibus ex mãdato Dei alacriter & impigrè prestitistis, æquum est, cum iam nihil arduum supersit, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quãdoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operã vestrã nobis paratam fore. Itaq; gratias vobis agimus quòd socij periculorũ esse voluistis, rogamúsque, vt in hac mutua benevolẽtia perseueretis, memores amicorũ, & quòd vos quoque vestras possessiones nostris auxiliis parastis, sicut nos ad hãc felicitatẽ, Deo fauente & vobis adnitentibus

a *Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ios. 20.*

b *Preda diuisa.*

c *Iosua ad eos, qui ex regione vltra Iordanẽ sita militabant, oratio.*

cibus, peruenimus, nec id ſine veſtræ operæ præmio: quandoquidé ex hac militia ditati eſtis, multúmq; prædæ, auri & argenti, referetis, & ſuper omnia noſtrã beneuolentiã ad referẽdam vicem nunquam nõ promptã ac paratam, Nam & Moſis mandatis ſatisfeciſtis, nõ cõtempta autoritate mortui, & nihil vobis ad noſtrã gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lętos igitur vos ad vęſtras poſſeſſiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtrã dirimere, néve propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes etiam Abrahæ ſtirps ſumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tã noſtros quàm veſtros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moſen inſtituta, diligenter obſeruanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propitius: ſicut cõtrà, ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe nos auerſabitur. Hæc locutus & ſigillatim primatibus populóq; in cõmune dicto vale, ipſe quidem eodẽ loco reſtitit, reliqua autẽ multitudo vniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur. Itaq; [a] tra-iecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manaſſitarũ eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignũ cõiunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo [b] audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo, putabãt eos noua ata religione alienorum numinum cultum velle introducere: & temerè hac ſuſpicione violatæ religionis moti arma corripuerãt vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi, exiſtimabant enim non tã cognationis ac dignitatis eorũ qui in hoc erãt crimine, quàm diuinæ vo-

Ann. mundi 2499. *Ante Chriſtum nat.* 1465.

Hedio & Ruffino Cap. 4. *Ioſ.* 22.

a *Iſraelitæ traiecto fluuio, altare ſuper ripam Iordanis erigunt.*

b *Decem tribuum ad reliquos Iſraelitas legatio.*

An. mundi 2499. *Ante Christum natum* 1465.

luntatis rationem habendam, atq; ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis, rem aggrediendam & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & cõuentu aduocato Phineeses in cõcione constitit: Maius[a] inquit vestrũ delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. attamẽ non culpę magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatẽ reduci positis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id feciſtis, sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestrã possessionem reuersos, quam Deo ferte acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorũ ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietatu accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur vllum laborẽ pro legũ defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendũ flumine traiecto, Pro Chananæis habitos. non secus atque illos exter-

[a] *Phineæ ad Rubenitas oratio.*

exterminabimus. Cauete enim puretis quia extra limitẽ nostrum estis, extra potestatem etiã Dei vos euasisse. vbi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. quod si putatis locũ vobis ad rectè sapiendũ esse obstaculo, præstat nouam agrorũ diuisionẽ facere, & hanc regionẽ pecoribus cõpascuã relinquere. Satius est igitur vt resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis, rogamúsq; vos per salutẽ liberorũ ac coniugũ, & quicquid habetis charissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatẽ imponatis, cõtra quos minimè volumus. In hac enim concione & cõsultatione situ est, vtrum pace nostra & vestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia belli periculis exponere. *Ann. mundi 3499. Ante Christum nat. 1465.*

Postquã hæc Phineeses dicere desiit, qui cõcione præerãt, pro communis causę defensione hæc attulerunt. Viri [a] fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus, neq; in religione cuius nequaquã pœniret, quicquã innouare. Vnũ Deũ nouimus Hebræis omnibus cõmunẽ, & altare eius æreũ quod est ante tabernaculũ, nec aliud vnquã nostras excipiet victimas. nam hoc quod nũc ereximus, quódq. vestræ suspicioni ansam præbuit, nõ ad Deũ sacrificiis placãdũ exstructum est, sed vt perpetuũ argumentũ exstet nostræ necessitudinis, nósq. patriæ religionis admoneat, nõ vt vos suspicamini, violãdæ religionis sit initiũ. & hãc fuisse nobis exstruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. quapropter meliorẽ posthac de nobis opinionẽ habetote, abstrq. vt nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahę posteris se obnoxiũ fecerit, & à patrijs moribus ac ritibus degenerauerit, absq. capitali pœna expiari nõ valeat. his auditis Phineeses, cõlaudatáq. eorũ cõstãtia, reuersus

[a] *Rubenitarum responsio.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

ad Iesum rem totam apud populum exposuit, qui lętus quòd nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: móxque soluto cõuentu, reuersis ad sua singulis, ipse [a] apud Sicima elegit domiciliũ. Anno autem post vigesimo ſã decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, rũ ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse: primũ Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tãtas opes tantámq; gloriam peruenerant. hortatur [b] deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æquè habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non aliis retineri posse quàm pietatis artibus. Suũ enim fuisse, vt priusquam decederet, illos officij cõmonefaceret. postremò rogauit vt hanc admonitionem boni cõsulerent, essẽtq; eius perpetuò memores: post hanc concionẽ [c] naturæ debitũ exoluit, anno vitæ cẽtesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro minister ipsius exegit: & post eius obitũ viginti quinq; Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudẽtia tum eloquentia, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique ĩn quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus [d] moritur & Eleazarus Põtifex, Phineesi hæreditarium relinquens Sacerdotium sepulturæ eius monumentum impositũ extat in vrbe Gabatha. Post horũ obitum cõsultus Phineeses à populo de voluntate Dei cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, tespondit, iubere Deũ vt Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cõditionibus rẽ aggressa est vt sublatis è sua ditione hostiũ reliquiis, tũ tributariis, in alterius

[a] *Iosua domicilium ad Sicima. Ios. 23. 24.*

[b] *Iosua postrema ad seniores & Magistratus Hebræorum adhortatio.*

[c] *Iosua moritur.*

[d] *Eleazarus moritur. Iudic. 1.*

rim tribus extirpandis huius generis reliquiis vicem tependeret.

Ann. mundi 2525. Ante Christum nat. 1439.

Quomodo post mortem Imperatoris Israelitæ negle-ctis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantum fuerint superstites.

CAP. II.

AT Chananæi quorum res tum erant satis integræ cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant ductu loci Regis Adonibezi. id nomen Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem victoriæ reponebant in hoc, quòd Iesus dux Israelitarum esset defunctus aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt; & [a] cæsis, decem milibus dum reliquos fugientes insequuntur Adonibezecũ ceperunt qui manibus ac pedibus trũcatus agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos Reges antea hunc in modum à se mulctatos confessus, sic affectum detulerunt non longè à Hierosolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt, deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma [b] sunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt, at superior natura loci & munitionibus est defensa, quare oppugnatione in Hebronem translata, vrbéque vi capta, in oppidanos omnes sæuitum est. apud hos in eam diem superstites erant quidam è gigantum genere, statura & specie cæteris mortalibus dispares, visu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur: qualia vix credam quicquam

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 4.

a *Chananæorum decem millia trucidantur & Adonibezek capitur.*

b *Hierosolymæ pars capta eiúsque habitatores interfecti.*

An. mundi 2525. Ante Christum nat. 1439.

viderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo donauerunt, iuxta mandatum Mosis, fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio a Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto æstumnarũ socij fuerant, expugnatis b mõtanis oppidis in campestria & maritima descendẽtes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se malè multatos facilè reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ verò, in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à sedibus, alteri à periculis feriati, ad culturã agrorum vtrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis dederũt. Ephraimi c verò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore irrito pensò nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durãuit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurãdo firmata, intromissos clam ipsum cum familia seruaturos, prodritione eius facti sunt voti cõpotes: cæsisq; reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominiũ habuerũt. Omisso d demde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operã dabant: atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm bone-

Ios. 21.

a Iethra Mosis soceri posteris ager attributus.

b Israelitæ Chananæos non vno ictu deuicerunt.

c Ephraimita proditione occupat Bethel.

Hedio & Rufino cap. 6. al. 3.

d Israelitæ bellum amittunt.

Rati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores; qua iniuria Deus commotus pervatem admonet eos non è sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquãdo per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamẽ nõ libebat suscipere, tum quod multa è Chananæo percipetent commoda, tum quod ob luxum ad laborẽ non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec senatus vt antè legitur, nec magistratus solennes creantur, dumque relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit. ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hãc causam habuit. Vir è plebe [a] Leuitica in Ephraimitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parùm respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier cõtinuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera illis quæsitis cum vxore in gratiam redijt. eò loci quatuor dies exegit, tomiter puellæ parentibus habitus, quinto cùm decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur. cunctanter enim patentes filiã dimiserunt. nec nisi meliore diei parte trãsacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina. cumque emensi [b] triginta stadia non longè abesset à Hierosolymis, famulus dabat cõsilium vt aliquò diuerterent ante noctem, ni id facientes opprimeret, in aliquod ne commodum incideret. præsertim propinquis hostibus. cũ herus etiam ami-

Ann. mundi 2525. Ante Christ. nat. 1439.

Iudic. 19.

a Historia de vxore Leuitæ.

b Triginta stadia quatuor millia. via Italiæ

An. mundi 2526. Ante Christum nat.

eorum loca suspecta facere soleat, marito non placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebátque progressus [a] viginti stadia ad sui generis homines diuertere, in hoc cõsentientibus omnibus, peruenit in Gabã tribus Beniamitidis sero admodum, cúmque in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidem è rure domum repetens, Ephræmita genere sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quisnã sit, & cur crepusculo deuium cœnam è foro peteret, illic se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarũ ditione se habere domicilium, tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes visus est, ad se deducit hominẽ Gibaeni. [b] verò quidam iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, venerũt ad ianuam, rogantéque sene vt abirét, & vim abstinerét ac iniuriam, postulabant, vt exhibita hospita quieti suæ consuleret, cúmque ille contradiceret cognatam esse Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, iuuenésque iura contemnerent ac deriderent, eadem minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt senio hospitali iuxta cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, suos ab iniuria præstare quos exceperat, illis verò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omninò accipere volẽtibus, supplex orabat ne quid cõtra leges committerent. at illi furentes vi sumptam mulierem domum abduxunt, cúmque ei per totam noctem ad [illegible] diluculo dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad hospitium

a *Duo milliaria Italica cum dimidio.*

b *Facinus detestandũ Gabaonitarũ.*

Spitiũ reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, nõ audens in mariti conſpectum venire: quòd nunc indigniſſimè rem laturum putaret, humi collapſa expirauit. Leuita ratus ſopore oppreſſam, & nihil grauius ſuſpicans, excitare conabatur, conſolaturus eo quòd nõ ſponte ſe ad ſtuprum præbuiſſet, ſed vi in alienas ædes abrepta, vt verò defunctã ſenſit, ſatis prudẽter pro calamitatis magnitudine ſe gerens, eadauer iumento impoſitum domum reportat: & membratim diuiſum in partes duodecim, ad ſingulas tribus miſit, mandans perferẽtibus vt indicarẽt per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & de eorum volentia. Tum verò illi, nunquã tali antè viſo vel audito ſpectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & juſto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & cõgregati ante tabernaculum, Gabaenos hoſtiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum ſenatus cohibuit, ſuadens non ita temerè cognatis bellum inferendũ, priuſquàm verbis agerẽt de criminibus, quãdo ne in exteros quidem ob iniuriã acceptam armari leges permittũt, niſi legatis prius de ſatisfactione miſſis, rectum igitur eſſe ad Gabaenos mittere qui ſontes ad ſupplicium depoſcant, qui ſe dedãtur, hoſtium pœna contentos eſſe debere, ſin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque b mittũtur Gabaenos accuſaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerãt, & poſtulaturi, vt pro violatis legib. morte iuſtas pœnas dependerent. Gabaeni c verò non dediderunt iuuenes arbitrati ſibi pudendũ, ſi alienis impetatis metu belli parerẽt, cũ multitudine ac virtute nulli ſe cedere videri vellent: erátque magnus apparatus totius tribus, cũ ceteri non defuturos ſe promiſerunt, ſi quid non vi & armis

An. mundi 1526. Ante Chriſtum ann. 2438.

a *Leuita vxorem in duodecim partes diſſectam ad ſingulas tribus mittit. Iudic. 20.*

b *Iſraelitæ mittunt ad Gabaenos qui ſontes ad ſupplicium depoſcant.*

c *Iſraelitũ Gabaeni ſontes non tradunt.*

An. mundi 2526. *Ante Christum natum* 1438.

aggredi vellet. Quæ [a] postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciũt neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugẽ, & acriore bello persecuturos se eã tribũ, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerũt cõtra eos exercitum quadringentorum millium armatorum, Beniamitæ verò habuerunt vigintiquinque armatorum millia, & insuper sexcẽtos ex eo numero fuere quingẽti funditores peritissimi, qui læua manu ferrebant. Itaque cõmisso apud Gabã prælio, egregiè viceré Beniamitæ: cæsis [b] ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissẽt, nisi nox prælio diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitæ verò in castra insperata clade attoniti. Sequenti [c] die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt, ex parte Israelitarum, quo factũ est vt castra metu desererent. profectique Bethela: quæ vrbs nõ longè aberat postridie ieiunio peracto supplicauerunt: Deo per Phineesem pontificẽ vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem est pollicitus. Ergo [d] diuisis bifariã copijs, dimidiã partẽ noctu circà vrbem in insidijs collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conferunt, móxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedẽtibus quò longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij. postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox eo-

a *Israelitæ iureiurando sanciunt, ne quis ex suis viro Beniamitæ filiam tradituruus coniugem, & quadringẽtorũ millium exercitum contra eos educunt.*

b *Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt.*

c *Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.*

d *Israelitæ copiarũ partem in insidijs collocãt, & vt impares paulatim pedem referunt.*

orti

orti: cum clamore hostem à tergo inuadunt. Sensêrunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallẽ quãdam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euasêrũt incolumes: qui conglobati & facto cuneo ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui [a] omnes ceciderunt numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ [b] verò Gabam incenderunt, & mulieres atq; impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeóq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam [c] etiã Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium cõtra Bẽiamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tã viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recẽtibus etiã cladibus exasperatus, qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dũ vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressas censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos [d] quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tã ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, néve quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticã irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædã insuper quantam possent abigere. At il-

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

a *Beniamitarũ viginti quinq; millia trucidãtur, tantum sexcenti incolumes euadunt.*

b *Gibea & alia Beniamitarum vrbes incendũtur.*

c *Iabes in Galead, quæ auxiliũ cõtra Beniamitas negauerat destruitur.*

Iudic. 21.

d *Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocant.*

An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1478

li agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ verò dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabãt. vnde illis vxores ad sufficiendã prolẽ pararí possent. cùm [a] enim ante initium belli iureiurando cautum esset, ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum consulerent, quod ab ira profectum esset, non à iudicio. Nõ ingratam tem Deo fore si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quãdo necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cùm verò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consilium, quomodo [b] saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ harum quotquot [c] potuerint rapere, Beniamitis impunè sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus, quòd si patres earum ægrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint, & quòd non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiã cõcessum est, decretúmque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autẽ festo ducẽti illi bini triníve ante vrbẽ insidiabantur, aduentantibus virginibus inter vineta, & per alias latebras. illæ verò nihil suspicantes, lusitando securè iter faciebant. iuuenes autẽ coorti dispersas corripiebãt: atque

a Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt.

b Quando & quomodo iuramenta seruandum.

c Bẽiamitæ, vt virgines rapiant, cõceditur.

atq; hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ in- An. mundi
sudantes dederũt operã vt ad pristinam felici- 2526.
tatem aliquando redire possent. Quo factum Ante Chri-
est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab stum nat.
internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum 1418.
consilio seruaretur: mõxque magnis incremen-
tis tam numero quàm opibus est aucta. Hic
finis fuit belli Beniamitici.

Nec [a] felicior per idẽ tempus fuit Daniana Hedio &
tribus, tali fortuna visa. Israelitis iam desuetis Ruffinus
armorum exercitio, & in colendis agris tãtum cap. 7. al. 4.
occupatis, Chananæi in contẽptum gentis col- a *Daniana*
legerunt copias, nõ quod sibi temerent, sed vt, *tribus à Cha*
illata Hebræis aliqua memorabili clade, secu- *nanæi pres-*
riùs in posterum suas vrbes habitarẽt: & con- *sa.*
iuratione facta, magnóque numero peditũ ar-
mato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem &
Accaronẽ in sorte Iudæ sitas in partes suas tra-
xerunt, & alias pleraſque campestres ciuitates:
ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne
pedem quidem vbi ponerent in campestribus
habentes. qui [b] cùm nec bello essent pares, nec b *Danitæ*
pro numero satis agrorum haberent, miserunt *locum inha-*
ex suis quinque viros in mediterranea, dispe- *bitandum*
cturos num quem locum inuenirent deducen- *quærunt.*
dis colonis idoneum. illi à campo magno Sido-
nis iter vnius diei progressi, nõ longè à Libano
& minoris Iordanis fontibus inuento agro bo-
no ac fertili, rem totam suis renuntiãt. qui mox
cum exercitu illo profecti c condiderunt vrbẽ c *Dana ex-*
Dana, cognomine vni è Iacobi filiis, & à sua tri- *structa.*
bu denominatam. Israelitarum autẽ res in de-
terius prolabebantur, quòd neq. ad laborem se
exercerent, neque pietatem colerent. luxato e-
nim reipublicæ statu, magna licentia pro suo
quisq; libito viuebat, vt domesticæ Chananæo-
rum vicinæ iam cotã gentem impunè inundarẽt.

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

CAP. III.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperiit. Bello [a] enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquiotibus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Iudic. 3. a Israelita à Chusarthe oppressi.

Libertas per Cenizum reddita.

CAP. IIII.

Ibidem. b Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsum filium Athniel octoginta annos regnat.

ERat in [b] tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias pferre, sed vt ad audendũ pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantúmq; primus successus valuit vt in dies crescente suorum numero, iã aperto marte hosti pares viderentur. itaq; congressi cum hoste vno prælio se in libertatẽ asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

CAP. V.

POst cuius mortẽ, vacante principatu, res Israeli-

Israelitarũ rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberẽt: quæ res in causa fuit, vt Eglon a Moabitarũ Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prœliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtráque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoq; apud Hierichũtem. is b in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regiis gratus accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter fagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstũ, partim satellitib. occupatis circa prandium: iuuenis igitur oblatis Eglonimuneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat, sedebátq. in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu plagam non satis lethalẽ inferret: iubet igitur eum surgere dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum, cũque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes c infixo in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebãt, decumare cum putarent. Io-

An. mundi 2534. *Ante Christum nat.* 1430.

Hedio & Ruffino Cap. 8. *Iudic. 3.*

a *Eglon Rex Moabitarũ Israelitas subiugat.*

b *Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat.*

c *Iodes Eglonem interficit.*

An mundi 2614. *Ante Christum nat.* 1350.

des? verò Hiericũthiis re clàm indicata, autorẽ se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi verò libẽter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant. & cornicines per totã eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autẽ domesticos diu latuit quod acciderat, sed cùm iã adueſperaſceret, veriti ne quid noui homini accidiſſet, ingreſſi ſunt in cubiculum: cúmq. mortuum inueniſſent, hærebant inopes conſilij: & priuſquã ſatellitium conglobaretur, Iſraelitarum turba ſuperuenit, ex *b* his pars in veſtigio confodiuntur, pars alia circiter millia decẽ, fugã, Moabiticã regionẽ petunt. eos Iſraelitæ, præoccupato Iordanis trãſitu, in fuga intercipiebãt, maximè circa ipſa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq. ita Hebræi Moabitarum imperium excuſſerunt: Iodæ autẽ huius felicitatis autor is honor conſenſu multitudinis eſt *habitus*, vt confeſtim princeps declaratus ſit. cum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude digniſſimus; poſt quã Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto verſente anno vitam finit.

a Iodes Eglonem trucidat.

b Moabitæ ab Iſraelitis fuſi fugati q.

Quomodo Iſraelitæ ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. *Iudic. 4.*

ISraelitæ verò, quos præteritæ calamitates nihilo caſtigatiores reddiderant, in priſtinam impietatem atque inobediẽtiam relapſi priuſquã ſatis à Moabitica ſeruitute reſpiraſſent, *c* Imperio Iabini Chananæorũ Regis ſubiugati ſunt. Is regiam habens apud Aſorum, quæ vrbs ſita eſt ſuper Samachonitem lacum, peditũ a

c Iabin Rex Chananæorũ Iſraelitas ſubiugat.

quã

quę tutrus bellicos habebat ter mille. His copiis [a] præfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cū Iſraelitis in tantam deſperationē res illorum adduxit, vt libenter incolumitatē tributaria ſeruitute pacifcerentur, quā per viginti annos ferre ſunt coacti, præ nimia ſeruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo ſic volente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandē reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, nimirum quòd à legum contemptu proficiſcerētur, Deboram [b] quandam Prophetidem adeūt (nomen hoc apem Hebræis ſignificat) rogantes vt precibus Deum ad miſerationem flectat, ne ita patiatur eos à Chānanęis opprimi. Deus autem exoratus ſalutem illis annuit, imperatorē [c] deſignato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium virorū exercitu, in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad victoriā, quam Deus oraculo promiſerit. Baraco verò negāte ſe accipere imperium, niſi & illa vnà ſecum adminiſtratura id eſſet: Illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quē Deus te habere voluit: ego verò non recuſo. & conſcriptis [d] decem millibus, caſtra poſuerunt ad monte Itabyrium. occurrit mox eodē Syſares, Rege ſuo ſic iubente, & nō longē ab hoſte cum exercitu cōſedit. Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtiū territos, & in tutiora ſe recipere volentes, retimuit Debora, iuſſitque eadem die prælio decernere. Victoriam enim penes ipſos fore, & Deū ſubſidium & opem allaturum. Itaque [e] cōmiſſa pugna vehemēs imber mixtus grandine ſuperuenit, quem ventus in aduerſos Chananæorum vultus ingerens, &

Anno mundi 2614. Ante Chriſtum natum 1350.

a *Syſares ſiue Siſſara præfectum exercitus.*

b *Deborā Prophetiſſa.*

c *Baracum Abinoēmi filium Imperatorem deſignatum.*

d *Debora & Baracus in hoſtes mouent.*

e *Siſſara ſuo exercitu*

An. mundi 2614. Ante Chri. nat. 1350.

prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo imminens non solum minus offendebat, sed alacriores etiã faciebat, manifestatio Dei præsentis ac fauentis signo accensos, itaq. rupta aduersa acie, turbatisq. ordinibus ingentem hostium stragem ediderunt atq. ita pars telis Israeliticis tadebant, pars à suometipsorũ equitatu ac curribus proterebantur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Iaelen, quæ latebras petentẽ excepit, & potũ poscenti lac acidum exhibuit, quod ille cùm auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quẽ [a] Iale aggressa, ferreum clauũ sopito per tẽpora adegit malleo, móxque Baracianis superuenientibus solo affixum ostendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, Iabinum obuiam factum interfecit: & cæso Rege, ac solo vrbe æquata, quadraginta [b] annis imperium Israelitarum tenuit.

[a] *Iale Sisaræum ferreo clauo interfecit.*

[b] *Baracus quadraginta annis Israelitarum imperium tenuit.*

Quomodo Amalecita deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

CAPVT VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. *Iudic. 16.*

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulò post [c] Madianitæ, sociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem cõtra Israelitas fecerunt & congredi aulos magno prælio vicerunt: vastatisque frugibus prædam abegerunt. cúmque idem per continuos septẽ annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coegerunt, qui spelũcis & subterraneis ædificiis excauatis, quicquid

[c] *Madianitæ Amalecitis socijs Israelitas magna prælia vincunt.*

hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus. *Ant. mundi 2654. Ante Christum natum 1310.*

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

CAP. VIII.

PEr[a] idem tempus Gedeõ Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manasseticlis, manipulos frugum clam in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area facere, cúmque spectrum ei adolescẽtis specie se obtulisset, & felicẽ ac Deo carũ appellauisset: respondẽs. Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentũ est maximum, quod torcular nunc vtor pro area, illo contra iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negotiis imparem. Deus autem quicquid deesset se suppleturũ pollicebatur & victoriam Israelitis daturum. modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rẽ Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quidquid pro libertate audendum paratissima. Gedeoni[b] autẽ Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriã sibi potius, quàm[c] Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti, vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus fervet maximè, exercitum ducat ad

a *Gedeoni, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.*

Iud. 7.

b *Gedeonem exiguæ spei, Deus eligere iubet.*

c *Victoriã Deo tribuendã.*

An mundo 2614. Ante Christum nat. 1310.

fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederent. quotquot autem inrepidè ac tumultuariè potum sumerent: sic existimaret, eos metu hostium hoc facere. Postea quã ira, vt iussus est, fecit, trecẽti inuẽti sũt cum perturbatione aquã sumere, cauis manibus ori admouendo. imperauitque Deus, vt his assumptis hostẽ inuaderet. Gedeone * verò solicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metũ omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite, clã accederet ad Madianitarum tentoria, ab illis enim accepturum occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est, vno tantùm comitante famulo. cũmque ad quoddam tabernaculũ adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cõmilitonis narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceã, præ vilitate hominibus fastidiendam, per castra prouolui, & primò régis tentorium, mox ceterorum omnium prosternere, qui respondit interitum exercitus significari, addẽs vnde hoc ita colligeret. Inter omnes, inquit, fruges hordeũ est sine controuersia vilissimũ: & inter omnes Asiaticas gẽtes nõ facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israelitæ, vt meritò conferri possint hordeo. hi nũc autore Gedeone cõtraxerunt copias, & res nouas moliũtur. ergo quia deus te vidisse illã massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autẽ audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostiũ audiuerat. fecerũt illi quod imperatũ est, acceẽsi hoc signo ad quãduis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartã ferè vigiliam

* Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur.

* Gedeõ ex euentis visis pugnam adoritur.

gilium suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ, gerebántq; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebát, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce ante præmoniti, cùm iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatóque militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt [a] incomparabiliter plures mutuis vulneribus quàm hostili ferro caderẽt. quòd diuersę linguæ homines eadem castra haberent, semel enim pauore cõfusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tãtæ cædis & Gedeonis victorię rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostẽ insequuntur, quem adepti, in arcta loca torrentibus impedita hostem circumueniunt, & quotquot ad manus venêre, occidunt, interq; [b] cæteros Reges etiam duos Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces, cũ reliquis exercitus fermè decem & octo millia hominum quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad omnes vnum trucidat, & [c] reliquos duos duces, capit, Zebim & Hezarbunim. his [d] prælijs cæsa sunt Madianitarũ & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præter

Anno mundi 3654. Ante Christum nat. 1310.

a *Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadũt.*
b *Israelitæ hostes insequuntur, & Reges duos Oribum & Zibum occidunt.* Iud. 8.
c *Gedeon duos duces Zebim & Hezarbunem capit.*
d *Madianitarũ & cõfœderatorũ centum viginti millia vno die occidit.*

An. mundi 2654. *Ante Christum nat.* 1310.

etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephraimi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, insciis ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussù diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quã suam ipsorum qui militarent: atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cùm vellet imperium depone. e, compulsus [a] est id retinere per annos XL. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

[a] *Gedeon per annos 40. regnat.*

Quomodo aliqui fuerint Gedeonis eius generis: & vtrunquaque finitimis bello gesserint.

CAP. IX.

Hesio. & Ruffinus cap. 11. Iud. l. 9.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio fuscepros, nothũ verò vnũ ex cõcubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriũda, adiutúsq; à maternis cognatis pecunia, cũ videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes [b] fratres interemit, excepto vno Iothame.

[b] *Abimelechus septuaginta germanos fratres interficit.*

hic

Hæc enim fuga incolumitatẽ quæsiuit, Abimelechus autẽ occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gessere. omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æquè ac infestus. Itaq; [a] dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quã plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentiũ eì populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cúmq; illi magis etiam silerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quòd contenta honore quẽ propter fructus suos percipiebat, nõ requireret alium: arbores non destiterunt principem quærere: visúmq; est viti hunc honorem deferre, ea [b] verò totidem verbis, quot ficus, recusauit & simili modo etiam olea. itum est deinde cũ eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit. Si ferio me Regem poscitis, sub vmbra mea requiescite, sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, nõ risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechũ, necatis fratribus, principatũ vsurpare, cuius ingeniũ nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per triennium in latebris mõtium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòst, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum [c] ex vrbe & tota tribu expulerũt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliquã clade afficeret. cúmq; instaret nundinia non

Ann. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

a *Iotham apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obiect.*

b *Arborum de Rege deligendo consilium.*

c *Abimelechum Sicimitæ expellunt.*

Ann. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eosdem dies contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur: cœperúntq; securè fructus cõuehere, & per sodalitia cœnantes audebãt apertè in Abimelechum cõuicia iactare. & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebãt. Zebellus verò quidã è Sicimitarũ primatibus, hospes Abimelechi, per nunctum ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiã vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè vt inimico gratiã, qualem meretur referat. quo facto curaturũ se, vt eũ populo reconciliet. cúmq; [a] Abimelechus locum insidiis aptũ cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repẽtè armatis exclamat. Zebelle hostẽ video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imò non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiã obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis? Gales [b] verò turbatus excipit primũ impetũ. cúmq; suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eũ quasi volens malè pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur, cæterũ Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad vindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa vrbẽ disponit. cúmque prodissent certiam suorum partẽ occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbem pateret. cæteri verò dispersi

a *Abimelechus in Sicimitas mouet.*

b *Gales ab Abimelecho fugatus à Sicimitis vrbe pellitur.*

dispersos circumuenirunt. Itaq; [a] vbique plurima cædes patrabatur, & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, saléq; in ruinis eis semisato, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispalati periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locú natura munitũ muro insuper cingere volebant. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quãprimùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto [b] fasce arido, iussísq; cæteris idem facere, breui petram strue lignorũ circumdedit, subiectóq; igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vnà cum vxoribus & liberis absumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum sanè, nisi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de se meritum. Abimelechus [c] autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus quam vniuersos perderet. mox enim exercitũ ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum. hãc [d] expugnaturus cum propius ianuam accessisset mulier, fragmine molæ demisso, caput subeuntis ferit, ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagiũ illis accidit. cæterùm [e] exercitus, duce mortuo, miles in suas quisque domos reuersus est. Israelitarum

An. mundi 3694. Ante Christum natum 1270.

a *Sicima capta ac solo aquata.*

b *Sicimitæ profugi in petra comburuntur.*

c *Abimelechus Thebas capit.*

d *Abimelechũ mulier ferit, & armiger eum occidit.*

e *Thola 23. ann. regnauit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19. *Iud. 10.*

Ann. mundi 2697. Ante Christum nat. 1267.

deinde [a]gubernacula Iairus Gadarenus de tri-
bu Manasseide suscepit, vir tum rebus cæteris
tum numerosa prole felix. triginta enim filios
habuit, equites egregios, & Galadenæ oppido-
rum principes. is cum viginti & duos annos in
principatu vixisset, iam senex defunctus in Ca-
mone vrbe Galadenæ est sepultus. Rex autem
Hebræorum rursus in peiore statu erant, legi-
bus autoritatem suam non amplius obtinenti-
bus: qua occasione [b] arrepta Ammanitæ & Pa-
læstini cum valido exercitu regionem eorum
ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis
locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reli-
quam regionem inuadere parabãt. Hebræi ve-
rò calamitatibus castigati, supplices opem di-
uinam implorant: & victimis numen placare
conati, rogabant vt iram finiret, aut certè mo-
deratius exerceret. Deus autem iam propitius,
auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis
Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ ei-
us regionis obuiam illis cum armis veniunt:
sed imperatore carebant: Erat autem [c] qui-
dam Iaphthes, vir patriæ virtute celebris, qui
proprios milites alebat. ad hunc missis nuntiis
rogabant vt in auxilium veniret, promittentes
se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, causatus quòd
nullam opem ei tulerint, dum à fratribus ma-
nifestam iniuriam pateretur. Cùm enim non
esset eadem matre natus, sed externa, quam
pater amore captus in ædes induxerat, con-
tempta eius solitudine eiecerunt hominem,
tunc autem in Galadena degebat, omnibus,
quotquot ad se venirent, stipendia soluens.
Tandem exoratus, & iureiurando accepto im-
perium copiarum penes se fore, militem suum
cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid

facto

a *Post cum Iair annos 22.*

b *Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.*

c *Iaphthes Dux Israelitarum creatur.*

facto opus erat prouidisset, exercitus in vrbe Masphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulábatq; vt de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Mosen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam cessarum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse [a]votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregiè: fugientésq; [b]persecutus est vsque vrbem Maniathen. & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi cõcessa: finémq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat. fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuia facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatã. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiã. vnum rogauit, vbi sibi liceret iuuentutem suã cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere, quo impetrato, ad præfinitum terminum pater [c]mactatam holocautoma obtulit, neq; legitimum neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto loquatur

Ann. mundi 2742. Ante Christum nat. 1222.

a Iaphthes votum facit.

b Iaphthes Ammanitas fundit fugátque.

c Iaphthes filiam mactat.

An. mundi 2760. Ante Christum nat. 1204.

esset. Petitus [a] post hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionẽ fecissent, & nũc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxiliũ attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat. vltrò deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent, vt verò nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimísque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter [b] quadraginta duo millia hominum peremit. Ipse [c] expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic [d] in principatu successit Apsines, natus è tribus Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre sexaginta mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera sua coniunctos, cúmq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodũ senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon [e] post hunc assumpsit principatũ, tribu Zabulonita: quo per decenniũ functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde [f] successit Abdon Hielis filius tribu Ephręmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriosè gerendarũ occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus septuaginta comitatus circumsedebatur, quos omnes

Iud. 12.

a Ephraimi tribus mouet in Iaphthem.

b Ex tribu Ephraim circiter quadraginta duo millia cæsa.

c Iaphthes moritur.

d Apsanes per septennium Iudex.

e Helon per decennium iudex.

f Abdon iudex.

superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

Ann. mundi 2773. Ante Christum nat. 1191.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

CAP. X.

POst a huius mortem Palæstini superauerũt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidem vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis feminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatẽ, in suburbanũ suum, quod erat in campo magno, cũ vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præ amore, erátq; vehementer zelotypus, cúmq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore b vt suore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palęstinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abiit. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturã & pulchritudinẽ, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiã, nõnihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. quæ volens huic mariti stultũ mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelũ mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in

a *Israelitæ à Palæstinis superati.* Iud. 13.

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 10.

b *Samsonis nativitatem Angelus nunciat.*

Ann. mundi 2983. Ante Christum nat. 1084.

suburbano versantibus apparuit [b] Angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur, quo viso, ne tum quidē suspicari desiit: rogauitq; vt sibi quoque eadē indicaret, illo respondente, satis esse quod mulier sciat. iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horū causa de filio lætum se attulisse nuncium. cúmq; iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dū aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendúmq; vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; vasculis. quo facto virga, quam gestabat, carnes attigit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumo tanquā vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deū se vidisse, cūmq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato [b] deinde infanti. Sāson est nomē inditū, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus: promisso capillitio victúsq; sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat. Cúmq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnā vrbē Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenę, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus exclamantibus quòd diuersi esset generis, quódq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecitq; vt [c] virgo sibi desponderetur, crebro deinde sponsam inuisens: in itinere in leonem

a *Manoche Angelus iterum apparet.*

b *Samson natus. Iud. 14.*

c *Samson Palæstinā virginem ducit.*

leonem incidit, nec tamen eius occursum de-
clinauit, licet inermis, sed [a] nudis manibus ad-
ortus beluæ fauces elicit, eiúsq; cadauer in du-
metum viæ vicinũ abiecit, aliquot post diebus
eandem viam ad puellam remettens, offendit
examen apum mellificare in leonis pectore, &
sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris mu-
neribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde
celebrãdas Thamnitas cõuocat, qui quod vires
eius haberẽt suspectas, honoris specie triginta
assectatores ex æqualium numero iuueni adhi-
bent, iussos obseruare ne quid auderet. Conui-
uis deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quæstio-
nem propositurum sũis sodalibus, quam si intra
sex dies soluerent, eui q; sindonẽ se daturũ &
tunicã. qui cũ quòd sagaces videri cupierent, tũ
quòd lucrũ nõ fastidirent, iubent eũ proponere. Ille [b] ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex
immiti suauitas. in his explicandis cũ hæsissent
triduo, nec proficerẽt, puellã aggrediuntur mi-
nis simul & precibus, vt expiscata secretũ è ma-
rito indiciũ sibi faceret, ille repulsis aliquãdiu
blandiciis, cum rogandi finẽ non faceret, & la-
chrymans gratã se illi negaret, tandẽ nihil su-
spicãs rẽ totã de leone aperit, & vnde tres illos
fauos nactus fuerit. illa [c] iuuenibus prodit om-
nia. ergo eũ præfinita solnendæ quæstioni dies
adesset, ante solis occasum cõuenientes, Neque
leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius,
neq; melle gustanti suauius. Ibi Samson subie-
cit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionẽ
nostrã aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ
promiserat, [d] spoliatis quibusdã Ascalonitis,
quos fortè per viam inuenit obuios: sed iratus
muliebri remissio nuncio res suas sibi habere ius-
sit ac gereret, at puella contempta vt vicissim
illi moueret stomachum, nuptiis eius sodali

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

a *Samson Leonem nudis manibus discerpit.*

b *Samson Thamnitis enigma proponit.*

c *Samsonis vxor Thamnitis aperit enigma.*

d *Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eúsq; eorum alios spoliat.*

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia cõmotus Samson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & commodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo [a] comprehensis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Samsonem ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnam satellitibus, vxorem quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, viuos exusserũt publicè. Samson autem in Palæstinos latè grassatus cædibus, ad habitandam Ætam se contulit. ea est petra benè firma in tribu Iudæ sita: At Palæstini totã tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Samsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquã diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine in Samsonis deditionem facerent. Illi [b] volentes hanc suspicionẽ à se amotã armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expostulantes, quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facilè possent toti genti magnam aliquam cladẽ reponere, dicentésq; in hoc se venisse, vt comprehensum illis dederent postulabant consensu ipsius facere hoc sibi liceat qui, iureiurando accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantũ deditionem faciendam, descendés de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & alii vinctum prius duobus funibus Palæstinis tradendum ducebant. cúmq; venturus esset ad locum, qui obscurus antè, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, protinus obui-

Iud. 15.

a Samson Palæstinorũ fruges combusit.

b Samson traditus Palæstinis.

am

niam Palæstinis, & lætitiam, re ex sententia gesta, clamore cessantibus. Samsone [a] abruptis repentè vinculis, arreptáque maxilla asini quæ fortè iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu terga dare compulit. qua victoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quòd maxilla tantũ armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti oborta, cõfessus nihili esse quantaslibet vires humanas, Deo victoriã acceptã retulit: suppléxq; rogauit, vt arrogantiæ data venia, succurreret & periculo se eximeret, nec irritæ fuêre preces, sed [b] copiosus fons subitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samson imposuit, quod in hodiernũ vsq; durat. Post hoc prælium iam Palæstinos contemnens venit Gazam, & in publico diuersorio egit. Quo audito Gazeorũ magistratus, ne clàm abire posset, stationes pro portis collocant. Samson [c] verò qui insidias maturè senserat, circa mediã noctẽ surgens, portas cũ ipsis claustris ac vectibus cæteróq; paratu reuulsas, & humeris impositas, in montem qui est supra Hebronem perlatas deposuit. paulo verò pòst à patriis institutis desciscere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniũ malorũ fuit principium. Cùm [d] enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabatur. Quãobrem qui apud Palæstinos rerum potiebantur, accedunt eam, & magnis pollicitationibus inducunt, vt eliciat è Samsone causam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensit illa, & cũ prima occasio data est, inter compotationem & muliebres blanditias euolluens eius res gestas, omni astu vtebatur vt

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

a *Samson asini maxilla mille viros interficit.*

b *Samson fontem impetrat precibus. Iudic. 16.*

c *Samson Gazæ portas reuulsas aufert.*

d *Dalale meretrix à Samsone causam tanti roboris ex ipso quærere tentat & ipse deluditur.*

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

cognoscere cur tantopere virtute excelleret. Samson verò adhuc mentis compos eisdem artibus contra mulierē vtens: si septenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita se habere putans, communicatóq; super hoc cum magistratibus consilio, inclusáque in penitiore domus parte manu militum, benè potum ac sopitum accuratè, vt ab ipso didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adesse quosdam quī illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad resistendū se expedit. Mulier tūc frustrata paulo pòst aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggressa est virum, quòd amanti non satis fidens, celaret eam id, quod maximè scire cuperet, ac si nesciat tacere. quicquid alios scire amasio suo non expedit: rursúmq; simili figmento elusa est, cum septem funibus alligatū perditurum se vires diceret. experta enim hoc quoq; nihil effecit: cúmque vrgere non desisteret, tertiò mulierem ludificatus est, dicēs capillos suos oportere implecti ficio, atq; ita parari vincula. Ac ne hoc quidē verum experta, postremo adhibitis omnibus artibus nō prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam necessitate instante, victus importunitate [a] Samson in gratiam mulierculæ suum ipse secretum prodidit. Deus, inquit, mei curā habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonsurā ipse mihi interminatus est. nam in eo capillitio totas sibi vires cōsistere. Hoc cognito, nesciēs comam derasit, & hoc pacto imbecillem factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentem. illi orbatum oculis & vinctū abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cúmq; solenne Palæstinis adesset epulum, considentibus optimatibus in quodam

[a] *Samson sui roboris causam Dalilæ aperit, Palæstini oculis orbatū vinctúmq; abducunt.*

fano

fano cuius tectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt misero inter compotandum illuderent, qui hoc extremum malũ existimans quòd illusores vlciscí nõ quiret, iubet puerum, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tũ simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ, totius ædificij ruinam traherent, quatria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic[b] finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incõparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsq; ad extremum halitũ vsus est. Nam quòd à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, *pronæ* ad eiusmodi vicia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati verò eius cadauer in patriam reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

An. mundi 2811. *Ante Christum nat.* 1153.

a *Samson cum tribus millibus Philistinorum moritur.*

b *Samson viginti annos regnat. Ruth. 1.*

Quomodo filij Sacerdotis Eli à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.

CAP. XI.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis [c] Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eã regionem inuasit. quam nos ferens Abimelechus Bethlemorũ ciuis, quod oppidũ est tribus Iudæ, assumpta vxore Naaini, & filiis cõmunib. Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. cũmq; ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gẽtis fœminas, Chellioni Orphã, Ruthẽ Malloni. exacto autẽ decẽnio, Abimelechus cũ filiis breui tẽpore alius post aliũ obiit. quo casu Naamis in maximũ mœrorem coniecta desolata à charissimis quorũ consuetudinẽ amori patriæ prætulerat, mutato pro re consilio reuertit [d] ad suos

Hedio & Ruffinus cap. 14.

c *Eli Sacerdote tempore eorum Iudæis.*

d *Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

decreuit.iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. Nurus autem eius non sustinebant ab ea discedere, & velit nolit comitari eam volebant. at illa precata eis felicius coniugiū, quàm in quo cum filiis suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quod in se nihil esset opis, rogabat, vt manerent, néve, relicta patria, in euentum incertum sequi miserā socrū cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem [a] verò nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquàm vnà peruenerunt Bethlema, Bozus, Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cúmq; Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, vocaretis me Marā. Significat autē Hebræorū sermone Naamis felicitatē, Mara dolorē. Et cùm esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegiū, vt cibos sibi pararent, casúque in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò post superuenisset, conspicatus puellam, de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat qui exosculatus in ea benenolētiā erga socrum, & affectum erga defunctum maritum, noluit spicilegio contentā esse, sed permisit vt sibi ipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandauitq; villico ne eam prohiberet, & vt vnà cum messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe verò acceptam ab eo polentā seruauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini cōtulerant. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditóq; ex ea, quòd cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis. post aliquot dies, is

[a] *Ruth in Bethlehem proficiscitur. Ruth. 2.*

[b] *Bozus Naami & Ruth amicum.*

hordei

hordei triturа peracta, venit Bozus in suũ rus, & cubabat in area. hoc a cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cũm eo cubaret: misitque eò Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parére socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem expergrectus, sentiénsque eam vnà cubare, quæsiuit quænam esset. edidit illa nomẽ, & famulã se in eius potestate dixit. Tacuit ille tũ, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerẽt, excitatã iussit hordei quantũ ferre posset capere, & priusquã aliquis eã ibi dormiuisse videat, ad socrũ redire, cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriãtur. Cæterũ meũs inquit, consiliũ est hoc. rogabis eũ qui tibi propinquior est quã ego, ante vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima cõiux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozores earum curæ futuras: circa meridiem verò reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: accitos b Ruthe & cognatum illum acciuit. Qui postquã venit: Abimelechi inquit Bozus, & filiorum sorte possides. fallus est alter possidere se. idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earũ facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionẽ agrorũ retinere. lex te ducere iubet, at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defuncto rum esset cognatus. Sibi enim iã & vxore esse & liberos. Id Bozus apud senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem iacere, quo facto, Bozus duxit Ruthem, & anno elapso natus c est illis infans masculus. hunc

An. mundi 2811. Ante Christum natum 2153.

Ruth. 3. a Ruth socrus suasu ad pedes Bozi cubat.

Ruth. 4. b Bozus, Ruth cognatũ, vt ducat hortatur.

c Bozus ex Ruth Obedẽ Dauidis genuit.

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

Naamis nutricans Obedem de consilio mulierũ nominauit, sibi in senectute cõstituꝛe inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientẽ significat. ex Obede progenatus est Iessæus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnã ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volẽs Dei potẽtiam ostendere, cui facile est etiã vulgares homines ad ampliſſimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidẽ ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palęstinis inferunt ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerant, Ophnes & Phineeses, hi cõtra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec contẽti honotariis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergõ confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc insolẽtiam iuuenũ & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans & populus iniquissimè ferebat, postquam autem illorum exitiũ Deus & patri & Samueli prophetæ etiam tum puero prædixit, tũ verò non aliter quàm defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda sunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramathã vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus altetam quanquam sterilem diligens is cum sacrificarum venisset in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna [b] videns alterius liberos cum ma-

1. Reg. 2. a Eli Pontificis filij Ophnes & Phineesmefarij. Hedio & Ruffinus Cap. 15. alias.

b Anna Helcana vxor liberos à Deo petit.

tæ considentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis, cúmque consolationem mariti nō admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura, votúmq. factura, ablata sterilitate matrē factā primū filiū se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum, in huiúsmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat tanquam patrum sobriam iussit abire, quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petére, bono animo eā esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præmœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox vbi a *Samuele* pariēdi tempus aduenit, enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo: cúmque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi rediissent, simúlque decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratū. Prophetámque futurum. itaque & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebátque circa fanū, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autē alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetā agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idē tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, filui, sed Deus te vocat, quapropter præsto esse te respōde. Itaq; cursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus

Ante Christum nat. 1146.

Anno mundi 2818.

Anno Heli

1. Reg. 3.

Ab mundi 2818. Ante Christum nat. 3146.

quando, inquit, præsto es, hodie imminere Israelicis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quàm meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum ab adiutato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euentâ approbante. Per idem tempus Palæstini susceptâ expeditione cõtra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Ampheca: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum [b] circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent [c] Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostẽ superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vinceretur, maiorem esse quàm Arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. venit igitur Arca in exercitum: & cum ea Pontificis filij, acceptõ à patre mandato si amissa Arca viuere sustinẽant, ne vnquam in conspectum sibi veniant, quorum Phineesa iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus. contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio: attamen vtrorumque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum spretis Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quantã illi timuerant, tam Hebræi passi, cognouerunt fru-

a *Samuelis Deus Elis & filiorum pœnam ostendit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

b *Israelitarum Palæstini quatuor millia occidunt.*

c *Hebræi in aciem proferunt Arcã fœderis.*

stra

stra sua in Arca fiduciam collocauisse, nâmque a primo impetu in fugam sunt conuersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoque in hostium potestatem deuenit.

An. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

a *Phinees cũ triginta millibus cadunt, & Arca in hostili potestatẽ deuenit.*

Quomodo Eli audita filiorum cade, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.

CAP. XII.

HAnc b cladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis atque festinatus è prælio remeauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alterã portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cúmque audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo præmunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt c verò etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, procidit à throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque uxor è filio vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit d ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen. cui ob accepram ignominiam Icabes fuit nomen, quã uox apud Hebræos significat. Primus e autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc sacrum donum, quod à patre per traditum accipiebat. Ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & suc-

b *Eli in Silo filiorum cades & Arcæ amissio significatur.*

c *Eli audita Arcæ amissione expirat.*

d *Phinees vxor Icabeben parit & moritur.*

e *Eli Pontifex Genealogia & progenies.*

cessor eius Abieneten filio suo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elsa Sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur, quod manserit eius generi vsque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum rediit.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Palæstini pestis & fame vexati Arcam Hebræis remiserunt.*

II. *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*

III. *Quomodo Samuel defuentibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.*

IIII. *Quòd populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.*

V. *Saulus iubente Deo Rex declaratur.*

VI. *Sauli victoria contra Ammonitas.*

VII. *Palæstini Hebræis bellum inferunt, victoriam.*

VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*

IX. *Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.*

X. *Expeditio nouæ Palæstinorum contra Hebræos.*

XI. *Singulare certamen Dauidis & Goliath, fusique Palæstinorum clades.*

XII. *Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.*

XIII. *Quòd rex Dauidi nocere sit molitus.*

XIIII. *Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis effugerit, hic tamen quæ in peregri-*

loco

cem suam vodaltum interficere non sustinuerit.

Ann. mundi 2850. Ante Christum nat. 2114.

§ V. *Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Heli Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.*

Quomodo Palæstini pesti & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiserint.

CAP. I.

ARTA de Hebræis a victoria, sacráque Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini cum cæteris spoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die manè venientes, vt adorarent Deum suum, inuenerunt eũ è basi excidisse, & pronum prostratum ante Arcam: quod ægrè ferentes in pristinum locum eum reponũt. cúmque sæpius illuc accedentes, semper prostratum & adorabundum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populum inuasit. postremò b grauissima pestis Azotiorum vrbem atque agrum adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morbóque corrosa euomebant. Ager c verò totus scatebat muribus qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spoliis luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt Arcam in ipsorũ vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorũ legationi annuentes, cupidè Arcam ad se receperunt, móxque eisdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca

1. *Reg.* 5. Hedio & Ruffinus. Cap. 1.

a *Arcam sacram à Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis defertur.*

b *Azotii propter Arcam eruptã horribiliter cruciantur.*

c *Mures Azotiorum agrum vastant.*

Ann. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq; hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant, atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent, & cùm conuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant [a] quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlciscceretur, quum tot mala simul cum ea regione ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ illi Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omninò Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentésque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatq; prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositũ negotiũ censere videbantur. His [b] neq; remitti arcam placuit, neque retineri, sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remediis euadere fuerit impossibile: & totidẽ mures aureos addi illis similes qui agris vasti-

1. Reg. 6.

a *De Arcæ sacræ consultatio.*

b *Deliberatio de Arca sacra cõclusa.*

An. mundi. 2851. *Ante Christum nat.* 1113.

mastitatem intulerunt. His omnibus in loculū inclusis & super Arcam impositis plaustrum ei nouum fabricati: vaccas deinde nuper enixas plaustro subiungi, inclusis domi earum vitulis, ne sint impedimento matribus, & vt fœtuum desiderio magis properent. ipsas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atq; ibi relinqui vt quamcunq; velint viam ineant. Et si quidē ad Hebræorum regionem se verterint, ad eámque perrexerint, credere Arcam fuisse calamitatum causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse virium. hoc consilium omnibus calculis est approbatum, quod mox opere sunt executi: & paratis quę diximus, productóq; in triuium plaustro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

CAP. II.

VAccis autem veram viā ingressis, & recta non aliter, quàm si deducerentur, tendentibus, principes Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quò peruenirēt, & vbi plaustrum sisterent. Vicus [a] est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc, postquam venerūt vaccæ tametsi pulchram planitiem ante se haberent, vlterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad [b] quod spectaculū à vicanis mox cum gratulatione est cōcursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcā præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quę in campo exstabat, deposuerūt: & acceptis victimis pecudibusq; sacrificio splendido eo

Ibidem.

a *Arca sub era Bethsama pernenit.*

b *Gratulatio Bethsamitarum super arca sub era.*

Ann. mundi 2851. *Ante Christum nat.* 1113.

palati, plaustrum simul ac vaccas holocaustum Deo fecerũt. quo[a] viso principes Palæstinorũ retrò ad suos sunt reuersi. Cęterũ indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quib. septuaginta occidit, quòd càm non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eò magis quòd suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quãobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi [b] re cognita trãsferũt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, *opinione religionis ac iustitiæ celebrem*, in ædib. eius collocant, idoneũ sacrario locũ existimãtes vbi vir iustus haberet domicilium. cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensib. apud Palæstinos detenta. Cùmq; [c] populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnámq; religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quę illam sequũtur, orationem & tempori accõmodans & negocio, verba in hanc fermè sententiã ad eos fecit: Viri [d] Isr.elitæ, quandoquidẽ nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precib. flexus propicius esse incipit, oportet nõ votis tantum libertatẽ expetere, sed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; cõlat iustitiam: expulsisq; omnibus vitijs ex animo, purgatas

a *Ruffinus ponit Deum percussisse de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, vt est 1. Reg. 6. 1. Reg. 7.*

b *Arca in Cariathiarim transfertur.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Israelitarum pœnitentia.*

d *Samuelis ad Israelitas oratio.*

purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione cõstanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona veniẽt, & in primis noua libertas & victoria de hostib. quę neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. nõ enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem nõ fallit, mihi credite. Hanc [a] adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, prõptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel [b] autẽ edixit, vt cõueniret in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerũt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed cõfestim eum magno exercitu affuêre, sperãtes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter [c] trepidi ad Samuelem concurrunt. consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad confligendum cum tã potente hoste, à quo toties victi difficillime & libẽter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi perniciem accersere videantur. conueniisse se ad supplicationes & sacrificia, vtque sacramẽto ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis superesset, ni Deus à propheta exoratus periclitantes in tutelã accipiat. Ille [d] iubet eos securo animo esse, neque enim auxiliũ Dei defore. & mactato agno lactãte, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat, néve patiatur iam iterũ ab eodẽ hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatũ est, & Deus ptalens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed [f] publicum totã [illegible]

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

a *Samuelis ad saluarẽ pœnitentiã adhortatio.*

b *Ieiunium, preces, & supplicatio Israelitarũ in Masphatim.*

c *Quã hostis perissimus in militia opponendo.*

d *Samuel populũ consolatur. Sacrificiũ & precatio Samuelis.*

f *Victima cuiusmodi sacrificio abstemia, auxiliũ diuinũ indicium.*

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

tet, nondum facto peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factã se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm [a] enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totã ponebãt. cum [b] subitò Samuel in perturbatos irruit. cæsisque plurimis, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi nõ destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fuæque hostiũ termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Forté, in signum donatæ à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum inferre est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria, intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum feroxia in partes victoris trãsiit. Nec his cõtentus Samuel, crebris expeditionib, & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomuerat, agrum [c] etiam quem prælio victis Iudæis abstulerãt, quàm latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

a *Horrendum in hostiũ acie terræ motus.*

b *Samuelis de hostibus victoria.*

c *Iudæorum opũ arma Samuel recuperat.*

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.

CAP. III.

REbus autem populi compositis, & iuridicis reconuentibus per eorum vrbes institutis, Samuel

Samuel a singulis annis bis eas obibat, & iura red-
debat: multoque tempore hanc præcipuam cu-
ram habuit, vt patris legibus Respublica admi-
nistraretur. Deinde senio grauatus, vt consuetis
muneribus fungi non posset, filiis suis principa-
tum & curam Reipub. tradidit: quorum seniori
Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq. vt
alter in Bethelis, alter in Bersabe tus diceret,
partito populo, & sua cuique iudici parte attri-
buta. In his manifestum exemplum exhibitum
est, non semper patribus similes nasci filios, sed
interdum ex malis bonos, sicut tunc contrà ex
bono mali prognati sunt. Relictis enim pater-
nis institutis diuersissimam viam ingressi, mune-
ribus corrupti iustitiam opprimebant, solutæ-
que in luxum ac delicias, cum Dei voluntatem
tum patris contemnebant, cui nihil magis erat
cordi, quàm vt in populo iustitia vigeret quàm
maximè.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

CAP. III.

POpulus autem videns Reipub. curam & di-
gentiam prophetæ optimè constitutam, labefa-
ctari per filiorum eius importunitatem, vehemē-
ter offensus ad patrem concursum fecit, qui tū
habitabat in vrbe Ramatha: & commemoratis
filiorum eius iniquitatibus, quòdque ipse iā
senio debilis, more solito præesse administrati-
oni rerum nō posset, ohnixè precabatur, vt Re-
gem aliquem declararet, qui toti genti cum im-
perio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ
pœnas debitas exigat. Hæc populi voluntas ve-
hementer Samuelem contristauit, qui propter
innatam iustitiam non amabat regiam potesta-

Ab. mundi 2871. *Ante Christ.* 1093.

a *Samuel leges, & iudices constituit per vrbes & instituit.* Medio & Rufinus cap. 3.

b *Samuel filios suos, Iohel & Abia principatu & Reip. curam tradit.*

c *Exemplum non semper patribus similes nascit filios.*

d *Israelitæ Samuelis filiorum iniquitates commemorant, eúmque vt Regē aliquē declaret, obnixè precantur.*

e *Samuelē populi voluntas contristat.*

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

tem,ruminiam. Valdè enim optimatũ gubernatione delectabatur,non aliam ad felicitatem populi conducibiliorẽ existimans.adeóque res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum, nec somnum præ cura caperet,sed per totã noctem se in lecto versaret,multa interim animo volutans. Sic *a* affecto Deus se videndum præbuit,consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferret:dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam,quàm ad se,quem nolint sibi solum esse Regem:idque moliri cœpisse iã inde, ex quo primũ ope sua ex Ægypto sunt educti. venturum non multò post futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat,quãdo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suã erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nũc *b* iubeo te eis creare Regem,quem ego designauero:idque prius quã facias, præmonebis quãtum malorum sibi vltrò adsciscant:protestaberisque eos,te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regẽ promisit,addẽs *c* velle se prius indicare,quæ erunt sub Regibus ferenda,& in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quòd à vobis abstrahẽt vestros liberos, & alios aurigas sibi facient,alios equites & satellites,& cursores,& tribunos,ac centuriones: & alios item opifices,armorum suorum ac curruum aliorũmque instrumentorũ fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores, & nihil est quod non cogẽtur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur.Filias quoque vestras faciẽt sibi vnguẽtarias,& culinarias,& panificas:& ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò verberum formidine obeunt.possessiones etiã vestras

a Samuelẽ consolatur Deus.

b Samuelẽ Deus Regẽ creare iubet.

c Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat.

ſtras vobis ablatas eunuchis ſuis & ſatellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è ſuis largientur, &, vt compendio dicam, ſeruietis vna cum omnibus veſtris Regi, non ſecus atq; domeſtici eorum famuli. cúmque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti ſupplices Dei miſerationé implorabitis, vt vos à Regibus liberet, verùm ille non admittet eas preces, ſed repulſos ſinet dare pœnas inconſultæ temeritatis. His [a] prænonitionib. multitudo erat ſurda, nec à propoſito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: ſed vrgebat obſtinatè, vt miſſa futuri cura Regem crearet: quandoquidem niſi Regis ductu vindicare ſe de inimicis gentibus non valerét: nec eſſe abſurdum, ſi, cum finitimi omnes regnentur, & ipſi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns ſe prædictionib. ſuis parum proficere, ſed pertinaciter eos in ſententia manere: Nunc, inquit, abite domum quiſque ſuam, & cùm tempus erit accerſam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regé Deus dare velit.

Ann. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

[a] *Populum in propoſito creandi Regē pertinaciter perſeuerare.*

Saulum habente Deo Rex declarant.

CAP. V.

ERat quidã ex tribu Beniamitide, vir benè natus & laudatis morib. nomine Cis, huic erat filius, nomine Saulus, egregia tũ ſtatura, tũ ſpecie, quib. reſpondebat & animus. Hic [b] Cis cũ eximias aſinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrãtes amiſiſſet, filiũ cũ vno famulo ad eas quærẽdas miſit. qui cũ perluſtrata ſua tribu eas nõ inueniſſet, ad alias venit: & cũ nuſquã cõparerent, decreuit redire, ne patri ſolicitudinis cauſa fieret.

[b] *Saulum aſinas amiſſas quærere.*

An. mundi 2880. Ante Christ. 084.

& dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eúmque omnino conuiuendum esse: sic enim futuros quid actũ esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicit e famulo, superesse quadrantem sicli, eúmque dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, ieunt ad illum: inuẽtíſque circa portã virginibus aquatum euntibus, interrogãt a vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare priusquàm eat ad cœnam: præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam b pridie cum per totam diem precatus esset Deum vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se illum facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cúmque Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hũc esse futurum principem. Saulus c verò accedens eũ salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. cúmq; ille respõdisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicit non asinas tantum quas quæreret saluas, sed d omnium omnia bona in potestatẽ eius fore: supra spẽ, inquit, meam sunt ista domine. neque enim ea est mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu verò ludis me, & maiora quã pro mea cõditione loqueris. Propheta e autẽ deductum eũ ad conuiuiũ accũbere fecit, & famulũ supra alios vocato, erant hi septuaginta numero. iussitque ministris

a *Saul Samuelis domicilium vbinam sit inquirit.*

b *Samuelẽ Deus quem creaturus esset Regem, certiorem reddit.*

c *Samuelẽ Saulum accedit.*

d *Saulo Samuel Regiã dignitatem annuncias.*

Samuel Saulum ad conuiuiũ deduxit.

bris vt Saulo portionem regiam apponerent: cúmque iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgentes domum quisque suam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cùm primum dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Postquam autem egressi sunt vrbem, monuit, vt, famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere, tũ [a] Saulus famulũ ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfũdit, simúlq; Regem salutat, Deum ei honorem hũc nomen facere dicens pro tutela Hebræorũ, quorum iniurias, bello Palæstinis illaro, vlciscendi debeat. hæc ita fore hoc argumento cognoscere poteris. In [b] hoc itinere offendes tres homines religionis ergò tendentes ad Bethela: quorum primum videbis ferre tres panes, secundum hœdum. hos tertius sequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter salutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentũ, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidũ Gabatha, in cœtũ prophetarũ incides. & correptus diuino spiritu, vnà cũ illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint attoniti miraculo dicant, vnde hęc felicitas Cisi filio. his signis visis, certò scito Deũ esse tecum, & saluta patrem tuum & cognatos. Venies autẽ Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem: & quicquid prædictũ est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autem domum rediit, percõtante cognato suo Abenaro, quẽ præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illi celauit, nẽ hoc quidem quòd apud prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas. de [c] regno tamẽ

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

1. *Reg.* 10.

a *Saulum Samuel in Regali obsequio.*

b *Samuel Sauli in itinere euentura, vt ipsum verbũ fidẽ habeat, prædicit.*

c *Saul reticet Regnum dignitatem*

An mundi. 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

tarint, ne ea res vel credita inuidiã, vel nõ credita vanitatis opinione ei cõtraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturę infirmitatem, quòd [a] neuio constans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego [b] vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos, pro quibus beneficiis hanc mihi gratiã reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero dignior ẽ existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quẽuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominẽ sic affectus sit quemadmodum ego erga à meipso conditũ. Iisq; quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat [c] sortitio. Quo facto Beniamiticę tribus sors exiit. deinde familiarũ nominibus in vrnã coniectis. Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præscierat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta [d] fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum pleriq; vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint cõpotes, & omnibus se ob oculos ingerãt: hic tot populorũ Rex declaratus ac dominus, non

[a] *Inconstantia amoris in homines.*

[b] *Samuelis propheta de Rege Saul ad populum oratio.*

[c] *Per tribus & familias sortitio.*

[d] *Saulis modestia & temperantia in regno suscipiendo.*

non modò non ostentaret se, verùm [a] etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cúmq; nusquam compatente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quídnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratúmq; iuuenem exhibere dignetur, quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant. & postquàm venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt [b] qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc [c] vobis Deus dat Regem, contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cúmque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta cõscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suę monumentum. His ita perfectis, dimissõque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum [d] verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorũ vitio vertebant, & ipsi cõtempto Rege nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortũ [e] contra Naasen Ammanitarũ Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vltrò deditis, quàm vi

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Saulus è subditorum conspectu sese subduxit.*

b *Saul procera statura.*

c *Saul Rex à populo declaratur.*

d *Saulem quidam comitantur, quidam verò contemnunt.*

e *Saulis contra Ammanitas bellum.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Reg. 11.

Anno mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum siniſtro proſpectum negat, omnino inutiles bello fierent, hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & caſtrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen eſt Iabes, oratores eò miſit, qui [a] cõditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent. eligerent ipſi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum ſimul & vitæ diſcrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hoſtile reſponſum dare auſi ſunt: nec pacatum: ſed inducias ſeptem dierum petierunt, vt [b] miſſis ad conſanguineos nunciis poſtulatẽt auxilium. & ſi impetratum fuerit, bellum gerant. ſin minus, promittebant ſe deditionẽ facturos quacunque conditione hoſti liberet. Naaſes autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permiſſis vndecunque ſuppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Iſraelitarum vrbes nuncios dimiſerunt, ſignificantes ſe minis Naaſis in extremam deſperationem adductos: ſed quocunque illi venirẽt tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo ſe mouere auderet, cæterùm cũ ad regiam quoque veniſſent, & ibi etiam populis ſicut in aliis oppidis afficeretur. nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens & animaduerſa mœſtitia populi, ſcitatus ſatin' ſaluæ res eſſent, & quæ noua cauſa triſtitię: ex nunciis omnia cognouit. mox [c] percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabeſenis referre, ſe tertia die venturum auxilio, & ante ſolem exortum hoſtes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fuſos ac fugatos, miſeros verò ciues periculo

a *Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniuſtas conditiones pacis offert.*

b *Galadenorum ad Iſraelitas legatio.*

c *Saul Iabeſinis auxilium promittit.*

periculo exemptos inſpiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

An. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

Sauli victoria contra Ammonitas.

CAP. VI.

VOlens[a] autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos ſuccidit, idem paſſuros minatus qui poſtridie eum armis ad Iordanē non afforent, ſecuturi quocunque ipſe ac prophetæ ducerent. Eo metu factum eſt, vt cùm omnes ad *præfinitum* tempus præſtò eſſent, recenſitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur ſeptingenta millia confluxiſſe abſque tribu Iudę: quæ ſola armauit LXX. millia. Trāſgreſſus dein Iordanem & [b] decem ſchœnorum ſpatiū nocte vna emenſus, ante ſolis ortum, quò deſtinarat, peruenit: & diuiſo trifariam exercitu vndiquaque hoſtem nihil tale expectantem aggreditur: & [c] acriter pugnando, ingenti ſtrage edita, inter cæteros Naaſen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebrœos inclytū reddidit, fāma longè latéque fortitudinē viri celebrāte. Si qui enim erant qui prius eū contemnerent, tunc mutata in diuerſum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabeſenos ſeruaſſe, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vaſtauit. & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuerſus eſt. Populus [d] verò nimio gaudio geſtiens, placebat ſibi quòd talem Regem eſſet nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, inſultabat, rogitans vbi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens

a *Sauli ad bellum mandatum & feria adhortatio.* 1. Reg 11.

b *Decem Schœni 37. miliaria Italica conſtituunt.*

c *Saul Ammanitas & Naaſen Regem occidit.*

d *Saul nomē ſuum apud omnes Hebræos inclytum reddit.*

e *Saul laudatur à populo.*

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

& alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios insultatur. Saulus [a] interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Perinicquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigant. Posthæc [b] Samuele monente opus esse alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidũ Galgala: ibi rursum inspectante tota multitudine prophetæ vnxit Saulum sacro oleo, atque iterum Regem consalutari fecit. Ita [c] factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim an. populus sine summo magistratu vixit, deinde rursum ad pristinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rem totũ hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiuro [d] vos per maximum Deum: qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absque pudore ac metu omnive affectu alio, liberè dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel proprij lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius vitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula, quæ in quotidianum victum cedunt,

a *Saulis contra aduersarios lenitas.*

b *Saulum Samuel iterum vngit in Galgala.*

c *Distinctio gubernationis in populo Israelitico.*

d *Samuel innocentiam suam populo testatam facit.*

edunt, ab vitrò dantibus sumere, vitio vertí
on soleat: aut si cuius iumento ad meas neces-
tates vsus sum. in his & similibus, si quē offē-
di, nunc Rege presente dicite. Acclamatū est v-
no ore nihil tale eū feciſſe, sed sanctè & iustè
principatū gessisse. Tū ille: Gaudeo nullas esse
vestras de me querelas, at [a] ego habeo nōnihil
quod conquerar, si vera loqui licet: quæ tamen
iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc
facto valdè offendistis, quòd aliū Regē popo-
scitis. oportebat enim vos meminisse, quòd a-
uus vester Iacobus LXX. solis hominibus vestri
generis comitatus, fame coactus in Ægyptū de-
uenit. Cúmq; ibi in multa millia propagata es-
set eius progenies, eáq; graui & contumelioſa
seruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus
vestris patribus, absq; vllo Rege Deus tantam
multitudinē eripuit, missis in hoc Moſe & Aa-
rone fratribus: qui vos in hāc terrā induxerūt,
quā nūc possidetis, & tamē post talia beneficia
nō semel prodidistis verā pietatē ac religionē.
Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit,
dū eius ope vicistis primum Assyriorum poten-
tiā, deinde Ammanitarū ac Moabitarum, & po-
stremò Palæstinos. atq; hęc omnia cōfeciſtis nō
Regū auspiciis, sed ductu Iephthæ & Gedeonis.
Quæ igitur demētia vos impulit, vt detrectātes
imperiū Dei, sub Rege esse malletis? Gessi tamē
vobis morē, eo declarato, quē ipse elegit. Vt an-
tē manifestè sciatis, Deū vobis iratū, nec ei pla
cere in regnū versam vestrā Rēpublicā, dabo
euidens signū diuinitus. Qualem enim nunquā
quisquam, æstatis medio, vidit in hac regione
tempestatem, talē nunc impetrabo à Deo, quæ
verbis meis fidem astruat. Vix [b] ea fatus erat,
cum tanta vis tonitruum ac fulgurum & gran-
dinis ingruit, vt attoniti, extremáque timentes

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Samuel populo peccata & ingratitudinē exprobrat.*

b *Samuel tempestatem diuinitus missam impetrat.*

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

fatérentur se peccasse, & per insciti am in hunc errorem prolapsos, rogaténtq; Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deũ, & exoraturum: simúlq; [a] consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuò studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent præterea prodigiorum Dei legúmque per Mosem latarum, si curam haberẽt, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem: quòd si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quàm Regi non defore. atq; ita demùm confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

a *Adhortatio ad considerationem auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti.*

Hedio & Ruffino Cap. 6.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur.

CAP. VII.

1 Reg. 13.

REx autem delectu habito, conscriptúsq; tribus millibus, duo millia sibi voluit esse satellitum, cum quibus ad habitandum Bethela se cõtulit: reliquos [b] Ionathæ filij satellites esse iussit, quẽ misit in Gabã: ille [c] verò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longè inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præsidiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quãobrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt [d] verò audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam ducentes, armata

b *Saul tria millia sibi & Ionatha filio satellites conscribit.*

c *Saul Palæstinorum castrum expugnat.*

d *Palæstini in Israelitas signa mouent.*

contra Iudæos trecenta millia peditum, decem triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totã ditionẽ, edicit, vt, qui saluam vult libertatem pŏpuli, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potẽtiam, & negãs tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostiũ numerũ, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas, ac loca subterranea se abdunt. plures verò vltra Iordanem fugiunt, quæ régio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autẽ accersit Prophetam, vt de cõmuni cõsilio res geratur. Ille renunciat debere cum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturum, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidem quantũ Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum enim cunctãs Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cúmq; nunciatũ esset, Prophetã aduentare, honoris causa obuiam ei prodiit. Ille male factum dixit, quòd, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temerè occupasset, Saulo verò excusante, expectasse se ad statutũ dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogẽte, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, feceris, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni & posteris successionem gratæ potuisti. Ita Samuel offensus Regis facto

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Israelitæ hostium copiis terrentur.*

b *Saul contra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert.*

c *Samuel Regem Saul accusat.*

Anno mūdi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonē. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrū haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi [a] diuiso trifariā exercitu, per totidem vias regionem Hebræorū ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quēdam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pōtificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si moti oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt, ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in lōgum excurrebat, rupe circumquaq; cincta, cum munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebatur, quia propter naturā loci nō solū ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accessērunt, Ionathas confortabat armigerū ad hostē aggrediendū. Si nos, inquit, viderint, iussērintq; ascendere. omen victoriæ accipiendū est: quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cūmq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem

Hedio & Ruffinus a *Palæstini Hebræorum regionem populantur.*

1. *Reg.* 14. b *Ionathas cum armigero clam hostium castra ingreditur.*

quidem receſſit è loco in quo conſpecti fuerãt. ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerunt ad hoſtem. aggreſſíque [a] ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitum ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugã ſe darent. pleríq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicé inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipſi ruebãt, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab aliis protrudebantur. Cúmq; [b] renunciatũ eſſet Regi per ſpeculatores tumultũ eſſe in caſtris Palæſtinorũ, interrogauit Saulus, nũ aliquis è ſuis abeſſet: & audito filiũ cum armigero abeſſe, iubet Põtificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderãt, & ipſi prorumpẽtes militibus Sauli ſe agglomerant. iámq; ad decem millia creuerant, hoſtémq; tota ea regione palantem inſectabantur. Ibi Rex ſiue nimio gaudio parũ ſui compos, quòd difficilè ſit eximiam felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddã reprehenſione admiſit. Voluerat enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatẽ repetere, diris deuouit eum quicunque interniſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulò [c] poſt cùm delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris

Anno mundi 2880. Ante Chriſti ſum nat. 1084.

a *Ionathas in Palæſtinorum exercitu quoſdã trucidat, reliquiſq; inuicem inuadunt & dãs ſe in fugam.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Saulus multum eſſe in caſtris Palæſtinorum certos factus eos adoritur.*

c *Sauli edictum quod Ionathas in ſilua violat.*

An. mundi 1280. *Ante Christum nat.* 1084.

imprecationes, eásq; consensu populi ratas habitas, fauũ fortè nactus, expressum inde mel edebat: & monitus, quòd pater additis execrationibus, interdixisset, ne quisquã cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hostẽ persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauissent, & lõgè plures assecúturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; cæsis Palæstinorum multis millibus, sub vesperam demum eorũ castra diripiunt: & inter cæterã prędã, magna pecudum copia reperta mactant, carnibúsq; nondum à cruore purgatis, vescuntur: quod è vestigio Regi ad scribis renunciatũ est; vulgus militum in Deum peccare, & carnes etiã tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet saxum grande in medium prouolui: edicítque, vt super illud pecudes iugulent, néve carnes cum sanguine comedant: quia factum hoc Deo displicet. cui edicto cum omnes parerent, statuit ibi altare, & impositis victimis holocaustoma Deo incendit: ídque altare omnium primum à Saulo exstructum est. cúmque eadem nocte, priusquam vires & animos resumerent, hostiũ reliquias vellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ se ferens alacritatem, accito Pontifice, iubet eũ diuinam super hoc voluntatẽ quærere, an sibi reliquum hostilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum respõsum velle reddere: non temerè est, inquit Rex, hoc Dei silentiũ, qui ante hac vltrò solebat, quid facto esset opus, consulere: sed oportet aliquod latẽs in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quòd etiam si filius meus Ionathas peccatum id commisisset, vt Deũ placem, capitis pœnam ab eo exigam, non secus, quàm

a Carnibus cruentis Hebræi vescuntur.

quàm si de quouis, nihil ad cognationem meã pertinente supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos confestim in vnum locum statuit: & ipse cũ filio seorsum stans, sorte [a] deprehensurus quis in culpa sit, cúmque sors Ionathan indicaret, interrogat quid feciſſet, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus [b] verò iurat se eum occisurum, pluris, quàm genus aut naturã aut affectus, iusiurandum facies. Ille ne præsenti quidẽ periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit, Nihil inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit, maximũ enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiã ab Hebræis esse perdomitã. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationẽ flexa est, iurántque non laturos se, vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque [c] ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunẽ à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinósque & Idumæos ac Amalecitas, & [d] Regem Obæ multas res gessit prosperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerũt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro, Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuêre Abeliæ filij. Abũdabat autem & equitatu & curribus, & [e] cum quocũque hoste, congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit,

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Saul per sortes causã irati Dei perquirit.*

b *Saulus proprium filiũ mori paratũ interficere conatur.*

c *Israelitæ Ionatham iurato patri eripiunt.*

d *Obæ fuit Soba.*

e *Saul semper victor.*

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1087.

& potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

CAP. VIII.

Medio & Ruffinus cap. 8. 1. Reg. 15.

a Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.

SAmuel [a] autē ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cōmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatū, atq; ideò par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autē & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerūt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quā nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos interpecione delere: sæuiteq; in omnem sexum ac ætatē, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas rependere, ac ne iumentis quidem aliisque pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiā in hoc cōsistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrimè mādata exsequeretur, cōfestim omnes vndiq; copias contrahit, & [b] recēsito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadraginta millia cōperit: quæ tribus ex suo tantū delectu præbuit triginta millia. Saulus [c] autē Amalecitarū terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentē dispositi, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso eriā per vias circūuentos opprimeret. Postremò magno prælio in fu-

b Saul recēsito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

c Saul Amalecitarū vrbes expugnat.

gam

gam versos nō prius persequi desitit quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus postea quam ita, vt diuinitus prędictū fuerat, successit, oppidatim bellum circumferre cœpit quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nōnulla fame, siti, aliisque modis cum expugnasset, vsq; ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit [a] etiam Regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eū decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpās. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidē parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc [b] eius peccatū imitatus est mox populus: ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis pecunias etiā, cæteráſque opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaq; deuictis omnibus, à Peluſio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrum mare totā eam regionē Saulus vastauit, sola Sidimitarū gente intacta, qui in Madianæ terræ meditullio habitant. Hos ante belli principiū admonuit p nūcios, vt secederēt, néve res suas cum Amalecitarū rebus miscerēt, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid peruenirēt. Studere enim se cōtū incolumitati, propter cognationē quæ illis cū Raguele Mosis socero intercedebat. Atq; ita Saulus, ac si nihil esset prætermis-

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Agagum Amalecitarum Regem Saul cepit, & contra Dei mandatum seruat.*

b *Hebræi iumentis & pecoribus hostium in prædam contra Dei mandatum abactis pecunias.*

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Anno mundi 2883. Ante Christum annos 1088.

sum ex iis quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguẽ obseruata, lætus victoria domũ reuertitur. Deus [a] autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædã verterat, cũ ipse nouerũ permisisset. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigisset, eius mãdata cõtemni, etiã si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonẽs igitur ea de re Prophetã, ait se pœnitere Saulũ elegisse, q nõ curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis [b] Samuel veheméter cõturbatus, per totã noctẽ fusis precibus Deũ Saulo cõciliare conabatur. At ille quantũlibet à Propheta rogatus veniã Regi non annuit quòd nõ placeret peccata donari in gratiã deprecatoris. quæ [c] nõ aliunde magis nascãtur, quã ex nimia eorũ, in quos peccatur indulgẽtia; qui dũ lenitatis gloriã aucupãtur imprudẽtes, maiorẽ delinquẽdi ansã offerũt. Postquã igitur Deus preces Prophetæ nõ admisit, & satis apparuit flecti eũ nõ posse, prima luce Samuel ad Regẽ, Galgalis tũ agẽtẽ, proficiscitur, hũc quã primũ Rex vidit, accurrẽs salutauit, dicẽs se gratias agere Deo pro victoria: omniáq; iuxta voluntatẽ eius esse peracta. Tũ [d] Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorũ & pecudũ in castris audio? Respondit Rex, populũ hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentẽ Amalecitarũ internecione iuxta mandatũ deletã, nemine superstite. Solũ se captiuũ adducere eorũ Regẽ, de quo ex Prophetæ cõsilio se decreturũ. Ad hæc Propheta respõdit. Nõ sacrificiis delectari Deũ, sed viris bonis ac iustis. hos autẽ esse, q voluntati & mãdatis eius obsequuntur, nihilq; à se recti fieri putãt, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Cõtemptũ [e] enim eius consistere non in non sacrificando, sed in non ob-

[a] *Deus propter inobedientiam Saulo offenditur.*

[b] *Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.*

[c] *Indulgentia nimia & lenitate malis in proposito confirmamur.*

[d] *Saulum Samuel obiurgat.*

[e] *Dei contemptus in quibus consistat.*

obediendo:& [a] qui non obediunt, vnicúmque hoc & verum ſacrificium non offerunt. ab his Deum,nec multas ſaginatas victimas, nec donaria ex auro argentóve fabricata vel poſtulare vel admittere: ſed auerſari hæc vt maliciæ magis quàm pietatis argumenta. Contrà qui id ſolum meminerunt quod ab ipſo iuſſum eſt, & mori mallẽt quàm inde diſcedere,his delectari,ac ne victimas quidẽ ab his requirere. quòd ſi etiam ſacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunque alio vel ditiſſimo.Tu [b] igitur, inquit, ſcito te in irã Dei incurriſſe:contempſiſti enim & neglexiſti mandata eius.Nam quibus oculis putas eum inſpecturum ſacrificiũ ex rebus perditioni deſtinatis,niſi fortè idem eſſe putas,perire, & immolati Deo, Quapropter expectabis amiſſionẽ regni & huius poteſtatis, qua elatus contra autorẽ tuæ felicitatis, mandata eius neglexiſti. Saulus [c] autem faſſus eſt ſe peccaſſe & malè feciſſe,quòd verbis Prophetæ non paruiſſet;metu tamen coactum ſe id feciſſe. quòd nõ auderet militem prædæ cupiditate accenſum cohibere.Sed da veniam,inquit,& propitius eſto.Cauebo enim in poſterũ, ne in ſimile peccatum incidam,Rogabátque vt maneret tantiſper,dum pacificas hoſtias pro ſe offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendum victima,abire incepit.

An. mundi 2883. Ante Chriſtum nat. 1081.

a *Verum ac Deo placens ſacrificium.*

b *Samuel Saulo iram Dei & regni amiſſionem denunciat.*

c *Saul ſe peccaſſe fatetur. ac veniam precatur, quæ tamen ei denegatur.*

Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert.

CAP. IX.

TVm [d] Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium:& quia Samuel properantius diſcedebat,ſciſſura facta eſt in veſtimẽto.cúmque Propheta dixiſſet, ſic ſcindendũ e-

d *Saulus Samuelem retinere volẽs, veſtimentũ eius ſcin-*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

bonum (Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini naturæ mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factũ infectũ fieri nõ posse. Rogabátque saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deũ simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiã Samuel, & vnà cũ illo adoratũ iuit. Post [a] hæc adductus est ad eũ Agagus Rex Amalecitarũ, qui eùm ô mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas, iussitque eum ibidẽ in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramathã. Rex verò tum demum sentiẽs in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur: quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectũ venit. Samueli [b] verò vicẽ eius molestè ferẽti, Deus hanc curã mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cúmque Phopheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel etiã aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum cõcursu salutatus est, quærentibúsque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filiis conuocat: visóque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontãti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, nõ [c] eadem spectare Deũ quæ homines. Tu in-

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a Amalecitarum Rex Samuelis iussu interficitur. 1. Reg. 1.

b Samuelẽ Deus Bethlehem Dauidem in Regem vt vngat, mittit.

c Deus non corporis formam sed animi virtutem spectat.

inquit, visa iuuenis pulchritudine iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè exercitus, pietatéque ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His [a] auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: mõxque & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hęc: Eliabus, Aminadabus, Sãma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoque visis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & meritum quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum Propheta ad patrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo visum est. & cum dicto accumbit: & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo [b] delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipítque vt iustitiam colat, & operã det, ne vnquam à mandatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscumque gentibus congressus fuerit, semper victorem rediturum, insignémque inde gloriam tam sibi paraturũ quàm posteris relicturum. Post [c] hæc mãdata Samuel

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a Iessai filij præstãti corpore regno haud præficiendi.

b Dauidem in Regẽ Samuel vngit.

c Numẽ de seruo Saulo ad Dauidẽ commigrat qui prophetæ munere suscepit,

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

domum proficiscitur, simúlque numen deserto Saulo, ad Dauidem cõmigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strãgulari videretur. nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur, monuerúntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cúmq; Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astãtibus ait se apud Bethlemita vidisse filiũ Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliã honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorũ rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciántque patri, Regem audita adolescentis tam formã quã virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simúlque munera per filium Regi misit. Cúmque [a] venisset confestim à Rege admodũ læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad Citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regẽ degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

a *Dauidem Saulus in Satellitium assumit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. Reg. 17.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

CAP. X.

b *Alia Palæstinorum contra Hebræos expe-*

ALiquanto [b] autem post Palæstini cõscripto numeroso exercitu bellum Israelitis in ferunt & castra inter Sochum & Azecũ oppi[illegible]

in munitiorem quẽdam collem è Regione Israelitarum Palęstini se conferrent, valle quadã inter vtrosque intercedẽte. In hãc è castris hostium a descendit Gittęus Goliathus, vir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus cõuenienti armatura protectus. Thorax quinque millia siclorũ pendebat, huic moli respõdebat & galea & ocreæ, prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorũ siclorũ ferro cuspidatam. ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cũ inter vtranque aciẽ constitisset, immani voce sublata. Quid opus b est, inquit, Hebræi ancipiteni martis aleam vos subire? Date mihi aduersariũ & duorũ periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorũ miles succubuerit, alterius partis iugũ ex pacto suscipiant, præstat enim vnũ aliquẽ quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedẽs eisdem verbis est vsus, atque ita per quadraginta dies prouocare hostẽ prædictis conditionibus non destitit, stupẽte Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidẽ in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionẽ profecturus c Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebãtur, ísque ad gregum curã intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iã insolẽtior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descẽdere audeat. Fortè tum Dauid cũ fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, audi-

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

a *Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.*

b *Goliath singulare certamen Hebræis denunciat.*

c *Saulus Dauidem remittit patri.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

tisque barbari conuiciis grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem. addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primùm reuertatur, reueritus est Dauid fratrem, nihilominus [a] apud alios milites professus est sibi nō deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolētiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam, tantóque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescēte magis quàm viro hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere. Non est, inquit, quod dubites: nā hæc Deo fretus polliceor: cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum [b] enim paternos gregres pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsámque feram in me impetum vertentem cauda correptam, solóque affictam occidi: neque [c] mitius tractari vrsum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleste numen impunè hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tum promptè audacia iuuenis, vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simúlque ense ac galea. Tum [d] Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quam muniri sentiens: Tuus sis, inquit, hic ornatus, qui gestare eum

[a] *Dauid cū Goliath cōgredi cupit.*

[b] *Dauid agnū raptum ex ore Leonis recipit, ipsámque feram occidit.*

[c] *Dauid vr sū truncidat.*

[d] *Dauid ar mis, quibus ad pugnā à Saule instru ctus erat, de positis, fun da armatus in hostem proper at.*

es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere: & cũ dicto arma deponit, baculúmq; tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc [a] apparatum postquam vidit barbarus, adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò [b] cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda cõuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibúsq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est, auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandũ relinquam: & discent omnes quòd Deus curã Hebræorum habet, eiúsque prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

a *Dauid hostem accedentem contemnitur.*

b *Dauidem cum Goliatho ante cõgressum colloquium.*

Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutáque Palæstinorum clades.

CAP. XI.

HVic Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducẽs: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnũ lapidẽ, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit [c] victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi

c *Dauidis victoria de Goliathe.*

An. mundi 2884. *Ante Christum nat.* 1081.

gladio barbarũ obtruncat: tantúmq; in eo momenti fuit vt [a]è vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimũ ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorũ exercitus, sublato militari clamore, in trepidos irruunt. & quotquot assequi poterant cædentes vsq; ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Cecidérúntq; [b] Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequendo reuersus castra hostiũ diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus [c] deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimùm occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierũ ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit Saulum millenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaq; audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam glorioſum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parũ tutum putans armatum circa se versari, ex [d] satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati cõsultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne pati quidem latere id posset. Nactum [f] enim se ampliorem insidiarum tentandarum occasionem putans,

a *Palæstini terga vertunt.*

b *Palæstinorum triginta millia cæsa.* 1. *Reg.* 18.

c *Saulus clã odit Dauidem.*

d *Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret.*

e *Sauli filia Dauidis amore capitur.*

f *Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtrudere dolo conatur.*

putans, renunciantibus puellæ amorē, libenter se illam ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam: Promitto, [a] inquit, filię coniugiū, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturū, sed fortiter Palæstinos inuasurū: id quod mihi bonū erit & cōmodum, sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugiū sit affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob gratiam qua cum apud Regem tū apud populū polleret, Saulus generū sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certè non item, qui cōscius mihi sum quàm plebeiis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos, dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ ofserat, hoc enim vendere fuerit filiam magis quàm elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliisq; virtutibus præcellentem: quales in ipso iam cōperi. poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argentū, quod è paternis ædibus afferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gētis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum nō vulgaria dona ista accipere, sed in matrimoniū viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans sincerè à Rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exsequenda properat: & hic quoq;, vt [b] in cæteris propitiū numē expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscisa signum victoriæ ad Regem retulit, promissi eum admonēs,

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Saul Dauidi filiæ cū iugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat.*

b *Dauid vt plurimum propitium numen experitur.*

An. mundi. 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

CAP. XII.

SAulus [a] autem nõ valens tergiuersati, quòd turpe diceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & [b] cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiúsqüe necis, Ionathan filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui [c] demiratus patris inconstantiam, quòd nõ solum amare talem iuuenem desiuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat. simúlq; cõsulit vt saluti suæ maturè fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, séque quàm primùm è conspectu Regis subtraxit.

3. *Reg.* 19.

a *Saulus Dauidi filiam Melchã siue Michol collocat.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

b *Saulus Dauidem tollere cogitat.*

c *Ionathas Dauidem amans, patris voluntatem ei nunciat, simúlq; consulit, vt saluti suæ fuga prospiciat.*

d *Ionathas parenti praelatas Dauidis res gestas commemorat, eumque tantopere in eiusmodi virum saeuire.*

Quod Rex Dauidi necem sit molitus.

CAP. XIII.

IOnathas [d] quo die sequenti patrem accedit cùm

cùm hilarẽ at lubentẽ eũ offendiſſet, cœpit de Dauide verba facere, Pater, inquit, quanam in re vel magna vel parua læſus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Palæſtinorum: quique à quadraginta dierum ignominia populum Hebræũ vindicauit, ſolus prouocato hoſti opponere ſe auſus. idẽ poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimoniũ accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, nõ ſolum ob virtutem, ſed etiam ob neceſſitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans ſine te flecti ad mitiora, néue ſæuias in virum primum optimè de familia noſtra meritum, quando te dæmoniaco morbo miſerè vexatum, priſtinæ ſanitati reſtitutũ ſeruauit: deinde qui in perpetuos noſtros hoſtes tam egregiè vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuiſci. His perſuaſus Saulus, iurat filio, poſthac omnem iniuriam à Dauide abſtinere ſe velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas [a] autem accito Dauidi indicat mollirum patrem iam nihil magis quàm ſalutem ipſius cupere: reductúmque in aulam patri reconciliat, vt ſolita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

a Ionathas Dauidi mollitum patrẽ indicat.

Quomodo Dauid aliquoties inſidias Regis egrè elapſus, bis tamen eum in poteſtatem ſuam redactum interficere non ſuſtinuerit.

CAP. XIIII.

b Dauid Palæſtinos magna cæde edita ſtragẽ vincit.

PEr b idẽ tempus Palæſtinis bellum redintegrantibus, Dauid cũ exercitu contra illos

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

mittitur: breuiq. victor, magna eorũ strage edita, ad Regẽ reuertitur. At nõ ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtq; post rẽ feliciter administratã excipi oportebat: sed successu mœstus eius felicitatẽ periculosã sibi fore existimabat. Cũque rursum intẽperiis, vt antè agitaretur, accitũ in cubiculũ, in quo decũbebat, spiculũ [a] manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incãtare: & illo iussa exsequẽte, spiculũ in eũ iaculatus est, quòd cũ Dauid flexu corporis declinasset, domũ refugit, ibíq. per totã eã diẽ mansit. Nocte verò misit Rex qui vsq. manè ædes eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium eductum capitali sententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quãto is in periculo esset, ipsáq. vnà cũ eo renuncians, quo fine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquam posthac te videbit. sed fuge dũ per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam salutem lõgiores faciat. alioqui scito, quòd si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis fune per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculóque venientib. quos pater ad Dauidem miserat, ostendit [b] lectũ opertũ, & quòd palpitatione iecoris stragula moueri videret, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totã noctẽ inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersã valetudinẽ incidisse, iubet sic vt erat eũ afferri. omninò cnĩ illi moriendum esse, qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tãdem deprehendissent, rem totam ad regẽ deferunt. & cùm pater expostularet quòd inimicum sibi eripuisset, excusatio

a *Saulus in Dauidẽ spiculũ iaculatur.*

b *Michol Regi seruit, Dauidem ægrotare, persuadet.*

mea

nem [a] verisimilem commenta est. Ait illũ mortẽ sibi, ni pareret ac adiutaret. cõminatũ: itaq; venia se dignam quæ hoc non spõtè fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi cariorẽ esse vitam filiæ, quàm inimici interitum. atque ita veniam consequitur. Dauid [b] autẽ fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eíq. rem omnẽ, quo erga se animo Rex esset: indicat, & quàm minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus fuerit, idque cùm neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confecisset, atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibíq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt [c] verò nunciatum est Regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, ostendunt eum in cœtu prophetarũ: móxque eodẽ spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperũt. Hóc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cùm idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit, cúmq. tertij quoque prophetico spiritu corriperentur, tandem iræ impotens ipse eò properat. iámque non longè ab eo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cúmque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóque vestitu nudus per diem ac noctem, in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. [d] Paulo post ad Ionathan Dauid peruenit, multa de patris eius malis conquerẽs, quod se nihil tale meritũ cõtis viribus oppugnare cuperet. Ille

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Michol se se quod Dauidem euripuerit, excusat.*

b *Dauid Samuelis Regis erga se animum indicat.*

c *Saul armatos qui Dauidem ad se pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoque eò properans, agere prophetam incipit.*

1. *Reg.* 20.

d *Dauid Ionathæ de patris insidiis cõqueritur, Ionathas autẽ parentem excusat.*

Anmundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

vetò rogabat, ne vel ipse hoc temerè suspicaretur, vel aliis fortè suggerẽtibus talia facilè crederet, sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri, alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cùm absque ipsius consilio nihil agere soleat, contra Dauid iureiurando asseuerabat se vera dicere: obtestabatúrque, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quã contẽptis eius verbis tanquã vanis tũ demũ fidem habere, posteaquàm extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia cõsilia ideo cum ipso non communicare, quòd nõ ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, percontatus est, quamã in re posset illi gratificari. Tũ [a] Dauid: Scio inquit, quòd benè mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solẽne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur extra vrbẽ in agro clã te præstolabor, tu verò cũ requisiuerit me, dic profectum in patriam Bethlema, vt interim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumẽtum, indicabisq; mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuáq. nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cũ seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum iniuriũ censes nihil expectatis eius iussis iã nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturũ se postulata promisit, & si quid patrem malè de ipso cogitare deprehẽderit, indicaturũ, & [b] quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuũ iu-

[a] *Dauid ex Ionathã, vt parentis erga se animum explicari & significare velit.*

[b] *Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurãdo cõfirmat.*

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

peierando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quã latè vides, implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quódque non prius patris voluntatẽ seruari desistã, quã compertũ habuero, ecquid latentis odij aduersum te cõceperit: & quicquid deprehẽdero, siue amicũ, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuò propitiũ precor, vtq; semper tuas res prosperet, quẽadmodũ & nũc facit, & post hac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post [a] hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat: cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerũ referre iussero: iacere enim ante ipsũ: scito nihil triste à patre timendũ, quòd si contrariũ me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectũ existima, vtcunque tamẽ ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quã velimus accidat. Tu cũ lætiora tẽpora venerint, fac memor sis horũ, & liberos meos commẽdatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex [b] le more castè ac purè ad cœnam venit. cúmq. ilius Ionathas dexter illi accumberet, alterúmque latus Abenares exercitus imperator laudaret, videns [b] Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eũ ideo abesse, quòd à congres-

[a] *Ionathæ Dauidi fidem exercere Regis animum declarantis cõstituit.*

[b] *Saul Dauidis absentiã sciscitatur, responsũ Ionathæ, Regis animum cognoscere cupis-*

Ab mundi 2454. *Ante Christum natum* 1510.

a *Israelitæ prædam opimam ab Amalecitis reportant.*

b *Spoliorum & præmiorum hauriendorum distributio.*

c *Amalecitæ inter necessitudinem dolos præbendi.*

edes ſeruatorem ſuum ſalutauit. terra complectitur, atque ita a- mutuis amplexibus hærentes ini- ſuam deplorabant, quæ illis ſua- uetudinem inuideret, & inuitiſ- cem diſtraheret, quod illis mor- s videbatur. ac vin tandem mul- ſatiati, obteſtatúque ſe inuicem, perpetuò meminiſſent, digre- auid fugiens infeſtiſſimum Re- mi Nabam ad Achimelechum enit: qui ſolum neque famu- eque amicis comitatum adue- s admiratione tantæ ſolitudi- ntatus eſt. tum ille ſecreta e habere dixit, ad quæ pera- tatu opus eſſet. nam famulos o ſibi occurrere iuſſos. popo- iaticum, ſic enim & amici of- & ad præſens negocium o- quo impetrato, armorum e- , aut haſtam aut gladium. For- Sauli quidam ſeruus natione ecus, regiarum mularum cu- ò negauit ſibi eſſe quicquam en ibi Goliathi gladium, qué Deo conſecrauerat. Hoc [b] ac- a ditionem Hebræorum au- læſtinorum, apud quam re- bi agnitus à Regis miniſtris, em perlato, hunc eſſe Daui- ta Palæſtinorum millia neci e ab eo perimeretur, & peri- Saulum effugerat, apud hunc ac rabiem ſimulat, ita vt ore , & alia ſigna inſaniæ præ ſe bo fidem apud Gittenſium

Ann. mundi 2883. *Ante Chriſtum nat.* 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

1. *Reg.* 21. a *Dauid Nabam ad Achimelechum ſacerdotem peruenit.*

b *Dauid Goliathi gladio accepto, in Gitti dm Palæſtinorũ ad Anchum ſe confert.*

c *Dauid Regem Anchũ timens, fũ- rorẽ ac ra- biem ſimu- lat.*

1. *Reg.* 22.

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

su vxoris non esset purus. sed cùm ne postridie quidem adesset, scisscitatus est ex filio, qua de causa neque tũc, neque hesterna die adfuisset solẽnibus epulis Iessæi filius. Respõdit ille profectum in patriã ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, ibo. nosti enim quanta beneuolẽtia hominẽ prosequar. Hic [a] iam non amplius odium suum Saulus apud filiũ dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociúmque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non possit induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide, simúlque iubet vt hominem accersat, daturum debitũ supplicium. cúmque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet non iam intra verba iram coutinens proripuit se, & [b] nactus alicũde spiculum impetum in filium fecit: perpetrassétque impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cùm minimũ abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. Ac [c] tum quidẽ regius filius è cõuiuio profugus, oblitus epularum, tũ suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctẽ exegit: & [d] prima luce ante vrbem in agrum prętextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit, peractisque in iaculatione his quę promiserat, ablegatóque in vrbẽ comite puero, solitudinẽ nactus, ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum est datus, procum-

a *Saul malignum in Dauidẽ animũ prodit.*

b *Dauidem Ionathas excusans, à parente spiculo petitur.*

c *Ionathas è conuiuio profugit.*

d *Ionathas & Dauid in agro conueniunt.*

bens

bens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vin tandem multis lamentis exsatiati, obtestatíque se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò meminissent, digreditur. Inde [a] Dauid fugiens infestissimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum adueniisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popo-scit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium operem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut hastam aut gladium. Forte autem aderat Sauli quidam seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquam armorum. esse tamen ibi Goliathi gladium, quē occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc [b] accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat [c] Anchus vbi agnitus à Regis ministris, & iudicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum millia necidederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittenſium

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

1. *Reg.* 21.

a *Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit.*

b *Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorū ad Anchum se confert.*

c *Dauid Regem Anchum timens, furorē ac rabiem simulat.*

1. *Reg.* 22.

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

Regem astrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quàm primùm eiiceretur. Hoc pacto è Gitta cùm euasisset, in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine [a] ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiscitur, rogátque hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud [b] Sarim oppidum se continens. Quod [c] postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem conjecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum moliturum suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret. conuocatísque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri [d] contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessæi filio exspectetis, scio enim vos omnes i illu

a Dauid ad Moabitarũ Regem proficiscens petentes ei cõmendat.

b Dauid ad Sarim oppidum peruenit.

c Saul Dauidẽ timet.

d Saul ad amicos Duces & tribules orationem habet, in qua Dauidem accusat.

illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. nõ enim me latent clãdestina inter illũ & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti, quò res euasura sit, exspectatis. Post [a] hæc Regis verba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noba oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, aditumque commeatu & gladio Goliathi armatum, quò volebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua [b] nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? iut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi Regi. Excepi [c], inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & trigunum, &, quod maius est, generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim puaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei respondi, sed aliàs quoque sæpenumerò. Cùmque se diceret à te missum ad rduum negocium properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuã magis quàm ad illius inuriam pertinere iudicabam. Quare non est uod de me malè suspiceris, aut si quid noui unc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam me humanitatem, fauere me illi aduersum

Ann. mundi 2883. Ante Christi nat. 1081.

a *Doecus Saulo, se Dauidẽ in Noba apud Achimelechũ vidisse, significat.*

b *Saulus Achimelecho quòd Dauidem armis atque commeatu instruxerit, exprobrat.*

c *Achimelechi predictionis à Saulo insimulatæ apologia.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuũ collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidẽ habere noluit, quò plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaque [a] circũdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cúmque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doecum Syrum eã cædem perpetrare mãdauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificé cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque: móxque [b] missi sunt à Rege Nobã sacerdotum oppidũ, qui contrucidatis ad vnũ habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flãmis eam deleuerunt, ex qua clade vnicus tantùm Achimelechi filius nomine Abiatharus seruatus est: ídque totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum cõtigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insupérque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturę obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirúmque quoddam iustitię studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt. Deúmque omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed [c] simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scenã mutato habitu, nouásque per-

a *Iniusta Achimelechi cum tota familia cædes.*

b *Nobæ sacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum omnibus cæsis, incenditur.* Sup. lib. 5. cap. 11. 1. Reg. 2. & 3.

c *Exemplũ eius quod dicitur, bonos mutãtes mores.*

sona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarúmque æquè ac humanarum rerum cõtemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cúmque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut pernaxem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt. id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tantúmque temerariis delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratũ Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: ex sõsque excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrísque ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus [a] autem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delapsus, familiæ cladem & patris in-

An. mundi 2881. Ante Christ. nat. 1081.

a Abiathar manib. Saulis elapsus, Dauidi petit & Sacerdõi nun-

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

præfagiuisse dicebat, cum illic Doecum videret: facilèque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam: ægerriméque ferebat quòd ipsi tanti mali occasionem præbuisset. simúlque iussit, vt apud se maneret, quòd nusquàm tutiores latebras inuenire posset. Per[a] idé tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eúmque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatúsque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædásque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dũ fruges ex areis conueherent. Resciuit hoc maturè Saulus. nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoque aures permanaret, non sine ipsius Dauidis laude. Quo[b] nuncio lætus Rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia concluſisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At[c] ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ita Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis contulit, ibíque collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditioné eam omisit. Dauid[d] verò ex deserto in Cænã locum agri Zipheni secum suis transtulit: quo etiã Ionathas Regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabatúrque eũ vt benè speraret, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim

1. Regum 23. a *Dauid Cillanos contra Palæstinorũ incursiones defendit.*

b *Saulus Dauidem in Cilla harentem obsidere conatur.*

c *Dauid oraculo monitus fugit.*

d *Dauid in Cenam agrum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, eum cõsolatur, & fœdus cum eo renouat.*

regna-

:egnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere occisis contingere. Renouatísque fœderibus, & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additísque diris execrationibus in eũ qui prior à pactis recederet, illum eò loci reliquit; metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse verò domum suam repetiit. Zipheni [a] verò gratiam Regis captantes, certiorem eum faciũt, Dauidem in agro suo morari: pollicebantúrque suam operam, vt in manus Regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus verò hominibus collaudatis, gratísque actis quòd inimicum sibi indicassent, cumulatè se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnésque deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atque ita Zipheni duces se Regi ad exquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tantum declaraturi, sed omnibus viribus conando, vt in potestatem redactum Regi traderent. sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio imminueret, per adulationem & auaritiam virtũtium & præter ius ad mortem quæsitum, Regi se tradituros erant polliciti. Dauid [b] enim, cognita eorum malicia, simúlque Regis aduentu, relictis locorum angustiis in quibus tum versabatur, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec [c] Saulus destitit illum inquirere; cognito enim inter eundum, quòd superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurúmque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi Rex trepidis nuntijs reuocatus esset, qui Palæstinos in di-

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

a *Zipheni Saulum, Dauidem in agro suo morari, certiorem faciunt.*

b *Dauid cognito Regis aduentu fugæ sibi consulit.*

c *Saulus Dauidem insequitur, eúmque circumuentum comprehẽdisset, nisi nuncijs reuocatus fuisset,*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

tionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisque suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: mòxque assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, propetè eos ad locum indicatum duxit. cúmque non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eámque solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cùm eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam [a] tantùm Regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua protexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoque in apertum progressus Regem inclamat, & eum ad agnitam vocē se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quàm [b] iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque iudicare potes.

a *Dauid laciniam Regij pallij præcidit.*

b *Dauid Regi Sauli, quod sibi insontí insidias struxit, exprobrat.*

num

num temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne in mentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt: vt nocte atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuæque imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus tuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simúlque pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabítque vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum [a] Saulus a lemitans è quanto periculo esset seruatus, modestiáque iuuenis attonitus, ingemuit: similémue gemitum referente Dauide, Rex se iustius merè fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à priscorum æquitate nõ degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Isaq. odie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem populo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ statum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque [1] Regem in regnum remisit. In [b] idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui

An mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

[a] *Saulum sui ẽ malitiam & Dauidis in nocentiam agnoscit, eúmq; rogat vt ad reliquum ipsius familiam saluam esse patiatur.*

[b] *Samuelis mors & sepultura.*

[1] *Reg. 25.*

An. mundi 2883. Ante Chri. natũ 1081.

suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustréque virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturá magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitũ primũ solus annis duo decim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hęc vt dixi tempora inciderũt. In locis autẽ, in quibus tũ Dauid versabatur, erat Ziphenus quidã in oppido Emma, vir locuples & multorum gregũ dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnẽ iniuriã abstinuit, grauiter interminatus suis ne vel cupiditate, vel egestate, vel latẽdi spe impulsi quidquã violarẽt, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatẽ, cui nunquã placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putãs se in hominem probũ & sua beneuolentia dignũ hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomẽ) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondẽtem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simúlque rogarent vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Danidem cõ-

a Nabali gregibus à Dauide parcitur.

tuleris, in hominē gratum ac memorem collatu rū. Ad hæc postulata homo suo more nimis durè dedit responsum. Percōtatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessæi filiū, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se gerūt. Quibus [b] renunciatis Dauid in iram accēsus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiā impedimentorū relictis, (iam enim sexcentorum manum coegerat) contra Nabalū proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiā eius & opes omnes esset euersurus. Neque enim se tam ægrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret, quàm quòd vltrò conuiciis se impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suā, illius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solū nihil impetrauerit, sed conuiciis etiā non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eāq. insolentiā domini posse illi magnā aliquā calamitatē adferre. Hoc [c] audito Abigæa (id nomē mulieri fuit) oneratis multis asinis, & variis xeniis in sarcinas cōgestis inscio marito & per temulentiā sopito, ad Dauidē properat: eique in vallis cuiusdā descensu cōtra Nabalum armatorū agmē ducenti sit obuiam. Quē postquam appropinquare vidit, de iumēto desiliit, & prona in facie adorabunda deprecata est ne verbis Nabali moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus [d] enim Hebræorum lingua vocatur insipiēs. Excusabátque se neminē eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quò minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permāseris, ipse grauissimas pœnas ab his qui te læserunt

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1101.

a *Dauidis legatis petētibus aliquid cōmeatus, durè respondetur à Nabalo.*

b *Dauid cōtra Nabalū cū quadringentis armatis proficiscitur.*

c *Abigea Nabali vxor munusculis Dauidem placat.*

d *Nabalus fatuus.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille [a] verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui craſtinam diem nó videres. iuraui enim me hac nocte domum vestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis inguti, ac in me meósque contumelioſi. nunc verò Deus tibi in mentem immisit, vt maturè occurrens furorem meũ delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hęc locutus, mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iámque vino grauem, ideóque tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobriorem totam expoſuisset, in [b] tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima post die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atque [c] hoc quoque exemplo didicit, neminẽ scelestum vindictã Dei posse euadere, nec humanas res à Deo neglectas fieri temerè: sed bona bonis, & malis, quod illis dignũ est rependi. Móxque [d] missis ad vxorẽ eius nunciis, acciuit eam in legitimũ thorũ coniugi sibi inducturus, quæ profata prius se indignã vt vel pedes eius contingeret, cumomni tamẽ suo parata veniret & vxoris loco posthac habita est

a *Dauid à proposito Nabalum euertendi desistit.*

b *Nabal in tantum se conijcit mœrorem vt toto corpore sideratus mortem obiret.*

c *Exemplum prouidentiæ diuinæ in vltione scelestũ Dei vindictã euadere.*

d *Dauid Abigeam Nabali viduam duxit.*

Dauid

hunc honorem ab eo consecuta eum propter modestiã bonósque mores, tum propter eximiã formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam [a] & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec [b] ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum cõprehendi. at ille cum tribus millibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomẽ Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex cõtra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent quónam vsque processisset: cúmque audisset eum esse apud Scycellam, noctu [c] ignaris suis omnibus, duobus tãtum comitatus, Abisæo sororis suæ Seruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormientéque Saulo & circum eum satellitio, simúlque imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neque Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisaum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitũ nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quãuis malũ: eius enim esse in eum vindicare, qui regnũ dedisset, vt quæ aliquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi nõ esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter hostes versatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus, transgressúsque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & imperatore eorum Abenero è somno eos

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 1081.

a *Saul Melcham primo Dauidi nuptam alij elocat.* 2. Reg. 26.

b *Ziphæi rursum Dauidem in eorum esse regione Sauli renuntiãt*

c *Dauid cũ duobus in hostium castra penetrans Sauli spiculum & lecythum aquæ tollit.*

Ann. mundi 2889. Ante Christ. nat. 1705.

excitat, & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed [a] qui factum est, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tàm negligenter domini corpus custodias, vt dormitem malis quàm curam salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antè quoslibet è nostris clàm in castra Regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quònam deuenerit spiculum Regium, & aquæ lecythus: & disce quàntum flagitium sit cõmissum. Saulus autẽ agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cũ id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est [b] hortabatúrque vt bono esset animo, nihilque mali in posterum timẽs, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibiipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorẽ suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exilium actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorúmque cõsuetudine orbatum persequi non desistere. illũ verò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum [c] Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset vtriusque naturę & morũ actorum iudex cui notum esset quòd ea quoque die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in Regiam se recepit. Cæterùm Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod eum cæteris quoque visum esset, vnà [d] cum sexcentorum

a *Dauid Saulo Imperatori obuero quòd Regium spiculum & aquæ lecythũ auferri passus sit exprobrat.*

b *Saulus Dauidẽ collaudat, vtq; bono esset animo & ad proprias ædes reuerteretur hortatur.*

c *Dauid Saulo innocentiam suã declarat.* 1. Reg. 27.

d *Dauid cũ sexcentorum manu & duabus vxoribus, in Palæstinã ad Anchum Gittæ Regẽ se confert.*

centorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit, Saulus [a] autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimúmque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed [b] petiit à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitatē hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur, annuit [c] eius precibus Rex, & vicū quēdam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeò dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re alibi ſuſius dictum ſumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex [d] eo loco clanculariis ex cursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Sarites & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat: veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad Regem solebat, quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalē Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facilè persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præclusō reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis sociis die ad conueniendum in Rengam,

An mundi 3889. Ante Christum nat. 1705.

a *Saul cōtra Dauidē proficisci desistit.*

b *Dauid à Rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cū suis attribuat.*

c *Rex Secellā ei donat.*

d *Dauid Sarites & Amalecitas excursionib. infestat, de manubiis munera Regi mittit, eique meridionalem Iudæorum regionem se incursare persuadet.*

Ann. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cũ sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicẽte, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinceret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filiis fortiter pugnans occubuit.

CAP. XV.

a *Saulus è regno virtutis hariolos ac augures eiicit.*

SAulus a autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæterõsque similes vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cúmq; audisset Palæstinos Sonnam vsque vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copiis illuc occurrit: & iuxta montem quendã Gelboe dictum castra è regione hostiũ posuit, vbi nõ mediocris trepidatio illum incessit, reputãtem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua b de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij scisciians. Deo autem silente, magis etiam territus, prorsus animũ despondit, præsagiẽs cladem imminere, posteaquam Deus prẽter solitum auxiliatricẽ manum subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum prænosceret. nam ventriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura scitantibus prædicunt. cúmque indicio c cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, assumptísque duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem fatidi-

b *Saulus Palæstinos cum copijs adgredi audiens ad oraculum Dei confugit.*

c *Saulus Endorum ad mulierẽ fœtidicam profiscitur.*

fatidicam proficiscitur: rogátque eam vt diuinet, educátque ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. Illa autem repugnante, & negante se edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quò deprehensa vetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit nemihem hoc resciturum, neque se responsum eum aliis communicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt verò iureiurando persuasa est non timere, iussit [a] eam Samuelis animam excitare. quæ cùm nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quò in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nónne inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie præditum, percontante deinde qua effigie, quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem [b] Samuelis interrogante quam ob causam se elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum cõquestus est imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutum à Deo, neque per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare dignante. quapropter ad eũ se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel [c] verò adesse iam regi extremum vitæ diem præuidens, superuacaneũ esse spondit ex ipso futura scitari. cum à Deo destitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fa- esse vt Dauid assumpta regia dignitate bel-

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

a *Saulus Pythonissæ suasu Samuelis animam euocat.*

b *Saulus Samuelis animæ conqueritur, eúmque consulit.*

c *Samuelis anima Saulo visa belli eum Palæstinis euentum prædixit.*

An. mundi 2890. Ante Christ. natũ 1074.

lum ex sententia conficiat, te verò & principatum & vitam simul amittere, eò quòd in bello, quod contra Amalecitas gessisti, obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum viuum mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te vnà cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum. His [a] auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediã, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem [b] cum ægrè ad seipsum rediisset. mulier vigebat cum vt cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens officij. quod per interdictas artes nõ sine periculo poscenti præstiterat priusquã sciret hunc *ipsum esse* qui interdixit. pro quo beneficio hoc tãtũ reposcebat vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret. resistentẽ verò & cibũ omnem præ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur, cúmque [c] vnicum haberet vitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coactas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à Rege artem exercere vetita, qua victum parare assueuerat, hominem nunquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ignotum, sed commiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem

a *Saulus ob subitaneam tristitiã, viribus deficientibus in humum collabitur.*

b *Pythonissa Saulum vt mensa apposita vires refoueret adigit.*

c *Exemplũ comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.*

borem Regis captans, quem iamiam moritu- *Ab mundi*
rum iam præsciebat: cum tamen homines na- 2890.
tura ita comparati simus, vt tum demum offi- *Ante Chri*
cioſos esse libeat, quando aut pro meritis gratia *nat.* 1074.
est rependenda, aut ipsi demereri quempiam
cupimus, quem cumulatè aliquando benefi-
cium repositurum speramus. Egregium igi-
tur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, o-
stendens nihil esse potius, quàm in necessitate
constitutos subleuare, nihil quod hominem
magis deceat, nihil quod Deum æquè concili-
let, & ad benefaciendum nobis prouocet.
atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat.
Nunc aliam quandam admonitionem scriptis
meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus
profuturam, tum præcipuè viris eximiis & ad
gloriam natis incitamento futuram ad virtutē
quandoquidem hæc sola in sempiterna memo-
ria sui cultores collocare valens, magnum cal-
car ad honesta studia tam Regibus gentium,
quàm ciuitatum magistratibus debet subdere,
vt contēptis periculis atque etiā certa morte, ni-
hil durum pro patria subire ac sustinere subter-
fugiant. Quod vt faciā opportunè Sauli Hebræo-
rū Regis illustre exemplum flagitat. Hic [a] enim a *Iosephus*
liget futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus *Regem Sau-*
à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vi- *lum tanquā*
tæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque *insignem &*
hoc modo Regiā maiestatē dehonestare: sed cū *inuictum*
liberis totáque familia periculo se obiiciens, *Heroem sese*
pulchrū existimauit in prælio pro suo subditis *cū tota fami-*
imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem *lia periculo*
laudis societatē assumere potius quàm superſti- *obiicientem,*
tes relinquere, incertū quales nam futuros. Sic *futuri præ-*
enim existimauit, loco posteritatis perpetuam *sertim gna-*
laudem & immortalem memoriam sibi futu- *rū, laudē*
ram. Quamobrem hic mihi vel è iustus & for-

An. mundi 2890. Ante Chri. ann. 1074.

tis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit, aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ intolumitatisque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis aliisque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorúmque contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit? fauore eius vtit conetà nihil lætum sperantem, & præsertim quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minàti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus verè gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vsus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verùm ne videar immodicus, eò vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentibus, delectúque per singulas gentes ac regna & satrapas habito, nouissimus venit cum suo milite. Rex [a] Anchus quem fecutus est Dauid cum sexcentorum cohorte. quem vbi viderent Palæstinorum duces, percontabantur Regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospiti referat: vtque de Saulo vindicti

a Regum 9.

a Anchus se cum Dauide contra Hebræos educit, qui à Palæstinorum Ducibus remittitur.

sumus

sumat in auxilium veniſſe. at illis non proba-
batur, quòd veterem hoſtem in auxilium ac-
ciuiſſet: ſuadebántque vt eum retrò remitteret,
ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè e-
nim habiturum occaſionem reconciliandi ſe
domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod
attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futu-
rum [a], Dauidémque cum ſua cohorte ad a-
gros à Rege illi aſſignatos illi remittendũ. Hũc
enim eſſe illum Dauidem virginibus cantatum
quòd plurima Palæſtinorum millia deleuiſſet.
Viſum eſt Regi quoque Gittæ rectè illos mo-
nere: móxque accito Dauide, equidem, inquit,
fidem tuam ac virtutem compertam habens ſo-
cium huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæte-
ris ducibus hoc non probatur. quare confeſtim
agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de vo-
luntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio
meæ regioni, ne interim dum cum exercitu ab-
ſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inua-
dant. hoc enim pacto non minus amici ac ſo-
cij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Si-
cellam ſe recipit. Sed interim dum Palæſtino-
rum caſtra ſequeretur, Amalecitarum [b] gens ex-
pugnata & incenſa Sicella, prædáque tam inde
quàm ex vicinis Palæſtinorum agris abacta, in
ſuã regionem reuertebatur. Dauid autem vicum
ſuum vaſtatum inueniens, omnibúſque direptis,
vtranque etiam vxorem abductam, & pari mo-
do commilitonũ vxores ac liberos cum cætera
præda abactos, doloris impatiens ſcidit veſtimẽ-
ta ſua: & adeò huic calamitati ſuccubuit, vt non
prius flere ac lamentari ſuam & ſuorum vicem
deſineret, quàm lachrymæ eum deficerent. nec
multum aberat quin ab iratis ob iacturam con-
iugum & liberorũ militibus ſaxis impeteretur,
quòd in ipſum cauſam tanti mali reiiceret.

Anno mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

[a] Anchus Dauidē remittit.

[b] Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædam abigun-tur.

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

Postquam [a] autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecutos Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnásque de hoste sumere. Pontifice verò iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit, cúmque ad torrentē quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem: iámque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat, hunc cibo & potu prius refocillatum rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorum, qui vastata Sicella finitimísque locis domum se recipiebant. Itaque [b] hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutúsque eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex [c] improuiso irruens magnam eorum stragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectātes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facilè ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur. durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægrè quadringēti celeritate camelorum ab internecione fuit exempti. cæterùm præda omnis est recepta, vxoréſq; tum ipsius Dauidis quàm commilitonū. Reme-

[a] *Dauid Deum consulit num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere fit conceſſurus.*

[b] *Dauid Ægyptio ſeruo ductore, Amalecitas aſſequitur.*

[c] *Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum ſtragē edit, omnémque prædā recuperat.*

dientes [a] autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expositos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ parte admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, atebántque contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptísque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint: & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiã sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atque in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi [b] Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inuiti caderét, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dúmque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum catenus fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt, ipse ve-

An. mundi 2890. Ante Christum nat. 1074.

a *Dauid euades impedimentorum obstrepentibus pugnæ socijs, in præda partem admittit. 1. Reg. 31.*

b *Saulus cũ filijs, in Palæstinorum pugna, relicto exercitu fuso fugatóque cadit.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

rò post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, *obsecrauit armigerũ vt* se ferro transfigeret, priusquam viuus in hostium potestatem fieret. quod cùm armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eũ incubuit, & cum deficientibus viribus traiicere se non posset, circumspiciens inuenem proximum rogat, quisnam esset: auditóque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit: pari modo & vniuersum eius satellitium vnà cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem habitant, quíque campestres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cum filiis & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt. quæ Palæstini deserta nacti facilè occupata ipsi posthac incoluerunt. Die verò quæ prælium proximè consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, inciderunt in Saulí filiorúmque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro corpora eorum circa mœnia vrbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabissa vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Saulí ac filiorum cadauera, rem indignam virí eos, eumque ex-

a Saulus seipsum interficere molitur eúmque iuuenis Amalecitæ iussu facit.

b Hebræi vallẽ vltra Iordanem ſi eam habitãtes, relictis ſuis oppidis in vrbes munitiſſimas confugiunt.

c Palæſtini Saulis filiorũque corpora crucibus affigunt.

sequiarum honore fraudati, aliquammulti fortissimi & audacissimi egrediũtur, (alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factóque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia perueniente[a], demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerunt, neminẽ hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabissam autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mãdata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauitque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, cum quem diximus vitæ finem est sortitus.

An. mundi 2890. Ante Chri. natum. 1074.

a *Cineres in Iabissa Sauli & filiorũ cadauera redempta sepeliunt.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

1. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur in reliquis Sauli filium paternum regnum obtinet.*
12. *Iebosthe amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*
24. *Dauid in capiu Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, vrbemque Iudæis victoribus inhabitandam tradit.*
SARI. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoria illustrem consequitur.*

Anno mundi 2891. Ante Christum natum 1072.

V. *Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.*
VI. *Damasceni à Dauide vincuntur.*
VII. *Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.*
VIII. *Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid a filio regno pulsus fuerit.*
IX. *Absolonij contra patrem profecti, cum exercitu interitus.*
X. *Dauidis iam in regnum restituti status felix.*
XI. *Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit.*
VII. *Mors Dauidis, & quantum is ad structuram templi reliquerit.*

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatus, in reliquis Saulis filius paternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1. a *Amalecita Dauidi regem Saulem cæsum nuncians, & eius cadis argumenta armillas aureas & insigne regium affert.*

DIe a prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius reditū die, élapsus è prælio Saulli interfector, scissa veste, capútque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratóque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunarum, cæsis multis Hebræorum millibus. & insuper Rege cum filiis post eā pugnam desiderato, atque se nunciare suis oculis visa, cùm fortè in fugientem cum suis Regem incidisset, qué à se rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cùm enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detrahe-

b *Dauid Saulis & Ionathæ necē flet.*

trahe-

traxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quamuis sæpius capitalibus eius insidiis appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitum, verum etiam [a] interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit, præterea lamẽtationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum vsque diem leguntur. His [b] extremis officiis honorato Rege, luctúque finito consuluit Deum per prophetam, quam nam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet, cúmque responsum esset, Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigrauit, mbabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: móxque tota tribus ad eum locum conuens, Regem eum communi suffragio declauit. Audito [c] deinde quòd Saulum cum filiis bileni in Galaditide regione sepeliissent, misit uc qui collaudato eorum facinore, gratiam is referendam suo nomine pollicerentur, nulque nunciarent, quod Iudæ tribus Rem se consalutasset. Interea [d] Saul copiarum efectus Abenerus filius Neri vir strenuus ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Ionatham, ósque duos eius filios, properè in castra dela, reliquum ex omnibus filiis nomine Ithum periculo eripit, & superato vnà cum Iordane, totius populi Regem eum consti-

Anno mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Dauid Amalecitã Sauli interfectorem affici supplicio iubet.*

b *Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrãs, à Iudæ tribubus Rex declaratur.*

c *Dauid de bisenes quod Saulẽ cum filiis sepelissent, collaudat.*

d *Abnerus Neri filius Sauli filium Iebosthum populi Regẽ constituit.*

Anno mundi 2891. ante Christum nat. 1073.

tuit, excepta tribu Iudæ regiámq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castrum. inde [a] profectus est cũ delectissimo milite vt prælio cũ Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem Regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secũ fratres, Abisæũ & Asaelem, vniuersúmque Dauidis exercitum ducens, & cùm circa quendam fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cúmque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni. [b] ad certamen sunt destinati, qui progressi inter vtranque aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: comprehensisq. aduersariorum capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerũt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt, versos deinde in fugam Ioabus non desitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idémque etiã fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus, is [c] tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus: & impetum eius frustrari volens, primũ vnius militis armatura cum eo depacisci voluit, vt persequi desineret. deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmq. [d] ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti lethalem vulnus infligit, vt in vestigio concideret, qui verò cum eo Abenerum insectabã-

a *Abnerus contra Iudæ tribum copias educit: cui Ioab cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.*

b *Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnũ se conficiunt, & Abeneri partes succumbunt.*

c *Asael frater Ioabi frater Abenerum insequitur.*

d *Abnerus in fugam conuersus, Asael trucidat.*

tur

tur, postquam ad locum, in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus [a] autem & frater eius Abisæus, spretè exanime corpus cursu prouecti. inciratique ira extincti fratris mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locũ qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem prospiciens, qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: mòxque [b] Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit; & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus verò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Ieboshthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis exercitus cadaueribus omnes sepultura dignatus est ceciderant [c] autem ex Abneri exercitu trecenti sexaginta ex Dauidis nouendecim præter Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cùm patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc [d] fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquandiu duravit. sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriorea fierent. Interea [e] Dauid sex filios è totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Maachama filia Tholomæi natus Regis Gessurũ nomine Abesalon. Quartus Ado-

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

a *Ioabus & Abisæus vsque ad solis occasum Abenerum persequuntur.*

b *Ioabus dato receptui signo suos cohibet.*

c *In vtroque exercitu quos ceciderint.*

d *Ciuile bellum inter Hebræos.* 2. Reg. 3.

e *Sex filij Dauid in Hebrone nati.*

An. mundi 2891. Ante Christum ann. 1073.

nijs ex vxore Angite susceptus. quintum verò & sextum Gerthesam & Galam nominauit. Postquàm [a] post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cũ concubina eius Ræspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturum & declaraturum quòd Iebosthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quàm ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. mórque [b] misit in Hebronem ad Dauidem qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionẽ à filio Sauli cõcitato efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cũ vehemẽter hoc nũcio lætus conditionẽ accepisset, & quò magis ratũ esset fœdus, postulasset [c] vt Melcholen vxorẽ ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltiæ coniugio, adiuuãte etiam Iebostho, nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde [d] cõuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quò minus relicto Iebosthо, ad Dauidem desciscerent: nũc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regẽ diuino

a *Abenerus multitudinẽ in officio cõtinet, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent.*

b *Abenerus ad Dauidẽ in Hebronẽ mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.*

c *Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat.*

d *Abenerus apud senatores populi, præfectósque militiæ, vt ad Dauidẽ defciscerent, loquitur.*

diuino iudicio designatum esse, eundémque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum apertè studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quod ex hac tribu esset Ieboshthi satellitum. ad quos quum eadem verba feciſſet, at ne illos quidem reniti animaduertisset. cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quàm aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à b quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cùm Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitóque quòd Abnerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, author illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calūniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis

An. mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Seniores & præfecti ab Abnero persuasi, Dauidi aperè studuerunt.*

b *Beniamita in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit.*

c *Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur.*

Anno mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

dolis aduenisse, & optatis potitum, tum certe spe insidiis circumueniendi Dauidis abire. Postquam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui curtim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eū Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddā maximè ad rem pertinēs illi significare omisisset. Abenerus autē postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Besira viginti stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiā factus ante mœnia Ioabus, humanissimè exceptum summam benevolentiam præse ferens (vt sæpè fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductū in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionē fratris Asaelis, quem in prælio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se in sequentē interemerat: re autem vera quòd miserè timeret, ne honore quē obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sanè videre licet [a] quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volūt. Nam & dum cupiti potiri properāt, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, amittāt maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quàm ab assuetis iam bo-

[a] *Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.*

bonis excidere. Adeóq; plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porrò Dauid, audita Abeneri nece, vehemẽter indoluit, sublatáq; ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa, ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius exceratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum. edixítque [a] vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias infrequentari voluit, quas & ipse vnà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans vel beneuolétiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum: quódque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultũ, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suóque exemplo cęteros ad idem faciendum prouocauit: adeóq; grauiter Abeneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiuniũ vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè nõ mediocrem ipsi gratiam apud multitudinẽ cõciliauit. Nam quotquot erant Abeneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorẽ & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquãdo neglectę & ignominiosæ sepulturę tradidisset: cum considerantes pro se quisq; egregiam Régis benignitatem, eadem sibi quoq; ab illo pos-

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

[a] *Dauid cũ toto populo Abenerum defleri ac lugeri, & solennibus funeralibus parentari.*

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

licebantur. atq; hoc modo optimè [a] Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum, quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantúmq; totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inuitam nõ sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse pœnam tam diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

a *Dauid fama sua consulit, nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum.*

Iebostho amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 2. *Regum* 4.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mirúmque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se munera a Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntésque nec satellitum quenquã adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim aestu in somnũ solutam, subintrogressi ad eum dor

dormientem interemerunt: præciſoque capite, & per totam noctem ac diem itinere cõtinuáto, tanquam à læſis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruiſſent, Hebronẽ peruenerunt: oſtenſóq; [a] Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei ſuam operam ac beneuolẽtiam, quòd regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi, [b] inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operæ præmiũ Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. aut fortè aliũ me iã factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquã beneficium oblatum cõplectarer: idq; occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam beneuolentia ſummíſque honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de tali Ieboſthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedi: capútque Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abeneri monumentum intulit. His [c] ita finitis vniuerſi Hebræórum proceres Hebronẽ ad Dauidem cõuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſéque & ſua omnia illi dediderunt, cõmemoratis prius veteribus officiis quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelẽ Prophetam Rex vnà cum ſuis filiis declaratus

Anno mundi 2899. Ante Chriſtum nat. 1065.

a *Ieboſthi caput ad Dauidem defertur.*

b *Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnáque illis irrogata.*

c *Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem conueniunt, eúmque Regem declarant.* 2. *Regum* 5.

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

esset: eiq; soli destinatum esset, vt, perdomitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At [a] ille collaudato eorum studio, hortatúsq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populũ in regiã adducendum. Conuenerunt [b] itaq; ex tribu Iudæ armatorũ sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cũ viginti duobus cognatis principib. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat, credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstãtes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Issachar ducenti futurorũ præscij, & armatorũ viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidẽ cõfluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armata: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia. ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus & reliqua tribus Manassitidis armatorũ scuto & hasta galeáq; ac gladio viginti duo millia. Reliquæ quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem sunt collectæ cũ magno

a *Dauid Proceres & Præfectos comiter atq; benignè excipit.*

b *Armati ad Dauidẽ venientes.*

commeatu frumenti & vini cæterorúmque ad victum commodorum, omnésq; communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cúmq; triduo illic festa celebrassent, epulísque operati essent, Dauid cum omnibus his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis, clausis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erãt cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionum firmitate. Quo [a] ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cùm strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione, cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi [b] inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis [c] honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei qui per subiectam vallem in arcem eua sisset totius exercitus imperium se commissurum & eum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce, clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

a *Oppugnatio Ierusalé à Dauide suscipitur.*

b *Dauid Hierosolyma partem inferiorem occupat.*

c *Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.*

Dauid vi captâ Hierosolymâ Chananæos inde popularitèr ejecit, vrbémq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

EIectis [d] deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis Rex eã ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tẽpus domicilium inibi habuit, cęterùm tẽpus, quo apud

d *Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis ejecit, & ciuitatem Dauidis appellat.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fere, & menses sex. postquam autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quàm celeberrima redderetur. Per [a] idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendúmque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris [b] Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hāc vrbem intelligendam, templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum [c] autē hoc tempus ex quo Iesus Hebræorū aduersus Chananæos Imperator, deuictæ regionis agros suos diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuere quingenti & quindecim. Nec [d] prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. Filios etiam vndecim suscepit, quorum nomina Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar Elie

a *Societas Dauidis & Irami.*

b *Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit.*

c *Anni à Iosua tempore vsque ad hanc expugnationē fuere 515.*

d *Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis.*

2. Reg. 24.

e *Dauidis liberi Hierosolymis susceptii.*

Eliel, Phalua, Ennaphen, Ienos, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis cõiugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis. Thamara autem Abesalonis germana fuit. *An. mundi* 2899. *Ante Christum nat.* 1069.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

CAP. IIII.

PAlæstini [a] autẽ cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum nõ procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum verò Rex nihil incõsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitũ contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo [b] autem suspicetur modicũ aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitũ qui tũ Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quòd non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quãdoquidẽ post præsentem quoq; cladem, triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ Rethus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum

Hedio & Russinus Cap. 4.

a *Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur.*

b *Palæstinã ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant.*

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

continendum, nec prius ad pugnam educendũ quàm sylua, nullo perflante vento, suapte spõte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, vt Deus maturè præsentiæ suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam re primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit, nec segnius Hebræus institit, fodiendóque terga [a] fugientium, & multos prosternendo, vsq; Gezara quod oppidum in vtrorúmq; confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat. visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex toa eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac Leuitas, atque ita profectos vnà ad oppdum Cariathiarim, Arcam [b] Dei, ex eo loco Hierosolyma transportare, omnémq; diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum acceptu rum fuisse. Cõuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrúmque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes.

a *Palæstinorum fuga.* 2. Reg. 6.

b *Mandatũ Dauidis de transportandæ Arcæ.*

postquam

postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chiponis area, manifesta [a] numinis ira Oza quidã examinatus est. bobus enim exorbitãtibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum nõ esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsq; hodiernũ Ozæ percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurum quod Oza, si ad se in vrbẽ Arcam reciperet, quãdoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertẽnsq; in paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam reposuit, quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eũsq; domũ multis felicitatibus cumulauit. Rex ut ẽ cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè, vsq; ad inuidiam eorum qui inremẽta eius viderẽt, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretúrq; à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis. Rege ipso interim cithara pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factũ hoc improbaret. quæ [c] vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatã est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris & pueris in singulos distribueretur libum passi subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; deus propitius largiri solet, reprehendit ta-

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

a *Oza Dei Arcam manũ admonens in vestigio expirat.*

b *Dauid in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domum multis felicitatibus cumulauit.*

c *Area in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.*

d *Irridetur Dauid à Michol.*

Ann. mundi 2899. *Ante Christum nat.* 1065.

men quòd præter decorum tantus Rex saltasset ita vt in cõspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cãturúmq; se ei sæpius ac saltaturum, nihil cur rãtem quàm indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis cõiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractã tradidit, quinq; liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterũ Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere peccare se putauit, quòd cũ ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq [a] decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moses prædixerat. communicatóq; super ea re cõsilio cum Nathane Propheta. cum is autor esset proposita exsequendi, polliceretúrque Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti [b] verò nocte Deus Nathani per visionẽ apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitã Rex ad vltimã senectutem proiectus felicissime clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon, cuius nõ aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnúmq. per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatẽ proro-

2. Reg. 7.

a *Dauid Deo templũ exædificare decernit.*

b *Dauidi Deus per Nathanẽ à Salomone templum exstruendum nunciat.*

ram. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permãsurũ & familiã suam fore illustrem ac celebré, ad Arcam se contulit: procidénsq; [a] in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantáq; gloriam euexisset: próq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuáque prouidentia qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnóque decantato, è tabernaculo digressus est.

An. mundi 1900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Deopro promissa per Nathanem felicitate gratias agit.*

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAPVT V.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnitie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatũ regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussísq; omnibus vt quàm instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus, [b] Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibúsque magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hísque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum [c] copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quàm in deditionem accepit. His quoque annuo tributo impositio [d] contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum Regem: cũ quo ad Euphratem congressus, viginti peditum millia, equites quinquies mille occidit, currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

b *Dauid in Palæstinos mouet eisque bonam agrorum partem adimit.*

2. *Reg.* 8.

c *Maximã Moabitarũ strages.*

d *Dauid Sophenorũ Regem vincit.*

Damasceni à Dauide vincuntur.

CAP. VI.

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

INterim [a] Adadus Damasci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cùm esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, cúmque & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, præliis victus magnã exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ cõsuluerunt. Huius [b] Adadi etiã Nicolaus in quarto historiarũ suarũ libro, in hęc verba meminit. Lõgo deinde post tempore indigenarum quidã nomine Adadus, cæteris potentior. Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnũ obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris præliis cũ eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi robore præstantissimũ declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnũ simul & nomen accepe. int. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimã vsq; generationem regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomẽ accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi ex his [c] potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro [d] Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totã sub imperiũ redegit, dispositisq; opportunis in locis præsidiis, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophæũ aureas satelli-

a *Adadum Damasci & Syrorũ Rex à Dauide prælio vincitur.*

b *Nicolaum Historiographum Regis Adadi eiusque cum Dauide belli meminit.*

c *De alio Syriæ Rege qui Samariam vastauit.*

3. Reg. 20.

d *Dauid Syriam subiugat & tributum imponit.*

satellitum Adadi pharetras reliquámq; eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit has [a] postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis aliis diuitiis exportauit. Sed hæc postquam ad sua tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Bettæam & Machonem, eásq; vi expugnatas diripuit, in [b] his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quòd auro pretiosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templũ adornaret. Amathenorum [c] autem Rex audita Adrazari clade, quódq; exercitum amisisset, tinens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauilis vltrò venire: misítque ad eum Adoramum ilium, qui victoriam de communi inimico ei uo nomine gratularetur, & in societatem atq; micitiam recipi peteret, & munera offerret, ntiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cum Theno (sic Anathenus vocabatur) & acceptis muneribus, ilium eius pro vtriusque dignitate tractatum limisit. munera verò illa, cum alio auro ex manubiis captarũ vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui nõ solum, quoties ipse Rex bellum administraret, rem prosperabat, verum [d] etiam, misso in Idumæam Abesæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos serdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantùm & æquum respicie-

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

2. *Reg.* 8.

a *Hierosolyma à Susace Ægyptiorũ Rege spoliata.*

3. *Reg.* 14.

b *Præda ex bello capta.*

2. *Reg.* 8.

c *Amathenorum Rex Dauidi societatem petit.*

d *Dauid Idumæos, vt viritim tributa persolueret cogit.*

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

bat. exercitui[a] verò vniuerso Ioabum præfecerat. à commentariis habuit Iosaphatum Achilli filium. Designauit etiã ex Phineesi familia Sadocum Pontificẽ cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Banaiã Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filij inter patris satellites versabãtur. His ita ordinatis succurrit illi recordatio amici quondã Ionathæ, fœderísq; mutui quod intereos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquã accepisset. Igitur[b] scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiã referre posset pro iucundissima olim eum Ionatha acta cõsuetudine, cúmq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli qui poterat superstites noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiã reponere quiret, quo respondente: superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudũ: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapsum ex humeris læserit: diligenter perue stigauit, vbinã & apud quos educaretur. quo cõperto misit in Labathã oppidum ad Machirũ (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus[c] verò postquàm ad Regẽ peruenit, procidens in faciẽ, adorauit illum. móxq; iussus esse bono animo esse, & omnia quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi polliceri: & amitam domum cum prædiis ad illã pertinentibus accepit, iussúsq; est ad eandem cum Rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio nõ interesse. cúmque adolescens lætus promissionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauisset

a *Distributio officiorũ. 2. Reg. 9.*

b *Dauid nũ quis ex Ionatha genere superesset scitatur.*

c *Memphibosthus donatur patrimonio & amitæ bonis mensæ Dauidis adhibetur.*

Re

Rex accito [a] Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorũ susceptа, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibã cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibostho largitus est, his ita ordinatis Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ verò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuêre affecti. Cæterũ [b] cum per idem tempus Ammanitarũ Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiúsq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiosè eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandémque, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores verò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiosè hanc legationem missam interpretati sunt: concitauerúntq; Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem se coniiciat. At Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatẽ persuasus, cum iniuria legatos Dauidis eiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcisóque dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam ré Dauid indignissimè tulit, nihil dissimulans nõ neglecturum se iniuriam cum contumelia cõiunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ cõtra ius gẽtiũ legationis

An mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Sibã Ionathæ facultates commendat, eúmque omnes reditus Hierosolyma referre iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 6. 2. *Reg.* 10.

b *Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolãdi causa missi contumeliosè tractantur.*

c *Dauid Ammanitarum iniuriã fert indignissimè, eámq. vindicare cogitat.*

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

à Rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, cõscij sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & [a] missis legatis ad Syrũ Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerũt. adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia, conduxerunt etiã Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

a *Ammanitæ exterorũ societate mercede impetrata, in Dauidem copias parant.*

Quomodo Dauid Mesopotamies deuicerit.

CAP. VII.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarũ apparatus & initia cum Regibus societas, Deo fretum, & sciẽtem quòd bonã causam haberet, iustísq; armis iniuriã sibi illatam vlciscereturItaq; [b] Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostẽ misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus [c] verò vrbẽ egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis cõstabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarũ gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animadverso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro aliísq; Regibus se opposuit, reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt cõtra Ammanitas aciẽ dirigeret: is monito prius, vt si videret Syros sibi prævalere adducto properè suo milite succurreret. idẽ [illegible] facturũ si ipsũ Ammanitas ægrè sustinere cõtingeret. cũ his mandatis dimisso fratre, hortatúsq; vt generosè & alacriter rẽ gereret. darétq; operã ne quã ignominiã acciperet, ipse Syros aggre-

b *Dauid Ioabum cũ lectissimo milite contra Ammanitas misit.*

c *Ioabi & Abisæi acies.*

dit

ditur. qui cum aliquantisper magna vi restitis-
sent, multis suorum cadentibus terga vertere
sunt coacti. quo viso Ammonitæ territi, Abi-
sæum cum suo milite aduentantem non expe-
ctauerunt, sed moti sociorum exemplo intra
mœnia refugerũt. atque a ita Ioabus, malè mul-
catis hostibus, victorem exercitum Hieroso-
lyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammani-
tarum effecit, vt experti se impares in posterũ
quiescerent. sed b missis nunciis ad Chalamam
Syrorum transeuphratensium regem, eius au-
xilia mercede conduxerunt. Huius vicem in e-
xercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octua-
ginta peditum, equitum verò decem millibus.
Tum Hebræorum Rex intellecto quòd demuo
tam magnas copias Ammanitæ contra se para-
uissent, nolens amplius per legatos cũ eis bel-
lum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Ior-
danem transgressus illis occurrit: & commisso
prælio victor euasit, cæsis peditũ quadraginta,
equitũ verò septem millibus. Sabecus quoque
hostium Imperator in eo prælio vulnus acce-
pit à Rege, ex quo postea curam non admittẽ-
te mori eum contigit. Mesopotamitæ c deinde
cognito tam tristi pugnę euentu, sine mora le-
gatione ad Dauidem cum muneribus missa, de-
ditionem fecerunt. atque ita, appetente iã hye-
me, Hierosolyma est reuersus. Vere autem in-
cunte, Ioabum ad bellum Ammaniticũ misit.
Is d longè latéque vastatis hostium agris, com-
pulsos eos in Rabatham gẽtis Metropolim ob-
sidione cinxit, quo tempore Dauid tametsi vir
iustus ac pius & patriarũ legum obseruator di-
gens, in graue tamẽ peccatum incidit. Cum e
nim vrgente iã die, in solario Regiæ more so-
to deambularet, prospexit in vicinis ædibus
mulierem frigida lauantem, insigni forma prę-

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

a *Victoria Ioabi.*

b *Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.*

c *Mesopotamitæ vltrò ad Dauidē deditionem faciunt.*

d *Rabatha obsidione cingitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7. 2. Reg. 1.

e *Dauidis adulterium.*

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

cellentem,cui nomen Bethſabe:victúſque eius pulchritudine, & à cõcupita ſibi temperare nõ valens,accitam ad ſe complexus eſt. Paulo[a] pòſt mulier grauidam ſe ſentiens,nunciat Regi,vt diſpiciat, quomodo factũ hoc latere poſſet,alioqui publicis legibus adulterij damnatã ſupplicium daturam. Rex[b] itaque accerſitum ad ſe ex caſtris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine.de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat,percontatur, quo referẽte omnia cedere ex ſententia, partes ei de ſua cœna obtulit,iuſsitque vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret.at ille non ita fecit,ſed inibi in regia & inter ſatellites Regis noctem eã exegit, quo cognito, Rex ſcitatus eſt ex eo, quamobrem tanto poſt tempore *domum* reuerſus,ad vxorem non iuiſſet, ídque præter cõmunem omnium hominũ morem, quicunque peregrè ad ſuos redeunt, reſpondit ille nõ eſſe æquum,vt interim, dũ imperator ſuus & commilitones in hoſtili ſolo in caſtrishumi cubitãt, ipſe in vxoris amplexib. ſe oblectet. hæc locutũ manere inibi ea quoque die iuſſit, ſequenti ad vicarium ſuum ducem dimiſſurus. vocatus deinde ad cœnã, & Rege de induſtria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vſque progreſſus, nihilo minus tũ quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit,nullo vxoris deſiderio tactus,hanc[c] ob rem indignatus Rex ſcripſit Ioabo, vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modúmque puniendi indicauit,ne manifeſtum fieret ſuo iuſſu hoc factum. iuſſit enim,vt quà plurimum periculi eſſet,hoſti opponeretur, móxque à ſociis,quò facilius opprimi poſſet,deſtitueretur.his ita ſcriptis, & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Vriæ commiſit ad Ioabum perferendam: qui receptis

a *Bethſabe Regi ſe grauidam eſſe nunciat.*

b *Dauid Vriã accerſit, eúmque vt profectum ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit.*

c *Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduertat, ſcribit.*

teris,

An. mundi 2910. Ante Chri. nat. 1054.

tetis,& [a] cognita Regis voluntate, quem locũ maximè ab hostibus infestari sciebat,in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cũ toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra vrbem patefeciſſent, hortatus eũ vt existimationi quam tum apud Regem, tum apud commilitones sibi parauerat,respondens, libẽter potius quàm grauatim iussa capesseret.cũmque Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clã imperauit,vt cum primùm occurrentibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaque [b] cũ Hebræi fecissent assultum ad mœnia,veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisque reclusa repentè porta magno impetu erumpunt, quod vbi viderũt qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi mandatorũ, vno agmine sese retrorsum receperunt.Solus [d] Vrias quòd puderet contra quã promiserat assignatum locum non tueri,in se ruẽtes sustinuit, cerróque exceptos interemit nõ paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros cõsilij pudor idẽ in officio continuerat,non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nuncium significat,quod non ferens obsidionis moras,oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquam multis,infecta re,in castra redire sit cõpulsus. mandarat autẽm nuncio. si Regem hoc factum ægrè ferre sentiret, vt de Vriæ quoque morte renunciaret:id quod etiã euenit.Rex enim his cognitis malè factum aiebat. quòd [d] aperta vi mœnia tẽtassent. oportuisse.n. machinis ac cuniculis aditũ moliri,maximè cũ Abimelechus Gedeonis filius domesticũ exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere

a *Ioabus iussu Regis Vriã in hostes mittit.*

b *Vrias cum quibusdã assultum ad mœnia faciens,à suis, vt mandatũ illis erat, cũ Ammanitæ erumperẽt, deseritur.*

c *Vrias cũ aliquot aliis occumbit, quod mox Regi per nũcium significatur.*

d *Dauidis ob cladem acceptam indignatio.*

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

conatus, saxo ab anicula missō ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere, postquam [a] autem indignabūdo de Vriæ quoque morte relatum est, iraſci desiit: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines, debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnū neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit: cæterū Bethsabe, audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lachrymis destitit sine mora [b] eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has [c] nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regē graniter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiūtur, nō magnum iuris respectum habere solere commiserationē numinis ad tempus dissimulata maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modū sententiam eius exploraturus, Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant, altérque prædiues multorúmque armentorū & gregū dominus: alter vnius tantum ouiculæ possessor. eam vnà cū pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu quàm si esset filia: cùm verò hospes diuiti superuenisset, ille parcēs suis pecoribus nullum in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam

a *Dauid Vriæ nece audita iraſci desinit.*

b *Dauid Bethsabe cōiugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.*

2. *Reg.* 12.

c *Dauidem propria sententia dānatum, grauiter accusat, penásque ei denunciat Nathan.*

tam & apparatam hoſpiti appoſuit. His verbis Rex grauiter commotus ſceleſtum hominem illum facinus hoc auſum pronunciauit, iuſtúmque eſſe vt quadruplum pro adempta ouicula reſtituatur, & ipſe inſuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter ſubiecit, ipſum eſſe qui hac pœna dignus ſit, ſuopte iudicio nefarij ſceleris damnatus. ac tum demum ille expoſuit in quantam indignationẽ numinis incurriſſet, cuius fauore vniuerſæ gentis Hebræorum rex conſtitutus, circunquaque vicinarum etiam gentium earúmque multarũ & magnarum dominiũ conſequutus eſſet: non ſemel anea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiuſdem benignitate aliquot legitimas vxores haberet, contempto omni humano ſimul atque diuino iure, alienam eum duxiſſe vxorem, marito ipſius interfecto & hoſti prodito. Igitur fore diuinam vltionem, & ipſius quoque mulieres ab vno è filiis per vim conſtuprandas & ipſum inſidiis ab eodem appetendum, vt pro illã admiſſo peccato, in propatulo pœnas perſoluat. quin & puerum ex ea natum ſine mora ſe interiturum. territo a autem per hanc denunciationem Rege, vehemẽtérque perturbato, & cum lachrymis fatente ſe peccaſſe in deum: erat enim vir pius, & qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiſerat: placatus Deus recepto in gratiam promiſit, & regnum & vitã ſeruaturum ſe eſſe, poſt pœnitentiam enim non amplius ſe iraſci. Atque ita Nathan poſtquam futura Regi aperuiſſet, domum reuertitur. Porrò b infans ex vxore Vriæ natus Dauidi amittente Deo, graui morbo corripitur, cuius cem mæſtiſſimus pater dolenter ferens per ptem dies à familiaribus induci nõ potuit vt lum cibum degustaret: ſed stratus: & sacra

Ann. mundi 2910. Ante Christum natum 1054.

a *Dauid fatſus peccatũ, à Deo venium conſequitur.*

b *Dauid per ſeptem dies, infantis ex Bethſabe ſuſcepti, vitã dolenter ferens, lugu-*

Ann. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrē diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquáque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui [a] cùm turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctū puerum, accitóque vno è famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptáque veste candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthæc [b] iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetratáque prius licentia, causam scisciabantur. Tum ille, Non intelligitis, inquit, quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? nunc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec [c] ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis àquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur, ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebātur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totū deficeret. Hæc [d] Ioabus per literas regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hūc quoque titulum victoriis suis apponeret. qui collaudato ducis officio fidéque, assumpto

a *Dauid puerū extinctū sentiens, surgit, ac lotus cibū capit.*

b *Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorū nihil puero, adhuc agrotante fecerat, indicat.*

c *Salomon Dauidi ex Bethsabe natus.*

d *Ioabus per literas Dauidē ad Rabatha expugnandā vocat.*

sumpto secum exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eámq. [a] mox vi captam, militi diripiendam permisit. ipse verò ex præda nactus est Ammanitarũ Regis auream coronam talentum pendentem, & precioso sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni precii præda in ea vrbe potitus est. viros verò eius exruciatos prius ad vnum interemit: neque mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriã domum reuerso graue quiddã accidit ex tali causa. Filiã habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem, qua Abesalomus genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeò passione hac conflictabatur, vt nõ aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehẽdit Ionathas quidã eius cognatus & amicus vir prudens & magi consilij, videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum rogans vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se, amatoriã quandã esse hanc passionem. quo fatente sororem germanã sibi adamatã, consiliũ [b] dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simul atque pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministeriis releuatus eo citius cõualescere possit. Paruit Amnon, & cũ nihil cũctatus decubuisset, simulare morbũ cœpit. Deinde pater officiosè inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti, ea postquam iussu patris accita venit, postulauit

An. mundi 2912. Ante Christum natum 1502.

a *Dauid Rabathã vi capram militi diripiendam permittit.* Hedio & Ruffinus cap. 8. 2. *Reg.* 13.

b *Ionathas Amnoni dat consilium quomodo optatis potiri valeat.*

Ann. mundi 2952. Ante Christum nat. 1032.

vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe cõmeſturũ. quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatiſq; colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea guſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obſeruarentur ſubmouerẽt, dicens ſe abſque ſtrepitu quieſcere cupere. quo [a] facto iuſſit ſororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre: quod cum puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit, vt ſui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater abſtine, nefas eſt te rem tã turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa cõcupiſcentia quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familiæ noſtræ adferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei non vales à patre tibi hoc impetrandũ eſt, non enim per vim extorquendũ. at [b] ille amore feruens nõ paruit, ſed libidinis ceſtro percitus reluctantem per vim opprimit: atq; poſt oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditã conuiciis aggreſſus iubet vt eueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cùm hanc iniuriã priore grauiorem duceret, quòd conſtupratã vel vſq; noctẽ illic manere nõ patiatur, ſed ẽõfeſtim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mãdauit famulo vt eã eiiceret. illa verò ſciſſa talari tunica, qualibus tũ regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa per mediã vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quæritando. in quã ſic affectam cum [c] Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet, quòd ita ſeſe afflictaret. cúmq; [c] illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã ſuam pertinere putaret, cùm à fratre ſit vitiata, quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit, & deinde aliquamnulto tẽpore

a *Amnon ſorori vt ſui copiam faceret, ſuadet.*

b *Amnon ſororem reluctantem per vim opprimit, mox exoſam & faſtiditam extrudit.*

c *Abeſalomus ſororẽ Thamaram ſolatur.*

pore in cœlibatu apud Abesalomum fratrẽ perseuerauit. His cognitis Dauid pater vehemẽter indoluit: sed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porrò [a] Abesalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iámq; alter annus abierat, ex quo pudicitiæ sororis eius illusum est: & cùm esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephræmiticæ, ad tondendos suos greges, inuitauit [b] patrem ac fratres ad solenne conuiuiũ, quo excusante quòd nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filiis proficisci. quo impetrato suis iniunxit, vt quamprimùm animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

An. mundi 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

a *Abesalomus vindictæ opportunitatem expectat.*

b *Abesalomus patrem ac fratres ad solenne conuiuium inuitat, & Amnonem vino sepultum trucidari curat.*

Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus est.

CAP. VIII.

VT verò perpetratum est quod mãdauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisquis timens, correptis equis cursu ad patrẽ ferebantur. Interim [c] quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cesos nunciat. qui nõ aliter quã par erat amissis simul tot filiis, ídq; fratris scelere, graui dolore ictus ne causam quidẽ rogauit, nec; expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinẽ incredibili, totũ se luctui tradens conscissa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quàm ipsum in re. fectorẽ. Ionathas [d] verò Sammæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans se de morte cæterorũ credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quod mes-

c *Dauidi omnes filios ab Abesalomo cæsos nunciatur.*

d *Ionathas Dauidẽ cõsolatur, mortem cæterorum negans, de solo Amnone diligẽtius perquirendam ẽse.*

An. mundi. 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

mor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit, interea ſonitus aduentantium equorũ,& quorundã eos præcurrentium, omnes in ſe conuertit. hi fuêre filij Regis,qui relicto cõuiuio,profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato videns quos paulo ante extinctos acceperat.denuóq; gemitus ac lachrymæ inſtaurantur:his fratrem,Rege filium fœdè trucidatum deplorantibus.At [a] Abeſalomus in Geſura ad maternũ auum fugit , eius regionis dynaſtã,ibiq; toto triennio permanſit.Cũ [b] autem Dauidi animus eſſet Abeſalomũ ad ſe reuocare,nõ ad ſupplicium , ſed vt eum apud ſe haberet(iam enim ita reſederat) vltrò *huc propenſum* Ioabus imperator ſuis artibus *impulit*, mulierculam enim quandã grandi natu ſubornat,quæ lugubri cultu ad Regẽ accedẽs, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixã exortã adeò increduiſſe , vt cùm ſoli eſſent ac nemo adeſſet qui dirimeret,alter ab altero ictus exſpirauerit:rogabátq; hanc gratiam,vt quoniam cognati eius qui interfectus eſt alterũ ad cædẽ expeterent,ſaluti eius cõſuleret,ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neque enim aliud remedium ſupereſſe,ſi nullũ apud Regem inueniret.nã nihil eſſe quod illos cõpeſcere queat præter maieſtatis regiæ reuerentiã : Cúmque Rex poſtulatis eius annuiſſet:hæc verba ſubiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod ſenectutẽ meã & tantũ non orbitatẽ miſeraris:ſed quò certior ſim de tua clemẽtia, tuũ ipſius filiũ prius in gratiã recipe,& indignationẽ contra eũ depone. alioqui quomodo poſſẽ de conceſſa hac mihi gratia, non dubitare,cùm ipſe adhuc ob ſimilem iniuriam filio infenſus eſſe pergas. At cuius eſt prudentiæ,vno contra voluntatem amiſſo,vltrò necem alterius addere?

a *Dauidis filij ad patrem, Abſalomus verò ad auum confugit.* 2. *Reg.* 14.

b *Abſalon callide per mulierem à Ioabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma.*

Te-

re? Tetigit mox Regis animũ ſuſpicio, perſonã à Ioabo eſſe ſubornatã: & cognito ex anicula rem ita ſe habere, accerſit Ioabum, dicens eum aſſecutũ quod cupiebat, licetéq; vt Abeſalomũ reducat. Non enim amplius ſe in eum ſtomachari, ſed totã indignationẽ præteriiſſe. At ille adorato rege, & verbis eius libẽter acceptis, eueſtigio Geſura properauit, & a aſſumptũ ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, miſit qui ei denunciaret, ne ad ipſum accederet. nondum enim ita ſe affectum, vt reuerſum videre ſtatim ſuſtineat. Ille ita vt iuſſus eſt deuitato patris cõſpectu, intra domeſticos parietes cũ ſuo famulitio ſe continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: ſed tam forma quàm ſtatura quo ſuis in maximis deliciis degẽtes ſuperabat. Tanta autem fuit eius cæſaries, vt intra octauum quemque menſem ad ducẽtos ſilos, hoc eſt, ad quinque põdo accreſceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hieroſolymis habitauit: natíque ſunt ei filij tres & tria filia formoſiſſima, quæ Solomonis filio Roboamo poſtea nupſit. & b filium ei nomine Abiam peperit. Deinde c miſit ad Ioabum rogans vt ſe penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt ſibi liceat patrem inuiſere & allocui, quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quoſdam è ſuis incendio vaſtari iuſſit. Is quũ re cognita ad Abeſalomũ veniſſet, expoſtulanti, quo ſuo merito dãnum ab eo accepiſſet, reſpõdit ſe hoc ſtratagemate illum ad ſe elicere voluiſſe, quandoquidem mandata de conciliando ſibi patre neglexiſſet. quã ob rem, inquit, nũc te præſentẽ obſe-

An. mundi 2912. *Ante Chri. nat.* 1052.

a *Abeſalomum reductum, patrũ Dauidẽ cõſpectum deuitare iubetur.*

b *Abeſalomi Hieroſolymis nati liberi.*

2. Reg. 13.

c *Ioabus incendio agri reuocatum reconciliat Abeſalomum patri.*

An. mundi 2916. *Ante Christum nat.* 1048.

cro, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriã quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem cõfestim eum acciri iuberet. Qui cùm supplex illi ad genua veniam peccati petẽs procidisset, sua manu erecto oblionem omnium ante actorum est pollicitus. Porrò a Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos curtus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebãt, comiter appellabat, dictitánsq. malos ad esse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferẽda sentẽtia lapsum, popularem auã ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quę in exilio cõceperat, persoluenda abire sibi liceat, permissũque eius profectus, mox vndiq. plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitę, nõ quidẽ conscij cõspirationis, sed quasi ad sacrificiũ euocati: nec mora stratagemate succedente, Rex b ab vniuersis consalutatur. Cæterũ Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset primum vsurpãdi regni quod patri diuinitus datũ sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loc turiora se recipere: conuocatisque amicorum

a *Abesalomus patrũ sui affectat regnum astutè satis & calidè.*

b *Abesalomus Rex ab vniuersis saluta tur.*

intimis, & colloquutus cũ eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens, reliquit regiæ custodiã decem pellicibus, & [a] Hierosolymis excessit, cũ aliã multitudine magna alacritate prosequente, tũ præcipuè sexcentorum cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharũ [b] verò Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcámque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine arcæ præsidio diuinã opem è periculis se seruandum: simúlque mãdauit vt de omnibus quæ inciderent per clanculatios nuncios se certiorem facerẽt. fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo [c] quoq; Gittæus nullis Regis monitis adduci potuit, vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis, omnibus circa eum lachrymantibus, renunciatum est etiam Achitophelem: mutatis studiis in patres Abesalomi cõcessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quãobrem [d] precatus est Deum, vt Abesalomi animũ ab Achitophele alienaret, verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur, viri prudẽtissimi & oculatissimi in dispiciẽdo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatem, & cũ multis lachrymis non aliter quàm regno eiectus Deum precabatur. ibi offendit virum in amicitia constãtem, nomine Chusim: hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletũ, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremò obnixè precatus est, vt

An mundi 2900. Ante Christum nat. 1044.

a *Dauid Hierosolymis excedit.*

b *Dauid fugiens, sacerdotes in vrbe manere vult vt per eos, quid in ea agatur cognoscat.*

c *Ethæo fit Dauidi exulũ comes.*

d *Achitophel ad Absalomum deficit, cuius consilia ne succedant Dauid precatur.*

An. mundi 2920. *Ante Christum natum* 1044.

simulato Abesalomi partiũ studio, diligẽter secreta eius perscrutaretur, & [a] Achitophelis cõsiliis semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturũ, quàm si vnà maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruũ, quẽ ipse ad curam prædiorum amici filio donatorũ miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbi Memphibosthũ reliquisset, Hierosolymis relictum respõdit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur: quamobrẽ [b] indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicẽs hunc digniorẽ quã illum vt talib. possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi verò iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eũ simul & conuiciis impetẽs: cúmque amici eũ protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinariũ & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione exederet: gratiásq. agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorũ ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volẽte, Dauid [d] eos cohibuit, negãs addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus Sed hęc miseri-

a *Chusim Dauid vt Achitophelis cõsiliis se opponeret, obnixè precatur.*

2. *Reg.* 16.

b *Siba heri falso accusa ei opibus potitur.*

c *Semeis in Dauidem iniuria.*

d *Dauid Semeim occidi vetat.*

misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contẽpto Semei parte alia montis cursim cum cõuiciis assectante. Delatus deinde ad Iordanẽ, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim [a] Abesalomo cum Achitophele cõsiliario Hierosolyma ingresso, cõcursu populi salutãtis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi pèrpetuũ hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se trãsiret: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; meritò sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti, quòd si me in tuorũ numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet: filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato [b] deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cũ paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrẽ militaturum. Nã hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filiũ coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cõcubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno è filiis oppugnaretur, prædixerat.

An. mundi 2910. Ante Christum natum 1044.

a Chusim simulatè offert Abesalomo studiũ ac fidem suam.

b Achitophel Abesalomo vt cũ paternis pellicibus congrederetur suadet.

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

CAP. IX.

HOc [a] Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decẽ millia lectorum militum. Cum his se profectũ interfecturum patrem. atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadẽ opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in potestatẽ redactus facilè occidi posset, contrariam sententiã attulit. Scis, inquit, Rex virtutẽ patris & eorum qui illum sequũtur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artib. contra nos vtetur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentib. paulatim illi pedẽ referent, expectãtes occasionem dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animũ addet, nostris verò metum ac cõsternationem afferet. Expende [b] igitur meum quoque consilium sinè melius, & Achitophelis opinionem missam fac, ac potius edicto per totam Hebræorum regionẽ copias contra patrem collige: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, néve alterius fidei committas. Facilè enim illum deuinces, si aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa millia

2. Reg. 17.

a Achitophelis consilio suadentis Dauidẽ bello prosequẽdum Chusim se opponit.

b Chusi cõsilium quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur.

lia virorum, qui dari sibi occasionem cupiunt declarandi quâ sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placerer. qui [a] properè ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quódq; ipsius comprobatum sit: periit deinde vt hæc Dauidi per nũcios significarent, adhortarentúrq; eum vt sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius, mutata sententia, persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem laterent filij renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserũt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandarũntque, vt, quantum possent, properarẽt Dauidi hæc indicaturi. qui eueſtigio cum patrum mãdatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdã equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt [b] hoc maturè Pontificũ filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Boccurã se dederunt, ibíque mulierem quandam rogauerunt vt se abscõderet, ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogatáq; à supernenientib. persecutoribus num eos vidisset, conspecto sibi nõ negauit. accepto enim à se potu statim abiisse dicebat: & si modo alacriter persequãtur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu frustra

An. mundi 2928. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Sadoem & Abiatharum filios ad Dauidẽ mittunt.*

b *Pontificũ filij ad Dauidem mittit, impositã sese abscondunt.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

persequuti, retrò sunt reuersi. Mullet verò, vbi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursum extractos cœptum iter continuare iussit. Illi [a] quanta potuerunt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi renunciauerunt: qui suos confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset, nihil cunctari passus. Porrò Achitophel vbi suum alterius consilio posthabitum vidit, conscenso iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat, addens quoniam non persuasisset, certò se breui perituru. Dauidem enim omnino superiorem hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, vt virũ ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum se præbere. His [b] dictis in penitissimas ædes digressus, se ipse suspendit, atq; ita Achitophelem, suopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterùm Dauid, superato, vt diximus, Iordane, peruenit [c] castrum, pulcherrimam ac munitissimã eius tractus. Ibi cum summa benevolẽtia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsenti hominis necessitate motis, partim reuerentiã pristinæ felicitatis. Fuerunt autẽ hi Barzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Mabhirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victũ pertinebat, largiter Regi cum suis præbebant, vt nec lecti strati eis deessent, nec panis ac vinũ, quin & carnium copia semper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim [d] Abesalomus

a *Dauid de Abesalomi conatibus certior factus, cũ suis Iordanem transit.*

b *Achitophel, suo consilio explosõ, laqueo sibi vitam finit.*

c *Dauid Mahanaim peruenit, vbi cũ summa reuerentia ab optimatibus excipitur.*

d *Abesalomus Iordanẽ traijcit.*

Hedio & Rufinus Cap. 10. 2. Reg. 18.

coacto

cocto grandi contra patrem exercitu, & tra-
iecto Iordane amne, constitit non longè à Ca-
stro oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito
exercitui cognato eius Amasa, prognatus enim
erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc ve-
rò & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant,
comparatóque numero circiter quatuor mil-
lium, decreuit non expectare dum Abesalo-
mus prior ipsum aggrediatur, sed [a] creatis tri-
bunis, diuisóque in tres partes exercitu, vnam
Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius
Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē
& familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum [b] au-
tem volentem adesse in exercitu, amici proh-
buerunt, idque prudentissima ratione. Si enim,
eo præsente, vinceretur, nihil spei reliquum
fore. quòd si vna parte exercitus victi, cum ex-
tera ad ipsum refugissent, reparandarum vi-
rium facultatem non defore, alioquin etiam
hostem suspicaturum, alium exercitum circa
Regem esse. Placuit hoc consilium: itaq; per-
suasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos
ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt me-
mores omnium acceptorum beneficiorū stre-
nuam ac fidelem operam sibi nauarent: & [c] vt
post victoriam filio parcerent, ne occiso illo,
liquid mali in seipsum statueret. atque ita
recatus illis victoriam, exercitum emisit. Ca-
terùm [d] cum Ioabus ex aduerso hostium aciem
iā explicuisset in planitie syluam à tergo ha-
ēte, Abesalomus quoq; suos contrà eduxit: &
ngressi acritérq; pugnantes multa vtrinque
eclara facinora edebant: his dū modo Dauid
nū recipias, quāuis periculi magno animo
tegmentibus: illis contrà ne Abesalomus &
perirent, & patri insuper audaciæ pœnas

a *Diuisit exercitum Dauidis.*

b *Dauidem adesse volentem in exercitu amici prohibent.*

c *Mandata Dauidis de parcendo filio.*

d *Prælium inter Abesalomum & Ioabum.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

det, nihil non vel facere vel pati paratis. Iidem cùm numero longè præstarent, ignominiosum ducebant tanto pauciori bus Ioabi militib. succumbere. Contrà Regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem, vt erat dignū veteranis & rei militaris peritissimis, hostem [a] terga vertere coegerūt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequēdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent, quàm in prelio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomū ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne vivus caperetur, cōscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cúmq; per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti rāmo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentū enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eóq; quinquaginta siclos promittente, si illum cōfoderet, respondit: Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem vidēret, móxque [b] defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum cōgestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò [c] Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnā marmoreā cum inscriptione, duobus stadiis à Hierosolymis dissitā, quam voluit vocari Ma-

[a] Fuga & strages exercitus Abesalomi.

[b] Ioabus Abesalomū interimit.

[c] Abesalomi columna marmorea.

num

nem Abesalomi: dicens, quòd, etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iã antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Ann. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas[a] verò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogavit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quódque diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt ante hac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussítque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achima verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus. non etiam Abesalomi mortem passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim antenerit, Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nunciũm, speculatorum vnus conspecto Achima currente, nec dum valens eum agnoscere, ait ad Regem, videre se quempiam accurrentem. Cúmque Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadocis Pontificis filium ait cursiculo aduentare. Tũ Dauid, pro-

[a] *Chusi victoria nunciam ad Dauidem missus ab Achima ante venitur.*

Ann. mundi 2020. Ante Christum nat. 1044.

fecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat, & scitante de pugna, lætam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iámque [a] & Chusis aderat Regem adorãs & victoriam annunciãs qui similiter de filio rogatus Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc verba in causa fuerunt, vt nullam ex ea victoria voluptatem nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima vrbis parte deflebat filiũ, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecũ mortem opperire contingeret. Cùm enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum [b] autem & Ioabum, audito quod Rex filiũ ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidũ ingredi: sed demisso capite lachrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterùm quũ Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô Rex? an nescis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nõ desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum cõstabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset, sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnũ mi-

a *Dauid cognita filij cæde à Chusi acriter eũ deflet.*

2. *Reg.* 19. b *Ioabus cũ exercitu lugens vrbem ingreditur.*

ferabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostrã vicem miserarẽtur. Te verò non pudet hęc facere propter hominem inimicissimũ, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine [a] igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectũ tuorũ militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hãc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiámque vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eúmq; ad curam Reipublicę adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius cõspectus, pro foribus portę consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hęc ita geruntur, qui ex Absalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc ejecto alteri regnum commisissent. Itaq; [b] debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populũm suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublicę suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: ísque mox Sadoco & Abiathar Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, tu illis per esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cũ is tribulis sit ac cõsanguineus, pari modo Amasam Imperatoré eos alloqui iussit, qui fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Speraudam [c] autem illi non

An. mund. 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Taxatur Dauid ob f lij luctum exensa mo stitia, prodit in publ eum.*

Hedio & Ruffinus cap. 11.

b *Israelitic regnum D nidi ite u offertur.*

c *Dauid Amasa v niam & u uersarum copiarum præfecturi concedit.*

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

solum veniam, quæ iam cõtigisset, verum etiam vniuersarum copiarum præfecturã, quam Absalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostẽtata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed [a] singulare Iudæ tribus officium extirit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit, eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Sauli cõmitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vnà cũ tribu Judæ ponte tipas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidénsq; ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputatétq; id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti. Abisæus Ioabi frater, satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regẽ diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Definite [b] Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi aditialem regni diem, quamobrem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neque in quenquam ea de causa animaduersum esse,

[a] *Iudæ tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & ponte flumini ripas iungit.*

[b] *Semeis veniam concedit.*

tu quæ

tū quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit eū præcedere. Post hæc [a] Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Reges profugerat, neq; comā totondit, neq; vestem purgauit, calamitatem eius nō secus quā propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud Regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratū Regē interrogatus ab eo, qua de causa nō simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibā esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua nō aliter quàm alicuius mancipij contempsisse, alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionē his vti potuissem, nūquā abs te relinqui passus fuissem. Nec cōtentus meā erga te domine pietatē impedisse insuper malitiosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudētia tales calumnias nō admittat, quum sis iustus, & Deū ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei tēporib. versatus sis, licerétq; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summā potestatē assecutus, præterea in amicorum ordinē allectum, & mensæ tuæ quotidianum cōuiuam adhībitum, nihilo deteriore cōditione quā vnum quemuis è maximè necessariis apud te esse voluisti. his auditis neq; Memphibosthum punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus [b] cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse,

Anno mūdi 2020. Ante Christum nat. 1044.

a *Memphibosthum à calumnijs Sibæ se purgare*

b *Dauid Memphibosthe veniam & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionē promittit.*

Ann. mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

Berzelleum [a] deinde Galaditam virum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticã conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum: rogánsque vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarũ cæterorúmq; instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instantet togãte, Te, inquit, dimitto, hunc verò Achimanum filium mecum abire finito. Omnium enim bonorum meorũ particeps erit. Tum Berzelleus relicto filio, & adorato Rege, omniáq; fausta illi precatus, domũ est reuersus. Dauid [b] autem Galgala peruenit, iã dimidiũ totius populi circa se habens & Iudę tribũ integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabántq; Iudę tribum, quòd inscijs cæteris ad Regem se contulisset, cui omnes simul, vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudę rogabãt, vt æquo animo ferrẽt, quòd pręuẽti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deinctũ sibi feruentioribus studijs prosequerentur. neq; enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt meritò ægrè ferre debeant. serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cęterarum tribuũ Principes: Demiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vo-

a Berzelaus Hierosolyma patre eò proficisci nolente, cum Dauide cõtendit.

b Tribus Iudæ, quòd inscijs Israelitis Regem reduxerit, accusatio & excusatio.

is propriè cognatũ vindicatis, ac si non omniũ nostrũm sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cùm totus populus vndecim partes habeat, vos vnicã, tantóque potiores simus, præter æquũ feciſtis quòd nobis neſcientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus eſt vir quidã malus ac ſeditioſus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui ſublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non [a] eſt nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filiũ, ſimúlq; cornicine iuſſo canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum ſunt ſecuti, ſola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiã Hieroſolymorum eſt deductus. Vbi [b] concubini, cũ quibus filius Abeſalomus cõgreſſus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante adminiſtrari iuſſit, ipſe verò poſt hac non amplius eis eſt vſus. Amaſam [c] deinde exercitui præpoſuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iuſſitq; vt collectis quantis poſſet è tribu Iudæ copiis poſt triduum ad ſe veniret, vt eũ tradito exercitu eũ imperio cõtra Bochoriæ filiũ mitteret. Quo ad colligendũ militem profecto, quum in ea re occupatior matureè nõ rediret, tertia die Rex Ioabo dixit, non eſſe in rem publicam, dilationem Sabæo cõcedi: ne fortè inſtructior factus plus damnider, plúſque exhibeat negocij, quum modo Abeſalomus exhibuiſſet. Nõ eſt, inquit, vlterius expectandum, ſed cum his quæ nunc ad manũ ſunt, copiis, & ſexcentorum cohorte, cum Abiſæo fratre hoſtem perſequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus

Anno mundi 2920. Ante Chriſtum nat. 1044.

2. *Reg.* 20.

a *Sabæus homo ſeditioſus auertit Iſraelitas à Dauide.*

b *Dauidis concubinæ à filio ſtupratæ alibi traducuntur.*

c *Ioabus cõtra Sabæũ paucis copijs Amaſa in colligendo exercitu cũctante mittitur.*

Anno mundi 2900. Ante Christum nat. 1044.

paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquísque qui tum Hierosolymis adetant, militibus, cõtra Sabæum raptim exercitũ ducit. Cúmque Gabaonẽ, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitũ adducẽs. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctúsq. gladio accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: eó q. mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu [a] vẽtrem ei perfodit, hominémq. confecit, facinus sanè impiũ, quod bonũ & cognatum iuuenem immerentẽ propter æmulationẽ summæ præfecturę & regię gratię sustulit. Hac enim de causa am ante Abneri quoque cædem perpetrauerat. Sed aliud facinus propter honestum prętextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autẽ imperatore pergebat ad Sabæũ debellandũ, vno relicto apud cadauer, hunc iussit proclamare ad exercitũ, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui verò patres Regis fouerent, Ioabũ & fratrẽ Abisæum eius duces sequi debere, iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id cõfluẽte, & vt fieri solet cum admiratione circũstante, custos translatum illud in villam quandam longè à via remotam deposuit, & veste cõtexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabęum esset persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadã vrbe, nomine [b] Abelmachea, qua obsessa & circumuallata, iubet militẽ muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur, quòd portas ei clausissent. [c] mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam

[a] *Ioabus Amasam in gulas.*

[b] *Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circumuallat.*

[c] *Mulier Ioabo vrbẽ quã iusserat conseruare euersuro exprobrat.*

triã in extremo periculo; conscensis mœnibus
Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui
postquam processit, Deus, inquit, Reges & Im-
peratores creat, vt deletis Hebræorum hostibus
in pace Israelitas contineant: tu verò nulla in
re Iesus, primariã Israelitarũ vrbem expugna-
tum venisti. Tum [a]ille abominatus eius verba,
& meliorem sibi mentem precatus, negauit se
vel vnum è plebe occisum cupere, tãtum abes-
se vt vrbem tam egregiã excisam velit: & si ad
supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi
rebellis. omissa oppugnatione confestim se in-
de exercitum abducturum. His auditis mulier,
Ioabum rogat, vt paulisper sustineat, pollicita
sibi caput hostis statim è mœnibus deiiciendũ:
itaque ad ciues reuersa, Vultis, inquit, mali
quidè perire cum liberis ac coniugibus propter
vnius hominem malum & ignotum, eãmq; pro Dauidis
ciuius tanta in vos extant beneficia tegnare,
quam hanc vrbem tam valido exercitui re-
cipere? Quibus verbis persuasis, præciso [b] capite
Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: cõfestim-
que signo receptui dato dux obsidionẽ soluit:
Hierosolyma reuersus denuo vniuersis co-
pijs Imperator præficitur. Banaias quoq; satel-
lites & sexcentorum cohorti à Rege præpo-
nitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis
præfuitur. Sabathes & Achilaus Cõmentariẽ-
sium fiunt Principes, Susa scribis præpositus.
Sadoc sacratus quoq; Sadoco & Abiathare mãsit.
Postea [d] hac fame regionem premente, Rex
Deum à Deo petiit, vt populũ miseratus cau-
sam quoq; remedium tanti mali ostendere di-
gnetur. Responsum est per Prophetas, postu-
landũ, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Sau-
les septem decem præter ius & fas interfecerat,
quod illis olim Iesus imperator

An. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Conditio obsidionis solueudæ à Ioabo proposita.*

b *Supplicium de Sabæo sumptum.*

c *Officia à Dauide distributa.*

d *Fames à Deo immissa.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. 2. *Reg.* 21.

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

Primus [a] Isæmus filius Achemæi, qui nõ semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quàm nongentos occideret. Post hunc [b] Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum rege in Araſamo. Hic in quodã prælio Israelitis multitudine hostiũ territis, & in fugam versis, solus locum suũ non deseruit: & cõgressus cũ hostib. multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrã adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentẽ iá hostẽ vrgendo admirandã ac celebratã victoriã retulerũt, Eleazaro sternente, vulgo verò militum prostratos spoliãte. Tertius [c] erat Ili filius Sebas. hic quoq; bello cũ Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræique rursum territi loco cederẽt, solus in aciei vicẽ hosti se opposuit: & nõ paucis letho datis reliquos impressionẽ eius nõ sustinentes, in fugã effusos insectatus est. Hæc fuerũt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo verò tẽpore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorũ exercitus vsque ad vrbẽ accessit, & dũ ille consulturus Deũ de bello, arcẽ ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ XX. stadiorũ spatio vsq; Bethlema pertinet: dicemne ad amicos: ô quã bonã aquam habemus in patria mea, maximè in cisterna portæ vicina: ô si quis eã mihi afferret, id certè magnũ allẽ quàm multum argenti accipere: tres [d] isti hi auditis, eueſtigio excurrerũt, & cùm per media hostium castra Bethlema penetrassent, hausta aqua per eandẽ viã ad Regẽ sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatẽ eorũ contemnere. eã aquã Rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptã, & ob hoc sibi nõ conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisæus, qui vna di

[a] Essæus.
[b] Eleazar.
[c] Sebai.
[d] Heroes tres per hostium castra excurrunt, in Bethlehẽ aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.
[e] Abisai.

c hostes interemit. Quintus [a] Banaias, genere
icerdos, hic prouocatus à duobus fratribus,
rtute inter Moabitas illustribus, vtrumque
nfecit. Rursum [b] ex prouocatione, cum mira
tu æ Ægyptio certans, inermis cum armato,
ta ex ipsius manibus extorta hominem cō-
lit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc
enti ademptis armis, prius eum spoliauit,
x propriis armis occidit. Est & aliud eius fa-
is, quod iam dictis, quantum ad animo sita-
vel præferri potest, vel certè conferri. Quū
n ningeret, leo in quendam puteum illa-
est: cuius os, quod augustum esset, videbat
i fore, vt id niuibus oppleretur, atque ita
:nto exitu, & salute, rugire occœpit. Ba-
s [c] autem fortè fortuna iter faciēs, audit
rugitum bestiæ: & quum descendisset in
n, repugnantem ictu baculi quem gere-
nimauit. nec deteriores virtute fuerunt
triginta tres. Cæterum Dauid volēs co-
re quantus millium numerus recensēri
n populo, oblitus præceptorum Mosis,
dixerat, quoties censeretur populus in
ius capita pendendum Deo semisicli-
ibum imperatorem, vt iret ad censum
lum. quo excusante nihil opus esse, ni-
: coegit sine mora ad imperata exe-
proficisci. Ioabus autem assumptis ad
cium principibus tribuum & scribis,
Israelitarū regione, & cognito quā-
puli multitudo, post nouem mensēs
lies Hierosolyma reuersus ad Regē
ei populi reddidit, absque tribu
a: quam nondum ad censum voca-
: nec Leuiticam. Rex enim interim
agnoscens in Deum se peccasse;
n reliquorum Israelitarum nume-

An. mundi 2924. *Ante Christum nas.* 1040.

a *Banaias.*
b *Banaias Ægyptium hastā ex ipsius manibus extorta confodit.*
c *Banaias Leonem exanimat.*

Hedio & Ruffino cap. 13. 2. *Reg.* 24.

d *Dauid Ioabum ad numerandum populum impellit.*

e *Numerata populi summa.*

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

Primus [a] Isbæmus filius Achemæi, qui nõ semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quàm nongentos occideret. Post hunc [b] Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum rege in Araſamo. Hic in quodã prælio Israelitis multitudine hostiũ territis, & in fugam versis, solus locum suũ non deseruit: & cõgressus cũ hostib. multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrã adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentẽ iã hostẽ vrgendo admirandã ac celebratã victoriã retulerũt, Eleazaro sternente, vulgo verò militum prostratos spoliãte. Tertius [c] erat Illi filius Sebas. hic quoq; bello cũ Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræique rursum territi loco cederẽt, solus in aciei vicẽ hosti se opposuit: & nõ paucis letho datis reliquos impressionẽ eius nõ sustinentes, in fugã effusos insectatus est. Hæc fuerũt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo verò tẽpore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorũ exercitus vsque ad vrbẽ accessit, & dũ ille consulturus Deũ de bello, arcẽ ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ XX. stadiorũ spatio vsq; Bethlema pertinet: dicentes ad amicos: ô quã bonã aquam habemus in patria mea, maximè in cisterna portæ vicina: ô si quis eã mihi afferret, id certè magnã quàm multum argenti accipere: tres [d] isti hi auditis, eueſtigio excurrerũt, & cùm per media hostium castra Bethlema pertenissent. hausta aqua per eandẽ viã ad Regẽ sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatẽ eorũ contemnere. eã aquã Rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptã, & ob hoc sibi nõ conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die

[a] Essemus.
[b] Eleazar.
[c] Sebas.
[d] Heroes tres per hostium castra excurrunt, in Bethlehẽ aquam hauriunt, & Davidi afferunt.
[e] Abisam.

DC. ho

DC hostes interemit. Quintus [a] Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumque confecit. Rursum [b] ex prouocatione, cum miræ statu ræ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cō-fodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quū enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os, quod augustum esset, videbat breui fore, vt id nitoribus oppleretur, atque ita desperato exitu, & salute, rugire occœpit. Banaias [c] autem fortè fortuna iter faciēs, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volēs cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclū, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarū regione, & cognito quā esset populi multitudo, post nouem menses viginti dies Hierosolyma reuersus, ad Regē numerum ei populi reddidit, absque tribu Leuitica: quam nondum ad censum vocarat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim nituit, agnoscens in Deum se peccasse; [e] autem reliquorum Israelitarum nume-

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

a Banaias.
b Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.
c Banaias Leonem exanimat.
d Dauid Ioabum ad peragendum censum iubet.
e Numerata populi summa.

Hedio & Ruffinus cap. 13. 2. Reg. 24.

An mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

rus nongenta millia, dumtaxat eorũ qui ad militiã essent idonei. In Iudæ verò tribu quadringẽta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quòd Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum misit, tres *a* optiones offerentem, vt ex his quã mallet eligeret, aut famẽ per septennium duraturã, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerẽdum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo verò hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionẽ, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum *rationem* habuisse videri posset, quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste vinci elegisset, sic quoq; sibi consuluisse qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis cõmune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostium. Hæc ita, vt audiuit Propheta, Deo renunciante, pestilentia *b* in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerẽtur, nec facilè esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incõpertis causis homines rapiebat, aliũ enim post alium efferebatur, & clanculũ obrepens, malũ celeriter exitium afferebat, quidam enim repentè cũ vehementi dolore, & amaro cruciatu animã exhalabãt. alij paulo lentiore vexati malo nec curationem quidem ferre poterãt, sed inter officia medicorum expirabant, alij subitò tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati examinabant

a Dauid tribus malis propositis pestem eligit.

b Ingis Hebræorũ stragem ob pestem à Deo immissam.

bantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur, quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iámque genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum [a] Rex sacrũ inditus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus, de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorẽ pœna dignũ, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missóque ad eum Gado propheta, mandauit [b] vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, ibi sacrificaret: qui mandatũ hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna [c] verò circa tritturam frugũ occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis. quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit: quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrẽ herus ad seruum accederet, ait se velle arcã eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at [d] ille & aream & aratra & boues in holocautoma grati largiri se dixit. precarique vt Deus libẽs ac propitius hoc sacrificiũ admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit [e] vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis auferre sacrificium. Oronna verò dicẽte, factum.

Ann. mundi 2930. Ante Christum natum 1034.

a *Dauid pro innocente orat populo.*

b *Mandat de altari exstruendo.*

c *Oronna Iebusæus Sup. lib. 7. cap. 3. Orphona dicitur.*

d *Oronna aream Dauidi donat.*

e *Pretium pro area dat.*

An. mundi 2930. Ante Chri. nat. 1034.

rum se quicquid Rex vellet: aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructóque ibi altari,& sacrificia & holocaustoma super eo perfecit,& hostias pacificas obtulit, quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat[a] autem is locus in quẽ olim Abrahamus filiũ, vt holocaustomata faceret,adduxerat,& cum iamiam iugulandus esset puer, aries repentè adstãs altari apparuerat, qui pueri vice fuit mactatus, vt iã antè scripsimus.Dauid autẽ cũ animaduertisset se exauditum, & gratũ fuisse sacrificium, decreuit totum illum locũ altare vniuersi populi appellare,& Deo templũ ibi exædificare: quam eius vocem Deus in futurũ ratã esse voluit.mox enim propheta ad eũ misso,illic[b] tẽplũ exstruendũ prædixit à filio quẽ regni successorem esset relicturus. Post hanc Prophetiã iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorũ centum & octuaginta millia.ex his cõstituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad cõuehendos lapides deputauit,ex quib.tria millia & quingentos operariis præfecit. magnã[c] quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiémque cedrinam multã & prægrandẽ, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius cõpiam impetrauerat. dicebat á:q. suis amicis,hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret.& non tum demum eam comportare necesse haberet,adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facilè opus absoluat.

a *Locus altaris extructi.*

Gen.2. Sup.lib.1. cap.11. Hedio & Ruffinus Cap.14.

b *Architecti templi extruendi. 1.Par.22.*

c *Dauid magnã vim ferri,æris & lignorũ cõportat.*

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.

CAP. XI.

d *Extructio templi Solomoni mandatur.*

ACcito[d] deinde Solomoni filio, mandauit vt quãprimũ regnũ adeptus esset, templ

De

Deo construeret, dicens se id voluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruētus haberetur, prædictúmque sibi id ædificiū à fatis destinatū filiorū natu minimo qui Solomon esset appellandus, quem non aliter quàm filium patri ipsi Deo curæ futurum: atque etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omniū est potissimum, pacem habituram vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiā ab intestinis seditionibus. Ergo[a], inquit, quandoquidē à Deo designatus es Rex, an tequam natus, dū operam vt alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colēs & iustitiā atque fortitudinē: & præcepta eius legésque per Mosem traditas obseruans, & ab aliis ea violari non permittens: & insuper templū quod te regnante stitui sibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitū parata tibi relinquam. Scito [b] sanè auri quidē collecta decē millia, argenti verò talentorum centum millia æris item ac ferri tantum congressi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hęc lapidum & lignorum materiem copiosissimā. Habes [c] præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum, & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eúmque perpetuum protectorem habebis. Posthæc adhortatus est principes populi, vt in ea structura filium adiutarēt, & securi de omnibus aduersitatibus, cultui tantum diuino vacarēt. percepturos enim pro hoc pacē & bonum ac legitimum Reipublicæ statum, quæ præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquā [d] antē absolutum fuerit tēplum, iussit Arcam in eo reponi, cæterámq. sacrā sup-

An. mundi 1030. *Ante Christum nat.* 1034.

a *Dauid Salomonem vt Deū colat hortatur.*

b *Thesaurus ad templi structuram congestus.*

c *Adiutores Salomonis in templo ea ædificando.*

d *Mandata de Arca, ceteráque sacra supellectile in templo reponēda.*

An. mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

pellectilẽ cuius receptaculo iam pridẽ templũ debuerat exstrui, nisi patres mandatũ Dei neglexissent, qui præceperat vt quamprimum hostilẽ terram occupassent, templũ illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tã ad filium quàm ad principes. Prægrauante autem iam seni, & corpore per ætatem frigescente, alsiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quúmque ex cõmúni medicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cũ Rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eũ puella: inuẽta [a] est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum, iã enim præ senio ad venereas res elãguerat, sed de hac virgine paulò post incidet mẽtio. Cæterùm [b] quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quòd ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi principatũ deferrent: parauitque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidẽ est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autẽ habebat Adonias Ioabum imperatorem & Põtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebãt, Põtifex Sadocus & propheta Nathã, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos verò qui

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 3. Reg. 1.

a *Dauid alsiosus factus, Abisace eũ recalefecit.*

b *Adonias affectat regnum.*

lij Pontificis & Nathanis Prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc [a] Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniã regnare insciente Dauide: suasítque vt tam propriæ saluti, quàm filij regno consuleret: ingressáque ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & Regẽ adiit. Quo adorato impetratáque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat, indicauit, expositque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit: & Abiatharum Pontificem Ioabúmque principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone ac eius necessariis amicis. addebat etiam totũ populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciát Nathanem venisse vt Regem viseret, statimque admissus percõtabatur, num hodie Regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Paratq; enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulãtes, cũ plausu & alacritate, faustis acclamationibus perpetuũ imperium nouo Regi ominari. Sed neq. me, inquit, vocauit, neque Sadocũ Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc geruntur ex tua sententia. His auditis Rex iubet asciri Bethsabẽ, excesserat enim cu-

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a Bethsabe studium Adoniæ sic suadente Nathane Dauidi indicat.

An. mundi. 2931. *Ante Christum nat.* 1013.

biculo propheta veniente, qua introgressa: Iuro, inquit, tibi maximum Deum regnaturum tuum filium vt iam antè iurauí, eúmq. in solio meo sessurum, ídq. hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitã esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositóq. filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem Gion: vnctúmque [b] sacro oleo Regem declararent. hoc autem munus Sadoci Pontificí, & Nathanæ prophetę iniunxit: mandauítq. vt inuecto per mediã vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret, in æternum Solomon Rex in solio regio sedeat, vt notum fiat vniuerso populo, Regem eum à patre declaratum. Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè & piè præsit tũ Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine morã eum in regiam mulã imponit: & deductum extra vrbẽ ad fontem, oleóq. vnctum: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducũt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: móxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatémq. animum aduertit, choris & tibiis sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul aër resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiuæ audiuẽre, vehementer sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cúmq. nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & cùm Adonias

a *Salomoni iuramento regnum promittitur.*

b *Solomon in Regem vnctus, in solio paterno collocatur.*

Adonias libenter visum iuuenem bonum nunciũ omnatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & Regis voluntatem exposuit. quo audito protinus se omnes è cõuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias [b] autem veritus ne Rex factum eius iniquo animo ferret, suplex ad altare confugit, & hoc aprehẽso se tutabatur. quod vbi ad Solomonẽ est perlatum, quodque rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer simul ac prudenter præteriti quidẽ errati veniam ei concessit, sed præmonito vt caueret in posterum: alioqui, si amplius aliquid nouare deprehẽderetur, ipsũ sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cùm venissent, nouũq. Regem adorassent: iussit eum domum suam abire nihil solicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maximè expediat.

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Adonias ex commotione proripiẽs, ad altaris cornua confugit.*

Dauid [b] autem volens eum totius populi Regẽ declarare, cõuocat principes Hierosolyma, vna cùm Sacerdotibus ac Leuitis quibus recẽsitis inuenit eorũ. qui trigesimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra viginti millia: iudices verò populi & scribas eorum sex millia: ianitorum verò domus Dei quatuor millia: tantundémque eorum qui hymnos Deo canerent, & instrumentis musicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterẽtur. Hos [c] diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, viginti quatuor eorũ cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. Institutq. vt vna cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbatho vsq. sabbathum: atque ita sortitio facta est omniũ cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci &

b *Dauid Leuitas numerat, eorúmque officia distribuit.* 1. *Paral* 23.

c *Diuidit sacerdotum in 24. cognationes.* 2. *Paral.* 24.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Abiathari Pontificum & omnium Principum & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima & post hãc secunda, deincépsque vsque vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq. in hodiernum diẽ. Leuiticam [a] quoque tribũ in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodũ sacerdotibus octoni ministerii dies obuenerũt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Constituit [b] enim eos custodes thesaurorũ Dei, & donariorũ quæ Reges solent dedicare. instituitq. vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisq. vices interdiu noctúque. ei ca cultũ diuini numinis versarentur. sicut olim à Mose præscriptum fuerat. Post [c] hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq. tribunos, centuriones & præfectos assignauit. cõtinebat quæq. pars millia viginti quatuor, voluítq; vt singulæ singulis mensib. stationẽ agerent, circa regiam Solomonis, vnà cũ tribunis suis ac centurionib. & cuique suum ducẽ præfecit, virum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris, eorúmq. cultorib. & armẽtis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse non habeo. Postquam [d] autẽ omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cõcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negociis & facultatib. regis præerãt è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est alloquutus. Fratres & populares, notum vobis esse volo, quòd cùm decreuissem templum extruere, multum auri eũ iu vsum & argenti cẽtum millia talentorum cõparaui. sed Deus ipse per prophetã Nathanẽ me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate vestra gessi, denique hosti-

[a] *Leuitica tribus in partes 24. diuiditur.*

[b] *Thesauri diuini custodes, Mosis posteri. 1 Paral. 26.*

[c] *Copiæ in partes duodecim congestæ. 1. Paral. 27.*

[d] *Dauid principibus tribuum cõuocatis Salomonem cõmendat. 1. Paral. 28.*

M cruo-

i cruore contaminauerim: & filium meum regniq; successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quod etiam maiores nostri Iacobi filij quum duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatū obtinuit, & mihi cùm sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, neq; eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoque postulo, vt Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec cõtra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed sciẽtes hunc diuinitus electum, libenter eius domino sint subiecti. Cùm enim æquum sit, si Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quãto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quàm eiusdẽ honoris participes. Ego sanè nihil magis in votis habeo quàm vt promissiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quam primum totum eam occupet, & in perpetuũ in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurũ est, & omnia rectè euenient, si tu fili mi pietatis & iusticiæ, patriarúmque legũ custodẽ geras: alioquin si hæ nõ seruentur, nihil nisi triste est expectandũ. Hoc [a] sermone finito inspectantibus omnibus Solomoni templi descriptionẽ ac formam dedit, in qua fundamẽta & cellæ tam inferiores quàm superiores, earúmque numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq. vasa tam aurea quàm argẽtea fieri deberent præfiniuit, hortatúsque est eum vt summam diligẽtiam ad hoc opus adhiberet: simúlque principes & tribum Leuiticã, vt eum adiuarent, tum propter ætatem nondũ sat maturam, tum qui diuinitus & ad regnũ esset electus, & ad templum ædificandum, quã quidem fabricam nequaquam fore difficilem,

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Forma templi extruendi Salomoni datur.*

An. mundi 2951. *Ante Christum natum* 1053.

præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis itē argēti, & trabibus fabrorúmque ac cæmentariorū multitudine, & smaragdis aliisque omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorū auri purissimi, ad exornādum adytū & currum Dei, cherubinos, quos oportet supra Arcā stare, eámque protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & a tribus Leuiticæ de suo quoque conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim se cōtributuros talentorum auri quinque millia, & stateres decies mille, argenti verò C. millia, ferri quoque talentorum multa millia, & si qui lapillus aliquis erat pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum, quorum curæ præpositus erat vnus è Mosis posteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totū populum, & maximè Dauid visa principum & sacerdotum reliquorúmq; omniū promptitudine, elata voce Deū laudauit patrē ac conditorē huius vniuersitatis appellitans, fabricatorémq; rerū tam humanarū quàm diuinarū, & præsidē ac gubernatorē generis Hebræorū eorúmque felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hæc precatus omni populo, bona omniā, priuatímque filio mē tem bonā & iustā, omniq; virtute præditā, iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi verò prostrati humi Deum adorauerūt: ver si deinde ad Dauidē, pro omnibus ei bonis, quę ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequēti verò die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis, in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis millibus victimarum mactatis: & tota ea die

a *Principes Israelitarū ingentē vim auri, argēti, aerū & gemmarum ad templi structurum conferunt.* 1. Par. 29.

b *Sacrificia & festiuitas in regni Solomonis confirmatione celebrata.*

Reg

Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomónque denuò est inunctus & legitimus Rex declaratus: simúlque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt. *An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.*

Mors Dauidis, & quæmum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

PAulo autem post Dauid accedente ad seniũ morbo, videns iam imminere sibi mortem, accito Solomone sic illũ est affatus. Ego [a] filij fato vocãte ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quíue post erunt cõmunem ingredior: quam remeari non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè cõsului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit, & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earũ delectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnũ in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationẽ obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium & Amasam filiũ Iethranus. in eum tuo arbitratu animaduertes quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd meipso esset potentior. Commendo [c] tibi etiã

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Reg. 2.

[a] *Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.*

[b] *Dauid Solomoni Ioabum puniendũ mandat.*

[c] *Berzellaei filios Solomoni Dauid commendat.*

An. mundi 2931. Ante Chri. nat. 1033.

Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberalitet cõgessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea a Geræ filiũ Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiciis quando castrũ petebam, móxq. ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nũc occasionem rationabilẽ nactus punito. His mãdatis filio de Republica & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperitãs annos septem menses sex, Hierosolymis verò vniuersę regionis Rex annos triginta tres. vir b optimus & omnibus virtutib. præditus, quas Regẽ tot gentiũ incolumitati prospicientẽ habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminib. pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exẽplo suo militẽ ad præclara facinora excitans, & nõ tanquam dominus pro imperio ad officium cogẽs idem in consiliis prudẽtissimus, & egregiè callẽs quid in præsens, quid ue in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquã ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quãtas nullus alius Rex Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit c autem eum filius Solomõ Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in Regum funeribus. illatis etiam in monumentũ eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facilè sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nã d post annos MCCC. Hyrcanus Põtifex oppugnatus

a *Semei quomodo puniendus.*

b *Aetas & regimen, item virtutes & diuitiæ Dauidis.*

c *Sepulturæ Dauidis splendida.*

d *Hircanus ingentem pecuniæ summã ex Dauidis sepulchro aufert.*

gnatus ab Antiocho cognomine Pio Demetrij filio, volés pecuniam ei dare vt abducto exercitu obsidionē solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis; & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorúmq. parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursū post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta magnam pecuniā sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

An. mund. 2931. Ante Christum nat. 1033.

a Herod. Dauidis pulchrum spoliat.

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.*

II. *De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templū ædificauerit.*

III. *Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.*

IIII. *Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptū transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboamī expeditio & clades: & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.*

VI. *Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanū sub Asano & exercitus eorum interitus.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VII. *Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamarez, & post hunc Amarrum & Achabus filium regnum obtinent.*

VIII. *Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.*

IX. *De Iosaphate rege Hierosolymorum.*

X. *Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.*

Quemodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

CAP. I.

3. Reg. 2. a *Solomon post obitum Davidis, Rex Israelis.*

DE Dauide igitur & eius virtute, quibusque bonorum suæ genti autor fuerit, & quãtis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo volumine docuimus. Cæterũ * postea quam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum bene administratũ diuturnam senectutem. Adonias b verò qui etiam viuente patre occupare conatus est regnũ, accessit ad Regis matrem, eámque blandè salutauit. Qua quærente, nunquid venisset quod opera sua opus haberet, omniáque benignè pollicente, orsus est dicere, ipsam quoque nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi cõsensu regnum sibi deberetur. sed quoniã Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoque libẽter ferre illius dominationem, nec contentum esse præsenti conditione: rogauit deinde, vt apud fratrẽ pro se intercederet, eique persuaderet, vt bona eius pace liceat

b *Adonias cum Abisace coniugiũ expetit.*

ceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quòd pater præsenio congredi cum ea nõ valuisset. Bethsabe verò promisit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio bene eum sperare voluit. tum quòd Rex vltrò fratri gratificari cuperet, tum quòd eo preces matris essent accessuræ: atque ita plenum spe hominem dimisit: móxque ipsa ad filiũ properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. eui cum Rex occurrisset, complexúque eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat *regia sella, sedit*, iussitq; alteram matri à dextris *poni*. Quæ postquam cõsedit. Vnã, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille iuberet quicquid vellet, pium enim esse matri quidlibet concederet nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere, tum illa rogat, vt virginem *Abisacen* Adonię fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirarique se quòd non eadem opera *postularet*, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdoté. Móxq; accito Banaia prefecto satellitum, mandauit [a] vt ei Adoniã fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, [b] inquit, supplicio eximũt tum alij labores acti cũ meo patre, tum illud precipuè quòd vnà cum eo Arcam transtuliſti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neq; hic maneas, neque in cõspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quãdoquidem talia commi-

An. mundi 2932. *Ante Christum natum* 1033.

a *Adonias interficitur*.

b *Abiathar Sacerdotali honore privatur*.

Anno mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

sisti propter quę indignus es, vt honoribus fruaris. Ob hanc itaq; causam ablatus est Sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prędixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cęterum eo tẽpore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificẽ, ex Phineesis gente priuatam vitam egerunt hi: filius [a] Ioſephi Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Maræothus, & Maræothi Aropheus, Arophei Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adonię, valde extimuit. eius enim amicitiã magis quàm Regis coluerat, & ideo nõ immeritò malè ſuſpicans ad altare confugit, impunitatem ſe inde quęſiturum exiſtimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui [b] poſteaquàm de Ioabo renunciatum eſt, miſit Banaiam, qui citaret eum ad ſuum tribunal cauſam dicturum. Ioabus autem negabat ſe fanum relicturum, ſed ibi potius quàm aliâs morituru̇m. Hoc eius reſponſo per Banaiam accepto, Rex iuſſit, vt inibi caput eius ita vt vellet, abſcinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus Imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus verò ſepeliri, vt peccata eius apud poſteros manerent, ipſe verò ac pater innocẽtes eſſent quod ad Ioabi mortem attinet. Banaias verò exſequutus mandatum, ipſe in imperium copiarum ei ſucceſſit. Poſt hęc [c] abrogato Abiathari Pontificatu, Rex ſolum Sadocum id Sacerdotium obtinere voluit. Semei [d] deinde imperauit, domo Hieroſolymis exſtructa inibi apud ſe manere interdicto Cedronis torrentis tranſitu: aut ſi ſecus fecerit eſſe capite mulctãdum. nec contentus interminatione, iureiurando

a *Genealogia Pontificũ Sadoci.*

b *Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias ſurrogatur.*

c *Sadocus loco Abiathari Sacerdotium obtinet.*

d *Semei pœna & mors.*

do hominem ad id mandatum seruandũ adegit. Semeis verò professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuraturus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, quum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum vnà cum illis reuersum, ægrè tulit non præscriptum modò suum contemptim habitum, sed Sacramẽtum etiam Dei violatum. Acciòque mox; Nonne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatem securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudũ sunt promeriti: atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon [a] autem sublatis iam inimicis, regnóque constabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratisque Hierosolymorum mœnibus maioribus multò & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus inuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæque iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

1. Regum 3.

a *Solomon Ægyptiorũ Regis filiam duxit vxorem, regnúmque constabilit.*

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templum ædificauerit.

CAP. II.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1053.

VIsum est autē ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarū holocaustomatū cęlesti numini ablatis: qui honor Dei fuit acceptissimus. illa [a] ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hęc sola vulgò hominum videntur expetenda, hęc sola diuina munificentia digna. Sed [b] da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populum hunc verè ac iustè iudicare valeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quæ nō petierat, additurum, diuitias & gloriā, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiā, qualem antehac nemo habuerit vel regū vel priuatorum. adhęc conseruaturū regnum in eius familia per multas ętates, modò iustus esse pergat Deóq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuas eius virtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculū plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduū, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hęc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertię regię difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ [c] mulieres quęstus meretricij venerunt ad eū, quarum

a *Deus Salomoni in somnis oblatus, quòd maximè cuperet, eum postulare iubet.*

b *Salomon sapientiam à Deo petēs tantum, & diuitias consequitur.*

c *Duæ mulieres sese inuicem de infante permutato accusant.*

quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eadémq; hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantẽ suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illũ dormienti mihi in sinũ imposuit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, sed istius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indiciis deprehendi, & quia tepetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium Domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter, quod meum est, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius verò mortuum: neminéque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussit [a] afferri infantes, tam viuum quàm mortuũ, vocat quendam è satellitibus, imperátque vt stricto gladio, puerum vtrumque secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè damnabat vt puerilem, sed interim cùm vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse, si viuum videat, etiam si alienus existimetur: altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens [b] Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater esset: alterius verò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset,

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1073.

a *Solomon vtrumque puerum secari mãdat.*

b *Ex sermone & gestu mulierum matrem infantis viui Solomon agnouit.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1073.

& amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die nó secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In [a] tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ vsq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbésque in eis sexaginta magnas ac benè munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonẽ vsq; prẽerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimã verò quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphares Itabyrium montẽ & Carmelum totámq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit, & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace [b] enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas quisq; facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij prẽfecti, qui Syrorum cæterorúmq; barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi [c] barbari conferebant in quotidianos regiæ mensę sumptus similę coros triginta, farinę sexaginta, saginatos boues decem,

a *Præfecti & Duces Solomonis.*

3. *Regum 4.*

b *Alma pax Israelitarum Solomonis tempore viget.*

c *Sumptus quotidiani Solomonis.*

& pa-

& pascuales viginti, & saginatos agnos centũ. præter capturas venationum quæ cõstabat cervis ac bubalis, præterque aues & pisces. Tantam [a] etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa Regẽ versabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant, & qui Regiis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo vbicunq; Rex habitaret. Tanta [b] autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atq; etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habentur, lõgè pòst se relinqueret. præcellebat etiã eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo vsq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibúsque & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, at inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vtilitatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes [c] enim cõposuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquam

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Currus & equites Solomonis.*

b *Sapientiã & prudentia Solomonis.*

c *Solomon coniurationum modos quibus Dæmones fugãtur, conscribit.*

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc vsque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendā Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorúmque militum, multos arrepticios percurantem. Modus[a] verò curationis erat hic, Admoto naribus dęmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis *interim mentionem faciens, & incantationes* ab illo inuentas recitās. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suę artis efficaciam, non longè inde imponebat poculum aut pelubrū aqua plenū, imperabátq; dæmonio hominem exeunti vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubiū erat quāta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrē libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia Regis huius natura, quámque carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porrò [b] Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnum successisset, vehemēter est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentē felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum, Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ędificare tēplum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugādis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti ocio decreui vti ad exstruendum cælesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit:

[a] *Iudæi Dæmones ejcit.*

[b] *Iromi legati ad Solomonem.*

quam

quamobrem a rogo vt aliquos vnà cùm meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam, quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm nostrates. mercedis autẽ quanta huiusmodi operariis persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam Epistolam Iromus libenter legit, Solomonique in hunc modum rescripsit, Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi paternum principatum tradidit, viro sapiẽti & omni virtutum genere prædito. Quare cũ nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obsequar, Excisis b enim multis & magnis trabib. cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdémque iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunq; volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòst per tuos Hierosolyma deportẽtur. Tu verò hãc nobis gratiã repones, exportandi ad nos vt frumẽti potestatẽ facias, quo vtpote insulares maximè indigemus. Harum c literarũ exemplaria hodie quoque durant, tam in nostris quàm Tyriorũ annalib. & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à publicorum cõmentariorũ conseruatoribus visendi copia, cõperiet eorum scripta cõsonare cum his, quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, vt qui hęc legunt, sciant, nos nihil veri affingere, neque verisimilia quædam & ad delectationẽ accõmoda narrationi nostræ interserere, atque deinde postulare, vt lector, nihil amplius disquirẽdo fidẽ nobis habeat: quandoquidẽ in hac commentatione à decoro discedere absque nefario scelere non licet. quapropter non recusamus quin scripta nostra reiiciãtur, nisi talia sunt, vt eorũ veritas validissimis argumentis approbari possit. Cæterũ Solomon Rex acceptis Regis Tyrorum literis, & facilitatẽ eius & benevolentiã collau-

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

3 Reg. 5.

a Solomõ ab Iromo fabros & operarios petit.

b Iromus Solomoni ligna promittit eorúmque vicefrumẽtum petit.

c Veritas Tyrorum historiarum.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033

dauid,& insuper quibus ipsum cupere intellexit,præmiis [2]eũ est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autẽ capit sextarios 72. partẽ quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initiis amicitia Regum horum exorta, maioribúsq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuũ firma durauerit. Solomon [b] autẽ à populo suo millia 30. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quò minus labor sentiretur. Decẽ enim millia iussit in Libano syluã per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere. dũ reliqua viginti millia suum opus absoluunt, ita vt quarto demũ mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnib. Adoramus est præpositus, Præterea hos erãt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, cõuectores saxorũ cæteræq; materiæ 70000. & cæmentarij 80000. magistriq; horũ ter mille & 200. iis mandatũ fuerat, vt saxa prægrandia exciderent in vsum fundamentorum templi, eáque in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem cõueherent: idq; non modò indigenis, sed & missis ab Iromo pontificibus erat iunctũ. Exorsúsq; est Solomon fabricã hãc, anno regni sui quarto, secundo mense, (hunc Macedones artemisiũ vocãt, Iar verò Hebræi) annis 610. duob. postquam Israelitæ ex Ægypto excesserãt: mille & 20. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationẽ. post diluuium verò annis 1440. quòd si ab Adamo creato, vsque templi ædificationem temporũ ratio subducatur, comperientur anni 3102. [d] Initium verò fabricandi templi in annum vndecimum regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quæ condita est 240. annis antequam templum extrueretur;

a *Solomon Iromi ingẽtem frumẽti, olei & vini numerũ mittit.*

b *Ordo fabrorum lignariorum in Libano,*

c *Ordo cæmentariorũ & aliorum operariorũ.* Hedio & Ruffinus Cap. 3. 3. *Reg.* 6.

d *Quando ædificatio templi sit inchoata.*

struereturr. Jecit[a] igitur Rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, quę contra omnem temporum iniuriã resistere possent, ita vt cũm contigua terra coalita solum ac firmamentũ imponendis substructionibus præberent, & propter incõcussam soliditatẽ facilè molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quę supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt: exstruxerúntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius[b] ædificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo verò viginti. Super hoc autẽ erat aliud ędificiũ pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autẽ erat ad orientem. Et[c] Porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mẽsuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In[d] circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatę externè parietes templi fulciebant. erántque inter se peruię, & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursum aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt cõiunctæ inferius ędificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumędificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellę quidem suum quęque tectum habebant, non proximo contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat consertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto constibulati firmiores redderẽtur. His[e] trabibus

Ann. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

a *Profunditas fundamentorum templi.*

b *Altitudo, longitudo & latitudo templi.*

c *Porticus ante templum.*

d *Cellæ in circuitu templi constructæ.*

e *Trabes & parietes auro incrustati.*

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1071.

subnexa erãt laquearia politissima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erãt incrustati, ita vt omnia renideren auro, & intrantiũ oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguẽ inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquã mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quã arte congesta viderentur. Porrò ascensum in superiorem templi partem sic commentus est Rex, vt [a] cochleam in hunc vsum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso [b] deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum Sacerdotum cõsecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separãte fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssóq; splendidissima ac mollissima distinctis. Posit [c] hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patẽte dedicauit duos cherubinos ex auro solido, vtrumq; quinq; cubitorũ altitudine, vterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protensas: quapropter nõ longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australẽ parietẽ attingerent, altera septentrionalem: reliquę duę sese cõtingẽtes in medio sitam Arcã protegerent. Hæc cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel cõiicere potest vel eloqui. Pauimentum [d] etiam templi

a *Cochlea.*

b *Templum in partes duas diuisum.*

c *Cherubini duo.*

d *Pauimentum ianuæ, omniáque alia templi illita.*

onſtrauit laminis aureis, ianuę demum ſo- *Anno mundi 2933. Ante Chriſtum nat. 1031.*
ltitudini parietis pro portione conuenien-
ddidit, latas cubitos viginti, & auro illitas.
ıe, vt compendio dicam, nihil tam intus
n foris omiſit, quod non inauraret. Oppan-
eſt prętęrea aulęum & huic ianuę, ſimile
uod interior ianua habuit. Cętęrum porti-
nihil tale habebat. Poſt [a] hęc Solomon ac-
uit Tyro ab Iromo artificem nomine Chi-
um filium mulieris Nephthalitidis, patre
io ab Iſraelitis oriundo, operarium inſignẽ
uauis materia, ſed pręcipuè in auro & ar-
ac ęre. Huius opera vſus eſt in omnib. quę
iciosè in templo fieri voluit. Is [b] fecit duas
mnas æreas craſſitudine quatuor digitorũ,
decem & octo cubitos, quarum circumfe-
a duodecim cubitos complectebatur. his
ſita erãt capitella fuſilia liliata procerita-
inque cubitorum: quibus circundata erãt
cula ęrea quę operiebãt lilia, depẽdebánt
nde duę ſeries malorum punicorũ ducen-
n numero. Has columnas poſuit in aditu
buli, alteram à dextris nominatam iachin,
am à ſiniſtris nominatam boz. Fecit [c] etiã
heneũ fuſile ſemiorbis ſpecie, quod pro-
capacitatẽ appellatũ eſt mare. Erat enim
um patens per dimetientem lineam in cu-
s decẽ, craſſitudine palmari, eius meditul-
ſuſtinebatur ſpira decies replicata, cuius
etiens linea fuit cubitalis. Id labrũ circũ-
ant duodecim iuuenci ad tractus quatuor
orum obuerſi terni, quorum poſtiça ſub-
ɔant vt eis orbiculare illud vas incumbe-
n medio ſui depreſſius. Capiebat autẽ hoc
e cõgiorum tria millia. Fecit prętęrea la-
um decem baſes ęreas quadrangulas, harũ
ɟue longitudine fuit cubitorum quinque,

a *Solomon Tyro Chiramum artificem accerſit.*

3. *Reg. 7.*

b *Columnæ duæ ingentes.*

c *Vas æneum mare appellatum.*

d *Decem baſes æreæ labrorum.*

An. mundi 2933. *Ante Christum nat.* 1031.

latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebãtua. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basiũ vtrinq; inferebantur, erant autẽ hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoq; eisdem cælaturis erant ornatę. Totũ verò opus quatuor rotis sustinebatur, quę fusiles erant, habebántq; modiolos & radios, sesquicubitali inter vtrãq; extremitatẽ interuallo. erántq; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basin coaptatæ cãthis suis insistebant. Angulos autẽ supernè cõtinebant fusiles humeruli manuum extensarũ. His imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære [a] fecit decẽ labra rotũda cõchæ specie, quorũ quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decẽ illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horum quinq; ad sinistrũ latus templi septentrionale collocauit, totidẽ ad dextrũ australe, ita vt orientẽ spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, [b] mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde Sacerdotes templum ingrediẽtes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autẽ vt eorũ aqua purgarentur intestina ac pedes animantiũ ad holocautoma destinatorũ. Fabricauit [c] etiã altare æreum viginti cubitorũ longitudine: totidem latitudine, altitudine

[a] *Decem labra rotũda.*

[b] *Mare & decem labrorum vsus.*

[c] *Altare & vasa ad illud pertinentia.*

Anno mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

a Mensa sacri panis.

b Candelabra.

c Cantharos & phialas.

d Lances.

e Crateras.

f Mensuras.

g Asseres.

h Vestes Sacerdotales.

i Coronam.

...itudine verò decē in quo holocautomata incenderētur. Fecit item vasa eius ex ære omnia lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorē referentia. Mensas quoq; multas dedicauit Rex, & in his vnā magnā aurē. in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebāt phialas & pateras aureas vigesies mille, argentearū quadraginta millia. Cādelabrorum [b] item fecit decē millia, iuxta præceptum Mosis ex quibus vnū in tēplo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legē: & mensam vnā impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri, id enim ad australe latus collocauerat. mediū autem inter vtrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia cōtinebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto, illò enim Arca erat inferenda. Cantharorū [c] autē vinariorū octuaginta millia Rex cōparauit & phialarū aurearum millia decem, argentearum verò alterū tantum. Lancium [d] itē aurearum, ad offerendum in eis similā maceratā ad altare, octuaginta millia, duplū verò argētearum. Craterarū [e] quoq; in quib. similā oleo subigebant, sexaginta millia aurearū, & alterū tantū argentearū. Mensurarū [f] verò quales Mosi hīnę vocantur & assaron, aureārū erāt viginti millia, & duplicatus numerus argentearū. Acerræ [g] quoq; aureæ quibus odoramenta in tēplū inferri solent, erāt numero viginti millia: & aliæ quibus defenebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia paratæ erant & [h] Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cū suis gēmis in vniuersū mille. Corona [i] verò in qua Moses Dei nomē

An. mundi. 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

inscripsit, vnica fuit, & vsq; in hodiernum permansit. Stolas [a] autem Sacerdotales è byſſo fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarũ quales Moſes præſcripſit CCM. Itẽ alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Inſtrumentorum præterea muſicorum, quæ [b] naula & cynnitæ vocãtur, in vſum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate vſus hęc in theſauris Dei cõdidit. Circũdedit [c] deinde tẽplo ſeptum quoddam trium cubitorũ altitudine, quod noſtra lingua giſon vocamus, excluſurum profanam multitudinem, & ſolos Sacerdotes admiſſurum. extra hoc ſeptum erat [d] fanum, portucibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarũ ſingulæ ſingulos vẽtos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac caſto & præſcriptorum legis obſeruanti, acceſſus patebat. Dici autẽ non poteſt, ac vix etiã oculis credi, quàm mirãdũ fuerit illud exterius fanũ: vallibus [e] enim expletis, tã profundis, vt ad proſpectum oculi caligarẽt, & aggeſta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici mõtis in quo templum exſtructũ eſt, æquauit: atq; hoc modo factum eſt vt area fani cum ſolo templi ęquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnę è natiuo ſaxo ſuſtentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores vero habebant, omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donariis ſeptennio perfectis, non ad opulentię modò, ſed & celebritatis oſtentationem: quę enim ętatem integram hominis poſcere videbantur tã breui, ſi ad magnitudinem conferatur, tempore exact

a *Stola Leuitarum.*

b *Naula & cinnyra.*

c *Septum circa templum.*

d *Fanum.*

e *Valles ingẽtes in quibus templũ fuit extructũ implẽtur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4. 3. *Reg.* 8.

erant absoluta: Solomon Rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam, denunciatáque a omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus, inciditque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes b igitur Arcam: & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: acceßerúntque illò cũ victimis tam Rex quàm vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circunquaque totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est obortа, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum verò iam in ádytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli verò baiulãtes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub vmbella aut tholo protexerunt, continebat c hæc nihil aliud quã duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum d autem & mensam & Altare æreum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: vbi quoti-

An. mundi 2941. Ante Chr. nat. 1023.

a *Solomonis templũ mẽse Octobri consecratũ.*

b *Arca Dei in templum transportatur.*

c *Sacerdotes Arcam Dei in qua decẽ præcepta tabulæ lapideæ inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt.*

d *Candelabrum, mensa & altare aureum,*

An. mundi 2491. *Ante Christum nat.* 1013.

dianas hostias offerebant. Cæterùm [a] Altare æreum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. *reliquorum verò vasorum instrumentũ* omne in vnum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebãt ritè peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repentè globus [b] nebulæ, non asper, nec qualis in hyberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templũ influxit: & primò Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templũ descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia voluẽtibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbísque & se & Deo dignis cæleste numen est allocutus. Tu [c] quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec [d] ignoramus te tibiipsi hanc vniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari cõstat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc [e] verò templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificiis ac precibus in cælum missis tibi propitio litaremus, certò persuasi quod & hic ades, & nusquã interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quò minus vbicunq; te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his, qui te desiderant, nocte diéque præsens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidẽtia. Hunc Dauidi suo patri futura quæque iam euenerint, quæque euentura sint prædixisse: hũc ipsi nondũ nato nomẽ imposuisse, quo vocandus esset, quódque paterni regni successo

templum

[a] *Altare æreum.*

[b] *Nebula in templo.*

[c] *Precatio Salomonis ad Deum.*

[d] *Deus immensus.*

[e] *Causa extructi tẽpli.*

templum ei exædificaturus esset, prænunciasse, ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & [a] de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinē dextera: Operibus quidem [b], inquit, impossibile est hominibus gratiā Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numē indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniāt, sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus est, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihiipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti, precórque vt in posterum largiaris quę Deus hominibus caris largiri potest, & familiā nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurū & per innumeras successiones propagandū. Hæc igitur nobis concede, simúlque meis omnibus virtutem qua potissimum delectaris. Ad [c] hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templū incolendū deducas, vt nobis appareat in terris quoque te degere. Alioquin tibi parum sit domicilium vniuersum hoc cœli cōuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu ta-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Deus verax in promissis.*

b *Oratio Salomonis, qua primū Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.*

c *Salomon Deum vt templū hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.*

An. mundi 2941. Ante Christum natum 1023.

men hoc proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatũ prolapsus, ob hoc te affligere aut sterilitate terræ, aut pestilẽtia, similíve malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animadvertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec [a] solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut undecũque profecti in hoc loco boni quippiã impetrare à te voluerint exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd tu & hãc ædẽ apud nos tibi exstrui voluisti. & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libẽter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tũ bonarum rerum omniũ largitorẽ. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiásq; ad altare adhibuit: quúmque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis [b] enim ex aëre emicans, omnibúsque inspectãtibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit. ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturã fecit, in eo tẽplo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autẽ ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quando quidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum [c] admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum

a Petri quoque vt exaudiantur in hoc loco precatur.

b Salomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit.

3. Reg. 2.

c Salomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur.

mum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tãta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimãdum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimẽtũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcionẽ dimisit, sacris primũ factis tã pro se quã pro populo: mactauitq; [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatnordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autẽ his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatíque vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autẽ iter gaudentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cũ iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodque seruaturus esset [illegible] templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cũ sub subiecto populo iustitiam colerent: in primísque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum fe-

An. mundi 1941. *Ante Christum nat.* 1023.

3. Reg. 8.

a *Solomonis in templi dedicationem sacrificia.*

b *Scenopegia festum.*

c *Populum rex dimittit.*

3. Reg. 9.

d *Solomoni Deus iterũ apparet, eique bona quæque si à paternis præceptis nusquam discederet, pollicetur.*

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1023.

licitatis fastigium euehendum, & gentis eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quòd [a] si prodito & obliuioni traditio pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gẽtis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum præuaricationẽ hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denũciata sacræ literæ continẽt. Absoluta [b] autẽ templi fabrica: quæ septennio, vt dictũ est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impẽdit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quã credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectũ est, regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo structeretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarũ Regis ac gentis est ædificata. Operæpretium au-

a *Commination grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.*

Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Salomonis regia tredecim annis absoluitur.*

tem fuerit totum eius ordinem ac disposition-
nem indicasse, vt ex eius descriptione totã am-
plitudinem lector colligere ac cõsiderare pos-
sit. Basilica[a] erat magna & pulchra, multis co-
lumnis sustulta, quam ad causas forenses agitã-
das, & lites decernendas condidit, capacẽ mul-
titudinis, quæ eò ius peteret, longã cubitos cẽ-
tum, latam quinquaginta, altam triginta; hanc
sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant,
tectam opere Corinthiaco, additis parilibus po-
stibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci
si nul & munimentum. In eius medio fuit æ-
des alia, quadrata, lata triginta cubitos, colum-
nis validis suffulta: & in ea [b] tribunal magnifi-
cum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic [c] ædi-
ficio coniuncta erat domus in vsum Reginę fa-
cta, & aliæ aulæ quò se negocijs peractis animi
causa conferebant, omnes cedrinis tabulis cõ-
stratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõ-
structæ, partim ita vt solent regiæ vel tẽpla, in-
crustatæ pretioso marmore quod è locis eò no-
mine celebribus apportatur. Et [d] tribus quidem
ordinib. aulæis Babylonicis prætexebãtur: quar
tus verò sculptorum admirabile artificiũ ostẽ-
tabat, in quo effictæ erant variæ arborũ ac plã-
tarum species, frondibus & foliis tanta subtili-
tate expressis vt agitari quodammodo viderẽ-
tur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad la-
cunar, opere albario tectũ, & discoloribus pictu
ris erat variegatum. Præter [e] hæc erãt & alia cu-
bicula ad voluptatẽ facta & porticus ad ornatũ
regiæ longissimæ, in quibus splendidissima tri-
clinia referta auro, vt q̃ aurea suppellẽctili ad
omne regij cõuiuij ministeriũ erant instructis-
sima. Difficile est enumerare amplitudinem ac
varietatem aularũ, tam maiorũ quàm medio-
crium, tũ quæ sub terra latebant, quæve in æ-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Basilica.*

b *Tribunal.*

c *Regina domus aliaque aulæ.*

d *Ornamenta Salomonis regia.*

e *Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili ra-ferta.*

3. Reg. 10.

Ann. mundi 2941. Ante Chri. num. 1031.

rem eleganuſſimè attollebantur. In ſumma totum ędificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento conſtabat, diſpoſitis per parietes & laquearia variis lapillis auro incluſis, quemadmodum & in ornatu templi factũ fuerat. Quin [a] & ex ebore factum erat præg ãde ſolium cælatum, ſpecie tribunalis, quod ſex gradib. aſcendebatur, inquorũ ſingulis in extremitatibus leonum effigies erãt impoſitæ, totidem aliis ſupernè imminẽtibus, qua verò parte Rex inſidebat, manuũ effigies eũ excipiebãt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergum ſuum reſpiciens: totúmq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomõ viginti annis perfecit, conferente magnã auri vim, maiorẽ argenti Iromo Tyriorum rege, & præter hęc cedri atque pinus materiẽ. Sed [b] ipſe maximis donis Iromum eſt remuneratus, ſingulis annis frumentum ei mittẽs & vinum atque oleũ, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod inſulã incoleret. Præterea Galileæ oppida, numero viginti nõ eſſe procul à Tyro diſſita ei donauit, quæ cũ ille perluſtrata ſatis cõſideraſſet & non valde probaſſet, renunciari iuſſit Solomoni, ſibi nõ eſſe opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalõ eſt appellata, voce Phœnicũ lingua id quod diſplicet ſignificante. Quæſtiones [c] etiã ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonẽ tranſmiſit, rogans vt eas explicaret, & dubitationẽ ſibi omnem eximeret. At ille callens huiuſmodi rerum ac natura prudentiſſimus, nihil inexplicatum relinquebat: ſed omnia ratione pertuncens, & perſcrutatus eorum intellectum, apertiſſimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum ſermonem eſt interpretatus, in hũc modum ſcribẽs:

a *Solomonis ſolium ex ebore factũ.*

b *Gratitudo Solomonis erga Iromũ pro acceptis beneficiis.*

c *Solomõ Tyrio Regi anigmata quædã explicat.*

d *Menander Hiſtoriogra phus Solomonis & Iromi meminit.*

3. Reg. 5.

3. Reg. 9.

3. Reg 5.

Defun-

Defuncto Abibalo succeſſit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggeſſit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idẽ materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartæ noua inſtaurauit, primúſq; Herculi ſtatuam erexit menſe peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos ſuſcepta, quòd debita tributa non perſoluerẽt, ſubactis illis victor eſt domum reuerſus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adoleſcens, qui problemata à Solomone Hieroſolymorũ Rege iniũcta diſſoluebat. Meminit [a] & Dius ſic ſcribẽs. Abibalo defũcto filius eius Iromus regnũ excepit. Is orientalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit, templũ quoque Iouis Olympij: quod antè ſeparatum erat, medio ſpacio repleto aggeribus cum vrbe cõiũxit, & aureis donariis ornauit. conſcenſo deinde Libano materiem ad ſtructuram templorũ cæcidit. Additque [b] Solomonem Hieroſolymorũ Regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, ſolutionem eorũ poſtulantem: quòd cũ ille nõ valuiſſet, magna pecunia mulctatum eſſe. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium propoſita explicuiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis quum Solomon hæreret, maiorẽ etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterùm [c] Rex quum videret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatem egere, nec ea dignitati vrbis ſatis reſpondere, & muros inſtauravit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit [d] etiam vrbes vel præcipuis annumeraudas, Aſorum [e] & Magedonem, & tertiam

Ann. mundi 3941. Ante Chriſtum nat. 1023.

a *Dius Iromi meminit.*

d *Dius de Solomone.*

c *Solomon Hieroſolymas muros inſtaurat, & turres erigit.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

d *Solomõ vrbes aliquot condit.*

e *Aſorum, Magedo, Gazaras*

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

Gazara Palæstinæ vrbẽ, quã Pharao Rex Ægypti bello aggressus expugnauerat., occisisq; ad vnũ habitatoribus diruerat,ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuò Rex eã exædificauit,quòd esset natura muni a,& ad bella rerúmq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera[a] Betachora,altera[b] Baleth vocabatur.necnõ & alias ad secessus voluptarios aptas ob aeris temperiẽ fructuúmq; vbertatem, & perennib.aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam,eiúsq; regionis potitus,vrbem ibi maximam condidit , duorũ dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate verò vnius,ad magnam autem Babylonem inde sex dierũ via protendebatur. Quare autem à reliquis cultę Syriæ partib.hęc vrbs tam procul habitetur,causa est hæc, quòd mediterranea per desertum petentibus, ibi demũ fontes ac putei reperiũtur.Hac igitur vrbe extructa,& mœnibus validissimis ęincta, Thamadoram [c]eam appellauit, quo nomine etiã nunc à Syris vocitatur.Græci Palmirã nominant. Atque hæc fuerũt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere , quî factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minęo ille qũi Memphin condidit,quíque multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit,vsque ad Solomonis tempora, per mille trecẽtos & amplius annos [d] Pharaones dicti sint,à quodã Rege nomine desumpto: operæ precĩu existimo eorum ignorantiæ mederi , & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Regem Ægyptiis sonat. Opinor autẽ ipsos à pueritia nominibus aliis discretos,quàm primũ Reges creati fuerint,potestatis eius nomen patriæ linguæ vernaculũ assumere. Nam & Alexan-

a *Betachora.*
b *Baleth.*
c *Thademora, sive Palmira.*
d *Ægyptiorum Reges cur Pharaones dicti.*

lexandrini Reges aliis prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habẽtes, Cæsares [b] appellãtur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditariũ in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnasseus cum cccxxx. Reges post Minæũ Memphis conditorẽ deinceps successisse dixerit. nomina [c] eorũ nõ recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperiũ arripuisset, nom̃ẽ eius ponit Nicaulem, nimirum ea de causa quòd cùm soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsis nomen dicere. Ego verò in nostræ gentis commentariis reperi, quòd post Solomonis socerum Pharaonẽ nemo Ægyptiorũ Regũ amplius hoc nomine sit vocatus: & [d] q̃ post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopię regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nũc verò ideo hæc memorani, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorũ in multis cõsentire. Solomon [e] autẽ Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & imperiũ eius detrectabant, sub ditionẽ suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cùm tãm multas gẽtes Deus sub eorũ imperium subdidisset, ex his potiùs quàm deiectis eiusmodi conditionis homines cẽserentur: sed omnes arma & currus atq. equos & rẽ militarẽ tractare malebant. Chananæis [f] verò quos

An. mundi 2953. *Ante Christum nat.* 1011.

a *Ptolemæi*
b *Cæsares.*
c *Herodotus Ægyptiorum Regũ nomina non recenset.*
d *Nicaule Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.*
3. *Reg.* 10.
e *Solomon Chananæorũ reliquias tributa pendere cogit.*
3. *Reg.* 10.
f *Hebræorũ libertas, & Chananæorũ seruitus.*

An. mundi 2953. *Ante Chri.* nat. 1021.

ad seruitutẽ abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essẽt regij, & sua cuiq. opera atque negocia prescriberent. Quin [a] & classem Rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrũ, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur: nõ procul ab Elena vrbe, quæ regio tum in Hebræorũ ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Iromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigãtes cum Regiis procuratoribus in regionẽ Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurũ illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talẽtis retrò ad Regem sunt reuersi. Interim [b] ad Ægypti Æthiopiæq. Reginã, mulierẽ sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiã, Solomonis virtutum ac sapiẽtiæ fama delata, cupiditas eã incessit coram visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; susceptа longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cũ eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secũ camelos onustos auro & variis aromatibus lapillisq; pretiosis. Rex verò honorificẽtissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & [c] propositiones illius pro sua prudẽtia facilè explicãs, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maioré experta quàm audierat: magísque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem quòd hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognomen

a *Solomonis classis.* 3. *Reg.* 10.

b *Ægypti & Æthiopia Regina ad Solomonem venit.*

c *Solomon Reginæ animi mala cum prudentia explicat.*

d *Æthiopia Regina Solomonis sapientiam stupet.*

men Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorũ sumptus tam dapsiles apparatúmque ministerij nã & cultu erant decentissimo, & per quàm scitè omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret quãtáq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc [a] quotidie contẽplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenuè fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cunctã ius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet, ac prudentia, vel tam amplum regnũ tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quam-vis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamẽ res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cùm de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macti tãta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec [b] contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatũ vim magnæ æstimationis, lapillorúmque preciosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio, illius Reginę munificentiæ ferri acceptã oporteat. Nec [c] minora fuêre quæ ipsa à Rege cepit, optionę etiã illi permissa. nihil enim roganti negatum est:

Ann. mundi 2953. Ante Christum nat. 1011.

[a] *Æthiopię Regina Salomonis prudentiam & sapientiam laudat.*

[b] *Salomonę Regina splẽdida munera donat.*

[c] *Salomon Reginæ liberalitatẽ remunerat.* Hedio & Ruffinum cap. 7.

An. mundi 2953. Ante Christum nat. 1011.

sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatē. Atque ita Ægyptiorum Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per[a] idē tempus allatis ex Aurea, sicut vocāt, terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiúsque parte vsus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diurnos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocātur, quæque ad illiciendos emptores hac appellatione māgonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu siculnam materiam referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atque hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsum conuiuij singulari arte fabrefacta, reliquámque omnem suppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum Regi referebant, multúmq; eboris, & mācipia Æthiopica & simias. Ea[b] nauiga-

[a] *Ligna pretiosa Solomonis allata.*

[b] *Solomonis naues in itinere triennium absumebant.*

sio

tio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celerrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapiẽtia diuagabatur: quæ exciti pleriq; Reges, quo certiores de iã dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant & exquisita munificẽtia studiosos eius se declarabant. Mittebãtur a vasa tã aurea quàm argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi b præterea currúsq. & muli subuehẽdis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine Regi placituri videbãtur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quẽ iam antè habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederẽt. Habuit enim prius currus mille equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, vt collati ad cęteros omnes post se relinquerẽt. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissõq. capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramẽtis auri capillũ quotidie spargebãt, vt ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorũ reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste cãdida manè solebat vrbem egredi. aberat ab Hierosolymis duorũ schœnorum spacio prædium nomine c Hettan: hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locũ vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidẽtia rebus in omnibus vtebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit. sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant, silice d cõstrauit, tũ vt vltro citróque commeãtibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributúsq. oppida-

An. mundi 2951. Ante Chri. nat. 1011.

a *Salomoni plerique Reges exquisita munera mittunt.*

b *Munera Salomoni allata, eiúsq. equitatus.*

c *Hettan.*

d *Via circũ Hierosolyma silice strata.*

An. mundi 2964. Ante Christum natum 1000.

tim curribus, & in singula certo numero ad habendum præfinito, circa se quidē pancos reseruauit: loca verò vbi alebantur, [a] curruū oppida appellauit. Argenti [b] etiā tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores ante hac nūquam in Iudæa visas, in cāpis eius adeò multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit [c] etiam negotiatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argēti drachmarum pretio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & transeuphratenses mittere solebat. Quúmque esset omnium Regū gloriosissimus & piissimus, & opibus ac prudētia omnes superasset, qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patriis moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam [d] insaniens in mulieres, & in rebus venereis immodicus, nō cōtentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atque ita contēptis semel Mosis institutis, quæ nōnisi gētis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hāc ipsam rē legislator pręcauere voluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implicarētur ritibus, néve relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Solomon contempsit, voluptate irrationali victus: ductísque vxorib. è principibus virisque illustribus prognatis septingentis numero, & cōcubinis trecentis, & in his Ægyptiorū Regis filia, adeò consuetudine earū est captus, vt ritus earum imitaretur, quò magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mēte iā paulatim

a *Oppida curruum.*

b *Argenti Solomonis tempore, copia.*

c *Equi Ægyptiaci.*

3. Regum 11. d *Solomon exteras matrimonio sibi iungens, ab iis seducitur.*

dum senescente, magis etiã patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierũ exterarum ritibus assuevit: quamuis iã ante quoque à præscripto legum discesserat, quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut soli o suo leonum post apposuit. Nã neque illa fas erat facere. Cúmq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutẽ, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetit. Venit itaq; ad illũ propheta missus à Deo, dicens [a] neq; clam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non aliũ successorem futurum: sed post hunc defunctum filium pœnas daturum: ita tamẽ vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua Deus vnum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suscipiebatur, in contrariũ vergẽte. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationẽ est elapsum, dũ hostis eis, Deo hoc volente, exortus est, cui nomen [b] Aderus, Regi infensus ob causã hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cúmq; Ioabus copiarum Dauidis imperator Idumæã subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatẽ arma ferre possent, internecione intra semestre deletis, hic etiam puer adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euasit: ab eo comiter exceptus, & domũ & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius est cõsecutus: & postquam ad-

An. mundi 2964. Ante Christum nat. 1000.

a *Pœne Salomoni insurrexit, ob Deos alienos respexit.*

b *Aderus Solomoni infensus.*

c *Aderus in Ægyptum profugit.*

Ann. mundi. 2964. ante Christum ann. 1000.

leuit tam carus ei factus est, vt Rex cõiugis suæ sororem, nomine Taphinem, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò [a] accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem perconstante quid illi deesset, quáve sua iniuria prouocatus relinquere amicum benè meritum cuperet, etsi non semel id petitũ, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cùm iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus [b] Impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæã reuertitur. & cum nõ posset gentem suam ad defectionẽ à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidiis impositis in officio continerentur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi [c] cum incidisset in quendam Razarum, qui defecerat à Sophenæ Rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israelitarum dictionem crebrò irrumpendo, vino adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi [d] extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabataei filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ muri, quando Hierosolyma moenibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt Rex, comprobata hominis industria, præmio dignum iudicãs, eum Iosephi tribui præfecerit. Ad quam

a *Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permitteret, orat.*

b *Aderus in Idumæã reuertitur, inde in Syriam se confert.*

c *Razarum cum Adero hostis Solomonis.*

d *Hieroboamus filius Solomonem infestat.*

dum

dam Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam [a] ei fit Propheta nomine Achaia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissóque in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, sciſſo imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiâ colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quãtum scis Dauidẽ prius fuisse. His Prophetæ verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam prouenit, non immemor præsagij Prophetici solicitare populũ cœpit, vt à Solomone desceret, ipsique principatum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At [b] ille ad Susacum Ægypti Regem profugus & præsens periculũ euasit, & manendo illic vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

An. mundi 2971. Ante Chri. Num nat. 993.

a *Achiæ Prophetæ Hieroboamum decem tribuum Regem futurũ ostendit.*

b *Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vsque ad Solomonis obitum manet.*

Solomone defuncto populus à Roboame eius filio desciens, Hieroboamum decem tribuum Regem facit.

CAP. III.

[c] SOlomon autẽ iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ verò nonaginta quatuor: sepelisúrq. Hierosolymis,

c *Mors Solomonis.*

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

omnium Regum felicissimus & opulentissimus atq; prudentissimus, excepto peccato, ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. Cæterũ defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboámum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima veniisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt [a] itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de seruitio remitteret, & patre suo vellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari malket quàm metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionẽ venit, quòd sine mora votis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benè merendum. nonnihil tamen spei suberat, quòd non statim essent repulsam passi. Interim [b] ille conuocatis paternis amicis consultabat, quale responsum populo dari oporteat. qui quum benè ipsi cuperent, & populi naturam probè callerent, suaserunt, vt comiter populũ alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio, ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facilè illũ amaturos, quòd natura ita comparatũ sit, vt subiecti delectentur Regibus mansueris, & de suo fastigio nonnihil se demittentibus. Ibi Deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sententia certè ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4.

3. Reg. 12.

a *Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.*

b *Seniorum consilium salubre.*

accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito se- Ann. mundi
niorum consilio, quid ipsis videretur, proferre 2971.
iussit. Illi, quia nec per ætatẽ poterãt, nec Deus Ante Chri-
sinebat, vlteriora cernere, autores ei fuũt sic ad stum nat.
populũ respondendi: minimum digitum ipsius 993.
crassiorem esse quàm patris lumbi fuerint: & si
ab illo duriter habitos se putarent, durius etiã
in posterum tractandos esse: & si ab illo scuti-
cis cæsi fuissent, expectandũ vt ab illo scorpio-
nibus flagellarentur. His delectatus Rex, & ra-
tus decere maiestatem principatus tale respon-
sum, postquam tertia die populus ad audiendũ
conuenit, omnibus expectatione suspensis, &
existimantibus benignum aliquid sibi propo-
nendum, omisso amicorum cõsilio, ex [a] iuue-
num sententia respondit, non sine Dei volun-
tate, vt Achiæ vaticinium suus euentus seque-
retur. Icti enim velut ferro tam duris verbis
nõ secus ac si minis ad rem iã esset peruentum,
per indignationem vno ore exclamant, nihil [b]
sibi futurum amplius cum Dauidis progenie,
haberet ipse templum quod pater exstruxisset,
manifestè defectionem p̃æ se ferentes. Adeó-
que pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem
regium, missum ad excusandum iuuenilis lin-
guæ petulãtiam, placandósq; concitati vulgi a-
nimos, ne auditum quidem lapidibus obrue-
rint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat,
se in famulo saxis impetitum, veritúsq; ne cõ-
ceptum semel odiũ in ipsius caput effunderetur, trepidè conscenso curru quantum potuit,
Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac
Beniamis tribus communibus suffragiis Regem
eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo
die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo
imperium detulit. id [c] Roboamus ægrè ferens,
conuentu duarum tribuum sibi subditarum

a *Iuniorum consilium, quod Roboã, seniorũ spreto, sequitur.*

b *Israelitæ pristinam suæ repulsam passi à Roboamo deficiunt.*

c *Roboam apostatas vi retractaturus à proposito abstinere iubetur.*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

indicto, & delectu CLXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetã interceſſiſſet, admonens nefas eſſe ciuile bellũ mouere, præſertim cum Deo volente populus ab eo defeciſſet. Nunc [a] prius Hieroboami Iſraelitarum Regis geſta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum Regis dicemus, ſerie narrationis ita poſtulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis conſtructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo poſt inſtante Scenopegia, cogitans ſecum, quòd ſi permitteret populo Hieroſolymitanam profectionem, & feſti illic celebrandi poteſtatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facilè mutata voluntate, ſéque relicto ad priorem regem accedere poſſet, idque non dominationi ſuæ tãtum, verum etiam vitæ periculoſum foret, ſtatuit hoc modo rebus ſuis conſulere. Duas [b] vitulas ex auro fecit, & conſtructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum ſitum eſt ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobiq; conſecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipſe præerat, pro concione in hunc modum eas eſt allocutus. Viri populares, [c] notum vobis exiſtimo, quòd nullus locus Deo eſt vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: ſed vbique nota exaudit, vbiq; cultores ſuos reſpicit. Quare nõ placet mihi, hoc tempore vos Hieroſolyma vrbem infenſam longo itinere proficiſci religionis ergò. Homo illud templum ſtatuit, quem admodũ & ego duas aureas vitulas cõſecraui, alteram in Bethelis, alterã in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas cõfluentes, illic Deum ritè adore-

a *Regia Ieroboami.*

b *Vitulæ Ieroboami confectæ.*

c *Ieroboam idololatriæ ſuaſor.*

tis.

tis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq. ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa [a] fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente sacram septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: móxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cúmque iam holocaustomata in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His [c] prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: móxque [d] sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum

Ann. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Neglectus cultus diuini omnium malorum causa.* 3. Reg. 13.

b *Vaticinium contra altare in Bethel.*

c *Miraculo vaticinium cõfirmatur.*

d *Emortua dextra sanitas restituitur.*

Ann. mundi 2971. Ante Chri. natum 993.

esse ad diuinum, rogauit eum, vt Deum erotaret, quò affectæ dexteræ vigorem pristinũ redderet, quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetã vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur quà venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eò magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat a in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus, cúmque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigiis per eũ patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne Rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filiis vt eueſtigio asinum stratum ad iter sibi expedirent. quibus impigrè iussa exsecutis, cõscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primò salutauit: deinde expostulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certè apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens retertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ, quæque [illegible]

Hedio & Ruffinus cap. 9.

a *Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur.*

denunciant. Fore [a] enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paterni monumenti inferatur. Hæc autem Deo volente, contigisse opinor, quò minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymâ, leo factus obuiâ, detractum de iumento necauit, nihil læso asino imo & illũ & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec viatores quidã rem visam pseudoprophetę renunciauerũt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, ibiq; magnificè sepelit, monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrẽt. Vera enim esse quæcunq; ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis, ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam in confuso ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetę reddita, & iniuncta filiis mandata, cũ esset vir malus & impius. Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo [b] verò de altari & sua ipsius manu referente, ac verè hominẽ Dei vatémq; optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionẽ maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dũ altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quòd tot ac tantarũ victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremò vatis mortem indicat, à leone esse necatũ: adeò, nihil diuinũ, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentẽ eius à Deo & iustis ac piis operib. in eorum auersam in extremam impietatem præcipitauit. In tantum enim posthac contra opem

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Inobedientiæ prophetæ pœna & sepultura.*

b *Iadonis Prophetiã Ieroboamo Pseudoprophetæ offuscat.*

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 913.

ius ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo in dies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is [a] duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc Bethleem, Etame, Thecos, Bethsar, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æquè magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulísq; sua præsidia & præfectos imposuit, frumento, vino, oleo, cæterísq. commeatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quàtus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarũ ditione cõfluxerunt, Sacerdotes & Leuitæ, & quotquot è reliqua plebe erãt boni ac iusti, patrias suas relinquebãt, vt Hierosolymis Deũ colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factum est, vt Heroboami regnũ integro triennio talibus accessionib. cresceret. Qui [c] cum expriore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatã aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia progenitam, ex qua Abiæ pater factus est: & quamuis etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham, erãt enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta, & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiã verò Machæ filiũ successorẽ sibi designauit, eiúsque fidei thesauros suos & munitissimas quasq. vrbes credidit. Sed vt plerunque solent mortales fortuna blandiente cotrũpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns [d] enim sui regni tan-

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Roboami vrbes munitæ.*

2. *Paral.* 11.

b *Pij Israelitæ vedeunt ad Roboamum.*

c *Roboami vxores & liberi.*

d *Regis ad exemplum suum componitur orbis.*

ta lis

ea incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus cõtemptor veræ religionis, ita vt etiã populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidẽ ea est rerum humanarũ natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studiis Regem suum offenderet.

An. mundi 1975. Ante Christ. nat. 989.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit.

CAP. IIII.

HAnc cõtumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic [a] enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum cõtra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus 10200. equitum 60000. peditũ 400000. eius miles maximè ex Afris cõstabat ac Æthiopibus. Irrumpẽs igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suã recepit, quibus præsidio firmatis, postremo [b] Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus, ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samæas [c] quoq; Prophetes eos certiuit, dicens Deum minari desertũ se illos, qui cultum ipsius priores deseruerãt, quãobrem consternati: & videntes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cæperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum deditos. Deus autem videns eos sic ab-

Alias cap. 2 Susacus magno copijs Iudæam inuadit.

b Hierosolyma obsessa.

c Samæas Prophetes Iudæorum impietatem arguit.

2. Paral. 12. d Samæas populum cõsolatur.

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

fectos,& peccata ſua confitentes,per Prophetã denunciauit,nolle ſe eos perdere:ſubditurũ tamen Ægyptiis,vt experiantur, vtrum commodius ſit,Deo ſeruire an homini- Suſacus autem Roboamo propter metum dedente Vrbem,cõditiones non ſeruauit. ſed [a] deprædatus templum,theſauros tum Deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine,ac ne ſcrupulo quidem relicto.Detraxit etiam aurea ſcuta & clypeos, quos Salomon Rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit,quas Dauid dedicauerat,à Sophenæ Rege acceptas: atq; ita cum optima præda domum eſt reuerſus.Meminit [b] autẽ huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantũ errans,& quòd, peruaſis multis aliis gentibus, etiam Palæſtinam Syriã ſubiugarit,hominibus non expectata vi,deditionẽ facientibus. Apparet autem ſatis,quòd noſtrã gentem dicere velit ab Ægyptio ſubactam.narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos, qui prius,quàm martem experirentur,deditionem feciſſent,in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex noſter qui vrbem,antequam oppugnaretur,dedidit,Idem ait Æthiopas quoque ab Ægyptiis circumciſionem virilium didiciſſe. Phœnicas enim & Syros Palæſtinos fateri ſe hãc ab Ægyptiis accepiſſe. Conſtat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæſtina Syriæ præterquàm nos. Sed de his quiſque ſuo arbitratu ſentiat. Poſt [c] Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorũ numerum refeceit,eáq; ſcutariis & excubitoribus ſuis aſſignauit: & ſine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore,quietus regni ſui tempora exhibi paſſus eſt, meru cohibente, eò quòd perpetuum

[a] *Hierosolyma & templum depradatur. 3. Reg. 14.*

[b] *Herodotus de hac expeditione quid scripserit.*

[c] *Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum fecit.*

[d] *Roboamus moritur cui Abias in regno succedit.*

petuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 57. ex quibus decem & septem in principatu exegit, vir arrogantiæ insipiens, vt qui propter spretum paternorum anticorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in Regiis conditoriis. In regnum paternum Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

Ann. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

3 Reg. 14.

Est quoniam huius Regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is [a] nullum neq; modū, neq; finē impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam cōtumeliam, dignámq; tanta impietate pœnā, nō multò post Deus in caput ipsius atq. familiæ vertit. Cúmque [b] filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suam, mutato cultu, sumptóq; priuato habitu, ad Achaiam Prophetam proficisci. esse enim hunc virum in prædicendis futuris mirificū, à quo ipse olim regnū sibi deberi cognouisset. mandauitq; vt quasi peregrina de filio percōtaretur, esset-ne præsentem morbū euasurus. Illa habitu mutato, ita vt à marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achias degebat, peruenit. Iámq; aduentante ad illius ædes muliere, cęcutiēti præsenio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eū veniret, & quid ad interrogata respondendū sit. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitē simulans, exclamat, Ingredere Hieroboami conjux, quid te ipsam celas? Deum certè latere nō potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mādauitq; quid tecū loqui debeā. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia. Quoniā ęte magnum è paruo & nihil reddidi, & absciss-

a *Ieroboami impietas.*

b *Ieroboami filio ægrotāte, mater ad Achiam Prophetam mittitur.*

c *Pœna Ieroboamo & populo prædicta.*

Ann. mundi 2981. Ante Christum nat. 976.

so à Danidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtrà immemor horũ beneficiorũ fusiles Deos, quàm me, colere maluisti: ideo delebo te, & tuũ genus, & cadauera vestra à canibus atq; alitib, deuorabuntur, constituam enim Regem super populũ meum, qui neminẽ è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet è terra bona hac, & in transeuphratenses regiones dispergetur, quia Regis impietatẽ est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est, sepelietúrq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exstitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futurã filij mortẽ iam tum deplorans plangénsq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersáq; domum, illum quidẽ, ita vt Prophera prædixerat, exanimem reperit. Regi verò cuncta ordine renunciauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

CAPVT V.

Alibi ca. 6. de Ieroboami contra Abiã Iudæ Regẽ expedicio.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filiũ Roboami, duarum tribuũ Regem qui tũ patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius nõ satis administrandis rebus maturã, sperans se facilem victoriam reportaturũ. Ille verò, audito aduẽtu Hieroboami, haudquaquã est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostio spe-

n est, non multò post victoriam, principatus sui anno: sepultúsq; nis in maiorum suorum condiliis viginti duobus, filiabus sex erorum numerus è mulieribus eptus est. In [b] regnum successit natre Machæa genitus, quo retarum regio decenni pace potita ec sunt quæ de rebus Abiæ sum us est deinde etiam Hieroboan tribuum, cùm regnasset annis secundo iã anno regni Asanici imperauit filius Nadabus, pae impietatis æmulus, eóque im exegit. Quo tẽpore ducto ex ho Palæstinoru vrbẽ, putabat posse capere. Interim quidã è nicis Basanes Maeheni filius i occidit, & arrepto regno te excidit: uentíque iuxta Pro. vt qui ex Hieroboami cogna abãtur à canibus laniati absu ò in agris ab alitibus. Atq. in roboami familia debitas im. im pœnas exoluit.

Io in agrum Hierosolymitanum, & exercitus eorum interitum.

CAP. VI.

n Hieroſolymorum Rex vir honestissimis præditus, & cœ seruãtissimus, quíq; nihil vel ret nisi pietati ac naturæ legi exit quicquid erat in suo re- atis omnibus exoticis immũ- a exercitu lectissimorum vi-

An. mundi 2991. *Ante Christum nat.* 973.

a *Mors Abiæ.*

3. *Reg.* 15.

b *Asanus Rex Iudæ.*

Hedio & Ruffino Cap. 12. al. 8.

c *Asani pietas.*

3. *Reg.* 15.

An. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

aris ac lucis velfioribus, quę non religionis, sed impietatis vestrę argumēta sunt? An fortè multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantūlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profectò penes nos est qui cōstāter in seruandis legib. & veri numinis cultu perseueramus: quē nō manus artificis è materia fragili, sculpserūt, neq; sceleſtus Rex cōmentus est ad imponendū vulgo ignobili, sed qui cōditor est omniū, & principiū huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis cōtra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantā felicitatem peruenistis. Dū in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticū populū, interim à Hieroboamo pars copiarū occultè missa à tergo Abianorum cōspicitur: qui circumuentos se videntes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnémq; fiduciā in Deo ponere: illos certè nullis hominū insidiis circumueniri. Ad hanc Regis vocē redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec defuit cæleste auxiliū, quod hostium vigorē retudit; Abianis longè præpollentibus. Tantā enim stragem ediderunt, quāta in nullis vel Græcorum vel barbarorū inuenitur cōmentariis. Cæsis enim quingētis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itémq; Isanam & huic coniunctā ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fractæ fuere, quamdiu Abias fuit superstes. Defunctus

a Abias victoria potitur.

functus a enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultúsq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sex decim. is liberorum numerus è mulieribus xiiii. ei susceptus est. In b regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus Rex decem tribuum, cùm regnasset annis viginti duobus, secundo iã anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ ac impietatis æmulus, eóque in principatu biẽniũ exegit. Quo tẽpore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinoriũ vrbẽ, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidã è domesticis eius amicis Basanes Maacheni filius insidiis interceptũ occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euentíque iuxta Prophetæ vaticiniũ, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabãtur à canibus laniati absumerentur, qui verò in agris ab alitibus. Atq. in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

Ann. mundi 2991. Ante Christum nat. 973.

a Mors Abiæ.

3. Reg. 15.

b Asanus Rex Iudæ.

Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

CAP. VI.

ASanus c autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruãtissimus, quíq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus cõsonũ. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immũdiciis, habuítque in exercitu lectissimorum vi-

Hedio & Ruffino Cap. 12. al. 8.

c Asani pietas.

3. Reg. 15.

torum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius [a] regni anno decimo Zaræus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Maresam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus, & [b] instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomẽ Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, orásque vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Veniisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortiũ victores posset reddere. Hæc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste conflixit, cæsisq; plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Gerarenũ persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idẽ & in castris hostium factum est vnde multum auri egestũ est, prædáque abacta camelorum, iumẽtorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertũtur Hierosolyma, iámque non longè aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam, is posteaquá agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quòd si ita, vt cœperant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectãdã: sin verò à religione desciuerint, omnia cõtraria illos manere: sequuturúmque tale tempus, in quo neque propheta

An. mundi 3000. Ante Christum natum 964.

a Æthiopes arma cõtra Asanum ca piunt. 2. Par. 14.

b Asani victoria.

vera

verax in populo reperiatur, neque sacerdos iustitiæ cultor: tuncque & vrbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronúmque more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinũ fauorem sibiipsis non inuiderẽt. His auditis Rex vnà cum populo gauisi sunt, dederúntque [b] operam & publicè & priuatim, vt religio sarta tecta maneret, dimissis à Rege per totã regionẽ, à quibus hoc negotiũ diligenter curaretur. Nũc relictis in hoc statu Asani duarum tribuũ Regis rebus, reuertor ad Basanẽ Israelitarũ Regem qui Nadabo Hieroboami filio cæso, regnũ eius occupauerat. Hic [c] in Tharse vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit sceleratior, magisque impius quàm vel Roboamus vel illius filius amictor populi, & aduersus Deũ cõtumax. Quapropter [d] misso ad eum Gimone prophetæ prædixit se totum ipsius genus exciturum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eò quod Rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrãdo regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior, sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis sese cõtaminasset. Cui quum similis esse voluerit, meritò etiam similem exitum habiturum. At Basanes postea quam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in posterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: sed velut proposito præmio, si strenuè pergeret, ac si per prophetã ampla spes proposita, nõ calamitas denũciata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremò [e] cũ

Ann. mundi 3000. Ante Christum 964.

a *Azarie prophetæ ad populum adhortatio. 2. Paral. 15.*

b *Religiosa Israelitico populo cura.*

c *Basanis impietas.*

3. *Reg. 16.*

d *Prophetia contra Basanem regem.*

e *Basanis Ramathensi expugnatio.*

An. mundi 3006. Ante Chri. ann. 978.

exercitu aggressus est vrbē nō ignobilē Ramathonē, distantē quadraginta stadiis à Hierosolymis: quā captā munichat, vt eā sedē belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: moxque suos duces iubet cum exercitu in illius *ditionem* proficisci, & vrbes hostiliter infestare, qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerut, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarū Rex, omissa munitione Ramathonis ad suas res tuendas reuersus est, Asanus autem è cōuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cōdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha, Nec

a Asanis Damascenos in suam societatem pacisci.

b Mors Basani.

b postea Basanes bellū instaurare voluit, fatali morte præuētus, sepultus est in Asane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterū regni annū periit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro, Epulanem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitū turma facilè oppressit per absentiā tā præfectorū quàm militum, qui tū omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuēre.

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Ambubus filius regnum obtinuere.

CAPVT VII.

c Extirpatio stirpis Basanis.

DEinde ex magistro equitū factus Rex totam Basanis stirpē iuxta Gimonis vaticinium

nium

nium extinxit. Eodem enim modo eius familia
tadicitus interiit propter impietatē, quo Hie-
roboami progeniē internecione absumptā di-
ximus. Interea qui Gabarhonem obsidebat e
xercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares
occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino
imperatori suo regnum detulit: qui soluta Ga-
bathonis obsidione ad Tharsen regiā properat,
eáque expugnata vi potitur. Zamares [a] videns
vrbem sine præsidio, in intimam regiam se re-
cepit, subiectóque igne simul cum ea se quoq;
cōcremauit, regni sui die septimo. Quo [b] facto
confestim populus in diuersa studia scissus est,
aliis Thamnum, aliis Amarinū regnare volen-
tibus. Cuius factio quū tandem vicisset, occiso
Thamnyo solus totius populi regnum obtinet.
Trigesimo [c] anno regni Asani regnauit Amari-
nus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex
Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse
Samaræū vocauit à Samaro, de quo montem e-
mensus in quo vrbs sita est. Hic nihil è priorib.
Regibus differebat, nisi quòd illis fuit scelera-
tior. Omnes enim hoc tantū agebant, vt popu-
lum quotidianis impietatibus à Deo abalienā-
rent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius a-
lium tolleret, & cum toto suo genere exstirpa-
rentur. Hic [d] Samariæ diem suum obiit, succe-
dēte Achabo filio. Hinc certè videre licet, quā
curæ sint Deo res hominū, & quomodo bonos
diligat, malos contrà funditus eradicet. Israeli-
tarū enim Reges propter impietatē breui tem-
pore alius ab alio cū totis familiis sublati sunt.
Asanus [e] verò Hierosolymorum duarúmque
tribuum Rex ob pietatē ac iustitiam feliciter
Dei fauore viuēs, ad extremam peruenit sene-
ctam, & pòst vnū & quadraginta regni annos,
bona morte decessit, cui mox Iosaphates filius

An. mundi 3021. Ante Christum nat. 943.

a *Zamares seipsum cō-cremat.*

b *Diuersa populi studia.*

c *Amarinus Rex Israelitæ.*

d *Amarinus moritur, cui Achabus filius in regno succedit.*

e *Asanus Rex moritur, cui Iosaphates filius succedit.*

An. mundi 3031. Ante Christum, 931.

cessit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum Regem retulit, quemadmodum paulò post dicetur.

Cæterùm Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omniũ enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipuè. nam & vaccas ab eo confectatas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ [a] Iezabela, móxq; ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeóq. impotẽtis insaniæ, vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plãtare, cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse Rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demẽtia & malitia omnes ante se Reges superans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicens [b] eũ prænunciare, q; nec pluuiam illis annis daturus sit, nec rorẽ, donec ipse vates non compareret. Additóque iureiurando quò magis rẽ confirmaret, secessit ad tractum australẽ, vbi ad torrentẽ quẽdam degebat, vnde potũ haberet. Nam [c] cibus ei quotidie per coruos afferebatur, qui postquã ob inopiam imbriũ exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierẽ viduam inuenturũ præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iámque nõ longè à porta aberat quum videt mulierẽ operariam ligna colligentẽ, & significante Deo hãc fore eius

[a] Iezabelis. 3. Reg. 17.

[b] Amos abarita Israelitis prædixit.

[c] Elias coruis cibum.

altricem

Anno mundi 3037. Ante Christ. nat. 927.

stricem, salutatã prius rogauit, vt aquã potabilem afferret, abeuntémq; iam reuocans, & panem portare iussit. Iurauit illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniséq; eò, vt collectis lignis, sibi & filio panẽ coqueret, quem vbi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora sperans: & primùm mihi paululũ paratum affer. polliceor enim tibi nũquam in vase illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunq; propheta petierat, fecit: deinceps; & sibi filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quamdiu duravit siccitas. Meminit [b] autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum Regis sic scribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo mense vsq; ad insequentis anni Hyperberetæũ continuus, qui cum supplicationes indixisset, secuta est magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cùm filius eius morbo prævalente expirasset, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideò multatã se filij morte dicitans. Ille [c] consolabundus iubet eã sibi tradere filium. breui receptura viuũ: acceptúmq; mox in proprium cubiculũ detulit, quo deposito super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitij gratiam alteri relatam extinxe ipsius puero, rogabámq; vt remisso spiritu

a *Sareptana vidua, Eliæ susceptæ oleum & farina non defuit.*

b *Menander de fame eo tempore Elia.*

c *Elia vidua filio viuam restituit.* 3. Reg. 18.

Ann. mundi 3040. Ante Christum ann. 924.

vitam ei restitueret. Itaq; Deo genitricem miserante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum, At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretem.

a *Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur.*

Paulo[a] deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna terum ad victum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset, verum etiam equis cæteris; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia: cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbique fontes & torrentes perquirere, si cubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cúmq; b multum quæsitus propheta Elias nusquá cõpareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliá Rex, aliá dispensator viá ingreditur. Erat autẽ vir pius; & quo tempore Iezabel Regina in prophetas sæuiebat cædibus, centũ ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentãdos. Huic à Rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest vt dum ego Regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris aliò rapiat: & Rex, te nõ reperto, frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quàm sis studiosus tui similium[a], qui centum Dei homines furori Iezabelis erupui, & nunc eis in latebris alimẽta suggero. Prophetæ cõtrà iubet

b *Achabus Eliam quærit.*

c *Obedias centum Prophetas abscónditos sustentat.*

iubet vt nihil metuens Regem adeat, sacramẽto interpositò se quoq; eadem die in eius conspectum venturũ. Quo indicio postquã Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cũ indignatione. Tune es, inquit Hebræorũ ille turbator? tune sterilitatis huius autor? At [a] ille nihilo blandior, ipsum & eius familiã cum suis externis sacris causam malorũ omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totum pŏpulũ in Carmelũ montem ad se conuocet, simúlq; suos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti è Rege ad constitutũ locum confluxerunt, Elias in medio cõsistit, & quousq;, inquit, inter vtrunq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solũ creditis, hunc & mandata eius sequimini, quòd si non huic, sed externi diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo [b] verò nihil ad hęc respondente, Elias postulat vt quo certiore argumento vel propriĳ vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates cõtra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorũ struẽ impositò, sed nullo igne subdito: idẽ oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquã placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores sacrã rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cũque suis precibus & inuocationibus nihil proficerẽt, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiãt. Illis verò à mane vsq; meridiem frustrà inclamantibus, & [illegible] ad

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Achabum Elias impietatis accusat.*

b *Elias populi superstitionem arguit.*

An. mundi 5037. Ante Christum natum 927.

corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sacrificandi venissent, amotis sacrificis illis fanaticis iussit vulgum propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxtà numerũ tribuũ Israeliticarum altare ex eis instaurauit, foditq; circum illud fossam bene profundã, & coaptata super altare strue lignorum victimáq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas supra altare iussit effundi, ita vt fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & [a] ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapsus inspectante populo, tum victimã tũ aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & solum verum confitendo: cæteros nihil aliud esse quàm numina vanis stultorum hominum opinionibus conficta: mórq; [b] comprehẽsos eorum prophetas interficiũt, Elia sic iubente: qui & Regem abire ad prandiũ iussit, nec esse amplius solicitum: breui [c] enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cùm humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulũ ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimò reuersus ait se vidisse in aere nescio quid nigricans, humano vestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex properè in vrbẽ redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquã ad Iesraelã vrbẽ cœpit tendere, sine mora offuscato aere & insuluo nubium procella mix-

[a] *Elia doctrina & officio miraculo confirmatur victima igni cœlitus absumpta.*

[b] *Baalis sacerdotes interfecit.*

[c] *Elias pluuiam venturam prædixit.*

tus imber superuenit: & prophetia correptus numine regium currum vsque Iesraelam Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela verò Achabj vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quódq. prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illũ occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At [a] Elias territus fugit in vrbem Bethsabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finib. Idumeæ contermina: relictóq; ibi famulo ipse in desertum abiit. Cúmq; [b] precatus esset morte, quòd nõ esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadã obdormiit: & excitatus à quodam surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cùm comedisset collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsque montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendã specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa [c] deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percontante quamobrem relicta vrbe, desertum coleret, ait se occisis externorũ Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicum sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factũ ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire auditurus quid opus facto sit, sequenti luce è spelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutóque mox silentio, diuina voce nihil secreti præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem, mandatúmque mox vt domũ reuersus declaret populi Regem Ieum Nemessæi filium apud Damascũ verò Syrorum Azaelem: & pro [e] se prophetam Elisæũ cõstituat, ex Abela vrbe oriundũ. Impios

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

3. Reg. 19.

a *Iesabelem Elias fugit.*

b *Cura Dei pro suis.*

c *Eliæ Dei in deserto alloquium.*

d *Iehu Ros Israelis.*

e *Elisæi vocatio.*

An mundi 3040. *Ante Christum nat.* 914.

His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Sarphati filium Elisæũ arantem cum quibusdam aliis impellẽtibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suũ iniecit: qui cuestigio prophetare occepit, relictísque bobus sectator Eliæ factus est. Rogauit tamẽ vt prius sibi liceret parentibus valedicere. quo impetrato, illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm

Hodio & Ruffinus Cap. 14. al. 11. 3. *Reg.* 21.

a Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet: regijs fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio, aut si mallet vnum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauit se id facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris fructu percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionẽ amisisset, quia nõ licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid accidisset, vt nec balneum admitteret, & vocatam æquè ac prandium fastidiret, quã iustitiæ sit Nabuthus ei denarrat. Visum se apud eum cum sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier cõtra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Mox literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: iubebãtur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de ĩne-

a Historia Nabuthi ob prædium Achabo negatum lapidati.

e medio tollere. Id quod ita vt Regina scri-
serat factum est: & Nabuthus tali testimonio
convictus Deo ac Regi fecisse conuicium, à po-
pulo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ rela-
tum est, Regem accedit, suádétque vt sine suo
sumptu vinetorum Nábuthi hæreditatem ca-
peret: & ille exiliens præ gaudio, ad visendum
id prædium cuestigio se confert. Deus autem
ratus Eliam mittit, vt Regi in eorum occur-
rat, rogétque quid ita occiso vero domino, eius
prædij hæreditatem iniustè sibi vsurpet. Quem
vbi ad se venientem vidit, turpe ratus obiurgá-
ri, prior fatus erratum, ad satisfaciendum ipsius
arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo lo-
co vbi Nabuthi cadauer à canibus absumptum
est, fundendum & Regis & Reginæ sanguinem
& totorum eorum genus delendum propter tam
crudele scelus, quo ciuem contra ius per ca-
lumniam oppresserat. Tum de nùm Achabũ
eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus sac-
cum, nudisque pedibus à cibo abstinuit, pecca-
tum confitens, & Deum ita placare cupiens.
Deus verò per prophetam denunciat, se qui-
dem vsque post eius obitum dilaturum vindi-
ctam, quandoquidem resipiscat: minas
tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro
commissis pœnas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra
Achabum bello exercitus pro-
fligatum.

CAP. VIII.

DVm hæc circa Achabum geruntur, eodẽ tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex cõtractis è toto regno suo copiis, ascitisq. vltra Euphatem triginta duobus sociis Regib. contra Achabum duxit. qui intelligens se ipse

An. mundi 3040. Ante Chri. num. 914.

a *Elias Achabo & Iezabelæ vindictam diuinam prædicit.*

b *Achabi pœnitentia.*

3. Reg. 20.

c *Bellũ Adadi contra Achabum.*

Ann. mundi 3040. Ante Chri. nat. 924.

patem eius copiis à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missōque caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, propositurōs quidnā peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu Regem obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatēsq. vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum alia Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius cōfessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq. liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberēt. Achabus lætus secūda legatione Syri, aduocata cōcione dicit se libēter pro pace & ciuiū incolumitate vxores ac liberos suos omnēsq. facultates proprias fuisse traditurū. Hoc .n. prima legatione Syrū petiisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutētur, & nihil in eis quod sit pulcherrimū relinquant, nimirum belli ansam quærētem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturū se tamē, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit b tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum ad-

a Legatio Syri ad Achabum.

b Responsum Syrū legatis datū.

iter gerendum. Accitis igitur legatis hoc re- Ab. mundi
onsum referēdum dedit. quod primis postu- 3040.
tis nunc quoq. consentiat, securitatis ciuium Ante Chri-
tatia posteriora non admittat, atq. ita eos di- stum nat.
uisit. Hoc [a] responso commotus ad iram Ada- 914.
us, tertiò legatos mittit cum minis: ferocē eum a Fiducia
se fiducia mœnium, se verò parem illis agge- Adadi in
em excitaturum, si vel pugillum terræ singuli militeo.
illites conferant: volens cum copiarum multi-
udine perterrefacere: Achabo verò respondē-
e, inter armatos non verbis sed factis decernē-
um, legati reuersi cœnanti tum fortè cum tri-
inta sociis Regibus responsa referūt. Ille eue-
igio mandat circumuallari vrbem & aggerē
rigi, & nullam oppugnandi rationem prætер-
utti. Interim Achabus cum omni populo mi-
imum à desperatione aberat. Sed hunc timo-
m ei propheta quidem superueniens exemit,
icens [b] Deum polliceri, daturum se victoriam b Israelitis
e tam multis hostium millibus. Rogatus dein- Deus contra
e per quos hæc victoria cōtinget: per filios, in Syros victo-
uit, principum, sed te regente illorum imperi- riam polli-
am. Accitis igitur principum filiis, qui triginta cetur.
uo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus
à epulas & luxum se dedisset, patefactis repē-
portis emittit iuuenes. Id postquam ei per
eculatorem est significatum, mittit quosdam
i obuiam cū his mandatis, vt siue pacati ve-
iant siue pugnatum, vinctos ad se perrahant.
nterim Achabus etiam reliquum militem in-
a mœnia paratum cum armis habuit. Filij ve-
principium congressi cum excubiis, multis
cisis reliquos vsq; ad castra persequuti sunt.
Quod vbi succedere Israelitarum Rex animad-
ertit, vniuersum reliquum exercitum emittit.
t illi repentino impetu in Syros delati, faci-
eos profligāt, nihil tale expectāres: quo facto

Ann. mundi 3040. Ante Christum natum 914.

est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus [a] verò lõgo spatio Syros persecutus est, cædendo quot-quot assequi datum est. Direptis deinde opulẽtis castris, auro & argento referris, captis etiam equis Adadi & curribus, domũ in vrbẽ reuersus est. Cæterùm propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitũ in promptu habeat, reuersurum enim Syrũ iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquis exercitus, aduocatis amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus cõmittatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionẽ duxerat, copias eorũ retineret, & satrapas illis præficeret, supplementũmque in sua ditione, tã equitũ quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, dedítq. operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitũ in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidũ Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam illi progressus, castra, cum castris cõtulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde Propheta, & victoriã pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in cãpis, quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motũ est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq. suos ex aduerso instruxit. Nec mora col-

a *Victoria Achabi à Syro reportata.*

b *Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.*

ra collatis signis acriter vtrinque pugnatū est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent, quibus impigrè victoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientiū equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorū ruina oppressi sunt circiter vigīnti septem millium, prælio verò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot finitimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiam Israelitici Regis prædicātibus, & spem veniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititicium eius in perpetuum futurum. Tum [a] ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratrisque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptúmque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus, actis gratiis, quàm longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurúmque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere [b] deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum

An. mundi 3041. Ante Christum nat. 923

a *Achabus in gratiam recepto Adado, fœdus cum eo facit.*

b *Achabus ab amissum ab ipso Adadum vindicatur.*

An. mundi 3041. Ante Chri. cum nat. 923.

contra Israelitas expeditionis exitum Prophe-
ta quidam, nomine Micheas, accessit ad quen-
dam Israelitam, iussitque eum vt vulnus sibi in
caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui
quum parere nollet, daturum inobedictiæ pœ-
nam prædixit, & leonis incursu periturũ. Quod
quum ita euenisset, alterum Propheta adiit, i-
dem imperãs. A quo incunctanter ictus, & ver-
ticem saucius, obligato capite venit ad Regẽ,
dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno
captiuum quendam asseruandũ accepisse: quo
fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur
ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc
interminatus sit, si captiuus effugeret. Respon-
dente verò Achabo meritò id passurum, solu-
to capite agnoscendum se Micheas *præbuit*.
Hac autem arte vsus est, quò maiorẽ vim ver-
bis suis adderet. Ait enim Deum in Regem a-
nimaduersurum, quòd Adadum hominem im-
pium & contra diuinitatem contumelios is di-
ctis furentem elabi permisisset. Futurum enim
vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & po-
pulus eius ab exercitu. Rex [a] libertate Prophe-
tæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, &
vehementer ea prædictione contristatus do-
mum se recepit.

[a] *Præmium piorum operum.*

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

CAP. IX.

[b] *Pietas Iosaphati. 2. Paral. 17.*

HActenus de Achabi rebus, nunc [b] ad Iosa-
phatum Hierosolymorum Regem reuer-
tor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes
ditionis suæ dispositis, ne illas quidẽ sine præ-
sidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræ-
mitica de Hieroboamo decem tribuum Rege
ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxi-
liatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac

pius

pius,& per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est,vt & ipsi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eũ muneribus declarauerunt, vt hinc quoq; tã diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incremẽtum caperent. Anno autem regni sui tertio cõuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis,iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earúmq; obseruantiam atq; religionis cultũ docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamẽ huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ [a] quoq; gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiã & ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcẽtos triginta agnos, parémque hædorum numerum. Munivit [b] etiã magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè instructos contrà hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorũ peditum ducenta millia,alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centũ octuaginta scutatorum millia, absq; militibus, qui per oppidorũ præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cúmq; libuisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento,vino & carnibus. rogatúsque est ab Achabo,vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret,ad recipiendam vrbem Ramathã in Regione Galaditica,quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxilium pollicito,

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Pax tempore Iosaphati.*

b *Iosaphati exercitus.*

c *Iosaphati cum Achabo in Syros expeditio.* 3. Reg. 23.

Ann. mundi 3047. Ante Christum nat. 917.

quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copiis, progressi extra mœnia duo Reges, & sedentes in suo quisq; soho, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò cẽsebat, si qui Prophetę essent, accersendos, & cónsulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.

CAP. X.

a *Pseudopropheta placentia prædicunt.*

ACHABUS[a] verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit, Regi bellũ contra Adadum mouenti victoriã & vrbis dominiũ, propter quã bellum instaurare placuit. Prophetis verò belliũ suadentibus: vincendum enim Syrũ, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorũ verbis, & quòd falsi vates essent: percontatúsq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiã futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foréq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari b Michæam Iemblæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat: cęteros omnes Prophetas victoriã Regi prædicere. Respondit vates sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit.

b *Michæas verus Propheta.*

Vbi

Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, nō aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumib. redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi velit iste, Michęa verò constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prędicere, illum verò spe victorię solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendū sit. Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnius è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandū quid Michæas garriat. nihil enim veri eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezrahelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox foro euidētius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cúmq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias cōtra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deū significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans ne luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquā præter panem & aquam ei præberi. Atq; ita duo Reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vaticinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri [a] verò primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciē, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsq; ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum [b] Achabum ad necē quærendo, nec tamē inueniendo, tandē vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertū sagitta, Regem per thoracem in pulmonē sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed auriga iussit currū extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cúmq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsq; ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iámq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per ca-

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. *Reg.* 22. al. 12.

a *Achabus & Iosaphatus in Syros mouent.*

b *Achabus in prælio vulneratus moritur.*

ducea-

luceatorem de Achabi morte cognitum est, Ao. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.
solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes [a] enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est apud Ramatham, iuxta Michææ vaticinium. Ergo quoniam vtriusq; Prophetæ prædictionē euentus consecutus est, veneranda [b] sunt illorum oracula, eisque semper plus opottet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod [c] insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

a *Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt.*

b *Prophetarum oracula veneranda.*

c *Fati necessitas insuperabilis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ioramus Achabi filius Moabitas bello petit: eosq; superat.*

II. *Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.*

VII. *Exercitum Iorami deletur ab hostibus, & fugi perimuntur, vnico excepto, postremò ipse miserâ morte tollitur.*

VIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.*

IX. *Ioramum à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanum Rex Ochozias.*

X. *Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progentes.*

XI. *Gotholia per summum nefas Hierosolymi regnum occupat, qua post sextum annum casa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

XII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

XIII. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumaos & Amalecitas ducto victor euadit.*

XIV. *Amasia victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*

XV. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.*

XVI. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XVII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis.*

XVIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthaeos, in eorum regionem migrare iubet.*

Ioramus

Ioramum Achabi filium Moabitæ bello petitos superat.

CAP. I.

Anno mundi 3028. Ante Christum nat. 916.

IOSAPHATO [a] autem Regi post supperias cõtra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrẽs, reprehendit eũ, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suã bonitatẽ, licet malè, quod nõ debuerat, fecerit. Post eam admonitionẽ Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populũ [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultũ pietatis docendo: cõstitutísq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsq; quod æquum est redderẽt, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores cõtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantẽ esse deceat, in qua & tẽplum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorũ numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam, Per[d]idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cũ Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui viçinã castra me-

4 Reg. 3. 2. Paral. 19. 20.

a *Iosaphatũ Ieu Prophe ta, quod Achabo auxilium tulerat reprehẽdit.*

b *Iosaphat cultum verum renouat.*

c *Iosaphatus magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.*

An. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distantam, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in Regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & [a] ad templum versus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendā de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templū id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuináque ope adiutus inuasores suos malè mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans, accedente eodē totius *populi cum* vxoribus liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deū [b] preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturū se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crastinum se parent, ituri obuiā hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuū, cui nomē Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores cōsiderent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deū, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant. Diluculo verò progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni Propheticæ, & non struendam quidē aciē, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendásq; Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis cōsilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus

[a] *Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda.*

[b] *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Iosaphatus victoriam peperit.*

verò

Ann. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

[a] verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios tuentes hostiliter in se inuicem debacchare ntur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudorē & sanguinē victoria contigisset, permisit[b] suo militi castra diripere, & spoliare cadavera: tantáq; fuit multitudo, vt ęgrè per integrū triduum omnia spolia legerēt. Quarta verò die congregatus totus populus in quandā conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à [c] quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuū Cōuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cū exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eā Regi sanctitatis ac pietatis opinionē conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarū nauiū, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam, Nauigia enim absumpta sunt naufragiis, quòd nō benè regerentur præ magnitudine. Quo factū est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hactenus de Iosaphato. Achabi[d] verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus

a *Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidant.*

b *Ammanitarum spolia.*

c *Laus & nomen Iosaphat apud quoscunq;.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.*

4. Reg. 1.

Anno mundi 5048. Ante Christum nat. 916

erat, pendere amplius detrectauit. Acciditª autem vt Ochozias de solario domus suæ descédens per gradus prolaberetur, morbóq; ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorũ verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium Deũ non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberétq; eos reuerti, & Regi dicere, eum nõ reualiturũ. Quod quũ Elias fecisset, nunciis his auditis cõfestim ad Regẽ reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse, virum quendam, vt vetuisse vlterius progredi: iussisséq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege verò iubente, vt sibi figuram hominis illius designarent, dicebant [b] hominẽ esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Eliam per hæc descriptũ à nuntiis, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regẽ venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò pertrahat. Illo [c] præfatus se prodigiũ editurum, quo verus Propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vnà cum militibus conflagraturum, malũ hoc eis imprecatus est: móxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit, quorum clade ad Regem perlata, iratus aliũ centurionẽ cum totidẽ militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni volẽs sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quòd esset cordatus

1 *Ochozias grauiter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.*

b *Forma & habitus Eliæ Prophetæ.*

c *Ochozię milites, Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.*

tus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum vbi tũ erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Nõ ignoras, inquit, quod vt Regis mãdato paream, inuitus ad te venio, ſicut & illi qui ante me venerunt. Miſertus igitur mei & horũ militum volens ac libens deſcende, nóſque ad Regem ſequere. Tũ Elias delectatus viri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad Regẽ, affatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo nõ habuiſti, quẽ de morbo tuo veri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eũ, qui Accaronitis colitur, de valetudine conſulendũ mittere maluiſti, ſcito te moriturũ. Nec [a] multũ exinde tempus elapſum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret. Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc [b] regnante Elias ex hominibus exemptus eſt, nec in hodiernum vſq; mortalium quiſquã ſcire potuit quiſnam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit [c] Eliſæũ, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit antè vniuerſale diluuiũ, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è cõſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini vnquã fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratre regno, Moabitarum Regi Miſę bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo [d] poſtquã domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidẽ amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellũ cõtra Moabitas, qui tum recens à ſuo regno defe-

An. mundi 3019. Ante Chriſtum nat. 915.

a *Ochoziæ abſque liberis decedens Ioramo fratri ſuccedenti locum facit.*

b *Elias ſicut Enochus ex hominibus exemptus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 4. Reg. 3.

c *Eliſæus.*

d *Ioramus à Moabitarũ Rege auxilium petit.*

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

cerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturū. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splēdidè ab eius loci Rege exceptus, cū de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cū hospite, & cum Rege Idumæorum, & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrātibus, in [a] tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum nō desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus tradetet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, cōsolabatur eum: iussitq; perquiri numquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset cōsulī: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Elię discipulum [b] Eliszum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quúmq; ad illius tabernaculū veniissent, quòd fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas cōsuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt responsum daret: & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei nō fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam [c] absq; vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumentis abundè potu suppetente, nullum

a Aquarum in Hebræorum exercitu penuria.

b Eliszum Reges consulunt.

c Eliszus pluuiam vēturam & victoriam prædicit.

nullam amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hęc loquuto Propheta, sequẽti die prius quàm sol oriretur torrẽs magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumęã trium dietum itinere inde distantẽ demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autẽ Moabitarũ vt audiuit tres Reges cõtra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suã impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquã in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineã, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falsò opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorũ sanguinẽ per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret, quo impetrato, ruẽtes vel ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prędis abactis exhauserunt, & ruta eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontẽsque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quãdã vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt, quòd vbi præter spem nõ succes-

An. mundi 3049. *Ante Christum nat.* 915.

a *Mira Dei* *stium excæ-* *catio, per* *fluentũ vm-* *bram facta.*

b *Hebræorũ* *contra Moa-* *bitas victo-* *ria.*

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

sit in vrbem reuersus tem extremiæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filiũ, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectãte, holocautoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantã necessitatẽ miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus b verò post hanc expeditionem pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultúsq; est in vrbe magnificè, quemadmodũ Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

a Moabitarum Rex filiũ proprium sacrificat.

b Iosaphati mors.

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

CAP. II.

c Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum. 4. Reg. 4.

EFiliis, quos complures reliquit superstites, Ioramus c natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarũ Rege cõmune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tũ recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc trãscriptas inserere nostræ narrationi operæpreciũ duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adiit dicẽs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos valete clàm posset, multum æris alieni cõtraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactũ eius misertus opem aliquam præsentem afferret. Qui scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait

præ

præter olei paululum in fidelia. tum [a] propheta iubet illam ire, & acceptis cõmodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribúsque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Parut mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem to-tã illi retulit. Ille consuluit, vt diuẽdito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem [b] Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eũ volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatũ non iret. Adadus autẽ frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectas: & vocatis domesticis per cõuicium proditores appellauit, minatus et ã mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondẽte, non rectè cum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendũ missi fuerãt: sed scire debere: quòd Elisæus Propheta nihil nõ indicet, prodátq; vel occultissima cõsilia, iussit eos per nũcios explorare: in quanam vrbe Elisæus habitet, renunciatúmque est ei apud Dothaim hominem degere. Ac [c] mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum cõprehenderent: qui nocte vrbẽ circumuentã circumquaque custodiebant. Discipulo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes vellẽt eum capere, trepidè acturens hoc illi indicat. At [d] ille famulũ ponere metũ, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidẽs diuino auxilio: rogauítq; Deũ, vt ad cõfirmandũ famulũ præsentẽ se & auxiliatorẽ ostenderet. Tũ Deus ex-

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

a Elisæus viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat subit.

b Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet.

4 Reg. 6.

c Elisæus Dothaim hostibus circumuenitur.

d Angelus circa Elisæũ Prophetam.

An. mundi 3050. Ante Chri. nat. 914.

oratus ſpecie magni equitatus & curruũ circa Eliſæũ famulo vidēdā exhibuit, ita vt animatus his ſuppetiis nec ipſe quiſquā timeret amplius. Poſtᵃhæc vates iterũ Deũ orauit, vt obſcuraret oculos hoſtiũ, caligine immiſſa præ qua agnoſcere ipſũ nequeāt, & impetrato hoc quoq; dedit ſe in mediũ illorũ, interrogans quē quærerēt, quibus reſpondentibus, Eliſæũ prophetā ſe quærere, pollicitus eſt hũc ſe traditurũ eis, ſi ad vrbē, in qua ille eſſet, ipſum ſequerētur. atq; ita vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerāt, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramũ Regē iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deũ miſſis impetrat, vt purgatis hoſtiũ oculis, caliginē illā tolleret. at illi recepta oculorum acie concluſos ſe animaduerterunt in mediis hoſtibus. cúmque attoniti & inopes conſilij hærerent in tā prodigioſo negotio, Rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potētia ignaros omniũ eò loci eſſe productos. conſuluit igitur vt hoſpitali mēſa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplendidè tractatos Syros ad Regē eorum Adadum remiſit. Illi reuerſi omnia, quæ eis cōtigere ſuo Regi renunciāt: qui in tanto prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimúlque vatis diuinitatē, nihil poſthac cōtra Iſraelitarum Regē clam molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem gerere, potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatíſque ingentibus copiis, vniuerſas contra eũ educit. qui putās ſe imparē ſi collatis

ᵃ *Syros obcaecatos Eliſæus in Samariam duxit, eósq; ſuadente. Ioramus liberaliter ac ſplēdidè eos tractatos remittit.*

collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadus [a] verò cogitãs, si nõ machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnatione aggreditur. Tanta autẽ Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigẽtiam intra Samariam vẽniret octuaginta denariis argẽteis caput asini, & quinq; denariis Hebræi columbini stercoris sextarium vice cõdimenti emerẽt: nihilque magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrẽ per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispicieas ne quis in vrbem clã admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cúmque mulier quædã exclamasset: Miserere domine: putãs eam aliquid cibi petere. comotus ira malè precatus est ei, negãs sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire posset aliquid. illa verò dicẽte, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibũ molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat. iubet quid rei sit exponere. Mulier [b] ait, se cum amica quadã vicina pactã, vt quandoquidẽ nullum aliud adsit contra famem remedium iugularis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo se alerent. Se prius suũ occidisse, quo hesterna die cõsumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demũ defuisse ad calamitatum summam, ira cõtra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tãtis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestímque mittit qui caput illi imputet. Et [c] ille quidem ad eadem

An. mundi 3050. Ante Christ. natum nat. 914.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

a *Samaria à Syris obsessa.*

b *Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri infantibus filium comederet.*

c *Ioramus Elisæo mortẽ minatur. 1. Reg. 7.*

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

eius properabat. Elisæum verò Regis ira nō latuit: sed domi sedens cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obseruate, vt dū erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illū remoremini. mox enim Rex ipse aderit mandati iam pœnitens. Illi ita vt iussi sunt, hominem venientē excludūt: móxque Ioramus ad se reuersus & veritus ne cædes acceleretur, quantū potuit, ad Elisæum properat, interuētu suo cohibiturus, missum à se hominē, & vatē periclitantē seruaturus, quò vt vērum est, incusare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec vllum à Deo petere remedium. Tum propheta promittit in crastinum eadē hora qua tum Rex ad se venerat futurā magnā rem ad victū necessariarum abūdantiā, ita vt publicè in foro vno sicli veniret satū similæ, & vno æquè sicli duo sata hordei. His dictis Rex cū suo comitatu supra modū exhilaratus est, propter expertā toties prædictionū fidē: tū quoque nihil addubitās, & præsentem difficultatem spe futuri subleuās. amicus autem quidam regis, tertiæ copiarum eius parti præpositus, cui tū Rex fortè familiariter incumbebat, *Non credibilia*, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdū sit sperare similæ ac hordei pluuiā, ita nec quod tu dicis, mihi fit verisimile. Tū propheta, Videbis ipse, ne dubita, sed videbis modò, nō frueris etiā. Hæc prædicto effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra imputati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cùm propter sæuientem famem nihil ex vrbe ciborū acciperent, & siue in vrbē reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereūdum

4. Reg. 7.

dum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cõmittere: vt siue eis parceretur, viuerent. siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententia postquam comprobata est, noctu eunt in castra hostiũ. Ea [a] nocte Deus Syros exterruit: immisso in aures eorũ sonitu quasi curruum & armatorum aduentantiũ, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regẽ Ægypti & Regẽ insularũ. iam enim exaudiri eorum strepitũ. Hæc nuncianti-bus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris, & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediũt, relictísque intra castra & equis & iumentis & diuitiis maximis totã spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi [b] verò illi Samaritæ venientes in castra Syrorũ in ipso valli aditu ingens silentiũ & magnã rerum copiam deprehẽdunt progressique vlterius ad vnũ quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædã extra vallũ elatum in quodam loco abdunt: mox alterum tentorium aggressi faciunt similiter vt prius: idque quater fecerunt, nemine interim cõspecto. Vnde facilè coniectãtes de abitu hostium, damnabant suam negligentiã, quòd hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio, quo propter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostiũ eis significant. illi porrò excubitoribus regiis idem renunciãt. Rex cognito negocio, amicorũ & ducum cõsilium aduocat, ait rem sibi suspectam ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnari

An. mundi 3050. Ante Christum natum 914.

a Fuga hostium ab terrore à Deo immisso.

b Leprosi Samaritani hostium castra deserta esse significant.

An. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

posset: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repentè coorti cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniāt, & cauti sint, neque temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obiiciunt. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque, a sibi videri mittendi duos equites qui omnia Iordanem vsque explorent: qui si fortè intercipiātur, cautiores fore cæteros ne & ipsi temerè progressi circūueniantur, nec duorū equitum fore graue iacturam, quos fortassis alioquī fames absumeret, id Regi placuit, & euestigio misit, qui omnia dispicerent. illi renunciāt nihil se per viam reperisse hostiū, sed passim iacere arma iactata, & frumentum, reliquáque sarcinas, quo expeditiores fugerēt. his b auditis Rex multitudine ad castrorum direptionē emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorū genera, præterea tantū inuenerunt frumenti atque hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet, tāta enim fuit abundātia, vt duo sata hordei sicli emerētur, & eodē precio satum similæ, iuxta Elisæi vaticinium. satū autem continet modium Italicum & dimidiū, *solus autem hac copia non est adiutus præfectus* ille tertiæ partis militiæ. constitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruētis multitudinis impetum, ne se inuicem conculcādo obtererēt, ipse hoc passus est, atque ita interiit, quemadmodum c Elisæus prædixerat, cū prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damascum reuersus incolumis, vbi cognouit diuinitus immisso terrore se vnà cum exercitu in fugam coniectum, & vanum

a *Explorato-res.*

b *Castra hostium à Samaritanis diripiuntur.*

c *Verba enunciatoris Dei.*

& vanum fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratus [a] omnino aduersum se habere numen per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. [b] Cúmq; per idem tempus Elisæus Damascum inuiseret hoc cognito fidissimum è familiaribus suis Azaëlem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum. Azaël assumptis XL. camelis quicquid optimum ager Damascenus fecit, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adado Rege missum, vt offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamen sperare deberet. propheta nuncio nihil mali renũciare iusso, tantum [c] moriturum Regem indicat. id famulus regius doleuter accepit. Elisæus verò flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaële deinde rogante causam tristitię, fleo, inquit, quòd me Israelitarum misereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa allides, & dissecabis prægnãtes mulieres. Azaële verò dicẽte, & vnde mihi vires vt hæc faciã, ait sibi diuinitus significatum, quod ipse regnaturus sit in Syria. Atq; ita Azaël reuersus ad suũ dominium, melius eum habiturum nunciat: & sequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à se regiã occupat, vir alioquin strenuus & gratiosus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudinem: quo factum est, vt vsque in præsens tempus, eã Adadus quàm Azaël eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tũ propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè

Ann. mundi 3055. *Ante Christum nat.* 909.

a *Introductio.* *tatũ pœna.* 4. *Reg.* 8.

b *Elisæus ab Adado ægrotante consulitur.*

c *Vaticinio de Adadi morte, & regno Azaëli tradendo.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

templis extructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant. & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille anni ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Israelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lętus tandem aliquãdo licere sibi in pace viuere. Alter[a] verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatũ iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc magistram idoneã Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritare eũ, & populi religionẽ deprauare non destitit. Accidit [b] interim vt Idumæi ab eius imperio desicerent, cæso Rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius solũ imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit; &, exultis vicis finitimis, nõ est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tãtus autẽ fuit hominis furor vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos cõscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti pãtris, affertur [c] ab Elia propheta epistola, vindictam Dei minitans quòd contempto patrum suorum exem-

An. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

4. Regum 8.

a Ioramus impius.

b Idumæorum apostasia

c Ioramo scelera ab Elia per literas accusantur.

plo

plo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contuleris: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere quemadmodum & Achabs sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoq; lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Anno mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, qui postremò ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

Nec[a] multò post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolunt, cum aliis barbaris Iorami regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine, post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat.[b] malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ iudicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facilè inde obiectans quàm inuisus Deo fuisset homo mortuus, nec cum Regia

a *Arabum contra Ioramum expeditio.* 2. Paral. 21.

b *Mors Iorami.*

funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo, populus Hierosolymitanus Ochoziani in paternum solium imposuit.

Ann. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

CAP. IIII.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbē se posse recipere, magno[a] prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azarā vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illā vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vno è discipulis suis sacro oleo, misit eū Ramathā, vt[b] eo delibutum Ieum Regē appellaret, diceretq; se authoritate diuina Regem eum eligere, mādatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugientis more iter facere. nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedénsq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & cùm surgens secutus ipsum esset in cōclaue, iuuenis deprompta oleum in caput eius effudit, Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela cōtra omne fas occisi sunt: vt quēadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatē interiēre funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

[a] *Ioram ex expeditio in Ramathā. 4. Reg. 9.*

[b] *Ieus in Regem vngitur, Dei iussu mandante.*

locutus è conclaui se proripuit, nolés à quoquã conspici. Ieus autem statim in concessum ducũ rediit. Percontantibus autem illis, qua de causa veniisset is iuuenis, & insanum videri ducentibus: rectè, inquit, cõiecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis verò magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnũ populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hęc vbi prolocutus est, vnusquisque ducũ detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserũt signa canere, Ieum nouum Regẽ consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cũ exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Venerátq; eò per officium cognationis etiã Hierosolymorũ Rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt à suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ann. mundi 3060. Ante Christum natum 904.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

CAP. V.

MIlites[a] verò læti imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramũ, illis insciis, peruenire, & quid agatur renũciare valeat. Ieus interim stipatus equitũ lectissimis, ad Iesraelã sublimis curru properè vehitur. quo iã appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. ille cuestigiò

[a] *Ieu stipatus equitibus.*

An. mundi 2060. Ante Christum nat. 904.

mittit quendã equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis, hoc speculator cùm vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cũ illis, mox & alterum à Rege missum Ieus idem iubet facere. vt verò & hoc per speculatorem Ioramus didicit. postremò ipse conscẽso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illò venisse diximus, exiuit illi obuiam. nam lentè & cõposito agmine Ieus incedebat. Hunc [a] Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitans nihil sani eum habere in animo flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus verò sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Ioram in Nabuthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tum ex ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque salutis metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At [b] ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum sauciat. qui relicto curru, equum properè conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonẽ oppidum, vbi paulò post ex eo vulnere mortuus, relatúsque Hierosolyma, illic sepultus

a *Veritas euaculorum diuinorum.*

b *Ochoziæ Regis Hierosolymitani mors & sepultura.*

pultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longè sceleratior. *An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.*

Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.

CAP. VI.

IEu[a] verò veniente Iezraelam, Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descēdere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem, quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus concultata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq. Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorē generis, quòd nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canib. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia[b] septuaginta liberi Achabi apud Samariā educabātur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maximè videri posset idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppresserat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se verò imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filios

a *Exemplū vltionis diuinæ in Iezabela vxore insigne.*

4. Reg. 10.

b *Achabi 70. liberi Samaria trucidati.*

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

rum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcẽtum altoribus imperãt, vt occiſis illis, præfecta capita ad Ieũ tranſmittant. illi enim miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Iſraelem miſerũt. Quæ cùm eò perlata eſſent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iuſſit conſtrui: quo facto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum coniuratis Dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebátq; eis perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, *non volente ſolum*, ſed prænunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem oſtẽderat. Deinde [a] occiſis quotquot etiã apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, verſus Samariã iter ingreſſus eſt. Et [b] cum incidiſſet in cognatos Ochoziæ Regis Hieroſolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Ioramum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam, neſciebant enim vtrunq. ab eo necatũ. ille hos quoq. comprehẽſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulò pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus, nomine [c] Ionadabus, verus amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex ſentẽtia Deo fecerit omnia, dum impiam Achabi familiã exſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt conſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul intraret Samariã. Viſurum .n. quòd nemini malo parceret, ſed falſos vates ac Sacerdotes, qui populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa ſacra ſuſcipiẽdi, ad vnum omnes ſupplicia dederet. Iucundiſſimũ ſpectaculũ fore viro bono, inſpicere malos dãtes meri-

a *Strpis Achabi exciſio.*

b *Cades cognatorum 42. Ochoziæ.*

c *Ionadabus.*

tas poenas antè actorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus,& eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi diligẽti inquisitione facta,inibi ceperit, omnes ad mortem adegit.cúmque cuperet neminem à falsis Prophetis & Sacerdotibus profanis euadere,dolo vniuersos circumuenit. Cõuocato enim populo,ait se omnes Achàbi religiones duplicare velle,ídque vt ex sentẽtia Sacerdotum ipsius & Prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandũ [a] enim solennibus victimis diem festũ Bali,quo nomine Achabi Deus vocabatur, ab ea festiuitate si quis Sacerdotum abfuerit,capitalẽ fore dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui Sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussis omnibus vestes donari. eas cùm accepisset,venit in ædẽ vbi erãt, Ionadabo etiã comitatus, & adhibuit qui scrutarentur,ne quis alienus admiratus sit:nolle se dicẽs vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis verò negantibus quenquã talem adesse,& iam sacra parantibus aggressi,foris octuaginta viros è fidissimis armat: quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimãt, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscãtur,interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit,vicarium pro illo moriturũ. Illi verò omnes ad vnum necauerunt,& regia ipsa incensa vrbẽ externis sacris profanatam purificauerunt. Iste [b] Bal Tyriorum Deus erat,quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorũ ac Syoniorũ Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & Prophetis cũ reliquo cultu signatis huius [c] sacris abrogatis Ieus,aureas tas ẽ vaccas Israelitas adorare permisit. Nec tamẽ grata Deo fuit eius in impios animaduersio,

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 901.

a *Baalitarũ sacratio.*

b *Bal Tyriorũ Deus.*

c *Ieus posteris Regnum promittitur.*

An. mundi 3060. Ante Chri. nat 904.

qui per Prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, quæ post sextum annum cæsa Pontifex Ochoziæ filium Regem constituit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus cap. 7. 4 Reg. 11.

DVm Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur [a] Gotholia Regi Achabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstitē relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnū obtineat: id quod quantum in ipsa fuit, perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hūc ferme modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cùm inter cæsorum cadauera latētem nutricis opera anniculum puerū Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo eum aluit, quamdiu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo [b] demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferāt: datâque & accepta silentij fide spei pleni negotium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioada ad hoc facinus adscitis peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine Pontificis euocatos secum adducūt. ille habere se vtile Reipublicæ consilium ait, aperturūmque eis, si id apud se continere velint. opus enim esse non silentio tantum, sed etiā auxilio.

Cúmque

a *Gotholia omne semen Regium tollit, vno solū modo Ioaso, Ozochiæ filio seruato.*

b *Ioasus, Ioade Pontifice auxiliante, in Regem creatur.*

Cùmque Sacramentum ab eis accepisset, tunc̀ se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam vestrûm partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quę supereſt, patentem portam, qua itur in regiam, seruare. reliqua verò multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladiis Regẽ stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit consertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductóque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret à regia. Venientẽ deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice

An. mundi 3067. Ante Christ. natum 897.

Anno mūdi 3067. Ante Christum nat. 897.

cūmdati fuerant. Cæterùm [a] Gotholia postquā puerum vidit in suggestu stantem, redimitúmque corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionibus iubet mulierem arripi, ducíque in torrentem Cedronis, atque illic pœnas luere. neque enim fas esse templum veneficæ supplicio pollui. mandauit etiam, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum est, eductā extra portam mulorum Regis illic interficiunt. Vt verò conspiratio contra Gotholiam succesſit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacramēto ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsis tuendæ, regnóque augendo daturos operam. eodem [b] iureiurando mox regem astrinxit ad diuini numinis reuerentiā, & ad obseruantiam legum quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hæc ad ædē Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo constituxerat, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi [c] verò curam & custodiam sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit, iussítq; vt bis singulis diebus solēne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intro subrepere. Hæc vbi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus, totóque populo, ex templo Ioasum in Regiam deduxit: cúmq; collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem

a *Gotholiæ pœna.*

b *Rex & populus iuramento ad Dei cultum adstringitur.*

c *Restauratio cultus diuini.*

per aliquot dies egit, omnibus sceleſtæ mulieris cædem libenter ferentibus. Erat [a] Ioasus cum in Regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriūda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxit que vxores duas postquam ætate maturuit, cōciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

An. mundi 3067. Ante Christum nat. 897.

a *Ioasi, & eius Ioadæ pietas. 4. Reg. 12.*

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

CAP. VIII.

ASaēl [b] autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manassitis colebantur, nec non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miscens & incendiis, ac ne ab hominum quidē cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neq; enim Ieus arcere eum à populationibus potuit, cōtemptor & ipse numinis religionúmque & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autem Hierosolymorum Regem [c] instaurandi templi cupido subiit: vocatóque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia &

Hedio & Ruffinus Cap. 8. *4. Reg. 12. 13.*

b *Bellum inter Asaelem & Ieū.*

c *Instauratio templi.*

An. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

eorum liberis tuendi & sarriendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quòd voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quémque pecuniæ quantumlibet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege exinaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numeratáque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt, instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insupérque quotidianis sacrificiis altare adolebatur, atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo [a] autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in Regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facilè desciuit: mōxque & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus iu-

[a] *Ioas, Iuda mortuo, impietati, eiúsque per Prophetam vaticiis. 2. Paral. 24.*

tis ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & cæterorum mutationē misit Prophetas qui conteſtarentur eos, & à præſenti malitia compeſcerent. illi verò tam inſano affectu eam complectabantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neque Prophetarum comminationibus moti reſipiſcerent, & ad relicta honeſta ſtudia reuerterentur. Quin [a] & Zachariam Pontificis Ioadi filiū Rex in ipſo templo ſaxis iuſſit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus conſtitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iuſtitiam, graues pœnas illis minatus eſt ſi moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias teſtem & iudicem Deum innocauit, quòd pro bono conſilio & patris ſui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium ſibi rependeretur. Nec diu debita Regi pœna dilata eſt. Azaël enim Syrorum Rex impreſſione in regnum eius facta, & Gitta primum direpta atque euerſa, mox ipſum Hieroſolymis deſidentem adortus eſt. Tum [b] Ioas conterritus omnes theſauros Dei priorúmque Regum exhauſit, & eum eis detracta templo donaria miſit ad Syrum, tanti pacem redimens & ſecuritatem, ne oppugnatus in extremum rerum ſuarū diſcrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abſtinuit. Ioas [c] tamen graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per inſidias eum ſuſtulerunt. Sepultúſque eſt Hieroſolymis, nec tamen propter impietatē dignus habitus, qui Regiis monumentis inferretur, cùm vixiſſet annos quadraginta & ſeptem.

An. mundi 3105. *Ante Chriſtum natum* 859.

a *Zacharias lapidatur.*

b *Templi ſpoliatur.*

c *Ioas ſuis insidiis interficitur.*

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

CAP. IX.

An. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

4 Reg. 14.

a *Amasias Rex Hierosolymitanus.*

IN[a] Regnum successit ei filius Amasias. Anno autẽ Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regibus impiis, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius[b] copias Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supereſſent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundùm Eliſæi vaticinium, quod tempore Azaëli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaëlis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statũ breui rediit. Post obitum Ioazæ[c] Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitque regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Eliſæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem animaduer-

b *Vires regni Israelitici fracta, & à Deo restaurata.*

c *Ioas Israelitarum & Samariæ Rex.*

animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His [a] quærimoniis motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eúmque Regem iubet infendere: deinde iecta in eum manu iubet iaculari, & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex abiit, & [b] Propheta paulo pòst defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra controuersiam Deo longè carissimus. multa enim & mirãda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentũ eius abderent, qđ mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerunt & viui & defuncti vatis opera. Azaële autem Rege extincto, ad Adadum filium Syriæ regnum hæreditatio iure peruenit. Huic [c] Ioas Israelitarum Rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam verò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Ann. mundi 3103. Ante Christum nat. 861.

a *Ioa Elisæum à se sagittas ter vibrandas prædicit.*

b *Elisæi mors & sepulchri ipsius mentũ contacti resuscitatio.*

c *Triplex Ioa victoria.*

Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Regis eorum repertata.

CAP. X.

Anno mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

SEcundo autem anno Ioæ Regis Israelitarū, regnum [a] accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ ciue appellata Iudan, mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat. eósque omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorū liberis, iuxta leges à Mose præscriptas: qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti, centuriones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum Regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato: decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atque Gabilitarum gentes exercitum ducere. iámque propediem moturus erat in eos, cùm interueniens Propheta [b] dimittere Israelitas consuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus Rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægrè ferente, quia iam publicè stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis

[a] Amasias Hierosolymorū Rex. 4. Reg. 14. Deut. 24.

[b] Dimissio Israelitarū. 2. Paral. 25.

Hedio & Ruffinus cap. 9.

copias

contra prædictas gentes profectus est. Quibus
[a] vno prælio victis, interfecit decem millia, &
totidem millia captiuorum abducta in magnã
petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per ru-
pes præcipitata necauit: atq; ita victor cum o-
pima præda domum rediit. Interea viginti illa
Israelitarum mercenariorũ millia, ignominio-
sam rati suam missionem, ac si pro inutili dam-
nata esset eorum opera, impetũ in eius regnum
faciunt, & progressi vsq; Bethsemerá, regionẽ
populati sunt, abacto magno iumentorum nu-
mero, cæsísque tribus colonorum millibus. A-
masias verò post victoriã factus insolens, auto-
rem eius Deum cœpit habere contemptui, &
pro eo venerari asportata de Amaleçitis numi-
na. Quamobrẽ [b] à Propheta cõuentus est mira-
ri se dicente, si hos Deos crederet, qui cultorib.
suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab He-
bræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad
se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi
sint. quin & ipsos belli iure abductos inter re-
liquam captiuorum turbam Hierosolyma perue-
misse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illũ
hac de re esse quietum, minatus supplicium si ne-
gociis alienis miscere se pergeret. tũ ille, se qui-
dem quieturum dixit, Deum tamen vltorẽ hu-
iusmodi nouitatibus non defore. Nec [c] multò
post Amasias felicitatem suam, cuius tamẽ au-
torem Deum non agnoscebat, non capiens, sed
fastu inflatus, scripsit Ioæ Regi Israelitarum, vt
ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut an-
te hac idem populus maioribus eius Dauidi &
Solomoni, paruit: quòd si nolit vltrò facere offi-
cium, bello esse decernendum de imperij iuri-
bus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit. Rex
Ioas Regi Amasiæ. Olim in eodem monte Liba-
no cupressus erat & carduus. hic à cupresso fi-

Ann. mundi 3106. *Ante Christum nat.* 858.

a *Amasiæ de Idumæis victoria.*

b *Amasias à Propheta propter Idolatriam reprehenditur.*

c *Amasiæ Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarum Regem expeditio.*

An. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

liam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduũ. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinq; acie, tantus repentè pauor ac cõsternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus cõsererentur ià terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuib. vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia repertum est, totum asportauit, ac tum demũ dimisso Rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc [b] quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimũ, regni verò vicesimum nonum, Ozia filio regni successore.

a *Amasias ab Israelitarum Rege capitur: Hierosolyma diruta & templum spoliatum.*
b *Amasiæ exodus.*

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

An. mundi 3110. Ante Chr. num. 854.

CAP. XI.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta *obtinuit in eadem*, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totúsq; idolis deditus, nihil sibi non permittēs, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Ionas prædixit, quòd deuictis Syris, ditionem [a] suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsq; Amathem vrbem, ad meridiem verò vsq; Asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit: nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorũ prodi turum, nõ dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus [b] enim à Deo proficiscī in regnũ Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud periturum esset, nõ ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciciliæ: exorta autem vehementi tempestate, ita vt periculũ esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebãt: Ionas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cúmque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerunt *sortito quærere* quisnam ille sit. quo facto, sors Prophetę obtigit. percõtantibus quisnã esset, vel quid haberet negotij, aut se Hebræũ esse

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 4. *Reg.* 14.

a *Ampliatio regni Israelitici.*

b *Ionas à Deo in Nini regnum proficiscens ussus nauigiũ conscendit, & in mare precipitatur.*

An. mundi 3136. Ante Christum natum 828.

& Prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitam suæ fidei cõcredidisset, in tam manifestum exitiũ mittere. tandẽ vrgente periculo & nauim tantum nõ mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulsi, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem sedata est. Ionam [a] autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est. & cum in loco vnde exaudiri poterat cõstitisset, prædicauit quòd paulo post amissuri essent imperiũ Asiæ: & cum hoc dicto abiit. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in cõmentariis. Hieroboamus [b] autem exactis feliciter in suo principatu XL. annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias [c] item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, eiue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendíq; rebus solers & industrius. is, suscepta [d] expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & cõdita vrbe ad mare rubrum præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributóque genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterũ ad curã vrbis se cõtulit, quicquid enim mœnium vel vetustate labefactũ erat, vel superiorum

a Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus Niniuitis prædicat. Ionæ 2. & 3. 4. Reg. 14. 15.

b Hieroboami mors.

c Ozias Rex Iudæ.

d Oziæ expeditio, & vrbis per eundem restauratio. 2. Paral. 26.

riorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasiapatre huius capto, diruerat, quando vrbé victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquæductus quoque non paucos exstruxit. habuit [a] etiam iumentorum aliarúmque pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cúmq; admodum esset agriculturæ studiosus, terram variis arborum cæterarúmque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuítq; exercitum phalangis ordinõ struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiã & fundas, præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dúmq; in his studiis & paratibus versatur, corruptus est atrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternã cœpit nõ magni facere, nec religionis nec pietatis admodũ obseruans, ita vt ad paternã impietatẽ videretur proclinior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderatè ferre nesciret. Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templũ ad aureum altare Deo suffitũ facturus astitit. Accurrit eò mox Azarias Pontifex octuaginta sacerdotũ globo stipatus, & Regem cõpescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datũ suffire, qui sint ex Aaronis genere, iubébátq; vt exiret, & Deum talibus factis pro-

An. mundi 3150. Ante Christum nat. 814.

[a] *Otia diuitiæ & exercitus.*

An. mundi 3170. Ante Christum nat. 794.

uocare ad iram desineret. Tum [a] Rex cõmotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est. & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissõq; supernè templo radius solis os Regis improbum fecit, quod euestigio lepra cõtactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodẽ terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, d midiũ mõtis ad occidentẽ vergentis reuulsum & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis mõtis cõstitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes verò postquã in facie Regis lepram animaduerterunt, diuinitus inflictã ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerũt. at ille pudore calamitatis iã modestior, paruit, superbiæ cum impietate cõiunctæ tã miserabili pœna mulctatus, & cũ aliquãdiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iotham Rempubl. administrante, mœrore tandẽ confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultúsq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarũ [b] autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die malè partũ regnũ malè perdidit. Manaemus [c] enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharsam vrbẽ erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis properè venit ad Samariam, & prælio victum Selesmum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est, oppidani verò obfirmatis portis noluerũt Regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaq; agrum vastauit, & postremò vrbem quoq; vi cepit: & quod esset

a *Ozias vocationẽ suã trãsgressus punitur lepra, ob quã vrbe cedere cogitur.*

b *Cades Zachariæ Regis. 4. Reg. 15.*

c *Manaemum Israelis Rex.*

Thapsenſibus [a]infenſus omnes ferro confecit, ne tenerę quidem ętati parcens, & nihil ſibi ad extremā crudelitatē reliquū faciens, quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in ſui generis homines ſibi permiſit. nec mitior fuit poſtea toto decennio quo Iſraelitis præfuit. petitus deinde bello ab Aſſyriorū Rege Phullo, non auſus eſt cum eo in certamē deſcendere, ſed [b]pactus M. talentis argenti, maturè ſe ab ea vexatione redemit. hanc ſummā Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in ſingula capita. Nec multò poſt mortuus, Samarię ſepultus eſt, [c]Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate perſimilis duobus tantū annis regnauit. quibus exactis in cōuiuio cum amicis trucidatus eſt inſidiis Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autē hic Phaceias principatū annis XX. dubium impius magis an iniuſtus. Huius [d]tempore Teglaphalaſſar Aſſyriorū Rex Iſraelitas aggreſſus, ſubacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanē colitur, vicináq; Galilæa, & Cydida & Aſora, colonos abſtractos in ſuū regnū traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hieroſolymorum regia natus matre vrbani generis nomine Ieraſa. huic [e] Regi nulla virtus defuit, erga Deū pio, iuſto erga homines, & Reipublicæ ſtudioſo. quicquid enim inſtauratione opus habebat, diligenter ſartiendū curauit. in tēplo veſtibulū refecit & porticus: mœniū partem labantē reſtituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmuniuit, Ammanitas etiā prælio deuictos tributa pendere cogegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantūmque regnum auxit, vt tam domi felix eſſet, quàm foris formidabilis. Hoc regnante prophęta quidam

Anno mundi 3185. Ante Chriſtum nat. 779.

a *Thapſenſium truciadatio.*

b *Pax nummis redimitur.*

c *Phaceias.*

d *Tranſlatio Iſraelitarum.*

e *Pietas Iothami.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

An. mundi 3287. Ante Christum nat. 777.

extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce [a] Niniue piscina aquarum fluctuãs, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicéntque, state, state, eripite aurũ, eripite argẽtum, & nemo volet. malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorũ, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorũ? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabũt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quę nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum C K V. Et de his quidem hactenus.

a *Vaticinium de excidio Niniue. Nahum. 2.*

Rasis Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

CAP. XII.

Iothamus autẽ è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in Regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui [b] erga Deũ impiissimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationẽ Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus [c] etiã proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc [d] ita insanientem duo simul Reges, Rasis Damascenorum & Phaceias Israelitarum bello aggrediuntur (e-

Medio & Ruffinus Cap. 13.

b *Achazes impietas.*

c *Filij oblatio.*

d *Impietatis pœna.*

enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multũ diúque frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex ad mare rubrũ Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorũ coloniã eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est, Hierósolymitanus autẽ Rex postquam cognouit Syros sibi sse domum, putans se Israelitarũ Rege non inferiorem viribus. eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prælium, propter tot impia facinora victus est. centũ enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prælio Zacharias supremus dux Israelitarum cũ Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectũ adeptus interemit, & Escanam tribus Iudæ copiarum ducem viuũ in potestatem suam redegit, magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt. & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas [b] autẽ quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrẽs illis ante mœnia, magna voce hãc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus Regi Achazæ iratsceretur, incusabátque eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent: quod ni faciãt, Deum ab illis pœnas exacturũ, post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine cũ aliis tribus negabãt se passuros, vt ciues sui captiuos

An. mundi 3204. Ante Chri. nat. 960.

Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

a Strages exercitus Iudaici.

4. Reg. 16.

b Israelita Obela suadẽ se ex tribu Iuda ac Beniamitica captiuos domũ remittunt.

Anno mundi 3207. Ante Christum nat. 757.

in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cúmque non longè abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occisa Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deducit.

CAP. XIII.

ACha zes autem Rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum Regẽ Teglaphalassarem legatione, auxiliũ ab eo petiit cõtra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnã pecuniam illi pollicẽs, in præsens etiã magnifica munera mittẽdo. Quam legationé postquam audiuit, ipse in auxiliũ Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnatáq. Damasco, Rasem quoque Regem occidit, Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum a deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex b Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris. atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima. hæc secum deferens venit Damascũ. & sicut antè pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actisque pro beneficio gratijs, reuer-

4. Reg. 16.

a *Israelitarũ translatio.*

b *Achazes auruũ & argentum templi, Damascum Assyriorum Regi defert.*

reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam fruitus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum [a] tamen deos colere non desineret, sed in eorum cæremoniis tã quam victoriã inde sibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. post cladẽ verò acceptã Assyriorũ venerari cœpit numina, quiquis potius adoraturus quàm verum & à maioribus acceptũ Deum, cuius indignatione vt tum vinceretur, factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, vt spoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post [b] has insanas impietates tandẽ moritur, cùm vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezeciæ filio. Quo tẽpore etiã Phaceias Israelitarum regnũ cũ vita amisit, cæsus [c] per insidias cuiusdã ex cariorib. sibi aulicis, cui nomẽ Oseas, qui cũ regnũ scelere quæsitũ per annos ix. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferẽs. In hũc duxit exercitũ Assyriorũ rex Salmanasarus, & quia Deũ non habebat propitiũ, destitutũ eius auxilio facilè subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Ozeæ Ezecias Hierosolymis, regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam [d] statim ab inito principatu nullã magis necessariã vel vtilem tã sibi quàm subditis curã existimauit, quã religionis ac diuini cultus, quamobrẽ aduocata populi & sacerdotũ Leuitarúmque concione, sic fertur ad eos verba fecisse, Ne ipsi quidẽ ignoratis quod propter peccata patris mei, & nõ redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos, quos ille Deos

An. mundi 3215. Ante Christum nat. 749.

a *Achazes Syrorũ deos tẽplo Hierosolymorum clauso, colit.*

b *Achazes mors.*

c *Osea impietas & pœna.*

Hedio & Ruffino Cap. 14. 4. Reg. 17.

d *Ezecias Regis Iudæ pietas.*

Ann. mundi 3285. Ante Chr. Hum. nat. 749.

putabat, colereris. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quàm pernicioſa res ſit impietas, hoſtor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cũ Sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum. & luſtratum prius expiatúmque ſacrificiis legitimis in priſtinum honorem & reuerentiam reſtituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accenſi ſacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatiſque ſacris vaſis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex [a] verò dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populũ Hieroſolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermiſſam propter impiam ſuperiorum Regum incuriam. Quin & Iſraelitas per nuncios hortatus eſt, vt, relictis conſuetis ſuperſtitionibus, ad priſcam illam pietatẽ & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permiſſurum, vt Hieroſolyma venientes Azymorum feſtum vnà cum ſuis ciuibus celebrẽt. Hæc autẽ ſe ſuadere non vt ſuum negotium ageret, ſed ipſorũ vtilitatis gratia quos beatos fore ſi huic cõſilio paruerint. Iſraelitæ verò audito quid legati à ſuo Rege afferrent, adeò mentẽ nõ adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eoſdem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates inſtarent ni maturè ad pietatem redirent, reſpuerint: quos poſtremò comprehẽſos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiã ſunt prolapſi, ita vt nõ prius deſiſterent, quam ob extremam impietatẽ Deus [b] vltor in poteſtatem hoſtium eos tradidit, ſicut ſuo loco dicetur. Multi tamen è Manaſſitica tribu & Zabulonis atque Iſaſcharis prophetarum monitis parentes ad pietatẽ ſunt cõuerſi: atque hi omnes

[a] Ezech. legati ad Iſraelitas Azymorũ feſti celebrandi cauſa miſſi occiduntur. 2. Par. 29. 30.

[b] Verbum Dei nunquam ſine omni fructu.

thi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo vnà cum principibus & populo, immolauit [a] pro se tauros septẽ, & totidem arietes, parémque hircorum numerum, & cùm primùm manus in capita victimarum imposuissent, tam Rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi verò iugulabant, & solidas concremabant. Leuitarum corona circumstante cum instrumẽtis Musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodũ olim Dauid eos psallere docuerat, reliqui verò sacerdotes accinebãt buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabãt. post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos CC. populo verò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia Cúmque omnia ritè sacerdotes perfecissent, Rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante verò Azymorum festo, paschale sacrum facientes, illas deinceps victimas mactabãt, per continuos dies septem. populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerunt, taurorum duo millia, pecorum septem millia Rex de suo largitus est. hãc liberalitatẽ imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadraginta. nec vllum festum tam magnificè est celebratum à Solomonis temporibus in eum vsque diem. peracto [b] festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legẽ Rex de suo fieri mandauit, & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinũ cultũ assidui. Quo factũ est vt populus omne genus fructuũ confer-

An. mundi 3218. *Ante Christum nat.* 746.

a *Victimas Ezeciæ.*

b *Reformatio cultus Dei.*

An. mundi 3224. Ante Chri. nat. 740.

ret Leuitis & Sacerdotibus: Rex verò horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis, atque in hunc modũ pristinus cultus restitutus est. His [a] ita constitutis Rex Palęstinis bellũ intulit, & parta victoria omnes eorũ vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea [b] Rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias verò minas eius nõ magni fecit. fretus Deo suáque pietate, ac prophęta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc Rege.

[a] *Palæstinos Ezecias vincit.*

[b] *Ezecias ab Assyriorum Rege deficit.*

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cutheos, in earum regionem migrare iubet.

CAP. XIIII.

ASsyriorum autem Rex Salamanassar cõperto quòd Israelitarũ Rex misisset clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, inuitans eum ad societatem cõtra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annũ vrbem vi cepit, anno eiusdem Regis nono, Ezeciæ verò Hierosolymorũ Regis anno septimo: extinctóq. funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidẽ, cum quo etiam Oseas Rex vinus captus est. Deinde [c] migrare iussa quadã Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ cæteráque Israelitarum regione. Migrauerant igitur decem tribus Israelitarũ ex suis sedibus post annos DCCCXVII. ex quo maiores eorum Ægyptũ egressi armis ea loca suæ ditionis fecerant: post Principatum Iesu annis octin-

Hedio & Ruffinus cap. 15. 4. Reg. 17.

[c] *Israelitæ possessionibus suis eiecti, aliò traducuntur, regno Cuthæi dato.*

gentis

gentis, post defectionem verò à Roboamo Davidis nepote ad Hieroboamũ, de qua suprà diximus annis CCXL. mẽsibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neque legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas audire prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius Rege constituto, qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoque meritas pœnas non effugit. Porrò Assyriorum Rex rum armis totam Syriã & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit [a] enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguã translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittæos cũ classe eò profectus sub imperiũ suũ retraxit, contra quos misso exercitu Assyriorũ Rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copiis domum reuersus est. paulò post Sydon, Arce, Palætyrus cũ multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorũ Regem defecerunt: & cũ soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est cõtra eos cũ LX. nauib. quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingẽtos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei nauali gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autẽ Rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit, qui aquam

Ann. mundi 3124. Ante Christum nat. 740.

[a] *Tyriorum annales & Menander de bello Salmanazari contra Tyrios.*

An. mundi. 3324. *Ante Christum nat.* 740.

Tyrios prohiberent: quòd cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterùm noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quòd à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti cum quinque gentium essent totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta [a] enim est sæua pestilentia, à qua cùm popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse: *missis igitur* ad Regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret, quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum ceperunt colere: móxque cessauit pestilentia; permanéntque [b] nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ, qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant. vtpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illi coniunctos, quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt: nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo aliàs dicetur opportunius.

[a] *Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.*

[b] *Chuthæi eorum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantum secundis se præbentes.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI X.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitus una nocte per pestem absumptus & Rex eorum domum reversus à filiis insidiis perpetuata cædes.*

III. *Ezechias post libertatem ab infestatione Assyriorum status felix atque quietus, eiúsque relicto Manasse filio successore, ex hac vita decessio.*

IIII. *Manasse à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captivitas, eiusdémque post aliquã tum temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosiæ in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regnare conaretur.*

VII. *Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam immedemis amicitiam & societatem perfidia.*

VIII. *Ioachimi Ægyptiorum robur studentis cædes, eiúsque filij in regno successio.*

IX. *Ioachimi, Babyloniæ societatem mutantis, obsessio, & spontè se dedentis in captivitatem abductio.*

X. *Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.*

XI. *Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.*

XII. *Successores Nabuchodonosori Babyloniæ tres,*

perij ad Persas per Cyrum translatio status Iudæorum in Babylonia.

Ann. mundi 3231. Ante Christum nat. 773.

Senacheribi, Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezecia Regis oppugnatio.

CAP. I.

EZECIAE duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Assyriorum Rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnésq; [a] vrbes vi cepit quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iámque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa soluturum promittens. Senacheribus verò auditis legatis, decrevit, omisso bello, postulata Regis admittere, & pollicitus est si argenti talenta trecẽta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando [b] interposito quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezecias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus, hoste remoto, posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta nõ præstitit: nam profectus ipse cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacem ducem cum duobus aliis ad continuandum Hierosolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, castra metati sunt, per nuncium postulauerunt, vt Ezecias ad se prodiret in colloquium. ille, quòd sibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos misit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum, & Ioachum à commentariis, hi cum prodiissent, ante duces constiterunt. quos [c] intuitus Rapsaces iussit Regi suo referre hæc: quod magnus Rex Senacheribus scire vult, quo fretus dominum suum refugiat, & obedire nolens

4. Reg. 18. a *Iudea clades.*

b *Senacheribi iuramentum & eius violatio.*

c *Rapsaces conuocato Ezecia in colloquium, deditionem suadet.*

ens exercitum in vrbem non recipiat. an fortè Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regiũ eleri. id quidem si speret, dubio procul eum esipere. & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solũ non sustinetur, ed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autẽ um oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis ictoriam dedit, ita nũc quoque Ezeciã cũ suis inbditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraicè dicẽte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his uditis pauore consternaretur, rogauit eum vt oqueretur Syriacè. ille satis intelligens quid aler metueret, maiore etiam voce Hebraicè repondit: debere eos audire mandata Regis, & quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Sais, inquit, scio quòd vos, & vester Rex populũ ana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si uid audetis, & putatis vos posse exercitum notrum à mœnibus repellere, promptus sum vos luobus equorum millibus instruere: vos datis otidem sessoribus vires vestras offendite. sed ion potestis dare quos non habetis. Quid igitur inctamini, dedere vos validioribus, qui vos ossunt vel inuitos vi capere? maximè cum spõanea deditio tuta sit: contrà cùm sit à coactis, ericulo calamitatis non careat. Hæc cũ audissent ex duce tam legati quàm populus ad Regem etiam perlata sunt. Ille [a] percussus habitũ egalé exuit, & saccũ indutus humili specie, vt nos est patrius, in faciẽ procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutẽ afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum sollicitet ac sacrificiis, vt frangẽ nimias spes hostium, misereatur

An. mundi 3231. *Ante Christum nat.* 733.

4. Reg. 19.

[a] *Ezechias in aduersis ad Deum refugium, & per Esaiam in spem meliorem fortunæ erigitur.*

An. mundi 3231. Ante Chri. nat. 731.

sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussit Regem atque amicos bono esse animo, præducens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri pernicie. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autē acciderat, vt eodem tēpore venirent ab eo literæ ad Ezeciam in quibus stultū eum dicebat: quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabatúrque internecioē omnibus, nisi spontè, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciá quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in tēplo reposuit. Iteratis deinde supplicationib. quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationē metuēdam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quib securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis reb. rediit ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparāda oppugnatione Pelusij iámq. aggerē pœnè mœnib. æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cū audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios laturum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis abiit. Herodotus[a] autē hunc cōtra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnās, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem

[a] *Herodotus de Senacheribo.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

sui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte murium vis tãta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus Rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerũ scriptor Senacheribi Regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totámque Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat.

Anno mundi 3331. Ante Christum natum 731.

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd Rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit.

CAP. II.

SEnacheribus a autẽ ab Ægyptiaco bello reuertẽs offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum, qua clade territus, & de reliquis copiis solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur: Vbi b paulò post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Selennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob patricidium à popularibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddami not filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

a *Senacheribi in Deum blasphemia.*

b *Patricidio*

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cùm aliquandiu vixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit.

CAP. III.

An. mundi 3251. *Ante Christum nat.* 733.

EZecias autẽ præter omnẽ opinionẽ liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit quandoquidẽ manifestũ erat huius solius ope hostẽ partim peste deletũ, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dúmque totus circa Dei cultum occupatur, paulo [a] post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus, nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd sine liberis decedẽte generis successio in eo deficere videbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum *rogauit*, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, néve nondũ factus pater eximeretur numero viuentium. Misertus autem Deus, idque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Propheta Esaia, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta ita, vt iussus erat ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signũ ab Esaia postulat, vt certò posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam signum exhiberi sibi postulet, voluit vt, quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dedisset Prophetæ precibus, visoque ita vt voluit, tam insigni prodigio, confestim recepta

Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. *Reg.* 20.

[a] *Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogatio, per miraculum confirmatio.*

epta ſanitate ad tẽplum aſcendit, & adora- Deo, vota perſoluit. Circa [a] eadem fere tẽ- ta imperium Aſſyriorum per Medos diſſolui ntigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorũ [b] rem Rex Baladas, miſſis ad Ezeciam legatis n muneribus, inuitauit eum ad ſocietatem & iicitiã. ille exceptis legatis comiter, & cõmu- o regali adhibitis theſauros etiam oſtẽdit, & paratum armorum, & quicquid precioſum ro conſtabat ac gemmis: atque ita cum donis miſit ad Baladã. Aditus deinde ab Eſaia, ro- tũſque quinã eſſent qui venerant: ait, è Ba- lone miſſos à Rege veniſſe, oſtendiſſeque ſe is omnia, vt, viſis diuitiis, colligẽtes ex his i- us potentiam, Regi ſuo r nunciare poſſent. tius. tum Propheta reſpondens, Scito, inquit, od hæ diuitiæ paulo [c] poſt transferentur in byloniam, & poſteri tui virilitate amiſſa eu- chi ſeruient Regi Babylonio. Hæc enim præ- it Dominus. Ezecias contriſtatur hac prædi- one, ait ſe quidem malè gentem ſuam in eã lamitatem non incidere, ſe quando aliter vi- m ſit Deo, precari vt ſaltem ipſe poſſit in pa- quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque. lladæ Babyloniorum Regis Beroſus meminit. eterùm Propheta hic cum eſſet diuinus & vſ- ie ad miraculum veridicus, certus ſe nihil à ro alienum dixiſſe, omnia ſua vaticinia ſcri- o tradita reliquit poſteris, vt ex euentu certi- do eorum poſſet intelligi. nec hic ſolus id fe- t, ſed alij præterea duodecim; & quicquid vel ali vel boni nobis euenit, totum illorum reſ- ondet oraculis. ſed hos alias ſingillatim per- nſebimus. Ezecias [d] porrò cum quantum iam xiſſet ſuperuixiſſet in pace, obiit poſt annũ te quartum & quinquageſimum, regni verò

An. mundi 3232. Ante Chriſtum natum 732.

a *Aſſyriorũ imperium diſſolutum.*

b *Babyloniorum Regis ad Ezeciam legatio.*

c *Captiuitãs Babylonica ab Eſaia prædicta.*

Hedio & Ruffinus cap. 4.

d *Ezeciæ mors.*

Mundi 3247. *Ante Christum* 757.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporis ab eo rursus in regnum suum restituitur.

CAPVT IIII.

4. Reg. 21. *a Manasse impietas & crudelitas.* Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alias. ca. 4.

HVius successor *a* Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studiis contrariũ vitæ institutũ tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiam sceleratus templum Dei profanare, atq; adeo totam vrbem & reliquam ditionem quam latè patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, *in omnes quotquot* erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidẽ cruentas manus abstinens, nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atque populum, per quos eadem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorũ experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ, is misso in Iudæam exercitu regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductũ, perpetuò poenæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementẽ experiretur,

b Manasses in Babyloniam captus abductus, postquam resipuit, regno restituitur.

à Deo

à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domũ remissum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam [a] & vrbem lustrauit, & templum consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere benevolentiam. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solemnes obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem statutum religionis ritibus, ad muniendam Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanásque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeóque in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cúmque [b] vixisset annos 67. in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit [c] Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus inuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & [d] regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

An. mundi 3288. Ante Christum nat. 676.

a *Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.*

b *Manasses moritur.*

c *Amos Rex Iudæ impius.*

d *Iosias Rex Iudæ.*

De Iosia Rege historia.

CAPVT V.

An. mundi 3307. Ante Christum nat. 657.

4. Reg. 22.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exēplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primū enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim [a] fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorum institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quàm si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autem faciebat tum per innatam sapientiam tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaq; [b] obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atq; ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & consueta holocaustomata cęteráq; sacrificia super altare obtulit. Constituit [c] etiã certos magistratus & morũ censores qui priuata quoque negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nunciis, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, ídque suo quisque arbitratu, vt nemo grauaretur: & [d] allatis

a Iosias verum Dei cultum restaurat.

b Idololatria à Iosia eximitur.

c Censores.

d Studium populi in reparando templo.

latis pecuniis curam sumptuum in templi sar-
:um tectum præstandum commisit Amasi præ-
fecto vrbis,& Saphani scribæ, Ioathæ, comme-
:atiensi,& Pontifici Eliaciæ, qui omissis moris
& dilationibus,adhibitis architectis, & suppe-
litatis omnibus rebus ad reparationem neces-
ariis,incumbebant operi:atque ita instauratum
:it templum,& ipsum Regiæ pietatis argumen-
tum futurum. Anno deinde regni sui decimo
octauo iussit Eliaciam Pontificem pecunia,quæ
nstaurationi superfuit,in massas conflata cra-
eras inde & libatoria phialásque ad ministeria
empli conficere,præterea quicquid auri argen-
ive in thesauris esset,id quoq; prolatum in eos-
em vsus conuertere: Pontifex autē dum pro-
uit aurum,forte [a] incidit in sacros libros Mosis
templo repositos: eos prolatos dedit scribæ
phani qui cum eos perlegisset, Regem adiit,
quæ imperasset omnia facta indicauit. præ-
rea libros recens inuētos ei legit. Qua lectio-
: audita Rex,scidit sibi vestem, & conuocatis
timis aliquot amicis, ipsoq; scriba, & Eliacia
ontifice,misit [b] eos ad Prophetissam Oldam,
orem Sallumi,viri clari ac nobilis: vt persua-
rent ei Deum placare,& propitium genti suæ
ddere. Timendum enim esse, ne propter ne-
:ctas à maioribus leges Mosis graues casus
mineant, néve electi patrio solo in externis
;ionibus destituti omnibus commodis misè
vitam finiant. Auditis [c] Regis mandatis Pro-
:tissa iubet ei renuntiari, quod Deus se-
l contra eos sententiam tulerit, quæ nullis
plicationibus irrita fieri possit: vt populus
:iatur propriis sedibus, & omnibus præsen-
us cōmodis propter non seruatas leges mul-
:ur: quandoquidem,concesso ad resipiscen-
a tanto temporis spacio, ne Prophetarum

Anno mundi 3321. Ante Christum nat. 643.

a *Mosis libri sacri in templo reperti.*

b *Olda Prophetissa à Iosia consulitur.*

c *Vaticinium de Iudaeorū pœna.*

An. mundi 3321. *Ante Christum nat.* 643.

quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari nõ posse, vt ipso euentu discãt esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet, attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum immissurum. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille [a] circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cùm congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mósaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. móxque sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremò iussit Pontificem, si quod vas in templo supereſſet à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiiceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerẽ eorum dispersit. denique Sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interueniſſe Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quòd vnus ex Dauids

4. Reg. 23.

a *Vana pij principis imago.*

Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset fa-
turus: cuius [a] prædictionis euentus post annos
trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc
nuisit & alios Israelitas, qui captiuitatẽ & ser-
uitutem Assyriorum euitauerant, eisq; persuasit,
ut omissis impiis actionibus & religionibus ex-
ternis, Deum maximum ritu patrio colerent,
eíq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppi-
datim ac vicatim per domos scrutatus est, ne
quid suspectum intus delitesceret. quadrigas e-
iam solis, quas superiores Reges in vestibulo
templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis
honoribus vulgus imperitus dignabatur, de me-
dio sustulit. Cæterum, lustrata ad hunc modum
regione vniuersa, populum [b] Hierosolyma cõ-
uocauit ad celebrandum festum azymorũ quod
dicitur Pascha: deditque populo ad epulum de
suo triginta hædorum & agnorũ millia, & boũ
tria millia, principes quoque Sacerdotum con-
tulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorũ
duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eo-
rum primarij dederũt agnorum quinq; millia,
boues quingentos. cúmq; tanta esset victima-
rum copia, immolabantur omnes iuxta leges
Mosis, Sacerdotibus ei curæ præpositis, & exem-
plo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à
Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque
diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, cau-
sa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum
& antiquas consuetudines peragebant. Post
hæc Iosias, cum pace, diuitiis & gloria floruis-
set, vitæ finem habuit huiusmodi.

Ann. mundi 3321. Ante Christum natum 643.

2. Reg. 23.

a Veritas oraculorum diuinorum.

b Paschatis celebratio.

Hecto & Ruffinus Cap. 6. al. cap. 5.

Iosia in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

CAP. VI.

Ann. mundi 3334. *Ante Christum nat.* 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus hæbitis copias ad Euphratem duxit cõtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere, cúmque processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, oppositus se ei, vetãs per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphtatem properare. non esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicãdi. Iosias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum [a] enim aciem instruens curru ab vno cornu ad alterum vehitur. Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium eximit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi [b] ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cùm vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia mortẽ eius prosequens. Hieremias [c] etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare videmus. hic [d] Propheta & instantẽ vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiã seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel; qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum [e] Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ vsq; dum templum vnà cum vrbe est diru-

4. *Reg.* 23.

a *Via per Iudæam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur.*

2. *Paral.* 25.

b *Mors Iosiæ.*

c *Epicedium à Ieremia Iosiæ scriptum.*

d *Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit.*

e *Ieremias quando vixerit.*

rum:

im: cuius suo loco mentionem faciemus. Porò mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum [a] suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Danatham vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo [b] nomine regnum tradidit. Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò vius centum argenti talentorum tributũ imposuit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoq; malicioso fuit ingenio; nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Ann. mundi 3315. Ante Christum nat. 629.

4. Reg. 23. 2. Paral. 36. Hedio & Ruffino Cap. 7. al. cap. 6.

a *Ioazus Rex Iudæ.*

b *Eliacimus Ioacimus nominatus, Iudæ rex.*

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuasionis, amicitiam & societatem pertractio.

CAP. VII.

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam [c] Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Charchabesam ad Euphratem sitam perijt, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se oppositit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autem superato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsque subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babyloni Iudæis

c *Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex contra Ægyptum.*

Ann. mundi 3343. Ante Christum nat. 621.

bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At [a] ille timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus [b] deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id [c] quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quòd nemo eis inquereretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati malè ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoréque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerent. Adducebántque rationem, non hunc solum mala vrbi prædicere, sed & Michæam antè talia prędixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: quia cõscriptis omnibus suis Prophetis, ieiunanti populo & in templum cõgregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit ei librum, continentem, quid templo & vrbi eiúsq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simúlq; iubent tam ipsum quàm eius scribam Barucham è medio

fece-

[a] *Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit. 4. Reg. 24. Hedio & Ruffinus Cap. 8.*

[b] *Ioacimus à Babylonia Rege defecit.*

[c] *Hieremias Hierosolymorum subuersionem praditit.*

ſeedere, vt omnes lateat vbi ſint: librum verò ad Regem pertulerunt. qui præſentibus amicis iuſſit ſcribam librum ſumere & legere. quo lecto iratus conſcidit eum, & iniectum in ignem exuſſit: iuſſitq; Hieremiam & Baruchum ad ſe adduci daturos ſupplicium. ſed illi iam ſe iræ eius ſubduxerant.

An. mundi 3345. Ante Chriſtum nat. 619.

Ierem. 22.

Nabuchodonoſor Ioacimum rurſum Ægyptiorum rebus ſtudentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem conſtituit.

CAP. VIII.

NOn [a] multò poſt venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo ibi nõ timeret, neq; excluſit, nec ad bellũ ſepauit. At ille receptus non ſeruauit fidẽ, ſed florem iuuentutis Hieroſolymitanæ vnà cum ipſo Rege interfecit: quem etiam inſepultum extra mœnia iuſſit proiici: & [b] pro eo Ioacimum filiũ Regem vrbis & regionis conſtituit, eorũ verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezec. el. Hic finis fuit Ioacini Regis, qui vixit annos xxxvi. regnauit xi. ſucceſſor autem eius Ioacimus, natus matre Hieroſolymitana nomine Noſta, regnauit menſes tres, dies decem.

a *Nabuchodonoſori recepti in vrbẽ ſæuitia.* *4. Reg. 24. 2. Paral. 36.*

b *Ioachimus ſiue Iechanias Rex Iudæ.*

Ioachimi, Babylonio ſententiam mutante, obſeſſio, & ſponte ſe dedentis in captiuitatem abductio.

CAP. IX.

BAbylonium autẽ Regem ſtatim dediſſe regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occiſi, regionem ad defectionẽ perpelleret. Miſſo igitur exercitu

Hedio & Ruffinus cap. 9. *4. Reg. 25.*

An. mundi 3348. Ante Christum natum 618.

Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitanté propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, idò in hoc cum eis fœdere. quòd nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio [a] Rege violante eam, & mandãte per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutẽ captiuam ex vrbe abducerent: & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent, fueruntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

[a] *Nabuchodonosorem fœdifragum.*

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constituitur.

CAP. X.

PRo [b] Ioacimo autem Sedeciam eius patruũ Regem constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorũ viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoq; circa se haberet impios, quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curã gereret: néve aut ducibus mentẽ adhiberet, quòd essent mali plerique, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendúmque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias verò tantisper, dum audiebat Prophetam, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse, si

[b] *Sedecias Rex Iuda ab nullicui & falsi prophetæ seductus Hieremiam non audit.*

illi

An. mundi 3354. *Ante Christum natum* 610.

illi fidē adhibeat: sed per amicos rursum deprabatur, & abducebatur à Prophetæ consiliis in diuersum quocunq; vellent. Sed [a] & apud Babylonē Hiezeciel eodem tempore vastationē templi prædicebat, eámq; prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus [b] vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebant, quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur, in hoc verò discrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedecīā visurū Babylonē cū Hieremias asseueraret omnino futurū, vt captiuū eū Babylonius Rex secū abduceret. quare cū hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidē vera putabat in quib. cōsentiret: etiā si euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cū illis vires coniungeret Babylonium necessario succūbere. Quo cognito Babylonius exercitū contra eum duxit: vastatá; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustiis esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionē soluere. At [c] Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victū tota Syria expulit. Mox verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ, [d] Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à Babyloniis Regi eiúsq; subditis instaret belli periculū, quódve trāsferendi essent è suis sedib. in Babyloniam, immò etiā captiuos redituros esse cum omnibus vasis, quibus Rex templū spoliauerat. At [e] Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænūciat, dicens eos Regē decipere, nihilq; cōmodi sperandum ab Ægyptiis

a *Iezeciel templi vastationem prædicit.*

b *Sedecias ad Ægyptios deficit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.

c *Ægypti Rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur.*

d *Sedecias à Pseudoprophetis seducitur.*

e *Vaticinia de captiuitate Babylonica, & indè liberatione.* *Ierem.* 25. 29. 37.

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolymam reductuũ, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptísq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posteríq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hęc dicẽs Hieremias pleriſq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cõtemnebant. Cúmq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius cõprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet trãsfugere, Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciũ à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autẽ nono regni Sedeciæ, decima die mẽsis decimi, Babylonius [a] Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, *modis omnibus expugnare vrbem* conatus est, præter [b] externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilẽtia vehemẽter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nõ quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam *hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis*, alioquin sine remedio perituros. addebat manẽ gibus in vrbe aut hostili ferro aut fame pereundum,

a *Hierosolyma obsessa* 4 *Reg.* 25. *Ier.* 39. & 52

b *Fames & pestilentia.*

c *Ieremias suadet deditionem.*

lum. qui verò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati, ad Regem omnia deferebant: incusabántq; prophetam vt furentẽ, & frangentem sibi animos & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatem eneruantẽ. illos enim paratos pugnare pro patria, hũc verò minari tristia, & dicere expugnatam vrbem omninò subuertendã esse. Rex[a] verò suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorũ resistens, permisit eis, vt de Propheta quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt: vt ibi præfocatus moreretur: ille verò vsque collum mersus ibi manebat, interim quidam è seruis Regis cathoribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ accideriit, dicens nõ rectè Principes statuisse & amicos, quòd vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quàm quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris cõsilij, quòd Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopẽ triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funésq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantũ potest properè è puteo Hieremiam extrahere. cum Æthiops, assumptis, quemadmodum iussus erat sociis, extractum è cœno permisit abire liberum. Accitus[b] deinde clàm ad Regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remediũ. ille habere se ait, sed neminem creditũrum sibi, aut præceptis suis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere. & vbi nunc

Ann. mundi 3354. Ante Christum nat. 650.

a *Plerum doctorum in hac vita fortuna.*

b *Sedecias à Hieremia petitum consilium, Principum metu neglẽ-*

An. mundi 3354. Ante Christum nat. 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurũ, freтus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ caũsam tam sibi ac suæ familię, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timoré esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitatẽ dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse percontarẽtur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quænam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

a Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capiuntur.

INterea[a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succũbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferẽtibus. ac ne machinis quidem hostiũ territi, alias cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq; non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant cõsistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per mẽses decem & qcto, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim supernè è turribus eorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mẽsis die nona: ceperúntq; eã duces Babyloniorũ quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret quod si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Sacharampsaris. Vrbe autem capta circa mediã noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias [a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent trãsfugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & nox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impiũ & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

a *Sedecias nocte fugæ sibi consulens, à Babylonijs capitur.*

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

esset pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratre debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His [a] verbis cum Sedeciam increpuisset, cuestigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deindè ipsum excæcauit. Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezecielis, quãuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse cõprobatæ sunt, quòd captus adducetur ad Babyloniã, & corã cum eo loquetur, & *oculis* suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit, quòd verò cæcatus primò cum Babylonẽ perductus esset, videre tamen non potuit. Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantibus sãtis declarare possunt Dei naturã, quàm varia sit & multimoda, omnia tempestiuè disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ insciticæ & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: ídq; temporis spatiũ quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonios post victoriã Nabuzardanẽ ducem misit Hierosolyma cũ mandatis, vt [b] tẽplũ spoliatũ incẽderet, regia quoq; similiter cremata vrbẽ à fundamentis dirueret, populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò peruenisse [c] Sedeciæ régni anno è tẽplo vasa omnia tã aurea quàm argentea sustulit, & labrũ quoq; illud grãde quod Solomon

[a] *Excæcatio Sedeciæ, filiorúmque cædes.*

[b] *Dauidici generis Reges quos & quandiu regnauerint.*

[c] *Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta.*

lomõ dedicauerat,præterea, colũnas illas æ- *An. mundi* 3356. *Ante Chri.* nat. 608.
as cũ ſuis capitulis,& mẽſas aureas atq; cãde-
abra.His ſublatis templũ incẽdit menſis quin-
die prima,anno regni Sedeciæ vndecimo,re-
ni verò Nabuchodonoſori XVIII.deinde & re-
iam incendit, & vrbem diruit. Incenſum eſt
utem templum annis ex quo exſtructum fue-
at elapſis CCCCLXX, menſibus ſex & diebus de-
em addictis, exactis à trãſmigratione ex Ægy-
to annis MLXII. menſibus ſex,dies decẽ. A di-
uuio vſque ad templi deuaſtationem interceſ-
erunt anni MDCCCCL. menſes ſex,dies decem.
b Adamo autẽ condito, vſque ad hũc templi
aſũ tria millia annorũ elapſa ſunt, & inſuper
XIII.menſes ſex,dies decem. Tantus cenſetur
nnorum numerus, quo temporis ſpacio quid
quando geſtum ſit, ſuo quæque ordine ex-
licauimus.Dirutis Hieroſolymis & populo mi
rare iuſſo,dux regius captiuos fecit hos:Ponti-
cem Sareã,& qui poſt hunc ſecundum inter
acerdotes locũ tenebat,Sephemam:tres præfe-
tos cuſtodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis
ubicularium, cum ſeptem aliis regiis amicis.
ræterea ſcribã regiũ, & alios Principes viros
exaginta,quos omnes [a] vnà cũ ſpoliis tẽpli per *a Captiuitas Babyloniça.*
uxit ad Regem ſuum agentem tũc Reblathis,
uæ eſt Syriç ciuitas.Rex verò Pontificẽ & Prin
ipes in ea vrbe iuſſit capite plecti, reliquã ca-
tiuorum multitudinem & in his Sedeciam i-
ſe Babylonem perduxit. Ioſadoçum [b] etiam *b Pontifices Hieroſoly-mitani.*
ontificem vinctum ſecum duxit,Sareæ Ponti-
cis filiũ,quem modo Reblathis affectum ſup-
licio diximus. Nunc quoniam Regium genus,
eorum ſucceſſionem ordine recenſuimus,cõ
eniens duxi etiã Pontificũ enumerare nomi-
a,qui Regũ tempore per cõtinuatas ſucceſſio-
s ſummũ adminiſtrauerunt ſacerdotiũ. Ergo

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

primus omnium in templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit: post Achimã Azarias, & post hũc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Urias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadoeus qui captiuus Babylonẽ pertractus est, hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filij parentũ successores acceperunt, continuata generis serie. Cæterùm Rex Babylonem reuersus, Sedeciam [a] in carcere vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris põpa elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanũ templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus, populo in Babylonia sedes attribuit, Pontificẽ è vinculis exemit. Nabuzardanes autẽ dux qui populũ captiuũ abduxerat, transfugas [b] & paupertes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia. Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad cultu rã acceperant, certũ tributum Regi penderẽt. Prophetæ [c] quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secũ Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem possit reddere. Propheta verò neque ducem sequi voluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatóq. vate magni precij munerib. ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt [d] secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus

a *Sedecia mors.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

b *Godolia transfugarũ dux.*

c *Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni pretij muneribus afficitur.*

d *Baruchus è carcere dimittitur.*

Nerí

Ieri filius insigni familia natus, & in patria ingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaque is peractis Babylonem reuertitur. Illi * autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquem Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt d Godoliam Masphatam. Eorum principes rant, Iohannes Careæ filius, & Iezanias & areas & nonnulli alij, præterque hos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin maus & dolosissimus, qui tempore obsidionis rofugerat ad Baalem Regem Ammanitaum, & apud eum per id tempus moratus erat. His igitur ad se venientibus Godolias asit vt ibi manerent, nihil timentes à Baloniis, posse enim eos impunè regionem olere, interpositóque iureiurando paratum fore suum auxilium si quis molestaretur, nsuluit vt vnusquisque habitaret in quo ellet oppido, dicens missurum se vnà aliuot è suis, & daturum operam vt diruta inaurentur & habitentur denuò. illos verò dere, donec tempestiuum est, curare ne frumẽum & vinum ac oleum desit in futuram hyen quo sustententur. hæc locutus permisit enque arbitratu suo quem liberet locum inlere. Quæ fama postquam ad circumuicis Iudææ gentes peruenit. quòd profugos se veniẽtes Godolias magna humanitate experet, & agros eis colendos assignaret, impoo certo tributo quod penderetur Babyloo, vndique concursum est ad eum, & cerunt regionem colere. Ioannes autem cum iis principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem us & humanitatem: admonuerúntque eum òd Baalis Ammanitarum Rex ideò misisset

An. mundi 3356. Ante Chri. nat. 608.

a Iudæi vndique collecti ad Godoliã Masphatẽ veniunt.

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cùm sit è genere regio, secutum autē fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totū pereāt. ille verò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio, non enim esse verisimile eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit. nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, cum sua manu interimere conetur. Attamen etiāsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominē *qui* salutem suæ fidei cōmisisset, opprimere. Itaque Ioānes cū cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post a dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant. hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere, quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totū oppidum graſſati sunt promiscuis cædibus tā in Iudæos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti verò diē venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismael b intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteū quendam ne essent conspicua, demersit. Soli autē ex eo numero seruati sunt, qui rogauerūt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in eis traderent. supellectilē & vestes atque frumentum quib. peomissis

a *Godolia cæde & plebis Masphatensis abductio.*

b *Cædes Ismaelis à Ioanne accepta.*

iotus aliquot ex eis pepercit, plebem verò Ma- *An. mundi 3356.*
phacenſem cum mulieribus & pueris abduxit: *Ante Chriſtum nat. 608.*
c in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzarda-
ies apud Godoliam reliquerat. His perpetratis
d Ammanitarum Regem profectus eſt. Ioan-
es autẽ cum cæteris ducibus audita Maſphatẽ-
iũ clade, & morte Godoliæ, indigniſſimè tule-
runt: & aſſumptis ſuis quiſque militibus, Iſmae-
em hoſtiliter perſecuti ſunt, eúmq; apud fon-
ẽ Hebronẽſem deprehenderũt, quibus viſis ca-
tiui Iſmaelis lęti, rati, id quod erat, auxiliũ ſibi
enire, omnes ad Ioannẽ tráſiuerũt, Iſmael au-
ẽ cũ octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ Re
ẽ perfugit. Cæterum Ioánes aſſumptis quos Iſ-
aeli eripuerat, cũ eunuchis & mulieribus atq;
ueris peruenit in locũ qui Mãdra dicitur: ibi-
ue ea die manſerunt. Voluerunt inde proficiſ-
i in Ægyptũ, timẽtes Babylonios ne irati pro-
ter cædem præfecti in ea regione à ſe cõſtitu-
i, in illos ſæuirent, prius tamen conſulendum
Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt,
t hæſitantibus [a] oraculum expediret, quidnam
aciendũ ſit, iurati facturos ſe quicquid ille iuſ-
erit, cúmque propheta operam ſuã eſſet polli-
itus, decima demũ die Deus apparens iuſſit vt
oanni & cæteris ducib. diceret, ſi manſerint in
a regione, auxilio futurũ & prouiſurũ ne quid
ncõmodi à Babyloniis, quos timebãt, accipiãt.
ùin in Ægyptum mallent iter facere, curã eorũ
eliturũ, infenſúmque tali calamitate affectu-
ũ eos, quali paulo ante fratres eorum caſtiga-
os eſſe viderint. Hæc diuinitus monenti pro-
hetæ noluerunt credere, quòd ex Dei ſenten-
ia iuberet eos manere: ſed putauerunt eũ falſo
erbis ſuis Deũ prętexere, re autẽ vera loqui in
gratiã Baruchi diſcipuli, ne poſſint Babyloniorũ
tã effugere. Contẽpto igitur Dei conſilio quòd

[a] *Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Ierem. 42. 43.*

An. mundi 3361. Ante Christum nat. 603.

per prophetã dederat. Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptũ abiit, abducto simul & Barucho & Hieremia. Quò [a] postquam peruentum est, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussitque prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonẽ abducentur, id quod etiam factũ est. quinto enim post excidium Hierosolymitanũ anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cũ magnis copiis inuasit Cœlen Syriã, qua subacta bellũ gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptũ hostiliter est ingressus: occisóque qui tũc regnabat, & alio Rege cõstituto, repertos ibi Iudæos *rursum* captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, vt accepimus, bis vltra Euphratẽ traductorũ. nã per Assyrios decẽ tribus è Samaria eũt abductæ, regnãte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorũ Chaldæorũ & Babyloniorum Regẽ captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarũ sedes deduxit gentẽ Chuthæorũ, qui prius in intima Persidẽ & Media fuerat, Samaritæ deinde vocati à Regione in quã demigrauerũt. Rex verò Babylonius pro abductis duabus tribubus nullã gentem in eam regionẽ reposuit, quo factũ est vt Iudæa cũ Hierosolymis ac tẽplo per septuaginta annos deserta maneret. tẽpus autẽ totum quod inter decem tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarũ transmigrationẽ intercessit. anni fuêre centũ triginta, & menses sex, dies decem. Cæterũ Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuêre conspicui, pædagogos eorũ curæ assignauit. exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodũ solitus est facere & alios

[a] Vaticinium de exercitu à Babylonio ducendo, & reliquis Iudæorum in captiuitatem abducendis.

aliarum gentium deuictarũ formosis adolescẽtibus. præbebátq; eis de sua mensa victum, & a Chaldæorum disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimũ. in his erant quatuor de Sedeciæ genere admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorũ nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarẽ, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eósque ob egregiam indolẽ & non mediocrẽ eruditionẽ vehemẽter caros habuit. Cúmque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeò ab animatis omnib. accesserunt Aschanem eunuchũ qui curæ eorũ erat præpositus, rogantes vt quæ mittebãtur à Rege in suos vsus cõuerteret, ipsis legumina tantũ & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præter ea vellet inanime. se enim, aliis fastiditis, talẽ victũ appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorũ corporibus & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: ídq; magis fore cõspicuũ ex collatione aliorũ qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculũ. Itaq; nacti Aschanẽ non admodũ difficilẽ persuadent vt saltẽ per decẽ dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorũ nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ victu perseuerare, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentũ aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quàm alij ad pristinam diætam eos reduceret. vt verò apparuit nõ solùm non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis nõ essent conferendi qui cibis

An. mundi 3361. Ante Chris. Num. nat. 603.

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Dan. 1.*

a Danielis & sociorum eius in Chaldæa disciplina institutio & profectus.

An. mundi 3363. Ante Christum 601.

vescebãtur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quæ de regia mẽsa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò vtpote puros iam habẽtes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiã firmiora ad laborem corpora, quòd neq; illi læderentur aut grauarentur, varietate deliciarum, neq; hæc simili de causa emollirentur, facilè omnẽ perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam, sed præcipuè Daniel peritus taliũ artium cõiectãdis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiã diuinas videre solitus. Exacto autẽ biennio post Ægypti populationẽ Nabuchodonosorus cùm vidisset mirãdã visionẽ, cuius etiã euentũ Deus ei in somnis indicauerat, mox [a] vt è stratis surrexit eius oblitus est, accersitis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somniũ sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somnium etiam indicarent: & cum negarẽt se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satellitij: rogauitq; causã cur ita rex statuisset in omnes sapiẽtes & Magos atq; Chaldæos animaduertere, cognito quod cũ oblitus esset somnij, iussisséetque eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cõmotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem Magis à Rege peteret, spem [b] enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum

Dan. 2.

a Nabuchodonosori visionis oblatæ, oblitum, Magos ac vates accersit, eisque mortem ni indicarent, minatur.

b Danieli somnium ediúsque interpretatio reuelatur.

aturum esse id somnium : quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata, iussit cædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer verò cũ sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperãtibus vitam, & tantum de morte cogitantibus : hortatúrque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei rogans vt se ad Regẽ ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad[a] quem ingressus primùm deprecatus est eã opinionẽ, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quòd neminem illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quòd intellectu alios præcellat id fieri, sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantíq; mihi pro mea populariúmq; vita, & somnium & eius significationẽ aperuit. neq; enim tã me solicitũ habuit ea tristitia, quòd à te indigni vita essemus iudicati, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, idq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare, quod cuperes. Ergo cũ hæc te cura moueret, quisnã post

Ann. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

a *Daniel Regi somnium & interpretationem exponit.*

An. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris[a] tibi videre statuam grādem stantem, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: cúmq; ingruente venti vi diffiatū in terras diuersissimas. Saxum verò illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium. quod in hunc modum interpretati oportet. Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babyloníos. duæ verò mānus & humeri duo portendunt, quòd à duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quòd ea sit auro argento ac ære validior. Adiecit & de saxo interpretationē Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositū est præterita, non etiam futura, scribere. quòd si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidēs in faciē, eum nō aliter quàm Deū adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei Dei sui nomine, vniuersę ditioni suæ præpositum esse voluit, cum eóque simul

a *Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi.*

b *Daniel cū sociis ad honores euehitur.*

ul eius cõsanguineos: qui hoc inuidiosi facti, *Ab. mundi*
i periculum inciderunt, offenso Rege propter 3364.
ausam talẽ Rex [a] fabrefacta aurea statua, alta *Ante Chri.*
exaginta, lata sex cubitos, in campo magno Ba *nat.* 600.
ylonis eã statuit: quam dedicaturus cõuocauit
x omni sua ditione Principes. eisq. mandauit,
t quãprimùm tuba dari signũ audierint, pro-
identes in faciem adorent statuã, quod qui nõ
ecerit, pœnã proposuit, vt coniiciatur in ardẽ-
is fornacis incendium. Cum igitur omnes audi-
o tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis
cognati negauerunt se hoc facturos, quod nol-
ent patrias leges transgredi, móxq. delati, & in
gnem coniecti diuina seruati sunt prouidẽtia,
& præter omnium opinionem euaserunt mor-
is periculũ. Ignis enim eos nõ attigit, sed qua-
i sentiens iniustè in fornacem cõiectos, peper-
it, & nõ exeruit vim suam in iuuenes, Deo in-
uicta flammis faciente horũ corpora: quæ quidẽ
es magis etiam eos Regi commendauit, quod
probos & Deo caros, esse animaduerteret: quo
actum est, vt semper in maximo apud eũ hono-
e haberentur. Nam multò deinde post, rursum *Daniel. 4.*
liud dormiens Rex, vidit [c] insomnium, quod *c Somnium*
priuatus regno vitã acturus esset inter bestias, *& eius ex-*
& post exactum eo modo septenniũ denuo re- *plicatio.*
tituendus esset in pristinum imperiũ. quo viso
ursum conuocatis Magis percontatus est quid
ignificet. Eius intellectũ nemo alius inuenire
& Regi indicare potuit, solus Daniel quid por-
enderet coniectura assecutus est. & quale hic
prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in
solitudine tempus prædictum exegisset, nemi-
ne septennio toto audente inuadere dominium,
exorato Deo rursum in regnum suum restitu-
us est. Nemo autem mihi vitio debet vertere,
g hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scripta

a *Mandatũ regium de statua adorãda. Daniel. 3.*

b *Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignẽ coniecti, diuina prouidẽtia seruantur.*

Ann. mundi 3381. Ante Christum natum 583.

meis infero. Talibus enim criminatoribus dedū occurri in initiis huius hiſtoriæ, palàm profitens me tantùm Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic cõtinentur bona fide relaturum me promiſi, nec addẽtem quicquã de meo, nec auferentẽ etiã. Cæterùm [a] Nabuchodonoſorus cùm regnaſſet annos XLIII. vitam finiit, vir induſtrius & prioribus Regibus Iõgè fortunatior. Meminit [b] eius & Beroſus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autẽ Nabuchodonoſorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phæniciæque præfecerat, à ſe defeciſſet, cum non poſſet amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonoſoro copiarum parte, iuſſit hunc contra illũ proficiſci, qui collatis ſignis cũ defectore congreſſus, & ipſum deuicit, & regiones eius ad ſuum imperium retraxit. interea pater Nabuchodonoſorus apud Babylonẽ morbo abſumptus eſt, cum regnaſſet annos XXI. Nabuchodonoſorus verò non multò poſt patris morte cognita, & conſtitutis Ægypti ac reliquarum regionum negociis, demandatáque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipſe cum paucis per deſertum Babylonẽ properauit. Et cum aſſumpſiſſet regni adminiſtrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo ſeruata erat in eius reditũ, factus eſt totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recẽs adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias diſtribuit: de ſpoliis bello partis Beli templum & alia quædã magnificè exornauit. duxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hoſtes eò poſſent vti ad ciuitatis incommo-

a *Mors Nabuchodonoſori.*

b *Beroſus de Nabuchodonoſore.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

cõmodum. Tres quoque murorũ ambitus intra urbem exſtruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilib. lateribus. cúmq. memorabilibus operibus ciuitatem muniſſet, & portas in ſemplorum modum ornaſſet, paternæ Regiæ contiguam exſtruxit aliam regiam, cuius ſubſtructiones, & reliquã magnificentiam fortè ſuperuacaneum eſſet dicere, vnum ſilere nõ poſſum, quod tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In hac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſuperne conſitas variis arborum generibus, atque ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quod vxor educata in Media concupiſſet quandam patriæ ſuæ ſimilitudinem. Horum a hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit. vbi oſtẽdere conatur quod hic Rex virtute & rerũ geſtarũ magnitudine Herculẽ longè à tergo reliquerit, ſubiugaſſe enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonã partem Hiſpaniæ. Sed & b Diocles in ſecundo rerum Perſicarum libro eius Regis mentioné fecit, & c Philoſtratus tam in Phœnicum quàm in Indorum hiſtoriis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eã urbem Ithobale. Atque hæc ſunt quæ de hoc Rege apud Hiſtoricos inuenio.

Ann. mundi 3381. Ante Chriſtum nat. 583.

a *Megaſthenes de Nabuchodonoſore.*

b *Diocles.*

c *Philoſtratus.*

Succeſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum tranſlatio: ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. XII.

CÆterum d poſt Nabuchodonoſori obitum Abilamarodochus eius filius regnum ſuſcepit. qui Mox Hieroſolymorum Regem Iechoniã è vinculis dimiſit, & inter neceſſarios amici-

d *Abilamarodochus Iechoniam è vinculis dimittit.* 4. *Reg.* 25. *Ierem.* 52.

An. mundi 3428. Ante Christum natum 543.

cos habuit, multis muneribus donatũ, & apud Babylonem Regiæ ſuæ præfectum. Pater enim eius fidem non ſeruauerat Iechoniæ, qui ſe ei cum vxorib. & liberis totáq. cognatione ſponte tradiderat, reſpectu ſolius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, ſicut antè diximus. Abilamarodacho poſt decimum octauum regni ſui annũ defuncto [a] Nigliſar filius ſucceſſit, cũque regnaſſet annos quadraginta vitã cũ morte mutauit. continuata [b] deinde ſucceſſione ad Laboſardachum filiũ regnũ peruenit apud quẽ cum nouem tantũ menſib. hæſiſſet, poſt [c] morté eius tranſiit ad Balthaſarem, qui Babyloniis Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Perſarũ Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigioſa viſio ei contigit. Diſcumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vaſorum argenteorũ quæ Regiæ menſæ adhiberi ſolent. accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuiſſet, iubet è ſuo templo afferri vaſa Dei, quæ ſpoliatis Hieroſolymis Nabuchodonoſor in vſum ſuum veritus vertere, in Dei ſui templo repoſuerat. Ipſe verò iam mero calens auſus eſt ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferẽs: & [d] ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & ſyllabas quaſdam ſcribẽtem. qua viſione territus cõuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & ſomniorum interpretationem profitetur, poſtulans vt ſibi enarrent id quod erat ſcriptum. Magis autẽ negantibus ſe eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœſtus ac ſolicitus, præconis voce per totam ſuam ditionem publicauit: quiſunque mentem earum literarum interpretari poſſet,

a *Nigliſar*
b *Laboſordachum.*
c *Balthaſar ſiue Naboandel Babyloniæ Rex.*

Dan. 5.
d *Balthaſar manum è pariete prominentem & ſyllabas quaſdam ſcribentem videt.*

ossset,daturum se ei torquẽ aureum, & purpu- *An. mundi*
reæ vestis vsum,quali Chaldæorum Reges vtun- 3425.
tur,atque insuper tertiam regni sui partẽ. Post *Ante Chri-*
hoc præconium maior etiam fit Magorum *stum nat.*
concursus,certatim sensum literarum scrutan- 539.
tibus,nihil tamen proficientibus. Videns autem
tristem hac de causa Regem eius auia,solari eũ
cœpit,dicens esse quendam captiuum Iudæum
per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis
adductum, virum sapientem,qui possit obscuræ
& soli Deo nota perquirere.hunc Nabuchodo-
nosoro,quod quærebat,interpretatum, cum id
eo tempore posset alius nemo.rogabátq. vt ac-
cito illo percontaretur quid sibi velint hæ lite-
ræ,vt coarguta cæterorum insscitia, etiã si triste
sit,prodigiũ id intelligatur.His auditis [a]Baltha- [a] *Daniel Regi scri-*
sar accersit Danielẽ:& præfatus se resciuisse de *pturam in-*
eius sapientia, déq. spiritu diuino quẽ habeat, *terpretatur.*
& quod solus sit idoneus interpretandis quæ
aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi
enarret quid scriptura illa significet, pollicens
operæ præmiũ vsum vestis purpureæ torquém-
que aureum,& ditionis suæ partem tertiam, vt
sapientia eius insignita talibus honoribus, illu-
stris fiat apud omnes qui honoris causam sciscí-
tando cognouerint.Daniel autem recusatis mu-
neribus, quòd his diuinitus concessa sapientia
corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuua-
re parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei
prædicere: eò quòd ne proaui quidem calami-
tate,quam ille incurrit ob contemptum numi-
nis,doctus sit pietatem colere, & nihil moliri
quod sit supra naturam hominis. Nabuchodo-
nosorum enim ob impietatem damnatũ ad vi-
ctum ferinum, post multas preces miserante
Deo restitutum ad hominum conuersationem
& pristinum imperium, ac deinde per totã vi-

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

tam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vnà cũ suis pellicibus. Ob hæc iratũ Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierũ tuæ vitæ ac regni numerũ, & per breue tẽpus superesse. Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod est fragmẽ, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac [a] interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamẽ Danieli suam munificẽtiam nõ subtraxit tanquam malorum prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cõgitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, nõ Prophetæ immò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarũ Regis potestatẽ deuenit. Sub [b] Baltha sare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorũ Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimũ secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediã, eúmque [c] in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebãt alios 360. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis

a *Danieli Rex dona promissa exhibet.*

b *Babylon à Cyro Persarum Rege capta.*

c *Honor Danielis.*

negó-

negotio consulenti pareret, non effugit cæterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à Rege præferri non patiuntur æquo animo. cumque [a] æmuli occasionem calumniæ contra eum quærerent, nullam vnquam eis præbuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam accipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerēt. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum possent perdere; aditoque Dario renunciant ei, visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut Deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc cōmune decretum faxit, eum in foueam leonum coniici. Rex verò non perspiciens eorum malicia, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum; pollicitúsque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes pręmeta seruare conarentur, magnum fuit vbique silentium. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt properè, Danielémque accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id nō ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facilè veniā daturum

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Inuidia vti & natura.*

Daniel 6.

credérent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eũ, vt præsentẽ casum æquo ferret animo: & postquam eò cõiectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostij domum reuersus est: totámque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autẽ surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit, quærens, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem, cùm ille respõderet illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatẽ, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam [b] nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autem ferarum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat sed obiectorum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidẽ eam impunitam sinerent. Cum igitur ad huc modum varijs insidiatores periissent. Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando, ipsum deinde vatem in maiore etiam quam

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

a Daniel in leonum foueam conijcitur.

b Danielis inimici à leonibus dilaniati.

ante honore habuit, primum inter amicos locũ ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionẽ esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectãtibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem & tam integram pulchritudinem habet. nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æquè atque homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Hos autem durat vsque in præsens tẽpus, vt in ea turri sepeliantur Medorum Reges & Persarum atque Parthorum: eiúsq; custodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreditur. Quod[a] autẽ in hoc viro præcipua dignũ est admiratione, silentio non præteribimus. Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quàm apud populum gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiã nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim futura prædixit quemadmodũ alij Prophetæ, verum etiam tempus quo euentura essent præfinijt: & cum alij Prophetæ calamitates prædicerent, ideóque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarẽ inirent, sic bonarum rerum vates fuit, vt propter fauſtam ominationem quidem benevolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum verò certitudinem fidẽ sibi apud vniuersum moralium genus compararet. Exstat enim in eius

Ab. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

a Daniele variatim.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

scriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus prouidisse: ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem, vt surgeret ac videret, quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti [a] deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimũ cæteris celsius, versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aërem concutisse cum ariete, & bis cornibus ictũ prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatum è frõte hirci cornu maximum, quo defracto exstitisse pro ea quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquàm esset adultum, Deus qui hæc ostendebat, dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & vrbẽ vi expugnaturum, & ceremonias templi conturbaturum, sacrificiáque vetiturum per dies 1296. hæc est visio quam in campo apud Susa se vidisse scripsit: eámque Deum sic interpretatũ esse. Arietem significare Persarum & Medorũ regna, cornua verò futuros in his Reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Persa bis congressus eum prælio superet, totũmq; eius imperium occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte extans primum Regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem successuros ostendi, post primi Regis mortem

[a] *Danielis visio de ariete & hirco, per quos Medorũ & Persarum Regnũ præfiguratum fuit. Daniel. 8.*

& regu

& regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius, neq; alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisque exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta his reipublicæ auferat: spoliatóque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidē calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat. Eodem [a] autem modo scripsit & de Romanorum imperio, & quantam vastitatē illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non discrepare à prædictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum: simúlque [b] Epicureorum error coarguatur, qui prouidentiam è vita eiiciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodū naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currúsque curigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum insciti am, qui Deo negāt curæ esse res mortalium. quî enim fieri potuit, vt Prophetiis eius respōderet euentus, si temerè in mundo generentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli. quod si quis paulò diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

a *Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Daniel. 9.*

b *Epicureorum error coarguitur.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Cyrus Perſarum Rex Iudæos Babylone dimiſſos priſtinæ ſedes permiſit repetere collata eis in ædificationem templi pecunia.*

II. *Regij Duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.*

III. *Cambyſes Iudæos ab ædificatione omninò abſtinere iubet.*

IIII. *Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæis ædificat.*

V. *Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.*

VI. *Quomodo Artaxerxes regnante parum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur.*

VII. *Pageſes, penes quem Artaxerxis iuniores exercitum fuit imperium, multa iniurijs Iudæos afficit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.*

Ann. mundi 3416. Ante Chriſtum nat. 538.

Cyrus Perſarum Rex Iudæos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permiſit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

CAP. I.

1. Eſd. 1. 3. Eſd. 2.

a Babylonica captiuitas poſt ſeptuaginta annos finis.

PRIMO a autem anno regni Cyri, qui fuit tranſmigrationis noſtræ Babylonicæ ſeptuageſimus, miſeratus eſt Deus captiuitatem & calamitatem ærumnoſi illius populi: & ſicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutã vrbẽ prædixerat, quòd

quòd postquam seruierint Nabuchodonosoro eiúsque posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriã, & ædificato templo redituri essent ad felicitatẽ pristinã, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vtisse in hunc modũ per vniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniã [a] me Deus maximus orbis Regẽ cõstituit, hunc illũ esse credo, quem Israelitarũ adorat populus. Is enim meũ nomẽ per suos Prophetas prædixit, & quòd templũ eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc [b] autẽ Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decẽ annis ante ipsius ætatẽ cõscriptas. Hic enim secretũ hoc Deum sibi indicasse dixit, quòd vellet Cyrum, quẽ multarũ ac magnarũ gentium Regẽ declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam, & templũ suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequã templum deuastatũ est. Quibus lectis Rex admiratus vatis diuinitatẽ correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat: conuocatísque [c] clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscãtur in patriam, vrbémque Hierosolyma & Dei templũ ædificent denuo. Nam & ipse Deum futurũ illis auxilio, & se scripturã vicinis Iudææ ducibus ac satrapis, vt cõferant eis aurũ & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simúlque Leuitæ & Sacerdotes, propẽtè Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cùm peruenissent, omnes amici Regij fuerunt eis auxilio, conferebántque ad templi

Ann. mundi 3476. Ante Christum nat. 853.

a *Cyri Persarum Regis edictum.*

b *Esaiæ cap. 44. 45. de Cyro vaticinium.*

c *Cyrus Iudæos redire in patriam, vrbis & templi ædificationem permittit.*

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

structuram alij aurum, argentum alij, non minus pecudum & equorum multitudinem: soluentésq; vota quibus damnati fuerant, offerebant solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam [a] & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrũ tũc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij Regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quàm primum id absolutũ esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex [b] Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ & Iudæis qui regionem meam habitant permitto, vt quicunq; vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templũ superstruant altitudine cubitorũ LX. & totidem latitudine, faciántque tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificét Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de tẽplo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principẽ, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: pyxides aurei quinquaginta, argenti CCCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argẽtea CCCC. fiolæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libatoria aurea XXX. argentea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MMCCCC. præterea vasa

[a] Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.

[b] Cyri ad Syria Satrapas mandatum.

alia

alia magna mille. Concedo etiam eis eos ſdē reditus quos maiores eorū ſoliti ſunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinq; millia quingentas, & in ſimilam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samariæ tributis præberi volo, immolabúntque Sacerdotes has victimas iuxta Moſis legē Hieroſolymis, & inter ſacra precabuntur Deum pro ſalute Regis eiuſque generis, vt regnū Perſarum incolume maneat. Qui verò per inobedientiam hæc mandata noſtra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipſorum fiſco noſtro attribui. Atque hoc fuit Epiſtolæ argumentum. Numerus [a] autem eorum, qui è captiuitate conuenerant Hieroſolyma XLII. millia fuēre, & inſuper CCCCLXII.

Anno mūdi 3426. Ante Chriſtum nat. 538.

a *Iudæorum è captiuitate Hieroſolyma profectorum numerus.*

Regij duces & ſatrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

CAP. II.

HI [b] dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti ſunt, circum finitimæ gentes. præcipuè Chutheï, quibus olim è Perſide ac Media traductis Salmanaſar Aſſyriorum Rex in Samaria Iſraelitis inde ſublatis nouas ſedes dederat, rogabāt ſatrapas & eos quibus cōmendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirēt, quò minus vrbē ac templū inſtaurare valeant. Illi verò pecuniis etiā corrupti vendidērūt Chuthæis ſuā circa demandatū officiū ceſſationē & negligentiā, Cyro neſciente, vtpote diſtracto in alia negocia, qui demum Maſſagetico bello periit. Cambyſe [c] deinde in paternū principatum ſuccedente, ex Syria & Phœnice Ammaniatarūmq; & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epiſtola. Domine, ſerui tui, Rathymus commentarienſis, &

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 1. *Eſdr.* 4.

b *Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent. Aliàs ea.*

c *Samaritarum ad Cābyſem ſcripta de templi ædificatione auertenda.*

Anno mundi 4535. Ante Christum nat. 519.

Semellius scriba, & magistratus Phœnices ac Syrię. Cognoscere te oportet Rex, quod Iudęi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem meritò deletam restituunt, forúmq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum extruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis Regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negotiũ, & admonere vt inspicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes, vrbémq; ipsorum ob hoc crimẽ desolatam ac diruram. quin hoc quoque admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniũmque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò prohibet.

CAP. III.

a Cambysis rescriptum in quo Iudæos ab ædificando templo deterret.

CAmbyses [a] autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad maliciam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cõmentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatorib. hæc dicit, Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicã fuisse Regibus, habitatorésque eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus. quódque Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen Cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem

bem denuò condere, nec per hanc occasionem crescat eorum malicia, qua concitati hactenus rebelles fuerũt Regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cum collegis cuestigiò conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secum magnam hominum multitudinem, prohibuerúntque Iudæos ne vrbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos IX. vsque in secundum annũ regni Darij Persarum Regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem illę Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragiis Regem declarauerunt.

An. mundi 3435. *Ante Chri.* 529.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Aliàs ca. 4.

a *Darius Hystaspis filius Rex Persarum.*

Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.

CAP. IIII.

IS b adhuc priuatus vouerat Deo si regnum adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem esset, remissurum se in templũ Hierosolyma: & fortè fortuna per illud tẽpus venerat ad eũ à Hierosolymis c Zorobabel, qui captiuorum Iudæorũ dux declaratus fuerat. nã erat vetus Regis amicus. quamobrem inter satellites cum aliis duobus assumptus, speratũ honorem consecutus est. Primo autẽ sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tàm domesticos suos, quàm Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarúmq; præsides ab Indis vsq; ad Æthiopas, & præfectos copiis per CXXVII. satrapias. Cúmq; ad satietatem epulati, discessissent cubitũ ad suum quisq; diuersoriũ. Darius d post breuẽ in lecto quietẽ à somno relictus, nec valẽs rursus obdormiscere, cœpit fabulari

1. *Esd.* 5. 6.

b *Darius se sacra vasa Hierosolyma remissurum vouet.*

c *Zorobabel.*

d *Darius inter bonos satellitio hos tres quæstiones proponit.*

3. *Esd.* 3.

Anno mundi 5493. Ante Christum natum. 521.

cum tribus satellitibus: & qui proponendam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmium fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoq; ac vectatione vsurum instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in consessu habiturũ locum Regi proximum, annumeratũ inter gentiles regios. post hæc promissa quærit ex primo num vinum maximè polleat, ex secundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendũ propositis siluit. Manè verò accersiuit megistanas & satrapas ac toparchas, residénsq; vbi solebat iura reddere, iubet satellitum illorum quenq; coram toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositã, quid ipsi videatur verius. Tum [a] primus eorum sic exorsus est vini prædicare potentiam. Viri illustrissimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hinc cõiecturam capio. Animaduerto enim quòd quorũuis potantium mentem subuertit, & vel Regis animum sic afficit, vt non secus quàm puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoq; suę cõditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nã & calamitosorum extinguit tristitiã, & ære alieno atq; vsuris oppressos facit aliquãtisper videri sibi omniũ ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quàm Regum illis sensum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduersus cariſſimos, eósq; facit videri alieniſſimos. cúmque edormito temeto per noctem sobrij fuerint redditi, surgunt omnino inscij quæ eis per ebrie-

[a] *Primus vini potentiam prædicat.*

ebrietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumentis persuasus vinum ducam rem omnium longè potissimam simul & violentissimã. Postquã primus prolata sua de vino sententia dicendi finẽ fecit, tum [a] secundus cœpit extollere potestatẽ regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quę intellectu ac potentia prędita sunt, id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium qui & terras & maria ad quoscunq; vsus seruire sibi adigunt. at ipsis hominibus Reges imperitare, eisq; quidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde qui in fortissimum animalium habent dominiũ eorum vim ac virtutem merito existimandã insuperabilem. Quid? quòd dũ ad bella & pericula subditos mittũt, omnes eorũ imperata obsequenter faciunt, siue dũ per eos obiiciuntur hostibus, siue dũ coguntur cũ mœnibus ac turribus, atq; adeò cũ montibus ipsáq; rerum natura bellum gerere, ipsorũ iussu paratiuel occidi vel occidere, dũ ne videantur à regiis mãdatis vsquã digredi, parata deinde victoria, belli commoda vniuersa ad Regẽ redeunt. Iã verò qui alieni à militia, dant agris colendis operã, post longos labores & sudores comparatis fructibus Regi tributa persoluũt: & quicquid ille iusserit, hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletis omnib. deliciis & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu vinctis metu nusquã discedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curãda propria negocia, sed vnã hanc curam putãs necessariã, in hac vna est assiduus. Et quî fieri potest, vt nõ is sit omniũ potentissimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia: His [b] peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulierib. & veritate, quarũ vis quan-

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 511.

a *Secundum potestatem regiam extollit.* 3. Esd. 4.

b *Zorobabel tertius satellites mulierũ vim prapollentem primum ostendens, mox veritati vt infractæ palmam attribuit.*

Ann. mundi 3445. Ante Christum nat. 521.

ta: sit quámq; præpolleat cæteris rebus omnib. sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere primum, & Regem cui omnes obtemperant, ma or tamen est potentia mulierũ: nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educãt & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit, nam & vestimenta nobis texuntur harum operæ, & rei domesticæ cura his est concredita: nec vllo pacto possimus carere fœminis. sed licet argento multo abundemus & auro, preciosísque rebus aliis, simulátque mulierem formosam cõspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in vitæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiã parentes ac patriã, & vel amicissimorũ sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne cõmori quidem cũ illis refugimus. addã & aliud argumentũ earũ potentiæ nõ minimum. quicquid terra marive longo labore quæsitum est, nónne totum hoc mulieribus cõmittemus? ipsum etiam Regem tantarum rerũ dominũ vidi aliquãdo ab Apame Rapsacis Themasini filia, concubina suæ cadi alapis, nec hoc contentum ferre, sed vt sibi detractũ diadema capiti illa suo imponeret. ridentẽ cum ridente, & irata illa mœrẽtem, & adulatoriè se ad affectus illius attẽperãdo humiliter satisfacientẽ. si quid eã offensam animaduerteret. Interim dũ satrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter se mutuò coniiciunt oculos. Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declaraui quãtum mulieres polleant, veruntamen nec hę nec Rex veritati vllo modo cõferendus est. Nã cum terra sit maxima, cęlũ itẽ immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cúmq; hęc Dei volun-

voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, cõsequitur vt veritas sit rerũ omniũ lõgè potẽtissima, contra quã iniustitia nihil omninò valeat, præterea reliqua omnia quantũuis pollere videantur, mortalia sunt & celeres habent exitus, veritas verò immortalis est atq; sempiterna. Quin & ea quę ab illa percipimus nec mortalia sunt, nec iniurię temporũ aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretáq; ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finẽ imposuit. Acclamante verò auditorio quod dixisset optimè: & quòd sola veritas vim omnis senij vel mutationis expertem habeat, iussit eum Rex postulare aliquid ex his quæ illi paulò antè vltrò fuerat pollicitus. Libẽter enim se cõcessurũ, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His [b] auditis admonuit eum voti, quò se obligauerat, si adipisceretur potestatem regiã: id autẽ erat denuò cõdere Hierosolyma, & ibi Dei templũ instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorũ inde sublata, & Babylonẽ perlata, restituere. Hæc est, inquit mea postulatio, quã multo mihi permittit, sapientẽ me virum indicans. Tum Rex lætus assurgens excepit eum osculo, móxq; scripsit toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelẽ, eósq; qui vnà profecturi erant ad instituendã & absoluendã templi fabricam. Mandauit [c] etiã per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus vt materiam cedrinã in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instauranti eam vrbẽ adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adscriptũ erat, iubere & velle Regẽ liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint: & procuratores suos ac satrapes vetuit quicquam

An. mundi 3443. Anno Christum nat. 521.

a *Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præstat a rege sequitur.*

b *Darius admonitus voti, templi restaurationẽ mandat.*

Ruffinus cap. 4.

c *Darij Regis scriptum & mandatum de libertate possessionibus, templo & sacrificijs Iudæorum.*

Ann. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 251.

in regios vſus à Iudęis exigere: & quantumcunque agrorum occupare valeãt, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiã & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus redderent. atque inſuper quinquaginta talenta in fabricam templi cõferrent. ipſis autẽ iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ in hũc vſum eſſent neceſſaria, ſacráſq; veſtes in quibus Pontifex & ceteri Sacerdotes rem diuinã faciunt, de ſuo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ ſacros hymnos accinunt. & cuſtodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones aſſignari iuſſit, ac in ſingulos annos pro alimentis certã pecuniam. deniq; de remittendis ſacris vaſis, déq; Iudæorum reſtitutione, cõfirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autẽ hãc gratiam à Rege conſecutus, quamprimum egreſſus eſt regiũ. ſuſpiciens, in cœlum, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores viſus ſit ſapientior, cõfitens totum hoc diuini eſſe beneficij: peractáq; gratiarum actione, precatus vt & in poſterum propitius eſſe pergeret, Babylonẽ profectus eſt, lætum [a] popularibus ſuis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita ſibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes verſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptem dies exegerunt, & ob recepti patriã ceu natalitiam feſtitutatem denuò celebrantes. deinde [b] duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quenque tribu elegerunt, cõparatis & iunctis quæ vxores ac liberos veherẽt: deducentibúſq; quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter. uiã emetiebãtur hilares, perſonantibus omnia tibiis, & cymbalis perſtrepẽtibus, proſequẽte per luſum ac lætitiã & reliqua

[a] *Euangelium Iudæis allatum.*

[b] *Iudæi è Babylone Hieroſolymam proficiſcuntur.*

Iudæorum

Iudæorum multitudine. nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur, quas nominatim percensere nō libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferam. hoc tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorū quater mille mill a & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ verò multitudinis puerorum ac mulierū numerus erat quadraginta millia. DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores ex. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. reiecti sunt etiā ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipsi indicare poterāt, nec in Leuiticis & sacerdotalis genealogiis inueniebātur, erant autē numero DXXV. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. iumenta DXXV. Dux [b] autem multitudinis quā modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cū eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Sereburus: hi duo tribulū suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerūt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua verò multitudo paulisper discedentes prosecuta, domos [c] alquisqui suas rediit. Septimo autē mense postquā Iudæi Babylonem exiuerāt, Iesus [c] Pontifex & Zorobabel princeps dimissis eorum oppidis ac ciuis

Ann. mundi 3443. Ante Chr. nat. 521.

a Numerus Iudæorum è Babylone profectorū. 1. Esd. 2.

b Zorobabel Dux & Iesus Pontifex.

c Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps aliquot annos adfuerunt. 1. Esd. 3.

Ann. mundi 3443. *Ante Christum natum* 521.

tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerēda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aspiciebātur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiā a Scenopegiam per idē tempus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes, & quotidiana sacrificia, victimásque sabbatorum atque omnium sanctarum festiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à nouilunio mēsis septimi. Deinde b templi ædificationē sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum *alimentorum* in cibos eorū qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libēter faciebāt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates cōpactis. in Ioppensem portū eas perducebant, ita vt primùm à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant, Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamētis prima die Decemb. cœperūt superstruere, præposuerúntq. operi curādo Leuitarū quotquot vigesimum annū attigerant, & Iesum cū filiis ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiúsque filios, quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus, celerius opinione crescebat ædificium. Id vbi factum est, accidentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leniţ Asaphíque progenies, canebāt sacros hymnos, in Dei laudē à Dauide quondam institutos. Sacerdotes autē & Leuitæ cognationūmq. Principes ætate prouectiores, quid & illud prius tēplum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc senes pro præsentium fortunarum tenuitate

a *Scenopegia.*

b *Templum ædificari cœptum.*

tenuitate deterius fieri animaduertebãt, reputantes quantum ab illa priſca felicitate abeſſet, oborta inde mœſtitia tẽperare à lachrymis nõ poterant: vulgus autem cõtentum erat præſenti templo, vt quod nulla priorum temporum comparatione ſeipſum cruciabat, nec vllũ detrimentum factum quibat animaduertere contra ſeniorum ac ſacerdotum multo deteriore conditione res ſuas exiſtimantium gemitus, vix concentu tubarum obſcurari poterant. Samaritæ [a] autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiſcuis vociferationibus, accurrerunt volentes cauſam diſcere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica poſtliminio reuerſi templum inſtaurarent, adeunt Zorobabelem ac Ieſum Principéſque cognationum, poſtulantes vt eos admitterent ad templum communi ſumptu ædificandum. Nam ſe quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriãri nomine, religioníſque eius ſtudioſos fuiſſe, iam inde ab illo tempore quo Salmanaſſar Aſſyriorum Rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa tranſtulerat. Ad quæ poſtulata illi de communi ſententia reſponderunt, ad ſimul ædificandum eos admitti nõ poſſe, cùm & prius Cyrus & nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint: licere tamen eis ibi adorari. íd-que facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarum quidem gentium quenquam cum omnibus hominibus eò venientibus, tẽplum ad adorandum pateat. His [b] auditis Chuthæi, ſic enim nos Samaritas appellamus, indignè tulerunt, & inſtigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarẽt quemadmodũ ſub Cyro primũ ac mox ſub Cãbyſe vt tẽpli ædificationẽ impediret, Iudæorúmque conatus & diligentem circa hoc opus ſtuperam quoad liceret de induſtria remorarentur.

An. mundi 3443. Ante Chriſtum nat. 521.

a *Samaritæ templi ædificationẽ procurare volentes repellũtur.*

b *Samaritæ templi ædificationem impedire cõantur.*

tur. Per idem tempus ascēdit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdā aliis, rogauerūntque Iudæorū Principes, cuius permissu templum sic ædificarent, vt arx potius quàm fanū existimari possit: & cur tā firmis mœnibus & porticibus vrbē cinxissent. Responderunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse Dei maximi, cui templum hoc extructum à quodā eius gentis Rege fortunatissimo & in omni virtute excellētissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorū suorum impietatem per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, tēplóque spoliato ac incēso, & populo in captiuitatē Babylonicam abducto, Cyrum [a] qui Persidis & Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mādasse templi instaurationem, & donaria vasáque per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, vt ea deportarēt Hierosolyma, rursúmque in templū instauratū reponerent. eiusdem enim Regis mandato Abassarum missum ad eam vrbem, vt daret operā vt id templū primo quoque tempore absolueretur. eum acceptis regiis literis confestim venisse & fundamenta fecisse, atque ex eo tempore nunquā inimicas gentes interturbare ædificationem atque impedire destitisse. Quare si illis ita videretur, scriberēt Dario, vt inspectis regiis commentariis manifestum fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed cōfestim ei de hac re scripserunt. Iudæis enim solicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus [b] & Zacharias bono animo esse iubebant, hæc à

Persis

Ann. mundi 3444. Ante Chri. nat. 520.

[a] *Legati Syria templi & vrbis munienda causam quærentes, ad Iudæos missi. 1 Esd. 5.*

[b] *Aggæus & Zacharias Prophetæ.*

Persis: quicquam timere; quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittēs. Cúmque Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quòd vrbem muniant, templúmque arci quàm fano similius exstruant: asseuerantes non esse hoc in rem Regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem, postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios cōmentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrū Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur: Anno [b] primo regni sui Cyrus Rex decreuit, vt templum Dei cū altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorū LX. & totidem latitudine, quòd haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è materie quam fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario Regis præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportentur Hierosolyma. Vtq. cura eius negotij sit penes Abassarē Syriæ ac Phœnices præfectū eiúsque collegas, qui abstinerēt quidē ipsi ab eis locis, seruos verò Dei Iudæos & eorum Principes sinerēt templum struere: ipsi verò adiutarent eo in hoc opere de tributis suę prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarēt tauros arietes, agnos, hædos, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sunt Deum pro salute Regis atque Persarum. Quicunq. autē contra mandatū hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucem agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiam addita erat execratio, vt quicūque eius templi ædificationem vetare voluerit;

Ann. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

a *Samaritæ templi & vrbis restauratione impedire conātes magis promouent.*

b *Cyri de Iudæa eorúmque templo decretum.*

3. Esd. 6.

An. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cùm Darius in Cyri cõmentariis inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex [a] Darius Sisini magistro equitum & Sarabazani cæterisque magistratibus & Mitto ad vos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius cõmentariis inueni: volóq. vt omnia fiãt, quemadmodũ in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis, Sisines & reliqui decreuerunt eã per omnia sequi. itaque [b] suscepta cura sacræ fabricæ, adiuuabãt Iudæos magistratúsque illorum & Principes & magnis omnium studiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutúmq; est intra septennium. Anno [c] autẽ regni Darij nono vigesima tertia die mensis vndecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Distrus, sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerũt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate, próque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos cccc. hircos xii. pro peccatis totidem tribuum, constituerúntque Leuitæ iuxta Mosis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Instante [d] deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis verò Nisan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerúntque id festum casti ac pusi vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalem immolãtes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septẽ, nullis sumptibus parcẽtes, holocautomata etiã offerẽtes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ gratiæ & eius legibus ac ritibus restituerit.

a *Darij ad Syriæ præfectos epistola.*

b *Templi ædificatio absoluta.*

c *Templum 23. Marij seu vt est 1. Esd. 6. Martij dedicatũ.*

d *Pascha celebratur.*

tuerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, a instituta ea Reipublicæ forma quæ per optimates administratur. penes Pontifices enim fuit summa autoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit, ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos æquè monarchæ res administrauerunt appellati Iudices, qui Reipublicæ status plus quàm quingentis annis durauit post Mosis & Iesu imperiũ. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ b autem, infensa gens & inuida multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauabantur, magistris equitum interim conniuentibus: & quacunque in re vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant: Visum c est itaque senatui populóque Hierosolymitano legationẽ apud Regem Darium mittere: & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel assumptis aliis quatuor collegis. Cæterùm Rex cognitis criminib. quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literis perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc cõtinebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambebæ magistris equitũ apud Samariã, & Sadracæ ac Bobeloni, reliquísque eorum conseruis, Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorũ legati accusauerũt vos, quòd molesti fuetis templum ædificantibus: quódque non

Ann. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

a *Reipub. forma Hierosolymis instituta.*

b *Samaritæ Iudæis infensi.*

c *Iudæorũ ad Darium legatio.*

Ann. mundi 3506. Ante Christum 458.

præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo [a] igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente Deum deprecentur.

Mandatis ipsis hiberi ad structuram templi prabendis.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

DEfuncto autem Dario successit [b] Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinũ cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem verò degentium Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras vir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum, is [c] cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiã peruenit. & cùm decreuisset proficisci Hierosolyma, secúmq; aliquos è Babyloniis Iudæis ducere, petiit à Rege cõmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex Regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei &. Decretum est ã me, & septẽ meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecũ Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtq; Israëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emãtur victimæ super altare Dei vestri immolandæ. & fabricandi ex auto ac argento vasa quæcunque

a *Esdræ scribi iubet.*

b *Xerxes Rex Persa.*

c *Esdras legũ peritus.*

d *Xerxes Iudæis fauet.*

Denique tu & fratres tui volueritis, Sacra quoq; vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc vsum opus fuerit, pro tua prudẽtia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis æratij apud Syriam & Phœnicen te commendaui, scribens eis vt quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centum coros tritici Deo secundum legem dari. Vobis quoq; magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotũ, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum, quicquam exigatis, néve vlla onera eis imponatis. Tu verò Esdra iuxta concessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem scienti: quin & nescientes doce liberè, vt quisquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, sed per cõtumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata a deinde Iudæorum cõcione, qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit, qui cognita Regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi verò ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. Reliqua Israelitarum multitudo assuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decem

An. mundi 3506. Ante Christ. nat. 458.

a Esdræ Iudæos qui apud Babylonem degũt conuocat.

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

autem tribus nunc quoq; vltra Euphratem sunt infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterùm ad Esdram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum sacrorúmq; vel cantorũ vel ministrorum. Ille verò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti colebant ad Euphratẽ congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votísq. pro incolumitate & felici itinere cõceptis, (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curę futuram) iter ingressi die duodecima primi mẽsis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto, & continuò Sacerdotibus gazophylacij custodibus Esdras [a] sacrã pecuniã tradidit, argenti talenta sexcẽta quinquaginta. vasa argentea talẽtorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ęrea auro meliora põdo talentorũ XII. Hæc enim erant dona Regis eiúsq; amicorũ, & Israelitarum Babylone manentium, quo facto obtulit Deo secundum legẽ holocautomata, tauros XII. pro communi salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII. procuratorib. etiã Regiis, & præfectis Phœnices ac Syrię scriptas à Rege reddidit epistolas: qui cũ eis nõ parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et cõsiliũ quidẽ huius migrationis ab Esdra profectum est, successum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post cõperit quorundam indicio, quòd quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatúsque ab eis vt ferret auxilium legibus,

[a] *Esdras Hierosolyma profectus, vasa aliáq; pretiosa gazophylacij custodibus tradit.*

ne Deus propter paucos iratus omnes denuò cõmuni clade feriat, scidit vestem præ tristitia, vellens capillos & barbã & humi se prosternẽs, eo quòd primores populi deprehensi essent in tali crimine: & cogitans non esse audituros, si iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat se à terra attollere. Itaque concurrẽrũt ad eum quotquot erant bonæ mentis, & vnà flebãt addẽtes se socios eius tristitiæ. Esdras autẽ sublatis ad cælum manibus. Mẽ [a] quidem, inquit, pudet ad cælum oculos attollere, dum cogito quòd populus ne maiorũ quidẽ suorũ cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamẽ clemẽtissime Deus nostri miserus seminarium aliquod & reliquias superstites cõserua, quas Hierosolyma in antiquã patriam reducere dignatus es: & da veniam præsentis erati, mortẽ quidẽ commeritis, veruntamẽ in tua bonitate speranibus. Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cũ eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq. pueris, accersit eò quidã primarius Hierosolymita nomine Achonius, confitens se peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitque [b] ei vt omnes adiutaret vt vxores cum nata ex illis prole abiicerẽt: & si quis lege pareri nollet in eũ animaduerteret. qui secutus viri consiliũ, exegit super hac re iusiurandũ principibus Leuitarũ & sacerdotũ & tribuũ Israeliticarũ. quo facto exiuit tẽplo & cõtulit se in domicilium Ioannis & Eliasibi. ibiq. totã eam diẽ ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto vt omnes è captiuitate reuersi intra biduum aut triduũ Hierosolyma cõuenirent, & quisquis per contemptũ nõ adfuerit intra præscriptum tẽpus vt excommunicetur, bonáq. eius sacro ærario addicantur, intra triduum conuenerũt virique tribus homines, vigesima

An. mundi 3506. *Ante Christum nat.* 458.

a *Precatio Esdræ pro Leuitis qui duxerant ex terra.* 1. *Esdr.* 9.

b *Mandatũ de dimittendis exteris.* 1. *Esdr.* 10.

An. mundi 3506. *Ante Christum natum* 458.

die noni mensis, quem Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant. cúmq. consedissent in superiore parte templi præsentib. etiam senioribus, & frigus propter tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere, ablegãdas esse vxores eiusmodi. acclamatum est factu: os id omnes æquo animo: sed esse earum non paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram d em perfici. itaq. opus esse vt negociũ hoc differatur aliquãtisper, & tũ demũ principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq. senioribus inquisitionẽ faciãt eorum qui contra legis præscriptum vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sentẽtiam, & prima die mẽsis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsq; primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quã ex cæteris Sacerdotib. ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerũt, pluris facientes legũ obseruantiã, quàm naturales affectus quãtumuis violentos: mórque ad placandũ Deum arietes immolauerunt. quorum nomina recensere est necesse, atq. ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dũ scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedétes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt [a] eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stãs in medio multitudinis, *à mane vsq. meridiẽ.* ex qua lectione non solum in præsens & futurũ discebant quid esse

1. Esd. 10.

a *Prælectio legis Mosai.*

2. Esd. 8.

esset instum, sed etiam praeteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si praescripta legum diligenter obseruassent. Esdras autem videns eos ad hunc modum affectos iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerēt: & hac ante actorū pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt reverà festum agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnā gratiam Esdrae habētes ob reformatam rempublicam: quo factum est, vt post comparatā sibi ad populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnificè sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus Pontifex esset mortuus, filius eius *Eliasimus in Sacerdotium* ei successit. Cæterùm quidam ex captiuis Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam post longum tempus exactum in vrbem aduentantes, Hebraicè inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent. & audito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quomodo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus malè se habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta essent, & circumsedentes gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctéque agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atque adeò ex vrbe ipsa captiuos abducētes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera, fleuit Neemias motus *populariū* suorum miseriis, & sublatis oculis ad cælum, Quousque, inquit, patieris De-

Ab mundi 3506. Ante Chris. *ſum.* nat. 478.

2. *Eſd.* 8.

An. mundi 3519. *Ante Christ. nat.* 445.

mine gentem noſtram tantis malis opprimi, vt ſimus præda omnium, cunctante verò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidã nunciauit ei, Regem iam accũbitum ire. ille cõfeſtim ita vt erat nõ abluta facie ad miniſterij ſui functionem properat. Rex verò poſt cœnã iam hilarior, videns Neemiam ſubtriſtem, rogabat quid eſſet in cauſa. tum ille Deum prius precatus, vt ſuadæ gratiam verbis ſuis adderet, Quî poſſum, inquit, Rex alĩ vultũ ſumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hieroſolymorum, in qua exſtant ſepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incenſas eſſe & diſiecta mœnia? Sed ere hãc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illò muros eius exſtruam, & quod deeſt ad fabricam templi ſuppleam. At[a] Rex petitioni eius annuit, ſimúlq. literas ad ſatrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare deſine inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato Deo, atq; ísque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abſterſo à vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit lætitia. Sequẽti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quib. mãdabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus ſit: cũ igitur Babylonẽ veniſſet: & multos à popularibus vltrò ſe ad vrgentes comites aſſumpſiſſet, tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis vigeſimo quinto: & oſtenſas prius ſuis literas Sadæo magiſtro equitũ collegíſq. eius reddidit. cõuocato deinde Hieroſolyma vniuerſo populo, ſtans in medio tẽpli ſic eos eſt allocutus, Viri Iudæi ſcitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum noſtrorum

[a] *Neemias, vnceſſa petitione, populum ad reſtituendæ mœnia & templum hortatur.* [a] *Eſd. 2.*

ım Abrahami Iſaaci & Iacobi eorúmque pie- *An mundi*
ıtis qua illos quondam, eadem nos quoque 3519.
rouidentia dignatur& ecce illius fauore nunc *Ante Chri-*
pud Regẽ obtinuit, vt mihi permitteret mœ- *ſtum nat.*
ıa veſtra reſtituere,& quod ſupereſt ad abſol- 445.
endum templum perficere. Quamobrem nũc
:a faciendum cenſeo,vt quoniam non ignora-
is quàm infenſas habeamus gentes vicinas, &
ınòd cognita veſtra in ædificando diligentia
ihil non moliantur quo veſtros conatus quan-
um in ſe erit impediant, primum forti animo
itis,& omnem fiduciam collocetis in Deo qui
acilè reſiſtet illorum importunis inimicitiis:
leinde nec die nec noctu operis ſtructuram in-
ermittatis,ſed omni cura id opus continuetis,
ıandoquidem nunc maximè tempeſtiuum
ſt hoc facere. Hæc locutus continuò iuſſit ma-
iſtratus demetiri mœnia, & operas partiri in
opulum, attributo certo modo in ſingulos vi-
os & oppida:pollicitúſque ſe quoq.cũ domeſti
is velle adiutare impigrè, concionem dimiſit.
udæi verò eius autoritate permoti ad opus ſe
:xpediebant, quæ appellatio tum primum illis,
ic regioni eſt indita,quando è Babylonia ſunt
euerſi,quia Iudæ tribus iam olim ea loca occu-
auerat.Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Mo
ibitas Samaritáſq.& Syriæ Cauæ incolas perla- 2.*Eſd.*4.
a eſt,iniquiſſimè tulerũt, nec vnquam ceſſaue-
unt inſidiari & conatus ipſorum impedire: in-
erceptíſque multis Iudæis tentauerunt ipſum
Neemiã per conducticios ſicarios tollere. cre-
ıros etiã terrores eis incutiebãt, rumores ſpar-
ıentes, quaſi magnũ diuerſarũ gentiũ exercitus
:os eſſent inuaſuri, ita vt parum abfuerit quin a *Ardens*
ıoc metu ab incepto opere deſiſterent. Nee- *ſtudium in*
miam verò nihil horum ab inſtituto deterrere *reparandis*
potuit,ſed ſtipatus aliquot ſatellitib.intrepidus *mœnibus.*

An. mundi 3527. *Ante Christum nat.* 437.

pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eã autẽ salutis propriæ curam non ideo habuit, quòd mortem timeret, sed quia certò sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitque in posterũ ædificatores accinctos opus facere, & cæmentarius quidẽ nõ sine gladio erat, similitérq; qui materiã ei suggerebat: scuta verò non longè inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, néve inermis ab hoste posset opprimi: ipse verò noctu circumquaq. vrbẽ obibat, nũquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantũ postularet necessitas: atq; ad hũc modũ perdurauit duobus annis & tribus mensib. tantũ [a] enim temporis elapsum est donec absoluerẽtur mœnia vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerũt, quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis cõmouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequẽtiam, persuasit [b] circumquaq. vicinis Sacerdotibus & Leuitis, vt migrarẽt in vrbem inibi habitaturi, exstructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarẽtur à diuino cultu ac ceremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post [c] hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vt ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui monumento in Hieroso-

[a] *Hierosolymorum mœnia absoluta.*

[b] *Cura pro Sacerdotibus.* 2. *Esdr.* 10.

[c] *Mors Neemiæ.*

ly-

Syriæ illis moribus, atque hæc fuere quæ Xer-
e regnante gesta sunt.

An. mundi 3443. Ante Christum natum 521.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorum gens Amanis dolo extingueretur.

CAP. VI.

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxem nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximum periculum genus Iudæorum adductum est, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob causam quam paulo post referemus. prius enim quædam de ipso Rege dicenda sunt, qui factum fit vt vxorem duceret Iudæam fœminæ ex Regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricem fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperium, & constitutos ab Indis usque Æthiopiam 127. satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium suis accepit epulo sumptuosissimo, vt decebat Regem opulentum magnificos centum octuaginta dierum apparatus ostentantem: cui plurimæ gentes, & earum legati, per continuos septem dies interfuerunt. Id erat instructum in hunc modum. Tabernaculum fixit suffultum aureis & argenteis columellis, prætextum telis lineis & purpureis, multorum millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationem simul & miraculum factis. Mandauit etiam ministris, a quem more Persarum ad biberdum cogerent, sed arbitratu suo quenque appositis frui a *Assuerus Rex Persarum Vasten ad conuiuium venire nolentem repudiat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Esth.* 1.

nerent, dimissis etiam per totam ditionem nuntiis edixit, vt ferias ab operibus festum pro inolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina a quoque Vaste pari modo mulierum in Regia celebrauit conuiuium: quam Rex ostendere

Ann. mundi 3445. Ante Christum nat. 519.

connubis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò veteres Persarum leges seruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos conspici, non fuit ad Regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit pertinax. qua obstinatione mulieris offensus Rex, dimisso conuiuio, septem uiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream peragit, quòd toties vocata ab ipso in conuiuia, ne semel quidem paruisset, iubétque, quid sit iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Mucháeus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verumetiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxorib. inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla post hac maritorum futura sit reuerentia, dum, cæteræ exemplum à reginæ superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem Regẽ contumaciter agere: suaderétq; tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, ídque decretum per omnes gẽtes promulgari: visum est repudiari Vasten, & honorẽ transferri in aliam mulierẽ. Rex verò qui vehementer eã amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati suæ non licéret satisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, cõsulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione, quam aliis prætulerit, optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totũ posse euanescere. Probauit Rex consilium, móxque mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgi-

nes

nes ex toto regno selectas ad eum adducerent: id mandatum illis diligenter exsequentibus, inuenta est [a] Babylone Esther puella vtroq; parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaque vni eunuchorum cõmendata, tractata est apud eum delicatissimè, odoramentis atque vnguentis pretiosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atque hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines, quando verò satis iam curatas existimabat, & Regis lecto tempestiuas, vnã singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiásque celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Ader dicitur: dimisitque quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. ipse verò Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per menem integrum: & ingressæ Regiam vxori dilema imposuit: atque ita cum ea conuixit, unquam interrogata quonam esset nata gene-e. patruus [b] verò eius & ipse Babylone Susa nigrauit, ibíque degens obseruabatur quotilie circa Regiam, scifcitans de puella quomolo se habeat. diligebat enim eam haud secus quàm propriam filiam, Rex [c] autem legem tuit, vt nemo è domesticis, inuocatus eum acederet, tantisper dum sederet in Regio solio: dhibitis in hoc etiam lictoribus cum securius, vt si quis contra faceret, plecteretur capite.

An. mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

a Esther puella fit Regina. Esth. 2.

b Mardochæum patruum Esther Babylone Susa migrat.

c Regis Persarum mandatum vt nemo è domesticis inuocatus eum accederet.

An. mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

Rex interim virgã tenebat auream, quam quòties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: ísq; virgæ contactu eximebatur periculo, & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto[a] deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi cõspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo Reginæ indicat, ac Mardocheus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quęstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardocheo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat pręmij nihil persoluit, tãtum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum verò versari *in Regia*, receptum inter amicos Regis necessarios. In eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, ídque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuiãs esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volénsque pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremoniis & legib. vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc gentem

Esth. 4.

[a] *Mardochaeum insidiatores Regi prodit. Esth. 2.*

[b] *Aman ab omnibus, exceptis Iudaeis adoratur. Esth. 3.*

gentem inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto, & nequid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tanta pecunia carituras, modo regnũ tuum repurgetur ab ista hominum colluuie. Hæc Amane poscente, Rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos cõcedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman [a] autẽ voto potitus, confestim edictum nomine Regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiã inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitans quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi gentẽ inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis inobedientem Regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito initiatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neq; miserationi plus quàm nostro edicto tribuentes: idque fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totam regionem

Anno mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

[a] *Extirpatio Iudæorum Amani ces-sat.*

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptum sese expediebant, idémque studiũ erat & Susis in vrbe Regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabant & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At [a] Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximã gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris vrbibus, quacunque Regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatam sibi cladẽ lugentibus & lamentãtibus. Vt verò Reginæ nunciatum est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, quòd nondũ cessasset propter quam eum habitum sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, misit ad eũ, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidẽ rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum Regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad Reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex Regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim cuius secunda sit post Regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationi-

Esth. 4.

a Iudæorum ob decretum Regium luctus.

bus

bus. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo nunciat, nec vocatã se à Rege, & capitale esse inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatem donare volens virgam auream protenderet. his enim solis impunè esse, quibus hoc fortè cõtingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectum habere salutis propriæ, sed potius vniuersi generis. si enim hoc nũc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam verò cum sua familia daturum pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther non mutato nuncio iubet patruum Susis conciones Iudæorum aduocare, & pro Reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoque idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram Regem, & mortem etiam libenter perlaturam si ita vsus veniat. Paruit ille Reginæ, & indicto suis publico ieiunio, ipse quoque supplex Deũ precatus est, ne populum suum deleri permitteret, sed quemadmodum anteà sæpè saluti eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo. non enim sua culpa se venisse in discrimen infamis supplicij. sed ideò sæuire Amanem in peregrinum, quod soli Deo debitũ adorationis honorẽ à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integrè seruatam, vniuerso generi moliri pernicie. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum saluti prospiciat, & totũ genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam videbãtur sibi habere pro oculis. Regina quoq; supplicabat more patrio humi in facie prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduũ abdicato cibo & potu & omnibus deliciis: rogabãsque, vt miseratus

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

a Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute suâ populi.

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

daretur apud Regem, quali maximè opus esset facundiam, & maiorem quàm vnquam antè formæ gratiam, vt modo vtroq; permotus Rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem, æquis oculis aspiciat: vtq; in Rege odium inimicorũ ingeneret, omniúmque imminentium in eorum perniciem, ni ipse succurrat infortuniũ. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitum: & sumpto cultu, qui Reginam deceat, cum duabus pedissequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis, ad [a] Regem venit, rubore genas suffusa & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omninò à metu libera. Quem vbi cõspexit sublimem in solio, insignémq; cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repentè subiit: & fortè toruius eam ac subrato vultu inspexerat: mõsquo attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se præripuit: blándéque in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, secum quòd inuocata venerit. legem enim illam latam esse in subditos, ipsi verò, vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto reficillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repentè acciderit. vt enim te cõspexi tanta maiestate venerandum, continuò refugiẽs interim defecit me animus, & cũ hæc verba ægrè languida & exilia præmisissem,

[a] Esther Regem pro Iudæis intercessura accedit.

magis

nagis etiã ſolicitus ſolari eam corpit prolixius, paratum ſe quidui gratificari pollicens, vel ſi dimidium regni ſibi depoſceret. Eſther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam ſibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuiſſet, ambóq; veniſſent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim ſe impetraturã, etiamſi regni partem cuperet: illa in craſtinum differre ſe petitionem dixit, ſi modò liberet ei cedere cum Amane ad conuiuium. id verò libenter annuente Rege. Amã ad modum lætus abijt, quòd ſolus tali honore dignatus ſit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochæũ exanduiſſe quòd nullus ab eo ſibi honor exhiberetur: reuerſúſq; domum, aduocata vxore Zarara & amicorũ cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo eſſet tam apud Regem quàm apud Reginam. nam cùm ea die ſolus cũ Rege apud eam cœnaſſet, in craſtinum quoque ſe vocatum eſſe. vnum ſibi eſſe permoleſtum, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cúmque Zarama diceret oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, & mane petita à lege poteſtate, Mardochæum in eã crucẽ tolere: nõ probata ea ſententia, iuſſit familiares curare, vt eiuſmodi trabs erigeretur in ſuo Palatio, parata ad Mardochæi ſupplicium: id quod etiã non factum eſt. Deus autem iniuſtæ Amanis ſpẽ improbam, cui ſciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipſa nocte, ſomnum Regi ademit: qui nolens vigilijs tempus perdere: ſed malens in aliquod regni negocium id impendere, iuſſit ferri ſam allatis cõmentariis rerũ à ſe quàm à maioribus geſtas legere. quo legẽte, intellexit quẽdam ob rem egregiè geſtam donatum amplis

Ann. mundi 3454. Ante Chriſtum vat. 510.

a *Amanis in Mardochæum odium. Eſth. 5.*

b *Mas in Rege lauandum. Eſth. 6.*

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

possessionibus in Regione cuius nomẽ erat adscriptum: alium ob fidẽ munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã in dicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus annon sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo verò negante qui equã tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mandauit, vt viseret quisnam amicorũ adesset pro Palatij foribus, sibiq; renunciarent: fortè autẽ Aman aderat, qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium, famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intrò vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præcunctis beneuolum, rogo da mihi cõsiliũ, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, in rẽ suã fore, quòd ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimũ his verbis. Si vis hominẽ, quem tibi ais dilectũ cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totã vrbem, quòd sic honorabitur quẽ Rex honorare voluerit. Id cõsuluit Aman, putans hunc honorẽ nõ alij deberi quàm sibi. Rex verò lætus, Ergo,[a] inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochęũ Iudæũ quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consiliũ quod dedisti exsequeris optimè. debetur enim honor hic, mea vita

a *Honos Mardochæo oblatus.*

vitæ cõseruatori. His præter omnem spem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentúmque ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit, eo deposito, induere purpuram. Qui veritatem rei nesciens, sed illud sibi putans, Scelestissime, inquit, adeóne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandẽ quòd Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, próque detectis eunuchorum insidiis, induit purpuram, qua rex ipse vti est solitus: & ornatus torque, conscensõque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur, Aman verò præ pudore domum se cõtulit, & cũ fletu vxori ac amicis quæ cõtigerãt narrauit. Respondérunt illi, ademptã ei iam omnem occasionẽ vindicãdi in Mardochæum, quandoquidẽ illi manifestè Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquẽtibus, venerunt Estheris eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vocatûri: quorum vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatúsque è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quòd Reginæ paruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicũ deposcere, tunc quidem fiuit. Cæterùm postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus iussit Reginam indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutẽ vendi eos iussisset, quòd medio- rem hãc calamitatẽ duceret: nunc verò orare,

An. mundi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

Esth. 7.

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

vt se ab imminenti clade eripiat. Quęrēte amē Rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanē inuecta est, dicens hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorē talis cōsilij. Tū Rex turbatus recepit se in hortos è cōuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam, simúlque in lectū eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Scelestissime, inquit, etiā vim vxori meæ inferre vis? Amane autē ad hāc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valēte, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanē quòd in ædibus eius inuenisset crucē Mardochæo paratam, id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum veniisset. essēque eam crucem alta quinquaginta cubitos. Quo [a]audito Rex, decreuit nō alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussitq; vt confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiámq; ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verùm etiam pœnam in alterum excogitatā, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atque [b]ita Aman immodicè amicitia Regis vsus periit, & eius facultates eius Reginę donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, quia iam cognatū essē cōiugis ex ipsa didicerat, annulū accepit ab eo, qui prius Amani fuerat cōcreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regē, vt Iudęis presentem de vitā metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quàm latè pateret imperium. neq; enim se posse viuere, nisi & patria salua & suis populatibus. Rex autem

a *Amā, odio & consiliis eius in Iudaeos in conuiuio patefactis, suspenditur.*

Esth. 8.

b *Amanis facultates Mardochaeo dantur.*

rem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neq; voluntati eius vlla in re contradicturum. Permisit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cõfirmatas enim Regio signaculo, autoritatẽ habituras apud omnes qui eas legerint, & cõtradicturũ eis neminẽ. Accitis igitur scribis Regiis, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omniũ gentiũ, quæ sitæ sunt Indiã inter & Æthiopiam sub centum x x v i i. satrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit, Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus salutem. Multi * elati magnitudine honoris & beneficiorum quę ex nimia conferentium bonitate percipiunt, nõ solùm erga inferiores exercent superbiam, verùm etiã cõtra ipsos autores beneficij non verentur insolescere, quantũ in se est tollentes omnem omnino gratitudinẽ quę vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timẽtes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam prępositi cum potestate administrandis publicis negociis, priuatis indulgent odiis: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atq; ita miseros adducũt in salutis periculũ: id quod nõ è priscis exẽplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunq; criminibus vel potius calumniis, sed de cognitis causis iudicate: & siquidem peccatũ sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absoluere: & rebus nõ veris credere. Namq; Aman filius Adamathis ge-

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

a *Regia littera pro Iudæorum incolumitate.*

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

eorum qui pro inimicis sunt habiti: quę cædes decimatertia die patrata est, sequentem verò festis attribuerunt epulis. apud Susa quoq; quartam decimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoq; per totũ orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cõuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardocheus omnibus Artaxerxis dominio de gentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternũ id festum ad perpetuam rei memoriã maneat. Æquum nanq; esse, vt cùm per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tã suę liberationis, quàm de *inimicis vindictæ* memoriam celebrent, & pro tanto *beneficio Deo* agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phrurea[a] vocantes, quasi conseruatoria. Cæterùm[b] Mardocheus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ verò etiã vitæ socius: quorũ opera Iudęorũ res floruerunt supra quàm vel sperare poterant. Atq; hęc ferè sunt quę sub eo Rege genti nostrę euenêre memorabilia.

a *Phrurea festa.*

b *Mardochæi auctoritas.*

Bagoses, penes quem Artaxerxis iuniorĩ exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

POst[c] Eliasibi autem Pontificis obitũ, sacerdotium eius Iudas filius iurè susceptit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioannes filius, qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarũ imperator templum polluetet. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquã quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idque ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater

c *Fratricidij à Ioanne Pontifice perpetrati causa & ultio.*

frater Iesus. huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus, hac fiducia Iesus cùm liberius cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur, quæ quidem impietas fuit longè maxima, præsertim in homine sacerdote, & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis ratus clamitabat, Ausi estis scelesti in vestro templo cædem perpetrare? & cùm conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus, huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa. Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est. sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regésque eius multa negocia tam Assyriis quàm Syris exhibuisse, libenter nutum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

An. mundi 3584. *Ante Christum natum* 380.

a *Iaddus Pontifex: cuius frater Manasses, Sanaballetis filiæ vxorem duxit.*

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

CAP. VIII.

b *Alexander post obitum Philippi Macedonum Regis.*

Vt idem tempus Philippus Macedonũ Rex apud Ægeas oppidũ à Pausania Cerastæ

filio ex Oreſtarum gente inſidiis interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Helleſponto, congreſſus ad Granicum flumen cũ Darij ducibus vicit egregiè: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductóq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphiliam, ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ægrè ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim miſceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidem contra legem peccantes duxiſſent vxores non ſui generis. poſtulabãt igitur vt Manaſſes aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque de altari eũ arceret. profectus [a] Manaſſes ad Sanaballetẽ ſocerũ, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamẽ propter eã priuari ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cùm Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantùm ſeruaturum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum facturum. modò filiam ſuam vxorẽ retineat: ædificaturúmque templũ Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: íd. polliceretur ex conſenſu Regis Darij ſe facturum, elatus tali ſpe Manaſſes mãſit apud ſocerum, putans ſe Pontificatum dante Rege cõſecuturum. Iam enim Sanabelletes erat ſenior. Cũmq; [b] multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugiis non leuiter turbabatur Hieroſolymorum Reſpublica. omnes enim hi de-

An. mundi 3630. Ante Chriſtum nat. 334.

a Manaſſes ſacerdotium ob exteram ſi retineat fœminã, ab eo remouendum ſpe maioris boni neglexit.

b Apoſtaſia ſacerdotum.

ri, defecerunt ad Manassem, Sanaballete præ-
pēte eis &, pecuniā & agros ad colendū & do-
micilia, ac modis omnibus adiurante ambitio-
nem generi. Quo tempore Darius audito, quòd
Alexander traiecisset Hellespontum. &, prælio
victi. ad Granicum suis satrapis, vlterius pro-
cederet. cōtractis tam pedestribus quàm equē-
stribus copiis, decreuit Macedonibus occurre-
re, priusquàm totā Asiam sibi subiicerent. Itaq.
vltra Euphratem traducto exercitu, & superato
Tauro mōte Ciliciæ, statuit in ea prouincia ho-
stem excipere prælio. Sanaballetes autem læ-
tus descensu Darij, aiebat se mox præstiturum
Manassi pollicita, quamprimum Rex reuertere-
tur post victoriam. persuasum enim erat nō ipsi
antùm, sed & omnibus Asiaticis, ne primum
quidem congressum expectaturos Macedonas,
ante inferiores numero: sed longè alius fuit e-
uentus quàm ipsorum opinio. Rex enim colla-
tis cū Macedonibus signis, victus est, & magna
exercitus parte amissa, matre etiam & vxore
cum liberis in hostium potestatem redactis, fu-
git in Persidem. Alexander verò in Syriam ve-
niens cœpit Damascū, & occupata Sidone. Tyrū
quoque oppugnabat: scriptisq. ad Iudæorū Pō-
tificem literis petebat auxilium, & vt forum re-
rum venalium præberet exercitui: & vt, quæ
rius Dario conferre sit solitus, nūc det Mace-
donibus, prælata eorū amicitia. fore enim vt il-
lum nō pœniteat. cúmque Pontifex nunciis re-
pondisset, sacramento se obligatum Dario, ne
arma contra eum sumeret, idq; ratum fore: quā
diu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem
oppugnationem non omisit, qua breui potitu-
rus videbatur: minatus est tamē hac capta mox
ductarum contra Pontificem, vt omnes dis-
cant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare

Ab. mundi 3630. Ante Christum nat. 334.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *Victoria Alexandri à Dario reportata.*

An. mundi 3530. Ante Chri. ann. 334.

nō pareens labori tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazā profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectū obsedit. Interea Sanaballetes ratus iā adesse tēpus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de *sua* prouincia in Alexandri castra se contulit. cūmque offendisset eum Tyri oppugnationē aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, liberè iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum extruere. idque fore in rem ipsius Regis, si diuidatur Iudæorum potentia, ne fortè de communi sententia rebellantes multum negocii Regibus faceſſant, quemadmodum soliti sunt Assyriis imperantibus. quod [a] vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimā, hunc honorem filiæ suæ posteris tēlicturum se existimās. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus absumptis Sanaballetes fato functus est: Alexāder [b] verò oppugnata Gaza Hierosolyma propērè petiit. Iaddus verò Pōtifex postquā hoc audiuit, sollicitus hærebat inops consilij, nec inuenies quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indicto populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis ad opem eius confugit. illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & corohata vrbe portas aperiret: vtque populus in albis vestibus procederet obuiam, ipse verò cum reliquis sacerdotibus

[a] *Manasses voti fit compos.*

[b] *Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam eum sem honorifice excepit, ob visionem eodem habitu ante obuiam.*

Ann. mundi 3650. Ante Chri. num. 334.

solenni cultu sui ordinis, securi de Dei pro-
dentia. Expergrectus autem è somnis lætus ci-
tibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus
t in somnis præmonitus fuerat, Regis aduen-
tum præstolabatur: & cùm renunciatum esset
im iam non procul ab vrbe adesse, progressus
t cum sacerdotibus & vrbana multitudine
ompa quadã noua & venerabili vsque ad lo-
ũ qui dicitur Sapha, quæ vox speculam signi-
cat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu
t. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent, sibi
cere quicquid iratus Rex posset permittere,
ireptionem vrbis, & Pontificis exquisitũ sup-
licium, planè contrarium euenit. Alexan-
er enim, vt vidit è longinquo candidatum po-
ulum, & sacerdotes ante agmẽ in amictu byssi-
no, Pontificémque in stola hyacinthina aure-
istincta, tiaram in capite gestantem cum præ-
xa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus
d eum accedens nomen illud adorauit, & sa-
rauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vo-
o ore Alexandrum consalutantibus, & in or-
em cingentibus. Syriæ reges & reliqui obstu-
uerunt, vix credentes Regem mentis compo-
em; solus Parmenio propius accedens, rogauit
amdiu ita, quid ita cum ipse adoraretur ab
mnibus, nunc adoraret Iudæorum Ponti-
icem. At ille non hunc se adorasse respon-
it, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem
um exhibuisse, hunc enim, inquit, vidi & an-
ea hoc ipso habitu, cùm adhuc esset in Dio
Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo
siam possem subigere, hortatus est forti esse
nimo, & sine mora exercitum traiicere. nam
io ductu potiturum me Persarum imperio.
Quapropter quia nunc primum talem habi-
um vidi, agnoscens huius & visionis memor

An. mundi 3630. *Ante Chri-stum natum* 334.

quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem, & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit, & [a] ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensoque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, nunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petére vt patriis legibus viuere sibi liceat, vtque septimo quoque anno cõcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia, Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiã postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum fecisset eis potestatem, si qui vellent salutis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cúmque ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima situ ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tam magnificè, decreuerant se quoque Iudæos profiteri. Sunt [b] enim Samaritæ hoc ingenio vt antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo, cùm verò affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem ituri, attinere ad se affirmando, & à Iosepho ejúsque

[a] *Alexander in tẽplo Hierosol. sacrificãs, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatem concedit.*

[b] *Samaritæ rebus secundis Iudæorũ amici.*

illis Manasse & Ephræmo seriem generis sui leducendo. Igitur splendido paratu & magnã ll icritatem præ se ferentes Regi occurrunt pe- ıè in Hierosolymitano agro : collaudatíſq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, aſ- ümptis secum militibus quos Sanaballetes niſerat, rogantes vt inuiſat ipſorum vrbem, & illud quoque templum præſentia ſua honoret. ille pollicitus eſt hoc in reditu ſe facturum. cúmque postularent vt ſeptimi anni tributum ſibi remitteretur. nam ne ſe quidem in eo ſeminare : quæſiuit quinam eſſent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem ſe eſſe, ſed Sicimitas vocari à Sidoniis. iterum quæſiuit an Iudæi eſſent. Negantibus illis equidem, inquit, Iudæis id conceſſi. Reuerſus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur, atque hoc pacto Sicimitas dimiſit. Sanaballetis autem milites iuſſit vt ſe in Ægyptum ſequantur : ibi enim ſe agros eis diuiſurum: id quod paulo poſt fecit in Thebaide, iuſſis ei regioni eſſe præſidio. Poſt obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter ſucceſſores eſt diuiſum: templum [a] verò in Garizin monte ſitum manſit incolume : & ſi quis apud Hieroſolymitas aut illiciti cibi ſumpti, aut violati ſabbati, aut ſimilis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam ſe paſſum dictitans. eodem verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia [b] filio ſucceſſore : atque in eo ſtatu res Hieroſolymitanæ tunc fuêre.

An. mundi 3632. *Ante Christum* 332.

a *Templum in monte Garizin.*

b *Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Ptolemæum Lagi dolo occupatâ Hierosolymâ cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

II. Ptolemæum Philadelphum Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissis donaria multa Deo in templo eius dedicat.

III. Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis ciuium ei concessum fuerit.

IIII. Iosephus Tobiæ filius inuidentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

V. Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

VI. Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

VII. Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatâque eius vrbe dominio, templum etiam spoliauerit.

VIII. Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

IX. Matthia defuncto Iudæ filius succedit.

X. Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

XI. Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades.

XII. Quomodo dimissi copijs Simon Tyrios & Ptole-

Ptolemaidenſi, Iudas Ammonitas ſuperauit.

III. Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.

IIII. Antiochus Eupator profligato Iudaeorum exercitu Iudam in templo obſidet.

V. Antiochus omiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

VI. Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudaeos miſſus infecto negocio ad ſuum Regem reuertitur.

VII. Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, vbi à cunctis vniuerſo exercitu interfectione perijt.

VIII. Bachides demùm miſſus contra Iudaeam victoria.

IX. Quemodo Iudas prælio victus occubuerit.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

CAPVT I.

ALEXANDRA Macedonum Rex in ſuam poteſtatē redacto Perſarū imperio, & conſtitutis, vt iā dictum eſt, *belle* Iudæorum rebus, vitam finiit. Impe- *ſucceſſores* io verò in multos ſucceſſores diſtracto. Anti- *orta.* gonus Aſiā occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt: id quod vota Syriæ tum palla eſt ſub Ptolemæo Lagi, quòd præter cæteros

Mors Alexandri, &

An. mundi 3643. Ante Christum nat. 321.

rem appellabant. Is[a] & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem sabbato velut sacrorũ gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudęorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterùm Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariáque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex respõso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacraméto omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui eam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones[b] tamẽ cõtinuæ fuerunt inter eorũ posteros & Samaritas institutа patria peruicaciter retinentes: pugnabántque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templũ sacrosanctum esse affirmant, & victimas à Iudæis

[a] *Hierosolymis dolo captis, Iudæi in Ægyptũ abducuntur.*

[b] *Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.*

nbi aliò mittendas: Samaritæ contrà in monte Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcã linguam vertit: & multis eius generis captiuis dimissis, denaria multa Deo in templo eius dedicat. CAP. II.

An. mundi 3680. Ante Christum nat. 284.

ASsumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem tranferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero cẽtum viginti millia: ídq; ex huiusmodi causa. Demetrius [a] Phalereus Regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regi gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed brevi habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: esséq; scriptos ipsorum lingua & literis & exhibituros negociũ his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Vsleri quidem quandam cum Syrorum lingua & characere, similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ desint sumptus, in bibliothecã suam referat. Tũ Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros studio, scribis Iudæorum Pontifici vt curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidem amissæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiã admodum catus, cum simplicem animum haberet, rogat eum, vt Iudæos in suo regno libertati restitu-

Hecatæus & Ruffinus cap. 2.

[a] *Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

tueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andræa consilium hoc cõmunicat. multũ obtestatus, vt preces suas apud Regem quantum possunt adiurẽt: & postquam intellexit ipsis quoq. rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonã honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua benitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq; colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur. redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitã exigere. Nec èst quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquũ has preces offerre in illorũ gratiam atq. commodum, sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nũc supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens: & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centũ viginti millia. Ad hæc Rex, Paruáne igitur tibi Aristæ videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo deponere gratiam: Iucundus hoc eorum con-

sensũ

ensu iussit, vt quando militi stipendiũ nume-
rauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint
drachmas centum viginti annumerent. atque
hoc suum decretum publico edicto proposu-
isse se est pollicitus, quo iam Aristæi petitio
quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo cõ-
prehendebãtur non hi solũ quos pater aut eius
exercitus abduxerat. sed illi quoque qui vel an
tè vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cũ
eam vindictam libertatis dicerent plusquam
quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem
impendere grauatus est. Eius edicti exemplar,
quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet
hoc loco adscribere. Quicunq. ex militia patris
nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, &
subacta Iudæa mancipia inde in Regionem no-
stram eiusq. vrbes abducta diuendiderunt, at-
que etiam quicunque vel antè vel post diuẽdi-
ti sunt, hos omnes liberos volo fieri: próque sin-
gulis mancipiis centum viginti drachmas tẽsi-
pere, milites quidem vnà cum cætero stipẽdio,
reliquos verò à Mensariis Regijs. Censeo enim
hos præter patris mei voluntatem & præter o-
mnem æquitatem in captiuitatẽ abductos mi-
litum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi
causa in Ægyptum abstraxerunt hãc multitudi-
nem. Quapropter iniuriæ respectu & commise-
rationẽ eorum qui à potentioribus per vim op-
primuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem
seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris
eorum pro libertate reddit, & absque dolo ma-
lo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem
hoc edictum proponi per triduum ex quo alla-
tum fuerit, & interim heros profiteri huiusmo-
di mancipiorum numerum: id enim & mihi ipsi
profuturum existimo. Eum verò qui parere no-
luerit: quis deferre liceat, mulctandum facul-

An. mundi 3684. Ante Chr. nat. 280.

a Ægypti Rege de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.

Ann. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

tatibus quæ fisco nostro debẽt cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset Regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoq. qui vel antè vel pòst capti fuerãt, liberaliter & illis indultum est eadem Regis beneficentia: iussitq. vt ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios Regios. Quo facto intra septem dies peractum est quicquid Rex iusserat, impensis in redemptionem quadringẽtis sexaginta talentis: quia domini exigebãt & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quasi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summã numerandam. Hæc vbi ex sententia Regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar, & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoq; factũ est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificium præstãtia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale, Regi magno Demetrius. Quia mãdasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam reliquũ faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices, Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cũ sint, intelligi à nobis nõ possunt, sunt etiam negligentius quàm pars est habiti, eò quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autẽ, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem

a Demetrij ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.

cons-

ontinent, vtpote diuinitus proditã. Et hæc eſt auſa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus el Poeta vel hiſtoricus mentionem eius legis aciat aut virorum qui iuxta eius præſcriptum es ſuas adminiſtrauerunt. quod ſacroſancta ſit, & profano ore tractari nõ debeat. Itaq. ſi idem ibi videbitur Rex, ſcribes Iudæorũ Pontifici, vt mittat ſenos ex ſingulis tribubus ſeniores, legum earum peritiſſimos. ex quorum interpretatione apertum ac conſonum ſenſum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo deſiderio colligamus. Ad hãc igitur ſuggeſtionem, uſſit Rex ſuos, vt ad Eleazarum Iudæorum Põtificem, de hac re ſcriberẽt, ſimulq. per eaſdem itteras certiorẽ facerent de Iudæis per Ægyptũ riſtinæ libertati redditis. Præterea a ad faciẽdos rateres & phialas ac libatoria, miſit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copioſam multitudinem: iuſſitque cuſtodes Arcarum, in quibus gemmæ ſeruabantur. liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro ſacrificiis & reliquis templi vſibus, cẽtum talenta erogari. Dicam autem & opera & orum ornatum, vbi primum expoſuero exemplar epiſtolæ ſcriptæ ad Eleazarum Pontificẽ, ui hoc Sacerdotij faſtigium hoc modo conſecutus eſt, Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon ſucceſſit, Iuſtus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & ciues ſumma proſequerentur beneuolentia. Quo mortuo, ſuperſtite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc eſt mentio, Pontificatum aſſumpſit: cui Ptolemæus hoc modo ſcripſit. Rex b Ptolemæus Eleazaro Pontifici ſalutẽ. Multis Iudæis intergno meo degentibus, quos Perſæ, dũ rerũ potiẽtur, captiuos eò pertraxerant pater meus eos n precio habuit, aliorũ opera in militiã vſus

An. mundi 3684. Ante Chriſtum nat. 280.

a *Regia erga Iudæos liberalitas.*

b *Epiſtola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorũ petit interpretes.*

Ann. mundi 5684. Ante Christum nat. 280

amplis stipendiis conductorum, aliis etiam assessorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquã principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos cives: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui, restitutis de meo preciis eorum possessoribus, ex his per ætatem idoneos allegi in militiam nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullũ gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbẽ Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam vertere, & ita vestram in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaq. sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatẽ legum periti possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agãt, Andræã præfectum satellitũ, & Aristæum, mihi charissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribens autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hæc epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè. Pontifex [a] Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibúsque liberis, nostræ quoque res se habent optimè: acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocatáq. concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximũ: ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & men-

[a] *Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.*

mensam dedicandam, sentímq; illa lenitas, *Ab urbe*
quæ in victimas & alios templi vsus statuerunt 3684.
Andreas & Aristeus, amici tui carissimi, viri bo- *Ante Christ-*
ni ac docti, tuáque amicitia dignissimi, quare *sum nat.*
scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter 280.
ingenium nostrum facere oporteat. prouocati
enim beneficiis in ciues nostros collatis nõ de-
bemus segnes esse ad referendam gratiam. Quã-
obrem continuò pro te, sororéque tua, & libe-
ris & amicis, hostias obtulimus, & populus ve-
stra fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro
incolumi regni tui statu: vtque hæc legis versio, sit
felix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus e-
tiam senos per tribus presbyteros, quos ad te
cum lege misimus, quæ autem pietatis erit ac iu-
stitiæ, vt transcripta lege ad nos eam tutò re-
mittas vnà cum eius deportatoribus, benè va-
le. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex, superuaca-
neum autem visum est apponere 70. seniorum
nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt,
licet adscripta fuerint in epistola. donariorum
tamen, quæ Rex Dem̃isit, ornatũ & magnifi- 2 *Descriptio*
centiam, silentio prætereunt non possum, vt o- *donorum à*
mnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas *Ptolemæo*
ac liberalitas. abundè enim sumptus suppedi- *Rege templo*
tans, & præsentia sua existimulans artifices, o- *Hierosoly-*
pera eorum assiduè visendo, nullam eis segni- *mitano mis-*
tiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: *sorum.*
quæ nunc recensebo singula, non quod histo-
riæ contextus hoc admodum postulet, sed quod
digna sit quæ prædicetur Regis Liberalitas: pri-
múmque b mensam conabor describere. Cu- b *Mensa*
piens enim longè maiorem facere, mandauit *aurea.*
explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, ma-
gnitudinem, quãta esset, & an maior posset fie-
ri: & comperta eius mensura quódque maior
etiam esse posset: ait se eius vel quintuplum

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

magnitudinem redditorum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset utilis. Cupere enim se eadonaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommodata: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini; id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artifitibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent, ac primum constituto *mensæ* modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubiti, totũ opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circumdederunt: cuius cymæ versatiles sculpturã habebant reticulatam, indistincta imitatione per tria latera. cũ enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ, non aliæ, sed eadem specie oculis occurrerent. loricæ verò pars interior ad mensam versa gregias sculpturas habebat, sed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet quòd hæ totæ essent conspicuæ, quin & cymæ illæ facilè & citò vertebantur. & quemuis è tribus angulis primi mensura oculis subiiciebant, reticulis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ pretiosæ paribus intervallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur. intercurrẽte sensa scriptura virgarũ quæ per circuitum mensæ volucbantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræsentans, dependentibus racemis, & spicis enitentibus, & malis punicis insertis

quæ

quæ omnia nõ habebant è lapillis etiam colorem naturalium fructuum referentibus, & auro circumequitantem mensam amictis. Sub hac corona rursum alia fertur operum priori similis: cum virgatis parœquè sculpturis visebatur: vt ex vtraque parte spectarentur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymatium ordine, ac ne inuersis quidem mensę lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. Subdita enim lamina aurea, quatuor digitos lata per transuersam mẽsæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris à summa mensæ iuncta lorica, vt his insistens quaque verterentur, eandem speciem ostenderent. In mensa autem sculptus erat Meander, magni precij gemmis, per medium tanquã stellis variegatus, carbunculo & smaragdo sanguissimè radiantibus, aliisque generibus quæ vbique grata sunt propter pretium. Præter Maandrum verò reflexi lati quidam rami circumquaque discurrebãt, & hombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria cõiunctim cum magna gratia spectabantur, pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum videretur. Basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quã verò pedes innitebantur octo digitorum latitudine: erántque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vnà cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta verorum similitudine. tãta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabátque totum opus è trimembri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione deprehen-

Olymp. mundi 3684. ante Christum nat. 280.

Ab. mundi 3684. ante Christum nat. 280.

hendi posset. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hanc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset cõspicienda. Crateræ [a] autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ, à basi vsque præcinctura, spiras habentes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum orbitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie intertexentem. addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis intet se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusq; erat hic, amplitudo verò quę amphoram caperet. argenteæ [b] verò quamuis specula splendore vincebant. certius etiam reddentes inspectantium effigies. His [c] addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solùm artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negotiis sæpè adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiã accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atq; [d] hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymi-

tanum

a *Craterę aureæ duæ.*

b *Craterę argenteæ.*

c *Triginta phialæ.*

d *Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.*

templum eranſmiſſa. Quibus confecratis Pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, non ſine muneribus ad Regem eos remiſit. Hi poſtquam Alexandriam ſunt reuerſi, Rex [a] cognito eorum ſimul & ſeptuaginta ſeniorum aduentu, cõfeſtim legatos Andream & Ariſtæum acciuit: ab eiſque & epiſtolam Pontificis recepit, & multa præterea ſciſcitando didicit. Et cùm vehementer cuperet congredi cum ſeptuaginta ſenioribus qui Hieroſolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, præter morem ſuum dimitti iuſſit. hos enim quinto quoq; die ſolebat admittere, ſicut legatos ſemel in menſe. tunc verò illis dimiſſis ab Eleazaro miſſos expectabat. vt verò ſenes illi venerunt cum muneribus à Pontifice miſſis, & cum membranis quæ legem aureis literis inſcriptam continebant. primum de libris eos rogauit. vt verò ex inuolucris deprõptos obtulerunt, multum diúque miratus membranæ ſubtilitatem, & commiſſuras quæ ita latebant vt viſu diſcerni non poſſent, gratias ſe illis habere dixit qui venerint, & maiores etiã ei qui miſerit, ſed longè maximas Deo cuius leges attulerint. cúmque ſeniores eorúmque comites vno ore omnia fauſta Regi acclamaſſent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris inſignia etiam magnum gaudium conſequi natura voluit. iuſſiſque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros ſalutauit, præfatus æquum fuiſſe, vt prius de eare, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorum tam gratum ſibi confeſtum eſt, vt quoad viueret per ſingulos annos redeuntem eius memoriam

Ann. mundi 3684. Ante Chriſtum nat. 280.

[a] Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur.

Ann. mundi 3084. Ante Christum nat. 280.

colere se velle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitque vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur: vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur, quod honoris his quoque exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se adm nistrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac

a *Conuiuia Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante cibum preces.*

* primũ duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram suam discumbere, reliquam verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & sacrificulis aliisque id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic non fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Eliſæum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta Regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo, quo facto fruebantur appositis. cumque Rex fuisset quantũ satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum eruditione per duodecim dies iustauit

rauit

rauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus eius philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eóque facilius tueri hanc sententiã, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se vberem ex eorũ aduentu fructum percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitque datis prius in singulos ternis talentis deduci eos in diuersoriũ. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum, & pontẽ qui insolam continenti adiungit; & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauitque, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. illi verò non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliã copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis, manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta. Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauitque vt etiam

Ante Chri. natiuit. 280.

a Translati Bibliorum in Græcam linguam.

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quę sententia, cùm omnibus placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, nõ sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpítq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem [a] ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare non sint veriti: Theopompum enim volentem inde quędam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus xxx. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facilè coniicientem quæ morbi causa fuerit, atq; etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, eásq; voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit diligenter, ve in-

a Vide diuina in Ethnicos sacra Biblia tractantes.

corru-

corrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro è Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus commodum fore quàm honorificũ. Nunc enim æquũ esse vt remittatur: sed si yltrò ad eum venerint, cõsecuturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc[a] quoq; remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulísque vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis. præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo iudicandas. rogauitq; eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cũ doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

An. mundi 3684. Ante Chr. natum 280.

[a] *Dona interpretibus dimissis data, & Eleazaro missa.*

Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

CAP. III.

SED & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namque [b] Seleucus cognomento Nicanor in conditis à se per Asiam & inferiorẽ Syriam vrbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis cõditione degere, quo iure nunc quoq; viuunt inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis

Hedio & Ruffino Cap. 3.

[b] *Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Regi concessæ.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

pendicut: quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare vellet, non permiſit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde [a] imperante Veſpaſiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochēſes rogantes adimi Iudęis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorū principum: qui cum eo bello multos labores pertuliſſent, & infenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminuū voluerunt: idque nec ītæ propriæ nec duobus maximis populis contra eos licere paſſi ſunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quàm præſentis offenſionis, aut gratiæ quā hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant, iam ſatis ſupplicíorum exſoluiſſe: eos verò qui nihil peccallent non eſſe æquū ſpoliari ſuis priuilegiis & iuribus. Marcum [b] quoq; Agrippam ſimiliter affectum erga Iudæos fuiſſe proditur. Ionibus enim contra hos ſeditiosè commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quā eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quē Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus vt ſiquidem eiuſdem generis haberi velint Iudæi, eōſdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicū cognitionem deuenſſet vicerunt cauſam Iudæi: obtinuerūntq; vt ſibi liceret ſuis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti: Agrippa enim pronunciauit: nihil ſibi licere innouare circa hoc negociū. quæ ſi quis volet exactius cognoſcere, legat hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartū ſupra centeſimum vigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirari non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum geſſerat Veſpaſiani

Alia omnia ut Antiochia, Iudæi conſeruantur.

b Marcus Agrippa.

spaliani verò & Vitij magnanimitatem merito miretur, qui post tam bella certamina nihil immoderatè in nos statuerunt. Nunc vnde digressus sum reuertar. Antiocho a Magno in Asia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quàm Cœlesyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiusque filio qui Epiphanes cognominatus est, siue vinceret, siue vinceretur, malè multarentur, nõ aliter quàm nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter prosperã & aduersam Antiochi fortunam iactatæ. Tandẽ b victor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto c verò Philopatore filius eius magnũ exercitum duce Scopa misit in Cœlesyriam: qui & multas eius vrbes & nostrã gentem vi in potestatem eius retraxit. Aliquanto autem post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congressus fit superior: cúmque recepisset occupatus à Scopa vrbes Cœlesyriæ simul & Samariã, Iudæi quoq; victori deditionem fecerunt, receptúmque intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidium in arce à Scopa relictũ inuitis nõ auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus, quũ ducens aliquam Iudæis pro studio suorum præsidium referre gratiam, scripsit ad amicos suos & duces literas, quibus & beneficiorum quæ in ipsum contulerant, vim quibus etiam significabat quo modo remunerari eos decreuerit. earum exẽplar fabulæ instar, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius sexto decimo. Scribens, d Inquit, copiarum Ptolemæi dux ad mediterranea versus impetu perhyemem Iudæorum gentem subegit, ac paulo post interiecto narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Bacenorem, Sandarium, Gadara, & Abila

Ann. mundi 3684. Ante Christum natum 280.

a *Antiochus Magnus rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

b *Ptolemæus Epiphanes Rex Ægypti in Syria Reges monet.*

c *Polybij Megalopolitæ de Scopa copiarum Ptolemæi duce.*

d *Antiochi ad Ptolemæũ de Iudæorum libertate epistola.*

Ann. mundi 3760. Ante Chri. nat. 204.

recepit: & qui Hierosolyma & celebre eius loci templū accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre, & hęc quidē Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo salutē. Quoniā Iudæi mox vt regionem eorum fumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendidè exceperūt: senatu obuiā progresso, exercituique nostro & elephantis copiosè victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectā, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergō præberi eis in precium pecudū mactandarū, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similē secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque, volóque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ędificare opus fuerit: lignorū autē materies comportetur, tàm ex ipsa Iudæa, quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quę immunitas & aliis rebus concedetur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant intra leges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronariū, & si quod est tributū aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quive ante hyperbere-

tum

terum mensem eò se habitatū commeauerint, immunitatem omnium tributorum vsq; in triennium, remittimusq; eis in posterum tertiā partem tributorum; in præteritorum damnorum cōpensationē. Et quotquot ex vrbe abrepti seruiunt, & ipsos & natos eorum volumus esse liberos, ac bona quoq; eis restitui iubemus. Vale. Nec cōtentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in honorē templi per totum suum regnū proposuit tale: Nemini alteri gentis licebat intra septa templi ingredi cōtra voluntatē Iudæorū, sed solis hoc facere fas fit, qui iuxta præscriptū legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiā in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec asini siue feri siue domestici, nec pāthere, ut vulpis, aut leporis, aut cuniculis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum est attingere. ac neq; pelles eorū inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe uere, sed tantum solitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari sibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarū argenti mulctam suæ sacerdotibus. Idem Rex amplam pietatis ac fidei nobis præbuit testimoniū, quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiā nouis rebus studere comperit. Zeuxidem enim amicum principem, in superioribus satrapis ducantem exercitum, iussit quosdā è nostratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiā mittere, scribens in hunc modum. Rex [b] Antiochus Zeuxidi patri salutē. Si vales, benè est, ego quoque valeo. Quia quosdā in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curā meam depoſcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Mesopotamiā incolunt duo millia familiarum cum tota suppellectili eò traducere

An. mundi 3760. Ante Christ. nat. 204.

a *Antiochi Magni in honorem templi edictum.*

b *Antiochi ad Zeuxidē epistola, in qua honorificē Iudæorum mentio facit.*

Ann. mundi 3764. Ante Christum 240.

& locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes benevolos: tum quia cœleste numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum cõprobatur testimoniis. Volo igitur, vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem, viuendi propriis legibus, perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificãdas domos assignabis aream, tum agros ad colendum aruis & vineis idoneos: immunitatémque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quantum satis est, vt benignè à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atque hactenus de Antiochi magni erga Iudæos benevolentia dixisse sufficiat. Post [a] hæc amicitia Ptolemæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimoniũ Cleopatra filia, & põcessa dotis nomine Cœlesyria, vnà cum Phœnice, Iudæáque & Samaria: diuisisque inter vtrunque Regem vectigalibus, optimates suę quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, conferebant eam in regium ærariũ. Per [b] ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpè Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè sub Onia Põtifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & amarus: quę causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant Regi pendere, talenta

a Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.

b Samaritæ Iudæos infestant.

Hedio & Ruffinus. Cap. 4.

talenta argenti viginti non soluendo, ad iram cõmouerit Ptolemæũ Euergetem patrem Philopatoris. Qui [a] misso Hierosolyma legato insultabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabatúrque ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturũ. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Anno mundi 3770. Ante Christum 194.

a Onias Pontifex Ægypti, Regem nõ soluendo tributum, ad iram commouet.

Iosephus Tobiæ filius inuisentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

CAP. IIII.

IOsephus [b] autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ Põtificis, cum iudicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phachola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicã, sed modò pecuniis pareret, coniiceret in periculum populum à quo & Reipublicæ administrationẽ & Pontificalem honorẽ acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neque principatũ se motari, & Pontificatum etiam, modò liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad Regem, quum nihil curet hoc negotiũ: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in templũ & aduocata cõcione, hortatus est eos, ne terrentur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa,

b *Taxatio Pontificis ob offensum ab eo Regem.*

Ann. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

mœstitia, meliorem securitatis spem conciperent. Seipsum enim iturum legatum ad Regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurúmq; ei quòd irascatur immeritò. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse [a] verò egressus ex templo legatũ regiũ excepit hospitio, & donatum pretiosis muneribus, latéq; per aliquot dies acceptum, præmisit ad Regem, dicens se quoque mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eã profectionem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptũ veniret, operámque suã obtulerat: effecturum enim se, vt quicquid opus haberet, à Rege impetraret facilè. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cęterùm reuersus in Ægyptum, denarrauit Regi Ouiæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate, quem breui venturũ aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curã propter Pontificis segnitiẽ susceperit. Tantis deniq; iuuenẽ assiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga absentem, adhuc affecti essent optimè. At [b] Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuò sumerent, satis iam instructus ad profectionẽ iumentis, vestibus & poculis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriã. Forte fortuna ita accidit, vt illo ipso tempore ad Regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis Rex vendebat oppidanorum potentioribus. hi videntes Iosephũ in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam qui cùm apud Alexandriã audisset Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam. Sedente autẽ Rege in curru vnà cum Regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) cõspicatus

[a] *Legatus ingens honorifice excepit, Iosephi liberalitatẽ apud suos prædicat.*

[b] *Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorificè excipitur.*

plicatus cum Athenio mox Regi notum reddidit, dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & cum in iussit conscendere. quo facto Oniam accusare cœpit: At Iosephus, Dandi est, inquit, senectuti venia. Scis enim quòd senes & pueri eundem habent animum. Nos autē iuuenes officio nostro non deerimus, vt mihil de nobis meritò possis cōqueri. Ex hoc primo colloquio Rex degustata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eū diuersari in regia, & quotidie sœ mensæ adhiberet, quòd cùm primates Syrorum viderēt apud Alexandriam, indignè ferebant. Cúmque dies auctionis veniſſet qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cùm octo millia talentorum colligerentur à vectigalibus Cœlesyriæ Phœnicésq. & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquā de composito, tam paruum Regi precium promittentes. Se enim paratum duplum numerare, relicta Regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege verò libenter hæc audiēte, & vt amplificatori redituum suorum addicturum se promittente. rogante tamen ecquos fideiussores haberet, festiuè respondit daturum se homines probos & honestos, quibus nō grauaretur credere. Quos vt proferret postulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuāmque coniugē, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permisit eum absque fideiussione habere vectigalia: id quod valde molestum fuit his qui postrabitū fuerant, non sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autem acceptis à Rege duobus millibus millibus, quos ideo petierat, vt

An. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

a Vectigalia Cœlesyria Iosepho addicuntur.

An. mundi 3770. *Ante Christum nat.* 194.

posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cùm venisset Ascalonem, tributúmque à ciuibus exigeret, & non solùm nihil acciperet, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorũ primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis Regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc [a] audito Syri exẽplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobediẽtiæ territi, patẽtibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cúmque etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus facultates damnatorum ad Regem misit: cõparatisque multis pecuniis, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad cõstabiliendam præsentem potentiã vsus est, prudenter existimans optimũ esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus, multa [b] nanque munera Regi atque Reginæ in manũ mittebat, multa etiã horũ amicis & omnibus in aula potentibus, benenolentiam eorum hoc pacto sibi conciliãs. Vsus est autẽ ea prosperitate per annos XXII. ex vna vxore procreatis septem filiis. suscepto [c] etiã ex vno fratris Solymi filia, nomine Hyrcano, quã hac occasione duxit cõiugem. Cùm aliquando veniisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculã adamauit, solíque fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, sub seruiret ei,

a *Ascalonitæ & Scythopolitæ ob tributum non solutum puniti.*

b *Iosephi diuitiæ & liberi.*

c *Hyrcani ortus & indoles.*

ret si, vt clam ea potiri posset. Frater verò libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum abduxit & in lectum eius collocauit, atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cùm hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset excutere amorem saltatriculæ, quam fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymus ait non opus esse vt hac de re sit anxius, facere enim ei sui amata muliere, atque etiã vxorem eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam, ex eãque genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cùm annos natus tredecim adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolẽ, fratrum in se concitauit odia. quòd eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maximè, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segnitiem & laborum impatientiã indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementẽm faceret. sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugũm solet astringere. Quò postquam peruentũ est, cùm non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentiũ aliquem ad patrẽ mittere qui adferret, nolénsque interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decẽ iugis carnes quidem in operarios distribuit. sectis

Ann. mundi 3770. Ante Christ. nat. 194.

Anno mundi 3770. Ante Christum natum 194.

autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quã pater proscindi iusserat, sementéque facta, domum rediit. Patet autẽ reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi. vt solùm germanũ filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidã nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius: versíque omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabãt, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosépho ob ætatẽ iam grauãtem dòmi manere coacto. pertentauit tamẽ filiorum animos, nũ quis ex his vellet eam profectionẽ suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibúsque vt Hyrcanum fratrem mitteret: libenter hoc audito statim[a] eum aduocat: rogátque ecquid liberet, aut idoneum se putaret: qui ad Regem salutatum accederet, qui cùm promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cùm aliquãdiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emẽdum Regi id quod inueniret pulcherrimũ & pretiosissimũ. Ille verò rẽrò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & cõprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter mia mill a. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eò mittere: & quoties præstitutum

[a] *Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum Regem mittit.*

tempus

tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: móxque [a] fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, irritus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxũ perdere: monebátque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum: & ea non in aliũ vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Reginæ hoc renunciante & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat: cur se à patre missus, non modò in conspectum non venerit. sed procuratorem etiam patris sui vinxerit. iubebátq; vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille [b] contrà Regi nunciari iubet, legẽ esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio: priusquam adito tẽplo mactasset victimas: eáque ratione nec ipsum hactenus Regẽ salutasse, expectantem dona quæ offerret Regi de parẽte suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex risit, miratus tam magnum in [illegible] animum. Arion autem postquam hoc co[illegible] cœpit à Rege præfidi[illegible] adgnouisse [illegible]

Ann. mundi 3780. Ante Christ. ann. 184.

[a] Insidiæ Hyrcano à fratribus.

[b] Apologia Hyrcani apud Regem accusati.

An. mundi 3780. Ante Chri. nat. 184.

lescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus Reges accessit: à quibus liberi animo exceptus, & mēsæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiā móxque clam aditis negotiatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio, tum vocatus ad conuiuium regiū cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere propter ætatē posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum cōgerentibus. Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis Rex delectabatur *propter scommata* & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quātum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogāte Hyrcanū: vnde illa ossium congeries. Nihil [a] mirum, inquit, domine. canū enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comestis carnibus solēt abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi Rex mirātus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequēti verò die aditis Regis amicis & aulicis potentioribus: ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent Reges in festo natalitio. Illis referētibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quēque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltrà talenta quinque numero. idque mox famuli nuncia[ue]re dominis,

[a] *Hyrcani facetia.*

illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Iosephus propter exilitatem munetis, vbi dies statutus aduenit, alij quidē & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus[a] autem emptos à se centum pueros totidémq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre. hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus. Amicos quoque Regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserunt, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quàm vt se Rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissimè tractatū, & donatum regiæ, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atque procuratores commendatitiis literis, dimisit liberaliter. Fratres autē cùm cognouissent tantùm honoris at habitū à Regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt obuiā proficisci & de medio illū tollere: ne parce quidē inscios. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, nō erat de salute eius solicitus, eam tamen iram metu Regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eū instinere fortiter congressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoq; fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaserūt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cùm excipereturà nemine, contritus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitā egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine So-

An. mundi 3780. Ante Chri. natū. 184.

a *Hyrcanum expiscatus quid alij sint donaturi, plus reliquis omnib. donat, ob quod alio honorificè afficitur munere.*

b *Hyrcanū à fratribus munere circumuento, strenuè se defendit, quosdam eorum è medio tollit.*

An. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

ter, magni Antiochi filius. Obiit [a] deinde Hircani pater Iosephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & [b] eodem ferè tempore patruus quoq; eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

a *Mors Iosephi.*

b *Onias & post eum Simon filius Pontifex.* Hedio & Rufinus cap. 4.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

CAP. V.

c *Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola.* 1. *Mac.* 12.

Rex [c] Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturã antiquam in qua inuenimus cognationẽ interceſiſſe inter nostras origines, & nostrum quoq; genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum cõmunes habitu. Demoteles est qui has vobis reddit literas in pagina quadrãgula scripta, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidẽ hęc continebat. Iosepho [d] autẽ mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dũ maiores fratres Hyrcano bellũ inferũt natu minimo, plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus [e] autem Hierosolyma quidem noluit repetere. sed vltra Iordanem habitans, assiduũ bellum gerebat cũ Arabibus, multos eorum interficiens, multos [illegible] abiit.

d *Seditio in populo mortuo Iosepho.*

e *Hyrcanus assiduum cũ Arabibus bellũ gerit.*

trahens. Ædificauit a etiam castrum munitis-
um, è marmore candido exstructis vsq; te-
m eius parietibus, habentibus insculptas di-
ssorum animalium effigies enormi magnitu-
ie: idque ædificium fossa profunda & aquis
na circumdedit, & oppositi montis promi-
ntem petram perforans, speluncas in ea fecit
iltorum stadiorum longitudine, aulas etiam
eo castro fecit aptas conuiuiis, diætásq; alias
cubicula: salientium etiam aquarum eò tã-
n induxit copiam, vt loco voluptatem simul
ornamentum adderent. Speluncarum verò
a non amplius aperuit quàm vt vnum cape-
nt. idq; de industria factum est securitatis ac
telæ gratia, si quando forte oppugnaretur à
ntribus. Ædificauit etiam atria magnæ ampli-
dinis, eáque hortis spaciosis ornauit, & locum
o pacto, instructum & absolutum vocauit Ty-
m, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans
rdanem sitæ, non procul regione Esseboniti-
e: præfuítque illi tractui per septennium, toto
mpore quo Seleucus regnauit in Syria: post
ius obitum b Antiochus eius frater in regnum
cessit, qui cognominatus est Epiphanes. Mo-
tur etiam Ptolemæus & ipse eodem cogno-
iento Epiphanes dictus, superstitibus duobus
liis impuberibus, quorum c grandiori Philo-
netor cognomen inditum, minori verò Phys-
on. Hyrcanus d autem videns præpotentem
ntiochum, & veritus ne in potestatem eius
eductus pœnas daret eorum quæ contra Ara-
es ausus fuerat: ipse sibi manus intulit: posses-
ionem verò eius vniuersam occupauit Antio-
hus.

Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem implorant.

Ann. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus munitum castrum ædificat.*

b *Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.*

c *Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Physcon.*

d *Hyrcanus sibi ipsi manus infert.* Hegesippus & Rufinus Cap. 6.

CAP. VI.

An. mundi 3790. Ante Christum nat. 174.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri[a] eius Iesu id sacerdotium cōtulit, quòd filius superstes etiam tū esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic[b] Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationē: móxq; in Oniā fratrū minimum Pontificatus trānslatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata[c] autem per fratrem contra nouum Pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur quorū vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patrijs institutis ac legibus religione Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere, quo[d] impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnib. patrijs ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus[e] autem domi vsus fortuna prospera expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus[f] igitur cum magno exercitu Peluſium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugauit. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denuntiatione repressi sunt, vt eam dominatu relinqueret, sicut & alibi diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæ-

1. Mac. 1.

a *Iesum ab Antiocho Epiphane in Pontificem electum.*

b *Iesu sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur.*

c *Iason & Menelaus seditionem mouent.*

d *Apostata à religione Iudaica.*

e *Antiochus Ægypto cedere cogitur.*

f *Historia de Antiocho Epiphane.*

ac tem-

ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

An. mundi 3796. Ante Christum nat. 168.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatóque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

CAP. VII.

REuersus [a] ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbẽ mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnũ deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationẽ crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptísque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mẽsis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia quando ne his quidẽ est parcitũ, qui quasi pacatè venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis: alteri aureo, mensaq. propositionis quam vocant ac de aulæis quidem relictis quæ ẽ cocco ac byssо cõstabant, euacuatis etiam thesauris recõditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum: nã & quotidiana sacra iuxta legis præscriptũ vetuit eos facere: direptáq.

[a] *Antiochus vrbe Hierosol. occupata, templum spoliat.*

An. mundi 3798. Ante Christum nat. 166.

tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorũ eius quicquid erat pulcherrimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit, erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impiis Iudæis sceleſtiſſimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæorum religione alieniſſimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exstructis templis atq. altaribus, porcinas in eis quotidie ingulare victimas. Comminatus est etiam graue pœnam. si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atq. etiam vi ad ea seruandi detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel sponte vel metu supplicij parebat edictis Regijs. qui verò probatiores erat & generosæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatę sibi per aduersarios. quamobrem quotidie neçabantur excruciati tormentis crudeliſſimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebãtur crucibus. Vxores autem eorum, & circumcisos liberos strangulabant, iuxtã mandatum Regium & suspendebant à crucifixorum parentum cervicibus, abolebatur [b] etiam vbicunque reperta essent sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset, mali malè peribant. Samaritæ [c] autem videntes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebantur se consanguineos eorum, neque Garizitanum templum esse Dei maximi, nihil absonum facientes à suo

[a] *Antiochus abrogato Dei cultu summa cum tyrannide falsum illis obtrudit, arcem in hoc præsidio imponit.*

Hedio & Ruffinus cap. 7.

[b] *Biblia Sacra abolere conatur.*

[c] *Ingenium Samaritanũ ob quod merito Iudæis exosi.*

genio, de quo antè diximus: sed dicētes se Medorū & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistolà scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidonis in Sicimis habitantibus. Maiores nostri compulsi crebris suæ regionis pestilentiis, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruādi eam festiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabbathum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Iudæos: vt eorum malicia dignum est, animaduertere, qui exsequuntur mandata Regia, existimātes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in communem cum illis causam inuoluere, cū simus ab origine Sidonij, quemadmodum extat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac benefictum, vt mandes Apollonio nostro præsidi, & Nicanori procuratori regio. ne quid post hac nobis molesti sint quasi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine à quibus tam diuersi sumus moribus, quàm origine: vtque templum quod hactenus nullius Dei titulū habuit, post hac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestiis liberi: & securiùs intendētes priuatis negotiis, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem Rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorum criminibus, & placet illis iuxta Græcorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc

An. mundi 3799. *Ante Christum nat.* 165.

An. mundi 3799. *Ante Christum nat.* 165.

causam & eorum templum attinet quod posthac appellatur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus, solus Assamonai filius Matthias Regem contempsit, prostigatis etiam eius ducibus.

CAP. VIII.

a Matthias & eius filiorum pietas, & zelus.

EOdem a tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hierosolymita genere: erántq; ei filij quinque, Ioānes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpe numero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, deprædatione templi, cæteríque calamitatibus: aiebátque præstare mori eos pro patris legib. quàm sic inglorie viuere. Cúmq. venissent in eum vicũ in hoc à rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorũ primus profana sacra faceret, ostentantes à Rege præmia, negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt verò silente eo Iudæus quidam in mediũ progressus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit b in eum cum suis filiis armatus gladiis: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellam Regium ducem cum suis militibus, qui vol-

b Apostata à Matthia transfigitur.

An. mundi 3799. Ante Christum natum 161.

›lebem eam cogere: diruţáque ara ex-
: Si cui eſt cordi religionis incolumi-
quatur. Et cum a dicto comitantibus fi-
ſertū ſe contulit, relictis in vico facul-
Id imitata plebs reliqua, & ipſi cum fa-
idem deſertum profugerunt, ibiq. vi-
t in ſpecubus. Quo audito duces Regij,
› Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, lu-
deſertum perſecuti ſunt. quos aſſecuti,
› verbis perſuadere conati ſunt, vt ab in-
ceſiſterent, & admittentes rectius conſi-
on imponerent ſibi neceſſitatem ſæuiē-
iliter: & cum nihil proficerēt apud obſti-
aggreſſi ſunt eos dies Sabbathi, & ita vt
n ſpeluncis exuſſerunt, nō expugnātes, ac
us quidē ſpeluncarum obturantes. Et e-
opter religionē diei repugnare nolebāt,
n aduerſitatibus quidem violare honorē
thi, quando lex iubet feriari ab omni o-
ltaque b perierūt cum vxoribus & liberis
:ati in ſpeluncis circiter mille: multi etiā
i adiunxerunt ſe Matthiæ, eúmque princi-
ſibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnan-
etiam Sabbatis: aut ſi ita pergant ipſos ſibi
os exitio, hoſtibus eam occaſionem obſer-
ibus, & non niſi Sabbato illos aggredienti-
atque ita fore, vt vel ſine certamine omnes
è opprimātur. Hæc locutus perſuaſit eis: &
odiernum vſq. mos hic permanet, vt ſi ita
eſſitas poſtulet, pugnēt etiam Sabbatis. Col-
ta igitur circa ſe non contemnenda ma-
& altaria diruit, & prolapſos in impietatem
otquot adipiſci potuit trucidauit. conflue-
t enim ad eum quos ante metus per circum-
inas gentes ſparſerat. pueros etiam iuſſit cir-
ncidere, qui hactenus vetiti fuerāt, expulſis
ii adhoc, vt vetarent, conſtituti erant ab An-

a *Matthias cum filiis aliiſque nonnullis in deſertum ſe confert.*

b *Iudæi ſabbato opprimuntur, qua clade Matthias fit cautior.*

c *Matthias Idolorum cultum extirpat.*

Ann. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

tiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis. Equidem a inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propositum, & rogo, ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ voluntatis seruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neque illis accedite, qui aut sponte aut vi eam prodiderũt hostibus. Præstate vos mihi germanos filios, cõtemptáque omni vi ac necessitate, parati sitis pro legũ tutela vel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quòd Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patriis moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclarè gestorum memoria vice immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeò vt nõ grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autẽ cura sit concordiæ, & quibus quisq. præcellit artib. his vtatur reliquis cõcedentibus: Simonémque fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius consilijs: Maccabeum autem propter fortitudinem exercitus præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

Medio & Ruffinus cap. 8.

a *Matthias filios ad pietat. m, fortitudinem, & concordiam adhortatur.*

Matthia defuncto Iudas filius succedit.

CAP. IX.

1. *Mac. 3.*

b *Matthias mors.*

c *Iudas Maccabæus administrationi rerum præficitur.*

HÆc locutus filiis, precatúsq. Deũ adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morẽ restituere, non b multo post mortuus, & in Modim sepelitur: & post exhibitũ ei publici luctus honorẽ. Iudas c filius cognomine

Macca-

Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno 146. qui adiutus impigrè à fratribus, ejecto hoste, & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

Ad. mundi 3799. Ante Christum nat. 165

Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

CAP. X.

HIS[a] auditis Apollonius præfectus Samariæ rapuim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum aliis multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio, plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron[b] autem Cœlesyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis vndique ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligéndum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmãs non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium & collatis ei Seronis signis, fudit ac fugauit Syrorum exer-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 9. *a Iudæ Maccabæo Apollonius prælio victus.*

[b] *Seron Cælesyriæ Præfectus in Iudæam mouet: ab eo fugatur.*

Ann. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

citum. Profstrato enim duce omnes in fugam se saluti posuerunt: quos persequutus vsque ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades.

CAP. XI.

a Antiochus in Iudæam irrumpere parat.

AVditis a his Rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, cõducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cúmque numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gẽtium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Commissa b igitur rerum administratione Lysiæ, amico probatæ fidei, & prouinciis Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratẽ sitæ sunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidemque mandauit, vt subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gẽtem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem 147. anno, & traiecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autẽ delectis ad hoc negotiũ eximiis ducibus ex amicis Regiis, Ptolemæo c Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisque eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum. qui vsque Emaumtem vrbem progressi, in campestribus eius castra metati sunt: vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis

b Antiochus Lysiæ rerum administrationem: prouincias & filium cõmittens in Persidem proficiscitur.

c Ptolemæum Dorymenis filium, Gorgiam & Nicanorem in Iudæam mouent.

eiusregionibus, nec non magnus perfugarum Iudęorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi cõpedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti esset animo, & in Deo collocarẽt omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quive agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum [a] socij tempus nobis dabitur ad virtutẽ & periculorũ contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionẽ quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis. & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriã. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice competit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque milli-

An. mundi 3800. *Ante Christum nat.* 164.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

[a] *Iudæ ad milites oratio.*

1. Mac. 4.

An. mundi 3800. Ante Christum natum 164.

bus, vt ductu perfugarum noctu se inopinam inuaderet: decreuitque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd adfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim sumpta cœna, relictisque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratos eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidénsque hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit corporibus in pugnam ruere, quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eámque suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex [a] improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita seruit, vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iampniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dicitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentésque Iudam se expectantem instructa acie, non ausi manus conserere, trepidè se retro in tutũ receperunt. Iudas [b] verò sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatúsque cum suis reperto plurimo auro & argento, hiacinthóque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ,

a *Iudas Lysia exercitu vincit.*

b *Iudas ingenti præda potitur.*

victoriæ, quæ haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias [a] autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum paranit: contractisque lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus, & cùm videret hostem longè præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certò stauorum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quàm vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderẽt [b] Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inuenisset templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinẽ, lamentari cum suis cœpit ob tantã deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accuratè factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanum fuerat, nouum ex collaticiis saxis impolitis constituxit. Vigesima autem & quinta mensis chasleu, quem appellarunt Mace-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

a *Lysias verum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit.*

b *Hierosolymitanum templum lustratum.*

Ann. mundi 3801. Ante Christum nat. 161.

dones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorũ profanata fuerant. integro [a] enim triennio desertum fuit templum post factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi, mensis XXV, in Olympiadem CLIIII: renouatum est autem eadem die CXLVIII. anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos CCCCVIII., disertè dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit [b] autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maximè quòd ea felicitas ex insperato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparari cum ceremoniis templi per octo dies celebrati: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamúsque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuítque Bethsuram oppidum, vt eo tanquã arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppresserunt: cum [c] quibus Iudas assiduè bellum gerens conabatur eorum incur-

a *Templum integro triẽnio desertũ.*

Daniel. 12.

b *Festiuitas trẽp'is recepti in Bethsura.*

c *Iudas assiduè cũ finitimis gentibus bellum gerit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. Mac. 5.

incursationes compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & depredatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manũ Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisq; in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, quærentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & aliis finitimis populis.

Anno mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Hedio & Ruffinus cap. 12.

Quemodo diuisis copiis, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superauit.

CAP. XII.

IVdas [a] igitur prospiciens vtrorúmque necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse [b] assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, Azaria ducibus, quibus mandauit, vt [illegible] abstineret à pugna, tantisper dum ipse ad [illegible]

a *Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos eripuit liberat.*

b *Iudas & Ionathes Iudæis in oppido Galaditide suppetias ferunt*

Ann. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

retentere. Simon igitur postquam in Galilæa venit congressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis receptos captiuos cum tota suppellectile in Iudęam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorum indicio compererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitíque vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In [a]eo itinere Bataſam oppidum oppugnare adorti, vi ceperunt: cæsíque ad vnũ puberibus tecta igni subiecto, cõcremauerunt. Cúmque [b] interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellũ in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cùm mane peruenisset, offendit hostẽ iã scalas & machinas admouere mœnibus: iussóque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelẽ operã præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariã copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei [c] verò milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde [d] ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eáque expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem [e] impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto [f] pòst Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem extra posuit [g] ouum oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent.

a *Bataſa oppugnata & concremata.*

b *Iudas obſeſſis Iudæis in auxilium venit.*

c *Timothei milites vbi.*

d *Malle expugnata.*

e *Chaſpoma & Boſora.*

f *Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur.*

g *Rafa.*

ærerent que Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus esset ad prælium properè contrà eum duxit exercitum: traiectoque torrente adortus hostes, partim resistentes prostranit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem cõsecuti sunt, quidam verò in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore speraverũt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His [a] rebus feliciter gestis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudæis, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatib. *in Iudæam eos traducebat. In* [b] *eo itinere cum* veniſſet ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerent sibi transitum, nam obstructis portis viã intercluserant, quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remoratus vi cepit oppidum, occisisque omnibus maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde [c] in Iudæã reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiúsque hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis defideratus est. Interea [d] Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iudæ verò & Ionatho fratri in

An. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 163.

a *Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti.*

b *Ephron oppidum expugnatum.*

c *Mira Maccabæi victoria vbi post multos cõflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est.*

d *Iosephus & Azarias à Gorgia vocati, ad duo millia mittuntur.*

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Galaditicam, præsidiò Iudææ relicti fuerã: valentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriã, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste conferrent: nam hoc quoq; Iudæ prouidentiam commendat, quòd intellexit non impunè fore, si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndiq; expugnatáq; [a] Chebrone munitiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus, peruastatísq; agris hostium, euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

a *Chebron & Mariſſa expugnata.* Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. *Mac.* 6.

b *Antiochus Dianæ templum spoliare volens, Elymaidæ mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit.*

c *Antiochus Epiphanes eorũ impietatem, morbum contrahit.*

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

CAP. XIII.

EOdem [b] tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Persidis vrbe prædiuite Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertũ omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistẽtibus, spe sua fruſtratus est. nõ contentus enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam [c] cladem cum

eum ægrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus déq; Iudæorum in dies crescẽte potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi cõtraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eisq; & vim morbi & causam indicat: nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob spoliatum sacrilegio templum, & contemtum cœlestis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrem [a] demiror Polybiũ Megalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfeciſſe sacrilegium, non videtur res digna supplicio, quòd si hæc causa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multò verisimiliùs est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratum esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet cõtendere.

Ann. mundi 3802. Ante Christum nat. 162.

a *Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.*

Antiochus Eupator profligato Iudaeorum exercitu Iudam in templo obsidet.

CAP. XIIII.

CÆterùm [b] Antiochus priusquam extremũ suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorẽ regni constituit: traditóq; ei diademate regio quæ stola & annulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multũ obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret: vsque dum per ætatẽ ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno

b *Antiochus Philippum regni gubernatorem cõstituit, eíq. Antiochum filiũ tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

centesimo quadragesimo nono. Lysias [a] autem posteaquàm populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochũ sub sua tutela tum positum Regem constituit, impositio illi Eupatoris cognomine. Interea [b] qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæo: ũ perfugis multa Iudæis inferebant incommoda, excurrentes enim in eos qui sacrorũ causa tẽplum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipsi templo esset supra verticẽ. Quamobrem [c] Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autẽ is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucũ imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi [d] tamen perfugarũ noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impiis venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremũ periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maximè cùm patris ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dũ malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum esse ne Iudas arcẽ cũ præsidio vi capiat, nisi ipse maturè suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisq. amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suã ditionem delectus habere: ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitũ verò viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copiis egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq. Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsuram, benè munitum & expugnatu nõ facilè. Bethsuræis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas

Ann. mundi 3801. Ante Christum nat. 162.

a *Lysias Antiochi filiũ Regẽ constituit, eique Eupatoris cognomen imponit.*

b *Macedones in arce Hierosoly. multa Iudæis incommoda inferunt.*

c *Iudas Maccabæus arcem oppugnat.*

d *Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho munitionum præsidium petũt.*

machinas per excursiones igne cõcremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas [a] autẽ cognito Regis aduentu, omissa oppugnatione Regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, dissitas ab hoste, septuaginta stadiis. At Rex relictis Bethsuris, exercitũ duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quamprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cúmque non posset elephantos explicare per aciei latitudinẽ propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stiparent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erãt celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroque latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterùm [b] Eleazarus eius frater, quem Auranẽ vocabant, conspicatus excellentẽ elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo Regem inuehi, vasto animo in eũ fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamẽ inultus interiit generosè inter aceruos hostilium cadauerũ. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus verò

An. mundi 3803. Ante Christum nat. 162.

a *Iudas cum copijs ad Bethzacharia Regi obuiam profectus fuit.*

b *Eleazarus Iudæ frater, elephantum occidit.*

c *Iudas Hierosolyma se recipit, eumque sequitur Antiochus.*

Ab. mundi 3803. *Ante Christum nat.* 161.

parte exercitus missa ad oppugnandaBethsum, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ [a] territi apparatu regio, maximè cum cõmeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem à Rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed [b] apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tũ vel arare terram vel serere. quo factũ est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterùm [c] Rex & Lysias imperator cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consiliũ, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam nõ esse modici temporis, quòd locus esset munitissimus, & cõmeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quæ opus esset Regem componere. Itaque præstare fœdus & amicitiã cum hac gẽte facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

[a] *Bethsuritæ deditionẽ faciunt.*

[b] *Templum Hierosoly. obsessum.*

[c] *Antiochus cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, obsidione soluta illi occurrit.*

Antiochus

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iudæis fœdus facit & amicitiam.

Ann. mundi 3803. Ante Christum nat. 161.

CAP. XV.

TVm Rex missō caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatémq; viuendi legibus. Illi [a] verò libenter hæc audientes accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt è templo. At [b] Antiochus cùm ingressus vidisset locum egregiè munitū, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex [c] igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum abstrueret, totam gentem à religione deficere compulit, ei successit in Pontificatū [d] Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterùm [e] Antiochus cùm offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victū & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius [f] autem Pontificis Onias, quem diximus arbarum patre adhuc puerum, videns quòd Rex nterfecto ipsius patruo sacerdotiū Alcimo deisset nihil pertinenti ad cognationem Pōtifium, Lysia suadente vt transferret eum honoem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem tolemæum: apud quem & vxorem eius Cleoatram in precio habitus, impetrauit ab eis

a *Antiochus cū Iudæis fœdus facit.*

b *Antiochus murum quo templum septum erat, solo æquat.*

c *Onias Pōtifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur.*

d *Alcimus siue Iacimus Pontifex.*

e *Philippus ab Antiocho supplicio affectus.*

f *Onias Pōtificis filius in Ægypto templū Hierosolymitano simile exstruit.*

Anno mundi 5804. Ante Christum nat. 160.

locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

Bachides Demetrij Ducis exercitum contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

CAP. XVI.

Medio & Ruffinus Cap. 15.

EOdem [a] tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptóq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cúmque certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuiis manibus, etiam Antiochũ Regem & Lysiam comprehensos vinctos ad eum perduxerũt: qui mox iussu Demetrij necati sunt post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis cõmentariis diximus. Ad [b] nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabántque totam gentem, præcipuè Iudam cũ fratribus, quòd post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabántq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum cui tũ Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & cõmendato illi Alcimo, traditóq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitãs eos ad pacẽ & amicitiã. Volebat enim dolo eũ circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quòd videret adesse exercitum, quem putabat adductũ belli potius quàm pacis gratia,

a *Demetrium Tripolitũ aliáq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat.*

b *Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudam apud Demetrium accusat.*

gratia. Quidam tamen de populo credentes his quæ Bacchides per præconem denũciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter cõmunẽ patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurãdo, nihil mali se passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides [a] autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero: cæteros cautiores iam factos deterruit, quò minus ad eũ accederẽt, itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquã peruenit ad vicũ Bethzetho, cõprehendit multos perfugas [b] & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiã ad Regẽ Demetrium reuersus est. Alcimus autẽ volẽs Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hãc rem opus esse populariũ beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes. & loquẽdo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiũxit ad priorem quam antè habuerat. horũ [c] plerique erãt impij & profugi, quorũ opera & ministeriis vtendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partiũ, quotquot in suam potestatem redigere poterat. At [d] Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoque obibat regionẽ, interficiens quotquot in manus eius venirẽt è studiosis Alcimi. Qui [e] videns se viribus imparem, quò posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat cõtra Iudam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè missò illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

a *Bacchides multos cautiores sibi credentes interficit.*

b *Bacchides magnã cum eisdem in Bethzetho conflictum*

c *Alcimus popularium animum sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partiũ occidit.*

d *Iudas Alcimi potentiã refellit.*

e *Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.*

Ann. mundi 3804. Ante Christum natum 160.

Nicanor post Bacchidem duc contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu internecione perijt.

CAP. XVII.

Hedio & Ruffinus cap. 16. 1. *Mach.* 7.

DEmetrius[a] verò ne suis quidē rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributóque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellū gerere. Is profectus Hierosolyma, & [c] primùm dissimulās hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudā intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tātum se venisse cum amicorū comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data viciſſim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cúmque post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderēt. Ille maturè intellectis insidiis properè ad suos refugit: & de tecto iam dolo ad apertam vim vterq. se verit. Commisso deinde prælio propè vicum Caphat salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanā aream compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentātes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at [c] Nicanor ne à conuiciis quidē in Deum tēperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum

a Demetrius Nicanorem contra Iudā mittit.

b Nicanor hostē dissimulans dolo Iudam intercipere conatur.

c Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur.

Ant. mundi 3804. Ante Christ. summ. 160.

ſum ſæuiturum, ita vt ad ſolũ vſque id dirnat. eque cum his minis reliquit Hieroſolyma. at acerdotes tali denũciatione mœſti, cum lacrynis Deo ſupplicauerunt, vt ſacratam ſibi ædem nà cum ſuis tutoribus tueretur ab hoſtiũ in-uria. Nicanor verò egreſſus Hieroſolyma caris locum optauit apud vicum Bethoron, bi ſe cum eo coniunxit alia manus recens um è Syria veniẽs. Iudas quoque caſtra poſuit d alium vicum nomine Adaſa, triginta moò ſtadiis diſtantẽ ab hoſtibus, habens circa ſe on plus mille militum. hos cohortatus ne tereantur hoſtium multitudine, néve cogitent cũ ualibus præmiis contenderent, iuſſit forti anino hoſtem aggredi & pugnam capeſſere. itaque dito acri certamine, multi ceciderũt ex hoſtius, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis trenui perfunctus officio, quo iacente, ne cera quidem acies ſubſtitit amplius, ſed amiſſo luce verterunt terga, arma iactantes, quò expelitiùs fugerent. Iudas verò impigrè cum ſuis erſequens ſæuiebat cædibus: & tuba ſignificaat vicinis oppidis & vicis victoriã: mòxq; vnlique armati proſilientes profligatis inconditè uentibus occurrebant infeſtis gladiis, ita vt ne nus quidem incolumis euaſerit ex nouẽ millibus: totenim in vniuerſum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die menſis bAdar, vt noſtri nominãt, qui Mãcedonibus dyſtrus dicitur: eáque die feſtiuitatem noſtri per ſingulos nnos renouant ob rei proſperè geſtæ memoriam. Poſt eam victoriam aliquantiſper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta eſt diſcrimina. Alcimo autẽ Pontifici uolenti demoliri veterem adyti parietem, ſanc-

a *Nicanor & copiæ Iudæ in fugam vertit.*

b *Adar, Martius.*

Ann. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

eorum vanum ædificium, morbus diuinus inflictus est, per a quē repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus nō paucis diebus miserè periit, postt exactū in Sacerdotio quadriēnium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Persēū, Philippum, magnúmque Antiochum perdomuerint: decreuit conciliare sibi eorū amicitiā. Missis b igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatē reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & andatis eorum postulatis amicitiam annuit. móxque Senatusconsultū de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatū est in Capitoliū, cuius exēplar in Iudæam missum est. erat c autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellū gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniam, vtque si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cō tra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cōmuni populi Romani sententia: ídq. ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iudæ, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ.

a *Alexander Pontifex mortuus.* Medio & Ruffinus Cap. 17. 1. Mac. 8.

b *Iudas fœdus facit cū Romanis.*

c *Senatusconsultū Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.*

Deuic-

Bacchides denuò missi contra Iudæum victoria.

Ann. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

CAP. XVIII.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæã misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis, ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma, & [b] cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti. equitum verò duo millia, cùm Iudas non plus haberet quàm mille milites, ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia nõ erat vnde delectum in supplementum faceret, maximè in tali temporis angustia, decreuit [c] cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirẽt pericula, iussit eos prodire in aciem quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, eum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet. Abfit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat, nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantámque virtute partam gloriã ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit vt intrepidè exspectarent conflictum hostium.

Hedio & Ruffinus cap. 18. 1. Mac. 9.

a *Bacchides cum copiis in Iudæam mittit.*

b *Bacchides cum viginti duobus millibus militum Iudæ occurrit.*

c *Iudas pauci cis militibus numerosum exercitum aggredi cupit.*

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. XIX.

INterea [d] Bacchides productis extra castra copiis instruebat aciem, equitum alas hinc &

d *Bacchides aciem instruit, & de Iuda signa confert.*

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

Inde in vtroque cornu collocans, in fronte hi-
uem armaturam & sagittarios, & post hos ro-
bur phalangis Macedonicæ, ipse in dextro cor-
nu locũ sibi optauit. Sic instructa acie postquã
venit in conspectũ hostiũ, iussit signa canere, &
militẽ cum clamore eos inuadere. idẽ & Iudas
fecit, collatísque signis certatũ est vtrinque a-
criter: donec vergẽte iam sole Iudas animad-
tens Bacchidem cum robore militum pugnam
in dextro cornu ciere cum audacissima manu
iuuenum in eum irruit. Perruptâque [a] phalan-
ge penetrauit in mediam aciem; & impulsis in
fugam aduersariis persecutus est eos vsque mõ-
tem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum
cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circum-
ueniunt, qui videns nullum superesse effugium
vrgentibus circumquaque hostibus: in vestigio
cum suis constitit, & cæsis hostium plurimis las-
situdine magis quàm vulneribus cõfectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora ce-
remo hoc mortis decore addito, quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur
milites orbati tanto imperatore, tũ demum in
fugam effusi sunt. Simon [b] autẽ & Ionathas fra-
tres inductis factis recepto Iudæ cadauere, de-
latum in Modim vicũ magnifico funere intule-
runt monumento patrio & publico luctu per a-
liquammultos dies honorauerunt eius memo-
riam. Hic finis fuit Iudæ viri generosissimi &
bellicosissimi, qui memor mandatorũ Matthiæ
patris nullum vnquam pro libertate populariũ
defugit aut laborem aut periculum: quapropter
meritò virtutis sempiternam post se reliquit
gloriam, liberata è Macedonum seruitute pa-
tria, & per triennium ante obitum adminis-
trato Pontificatu sacerdotio.

[a] *Iudas hostium Phalangem perrumpit, quosdam trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.*

[b] *Iudæ in Modim sepulcrum.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.*

II. *Ionathas sessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regnum Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traducit.*

VI. *De templo Dei ab Onia ædificato.*

VII. *Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionathan in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrius Demetrij filius devicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathanem recepit.*

IX. *Tryphon Apamenus post devictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asseris, recepto in amicitiam Ionathâ.*

X. *Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quòd Simoni Iudæorum genti & Pontificatui summi & supremum imperium decreuit.*

XII. *Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui pius cognomen erat fœdere.*

XIII. *Bello inter Antiochum & Simonem orto Condebeus dux regius à terra profligatur.*

XIIII. *Quod Simon à genero suo Ptolemæo in convivio per dolum occisus est.*

XV. *Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.*

XVI. *Quod Antiochus cognomento Pius, facto contra Hyrcanum exercitu, pactus 300. talentis fœdus cum eo iniit.*

XVII. *Hyrcani expeditio in Syriam.*

XVIII. *Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.*

XIX. *Aristobulus primus sibi Diadema imposuit.*

XX. *Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.*

XXI. *Ptolemæi Lathyri de Alexandro victoria.*

XXII. *Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.*

XXIIII. *Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.*

XXIII. *Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.*

Iannæus defuncto suo fratri Iudæ in principatu succedit.

CAP. I.

a Iudæi à profugis & penuria ob Macedonica factiones se adiungunt.

QVEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorũ denuò receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iuda post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declaravimus. Post [a] eius obitum quoniam Iudæorum à pietate descivissent, resumptis animis infe-

infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus præsulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt, & is tortos primũ cruciatósq. ad libitũ postremò [a] omnes ad vnũ enecabat. In hac tãta calamitate constituti Iudæi, quantum post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti grauius in posterum aduersũ se Ionathan eius fratrem: rogabántq. vt germani annulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnãs præclaris conatibus sit immortuus: nec sineret totam gentem sine præside venire in extremũ salutis periculum. Tum Ionathas paratũ se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus [b] dignus qui Iudæ fratri suo succederet, cõmunibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multũ negociorũ exhibeat Regi & Macedonibus, quemadmodum antè Iudas fecerat, decreuit [c] eum dolo tollere. sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrẽ latuit. quamobrem maturè moniti assumpta sociorum manu in desertum vtbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquã quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porrò [d] Bacchides sentiẽs eos timere & in desertis illis latitare, duxit cõtra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanẽ castris conflictum illis militem cogebat; Ionathas

Ann. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

a *Bacchides Iudæ fautores interficit.*

b *Ionathas Iudæ fratri cõmunibus Iudæorum suffragiis succedit.*

c *Bacchides Ionathan tollere cõatur.*

d *Bacchides copias contra Ionathã ducit.*

Ann. mundi 3805. *Ante Christum nat.* 159.

autẽ cognito illius aduentu, misit fratrem suũ Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erãt enim amici, sed [a] in itinere inuaserunt eũ Medabenses Amaræi filij, direptísque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis: cuius facinoris paulo pòst pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quòd Ionathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, sabbatho [b] illum aggressus est, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votisq; Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille cautè ictum declinasset, Ionathas cum sociis desilientes cõmiserunt se flumini, & in oppositã ripam enatarunt, hostib. non ausis traiicere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex eorum numero fermè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauntem, Betheron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas præsidiis, res Iudæorũ inde infestaret excursionibus: sed [c] nihil æquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quòd Amaræi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabes ciuis, pompam traducendam

a *Ioannes Inde frater ab Amarai filijs interfectus.*

b *Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit.*

c *Hierosolymitana arx munitur.*

am eā pompa ſumptuoſa & ſplendida. Fratres autem exiſtimantes opportuniſſimum ad vindictam tempus ſibi oblatum, & facilè vlturos ſe iniuriam patri illatam, verſus Medabam proerauerunt, & inſidiis in monte collocatis exſectabāt eorum tranſitum. Vt [a] verò in conſpectum venit ſponſus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri ſolet in nuptiis, coorti ex inſidiis omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteráque præda reuerſi ſunt voti compotes, & egregiè vlti germani interitum de Amaræi filiis. cecidetum enim hi non ſoli, ſed cum vxoribus, liberis & amicis vſque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidiis diſpoſitis, ad Regem ſuum reuerſus eſt: quo tempore per integrum biennium ſtatus rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionatham & eius factionem ſecurè verſari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios ſolicitauerunt Demetrium, vt [b] Bacchide miſſo Ionatham in poteſtatē ſuam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte poſſe omnes eius milites in ſperato incurſu opprimi. Qui vbi iuſſu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darēt operam, vt comprehenderetur Ionathas. Cúmque omniū inſidiis appeteretur, nec tamen quioquam proficeret: erat autem eius cautus, vt qui dolum præſentiret: ratus [c] Macedo transfugis, putáſq. & ſe & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. principibus. Ionathas [d] autem cum fratre & ſuorum manu metu ſeceſſit in vicum Bethaſgam, qui in deſerto ſitus [illegible]

An. mundi 3805. *Ante Chriſtum nat.* 159.

a *Ionathas & Simon in Amarai filiis Ioannis fratris mortem vltiſcuntur.*

b *Demetrius ſolicitantib. trāsfugis Bacchidem cum exercitu contra Ionathan mittit.*

c *Bacchides transfugis dum Ionatha poteſtas ipſe non datur, quinquaginta ex eis interficit.*

d *Ionathas cum fratre in Bethaſgā obſeſſus*

An. mundi 3808. Anne Chri. ante 156.

mœnibus & turribus, vt tutũ haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copiis, adiunctisq. Iudæorum suæ factionis auxiliis cõtra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter. relictóq. ad oppidi tutelam Simone fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu [a] in Bacchidis castra irruit & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret, quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorum machinas, cædem etiam non mediocrem edita. Bacchides [b] verò videns se à frõte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatum ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitãs quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.

a *Iudas oppidum egressus, noctu in Bacchidis castra irruit.*

b *Bacchides indignationẽ in transfugas effundit, & quomodo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat.*

Ionathas fœdus bello Bacchidem compellit inito cum Iudeis fœdere exercitum abducere.

CAP. II.

[c] QVa eius volũtate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq. redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha init, iureiurãdo interposito, neutrum arma moturum in alterum, redditísque & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est: nec vnquam postea Iudæum cum exercitu re-

c *Bacchides cũ Ionatha fœdus facit.*

petit.

perijt. Ionathas [a] verò hãc fecuritatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & feuerè animaduertens in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus. *Ann. mundi* 3813. *Ante Christ. natum* 151.

a *Ionathas apud Machmam degit, patriæq; desertores punit.*

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

CAP. III.

ANno [b] autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, prodition e militum, qui eam tenebãt præsidio, moresque Demetrij oderant, vt parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in Regiũ quoddam castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segniciem, vnde grauiora eius odia cõtra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito [c] igitur quod Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus est.

b *Alexander Antiochi Epiphanis filium in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat.*

c *Demetrius in Alexandrum mouet.*

Demetrius, missa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.

CAPVT IIII.

MIsit etiam legatos ad Ionathan, inuitãs eũ ad societatẽ & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne fortè ille prius impetraret illius auxilium, idq; eo facilius, quod odia inter se & Ionathã intercedebant: cui mandabat vt daret delectum militum, & arma pararet, rediperétque Iudæorum obsides, quos Bacchides in Hierosolymis tenebat arcem inclusos cum

1. Mac. 10.

An. mundi 3813. Ante Chri. nat. 151.

Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quàm arcis præsidio, quib. lectis impij & transfugæ, qui in arce erãt, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quémque parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod

a Macedonici milites ex̃it præsidiis Antiochiam sese recipiunt.

a vbi senserunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis, receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis, nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & dulci Pontificatu Ionathan in partes suas traduxit.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorãs viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiúsque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium inuenire quàm Ionathan, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetrium habeat, quod datis vicissim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaq. si idem ipsis videatur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam, cumque id perpetratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam.

b Alexander Ionathẽ in suas partes traducere conatur Pontificatũ deferendo.

Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia

dudum audiuimus de fide tua, simul & for-
tudine, mittimus ad te, qui de societate agant,
& amicitia & nostro suffragio hodie te Ponti-
cem Iudæorum constituimus, & in amicorum
ostrorum numerum asscribimus. mitto etiam
bi munera stolam purpuream & coronam au-
eam, & rogo, vt sic honoratus à nobis, non ce-
as nobis mutua beneuolentia. His [a] literis ac-
eptis, Ionathas Pontificiam stolam indui-, in i-
so scenopegiæ festo, post quadriennii exactũ
Iudæ fratris obitu. cùm vacasset interim Sacer
otiũ: mórq. cõtraxit exercitũ, & fabricauit ma-
num armorũ numerum. Demetrius verò hoc
ognito multum doluit, damnans suam cuncta-
ionem, quòd non præueniens æmulum eblan-
litus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc oc-
asionem, & ab Alexandro anripi passus sit. Scri-
sit tamẽ etiam ipse Pontifici & populo in hãc
ententiam, Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæo-
um genti salutem. Quoniam [b] seruastis nostra
cedera, & solicitantibus vos inimicis nostris nõ
cessistis, equidem laudo vestram fidem, hor-
órq. vt constantes sitis in ea, dignam percepturi
à nobis gratiam. Remittam enim vobis ma-
imam tributorum partem: & iam nunc remit-
o quæ pendebatis, tam mihi quàm his qui me
præcesserunt Regibus: insuperque: salis precij
& aurum coronarium, & tertias seminis dimi-
liámq. partẽ fructus arborei solitã mihi cedere,
ab hodierno in posterum vobis remitto: simúl-
que & in singula capita pendebatur ab his qui
udæã incolunt, & tres attributas ei toparchias,
amariã, Galilæam & Peræam, vobis cõcedo in
erpetuum. Sit Hierosolymitanam vrbem sanc-
ſe volo, & ius asyli habere, immunémq. esse
ũ suis finibus attributis atq. demitis. Arcé etiã
ius permitto Pontifici vestro Ionathæ, vt quos

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

[a] *Ionathas Pontifex exercitum colligit.*

[b] *Demetrius se promissa in amicitiam Ionatha confirmare cupit.*

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eius cõſtituat. Eos quoque Iudæos, qui in re belli capti ſeruitutẽ in noſtra ditione ſeruiunt, in priſtinam libertatem reſtituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto, Sabbatis item & feſtis ſolẽnibus, & tribus diebus ea præcedẽtibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant liberos & ſine moleſtia degere volo: & quicũq. ex eis mecũ militari voluerint permitto, dũtaxat vſq. triginta milliũ numerũ: idq. ea cõditione ſtipẽdiorũ qua cæteros meos milites. Habebo etiam eos in præſidiis & in meo ſatellitio, & principes eorũ in aulicorũ meorũ numero. Permitto etiam, vt patriis vtãtur legib., & ipſi & res attributæ eis præfecturæ: vtq. Põtifici curæ ſit, nequis Iudæus aliud templum præter Hieroſolymitanum religionis ergo adeat. Præterea do in ſingulos annos ex meis rationib. in ſumptus ſacrificiorum quindecim millia ſiclorũ argẽti, & quod pecuniæ ſuperfuerit veſtrũ eſſe iubeo. & decem illia drachmarũ millia, quæ de tẽplo accipiebãt Reges, ſacerdotib. atq. miniſtris templi remitto, ad quos ea pertinere compertũ mihi eſt. Quicunque etiã cõfugerint in templum Hieroſolymitanũ, fanúmq. contiguũ, ſiue ob debitam Regi pecuniam, ſiue alia de cauſa, immunes ſint ab omni vexatione, tam ipſi quàm eorũ facultates. Permitto etiã, vt reparetur templũ, & operum ſumptus de meis pecuniis fieri iubeo: ſicut & mœnia & turres altas æquè de meo volo ædificari. tũ ſi quæ ſunt loca per Iudæã apta ad ſtruendas arces, imponendáq. præſidia, & hæc meo ſumptu muniãtur. Atq. hæ fuerũt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexãder [a] autẽ Rex magnis copiis contractis tã è mercenario milite, q̃ eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in

[a] *Alexander Demetrio pugna & victoria.*

hoſtem

hostem duxit, collatisq; signis sinistrum cornu Demetrij oppositam sibi aciē terga coegit vertere: hærentésq; diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: vbi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatum enim corona cōfixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus cōfectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam antè demonstrauimus.

Ann. mundi 3813. *Ante Christ. natum* 151.

De templo Dei ab Onia ædificato.

CAP. VI.

ONias[a] autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandrię degebat apud Ptolemæum Philometorē, vt iam antè diximus, vidēs Iudęam vastatam à Macedonibus, eorúmq; Regibus, & sibi æternam memoriam parare volēs, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maximè Prophetæ Esaiæ vaticinio, qui antè DC. amplius annos prænūciarat fore omnino, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam: Dum in bello

Hedio & Ruffinus Cap 4.

[a] *Onias, Pontificis Oniæ filius, in Ægypto templum ædificare molitur.*

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 164.

strenuam vobis operam nauans cum Deo varias regiones obirent, animaduerti apud Cœlesyriã & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliísque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo malè inter eos conuenire: quod & Ægyptiis vsu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneũ inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacríque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratum numini iámque collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum vestrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc cõuenientes, quo magis alant mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant tuis vsibus. Nam & Esaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo sacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex, & soror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt suam pietatem per epistolam, quam ei rescripserunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis à se in Oniæ caput reiecerunt. Sic enim rescriptum habet. Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus postulas vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanę collapsum templum repurgare, quod vocatur agrestis Bubastis, quod sanè miramur, si poterit acceptum esse Deo, templum statutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Prophetam Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus a tibi hoc, quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne videamur per hoc

a Templum condendi Ptolemæo, in Ægypto, datur.

hoc peccare in Dominum. Onias igitur impe- Ann. mundi
tratoria loco exstruxit ibi templum & altare Deo 3804.
ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus Ante Chri-
donon permquè opulentum. Mensuram verò e- stum nat.
ius & vasa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio a est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad Regis cognitionem perueniret: dum Iudæi contendunt, iuxta Mosis præscripta Hierosolymitanum templum esse legitimum, Samaritæ verò Garizitanum: provocatúmque est ad Regem & amicorum eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur, patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalani filius, iurauerúntque per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allatæ essent, & rogauerunt Regem, vt necares eum, qui iusiurandum non seruasse deprehenderetur. Itaque Rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit ad causam audiendam. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant solicitis pro rectibus iuxta Hierosolymitani templi, agrè ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret, ortus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendéndsque per continuas Pontificum successiones Sacerdotij vsque in sua tempora propaga-

De bello Iudaico lib. 7. cap. 37.

a Seditio inter Iudæos & Samaritas de sacrorū causa exorta.

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 150.

tionem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donariis: Garizitani verò, ac si omninò nullam esse vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam verò & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit.

CAP. VII.

Hedio & Rufinus Cap. 5. 1. Mac. 11.

a Alexãder Rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam ducit.

CÆso autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium, iussitque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias, subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum venisset ad Reges, ampliſque muneribus vtrunque donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribu-

tribunali: mandauitq; suis ducibus, vt in mediũ vrbis eo producto, præconis voce edicerent nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto enim manifestum esset, quanti Rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandum parati venerãt, subduxerunt se, veriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia Rex hic Ionatham prosecutus est, vt ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

An. mundi 3824. Ante Chris. Num nat. 150.

Demetrius Demetrij filius deniçe Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recipit.

CAP. VIII.

ANno autem centesimo sexagesimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Lasthene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer est territus: móxque è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrij aduentum in tuto constitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu Iamniam, misit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum solum pro suo arbitrio viuere, non subiectum Regis imperio: & sibi ipsi esse opprobriũ quòd eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens, putes te posse aliquid: sed [b] si confidis tuis viribus, in campum descende, vt, ferro decernamus, vter nostrum sit virtute præstantior. Ne sis tamen insciꝰ, quòd è singulis vrbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores vincere.

Hegio & Rufinus Cap. 6.

a *Demetrium Demetrij filium ex Creta in Ciliciam traiecisse, Syriámque occupare conatum.*

b *Vbi armis fidens.*

Ante mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est & in quo nullum præsto est victis refugium. His[a] verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vna cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha: assumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cúmque veniisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas verò progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cúmque mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte aduenienti resistendo. cúmque prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis excipérent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à manè vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon.

[a] Apollonius est Ionatha prælium cõmittit, & ab eo fugatur.

Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas * autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis, reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cũ extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eũ Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterùm Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & sociũ: & [b] misit ei virtutis ergò fibulam aureã, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per [c] idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsq; Azotum, vbi obtundebatur querimoniis deplorantium Dagonis templi incendium: accusabántque populariter Ionathã autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum va-

Ann. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a *Ionathas victos Azotum vsque persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo cremans.*

b *Alexander donat Ionathã mitrã.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

c *Ptolemæus Philometor, Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit.*

Anno mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

staſſet ferro ac flammis, & plurimos ciuium dediſſet exitio, Ptolemæo penè diſſimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas [a] verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vſque Eleutherum fluuium Regem deduxiſſet, reuerſus eſt Hieroſolyma. poſtquam [b] autem Ptolemaidem peruenit, minimũ abfuit quin oppreſſus ſit Ptolemæus, Alexandri inſidiis per Ammonium eius amicum appetitus, quibus detectis ſcripſit Alexandro, depoſcens Ammonium ad ſupplicium, quod meritum aiebat, propter ſtructas ſibi inſidias. qui cum non dederetur, intellexit ipſum Alexandrum earũ fuiſſe autorem, & coepit eum magno odio proſequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infenſos habebat, à quo plurimis affecti fuerãt incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæſus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduerſus Demetrium auxilij, abſtracta à marito filia cõfeſtim ad Demetrium mittit legatos de ſocietate & amicitia, his conditionibus, vt data ipſi in matrimonium filia, in paternum regnum eum reſtitueret. At ille & amicitiam eius & oblatã coniugem perlibenter amplexus eſt. vnus etiã reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochenſibus perſuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exoſum & Alexandrum, facilè impulſi ſunt, vt eum ex vrbe eijcerent. Atq; ita elapſus ex Antiochia venit in Ciliciã: Ptolemæus verò vrbem ingreſſus & à ciuibus Rex ſalutatus eſt, & ab exercitu, coactus duo

[a] *Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur.*

[b] *Ptolemæo à genero inſidiæ ſtructæ, quam ob cauſam filia ab eo abſtracta Demetrio promittitur.*

sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti verò alterum. Sed [a] cum esset natura iustus & nimiæ potētiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione, persuasit eis, vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorū beneficij quàm odiorū quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratorē ei fore vitæ rectè instituendæ & administrādæ Reipubl. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterùm cùm Alexander ducens validum exercitū è Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum vastaret rapinis atq; incendiis, occurrit ei Ptolemæus vnà cum genero suo Demetrio: iam enim contractæ erant nuptiæ: & [b] victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratumq; aggressi hostes vulnerib. in caput inflictis in periculū extremū adducerent, ni ereptus esset interuentu satellitum. artamen per integrum quatriduum corpitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demū respirās à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animū & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & [c] ipse vitā finiit. Alexander autē cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut aliàs inclaruimus. Demetrius autē cognomine Nicanor

An. mundi 3898. Ante Christum nat. 146.

[a] *Ptolemæus Asia regnū sibi oblatum Demetrio tradendum suadet.*

[b] *Alexandri victi in Arabiam, fuga & cædes.*

[c] *Mors Ptolemæi.*

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

regno potitus cũ esset prauo ingenio malè mul-
ctabat Ptolemęi milites, oblitus & auxilij & af-
finitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens in-
tercesserat. Illi verò perosi hominis ingratitudi-
nẽ receperunt se Alexandriã, elephantis tamen
in eius potestate relictis. Interim Ionathas Põ-
tifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est
oppugnare arcẽ Hierosolymis & Macedonicũ
præsidiũ, cũ desertoribus religionis qui eò cõ-
fugerant. Hi primum cõtemnebant conatus Io-
nathæ, quòd satis fideret loci munitionibus: tã-
dem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt
ad Demetrium, arcis oppugnationẽ nunciantes.
Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia con-
tra Ionatham: cúmq; peruenisset vsque Ptole-
maidem, acciuit eum ad se per literas. Ille [a] nõ
intermissa oppugnatione, cum senioribus popu-
li & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, a-
liáque xenia deferens venit ad Demetrium, &
hac munificentia mitigauit Regis animum: tra-
ctatúsq; honorificè, confirmatus est in Põtifica-
tu, quemadmodum & à superioribus Regibus.
Accusatoribus autem eius transfugis fidem non
habuit: verùm etiá rogatus vt pro Iudęa vniuer-
sa tribúsq; attributis ei toparchiis, Samaria, Iop-
pe, & Galilæa, CCC. tantũ talenta penderentur,
concessit per diploma tale. Rex Demetrius Io-
nathæ fratri & Iudæorũ genti gaudiũ. Exemplũ
epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti no-
stro, misimus ad vos vt sciretis: Rex Demetrius
Lastheni gaudium. Genti [b] Iudæorũ amicis no-
stris, & iura amicitię seruantibus, decreui bene-
uolentiæ gratiam referre. quapropter tres præ-
fecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum
suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam at-
tribuo: & remitto quicquid solebant ante me
Reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis
aliáque

a Ionathas Demetrium muneribus placat.

b Demetrij ad Lasthenē diploma, in quo Iudæi immunitatem promittit.

ipsaq; tributa pro fructu terræ atq; arborũ: præterea salinarũ vectigal & aurum coronariũ: neq; uicquã horum exigetur in posterum. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porrò [a] Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil mendum periculi, dimisit exercitum, & stipẽdia militum minuit, solis exteris mercedẽ solvens, quos secum è Creta aliisq; insulis collectos adduxerat. quamobrem odium sibi conciuit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, soliso ab aliis ante eum Regibus etiam pacis tempore stipendiũ accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

An. mundi 3820. Ante Christum natum 144.

[a] *Demetrius militum odium conciliat, stipendium pacis tempore minuendo.*

Tryphon Apamenus post dimissum Demetrium, Antiochum Alexandri filium regnum assequitur, receptis in amicitiam Ionatha.

CAP. IX.

EAm alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus [b] cognomine Tryphon, venit ad Malchũ Arabẽ, qui educabat Alexandri filiũ Antiochũ: & cùm indicasset ei quánam esset Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, quòd nõ satis ei confideret: tãdem Tryphon euicit assiduis precibus. Interea [c] Ionathas Pontifex volẽs tollere Hierosolymitanæ arcis præsidiũ, & impios transfugas reliquósque qui arces tenebant in ea regione, legatione cũ muneribus missa ad Demetrium rogabat eum vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret. Qui nõnihil tantum in se, sed maiora

Hadrianus & Rufinus Capsã. 1. Mac. 11.

[b] *Diodorus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexãdri filium petit.*

[c] *Ionathas legatione cũ muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudæa castellis eiicerei roget.*

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quàm primùm leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitię mitteret auxilia, quādoquidem sui milites ad hostē deficerent: móxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterùm Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eū per occasionē aggredi, videntésq; auxilium ei venisse à Ionatha, & cōsiderantes breui augendas eius vires nisi maturè præuenirent, correptis armis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui [a] videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, confligit cum Antiochensibus, & superatus numero cōpulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cùm tutò facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendiū totā vrbē peruagatū est, propter densitatem ædificiorū, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrātibus succurrere, in fugā se verterunt. Tū Iudęi de vno tecto in aliud trāsilientes, miris modis eos insectabātur. Rex autē animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse pręliū: per diuersos angiportus eos aggressus multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & cōcessa audaciæ venia, seditionē compescuit, donatósque Iudæos præda quā ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi augores eius victoriæ, remisit ad Ionathan

[a] *Rebellio Antiochensium: & vltio eam sub secuta.*

non sine præclaro virtutis eorum testimonio, postea tamen ingratus apparuit, & nō seruauit pollicita, bellū etiam minatus, nisi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regib. pēdere. Feciſſétq; etiam ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatū cōtra Ionathā factū in illū potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriā cū Antiocho etiam tū adolescēte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnib. militibus qui fraudati stipendiis fuerant, aperto [a]bello Demetriū adortus est: & vno prælio factus superior, tum elephantos, tū Antiochenā vrbē illi ademit cōpulso in Ciliciā cedere. Tum Antiochus adolescēs missis literis & legatis ad Ionathā, socium & amicū eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, cōcessis & quatuor præfecturis, quę Iudęorum regioni attributæ fuerant ad hæc aurea vasa & pocula vestémq; purpureā & ius vtēdi misit ei, necnō fibulam aureā cooptato inter amicos primarios. Simoné etiam eius fratré militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptū, præposuit. Ionathas [b] verò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphoné misit, amicum se & sociū professus, gesturúmque vnà bellum contra communé hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quod pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere. confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus, & cùm Ascalonem veniſſet: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hor-

An. mundi 3820. *Ante Christ.* 144.

a *Demetrio Antiochia adimitur.*

b *Ionathas ob accepta beneficia, eorum suam Tryphoni contra Demetrium offert, & præbet.*

An. mundi 5820. *Ante Christum nat.* 144.

tatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochũ, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent, esse enim multas causas cur ad hoc cõsentire deberẽt quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se cõiungere: quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbem conaretur vi capere: relictáq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorum distantiã, satius existimarunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionathan nunciis recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligũt quid sit vtile, cùm deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde totam regionem vsq. Damascum obibat. cúmq. Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quę propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, vellémtque Ionatham abstrahere à Syria laturum opem Galilæis suę ditionis hominibus, occurrit eò properè Simone [a] fratre ad Iudææ præsidio relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum, & incessum à Demetrianę factionis hominibus, vt iã antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis vehemẽter infestarẽtur, veriti ne occupato per vim loco ad suum necarentur, per nuncium rogabant

[a] *Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.*

Simo-

Simonē, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. Ille verò data eis in hoc vt postulabāt fide, pro Macedonico suū ibi collocauit præsidiū. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primùm posuerat, in campū Asor progressus est, nescius hostē essē in eo. Demetriani verò qui ante vnum diem aduentū eius præsensērant, collocatis prius in monte insidiis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamē instruit. Sed cū à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugā se dederunt, ita vt penè omnes Ionathā desererēt in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cū quinquaginta vitorum fortium manu permansērunt: qui [a] à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostiū frontē impulerunt, vt territi ceu furentib. cederent. Tū verò illi qui Ionathā destituerant, videntes fluctuantē & inclinatā hostiū aciem, reuersi in prælium iam in apertā fugam versos persequebātur, donec ad Cedasa ventū est, vbi intra castra cōpulsi sunt. Ionathas autē egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et [b] cùm omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romā legatos de renouanda amicitia, quib. dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eósq; cognationis admonerēt atq; fœderis. qui postquā Romā venerūt, expositis ad senatū postulatis Ionathæ Pōtificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptísq; literis commendaticiis ad Reges Europæ & Asiæ, quò tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis lite-

Anno mundi 3820. Ante Christum natum 144.

a *Ionathas fugat Demetrij milites.*

b *Ionathas renouat amicitiam cū Romanis & Lacedæmonijs.*

An. mundi 3821. Ante Christum nat. 143.

ras à Ionatha Pōtifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuíque & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quàm priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis capcandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinā faciētes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cùm multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperūt, & decretū publicū de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc[a] tempore tres Iudæorū sectæ erant quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Phariſæorum dicta, altera Sadducæorū, tertia Essenorum. Horum[b] Phariſæi

[a] *Tres Iudæorum sectæ.*

[b] *Phariſæi.*

hariſæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, uædam verò in ſua poteſtate eſſe aiunt, vt vel iant vel non fiant. [a] Eſſeni verò omnia in fati oteſtate eſſe affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in noſtra ipſorum poteſtate eſſe, vt tam felicitatis nobis ipſi autores ſimus, quàm infortunij ſi deteriora conſilia ſecuti fuerimus. Sed de his diligentius tractabimus in ſecundo de Iudaico bello volumine. Porro [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionatham qui comperto eorum aduentu properè in Amathenſem agrum occurrit: nolebat enim eos ſine impedimento Iudæã inuadere, cúmq. ad quinquaginta ſtadia propè hoſtem caſtra poſuiſſet, miſit qui res hoſtium & munitiones perſpecularẽtur, qui cum exploraſſent omnia, & quoſdam captiuos noctu adduxiſſent, indicantes quòd ex improuiſo hoſtis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, diſpoſitis etiam extra caſtra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum iuſſum parato eſſe animo, etiam ſi noctu pugnare opus ſit, nequid eos hoſtium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt ſenſere Ionatham præmonitum, hærebãt inopes conſilij, hoc ipſo turbati, quòd viderent nihil ſibi ſucceſſurum abſque inſidiis, nec aperto marte pares ſe Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota caſtra ignibus, quò magis hoſtem fallerent, noctu diſceſſerunt. At Ionathas manè caſtra adortus, poſtquã deprehendit inania, cœpit fugientes perſequi, ſed fruſtra. Iam enim tranſgreſſi fluuium Eleutherum in

An. mundi 3821. Ante Chriſtum natum 143.

a Eſſeni.
b Sadducæi. De bello Iudaico lib. 2. cap. 12.
c Demetrij duces iterũ in Ionathã mouent: nihil ſibi ſucceſſurum videntes noctu diſcedunt.

An. mundi 3821. Ante Chri. nat. 143.

tuta loca se receperant. Flexo [a] igitur in Arabiã itinere, & Nabatæis vastatis, abactáque præda & captiuis abductis, Damascum veniẽs illic omnia vendidit; Per [b] idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsque Ascalonẽ, opportuna loca firmabat præsidiis, atque ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen cõtendit: eíque occupatæ validum imposuit præsidiũ, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi [c] Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo tẽplum septum fuerat rursum reficerent, turribúsque aliis additis munitiorem redderent, vtque alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent, præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac turiores facerent. Qua sententia comprobata suffragiis populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negociũ. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapiis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atque Macedonibus pollicẽtibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorũ Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè facilè se deinde exturbaturũ Tryphonem è regno Syriæ, vt [d] verò magna a lacritate exceptus est ab eius regionis homini-

bus

a *Ionathas in Arabiã proficiscitur, & Nabateos vastat.*

b *Simon Ionathæ frater Ioppen occupat.*

c *Ionathas & Iudas Hierosolyma & arcẽ reficiunt.*

d *Demetrius Arsacem Partherum Regem mouet, prælióq; superatus, capitur.*

bus collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit,& superatus prælio, amissóque exercitu ipse vinus in potestatem hostium venit,sicut aliàs narrauimus.

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

CAP. X.

TRyphon[a] autẽ cognita calamitate Demetrij, nõ amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonã pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud maius videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducib. vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitũ, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcésque finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus credénsque verè & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis trium millibus, ex his duo in Galilæa reliquit, mille verò secum duxit, Tryphonem prosecutus

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. *Mac.* 12. 13.

[a] *Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens Ionathæ comitibus eius se opposuit, insidiatur, & per dolũ ponit.*

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.

Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, vnus captus est militibus eius ad vnum contrucidatis: mòxque missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vade venerant, retrò reuersi sunt.

Quòd Simoni Iudæorum gentis & Pontificatus simul & regiam potestatem detulit.

CAP. XI.

a Macchab. 13. a *Ionatha defiderium omnes Hierosolymitæ capiunt.*

HIerosolymis [a] autem postquam auditū est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent ne destituti eius prudētia simul & fortitudine, infestarētur à finitimis, qui in eam diem metu Ionatæ cohibiti tum videbantur, velut dato signo coorituri: & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum, nec eos fefellit sua expectatio. quamprimùm enim auditum est necatum esse Ionathan, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere, quin [b] & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæā inuadere. Simon [c] autē videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in tēplum populo, sic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro libertate

b *Iudæam finitima gētes, sicut & Tryphon inuadunt.*

c *Simon Ionathæ frater conuocato in templū populo, se patris ac fratrum vestigia sequutum pollicetur.*

bertate mortis periculis nos expoſuerimus, quibus domeſticis exemplis excitatus: cum nō nouum ſit in noſtra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitā impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non deſit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnū vel pati vel facere, ſequimini alacriter quocunq; duxero. neque enim ego melior ſum meis fratribus vt vitæ parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis ſemper viſum eſt lōgè pulcherrimū, ſcilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipſe per ignauiā ſubterfugiā: quin potius certū eſt germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hoſtibus exigere dabitur, vóſque vnà cū vxoribus & liberis ab eorū iniuriis eripere, & inſuper templi ſanctimoniā cutam præſtare ab illorū impia violētia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, niſi quòd exiſtimant deſtitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accenſa multitudo, recepit animos & fiduciam, & poſita formidine auſa eſt meliores ſpes cōcipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere [a] Simonem imperium accipere, & in locū fortiſſimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ ſuccedere. nunquam enim ſe detrectaturos iuſſa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiā eſſent idonei, aggreſſus eſt vrbem mœnibus cingere, cōmunitéque celſis & validis turribus. quo [b] opere perfecto, miſit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Abſalomi filium, iuſſum habitatores eius populariter inde eiicere, veritus ne vrbem Triphoni traderent. ipſe interim manſit Hieroſolymis ad vrbis cuſtodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno

An. mundi 3823. Ante Chri. nat. 141.

a *Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus ſuccedit.*

b *Simon Ionathæm Abſalomi filiū, Ioppen, ut habitatores inde eiiceret, mittit.*

An. mundi 3823. Ante Chri. nat. 141.

exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copijs iuxta oppidum Adida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon [a] verò cognitò quod Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolò circumuenire cupiens: mandabátque vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam redderet. At Simeonem technæ eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subessent insidiæ. præstabilius tamè esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis cõditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit, atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphõ non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem. volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitque vsque Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi cõmeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadẽ nocte venturus Hierosolyma: sed quia per eam noctem multa nix delapsa viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factũ

[a] *Tryphon fraudulẽter ipsum fratris redimendi, propositis conditionibus, facit Simoni.*

sit eius

est eius propositum, & motis inde castris Coelesyriam rediit propere: obiérque [a] in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris Ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi [b] amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido, excitato enim in latè conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum ad hæc pyramides septem parentib. & fratribus cuique vnam erexit mira tam magnitudine quàm pulchritudine, quæ durant vsque ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæteréque domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defũctus est exacto Põtificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo [c] sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: ídq; accidit post annum centesimum septuagesimũ ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto [d] autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optimè de gente sua meriti. nã huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Deuastauit [e] enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo eã æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculũ, néve inde vrbi aliquod inferretur incommodum, quo facto visum est ei opem preciumq; si mõs quoq; in quo sita fuerat.

Ann. mundi 3823. *Ante Christum natum* 141.

a *Ionathas à Tryphone interficitur.*

b *Monumentum Ionathæ.*

c *Immunitas à tributis Iudæis parata.*

d *Auctoritas Simonis.*

e *Simon Hierosolymorum arcẽ expugnat.*

An. mundi 3814. *Ante Christum nat.* 140.

complanaretur, vt solum templum eminere & effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiariis in eã diem Iudæi passi fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerẽtur. si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeóq; permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennii neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.

CAP. XIV.

Medio & Ruffinus Cap. 10. 1. *Mac.* 15.

a *Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.*

b *Tryphon ad regnũ e nectẽdum cõcupitam potestatem quã primatus tegere conatus fuerat aperit.*

NOn multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat, sparsóq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrẽt, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi a adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuò deferunt. Dum b verò adeptus iam concupitam potestatem nõ amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quò magis animos hominũ sibi conciliaret, quam primum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites

a enim

[a] enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciâ cum liberis se incluserat. Et cùm Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens, fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quò postquã venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellũ Tryphoni intulit: quem [b] prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsq; Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent, qui & postulata eius libenter admisit. & mox misso cõmeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochũ ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cùm perfugisset Apamiam vrbe vi capta [c] interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.

An. mundi 3827. *Ante Christ. natum* 177.

a *Tryphonem militares ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorẽ deficiunt quæ Antiochum Soterem coniugiũ & regnum offert.*

b *Antiochus Tryphonem ejectum Syria, in Dora obsidione cingit.*

c *Tryphonis cædes.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.

CAP. XIII.

CÆterùm Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatẽ redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisq; [d] cũ fortissimo quoq; filiis, ipse cum reliquis copiis subsequu-

d *Simon cũ filijs Cendebæum regione expellit.*

Ann. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

batur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter angustias insidiis nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquũ vitę in pace exegit, cũ & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

Quod Simon à genero suo Ptolemaeo in conuiuio per dolum occisus est.

CAP. XIIII.

a *Nulla fides pietásq. ne in socero quidem. 1. Mac. 6.*

IS per octo annos Iudæis prę fuit, postremò in cõuiuio cæsis, insidiis generi sui Ptolemęi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertiũ quoq; Ioannẽ, cui & Hyrcano fuit nomẽ interficerent. adolescẽs autem hoc præsentiens maturè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simúlq; odio quo Ptolemæũ prosequebatur populus. Is enim volentẽ eum ingredi per portã aliã fortiter repulit, eò quòd iam Hyreanum receperat.

b *Ptolemaus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum sforgin naturalem valere, matrem & germanos quos captos tenebat, in muru, ni ab oppugnatione desisiat, praecipitandos iubet. Historiarũ Biblicarum finis.*

Quomodo frustratis Ptolemaei conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

CAP. XV.

ILle igitur recepit sẽ in quãdam arcem supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset, eduxit b cõtra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum certa quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus cõspicuo, minitans se præcipitaturum eos nisi frater ab oppugnando desisteret, at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantũ se gratificari

ficari suis carissimis, statim in primo conatu elangueſcebat. Mater tamen ad eum manus tẽdens supplicabat, ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlciſceretur homines sibi natura coniunctissimos, gratum enim sibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo scelerum suorum supplicio lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad assultũ maiore impetu faciendum; sed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigeſcebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cúmque hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solẽnne est Iudæis ceſſare ab operibus, recurrente anno ſeptimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

An. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iungit.

CAP. XVI.

ANtiochus autem memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimum olympiade: vastaque agris Hyrcanum in vrbem ipsam cõpulit. eam septẽtrionis castris cum cinxisset, primũ nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem oppugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandẽ sub occasum [b] Pleiadis delati imbres fuerũt remedio. postremò ad septẽtrionalẽ muri partẽ quà planior erat aditus, exci-

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

a *Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit.*

b *Pleiades, septem stellæ.*

An. mundi 3831. Ante Christum nat. 133.

tatis centum turribus quæ surgebant vsque ter-
tiam contignationem, impositisq. in eas cohor-
tibus, quotidie tentabat mœnia: dupliciq. fossa
longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit om-
nem exitum. illi contra crebrò excursantes, si
fortè negligentius custoditi castra offenderẽt,
afficiebãt hostem clade aliqua: quod si paratos
ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tu-
tiora facile, Hyrcanus autem postquã cognouit
sibi obesse suorum multitudinem, quòd inuti-
liter absumerentur ad victum necessaria [a] se-
cretam infirmiorum turbã eiecit extra mœnia,
solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam
erãt idonei. Antiochus autem excluſos vetabat
progredi, ita vt miserabiliter oberrãtes mœni-
bus conficerẽtur inedia. sed [b] cum superuenis-
set festum scenopegiæ, miseratione suorũ rur-
sus in vrbem recepti sunt. Rex etiã rogatus, vt
gratia festi inducias septem dierum cõcederet,
religione motus impetrari eas passus est: nec
hoc contentus, victimas misit magnificè, tauros
auratis cornibus, & pocula tã aurea quàm argẽ-
tea referta omne genus aromatibus: & exerci-
tui præbuit epulum longè diuersus ab Antiocho
Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari
mactauerat, & iure carnium illarũ templũ aspe-
serat, violatis Iudæorum legibus simul & cere-
moniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gen-
tis contra eum odia. at hic Antiochus propter
religionem Pius cognominatus est ab omnib.
Hyrcanus [c] verò cognita eius æquitate & pietate
delectatus, legatos ad eũ misit: rogantes, vt li-
ceat sibi patriis viuere legibus. tum Rex repul-
sis qui suadebant internecione delendam gen-
tem insociabilem & discretam instituto à reli-
quis omnibus, & approbata Iudæorũ pietate, im-
perauit, vt obsessi arma sibi traderẽt, & vectiga-

a *Infirmior turba ciuitatis eiecta recipitur.*

b *Antiochus Scenopegiæ gratia septem dierũ inducias Iudæis concedit.*

c *Hyrcanus cũ Antiocho soluta obsidione fœdus facit.*

Ioppes cæterarúmque extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent. promittens pacem eis se daturum his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia exceptio præsidio, quod vitarent exterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt Regi dare obsides, & 500. talenta insuper: quorũ trecẽta mox representata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater, deiectáq. mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterùm [a] Hyrcanus aperto monumẽto Dauidis, qui olim Regum omniũ fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quibus pecuniis fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito eũ Rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissimè, quin & profectũ in expeditionẽ Parthicam secutus est vnà cum auxiliis. Testis [b] est nobis Nicolaus Damascenus, sic scribens: Antiochus erecto trophæo ad Lycum fluuium, vbi Indatè Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quã non licebat eis iter facere. Et verũ est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & [c] vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in aliis cõmentariis diximus.

Ann. mundi 3838. Ante Christum nat. 126.

a *Hyrcanus ingentem pecuniam ex Dauidis monumento profert.*

b *Nicolaum Damascenum.*

c *Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.* Hedio & Ruffinus cap. 19.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CAP. XVII.

Cæterùm [d] Hyrcanus, audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exerci-

d *Hyrcanus multas Syriæ vrbes cepit, & templum in mõte Garizim deselauit.*

An. mundi 3840. Ante Christum nat. 124.

tum, ratus id quod erat, inuenturū se eas vacuas propugnatoribus. Medabam igitur non sine labore sexto demum mense vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq. Garizim cum gente Chutæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200. Hyrcanus verò etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Marissam, subiugatísque omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi mallét è propriis pelli sedibus. at [a] illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuēdi formulā: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterùm [b] Hyrcanus pontifex renouaturus cū Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his cōditionibus. Fanius M. Fr. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id. Februarias, præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cū populo Romano, de negotiis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaráque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituātur hæc omnia, néve militibus Regiis liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & vt eo bello per Antiochū attentata præter decretū Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment, qui eo bel-

[a] *Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt.*

[b] *Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat.*

eo bello deuastati sunt, &, vt literæ commendatiticiæ legatis dentur ad Reges & liberos populos, quò toti⁹ possint reuerti in patriam. Quib. de rebus visum est Senatui reuocare societatem & amicitiã cum viris bonis, & missis à bono atq. amico populo. De literis aũt scribendis responsum est, curæ futurũ senatui quàm primum ab aliis negotiis vacauerit, & daturum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mãdatúmq. est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo cõmodius se referre possent in patriam, atque ita publico sumptu Legatos prætor domum remisit, cum commendatiticiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidẽ pontificis rerũ status hic fuit. Demetrius aũt Rex, cupiens bellũ Hyrcano inferre, opportunitatẽ non habuit, inuisus ex æquo tã Syris quàm suis militibus propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconẽ, rogantes, vt aliquẽ ex Seleuci genere eis daret, quem possent Regem sibi cõstituere, cúmq. is misisset Alexandrum Zebinã, commisso prælio [a] Demetrius victus, & refugiẽs è pugna ad Cleopatram vxorẽ in Ptolemaidẽ exclusus est ab ea: delatúsq. inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu miserè vexatus tandem interficitur. Alexander autem Regnum adeptus fœdus feriit cum Hyrcano pontifice, deinde [b] petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio in prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnũ Syriæ consecutus, nõ ausus est expeditionẽ contra Iudæos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus, eodẽ nomine dictus Antiochus, copias cõtra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouẽs, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eò quod in illa vrbe educatus sit, patre

An. mundi 3844. Ante Christum natum 120.

a *Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur.* Hedio & Ruffinus cap. 17.

b *Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho cæsus.*

An. mundi 3852. Ante Christum nat. 112.

antem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano[a] interim per totum illud tempus agente in pace continua, mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus, iámque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius. sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebant mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentẽ pecuniarum vim inde congereret. Et Cyzicenо vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: vidénsque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facilè despexit.

a *Hyrcanus edum fratres inteſtinis bellis laborant, in pace vi-git.*

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus confugit.

CAP. XVIII.

QVa propter[b] duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocatur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Mariſſenis, colonis Iudæorũ & sociis, sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq; vrbẽ fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quib. vrgentibus & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremò Antiochi Cy-

b *Hyrcanus obsidet Samariam.*

zicen[i]

Ziceni opem implorauerint. qui [a] cum veniſſet properè, victus eſt ab Ariſtobuli militibus: & inſequentibus eum fratribus vſque Scythopolim, ægrè euaſit. at illi reuerſi contra Samaritas rurſum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter ſex armatorum millibus, quos ille inuita matre & tantum non imperio per eam deturbatus miſerat, primum vagabatur per ditionem Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere quod eſſet impar viribus, exiſtimans tamen ſe vaſtandis agris effecturum, vt Hyrcanus obſidionem Samariæ ſolueret. Sed poſtquam multos è ſuis amiſit exceptos hoſtium inſidiis, profectus eſt inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quàm prudentius cum hoſte congreſſus, profligatis ſuis & ipſe inter alios cecidit. Epicrates [b] autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifeſtè Iudæis prodidit: nec [c] quicquam Samaritis obſeſſis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam ſolo eam æquauit. inductis illò torrentibus, quorum eluuie ita cuncta fœdata ſunt, vt ne veſtigium quidem ſupereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano Pontifice dignatum eum eſſe diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipſa die qua eius filij conſeruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex [d] ipſe ſolus in templo odoramenta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: idque mox progreſſus renũciauit multitudini, & paulo poſt certius comprobatum eſt eius oraculũ.

Ann. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

a *Antiochus auxiliatur Samaritis, ab Ariſtobulo cæditur & fugatur.*

b *Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.*

c *Hyrcanus Samariam capit.*

d *Hyrcano in templo per vocẽ filiorũ de Antiocho victoria gratulantur.*

Ante Christum 3854.

Ante Christum 110.

ET Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam reliquámque Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra [a] enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt aliàs diximus, ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut [b] & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum venerunt in Cyprum, quive pòst à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæũ. soli verò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginã essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed [c] præcipuè Pharisæorum secta malè ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, vt etiamsi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, ità primis cœtus huic hominum generi, quos cũ aliquando vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam voluntatem, quòd nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipsi docerent. attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iusticiæ præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauisus est eorum testimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus

a *Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præpositi.*

b *Strabo Cappadox de Iudæorũ fide.*

c *Hyrcanus & Pharisæi hostes.*

Ann. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

tiosus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, si vis esse iustus, abdica te pontificatu, & contentus esto principatu populi. Illo verò causam rogante, cur ita hoc postularet: Quia, [a] inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuam captiuam fuisse regnante Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum [b] Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Pharisæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de communi Pharisæorum sententia conuitiatarum Eleazarum: quod si dubium videatur, manifestum fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignum censeant. Quod postquam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententia se cognituru, an ex eorum consensu factum sit sibi conuicium, & illi satis putarunt, si vinculis castigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens sit in animaduersionibus: vehementer exacerbatus est, quasi iam compertum haberet eos esse autores opprobratæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, in tantum, vt, desertis Pharisæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorum constitutionibus earum obseruatores pœnis afficeret: atque hinc factum est, vt & ipse & eius filij parum gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodum aliàs opportunius dicetur. Nunc enim indicandum est, quòd [d] multas constitutionum à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quæ non sunt scripta inter leges Mosaicas: & ideò Sadducæi his autoritatem abrogant, dicentes oportere eas tantum seruari, quæ scripto continentur, neque

a *Eleazarus Pharisæus Hyrcano matris captiuitatem exprobrat.*

b *Ionathas Sadduceus Hyrcanum contra Pharisæos instimulat.*

c *Hyrcanus à Pharisæis ad Sadducæos deficit.*

d *Constitutiones Pharisæorum.*

An. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

hinc magna inter vtrosq; exorta est controuersia, dum ditiores stant à Sadducæorum partibus, Phariſæi verò cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus sectis & Essenorum tertia satis docuimus in secundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus [a] autem seditione sedata, & post hãc exacta vita feliciter, elapsisque vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis superstitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus est futurorum præscientiam, vt [b] prædixerit duos maiores natu è suis liberis, nõ diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinatio.

[a] *Hyrcanus moritur.*

[b] *Vaticinium Hyrcani de filijs.*

Hedio & Ruffinus Cap. 18.

Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

CAP. XIX.

[c] *Aristobulum Hyrcani filium, post captiuitatẽ Babylonicã diadema sibi primus imponit.*

DEfuncto [c] enim eorum patre, Aristobulus, natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI. annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cúmque [d] fratrem suum secundum Antigonum amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominã rerum reliquerat) atque eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post [e] matrẽ verò interfecit fratrem quoque, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni societatẽ admiserat, alienatus ab eo per calũnias, quas primo quidem

[d] *Antigonum in regni societatẽ admittit, cæteros in vincula cõijcit.*

[e] *matrem fame necat.*

[f] *Antigonum fratrem interficit.*

quidem reiecit, partim quòd eũ diligeret, partim quòd per inuidiam cõfictas putaret. Sed cũ aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello quo tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus ueris splendidissimè ornatus in templum ascenderet cum armatorum comitatu, potissimum pro salute Regis vota facturus. Tum [a] hi quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hęc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebántque venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum Regem, quod stultum existimet sum regno solum potiri liceat, communicato honore contentum esse. Aristobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen prouiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodã obscuro & subterraneo (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mandauítque vt siquidem sine armis frater veniret, nemo eũ attingeret: quod si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At [b] Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quod armaturam eximiam sibi comparasset, cupereque ita armatum contemplari, Antigonus verò nihil mali suspicans, & retus fratris benevolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulum, contemplandum se præbiturus. cúmq; [c] peruenisset ad turrim Straronis, quæ valdè obscurus erat trãsitus, à

An. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

a *Antigoni apud Aristobulũ falsò accusatos.*

b *Aristobuli coniũx versutia Antigonum dolo trucidari curat.*

c *Per cuniculum.*

An. mundi 3362. *Ante Christum nat.* 102.

satellitibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiam naturalem beneuolẽtiam. Sed illud maximè admiratu dignum est, quod [a] Iudas quidã, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedẽtem ad templum apud discipulos, qui eum ob hanc scientiam assectabantur, exclamauit pœnitere se iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abesset DC. stadiis. & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculum esse, ne mentiatur suum oraculũ. Ad hunc modum solicito nunciatur Antigonum cæsum ad cellam subterraneã turris, quæ [b] & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, quæ post Cæsarea nominata est, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobulum [c] autem continuò cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter detestaretur, ita vt postremo crescentibus doloribus, sanguinem vomeret. eum quidam è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidẽtia, prolapsus in eo ipso loco effudit. qui Antigoni cædis cruenta habebat vestigia. quo facto ingens eorum, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam scisciteretur Aristobulus, omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio, tãdem vbi minis ac terroribus expressit, vt fatererentur veritatem, conscientia [d] grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas: ibi gemitum

a *Iudas Essæus vates.*

b *Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata.*

c *Aristobuli fratricida pœna.*

d *Conscientiæ labes.*

ex imo pectore ducens. Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quãdo tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ô corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & parricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est, Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, illato bello Iturææ, magnáq; [a] eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionem cæterósq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo [b] ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Iturçorum eis attribuit. deuinctam circumcisionis fœdere.

An. mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

a *Aristobulus Iturææ habitatores circumcisionem cæteráq; Iudaicos ritus admittere coegit.*

b *Strabo ex Timagene de Aristobulo.*

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

CAP. XX.

POst [c] Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atque modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus: eius odij causam ferunt hãc. Cùm aliquando in somnis ei Deus apparuisset, roganit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cùm Deum huius effigiẽ designasset,

c *Salome, Alexãdra cognominata Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum Regem constituit.*

Anno mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus [a] enim hic regno post defunctũ Aristobulũ, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidẽ duxit exercitum: & cùm prosperè pugnasset, victos intra mœnia compulit, eósque obsessos oppugnare adortus est. Solæ [b] enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & [c] præter has Zoilus, qui tyrannidẽ apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererõt, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verũ Zoilus tyrannus cũ iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbantur illorũ periculũ, athletis similes, quos, cùm defessi sint certamine, pudet tamẽ aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamẽ refouent. Supererat vnã spẽs ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cùm ei spem fecissent quòd delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidẽses in suis partibus, simúlque Zoilum & Sidonios multósque adiuturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues auctoritate polleba[t], persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum Iudæis

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a Alexander alterum fratrum interficit, alterum in honore habet.

b Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eámq. oppugnat.

c Zoilus Stratonis turris & Dore tyrannus.

Iudæis belli aleam subire, quàm in certissimam seruitutẽ, accito Domino, se dedere, & insuper non præsens soluto bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens, Cleopatrâ enim nõ permissurâ Ptolemæũ vires sibi parare è vicinia: sed cõtra eos venturâ cũ valido exercitu dare enim Reginæ operâ, vt illũ cum è Cypro eiiciat, futurũ autẽ, vt, si Ptolemæũ sua spes frustretur, ipse in Cyprũ retrorsũ fugiat, miseri verò ciues in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidæ nostræ mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cũ appulisset ad Syeamina, eo loci copias exposuit, quæ constabant cõmunitorum peditibus nõnullis & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidẽ, & castris ibi positis, cũ neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnã coniectus est solicitudinem. Postquã verò Zoilus [a] ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexandrũ agros ipsorum vastantem, obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterùm [b] reuocato domum exercitu Alexander cæpit astu agere, clã Cleopatrã contra Ptolemæum vocans, apertè verò amicum eius & foetum se simulans: quin & decem. argenti talenta daturum se pollicitus est, si illé vicissim in gratiã ipsius Zoilum tyrannũ tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiã admittẽs, Zoilũ [c] cepit: deinde verò cõperto quòd ille clam ad matrẽ ipsius Cleopatrã nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus [d] est oppugnatum Ptolemaidẽ, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipse cum reliquis copiis ad vastandam ac domandã Iudæam se contulit. At Alexander postquam

Ann. mundi 3864. Ante Chr. nat. 100.

a *Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxilium petunt.*

b *Alexãder Ptolemæus Zoilum tollere persuadet.*

c *Zoilus capitur.*

d *Ptolemais à Ptolemæo obsessa.*

An. mund. 3864. *Ante Christum natum* 108.

intellexit eius propositum, & ipse ex sua dictione collegit circiter quinquaginta millia, vt vel quidam scriptores malunt LXXX. millia, & cum his hosti fuit obuiam. Ptolemęus [a] verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidũ vi cepit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prędam abduxit.

[a] *Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi cepit.*

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

CAP. XXI.

DEinde [b] aggressus & Sephorim non longè inde distantem, multis desideratis, abiit cõflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum distitus est à flumine: & castra ex aduerso hostiũ metatus est. habebat autẽ Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos [c] hecatõtamachos appellabat, gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis scutis vtebatur. Et cætera quidẽ inferiores sibi visi cõstantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubens transire fluuiũ supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna non posset refugere, & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinq; cadentibus, deinde [d] cùm iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cũ parte suorum maturè cedentibus opẽ intulit, cúmque inclinato Iudæorũ eorum nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæteróſq; exemplo suo traxerunt. contrà Ptolemæi milites acriter instando fugientes cædebant, & tandem profligatos eousque insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum

[b] *Ptolemæus Sephorim aggreditur.*

[c] *Hecatontamachi.*

[d] *Cladis Alexandri.*

ferrum quoque hebescceret. Ferunt triginta millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autē quinquaginta millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus[a] verò cùm post victoriam longè latēque excurrisset, serò tandē in quosdam Iudæorū vicos se recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mādauit militi, vt promiscuè iugulatos & in frusta consciſos, in lebetes feruentes mēbratim cōiicerent, vt, qui effugerant è prælio, hostē credereē humanis vesci visceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tā Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidē[b] etiam Ptolemaidē vi expugnauerunt: sicut aliàs indicauimus. Porrò[c] Cleopatra videns augeri filij potentiā, subiectā Gazæorum vrbē, & Iudæorum Regione impunè peruastata, nō permittendū duxit vt ille magis creſceret, maximè cùm circa Ægypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuò tam nauales quàm terrestres exciuit copias, quarum supremum regimē penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiam diuitiarum suarum partem cum nepotibus & testamento apud Coum insulam deposuit. Iussō que Alexandro filio cum magna classe in Phœnicen appellere, & [d] deficientibus ad se eius regionis incolis peruenit Ptolemaidē: vnde exclusa oppugnationem eius vrbis instituit. Tū Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægyptum, sperans ex improuiſo occupaturum se præsidiis vacua, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conātibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex sententia succeſſerunt, missa [e] sē pacē

Anno mūdi 3864. Ante Christum. 100.

a *Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incuſſiat, humanas carnes coquere iubet.*

b *Ptolemaïs vi expugnata.*

c *Cleopatra contra filiū exercitum parat.*

d *Ptolemaïs à Cleopatra obſeſſa & expugnata.*

e *Ptolemæi cædem ea non approbat.*

Ann. mundi 3873. Ante Christum natum 91.

exercitus omninò cum ex ea regione expulit atque ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazá exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiarijs expugnat. Quò cùm venisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cúmq; quidam amicorum Reginæ suaderet, vt illam quoq; regionẽ occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinẽ vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominẽ in societatẽ receptũ suis facultatibus exueret, præsertim suũ cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentiũ Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & a fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbẽ Scytopolim. Tũ verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriã, vbi b Gadara post decem mensium obsidionẽ cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vt Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex absterritus est quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonẽ, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadẽ, quã & ipsam armis in potestatem suam redegit. & c cùm animadvertisset Ptolemæũ Gaza relicta in Cyprũ secessisse, & matrem eius Cleopatrã in Ægyptum, infensus Gazæis, quòd accitissent illũ cõtra se in auxilium & vrbẽ eorum oppugnauit. & agrũ depopula-

a *Alexãder fœdus cum Cleopatra renouat.*

b *Gadaram Alexander cepit.*

c *Gaza oppugnata.*

populatus est. interim [a] Apollodorus eorũ dux noctu cum duobus millibus conductitiorũ militum,& decem millibus quæ ex oppidanis armanerat,erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, nostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus,sed quamprimũ dies illuxit,& rei veritas apparuit, udæi se conglomerarũt,& impetu facto in opidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quãuis grauante inopia, voluerunt cedere,parati quiduis potius perferre quàm ab hoste subigi: & [b] addebat illis animum Aretas Rex Arabum,auxilij spẽ ostentãs. sed priusquam ille veniret,Apollodoro peremto ciuitas capta est. Nam [c] Lysimachus ipsius frater inuidens ei quòd tã gratiosus esset apud populum,occiso eo collegit manum militum, atque ita vrbem Alexandro tradidit.qui primo pacatus introgressus est,deinde immissa in oppidanos militẽ permissa sæuiẽdi licentia,ac passim Gazæi trucidabantur.nec tamẽ illi moriebantur inulti,sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebãt,alij verò desolatas prius ædes incendebant,ne hostis præda potiri posset. quidã etiã suismet manibus vxores ac liberos cõtrucidabant,ne in captiuitatẽ abstraherẽtur.Senatores autẽ numero D.in Apollinis cõfugerant:fortè enim senatus habebatur, ùm hostis intromissus est.Alexander verò etiã iis iugulatis,& diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma,anno postquàm castra ad Gazam admouerat.Eodem [d] tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni verò anno supra vigesimum,cui [e] succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in

anno mundi 3973. ante Christum 91.

a *Apollodorus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erupit.*

b *Aretas Rex Arabũ Gazæis auxilij spem ostentat.*

c *Lysimachus Apollodorum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit.*

d *Antiochus Gryphus occisus.*

e *Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.*

An. mundi 3874. Ante Christum nat. 90.

prælio captũ neci tradidit. Nec [a] ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradũ, &, impositio sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem, vnà cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante [b] verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atque exercitum, post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim [c] Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitũ à Gnido, Regẽ apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenuè resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginę cũ Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syrię regnũ remansit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, sicut aliàs narratum est. Porrò [d] in Alexandrũ domi seditio coorta est, cùm per scenopegiæ celebritatẽ in parantem sacrificare coniecta sunt citrea: nã hoc festo nostris morẽ esse palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus. quin & cõuitijs impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui sacris operetur. iactantibus, quib. iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanũ & altare septo ligneo pertingente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotib. patet aditus. hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nã Syris infensus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit,

a *Antiochus Eusebes Seleucum fugat.*

b *Antio. Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.*

c *Demetrius Eucerus à Ptolemæo Lathuro Damasci Rex constituitur.*

d *In Alexãdrum citrea coniecta.*

uit,& [a] Amathunte diruit ,non audente Theodoto manus conſerere. Cógreſſus etiã [b] cũ Arabum Rege Obeda,& pertimeſtus inſidias,cum camelorum multitudine protuſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis,ægrè euaſit ipſe incolumis: delatúſq; fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello vexatus, nõ minus quàm quinquaginta millia Iudæorũ occidit,& cùm eos hortaretur ad reconciliationem adhuc magis accendit eorum odia : dum roganti,quid ſe vellent facere,ore vno reſponſum eſt,vt ſeipſum interficiat : mittúq; miſerunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

Ann. mundi 3884. *Ante Chriſtum natũ* 80.

a *Amathus diruit.*

b *Obedas Rex Arabũ.*

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.

CAP. XXIII.

ILle [c] veniens cum exercitu,cõiunxit ſe cũ eis qui ſe accinerãt,& circa Sicima caſtra poſuit, Alexander verò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper, Iudæorúmq; ſuæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitũ tria millia, peditũ verò quadraginta. Itaq; multa vtrinq; tentata ſunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem ſolicitat : ille verò ſtantes cum Demetrio Iudæos. Sed [d] quia neuter his artibus quicquam proficiebat,poſtquam viſum eſt armis decernere,victoria fuit penes Demetrium : in quo prælio miles Alexandri,conductitius ad vnũ cæſus eſt,nauata prius fortiac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterùm [e] poſtquàm Alexander ad montes perfugit,miſerati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter ſex mília, quorũ metu Demetrius retro abiit. Poſt hæc Iudæi propriis viribus bellũ geſſerunt

Medio & Ruffinus cap. 20.

c *Demetrius Eucærus cõtra Alexandrum proficiſcitur.*

d *Alexãder cum Demetrio ſæpius armis decernit, cũque eo ducentos milites amittit.*

e *Ad Alexandrũ ſex millia hominũ confluunt.*

An. mundi 3884. *Ante Christum nat.* 80.

aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandē [a] potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longè immanissimum. epulans [b] enim cum pallacis excelsiore loco vnde prospectus patebat, ad DCCC. iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentiū iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniuriis, quæ tamen in humaniores fuerūt, licet sæpè ab inimicis afflictus in extremū vitę & regni periculum adductus fuerit, dum nō contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia cōciunt: & postremò in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eū cum inimicis cōiungerent: præter alia quæ in eius contumeliā gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita [c] vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaserunt, & toto tēpore quo vixit Alexāder, egerūt in auxilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus securè administrauit regnum in posterum. Demetrius [d] autē relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditū & mille equites. Straton verò Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorū, qui postquā venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tàm siti quàm missilium telorū multitudine deditionē cum suis facere coegerūt: abductóq; ex ea regione præda maxima Demetrium

a *Alexāder à Iudæis bello petitus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat.*

b *Alexander ad 800. crucibus suffigi, & in eorundem conspectu vxores ac liberos trucidari iubet.*

c *Alexāder Thracidæ cognomē apud Iudæos inuenit.*

d *Demetrius Philippum fratrem in Berœa oppugnat.*

metrium captiuum ad Mithridatē Parthorum Regem miserunt. Antiochenses verò quoscunque in castris inuētos sunt gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus verò Rex Demetrium apud se in omni honore habuit; donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hāc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Ann. mundi 3864. Ante Christum natum 80.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

CAP. XXIII.

Hegio & Ruffinus cap. 11.

DEinde[a] Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius Damascū principatū ambiēs, peruenit, & ibi rerū potitus Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat, & cū opera Milesij arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem nō remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse, quapropter b suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in eius animi gratia Milesius exclusit, & vrbem seruauit Antiocho, at ille auditis de Philippo rumoribus confestim redit ex Arabia: mōxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionē Alexander metuens, fossam profundam duxit à [c] Caparsabe quæ nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppēsē mare, quā soliū patebat accessus, excitatóq. muro & per interualla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiā. & cùm Arabs primùm cessisset, deinde cū decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter. nam-

a *Antiochus Rex Damascenorum.*

b *Antiochus regno à fratre excluitur.*

c *Caparsaba Antipatris dicta.*

An. mundi 3884. *Ante Christum nat.* 80.

que [a] de victoria certus occisus est, dū alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post [b] hūc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæū Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cū exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander [c] verò ad Dion oppidum admoto milite, eóque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res preciosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanā duxit & Seleuciā: & subactis his quóque, redegit in suam potestatē vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitū, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per [d] hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiā, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Mariſam, totámque Samariam & montes Carmelum ac Itabyriū, ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciā, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Cilicium, Pellam [e] hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adieceranr. Post [f] hæc Alexander ex tenuletia morbo cō-

[a] *Antiochi mors, & fames exercitui immissa.*

[b] *Aretas Rex Cœlesyriæ.*

[c] *Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.*

[d] *Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenēt.*

[e] *Pella diruta.*

[f] *Alexandri morbus.*

racto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorũ finibus, obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorũ desolationem lamentabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigétes auxilio? præcipuè cùm nõ ignores, quàm infensus sit tibi totus populus. Tum [a] ille cõsuluit ei vt suis monitis pareat, si velit securè cũ filiis regnum obtinere. primùm vt apud milites celet suã mortẽ, tantisper dum castellum illud capiat, deinde postquam victrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis [b] nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eã: & commẽdaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquẽ cupiant lædere, siue amicũ iuuare. Valde enim his fidẽ habere vulgus etiãsi per inuidiam de quopiã malè loquantur, nec si ob aliã causam incurrisse totius gentis odiũ, quàm quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma perueneris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem simularis permitte vt eo vtantur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & polliceare nihil te nisi ex illorũ sententia gesturum in administrãdo imperio, his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu securè dominaberis. post [c] hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. vitæ verò vndequinquagesimo.

An. mundi 3887. Ante Christum nat. 77.

a *Alexander cõsuli quemadmodo securè regnare possit, ostendit.*

b *Phariseorum in populo licentia.*

c *Alexandri mors.*

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.

CAP. XXIIII.

An. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

ALexandra[a] verò capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorũ arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit, tum illi progressi ad plebem cõcionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterùm[b] Alexander duos quidẽ reliquit filios, Hyrcanũ & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator oçij: minor verò natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populũ, eò quòd semper visa sit ægrè tulisse ea quæ maritus præter officiũ faceret, illius[c] cõsilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatã segnitiem: alloqui ex Pharisæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiã plebs parere iussa est & si quid cõstitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitũ est deq; Nomẽ[d] igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos verò administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamẽ etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorũ militum alebat numerũ, viréſq; suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quòd ad reliqua attinet, quieta

a *Funus Alexandri.*

Hedio & Ruffinus cap. 22.

b *Alexandri filij Hyrcanus & Aristobulus.*

c *Hyrcanus Pontifex.*

d *Pharisæi administrationis regiæ consortes, auidi sunt sanguinis.*

uicta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt sumendi de DCCC. simul viris supplicij: móxquè vnũ ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores cõuenientes in regiam, & a cũ iis Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, &, si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quãtis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quódque hac de causa magnis præmiis eos dignatus sit: rogabántque eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nunc enim qui periculum ab hostibus euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente, aiebántque, siquidem contenti sint iam occisis aduersarijs, propter innatũ affectũ quo dominos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatem. quòd si illi sæuire pergerent, petebãt sibi dari discedẽdi veniã. neque enim nisi ipsius Reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi tum Reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexẽtur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit, quòd si ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Pharisæorum cupiditatibus, saltem per castella se distribueret. sæpe enim quandoquidẽ fortuna ita persequatur Alexandri familiares, contẽtos esse in humili statu vitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cùm dicerent, & ad miserationem tàm cæsorum quàm perditantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumstantibus commotis

An. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

a *Aristobulus eiusque assecla Pharisæorum tyrannidem accusant.*

An. mundi 3893. Ante Chri. nat. 71.

sunt lachrymæ : sed maximè Aristobulus mœrtem suam declarabat, multis verbis matrē corripiēs. Verùm illi sibiipsis causa fuerūt horū malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quas verò deessent posteri. Tum [a] illa inops melioris consilij custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandria & Machærunte, in quibus res sibi charissimas recondiderat. Nec [b] multo post Aristobulum filium cū exercitu misit versus Damascum contra Ptolemæum Mennæum qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per [c] idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorū Regem cum D. militum millibus inuasisse Syriam, & breni in Iudæam esse venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit : miseruntque ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidē. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua, déque tota gēte Iudæorum polliceretur. Ille verò collaudatos, quòd è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionē : quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cū Regina in morbum difficilē incidisset & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negociū, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam [illegible] enim moleste ferens quo-

[illegible]

a *Alexandra Iudæa castellorum custodiam credit.*

b *Aristobulus Damascum contra Ptolemæum mittit.*

c *Tigranes Syriā inuadens, audito Lucullo persequente Mithridatem aduentu domū redit.*

nater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Phariſæorum, & videbat quàm inceptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Consciа verò fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti [a] verò luce Regina sensit Aristobuli abentiam: nec tamen statim suspicata est illum id res nouandas esse profectum. Verùm postea quam venerunt nuncij alij super alios, quòd iã hoc illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna consternatione fuit. & ipsa Regina & vniuersa gens sciebat enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebat ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad [b] Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iã nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam contra quindecim fermè dies occupauit castella viginti duo. in quibus habens receptaculum, collegebat exercitum à monte Libano & Trachonitide à tyrannis. homines enim semper plurimis se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum [c] autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorũ oppor-

An. mundi 3897. Ante Christum natum 67.

a *Morbus Alexandræ & Aristobuli ortus.*

b *Aristobulus multa ea bella occupat, & magnus fit ad eũ concursus.*

c *Hyrcanus & seniores, Reginam cõueniunt, & Aristobulũ accusant.*

Ann. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

tunitatibus, se autem non decere etiamsi maximè ipsa ægrotet, ea superstite consulere absque illius conscientia, periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his [a] dictis non multò post extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexū suum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrās viris inscitiā, qui parum feliciter administrauit Respublica. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neq; ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia [b] tamen in eius sale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & rempublicam exhausse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit.

atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

a *Mors Alexandræ.*

b *Alexandra familiæ magnum infortunium incurrit.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Post contentionem de regno inter fratres conuentum est vt Aristobulum regnare, Hyrcanus priuatam vitam degeret.*

II. *Antipater genere, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis pepererit: & fuga Hyrcanum ad Aretam Regem Arabum.*

III. *Aristobulus praelio victus compellitur Hierosolyma.*

IIII. *Hyrcanus & Aristobuli legationes, à Scauro patrum conscriptum.*

V. *Quemodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptarunt.*

VI. *Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.*

VII. *Hierosolymitani primi Romanis obstiterunt.*

VIII. *Pompeius templum cum inferiore urbis parte vi expugnauit.*

IX. *Scaurus bello aggressus Aretam, fundus Antipatri fuisse cum eo fecit.*

X. *Alexander à Gabinio quibusdam castellis oppugnatus.*

XI. *Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursus in Iudaea captus, à Gabinio Romam remittitur.*

XII. *Crassi contra Parthos ductus per Iudaeam iter & sacrilegium.*

XIII. *Pompeij in Epirum, & Iulij aduentus in Syriam.*

XIIII. *Caesaris in Aegyptum expeditio: & quam fidelis Iudaeorum opera ei fuerit.*

XV. *Antipatri res gestae cum Caesare amicitia.*

XVI. *Cæsaris litteræ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*

XVII. *Antipater ex filijs suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen commisit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*

XVIII. *Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*

XIX. *Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.*

XX. *Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.*

XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum à Iudæa pellit.*

XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quæ factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.*

XXIII. *Antonius in Syriam proficiscens veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.*

XXIIII. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*

XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captivos abducunt.*

XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.*

XXVII. *Herodis ex Italia navigatio, & pugna adversus Antiochum.*

XXVIII. *Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.*

Post conventionem de regno inter fratres commentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam ageret.

CAP. I.

DE Alexandriæ Reginæ rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt. dicturi sumus, nihil magis studentes quam

quàm ne quid, vel per ignorantiam, vel per oblivionem prætermittamus. Nam qui Historiã & rerum propter antiquitatem obscuratarum expositionem scribere se profitentur, debẽt quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne quam fidem sequentes fallant, & inducãt in errorem aliquem. Cum [a] igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertio septimæ & sexagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt, quo facto Hyrcanus in arcẽ confugit, in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt antea diximus: reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obtigerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo & data acceptáque fide, iunctisq. dextris sanciturũ: & post mutuos complexus in conspectu populi factos ingressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

An. mundi 3899. Ante Christum natum 65.

a Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.

b Aristobuli cum Hyrcano fœdus.

Antipatri genus & quomodo ciuitatem ac potentiã sibi & suis liberis parauit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum. CAP. II.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

Micus [c] autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pernitiosus, nouarũ

c Antipater Idumæus amicus Hyrcani.

An. mundi 3899. Ante Christum nat. 65.

factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quāuis [a] Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorū, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnū euexit, sicut suo loco dicetur. Hic [b] igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ retū amicitias Arabum & Gazeorum & Ascalonitarum coluisse, multisque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque [c] iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timēs eū propter mutuā simultatē, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis, et am Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto: nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominatione alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionē ignauiæ: at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanū nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius, tandē vrgendo ægrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium

[a] Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.

[b] Antipater primùm Antipas dictus.

[c] Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cōciat.

ium: idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem accepturus ab eo fidem, quod inimicis nõ dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidie dandóque munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc Medaba, Nabello, Liuias, Thrabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lussa, Oryba.

An. mundi 3900. Ante Chri. nat. 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

CAP. III.

TAlibus [a]promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum ducẽs quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: mòxq. vicit prælio post eã victoriã multis ad Hyrcanũ transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuãte Hyrcanum etiam populo, solis Sacerdotibus non deserentibus Aristobulum, sed [b] Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum [c] hæc ita gerũtur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, [c] Iudæi in optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir

a *Aretæ expeditionem contra Aristobulum suscipit, eumq. Hierosolyma confugere cogit.*

b *Aristobulus in templo Arabi oppugnat.*

c *Iudæi in Ægyptum fugiunt.*

An. mundi 3900. Ante Chri. nat. 64.

iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tũc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionẽ sequebantur, id cùm diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorũ sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum stãt, tuus sunt populus, & qui oppugnãtur tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos cõtra illos, neque illos cõtra hos orantes exaudias. Post [a]hæc vota circumsteterunt eũ quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus, quã crudelitatẽ Deus vltus est cõtinuò, cædísq. Oniæ pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificiis, quibus, quia carebãt obsessi, rogauerunt suos tribules, vt accepta quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerẽt. illis verò pactis millẽ drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium, at illi accepta pecunia, non reddiderunt victimas. sed [b]eò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumerer: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius væniret drachmis quindecim.

[a] *Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur.*

[b] *Violatio fidei, & vltio eam sub secuta.*

Hyrcani

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

Ann. mundi 3900. Ante Christum nat. 64.

CAPVT IIII.

INterea [a] Pompeius Scaurum misit in Syriam ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, reperit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tã ab Hyrcano, quàm ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & [b] cum Aristobulus polliceretur CCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. Is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat ossicium prælatari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cũ maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, aleò munitam & validam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valdè ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionẽ soluit, denunciãs Aretæ, vt recederet, ni pareat declarandus hostis Rom.po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus verò cum magno exercitu contrã Aretã & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millitibus hostium, inter quos etiam Cephalio frater Antipatri cecidit.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

a *Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ.*

b *Dona Scauro data.*

c *Aristobulus contra Aretum & Hyrcanum proficiscitur.*

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

CAP. V.

NOn [d] multò autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam,

d *Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit*

An mundi 3902. *Ante Christum nat.* 62.

præsto fuerũt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. missi enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autẽ huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis. Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorũ quatuor millibus: & ex Iudæa, sine vitis, siue hortus, quod opus τερπνὸν, id est delectamẽtum vocabatur. hoc donũ vidimus etiam nos Romæ dedicatũ in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum, æstimabaturque quingentis taleñis. ferunt autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò [a] post iterũ venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille ccc. hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenũ agrũ profectus est: obitérque [b] arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit: viri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus qui secuti percussus est. affinitate etiam ei coniunctus, mille [c] tamẽ talentis iste redemit se à supplitio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiã castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus, transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatóque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se cõtulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se diffidebant. Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant [d] enim se nolle esse sub Regibus, quòd patriũ institutum haberent, vt sui Dei pareant sacerdotibus,

a *Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium.* Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Arx in Apamia diruta.*

c *Ptolemæum Mennæum pecunia mulctatus.*

d *Aristobulum & Hyrcanum à Iudæis apud Pompeium accusati.*

ius. hos autem duos esse quidem è Sacerdotũ genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus [a] autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristóbulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsuram fuisse gentem ad defectionẽ, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Attestabantúrque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriam ignauiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus fuit, & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosus omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáq; cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placidè, promittens se venturum in eorum ditionem quàm primum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitum. nec tamen vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

An. mundi 3902. Ante Christum nat. 62.

[a] *Aristobulus coram Pompeio apologia.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

CAP. VI.

QVa[a] re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteráq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illũ ad se per nuncios. ille verò multis suadentibus, vt cauere bellum à Romanis, descendit: & [b] cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. iubente [c] autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non traditurus alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens successit Hierosolyma quasi ad certũ bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti cõtra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem [d] à filio suo Pharnace occisum esse significans.

a *Pompeius in Aristobulum mouet.*

b *Aristob. ex arce ad Pompeium descendit.*

c *Aristobulus castella Pompeio tradit.*

d *Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

CAP. VII.

ET cum prima castra habuisset apud Hiericuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opo-

& opobalſamum prouenit inter vnguenta præcipuum, inciſis acuto ſcrupo fruticibus ſucci in modum fcatens, manè ſequenti mouit inde verſus Hieroſolyma. Tum verò Ariſtobulus inteactorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hieroſolyma eum admittens, rogabat vt omiſſo bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius [a] verò data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta rediit, excluſus & vacuis manibus, militibus Ariſtobuli pactum irritum facientibus. Ea [b] res vehementer Pompeio mouit ſtomachum, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à ſeptentrionali latere iniuriis expoſitam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido & ſaxo ſtructo cingitur.

Anno mundi 3903. Ante Chriſtum nat. 61.

a *Gabinio pecuniam ab Ariſtobulo promiſſam exactura porta claudunt.*

b *Pompeius Hieroſolyma oppugnat.*

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

CAP. VIII.

INtus autem erat diſſidium, vrbanis quid opus eſſet facto non conſentientibus. nam quidam cenſebant vrbem Pompeio dedendam: Ariſtobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. ii præuenientes alteros templum occupant, & præciſo ponte qui in vrbẽ ferebat, ad bellum ſe expediunt. at [c] illi intromiſſo exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Piſonem legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & vrbis & regię commiſit cuſtodiam: ipſe vicinas templo domos aliáq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit:

c *Hieroſolyma Pompeio partim tradita, partim obſeſſa.*

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

quas cum non admitterent, omnia quę circumerant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter ſuppeditante quicquid vſus poſceret. Pompeius [a] verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites, erant autem hac quoque parte turres altæ, & foſſa manu facta, prętęr profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam verſus vrbem abrupta erant omnia, ſublato ponte, qua parte Pompeius erat cum ſuo contubernio. erigebántque quotidie magno labore aggerē Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum eſt, ægrè cōpleta foſſa propter immenſam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templum ſaxis miſſilibus. ſed niſi patrius nobis mos eſſet per ocium ſeptimum quenque diem exigere, non potuiſſent abſoluere aggerem vetantibus aduerſariis. prohibere enim vim inferentes lex permittit, ſed opus facientem hoſtem impedire nos non ſinit. quod vbi animaduerterunt Romani, ſabbatis neque eminus inceſſebant telis Iudæos, neque manus cum eis conſerebant: tantum erigebant aggerem & turres, machináſque admouebant, vt eis poſtridie aduerſus nos vti poſſent. Facilè eſt autem vel hinc diſcere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obſeruantes legum ſimus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus [b] ſolennia peragerentur ſacrificia, bis per ſingulos dies mane & circa nonam horam ſuper altari immolantibus noſtris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem diſcrimine ſacra intermittentibus. etenim [c] capto tēplo tertio demum menſe, die ieiunij, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coſſ. hoſtis quidem irrumpēs iugulabat omnes obuios; illi verò nihilominus ſactis operaban-

a *Pompeius templum oppugnare parat.*

b *Iudæi ſolennia ſacrificia expediens tempore peragunt.*

c *Templum capitur.*

tur, neque metu mortis, neque iam cæsorum multitudine abstetriti, passuri quicquid liberet victori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patriis legibus: quòd autem hæc non fabula sit in pietatis laudẽ conficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas cõscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæq; cõditor historiæ T. Liuius. Nam cõcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsáq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostiũ agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter vtrunq; Fabius & ipse centurio cum manu suorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. ceciderunt [a] è Iudæis duodecim millia, Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis ante hac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis sacerdotibus. cúmque [b] intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramẽtorum magna copia, præterea in thesauris sacrę pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti [c] verò die iussis purgare tẽplum ædituis, & instauratis legitimis sacrificiis

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

a *E Iudæis duodecim millia cæduntur.*

b *Pompeius templũ ingressus nihil attingit.* Aliàs ca. 9.

c *Pompeius Hyrcano Pontificatũ reddit.*

Anno mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores securi percussit: Faustóq; & aliis qui primum conscẽderunt, digna præmia persoluit. Et [a] Hierosolyma quidem Pop. Rom. fecit stipendiaria, vibes verò quas eorum ciues sibi subiugauerãt in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara [b] deinde paulo antè diruta instaurauit in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrij. reliquas [c] verò, Hippon, Scytopolim, Pellam, Dion, Samariam, Mariſſam, Azotum, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: cáſq; in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas verò, Gazam, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus atq; templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicem. nam tum primum libertatẽ amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regione de Syris bello captam reddere ipsi coacti sumu: & insuper plus quàm decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterùm [d] Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romam properans: abduxitq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filijs.

a *Hierosolyma Ro. po. stipendiaria.*

b *Gadara instaurata.*

c *Vrbes Iudæa ademptæ.*

d *Scaurus Cœlesyriæ præfectus.*

Scaurus

Scaurus bello aggressus Aretam fundat: Antipatri suasu cum eo fœdus.

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

CAP. IX.

SCauro autem ad Arabiæ Petram profecto cũ exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibúsq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missúsque ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus à Scauri quàm ex Aretæ sententia.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.

CAP. X.

ALiquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iã non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiẽdis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectíſq; properè decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus [a] firmauit Alexandrium castellum, iuxta Coreas, sitũ, & Machæruntem in finibus Arabum. cõtra eũ venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum aliis ducibus, atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manẽtibus, quorũ duces erant Pitholaus &

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 11.

[a] *Castella munimentum.*

An. mundi 3904. Ante Christum nat. 60

Malichus, assumptis etiam Antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, sequente tum reliquo exercitu Gabinio, tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi conserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cùm multa hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaque Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse [a] reliquam Iudæam perlustrabat & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Mariſſa, Gaza, & aliæ non paucæ: idque mandante Gabinio, quarum posthac habitatio tuta permansit, cùm antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem disposítis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machæruntem, & [b] postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cùmque Alexandri mater ad eum veniſſet, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. mòxque disposítis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curaturũ templum & suum Sacerdotium. deinde [c] constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita vt alij rura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hierichuntem, quinti Saphorã, quod est Galilææ oppidum: sicque liberati dominis sub optimatum dominatione degebant.

a *Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 12.

b *Alexandrium & alia castella diruta.*

c *Quinque conuentus Iuridici in Iudæa.*

Arist.

Aristobulus Roma vinculis elapsus rursum in Iudæa capitur à Gabinio Romam remittitur.

An. mundi 3964. Ante Christ. natum 60.

CAP. XI.

CÆterùm [a] cùm Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandrinum recens dirutum, denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam vt ipsum cõprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem cõfluebant, nouarum rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorũ præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volẽs occupare Machæruntem, tales dimisit vt inutiles ad noliendum aliquid, assumptísque tantũ armatorum octo millibus, illuc cõtendit. quos [b] asseruti Romani vicerunt egregiè. quamuis enim oppugnãtes aliquãtisper impressione facta coegerunt terga vertere, occisis eorũ circiter quinque millibus, reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit salutẽ sibi quæsiuerunt: Aristobulus tamen paulus mille secũ trahens perfugit Machæruntẽ: munit eámq; id castrũ, & quãuis rebus afflictis, bene sperare nõ desitit. Sed non vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, & [c] multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus est. itaq; ita reflante fortuna rursum remissus Romã in vinculis est habitus, postquã regno & Pontificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos [d] tamẽ eius dimisit senatus, cũ ex Gabinij literis cognouisset, promissũ hoc eorũ

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 13.

a *Aristobulus Roma reuersus Alexandrinum denuò munire conatur.*

b *Aristobulus à Romanis vincitur in prælio.*

c *Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.*

d *Aristobuli liberi dimissi.*

An. mundi 3904. *Ante Chris. natum* 60.

matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæ reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionem in Partho-, & iam Euphratem traiicienti, mutata sententia visum est Ptolemæũ in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatũ est. In [a] hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecuniis & illius cõsilio Iudæi qui Pelusiũ accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatẽ pertracti sunt. Cęterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare dissidiis & tumultibus. Aristobuli [b] enim filius Alexander, denuò inuaso per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectóq; magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriã offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiã præmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad saniorem mentem reductis persuadere, vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexãdro verò potiri non potuit. is [c] enim habens secum triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad mõtem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sentẽtia, contra [d] Nabathæos profectus hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos [e] Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriam: tãtisque rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

a *Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptũ reducentem adiuuat.*

b *Alexãder Aristobuli filius Principatum inuadit.*

c *Alexãder à Gabinio victus.*

d *Nabathæi profligati.*

e *Mithridates, Orsanes.*

Crafli

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.

CAP. XII.

An. mundi 3918. Ante Christum natum 53.

CRassius [a] autẽ expeditionẽ contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniã sacram quã Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totóq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia templum spoliauit. Tulit etiã trabẽ ex auro solidã, trecentas minas pendentẽ. Mina autẽ apud nos cõstat duab. libris cũ dimidia. Hanc trabẽ ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malicia: nã erat vir bonus & iustus: sed cum conereditã haberet aulæotũ templi custodiã, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pretiosissimus: viderétq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabẽ hanc redemptionẽ pro omnib. ei dedit: cùm prius cum iureiurãdo obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentũ eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millib. Hæc trabs inserta erat trabi cauę ligneę, quòd cæteris omnibus ignotũ solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & [b] mox violato iureiurando totum quantum intus erat egessit: Nec [c] est mirandũ tantas diuitias in uostro templo fuisse, cuius Deus cùm omnes vbiq; terrarũ Iudæi venerentur ac colãt, tã ex Europa quã ex Asia longo tempore huc eas cõtulerant. Nec ad iactationẽ conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cùm alij multi, tum [d] Strabo Cappadox atteſtatur nobis his verbis: Mithridates autẽ misit in Coum insulam qui afferrẽt sibi inde pecuniã quã Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæotũ octingẽta talẽta. Nobis autẽ nulla est publica pecunia præter hanc Deo sa-

Hedio & Ruffinus cap. 13. ab. 14.

a *Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniã Hierosolymis ex templo aufert.*

b *Crassus iuramenti dati violator.*

c *Templi Hierosolymitani diuitiæ iactatæ.*

d *Strabo Cappadox.*

Anno mundi 5911. Ante Christum nat. 53.

cram: & satis apparet quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæam habitabant, habentes vrbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc feciſſe est incredibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciã traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit, sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensiũ vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudęi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem *solitæ parere* dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: atq; congregationes Iudęorum maximas tempore coalitas, & vtẽtes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam coloniæ sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiã proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & cõtractus atq; pacta rata habeat, nõ aliter quàm fit in absoluta Republica. Inualuit itaq; hęc gẽs in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatẽ. In Cyrenaicam verò regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodum etiam Iudæa est, vel potius partẽ olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm [a] Crassus rebus arbitratu suo cõpositis. Parthorũ ditionem inuasit vbi cũ omnibus copiis periit: sicut aliàs narratũ est. Cassius [b] autem in Syriam refugiens occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriã ex

[a] *Crassus in Parthia pe rijt.*

[b] *Cassius Parthis resistit.*

cytharis

ursantibus : & cum veniſſet Tyrum, iuſſit e- iam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu ce- pit, & fermè xxx. millia captiuorum abduxit. Pitholàum quoq; qui Ariſtobuli partes fouebat, nterfecit hortante Antipatro, qui plurimũ apud ium poterat, & maximam inter Idumæos auto- itatem habuit, apud [a] quos duxit vxorem illu- tri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, x qua quatuor ei nati ſunt filij. Phaſaelus & Herodes qui poſtea regnauit, & Ioſephus atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam ilios dynaſtas hoſpitio ſibi coniunxit & amici- ia, ſed maximè Arabem, apud quem & liberos epoſuit, dum bellum contra Ariſtobulum ge- eret. At Caſſius reparatis copiis ad Euphratem e contulit, ibíque Parthis ſe oppoſuit, quem- admodum & ab aliis ſcriptoribus eſt memoriæ roditum.

Ante mundi 3917. *Ante Chriſtum nat.* 47.

a *Antipatri vxor & ſo- lij.*

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

CAP. XIII.

ALiquanto autem poſt Cæſar occupata Ro- ma, & Pompeio vnà cũ ſenatu vltra mare ioſtium fugato, ſolutum [b] vinculis Ariſtobulum decreuit in Syriã mittere, additis ei duabus le- gionibus, quò facilius ordinaret prouinciã. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe quam ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat. à Põpeianis ve- neno ſublatus, & à Cæſarianis funeritus, cor- pus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remiſſum mandauit re- poni in Regum conditoriis. Scipio verò iuſſu Pompeij ſecuri percuſſit [c] Alexandrum Ariſto- buli filium, eo quòd aliquando contra Roma- nos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiã affectus eſt ſupplicio, fratres verò eius ad ſe re- cepit Ptolemæus. Mennæus dynaſta Chalcidis

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 15.

b *Ariſtobulus vinculis ſolutus ve- neno tollitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16.

c *Cædes filij Ariſtobuli.*

An. mundi 3917. *Ante Christum nat.* 47.

quæ sita est in monte Libano. nam missio Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiso prius eo Ptolemęus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quàm fidei Iudæorum opera adiutus sit.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus cap. 61. al. 17.

POst a Pompęij autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani, Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente trahsire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipsi venirent auxilio: eiúsque potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes penè vniuersæ. Mithridates verò motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi b præcipuam operam nauauit Antipater, primúsque deiecta quadam muri parte aditum cęteris irrumpentibus in vrbem aperuit, & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum c autem & Mithridatem properantes ad Cęsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes suas

a *Antipater Cæsari in Syria milites conscribit.*

b *Antipater Mithridati in capiendo Pelusio operam nauat.*

c *Iudæi Ægyptij in Onia regione ab Antipatro Cæsari consociati.*

suas traduxit, maximè cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eúmq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessariis. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui [a] Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hoc quoque adiunxit suis partibus.

Ann. mundi 3917. Ante Christum nat. 53.

a Memphis in Ægypto.

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.

CAP. XV.

POstquam [b] autem ventū est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrū cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbatúrq; cladem accepturum, nisi maturè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat. exemptis sociis periculo Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeò fugientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: adiutato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longè à tergo reliquerat. Ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates [c] verò de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenuè confessus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eū collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem sedato tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores ōtulit, tam in [d] Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, quā in

b Conflictus Ægyptiorū & Mithridatis ad Delta.

Alias ea. de c Mithridates Antipatrum apud Cæsarē laudat.

d Cæsar in Pontificem confirmat Hyrcanū & Antipatrū ciuitate Romana donat.

Ann. mundi 3919. *Ante Christum nat.* 45.

Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi [a] Strabo Cappadox, ex autoritate [b] Asinij sic scribens: Postquã Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate [c] Hypsicratis sic scribit: Mithridatem primò solum venisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificé. Hæc Strabo. Eodem [d] tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus, rogabátq; vt sui misereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniuriis. Antipater [e] verò causam suam egit diluẽs obiecta crimina: Antigonúmque seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens: Aristobulũ autem meritò Romanis vinctum pertinacem, perpetuum hostem & inimicum populi Romani. Fratrem verò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum [f] Cæsar, oratione Antipatri motus, Hyrcanum Pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

a *Strabo.*
b *Asinius.*
c *Hypsicrates.*
d *Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hyrcanum & Antipatrum accusat.*
e *Antipater obiecta crimina diluit.*
f *Antipater Iudææ Procurator declaratus.*

Cæsar

Cæsarū litteræ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

Ann. mundi 3911. Ante Chr. nat. 93.

CAP. XVI.

Yrcano verò etiã patriæ mœnia restitue-
re permisit, roganti hanc gratiam. iacebant
, vsque ad id tẽpus, ex quo à Pompeio fue-
diruta. deditque hac de re in vrbem literas
isules, vt decretum hoc scribẽretur in Ca-
te: cuius senatusconsulti exẽplum sic habet,
alerius L.F. Pr. retulit ad senatum Idibus
mbribus in æde Concordiæ, præsente L.
nio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ
ander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexã-
Dorothei legati Iudæorum viri optimi &
nostri petierunt, renouãtes veterem erga
lum Rom. beneuolentiam: qui phialam &
ũ ex auro argumentũ societatis attulerũt,
ationis aurecrũ quinquaginta millium. &
petierunt ad liberas ciuitates ac Reges,
regiones eorum atque portus securè pos-
r facere. Placuit [b] igitur senatui eos in
iam & societatem recipere, & omnia quę
int concedere, & allatum clypeum acci
æc acta sunt Hyrcani Põtificatus & prin-
anno nono, mense panemo. Quin [c] & ab
ensibus honor habitus est Hyrcano, quæ
neficiis: miserúntque ad eum decretum
n in hanc sententiam. Sub Iudice & sa-
Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis
gesima, oblatũ est ducib. decretũ Athe-
, Agathocle Principe: de quo Eucles Me-
Alimusius scriba retulit Munychionis
na, concilio Iudicum facto in theatro:
collegit Dorotheus sumnus sacerdos
ores ex populo. Dionysius Dionysij di-
niam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iu-

Hedio & Ruffinus ca. 17 ab. 18.

a *Hyrcanus Hierosolymis Cæsare permittente, mœnia restituit.*

b *Senatusconsultum Romanorum de renouando fœdere cum Iudæis.*

c *Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus.*

An. mundi 3911. *Ante Christum nat.* 53.

dæorum ac ethnarcha perpetua tam publicè quàm priuatim ciues noſtros beneuolẽtia proſequitur, nullam bene merendi occaſionẽ prætermittens:& quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniũt,acceptos comiter,deducendos etiam curat in reditu, ídque multorum conſtat teſtimoniis: viſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populũ de huius viri virtute commonefaciẽte, quàm propenſus ſit ad benè merendum de noſtris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum, & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur,& Panathenæis & Eleuſiniis,& in gymnicis certaminibus: curæque eſſe noſtris ducibus,vt dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiã pro fauore & meritis excogitauerimus, exſequantur ſeduló: quò perſpicua ſit omnibus populi noſtri erga bonos viros gratitudo ac beneuolẽtia,& huiuſmodi honoribus plures ad benè merendũ de nobis inuitẽtur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant,hortentúrque vt acceptis his honoribus certet nobiſcum beneficiis,& hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hedio & Ruffinus cap.18.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cæſare in Syriam reuerſus ante omnia diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit, & [b] obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit,tum minis agens tum conſiliis.Fore enim vt ſi Hyrcano contenti ſint Principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſque poſſeſſionibus: ſin

a Cæſar è Syria proficiſcitur.

b Antipater in Iudæa nouarum rerũ cupidos cõpeſcit.

nouas

nouas ſibi ſpes polliceantur, & lucra ex rebus urbatis capient, ſe quidem pro præſide habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæſarem acerbos hoſtes pro Principibus. Hos enim nequaquam latiuros mutari aliquid ex his quæ ipſi conſtituerint, atque his monitis ille regionem totam compoſuit. *An. mundi 3922. Ante Chri. nat. 42.*

Antipater ex filijs ſuis Herodi Galilæa, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen commiſit, & quod Sext. Cæſar Herodem magnum ac illuſtrem reddidit.

CAP. XVII.

CÆterùm [a] cùm Hyrcanum ſtupidum ac ſegnem animaduerteret, Phaſaelum è liberis ſuis natu maximum Hieroſolymis & circumuicinæ regioni ducē cōſtituit. Herodi ſecūdo Galilæam curandam commiſit, etiam tum admolū adoleſcenti, neo excedēti annum quintumdecimum, quod tamē illi nihil obfuit, ſed quia fuit generoſo ingenio præditus confeſtim occaſionem inuenit. quomodo poſſet virtutem ſuam oſtendere. Comprehenſum [b] enim Ezechiam primarium latronem, & cæterorum ducē Syriæ fines incurſare ac prædare ſolitum: affecit ſupplicio cum multis latrocinii ſociis: quod eius factū magnā ei apud Syros conciliauit gratiā, nihil magis cupientes quàm repugnari tantem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eū hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi ſecurè poſſeſſionibus. Quin [c] & Sex. Cæſari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæſaris & tū adminiſtranti Syriam. quapropter [d] etiā Phaſaelus excitatus eſt ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis ſtuduit

Alibi. c. 20.

a *Antipater Phaſaelo Hieroſolymorum, Herodi Galilæa regimen commiſit.*

b *Ezechiam primarium latronem cū ſociis Herodes ſupplicio affecit.*

c *Sex Cæſar adminiſtrator Syriæ.*

d *Phaſaelꝰ Reipublicæ formā*

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cũ magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam, quo factũ est, vt Antipater haud secus quàm si Rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, quasi non dedeceret dominum. Nec tamen rebus tam secundis more cæterorum hominũ depravatus est, quò minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterùm optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere crescere, tã fauore gentis, quàm Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam: Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiã facto videretur. Sed maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeunteſque Hyrcanum apertè iam incusabãt Antipatrum. Quousque tãdem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cũ filiis succinctos principatus, opibus tibi verò præterquam regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista ne scias, néve te securum putes, incolumitatis tuæ atque regni ista negligens: neque enim procuratores tuos aut prius agnouisti falli hac opinione? sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cũ plerisque aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis scelestum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicum. Iste verò hoc ausus est, priusquàm à te potestatem

a *Antipater etsi in magno honore habitus. Hyrcano tamen fidem seruat atque amicitiam.*

b *Antipater Hyrcani pecunia Romanos sibi deuinctos, Iudæos verò inimicos reddit.*

c *Antipatrũ & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant.*

m hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his au- *An. mundi*
tis motus est, accenderunt autem eius iram 3922.
atres etiam horum quos Herodes necauerat. *Ante Chri-*
m hæ per singulos dies in templo non desi- *stum natum*
bant precibus suis tum regem tum populum 42.
tundere, rogantes vt Herodes coram concef-
Iudicum facti sui rationem cogeretur redde-
. Permotus [a] igitur his hominem ad iudicium *a Herodes*
dicendam causam euocat. at ille præstò fuit *in ius voca-*
æmonitus tamen à patre, vt non priuati mo- *tus cum co-*
, sed cum comitatu ad se tuendum idoneo ve- *mitatu con-*
ret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmo- *parat.*
m existimabat sibi conducere, mediocrem
d tamen sufficientem sibi manum adiunxit
itinere, ne vel Hyrcanũ terreret si plures ad-
ceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij peri-
lũ. Quin [b] & Sex. Cæsar. præses Syriæ scripsit *b Sext. Cæ-*
l Hyrcanum vt eum absolueret, minis si con- *sar ad Hyr-*
à fecisset, additis. Quod quidem facile ab illo *canũ vt He*
ppetratum est, ne qua tristiore iudicum sentẽ *rod. eum ab-*
a ferretur, quandoquidẽ amabat eum non se- *soluens,*
is atque filiũ. Cúmque constitisset antè iudi- *scribit.*
um vnà cum suis, omnes sunt attoniti, nec
uisquam eorũ qui absentẽ accusauerant, ausus
t hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum *c Sameas è*
ius quispiã Sameas nomine, vir iustus, & ob *Iudicibus v-*
oc inuictus terroribus, assurgẽs sic exorsus est: *nus, Hyrca-*
quidem iudices, túque Rex, nec ipse vnquam *no reliquis-*
di quenquam qui ad causam apud nos dicẽ- *que Iudicib.*
m vocatus ad hunc modum comparuerit, nec *cadẽ ab He-*
s puto posse proferre huiusmodi quempiam: *rode immi-*
d quisquis hactenus apud hunc consessum iu- *nentem pra-*
candum se præbuit, humilis venit & habitu *dixit, cuius*
nentis periculum, ac oppressantis misericordiã, *rei veritatẽ*
ratus & promisso capillitio, at bonus iste He- *postea eum-*
des cædis reus, & tam grauis obnoxius crimi- *dem compro-*
, adstat his pupugit, & crine bello cõposi- *bauit.*

Ann. mundi 3922. *Ante Christum natum* 42.

to, cũ armatis ſtipatoribus: vt ſi capitalem iuxta leges ſententiam in eum tulerimus, nobis maiestatis ipſe euadat illata vi legibus. Verùm iſti non ſuccenſeo quòd maiorẽ incolumitatis ſuæ quàm legum rationem habeat, ſed vobis magis & Regi qui hãc ei conceſſiſtis licentiam. Scitote tamen potẽtem eſſe Deum, & quòd iſte quẽ nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipſum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos Iudices & Regẽ quoque ſuſtulit, excepto vno Samea, hunc [a] enim in honore habuit propter iuſtitiam, & quia poſt obſeſſa vrbe ab Herode ac Sofio, admittendi Herodẽ auctor fuit populo, negãs propter peccata eos poſſe dominationem illius effugere: ſicut ſuo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propẽſiores ad damnandum Herodem, rem in ſequẽtẽ diem diſtulit, & [b] clam eũ admonuit, vt fuga ſibi conſuleret, non enim eſſe remedium aliud. atque ita ille ſeceſſit Damaſcum, quaſi Regẽ fugiens: cúmque conueniſſet Sex. Cæſarem, & res ſuas in tuto collocaſſet, palã præ ſe tulit quòd nõ eſſet compariturus ſi denuò citaretur ad Iudices. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipſius pernicié hæc omnia tenderẽt: qui non ignorabat quidẽ eos vera monere, ſed nihil expedire poterat per ignauiam & amẽtiam. Cæterùm [c] cùm Sex. Cæſar accepta pecunia Herodem præfeciſſet Cœleſyriæ, vehemẽter timuit ne ille contra ſe duceret, nec eum ſua fefellit opinio. Iratus enim quòd iuſſus ſit cauſam dicere, ventebat cũ exercitu: ſed patris ac fratris occurſu & precib. cohibitus eſt quò minus inuaderet Hieroſolyma, placantium eum & rogantiũ, vt terruiſſe cõtentus, re ipſa læderet neminem, néve vlterius aduerſus

a *Sameam Herodes in honore habet.*

b *Herodes ab Hyrcano admonitus fuga ſibi cõſulit, & in iudicio amplius non comparet.* Aliàs cap. 22.

c *Sex. Cæſari Herodes pecuniã numerat, Cœleſyriæ præfectus Hieroſolyma inuadit, ſed Antigoni patrui & Phaſaelis fratris hortatu obſidionem ſoluit,*

aduersus autorē suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum nō tā meminisse quòd citatus sit, quàm quòd absolutus etiam, & gratiā habere quòd nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandū quoq; quàm periculosa sit belli alea, & quòd Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eò minus tum eā esse sperandam, quando non solùm contra Regē suū & alterum bellū moueat, verùm etiam benè meritum, ipse nulla affectus iniuria. nā si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes ratus sufficere sibi ad futuras spes quòd potentiam genti declarauerit. atque eorū in statu res fuerunt Iudaicæ. Cæterùm Cæsar Romā reuersus expeditionem parabat in Africā contra Scipionē & Catonē. tum [a] Hyrcanus per legatos eū rogauit, vt confirmaret cœptā societatē & amicitiā. Nunc [b] videtur mihi operæpretium percensere omnes honores gēti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tam ab Europæ quàm ab Asiæ Regibus obseruati fuerimus propter fidē ac fortitudinē. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarū vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nā hæc publicè dedicata sunt in vrbibus, atq; etiā in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis. Quin [c] & Iul. Cæsar apud Alexandriā attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum, apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris,

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Hyrcani ad Cæsarē legati.*

b *Iudæi à Rō. Asiæ & Europæ Regibus magnos honos habitos.*

c *Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione colūnæ æreæ, quòd Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeant asserat.*

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quæ ad Hyrcanum & noſtram gentem attinẽr, C. Iulius Cæſar Imp. & Pont. max. dictator iterum Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui & populo ſalutem. Si valetis benè eſt, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis veſtris monumentis reponatur. inſcriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Eſt autem hoc, Iulius Cæſar Imp. iterũ & Pont. Max. de conſilij ſententia decreui. Quoniam Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tã pace quàm bello bonã ac fidelem operam in noſtris negotiis præſtitit, ſicut ei multi imperatores atteſtati ſunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me miſſus virtute ceſſit nemini: has ob cauſas Hyrcanum filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum eſſe iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio. eſſeque ipſum & filios eius noſtros ſocios, & re in amicorum noſtrorum recipi numerum. Iura quaque omnia pontificalia habere ipſum & filios decerno. & ſi qua controuerſia exorta fuerit de Iudaica diſciplina, iudiciũ penes ipſum eſſe. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi, C. Cæſaris Conſulis, placita, cõceſſa, decreta, ſic habent: vt filij principatum gentis Iudæorum, & donata ſibi loca poſſideant: vt pontifex ipſe ac ethnarcha Iudæorũ iniuriam paſſis adſit: vtque Hyrcanum Alexãdri filium Iudæorum Pontificem mittantur legati acturi de ſocietate & amicitia, dedicatique æream tabulam hæc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Aſcalonem, in templis, inſcriptam Romanaque Græca literis, vt quæ hoc de-

a Senatuſcõſulta & decreta Iulij Cæſaris de honoribus, primilegijs, præeminentijs, libertatibus & immunitatib. Iudæorum.

cretum apud omnes omnium vrbium quæstores ac magistratus publicetur, quò pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hęc ad omnia loca mittantur, Ç. Cęsar, imperator, dictator, consul, honoris, virtutis, & benignitatis causa, concessit in commodum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiúsque filios Pontifices ac Sacerdotes esse Hierosolymorum totiúsque gentis, iure quo & maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt. C. Cęsar quintum Coss. decreuit, habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eũ Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham secundùm suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de reditibus eorum subducant, immunésq; sint ab angariis & vectigalibus. C. Cęsar imper. iterum, statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absque anno septimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo, neque fructus arborum colligunt, neq; seminant: vtq; in Sidone secũdo quoque anno tributum reddant quadam parte fatorum: & ad hęc Hyrcano eiúsq; filijs decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in finibus Iudęorum auxilia colligat: néve militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorũ vel quocunq; alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcunq; etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudęi, dum in populi Romani amicitiam reciperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filijs, tam ab eis qui [illegible] ges-

An. mundi 3922. *Ante Christum nat.* 42.

Ann. mundi 3922. *Ante Christum nat.* 42.

lium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua Modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticũ, in quo neque arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S.P.Q.R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederãt, placere senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. essèque ius Hyrcano eiúsque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtquè quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderũt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæique tam in prouinciis quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S.P.Q.R. Accesserunt me in Delo Iudæi & qui dã de coloniis Iudæorum, præsentibus etiam vestri legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo ve-

tatis

eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi ve- *An. mundi* 3912. *Ante Christum nat.* 42.
on placet talia decreta aduersus amicos no
& socios fieri, vetarique eos viuere, suis mo-
& conferre pecunias in epulas ac sacrificia.
doquidem nec Romæ hæc facere vetãtur,
C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in
sodalitia, hos solos neq. pecunias confer-
eque conuiuia parare vetuit. Ego quoque
alia sodalitia interdixerim, hos solos sino
patrios mores ac leges conuenire. Quã-
ter æquum est etiam vos, si quod decretũ
tis cõtra amicos nostros & socios, id abro-
propter eorum virtutem & erga nos be-
olentiam. Post [a] mortẽ autem Cæsaris Mar.
onius P. Dolabella Coss. aduocato senatu
troductis Hyrcani legatis, retulerit de eo-
postulatis, & amicitiam cum eis renouaue-
, & quicquid petierunt senatusconsulto eis
etum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyr-
o literis scripsit per vniuersam Asiã, & pri-
eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in
c modum. Dolabella [b] Imperator Ephesio-
magistratibus S.P. Q.R.S. Alexander filius
odori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnar-
Iudæorum mihi retulit de ciuib. suis quod
tare non possint, eo quòd neq. arma gestare
iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, ne-
victum more patrio possent sibi quærere.
imobrem ergo quoque quemadmodum alij
me imperatores immunes eos volo à mili-
permittóque vt patriis vtãtur moribus, cõ-
ientes sacrorum causa, sicut leges eorum
ulant, & conferentes in offerenda templo
ificia. volóq. vt hæc ipsa scribatis per vrbes
uinciæ singulas. Atque Dolabella Hyrcano
literas roganti gratificatus est, L. [c] autem
tulus Coss. pro sententia dixit; Iudæos ciues

a *Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in Senatum introducunt.*

b *Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit.*

c *L. Lentulus Consul pro Iudæis sententiam dixit.*

Ab mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Epheſi pro tribunali religionis ergo eſſe immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas octobreis. Multaitaque exſtant & alia huiuſmodi ſegatuſconſulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem noſtram aliáſque vrbes, & reſcripta de iure noſtro ad prouinciarũ præſides, de quib. præter hæc, quæ hoc loco inſeruimus, credere facile eſt his, qui noſtra ſcripta caadidè lecturi ſunt. Quando [a] enim tam manifeſta argumenta exibuimus noſtræ cum populo Romano amicitiæ, oſtẽſis æreis columnis & tabulis in Capitolio nũc vſque durantibus, duraturiſque in poſterum, omnia hic opponere ſuperuacaneum ac moleſtum duximus, exiſtimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata ſit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano interceſſit amicitia & ſocietas. Incidit autem eiſdẽ temporibus tumultus in Syria ex cauſa huiuſmodi. Cecilius [b] Baſſus vnus è Pompeianis per inſidias interfecto Sex. Cæſare ipſe occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum eſt circa Apamiam, Cæſarianis ducibus contra eum venientibus cum equeſtribus ac pedeſtribus copiis: ad quos & Antipater miſit auxilia cum filiis, memor beneficiorum acceptorum à Cæſare, ideóque repetendas pœnas ab eius interfectore iuſtũ exiſtimans. Id [c] bellum dum trahitur, Marcius venit Sexti ſucceſſor, & [d] interim Cæſar ab his qui cũ Caſſio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu ſuo tribus annis cũ dimidio, ſicut & ab aliis ſcriptoribus memoriæ proditum eſt.

a *Concluſio Ioſephi de Decretis.*

b *Cecilius Baſſus Sex. Cæſarem interficit.*

c *Marcus Sex. ſucceſſor in Syria.*

d *Cæſar à Caſſio & Bruto occiſus.*

Cæſar

sius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exegit.

Ann. mundi. 3913. Ante Chr. fum. 42.

CAP. XVIII.

ILlo deinde ciuili post cædē Cæsaris exorto, consularibus aliis aliò discurrentibus ad andos exercitus, Cassius [a] in Syriam venit, upatrius eū qui circa Apamiam erat, exerim: solutáque obsidione tam Marcum quàm Tum in suas partes pertraxit: obeundóq; ci ates comparabat arma & milites, tributa et n exigendo grauia, sed maximè Iudæam af- cit, plusquam septingentis argenti talentis peratis. Tum Antipater res vbique turbatas lens, partē eius pecuniæ duobus filiis exigenm committit, partem Malicho sibi parum a- cō partem quibusdam aliis: & [b] primus Hedet ex Galilæa quātum imperatum erat offens, maximam apud Cassium gratiā inīit. ptus enim illi videbatur consilium iam tū Roanorum alieno sumptu captare beneuolenam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ citates venumdabantur vnà cum suis habitoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Go- [illegible], Emaus, Lydda, Thamna. nam earum pleres Cassius hastæ subiecit, adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus erit, nisi Hyrcanus per Antipatrum cētum tamtis de suo missis furorē eius leniisset. At ille ost Cassij discessum maximè insidiatus est Anpatris, per huius mortem Hyrcani dominatio- i securitatē se paratum existimās, nec tamē laetur Antipatrum eius consilia. nā cū hoc sennisset vltra Iordanem profectus copias colligeat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum alichus vir callidus inficiabatur insidias, leratis apud Antipatrum de filiis, quod Phā-

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

a *Cassius in Syriam venit, & plusquam septingenta argenti talenta à Iudæis exigit.*

b *Herodes Cassium ex Galilæa pecunia sibi deuincit.*

c *Malichus Antipatro insidiatur, desierat & eidem reconciliatus.*

An. mundi 3925. Ante Christum nat. 41.

saelo Hierosolymorum præsidium tenéte, Herode verò habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit, & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

CAP. XIX.

a Cassium & Marcum Herodem Cœlesyriæ ducē faciunt.

SEd Antipater imprudens seruauit Malichū, vt se perderet. nam [a] Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus, & pedestribus copiis, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus [b] verò tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptóque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterùm postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentē insidiæ, indignantibus illis Malichus strenuè pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere: itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis consciũm: séque vertit ad excolendum monumẽtum quod patri struxerat.

b Malichus Antipatrũ veneno necari procurat.

at. Interim Herodes veniés Samariam, eám- *An. mundi*
: nimis afflictam offendens, refouere eam *3923.*
pit, & iura reddendo controuersus ciuium *Ante Chri-*
imere. non multò autem pòst instante Hie- *stum nat.*
olymis festo, & ipse venit in vrbem cum mi- *41.*
bus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit
eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus
it, prætexens nefas esse sanctis populi cere-
niis profanam turbam superinducere. at He-
les contempta obnunciatione noctu vrbem
ressus est, & Malichum vehementer perter-
t. at ille solitarum artium non immemor
am lachrymabundus conquerebatur de An-
atri tãquam amici interitu, & clam verò pa-
at sibi satellitium. quare visum est Herodis
icis simulationem hanc non coarguere, sed
andam suspicionem vicissim comiter tracta-
Malichum.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

CAP. XX.

ATtámen Cassio de patris obitu significauit
per literas: & ille qui non ignorabat mores
alichi, rescripsit vt vlciscereturparẽtis iniu-
:clam etiã mandauit tribunis apud Tyrum a-
ntibus, vt adessent Herodis iustis conatibus.
imque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum
r facerent afferentes coronas & pecuniam,
:rodes expectabat daturum esse illic pœnas
alichum, at ille circa Tyrum Phœnices suspi-
ne cõcepta, maiora moliri cogitauit, & quia
us eius obsides in ea vrbe seruabatur, decre-
: eam ingredi, & furtim illum in Iudæam ab-
cere: & occupato contra Antonium Cassio,
te ad defectionem concitata, sibiipsi princi-
tum eius acquirere. Sed consiliis eius fortu-

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

na aspirare noluit: & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandã cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere, illi verò egressi, & nacti eam propè vrbem in littore confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit, tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malũ enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profectõ è Syria, apud Iudæã tumultus exoritur. Felix[a] enim reiectus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactũ abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quòd post accepta à se multa beneficia inimicis suis fauorem impenderet. nã frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longè munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

a *Felix Hierosolymis Phasaelum aggreditur, à quo tamen superatur.*

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum regnum paternum regnumq; repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

CAP. XXI.

b *Antigonũ Aristobuli filium Ptolemaus Mẽnæus adoptat.*

ARistobuli[b] autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pectantis Fabiõ exercitũ cõpara-

grauerat. Ptolemæus Mennæus, adoptat prop-
ter affinitatem. hunc etiam Marion adiuua-
bat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidē adeptus,
per Syriam quoq; tyrannidem exercens, dispo-
nitis in ea præsidiis, atq; etiam in Galilæa con-
terminia occupatis tribus arcibus. Sed has omnes
Herodes illò profectus recepit, & præsidiarios
Tyrios clementer dimisit, donatis ex his non-
nullis propter beneuolentiam qua ciuitatem
eorum prosequebatur. His peractis occurrit An-
tigono, eúmq; [a] prælio superat, & vix extremos
Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamob-
rem reuertentem Hierosolyma coronis tam
Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam [b] enim
gener per sponsionē ascitus erat in Hyrcani fa-
miliam, quò libentius eius tutelam suscepit: du-
turus Alexandri Aristobulo geniti filiā, Hyr-
cani verò ex filia neptem, ex qua postea pater
factus est filiorum trium & duarum filiarum.
Duxerat [c] autem etiam antè vxorem è suis po-
pularibus Dorem nomine, ex qua suscepit An-
tipatrum filiorum natu maximum.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

a *Herodes Antigonum ex Iudea expellit.*

b *Herodes Mariamnem ex filia neptem ducit.*

c *Doris, Herodis vxor.*

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quæ falsum esse, vt illa accusatores eius non admiserit.

CAP. XXII.

Interū Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes audiuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phasaelum & Herodem accusaturi. quòd specie solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset penes hos fratres,

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id [a] enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso [b] autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret, & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorum [c] postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simulque ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis benè est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & nouâ hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos prosequaris beneuolentia. quare cognitam non tam ex verbis quàm operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non comprecati non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec sacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iusiurandum præstitum seruantes: nos non tam priuatum nostrum negotium agentes, quàm suscepta defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus solùpsè auersatus videtur, & inuitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, remouantes in eis locis pi-

a Pecunia corrupius Iudex.

b Hyrcani & Iudæorum legatio. Antonio coronam auream afferens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat.

c Antonius Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit.

cam gigantum audaciam, & agitatam furori- *An. mundi 3914. Ante Christum nat. 40.*
ous maleficentiam quam circa Philippos exer-
uerunt, occupatis opportunis locis & vsque
id mare montium vallo permunitis, vt per v-
nicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eo-
rum iniusta molimina damnantibus vicimus.
& Brutus compulsus intra mœnia Philippen-
sium, obsessusque à nobis, addidit se Cassio so-
cium exitij. qui postquam meritas pœnas dede-
runt, pace nos in posterum fruituros spera-
mus, & Asiam conquieturam à bellorum tu-
multibus. Iam enim nostra opera vniuersum
Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se
incipit. Cùm igitur etiam de te cum tua gente
augendo ornandóque cogitem, curæ mihi erit,
quicquid in rem vestram fuerit, edictum etiam
oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel
serui sub hasta à C. Cassio Cassianísve venunda-
ti sunt, liberè dimittantur. Volóque vt quæ
mea & Dolobellæ benignitate vobis concessa
sunt, ea perpetuò rata sint. Tyrios quoque iu-
beo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quic-
quid de Iudæorum finibus occupant, id to-
tum restituant. Coronam autem quam misisti
accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum ma-
gistratibus S.P.Q.S. Renunciatum est mihi E-
pheſi ab Hyrcani Pontificis ac ethnarchæ le-
gatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse,
idque factum quo tempore nostri aduersarij te-
nuerunt eam prouinciam. Quoniam [a] igitur
pro imperio bello suscepto, iustitiæ pietatique
prospicientes vindicauimus in ingratos ac per-
fidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris
sociis: & quicquid ab aduersariis nostris accep-
istis, habere vos non permittimus, sed iubemus
vos prioribus dominis reddere. nemo enim
eorum neque prouinciam à Senatu accepit ne-

[a] *M. Antonius Tyriorum Magistratib. scribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatem adeptam restituerent iubet, salua tamen salutandis.*

An. mundi 3924. *Ante Christum natum* 40.

que exercitum, sed quæ per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socij nostri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante retineant: vósque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: néve vllam vim interponatis, quominus ad pristinos dominos redeant. quòd si aliquid iuris in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris petæquè integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. S. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma. insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atque edictis quæ ille perpetrauit corriginus, vt ablata restituantur nostris sociis. & siue corpora Iudæorum, siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hęc ad pristinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ cõuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visúmque est hoc loco etiam hæc inserere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius

Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

CAP. XXIII.

POst[a] hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiã, amoribus suis eum implicuit: quo tempore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt [b]accusarent Herodem vnà cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius verò audita vtraque parte apud Daphnen, scisscitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cùm respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iã antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cũ Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos [c]ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi interessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed[d] rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes verò ante vrbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos, vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent. quod illi contemnserunt. mox q; erumpentes in eos

Hedio & Ruffinus cap. 21.

a *Cleopatra in Ciliciam ad Antoniũ venit.*

b *Herodes à centum Iudæis apud Antoniũ accusatus.*

c *Antonius Phasaelum & Herodẽ Tetrarchas constituit.*

d *Mille Iudæi Herodẽ accusaturi Tyrum conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur.*

An. mundi 3975. Ante Christum nat. 39.

Iudęi tum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo vero clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

CAP. XXIIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

DEinde [a] mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturũ se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vnà cum suis interficerent. quæ tamen non dedit. sed Parthi nihilominus assertuti regnum Antigono, duxerunt *versus* Iudęam exercitum. Pacorus [b] per maritima, satrapa per mediterranea, Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij & Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus [c] autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, Ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymæ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruaserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam, mòxque ferentibus

a *Antigonus Parthu, si Hircanę in illum regnum trãsferrent pecuniam pollicetur.*

b *Pacorus equites Antigono in Iudæam mittit.*

c *Iudęi Carmelum mõtem incolentes, Antigono sese adiungunt.*

rebibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eóque in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes, vt eis essent præsidio, in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cúmque quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes exspectabant euenturas è tota regione turbas ad a Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illexit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium, qui & templum & vrbẽ occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes b verò cũ suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbẽ, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, prætextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens, quin c postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnẽ, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortantéq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducẽtis equitibus, ac de-

An. mundi 3925. Ante Christum nat. 29.

a *Pentecosten.*

b *Herodes cum hostib. pugnat in suburbio.*

c *Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet.*

Anno mūdi 3925. Ante Christum nat. 39.

liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilęam ventum est, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzaphares primùm alacriter eos excipit donátque muneribus: deinde [a] struere insidias incipit. Phasaelus verò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerūt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias & clam adhiberi custodiam. Et certè cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille præsentiens effugeret. id quod verum esse mox apparuit, conspectis custodibus, quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, vt nihil amplius expectans consesso equo se inde proriperet, præcipuè Ofilius, qui id secretum cognouerat è Saramalla Syrorū tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nā non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures accepturū à se quàm ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus: mòxque ad Pacorum abiit.

a *Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt.*

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.

CAP. XXV.

b *Hyrcanus & Phasaelus à Parthis capti.*

QVo [b] profecto statim Partherum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phasaelo, malum

multum detestanti eorum periurium, ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productũ extra muros comprehenderet. Phasaelus verò miserat nuncios, qui indicarét Parthorũ perfidiã, quos quoniã hostes intercepérãt, Herodes re cognita Pacorũ adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos, qui cùm scirent omnia dolosè dissimulabant: debántq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersariis: sed aduentare significaturos quàm benè Phasaelo successerit. id Herodes nõ credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius suspicionem angebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet aliis contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim [a] dum Parthi quid faciendum sit consultant, quòd nõ placeret apertè tantum virum aggredi, & rem in sequentẽ diẽ differũt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubiis. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumẽta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matréq; sponsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitióq; ac reliqua turba cum tũ properabat versus Idumæam inscijs hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui nõ tali rerũ facie commotus fuisset ad misericordiam, fœminis infantulos suos trahẽtibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Ve-

An. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

a Parthi Herodẽ quoq. comprehendere cogitãt, ipse verò cognita ipsorum mẽte ibus effugit.

An. mundi 3965. ante Christum nat. 39.

rùm * Herodes obdurato contra fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundem singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent, hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita: quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. Interim [b] minimũ abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens: iámque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum ab eo prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret neque enim esse viri fortis, se vno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto faciunore, refora matre, & pro tempore adhibitis remediis pergebat institutum cursum, petens castellum Massadam quàm maximis compendiis, in [c] quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in pugnam pertraxerunt, quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiã oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea verò quàm ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm tantam turbam secum traherent, etiam absque milite cõductitio. Massada verò, ad quod castellũ decretum erat confugere, tantam multitudinem non capere. Maiorem igitus partem dimisso numero

a *Herodes suos in fuga consolatur.*

b *Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso sibi ipsi vitæ manum inferre cogitat.*

c *Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.*

mero ſupra nouẽ millia, iuſſis aliis aliàs per umæam ſalutem ſibi quærere, additóque via- o: expeditioribus autẽ quibuſq; & ſuis intis neceſſitudinibus aſſumptis in caſtellum ineſſus eſt, depoſitíſque ibi cum ſuo comitatu ulieribus, quorum omnium numerus ad oingentos pertingebat. quòd ibi & frumentum aqua & reliqua omnia neceſſaria ſuppeteret, ſe properauit ad petrã Arabiæ. Cæterùm vbi ies illuxit, reliqua quidẽ omnia Hieroſolymiorũ bona direpta ſunt per Parthos vnà cum ſa regia, ſola Hyrcani pecunia circiter trecẽ talenta, intacta remanſit. Herodis etiã faculũ magna pars euaſit, præſertim quas ille maè prouidens in Idumæam deportandas curarat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, ereſſi agrũ quoq; latè populati ſunt, & Mariſam rbem opulentã euerterunt. atq; ita Antigonus n Iudæã à Rege Parthorũ reductus, Hyrcanum k Phaſaelũ vinctos accepit. Vehementer autẽ ri ſtatus eſt quòd mulieres effugiſſent, quas Parhis tradere conſtituerat, & vnà cũ pecunia daurum ſe promiſerat. Veritus [b] deinde ne popui fauore Hyrcanus in regnum reſtitueretur, qui à Parthis aſſeruabatur, amputauit ei auriculas, oc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendũ Pontificatum eſſet idoneus, quando lex uiſc honorem nõ concedit niſi ei qui integro it corpore. Sed maximè miranda eſt [c] Phaſaeli generoſitas, qui vbi ſe neci deſtinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miſerabile ac turpe ducens inimici a beneficio cadere, cum manus ſibi inferre nõ poſſet propter vincula, alliſo ad ſaxum capite vitam abrupit, quod illi tũ in tali neceſſitate cõſtituto, virtum eſt honeſtiſſimum, adempta inimico poteſtate ſeuiendi in ſe pro libidine. Pertus autem quòd

An. mundi 3925. Ante Chriſtum nat. 39.

a *Parthi Hieroſolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam vrbem euertunt.*

b *Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hyrcano, ne in regnũ reſtitueretur auriculas amputat.*

c *Phaſaelus alliſo ad ſaxum capite vitam abrumpit.*

An. mundi 3915. *Ante Christum nat.* 39.

sauciato vehementer capite, Antigonus submissis Medicis, pro [a] remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animã, audito ex quadã muliercula quòd Herodes frater hostẽ euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem suæ necis post se relinquẽs, qui posset ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantiũ magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas: ad [b] Arabum enim Regem Malchũ, multis suis beneficiis iam antè obligatũ proficiscitur, cum maximè opus haberet, mutuã operam postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nõdũ enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quamprimùm ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere, qua de causa etiã Phasaeli filium septennẽ secũ ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prętexebat autẽ *hoc suarũ* optimatũ suorum ne debitam pecuniã redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquã, sed vt colloqueretur cum Rege de rebus necessariis. deinde [c] cùm cõsultius videretur discedere, valdè molestè abiit Ægyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi nullos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum veniisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitẽtia motus & cursum insecutus Herodẽ, nihil profecit, iam enim ille procul aberat versus Pelusium properans. quò postquam peruenit, nõ recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus

a *Phasaelo Antigonus pro remedio venenum misit.*

b *Herodes ad Malchũ Arabũ Regem pecuniã accepturus proficiscitur.*

c *Herodes regno excedere iussus, in Ægyptũ abit, dehinc in mari diu iactatus tẽdem Romã peruenit, vbi Antonio quæ ipsi eo tigerant, renunciat.*

ratus eius loci conuenit, à quibus ob priſtinæ rtunæ reuerentiam honorificè in eam vrbem ductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen ficere non potuit ne Romam properaret, li- t hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde rſus Pamphyliam, & cum graui tempeſtate flictatus, ægrè in Rhodum euaſit, iactura etiã cinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohor- ei præſtò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et n inueniſſet eam ciuitatem grauiter afflictã lo quod contra Caſſium geſtum eſt, ne præ- ti quidem inopia cohiberi potuit, quò mi- vel ſupra vires eam refoueret: inſtructáque emi & cum amicis conſcenſa, in Italiã Brũ- ium appulit. Inde Romam profectus, ante- es Antonio denarrauit ea quæ ſibi in Iudæa tigerant: & quòd frater Phaſaelus à Parthis tus occiſus ſit, & Hyrcanus apud eoſdem ca- us detineatur, quódque Antigonum Regem ſtituiſſent, pollicitum eis mille talenta, & gentas mulieres, quas ex ipſius familia ſeli- deſtinauerat, & quòd eas noctu abſpor- t non ſine labore, & ægrè manus hoſtium iſſet, & poſt hæc omnia familiam in extre- ericulo relictam oppugnari, ipſo per me- tempeſtates contemptis omnibus difficul- us properante ad vnicum ſubſidium quod o haberet repoſitum.

Anno mundi 3925. Ante Chriſtum nat. 39.

Hedio & Ruffinus cap. 23. al. 25.

Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.

CAP. XXVI.

Itonium [a] verò mutatæ Herodis fortunæ ommiſeratio ſubiit, reputantem quod etiã ꝛ faſtigio deuoluantur homines, non me- ter mouente eum cùm paterni hoſpitij gia, tum pecunia quam Herodes polli-

a *Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio proſequitur.*

Anno mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

cebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ cõsecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiũ Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar [a] quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratã, & hospitij ius ac reliquam beneuolẽtiã, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuẽdam & conatus promouẽdos erat paratissimus, conuocatóq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simúlque accusarunt & hostem declarauerunt Antigonum, nõ solũ ob vetera crimina, verùm etiam quòd cõemptis Romanis à Parthis accepisset imperiũ, quibus rebus cum senatus esset offensus, tũ Antonius [b] eũ docuit quòd etiã ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragiis approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spem regnũ ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi cõcessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & [c] ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat. Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiã quia intra septem dies insperata felicitate ornatũ dimisit ex Italia: Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar mediũ habẽtes [d] Herodem exiuerunt, consulibus cæteriſq; magistratibus deducentibus, ascenderúntq; [d] in Capitolium, sacra ibi facturi & senatus cõsulta deposituri: & nouus Rex primo regni sui die cõui-

[a] *Cæsar Augustus Herodis studiosus.*

[b] *Herodes Romæ in senatum introm issus Rex declaratur.*

[c] *Herodes Alexandro coniugũ suæ fratri regnũ petiturus ipsemet ei ponitur.*

[d] *Antonius & Cæsar cũ Herode in Capitolium ascendunt.*

uio

lo exceptus est ab Antonio, atq; hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIII. Olympiade, C. Domitio Calvino iterũ, C. Asinio Polione Coss. Tertio autem eius absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cæteto cõmeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Iosephus frater eum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Phaleum iam pœnitere, quòd parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, nõ amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati vagos aditus excurrebant, & conserentes manus cũ Antigonianis, modò apertè, modò clam multos trucidabant. Interea b Ventidius Romanorum dux missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxiliũ: sed tempera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Dositis igitur castris prope Hierosolyma, facis magnam pecuniæ vim exegit ab eo. quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit eundem & ipsum placandum habuit Antigonum, ne quid interim molestus esset, dum Parthi vti ipse sperabat, succurrerent.

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

a *Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.*

b *Ventidius prætextu quasi Iosepho laturus auxilia, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono Iudæam venit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 24. al. 26.

Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antigonum.

CAP. XXVII.

c *Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonum copias ducit.*

INterim Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tũ ex proximis tũ ex suæ gentis militibus, properauit per Galilæam contra Antigonum, adiutus à

An. mundi 3916. Ante Christum nat. 38.

Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidium tum fortè destinabatur componẽdis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo verò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlcerius procedentis copiæ augebantur in dies, & totam Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupare ab hoste opus erat primũ capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petimus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cùm Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonẽ ęgrè repugnantem seruauit. Capta [a] deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex [b] indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficijs: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iã rege conceperant. Angebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamẽ nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam [c] Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequentibus Silonis militib. & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cũmq; ad occidẽtalẽ vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant, custodes sagittis suum impetebãt & missilibus, deinde quibusdam esterunatim excurrentibus, & stationes hostium infestan-

a *Herodes Ioppen oppugnat & capit.*

b *Multi Herodi se adiungunt.*

c *Herodes Ressa capto & è Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.*

bus, Herodes [a] caduceatorem clarigare iussit rca mœnia, se bono publico venisse, & ad sa- tem vrbis, ne apertorum quidem inimicorũ ealiaturum iniurias, sed etiam inimicissimo- im in se peccata obliuioni traditurũ. ad [b] hæc ntigonus ita respondebat, verso sermone ad lonem ac Rom. milites, iniquum eos facere ai Herodi regnum attruant, homini priuato Iudæo, hoc est, semijudæo, cum id more gẽ- debeatur successioni generis: nam si offensi, iòd ipse à Parthis regnum accepisset, ideò ve- nt hoc auferre, nõ deesse multos ex regio ge- ere, qui legitimè possint id accipere, nihil de op. Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper, ios iniquum sit priuari debitis honoribus. ad unc modum ambobus inter se contendenti- us, & vsque cõuicia prorumpentibus, Antigo- us [c] permisit suis vt arcerent hostes à mœnib. si cum strenuè iacularentur è turribus, facilè os fugauerunt. Tum [d] verò Silonem largitione rruptum esse patuit. subornatis enim aliquot ilitibus è suis familiaribus: qui clamoribus rgiores commeatus & pecuniam in alimen- flagitarent, abducíque se in hyberna ad cõ- odiora loca postularent, vastis circa vrbem o- nibus, quòd Antigoniani amoliti essent vitæ ceſſaria: turbari cœpit exercitus & parare abi m. contra [e] Herodes rogabat Silonis tam du- s quàm milites ne se dẽsererent, missum tum Cæsare & Antonio, tum à Senatu reliquo, sibi ri futurum ne quid exercitus desideret, at- ue etiam vt abundè adsint quæcunque requi- rent. post quas preces continuò dimissis suis r agros, nullam Siloni dicendi ansam reli- iam fecit: maior enim quàm quisquam spera- t rerum necessariarum allata est copia: fami- tibus etiam suis apud Samariam agentibus

An. mundi 3916. Ante Christum nat. 38.

a Herodes circa Hierosolymorum mœnia, se bono publico & ad salutẽ vrbis venisse, clarigare iubet.

b Antigonum Herodi, quod non ex stirpe Regia progenatus, sed semi-Iudæus sit, exprobrat.

c Herodis copiis hostes à mœnibus arcent.

d Silo quondam qui Hierosolymis discedẽti ansam auferẽti subornat.

e Herodes cibaria exercitui promittit.

An. mundi 3927. Ante Christum nat. 37.

imperault, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem cõportarent, & vt in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuò dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperẽt, qui sicut iussi sunt cõparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessísque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis x. cohortibus, quarum v. è Romanis totidem è Iudæis constabãt, adiunctísque mixti generis cõductitiis & equitatu modico, Hierichuntẽ petiit: offendénsque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familiis, hos quidem captos dimisit. Romani verò inuadentes vrbẽ diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus pretiosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & [a] Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæã, & Samariam, Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddã acciperet, captans Antonij gratiã, atque ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantisper vacãtes. Herodi verò otiari non libuit. sed misso in Idumæam Iosepho fratre cũ M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & depósita ibi matre cognatisq; aliis quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnatusq; quædã loca ab Antigono ìnsessa præsidiis, cúmque Sephorim oppido ningẽte peruenisset. Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Inde [b] incursationes quosdã spelũcarũ recessus habitantes equitũ alam immisit, cũ peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis.

a *Romanum exercitum hybernatum dimittit.*

b *Latrones.*

ıaleficiis, aberant autem non longè à vico qui ırbela dicitur. quadrageſimo deinde die ipſe enit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laboari cœptum eſt, donec ipſe armatorum manu tipatus ſuccurrit, & hoſtes iam vincentes cogit terga vertere, ſuos verò fugientes gradum iſtere. nec [a] hoc contentus profligatos & pauantes vſque Iordanem perſecutus eſt. atque ita rniuerſam Galilæam in partes ſuas traduxit, ıræter eos qui erāt in ſpeluncarum receptaculis, numeratiſque viritim 150. drachmis, & proportione centurionibus, ſuos in hyberna dimiſit. Interea Silo ad eum venit cū ſuis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo nolente eos poſt vnum menſem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat, qui iuberent eos ſublatis omnibus rebus ad victum neceſſariis in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Phæroræ fratrum minimo commeatuum curam commiſit, iuſſo inſtaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam neceſſariarum rerum abundātiam præbuit, & caſtellum illud prius deſertum denuò condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In [c] Syria verò Ventidius Silonem accerſens contra Parthos, iuſſit primùm Herodi nouare operā, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At [d] ille Silone ad eum miſſo, ipſe cōtrà latrones in ſpeluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis montibus, anguſtis tramitibus acceſſibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cū totis habitabant familiis. Rex [e] autem arcas in hunc vſum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis, eo quòd

An. mundi 3927. Ante Chriſtum nat. 37.

a *Herodes in Galilæa eum hoſtibus pugnat, eos vincit, ac vniuerſam Galilæā in ſuas partes traducit.*

b *Antigonus Romanum exercitū alere recuſat.*

c *Ventidius Silonem cōtra Parthos accerſit.* Hedio & Ruffinus Cap. 25.

d *Herodes cōtra latrones in ſpeluncis degētes militem ducit.*

e *Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinem: & in speluncis non deerant victui necessaria. vt verò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi: quidam Sentarus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatus falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demùm in arcam se recepit. cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniès, multique, Rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerũt. Sequenti vero luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex aris exeũdo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehensus intus cum vxore ac septem filiis, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret, stans ante ostiũ primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem victimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremò seipsum superiecit, mortem seruituti præferens. primò tamen in obscuritatem Herodis multa fecit conuicia, licet Rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolemæo præposito ei regioni

a *Senex quidam vxorẽ suam cum septẽ liberis iugulat, postremò seipsum quoque præcipitat.*

Ann. mundi 3927. Ante Chri. ner. 37.

a Herodes cum Antigono rē decernere in Samariam proficiscitur.

b Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit.

c Ventidius cæso in pugna Pacaro Parthos profligat.

d Macharas multos Iudæos interficit.

e Herodes Antonium adire Macharam accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem adducit.

n Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cū Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non benè cessit: nam inuasus ab his qui & antè Galilæā turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia. totum eum tractum rapinis infestantes, & excursionibus. Herodes b autem reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atque ita sublatis rerū nouarū autoribus ciuitates centum talentis mulctauit. Interea c cæso in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Macharam cum duabus legionibus & mille equitibus. Iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed perfunditores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. ille tum demum Herodem benè monuisse, & se obtemperantem errasse intelligens, in Emauntem vrbē se recepit, & d in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam e decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis si bi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonū. Machæra verò cōsecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellū contra Antigonum. Itaque reconciliatus Macharæ multū roganti, re-

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

licto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei nè rem totam in discrimen adduceret, néve cum Machæra contenderet Ipse verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, nō audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus. bono animo esse iussit ducem se præbuit. statione autē altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cúmque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingentis equitibus qui cùm primos sibi occurrentes in fugā vertissent, Rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostē repulit, & excitatis suorum animis pugnā redintegrauit, reuertē tibus qui paulò antè fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ nō pauca gerebant sarcinas, simúlq. mancipiis, cœptū iter prosecutus est. Et cùm plures alij in propinquo cāpi saltu insidiantes in illos coorirentur, hos quoque cum valida suorum manu aggressus in fugā compulit: multisque ex eorū numero cæsis securū sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eū & protectorem suū appellabant. Postquā [b] autē propè Samosatā ventum est exercitum instructū & ornatū ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter abducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmque gaudijs eius aduentu, &

a Herodes ad Antonū Samosatam oppugnantē properat, & itinere multos barbaros trucidat.

b Herodes ab Antonio & exercitu honorificè excipitur.

ognitis quę obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiter, n summóque honore habuit, vt Regem recens se declaratum. Antiocho [a] autem paulò post d castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatóque ei Herodis negotio, n Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas egiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse um reliquo exercitu sequebatur. Interim [b] abente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc nodo. Immemor mandatorum fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinque cohortibus versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, n montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodũ ei militaris peritis, quòd pleriq; è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorũ difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum. quo [c] facto Galilæi à suis præfectis deficiẽtes, factionẽ Herodis in locũ demerẽdam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra [d] autem Gittham castellum muniebat. Regi [e] verò apud Daphnem Antiochiæ suburbiũ fratris casus renunciatus est, iam ante ale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscurè de fratris morte prænonitus fuerat. Acceleratoigitur itinere postquam ad Libanum mõtem peruenit, assumptis cingentis eius loci hominibus, ducens etiam nam Romanam legionem, Ptolemaidẽ petiit: nde [f] noctu profectus, cum exercitu, per Galilæam progrediebatur, cui occurrentes ho-

An. mundi 3928. *Ante Christum nat.* 36.

a *Sosio Antiochus Prouinciam cum exercitu tradit, ipseq. in Ægyptum proficiscitur.*

b *Iosephus Herodis frater ab Antigono occisus.*

c *Galilæi ab Herode deficiunt.*

d *Gittham Macharæ munit.*

e *Herodes Daphnen Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur.*

f *Herodes cũ Galilæis pugnat, eósq; uicto exercitu castellum compellit.*

An. mundi 3928. Ante Christum nat. 36.

stes, populio victi compulsi sunt in castellis. vnde exiuerant pridie, quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellũ tenebant territi nocte id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem volens vlcisci fratris interitum, quò postquam venit honoratissimum quemq; adhibuit ad conuiuiũ: peractáq; cœna dimissis conuiuis, recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res regis à Deo nõ negligi. Triclinium[a] enim illud in quo cœnatũ fuerat, iã vacuũ sine cuiusquam noxa concidit, quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculosè seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti verò die cùm hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorúmque velites procursando iaculis & saxis feriebant regios: adeò [b] vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò [c] Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copiis, vt foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Machæræ se opposuit. Herodes verò occupatis quinq; oppidis, præsidiariorum circiter 1000. in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine, & cõfluentibus ad se multis Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem præ audacia venire ad pugnam collatis cum eo signis vicit egregiè, & accensus vlciscendi fratris cupidine, sæuiendo [d] instabat in vicum fugientibus. Repletis[d] autem ædibus milite, & quibusdã in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cõstipata militibus, hos igitur saxis superne

a *Triclinium in quo Herodes cum conuiuis cœnatus fuerat, vacuum sine cuiusq. noxa concidit.*

b *Herodes ab hostibus vulneratur.*

c *Antigonus Pappum ducem Samariæ mittit.*

d *Pugna in ædibus.*

pernè impetétes aceruatim cõficiebãtque fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maximè fregit hostiũ audaciã, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repentè validatempestas interuenisset, Regij victores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iã enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi [a] maximum discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cùm enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostiũ armati, quos metus eò compulerat, dúmq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti vt illæso Rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti verò [b] die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuiit, moto [c] inde exercitu venit Hierosolyma, & castra propè vrbem metatus est, anno tertio postquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia parabat mœnia, ante tẽplũ fixit tẽtoria, volens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi, & tribus aggeribus ei loca circũdatis, turres erexit adiutus operariorũ multitudine: & cæsa circũquaq; materie, præpositisque huic operi viris idoneis, durante [d] etiam cum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

An. mundi 3929. Ante Christum natum 36.

a *Herodes in cubiculo solus multis armatis latentibus illæsus euadit.*

b *Herodes Pappi caput Pheroræ fratri mittit.*

c *Herodes Hierosolyma oppugnat.*

d *Herodes ducturus Alexandri filiã Samariam profectus est.*

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

An. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

CAP. XXVIII.

PEractis[a] verò nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmisísq; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tã pedites quàm equites. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrẽ accessionem adducens. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorũ mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium & Herodes pro seipso bellũ gerens, vt deiecto Antigono hoste popul. Ro. ipse pro eo ex senatusconsulto regnũ acciperet. Intus autẽ certatim resistebãt Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactãtes, & fausta populo ominantes, non deserturũ Deũ suos in periculo: direptísque extra vrbẽ tam hominũ quàm equorum alimentis, per clanculariа etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui[b] rei Herodes ita prospexit, vt cõtra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abũdarent in exercitu. adhæc operum frequentia facilè absoluti sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam multum quatiebant, & nihil inuentatũ relinquebant. at[c] obsessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes, variis artibus. excurrẽtes enim crebro, modò inceptа, modò iam perfecta opera incendebant, & conferentes pugnã cum Romanis nihilo eras

[a] *Sosium & Herodes ingentes copias, contra Hierosolyma ducunt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Aliàs 27.

[b] *Herodes annonæ prospicit.*

[c] *Iudæi obsessi intrepidè repugnãt*

o erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum pro diſſecto machinis muro intus recentem exſtruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquã ſub terra manus conſererent. vtentéſque deſperatione pro fortitudine ad extremũ perdurabant, idq. obſeſſi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia, nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem [a] euaſerunt in mœnia primùm lectiſſimi viginti milites, deinde Soſij centurio. captus eſt enim primus murus die quadrageſima, ſecũdus verò quinta decima: & quædam porticus circa templum exuſtæ ſunt, quas Herodes Antigonũ incendiſſe calumniabatur, *volens in eum concitare* inuidiã populi. Capta [b] verò exteriore tẽpliparte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & ſuperiorem vrbem refugerunt: *timentéſque* ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum ſinerentur introducere. Rex verò annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatione ceſſuros. Vt verò ſpem ſuam fruſtratã vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus [c] vrbem expugnauit: nóxque omnia repleta ſunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduerſam factionem exſtirpare funditus: erátq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuẽte ſupplices. nõ ætati vlli parcebatur, nõ ſexui, ne imbelli quidem & quamuis obſtãte Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manib. ſed veluti furore percíti ſauiebãt illo ætatis diſcrimine. Antigonus [d] quoque neq. veteris neq. recentis ſuæ fortunæ ratione habita deſcendit è turri, ſeſeque ad ge-

Ann. mundi 3929. Ante Chriſtum nat. 35.

a *Templi pars exterior & ima vrbs capta.*

b *Iudæi ad interiora templi, & ſuperiorem vrbem refugiunt.*

c *Hieroſolyma expugnata.*

d *Antigonus Soſio ſe dedit.*

Ann. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

nua procidit, & ille nihil miseratus mutatam eius fortunã, insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterùm [a] Herodes deuictis hostibus, non minus negocij habuit in compescẽdis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas nõ est, veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, solitudinis ne se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguũmque dicens sibi videri tantæ ciuiũ cædis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo [b] verò referente pro expugnatione vrbis direptionem meritò permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio verò etiá regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederẽt. Ea [c] clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solemne fit ieiuniũ, tanquã recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Põpeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonũ vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem ritus ne asseruatus Antigonus, & Romam productus ab Antonio, apud Senatũ iure sec-

a *Herodes in compescẽdis alienigenarum auxiliis multum negocij habet.*

b *Direptio vrbis impedita.*

c *Quando Hierosolymæ expugnatæ.*

nderet, docens se regio natum sanguine. Hedem verò plebeium, & quòd si ipse propter fensũ Roma. popu. indignus esset qui regnet, rtè filiis eius insontibus regnum debeatur: ec a inquam timens multis pecuniis induxit ntonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tũ :mum Herodes metu liberatus est. atque Assaonæi principatus desiit post annum centesium vigesimum sextum: quæ domus illustris it & celebrata propter continuatum ea gẽ honorem Sacerdotij, facinoráque maiorum gregia: quibus propugnauerunt Iudæorum :mpublicam. Verùm hæc familia inteſtinis seitionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subieto Regibus. Atque b hunc Assamonæorum eitum à maioribus traditum accepimus.

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

a *Herodes multis pecuniis Antoninum vt Antigonum tolleret, induxit.*

b *Assamonæi Principes, & Pontifices fuere.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XV.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Expugnatio à Pompeio & Herode Hierosolymæ. Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius coetu interimit.*

II. *Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis huius partem rerum ab Antonio impetrauit.*

An. mundi 3930. Ante Chri. nat. 34.

V. Cleopatræ Reginæ in Iudæam aduentus.
VI. Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.
VII. De terræ motu qui Iudæam concussit.
VIII. Herodis concio ad exercitum.
IX. Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.
X. Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.
XI. Herodes Mariamnen calumnijs oppressam interficit.
XII. De fame quæ in Iudæam terram incubuit.
XIII. Cæsarea conditur.
XIIII. Herodes nouum templum Hierosolymis adificat.

Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.

CAPVT I.

HIEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum [a] vrbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat. eos vicissim promouebat; aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat supplicijs. in [b] præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus & Sameas huius discipulus. dum enim obsiderētur Hierosolyma hi consulebant ciuibus vt Herodem in vrbem reciperent, eámq. ob rem gratiam illis habuit. Pollio [c] verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæterísque iudicibus præ-

[a] *Herodes fautores promouet inimicos tollit.*
[b] *Pharisæi in honore habiti.*
[c] *Pollio Herodis tyrannidem prædicit.*

prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus eũ comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum cõgessit: diuitib. quoq; ablata & collecta magna ri auri ac argenti, totum id Antonio eiúsq. amicis donauit. Interfecit[a] etiã quadraginta quinq. primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabãtur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totũ ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebãt propter tẽpus anni sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterũ Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctũ seruare ad triumphum: sed vbi iudiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiã eũ securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribẽs. Antonius [b] Antigonũ Iudæam perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorúmq; primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodẽ pro illo Regẽ constitutum admitterẽt. nam ne tormentis quidem adigi poterãt, vt appellatione Regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & leuire publicum Herodis odium. Hæc [c] Strabo. Hyrcanus [d] autem Pontifex captiuus apud Parthos cogitato quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzaphanes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex

Ab. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

a *Cades factionis Antigoniana.*

b *Antigonus securi percutitur.*

c *Strabo de Antigono.* Hedio & Rufinus Cap. 2.

d *Hyrcanus cognouit quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur.*

Ann. mundi 3930. Ante Christ. nat. 34.

fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut supra diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus sit.

CAP. II.

a Hyrcanus Babylone à Iudæis ingens honor habetur.

HYrcanum autē ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatē generis comiter habuit, & vinculis solutū permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorū frequētia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorē habebant, nec hi solùm, sed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat: ita vt nō admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed b postquam resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quod aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, & officij causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret, ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores, quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontifici: imo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatū ab Antigono. nec Reges solere meminisse acceptī in priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles: nec tamen his monitis Hyrcano potuerūt eximere patriæ desiderium. Herodes quoque ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simulq. etiam ad ipsum Phraatem legatum

b Hyrcanus patria amens gratiā ab Herode expectat.

c Samaritis Herodis legatum ad Phraatem Parthorum Regem.

rim misit Satamallam cum multis muneribus, blanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suã redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum viatico cum excepisset, [a] summo honore habuit: primúmq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patrémq; appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis [b] Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox [c] igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam. Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alterã Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinẽ, nec minus Mariammen Regiam coniugem felicémq; proe Alexandram prædicans: cum qua colloquius persuasit, vt depictas amborum effigies, ad

Ann. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

a *Hyrcanũ Herodes in summo honore habet.*

b *Ananelo Herodes dat summũ sacerdotiũ.*

c *Alexandra per Cleopatram filio Pontificatũ ab Antonio petit.*

An. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed planè diuino natos genere, volens Antonium in amorē pellicere. qui indecorum ratus puellam Herodi nuptam accersere, atq; etiam Cleopatræ suspicationes vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non[a] putauit totum Aristobulum ipso flore ætatis, videlicet decimum sextum agentem annum, ad hæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde prodiuem ac libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantem impunè propter potentiam. Referipsit[b] igitur, si vel pedem è regno suo moueret adolescēs, fore vt cuncta compleantur belligeris tumultibus, Iudeis nouationem rerum sub alio Rege sperantibus hoc pacto cum satisfeciſſet Antonio, decreuit non omninò adolescentem & Alexandrum spernere, vxore etiam Mariamme assiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicentēq; ipsi quoq; id fore commodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Adnocato[c] igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandrum inuectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatrā id agere vt ope Antonij ad se regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniustius eam moliri, quòd & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis. se tamē præteritorum libenter obliuisci, nec desinere pietas

a *Antonius ab Herode Aristobulū petit.*

b *Hoc ausa non missi Aristobulio.*

c *Herodes in Alexandram, vt clam regno suo insidiatam increpitat.*

pietatem erga eam cæteráſque neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hæc poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio, Alexandra [a] vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negans ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, fatiſque ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem fili, futurámque poſthac Regi obſequentiſſimam: veniámque præteritorum petere ſi quid fiducia generis & neceſſitudinis propter indignitatẽ rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

Ant. mundi 3930. Ante Chriſtum nat. 34.

a *Alexandra ſuſpecta, & Herodis reconciliatur, dum Pontificatûs filio promittit.*

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

CAP. III.

TVm [b] Rex confeſtim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios vt antè diximus. Multa enim milia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum

b *Ananelo Pontificatu abrogato.*

Hedio & Ruffinus, cap. 3.

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

adeptus regnum eum autoritate sua pontificem feciſſet, *ipse* poſtea depoſuit quò familiam suã componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus [a], primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Ieſu ſubrogato in hoc Sacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre in eum honorem in tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulum adoleſcentem viuo adhuc pontifici ſucceſſorem dedit. atque ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen vt decebat poſt reconciliationem vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterum quidem quieturam, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iuſſit [b] igitur eam continere ſe intra regiam, & *nihil pro poteſtate agere*: ad hæc obſeruabatur aſſiduè, ità vt nihil Regem lateret. ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabãt ad odium. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari *indigniſſimè* ferebat, malens quiduis *potius* pati, quàm iam amiſſa licentia, honoris ſpecie in ſeruitute & timore vitam degere. miſit igitur [c] ad Cleopatram literas, præſentẽ rerum ſuarũ ſtatũ deplorans, & rogans, vt opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſſit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad ſe confugere. quod conſilium placuit, móxq; tale quiddam comminiſcitur. Paratis [c] duabus ſandapilis in has ſe & filiũ incluſit, iuſſit famulis conſciis, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum ſtabat hauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicũ mulieris Æſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſcium eius conſilij. quo cognito Sabbion, qui hac ex eius

a *Pontificatus tribus abrogatus.*

b *Alexandra Herodi ſuſpecta obſeruatur.*

c *Alexandra Ægyptum fugere cõtentus, à ſeruo prodi-tur.*

inimi-

amicus Herodis erat, ſuſpectus quaſi ſocius ſidiarum, quibus Antipater veneno ſublatus ſt, arripuit occaſionem conciliandæ ſibi per oc indicium regiæ benevolentiæ: & ad eum nſidias Alexandræ detulit. at ille paſſus eam entare negotium, in ipſa fuga deprehenſam traxit. Veniam tamen erroris dedit, non au- us ei mali quicquam facere. Verebatur enim on ceſſaturam Cleopatrã, odij tali anſa præbi- a. quare ſimulata magnanimitate, volebat per lementiam videri indulgentior. ſtatuit [a] ta- nen modis omnibus adoleſcentem tollere. ſed nterponenda erat mora, quo magis laterent nſidiæ. Iámque inſtabat Scenopegia, feſtum a- ud nos cum primis celebre, cuius ſolennitatis lies decreuerat cum reliquo populo per hilari- atem exigere. attamen hinc quóque data eſt ccaſio per inuidiam, quò magis acceleraret, uod ſemel ſtatuerat. Poſtquam enim adole- cens annum tum egreſſus decimumſeptimum, actis iuxta legem operaturus ad altare aſcen- lit ornatu pontificali, ce emoniáſque decenter ractabat ipſe eximia forma & ſtatura quàm pro ctate procerior, tota facie generis dignitatem ra ſe ferens, conuertit in ſe multitudinis ocu- os ſimul & ſtudia, reputantis ſecum etiam aui Ariſtobuli memoria digna facinora. Victi igi- ur affectu paulatim ſe aperiebant, confuſi ni- nio gaudio, nec continentes fauſtas voces ac omprecationes, licentius quàm ſub tali Rege ecebat proferentes debitam familiæ benefi- iorum tum memoriam tum gratiam. Hæc om- ia perpulerunt Herodem, vt, quod de adole- cente decreuerat, perficeret. Itaq; peracta fe- ſtiuitate dum apud Alexandram accipitur con- uiuio, comitate pertracto in opportunum lo- um adoleſcente, oſtendebat ſe paratum in eum

Ann. mundi 3931. *Ante Chriſtum nat.* 33.

[a] *Ariſtobu- lo Herodes inſidiatur.*

An. mundi 3931. *Ante Christum nat.* 31.

gratiam iuueniliter colludere: cùmq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primùm spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescēs quoq; eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quàm omninò aqua præfocatus sit. Hic [a] fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic [b] casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repentè rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis, totámq; vrbē rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatē deflente tanquá propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quā etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendā sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare quòd data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas, quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At [c] Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se insçio casum hunc contigisse, non luctum solū fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis & pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimum hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterùm

a *Aristobulus Herodis fratris filius submergitur, & ad Ananelū Pontificatu redit.*

b *Luctus ob mortem Aristobuli.*

c *Animus Herodis hypocrisim.*

quod

quod ad magnificentissimum funeris apparatū ittinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fe- cit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & aliis re- bus pretiosissimis, quò maius miseris mulieri- bus hoc pacto affertet solatium.

An. mundi 3932. *Ante Christum nat.* 32.

Cleopatra Iudaorum & Arabum regnū inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

CAP. IIII.

ALexandra[a] tamē nullo modo emolliri potuit, sed in dies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simúlq; filij sui miserabilem interitū. Illa verò iamdudū adiuuandi eā cupida & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec[b] vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dictarum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed cōmissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorē, vt etiamsi post ipsius mortem

a *Alexādra Cleopatra Herodū insidias, & filij miserabilem interitū, indicat.*

b *Herodes ad Antoniū profectus Iosepho, ci regnum interim commendarat, eoniugū necem mādat.*

Anno mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebátque totum hoc negotium exhiberi sibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porrò Iosephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissimè Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eò prouectus est, vt mãdatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neque sine ea viuere sustineret, neque vel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Iosephi verba mulieres non tam vt indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea [a] per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexandra etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primùm si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quidquis Mariammen si in Antonij conspectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione, litera ab Herode superuenêre rumori contra-

[a] *Rumor vanus de Herodis morte sparsus.*

obtrahit. quamprimùm [a] enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis insignationem viri lenijt, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio, negabat enim Antonius oportere Regem factum rationem reddere, alioqui ne Regem quidem futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idq; ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si nõ multum se misceret alienis imperijs. Hęc significabant Herodis literæ, reliquúmque honorem quo se dignaretur Antonius ad consessum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quò regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. sed quia iustũ se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturúmque breui confirmato tàm regno quàm amicitia. nec reiectã Cleopatræ cupiditati vllã spem, quãdo Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei cõcessisset hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas cõfugiendi ad Romanos euanuit. non tamẽ latuit id consilium, sed quamprimùm deducto aliquantisper Antonio contra Parthos cum Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit. nec [b] hoc contenta Salome etiam maritũ suũ criminata est, Mariammes consuetudinẽ obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem, quòd Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est. nõ sanè

An. mundi 3932. Ante Christum natum 32.

a *Antonius Herodes muneribus placat, & amicos vas suæ salutis esse scribit.*

b *Iosephus & Mariamne apud Herodem accusant suos.*

Ann. mundi 3972. *Ante Christum nat.* 32.

zelotypiæ stimulos, ægrè tamen se cõtinens ne à recta ratione transuersum raperetur, insanis affectibus seorsim Mariãmen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercij. Illa [a] verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid infons fœmina posset in defensionẽ adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat, victus amore vxorio, ita vt postremò veniã peteret, quòd temerè fidem habuisset rumoribus, agebátq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in cõplexus mutuos cùm tamen nondũ vxori amoris sui fidem faceret. tantò magis conaretur id efficere: tum illa, Nõ est, inquit, amantis mãdare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitẽ. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eã è complexu dimisit: vociferabatúrq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurũ fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinẽ. atq; ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit se tamen. Veruntamen [b] Iosephum ne in conspectũ quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

a *Mariamme apud Herodem se excusat, eiq; reconciliatur.*

b *Iosephum Herodes interficit, & Alexandrã in carcerem cõiici iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ, [c] Cleopatra nõ desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multúmq; apud eum poterat irretitũ suis amoribus. cúmq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primò [d] fratrẽ, cui debebatur regni successio, venena sustulit, agentem annũ quintumdecimũ. deinde

c *Cleopatra Regina alieni appetens.*

d *Cleopatra fratrem & sororem interficit.*

Agrippæ

Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Diæ supplicē interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; spes affulgeret, neq; templum neq; sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæsita vel sacrilegio: miscebátq; sacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates ex totius orbis expleri possent opibus. quā obrē & Antonium cōtinuò solicitabat, vt aliis abrepta ipsi lārgiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionē suā faceret. Nam [a] Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis, flagitabat etiā ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt nō illecebris solùm, sed etiā veneficiis eius captus videretur: puduit tamē eū tā insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libēter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur rel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omniū nequissimus, partes de vtriusq; regione abreptas ei largitus est, adhæc vrbes quotquot sunt citra fluuium Eleutherum vsq; Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque ipsa multis precibus impetrare conata fuerat.

Ann. mundi 3932. Ante Christum ann. 32.

a *Lysaniam Cleopatræ iussu occisus.*

Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.

CAP. V.

HÆc assecuta [b] Cleopatra, & Antonium in Armeniam tum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur, obitérq; adita Damascena & Damasco, etiā Iudæam ei libuit in-

b *Cleopatra Antonium partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.*

Ann. mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

uiſceret vbi [a] excepta ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamum fert, quod vnguentorũ longè precioſiſſimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hæc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier [b] natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nõnihil: quamuis verisimile ſit per ſtuprum quæſitam occaſionem ſtruendis inſidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autẽ iam antè ei parum amicus, quòd noſſet infeſtam ex æquo omnibus: tũ verò etiam abhorrens tam proſtratã impudentiam: & reiecturus ſi petulantius pergeret, renuit. deinde ſ cũ amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic enim multis moleſtiis leuari poſſe eos quibus vel hactenus infeſta fuerit, vel in poſterũ futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura ſit, ſi in quam temporum difficultatem delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignũ cenſentes hominem in magnis verſantem negociis, in manifeſtum ſe periculum coniicere, & obſecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc latum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipſo augendum eius deſiderium, quòd per vim atq; inſidias amiſiſſe eã videbitur. nec ſupereſſe vel mediocrem excuſationẽ, quando mulier ſit omniũ eius ætatis longè honoratiſſima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſſit exiſtere, conſumptũ ſit cũ Antonij iniuria. vnde facilè appareret quàm magna & immedicabilia mala exoritura ſint in regno & familia Regis ipſius, cũ nihil veret recuſata illius illicita poſtulatione, res præſenti ſtatu rectè diſponere.

a *Cleopatra ad Antoniũ peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat.*

b *Mulier intemperans & libidini dedita.*

c *Cleopatrã Herodes interficere conatur, quod eius amici auertunt.*

sponere. his deferentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille [a] placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterùm Antonius subiugata Armenia Artabazen Tigranis filium cum filiis suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid preciosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorũ illius natu maximus, qui in eò tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Hẽrodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Areta infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiace prælio victus est.

CAP. VI.

QVam eius iniquitatẽ & iuris cõtemptum, nõ ferens Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus esset Romanorum contentionibus, cùm enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadem incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio, Herodes [c] verò multorũ iã annorum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habẽdo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negãs sibi opus esse: veràm quia tam ex ipso

Ann. mundi 3934. ante Christum nat. 30.

a *Cleopatræ Antonius donat, versus Ægyptum deducit.*

b *Antonius Armenia regno potitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5.

c *Herodes Antonio cõtra Augustũ auxilia pollicetur.*

An. mundi 3934. *Ante Christum nat.* 30.

quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellũ vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atteretur cladibus. igitur Antonij iussis reuersus Herodes domi continuit exercitũ, cum [a] quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copijs instructissimus, Diospolim petens quò occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post [b] acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximã exercitus sui partẽ. cúmq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recẽs memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerãt. cùm igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quę res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt nõ posse ferri eorum audaciam maiore ex parte in fugam versi sunt: actúmq; de eis fuisset, ni Anthenio Herodem inuasisset eiúsq; exercitũ. Hic [c] Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suã putantes ex improuiso adortus magnam stragẽ edebat. Nã Iudæi viribus in profestos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriam dissolutiores.

a Herodes ad bellum Arabicum instruitur.

b Pugna & victoria Herodis.

c Cleopatra dux fundis Herodem.

ōfuriores, facilè hosti cedebant, multáq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, uorum peritiores erant aduersarij. His igitur chementer laborantibus Arabes resumptis armis reuersi in prælium trucidabant iã fugientes. Nec vna erat exitij facies, paucíq; in castra uaserunt. Rex verò vidēs eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in empore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inspeato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua lurimum aberant, & hostium validum exercium opprimunt. Ex illo tempore Herodes larociniis cœpit agere & excursionibus in Araiam, castra ponendo in montibus: & cauebat uidem totum exercitum prælio committere, ed interim non mediocriter proficiebat suos bori assuefaciens, & continuis exercitiis præarans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

a *Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidãt & castra capiunt.*

De terræ motu qui Iudæam concussit.

CAP. VII.

QVo tempore dum maximè apud Actiũ Antonius confligeretur cũ Cæsare, septimo reni Herodis anno, Iudæa b terra quali nunquã ntè motu cõcussa, magnam per totam eam reionem iacturam fecit pecudum, quin & homium oppressa sunt ruinis ędium circiter decem illia, militaris tamẽ multitudo nihil detrimẽ accepit, vtpote sub dio agitans. Hæc clades maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij entilium odiorum non ignari dabant autibus rabum, immane quantum extulit hostium aimos, quasi subuersis Iudæorum viribus, & exnctis hominibus, nulli iã superessent aduersaj. legatos c itaque gentis, qui rebus afflictis

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

b *Terræmotus in Iudæa qui circiter decem millia hominũ opprimit.*

c *Arabes Iudæorum legatos mactant.*

Ann. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

pacẽm petituri venerant, comprehenſos nece uerunt, móxque magna alacritate properauerunt ad hoſtilem exercitum. at illi non auſi aduẽrum eorum præſtolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempubl. negligere, nec multum à deſperatione abeſſe videbantur. quos [a] ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in ſe erat conando animum illis addere. cúmque generoſiores quoſdam in meliorem ſpem reſtituiſſet. tum demum auſus eſt etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis conſolatus ſimul & cohortatus eſt.

[a] *Iudaeos propter dãnũ paſſum mœſtos, Herodes conſolatur.*

Herodis concio ad exercitum.

CAP. VIII.

[b] NOn ignoramus viri fortiſſimi, multa hoc tempore noſtros conatus emorata infortunia, quibus quãtumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellũ eſt pro fotibus, & quæ hactenus acciderũt, talia ſunt, vt veſtra virtute poſſint corrigi, cohortandi mihi eſtis, & monendi quo pacto retinere poſſitis priſtinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declarabóque nos id iuſtiſſimis de cauſis gerere. coactos inimicorũ iniuriis, id quod vel præcipuè debet acuere veſtrãm fortitudinem. deinde oſtendã, nec hæc, quæ nos contriſtant, eſſe tàm grauia quàm videntur, & magni nobis ſupereſſe ſpem victoriæ. ac primùm de eo differam quòd prius propoſui, vóſq; ipſos teſtes eorum quæ dicturus ſum faciam. Noſtis enim ipſi Arabum iniuſtitiam, & quàm ſint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominũ impiũ ac barbarum: ſed nos præcipuè ſemper infeſtauerunt, ob auaritiam & inuidiã perpetuis iniuriis nos lacẽſentes. Et tamen ne alia

[b] *Herodes conſolatur & cohortatur milites.*

[c] *Cauſa belli contra Arabes.*

alia beneficia noſtra in eam gentem collata
mmemoreni, quis eos imminente Cleopatra
libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea
im cum Antonio coniunctio: & illius erga
e benevolentia in cauſa fuit ne quid iſti gra-
us paterentur, dum ille cauet cõmittere quod
nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquã
ecibus illa euicit, vt de vtraque regione por-
ones quædam ei deciderentur. in his quoque
ſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & da-
de meo magnis muneribus ſecuritatẽ ambo-
is acquiſiui meo vnius ſumptu dũ ducenta ta-
nta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo.
o reditibus eius ipſius terræ quam iſti olim
ſtrã occupant, atqui æquum erat nos Iudæos
à tributis immunes eſſe, nec cuiquam vllam
rorum partẽ decidere, certè in Arabum gra-
m qui nobis ſalutem ſuam debent, indignum
it quicquam expendere. Sed multò iniquius
eos, qui negare non poſſint ſuam libertatem
ſtrũ eſſe beneficium, & ob eã rem gratias no-
egerũt, fraudare nõ debetis, præſertim ami-
& pacis tempore: quandoquidem fides e-
m hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos
um habeat neceſſe eſt, at nõ inter tales qua-
iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant niſi cũ
ro coniunctum, & iniuriam impunitam
debere quæ lucri gratia committitur. Du-
mus igitur eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos
o bello perſequi, quod Deus ipſe fieri vult,
étque nos ſemper vlciſci vim & iniuriam,
timè in bello non ſolum iuſto, verùm etiam
eſſario: quod enim confeſſione omniũ tàm
corum quàm barbarorum eſt crudeliſſimũ,
cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam
ræci [a]caduceatores ſacros atque inuiolabi-
ſſe voluũt, & noſtri honeſtiſſima ſãctiſſimáq.

Ante natum 3915. Ante Chriſtum nat. 29.

[a] Legati inuiolabiles.

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

legis præcepta per angelos, hoc eſt, nuncios à Deo acceperunt, hoc enim nomen & Deum in hominum noticiam adducere, & hoſtes hoſtibus conciliare poteſt. Quid igitur magis nefarium, quàm legatos de iure agentes interficere, aut quæ illis poſt hoc facinus expectanda vel in bello proſperitas, vel in reliqua vita felicitas: ego ſanè non video. Dixerit fortè aliquis: ius quidē & fas penè nos eſt, ſed penes illos vires & maiores copiæ, verùm iſthæc oratio indigna eſt noſtris hominibus, cum [a] quibus enim iuſtitia eſt, cum illis etiam Deus, vbi autem Deus eſt, ibi nec multitudo nec fortitudo deeſſe poteſt. Sed age etiam per ſe vires noſtras expendamus. Prima pugna vicimus, in ſecunda primo congreſſu eos profligauimus non ferentes noſtram impreſſionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello ſed ex inſidiis aggreſſus eſt, verùm hæc fortitudo eorum dicenda eſt, an inſidiæ potius & ſecunda iniquitas. Cur igitur nobis minus ſit animi, quibus oportebat eſſe plus ſpei? aut cur nobis timendi ſint, qui quoties abſque dolo certandum eſt ſemper ſuccumbunt, quando verò vincere videntur per iniuſtitiam hoc faciūt? Quid quòd etiam ſi fortes quis eos exiſtimet, hoc ipſo magis ad virtutem excitari debet? non eſt enim generoſi laus infirmiſſimum quemque aggredi, ſed poſſe etiam fortes deuincere. Quòd ſi quem domeſticæ clades terrent, & terræ motus proximus, primū cogitet hoc ipſum eſſe quod Arabas decipit: putantes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem cauſa ſit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni ſibi ſint conſcii, ſed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis

[a] *Cum quibus Iuſtitia, eorum illis etiam Deus eſt.*

nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cũ
on ita ferocientibus pugnabimus. nam neque
dmodum afflicti sumus, neque vt quidam pu-
ant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi
unt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factũ
st, mirum ni eiusdem voluntate cessauit cala-
nitas, & hac castigatione contentus est. Quòd
erò præsens bellum ei probetur vt iustum, i-
se euidentet declarauit. Nonnullis enim per
ctã regionẽ terræmotu oppressis, vestrũm qui
ma gestatis nemini quicquam mali contigit,
d omnes estis incolumes manifesto diuinæ
oluntatis indicio, quòd si populariter militas-
tis vnà cum liberis & vxoribus, neminem ve-
rũm desideraretis. Hæc cogitãtes, & quod ma-
is est, habere vos Deum protectorem omni tẽ-
ore, persequimini iusto bello gẽtem impiam,
c amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruan-
m, in occidendis legatis fortem, cum virtute
s gerenda est, semper fugacem. His verbis Iu-
torum animi non mediocriter accensi sunt
l prælium. Herodes autem sacris de more pe-
ctis, properè [a] duxit eos vltra Iordanem con-
i Arabas: metatúsque castra nõ procul hosti-
is decreuit castellum inter vtrosque sitũ oc-
pare, commodum sibi id ratus, siue pugnandũ
et, siue castra in tutiorẽ locum transferenda.
mque idem esset Arabum quoque consiliũ,
ca eũ locum certamẽ contractum est. ac pri-
m telis velitari eminus, deinde manus con-
unt, vtrinque nonnullis cadentibus, donec
abes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tan-
n monumentum ad benè sperandum fuit, vt
a hostes certamẽ detrectabant, ausi sint val-
eorũ diuellere ipsa castra expugnaturi, atq;
coacti processerunt, non satis bene structa a-
ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

[a] Arabes ab Herode deuicti.

An. mundi 3955. Ante Christum nat. 29.

pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinum igitur cōflictum non paucis vtrinque cæsis, tandem Arabes *in fugam versi* sunt. Tanta autē strages impulsis semel edebatur, vt non solum hostium gladiis confoderentur, sed præ impetu fugientes inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorum telis se induerent. itaque quinq; millia desiderata sunt, cæteraturba refugit quidē intra castra, sed nulla certæ salutis spe, non tā cōmeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cū fugientibus irrūpere, obsidione eos cinxerunt, & omnibus aditus, & fugam obsessis intercludendo. Is[a] hac rerū difficultate Arabes legatos ad Herodē misērūt, primùm pacem petentes, deinde quia *siti* vrgebat præsenti necessitati remedium. At ille nō legatos, non pecuniā pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, eōrè cupiēs facinorum in *suos* patratorum pœnas ab eis exigere. Itaque coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se vincendos & in captiuitatem abigendos, vt intra quietam diem capti sint ad quatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, vel certā cladem malēres quàm ita paulatim ignominiosè opprimi. Quæ sententia postquā placuit, erupuerunt è castris, sed parum idonei ad publicum, fractis tā viribus, *quàm animis*, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt, domitáque per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientelam se dederūt.

a *Arabes siti compulsi, ab Herode pacem petunt.*

Herodes

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Ann. mundi 3935. *Ante Christum natum* 29.

CAP. IX.

QVa felicitate ille multum elatus domũ requirtitur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dũ maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimẽ adiit, Antonio [a] apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actũ de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici, nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam, quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clam gauderent, pollicẽtes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi [b] Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminẽ extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miri ingenio toto vitæ suæ tẽpore nullis se admiscuit negociis omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attuliſſet, ea bene contentus. Verùm [c] Alexãdra ambitiosa fœmina, & mutationis spẽ modestè ferre nesciens, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret. séque speratæ fortunę seruaret, cõstituit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenẽti scriberet, peteretq; ab eo tutelã & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde

Hedio & Iosephus Cap. 7.

a *Herodes Antonio deuicto fabricatur.*

b *Hyrcanũ Herodes è medio tollere statuit.*

c *Alexãdra Hyrcanum patrem sollicitat, & vt à Malicho tutelã petat, monet.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

victus importunitate mulieris, interdiu noctúque eandem cantilenam de futurorum spe, déque Herodis insidiis occinẽtis, ad Arabẽ literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptũ erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus [a] per trecenta stadia. Hæ literæ ideò Dositheo potissimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ, & exosum ei Herodẽ non vna de causa videbatur verisimile. nã Ioſephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerãt. nihilo tamẽ magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui actis primùm gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet, multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos, missurúmque instructam manum quæ eos tutò deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquàm autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, roganit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis, quo inficiante, prolatis in cõsistorio literis, occidi [b] eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimẽ, sed quasi Regi insidiatũ, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam cõuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset, respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil

[a] *Trecenta stadia, nouẽ milliaria Germanica.*

[b] *Hyrcanũ Herodes occidi imperat.*

Anno mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

nil præter officiosam salutationem continen-
es. Alterum amplius interrogasse, num quod
etiam munus accepisset, cúmq; respondisset, ni-
nil præter quatuor iumenta quibus vectare-
ur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ
ac proditionis, móxque hominem duci iussisse.
nsontem [a] autem petisse argumentum affe-
unt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iu-
enis quidem vnquam vllam temeritatis aut
udaciæ significationem dederit, ac ne tũ quidé
um ipse principatu potiretur: sed tũ quoq; ple-
unque omnia ex Antipatri administrauerit
ententia. Tunc verò iam octuagesimũ annum
excesserat, sciebátq; opes Herodis in tuto esse:
Euphrate etiam traiecto, relictísque qui trans
eum amnẽ in summo honore habuerant, in pa-
triã postliminio rediit, vt sub illius potestate vi
ueret, quò minus verisimile est eũ molitũ faci-
nus à sua natura alienissimũ, confictáq; viden-
ur hæc ab Herode omnia. Hic [b] finis fuit Hyr-
cani post variam fortunã, qua tota vita circum-
actus est. nã viuente etiam tum matre Alexan-
dra pontifex Iudæorum creatus, per nonẽ an-
nos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cùm
in regnũ successisset, elapsis tribus mensibus ab
Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij
ope restitutus, receptísque omnibus honoribus
quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum
ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, ca-
tiuus apud Parthos vixit. vnde aliquantò post
Romum reuersus, quamuis multa sibi de Hero-
e polliceretur, nihil tamen eorum consecutus
st post tantam fortunæ varietatem: & quod
mnium est maximè miserabile, vt modò dixi-
mus, in extrema senectute indigno fine absum-
tus est. Fuit enim æqui amantissimus, & perpe-
ua modestia, imperiumq; maxima ex parte per

a *Hyrcanus insons perit.*

b *Hyrcani vita.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes proiecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum [a]Herodes Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, nè vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mãdata regni cura Pheroræ suo fratri & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitque frattem vt si quid sibi accidisset durius. habenas regni retinere. Mariammen verò vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere nõ poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit. commissa quæstori suo Iosepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & antè semper fidissimis. & tunc honoris causa his mulieribus Regiis adhibitis. Verùm his quoque mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnúmq; pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

a *Herodis ad Cæsarem properantis mandata.*

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

CAP. X.

b *Herodes ad Cæsarem venit, cuius beneficia in Antonium collata prædicat, similia in eũ collaturum, si in amicitiam eum recipe-ret.*

His mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantũ diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissúsque ad colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinẽ, neq; ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus, neq; preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Fatebatur [b] enim apud Cæsarem & amicitiam

tiam

iam sibi interceſſiſſe maximam cum Antonio, & toris viribus ſe conatum, vt penes illū eſſet rerum imperium: non armis quidem cōiunctis quòd tum detineretur bello Arabico, ſed miſſo ad illum frumento ſimul atque pecunijs, nec tamen ſe hac parte ſibiipſi ſatisfeciſſe, profectum enim & amicum pro bene de ſe merito nō optus ſolum, ſed caput etiam & ſalutem debere obiectare periculis. Id quia non fecerit, certè hanc laudem ſuam eſſe quòd ne poſt Actiacam quidem cladem illum deſeruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe tranſtulerit, quo tempore ſi non auxilio, at conſilio à ſe iuuatum hominem, commonſtrando quo vno modo ſeruari poſſet nec omnino in ordinem redigi, videlicet ſi Cleopatram interficeret. hoc enim maturè perpetrato, licebat illi in eius opes ſuccedere, atq; ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam conſilium meum aſpernatus eſt: atque hoc poſto tibi magis quàm ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meum quoque ſtudium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore proſequutus ſim. quòd ſi amoto perſonarum reſpectu, hoc tantum in diſquiſitionem vocas, quaſſe ſim amicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine mihi dominus manebit amicitiæ, & laudem ſuam merebitur. His verbis cum magnam generoſitatem præ ſe ferret, non mediocriter allexit Cæſarem, virum liberalem ac magnificum: vt occaſione dicēdæ cauſæ paulatim inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare a diudemore reſtituto ſortitus eſt, vt non minus fuit quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in ſummo honore habuit, addens ſcripſiſſe Capidiū, quēcum apud

Ann. mundi 3939. Ante Chriſtum natum 29.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

a *Cæſar Herodis Principatum confirmat.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo [a] vbi præter spem acceptum se viderit Cæsari, & ope eius denuò cõfirmatum in regno, senatusconsulto quoque per illum impetrato, deduxit eũ in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi cõciliauit, & animi declarauit magnitudinẽ. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui cõtrà expectauerãt attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem. qui [b] postquam venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam: quo factũ est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractánsq; tum ipsum, tum amicos ministerio virorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, nõ vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum [c] quidem Cæsarem talentis Dccc. donauit: adeóq; satisfactũ est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiæ promptæque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursúmq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorũ primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

[a] *Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deduxit.*

[b] *Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit.*

[c] *Cæsarem Herodes 800. talentis donat.*

Herode

Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.

An. mundi 3935. Ante Christ. Num nat. 39.

CAP. XI.

SEd cùm primùm in regnum reuersus est perturbatam familiã inuenit, infensãmq. [a] sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. ratæ enim. id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum cõclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodũ. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnib. modis demereri conaretur custodes, præcipuè Soemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto. deinde munúsculis ac blãditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremò [b] effutiit omnia mãdata Regia, præsertim quòd non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eã ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculũ, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatẽ, & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodem rebus ex sententia confectis redire cõtingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam Rex amaret. His ille de causis à mãdatis discessit. Mariamme [c] verò iniquissimo animo tulit noua sibi sẽper alia ex aliis ab Herode nasci pericula, vosque faciebat, ne ille vnquã saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilem. quod postea nec dissimulauit, apertè fas-

a *Mariamme & Alexandra Herodi infensa.*

b *Soemus mandata Regia effutit.*

c *Herodes à Mariamme vxore non blandè accepta.*

An. mundi 3955. Ante Christum nat. 29.

sa quid se vteret. Ille enim cũ præter spẽ magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nunciũ: eámque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verò narrante eo suos successus, suúsq. déq. ferre videbatur, nec bellè suũ affectũ occultabat: sed vt erat ingenuis miniméq. fucatis moribus ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationéque eius contristari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quàm maiestatis signis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatã & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valẽs, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur, adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cùm sæpè cuperet punire mulieris superbiã, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus b eius actuante & sic erga Mariammẽ affectum, vt vidêre soror eius & mater opportunissimũ tẽpus se nactas putauerũt: mórque assiduis calũniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zeloryp: ã: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamẽ in dies erga eam afficiebatur, magísq. ac magis exasperabatur, dum nec illa curat suas occultat, & ipse amorẽ vertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset extinctos c Antonio & Cleopatra, Cæsarẽ Egypto potiri: cui obuiam properãs familiam sic reliquit. Discedens Mariammẽ eam

a *Herodis inexpectatã & apertam vxoris auersationem videns, contristatur.*

b *Herodis mater ac soror Mariammen calumniis infectãtur.*

c *Antonius & Cleopatra extincti.*

dam

lauit Sohemum, plurimum ei se debere pro- ter habitam sui curam profitens, & cuiusdam udææ partis ei dominium impetrauit.

An. mundi 3935. *Ante Chri.* *nat.* 29.

Cæterùm Heodes in Ægypto cum Cæsare [a] ongressus. liberius iam cum illo egit, amicitiæ retus, & [b] magnis ab eo beneficiis ornatus est, quadringentorum enim Gallorum Cheopatræ atellitium ei donauit, & regionis partē reddi- lit, quam illa prius occupauerat. attribuit [c] et- am eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Iop- en, Stratonisque turrim: quæ illi non media- ris fuit ad Regium splendorē accessio. Dedu- to deinde vsque Antiochiam Cæsare in re- num reuersus sensit fortunam quam soris ropitiam, tam domi aduersam, maximè quòd d coniugium attinet, qua parte sibi ante vide- atur felicissimus. Flagrabat enim legitimo cō- ugis Mariammes amore quam qui ardentissi- nè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scri- toribus prodiur. ea [d] fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat mulieb- em quandam morositatem, improbius illudens ob- noxij mariti patientiæ, ita vt non habita Re- giæ potentiæ ratione, non rarò contumeliosius eum tractaret, quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & fœmi- i eius & matri exprobare humilitatem gene- is, quæ causa fuit implacabilis inter eas mulie- es odij, atque etiam calumniarum quoties da- etur occasio: eæque suspiciones paulatim cre- centes durauerunt integrum annum post Hie- odis à Cæsare reditum. tādem diu præmedita- am odium in hunc modum erupit. cum meri- diano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariam- nen accessit, hæc autem introgressa quidem

a *Cæsar Ægypto potitur.*

b *Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.* Hedio & Ruffinus cap. 11.

c *Cæsar Heroden ditione ampliorem reddit.*

d *Mariamne morosa fœmina.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale-nã id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito olim ille perturbaretur, ait pharmacũ quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret, ideóque id renũciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iã antè satis cõmotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respõdit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquẽte exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos interessisset. mõxq. [a] Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere, aduocato intimorum amicorũ consilio, accusationem accuratã exorsus, & confictum veneficij crimen inuentans. e-

[a] *Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus, interficitur.*

rat

it autem verbis immodicus, & iratior quàm ecorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cũ um ita velle viderentur, omniũ [a] qui aderãt suf- agiis damnata sit: qua sententia prolata, visum imen est tam ipsi quàm aliis quibusdam præ- entibus, non esse eius supplicium præcipitan- um, sed includendam in aliquem regiæ car- rem. at Salome cum sua factione modis om- ibus dedit operã, vt mulier sine mora neca- ur: quo tanto facilius Regem perpulerũt, quòd icerent timendum esse aliquem motum in po- ulo, si sciretur viuam asseruari in carcere, atq; ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id cõ- icata Alexandra, & intelligens similem exitũ i expectandum ab Herode, omissa prisina rocia valde indecorè mutata est. Volẽs enim tendere se nõ esse conscią eius criminis, cœ- t filiæ conuicium facere omnibus audiẽtibus eleſtissimam & ingratam erga virũ clamitans, gnámque tali exitio quæ ausa sit tam imma- facinus. non enim pro merito tractatum ma- um amantissimum. Hæc illa turpiter fingẽte, inuolatura vt videbatur capillos missetæ, etiã ij merito damnabant ineptam eius simulatio- m. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neque rbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillum temperiis eius perturbata, excelso animo im- obare se illius turpem dementiam vultu fi- ificat. ipsa intrepidà specie ac ne colore qui- metu mortis mutato ibat, generosam indo- n extremo quoq. suo tempore præferens. Ad nc modũ periit mulier, & temperans & ma- anima, sed nõ satis modesta, & paulò contẽ- ior. Cæterùm formæ venustate, & comitate n maiestate coniuncta dici non potest quan- omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ-

An. mundi 3936. Ante Christum natum 28.

[a] *Mariamme ab Hero de accusatas omnium suffragiis damnata in carcerem coniicitur.*

[b] *Mariamme Salome instinctu ad supplicium ducitur.*

[c] *Alexandra indecorè se filio criminis nam conscium vult ostendere.*

Ann. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

pestissima causa fuit quo minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequiis enim ob amorẽ ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius quo se gerebat, molestè etiã ferebat suorum casus, idque apud ipsum quoq; fatebatur. Tandẽ effecit, vt exosa essent Regis & matri & sorori, atq; etiã illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea[a] peremptа impotẽtius etiã flagrare cœpit, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, sed cùm penè ad insaniam vsq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus efficiq; potuit, ne in dies magis ac magis ẽ di igeret. Tum verò maximè sibi visus est irato Deo accasse Mariammen. sæpè inuocabat eius nomen, sæpè etiam indecorè lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis cõuiuiis ac compotationibus. nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit, adeóque dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic[b] affecto superuenit pestilẽtia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum[c] contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malum viderentur res, minimum à desperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera diætæ electio. permittebant ei quicquid appeteret, incertum euentum saluti fortunæ committẽtes. Quo

a *Herodes propter vxoris necem miserè affectus.*

b *Pestilentia Hierosolymis grassatur.*

c *Herodes grauem morbum contrahit.*

tes. Quo sic apud Samariam, nunc Sebasten, decumbente. Alexãdra [a] habitans tum Hierosolymis re cognita conata est vrbis arces in suam potestatem redigere, alterã templo contiguam, alteram in ipsa vrbe sitam. nam qui has obtinent, totam gentem habẽt obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neque Iudæi sine sacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quàm religio. præfectos igitur tentat, vt sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab aliis. quod si contingat eum sanitatem recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hæc solicitatio non est æquis auribus accepta, sed cùm essent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant desperare de salute principis, amici enim erant veteres, vnus etiam nepos Regis, Achiabus nomine. quare [b] continuo per nuncios de Alexandra significauerunt. ille [c] sine mora eam iussit interfici: superatóque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic efferatus est, vt quauis ex causa ad sæuiendum esset propensissimus. quamobrem ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat [d] Costobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat sacerdotium Cozæ numinis, quod tum religiosè ab ea gente colebatur, priusquã sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimonium Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat, vt iam dictum est. ea felicitate præ-

An. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

a *Alexãdra Herode absente, vrbis arces in suã potestatem redigere conatur.*

b *Herodis consiliarij Alexandræ instructi ei per nuncios significant.*

c *Alexãdra interfecta.*

d *Costobarus, cui Herodes in matrimonium Salomen sororem dederat, Idumææ principatum inuadit.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 28.

spem oblata inflatus ille paulatim ad ramam insolentiam progressus est. vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitque legationem ad Cleopatrã docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quòd Cleopatrã mallet habere dominam, sed vt aeciſis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquã non intentus ne è turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & [a] Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi interceſſiſſent pro eo tam mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam post hac illi fideret. orto deinde inter coniuges diſſidio, Salome libellum repudij marito mittit, *præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra* solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimiſſis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permiſſu. Verùm illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait [b] se prætuliſſe fraternam beneuolentiam coniugali fœderi. conſpiraſſe enim eũ ad res nouas moliendas cũ Lyſimacho Antipatro, & Doſitheo: ſuiſque rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iã per xii. annos seruaſſet incolumes. erat autẽ hoc verũ, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditum vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet decreuerat eos alie-

[a] *Costobarum intercessione seruatur.*

[b] *Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodem accusat.*

aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia, sed [a] obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quòd putarent eum Regem magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem Costobarus destinatus ad obseruādos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tūc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne tū quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè sibi hoc fore post primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiam non modo benevolentia. Hoc postquam tortoris indicio Rex comperit, missis [b] quibusdā ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed subactis omnibus quorum excellebat dignitas, arbitratu suo, posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & [c] peregrinis studiis veterum institutā corrumpere inciperet. Labilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio. Labante disciplina, qua ante hac populus solebat cōtineri in officio. Ac [d] primū athletica certamina

An. mundi 3936. *Ante Christum nat.* 28.

a *Baba liberi à Costobaro seruati.*

b *Baba liberi aliique accusati ab Herode interfecti.*

c *Herodes plurima peregrina instituta introducit.*

Hedio & Rufinus cap. 10.

d *Theatrum & Athletica certamina, aliáque spectacula ab Herode instituta.*

Ann. mundi 3939. *Ante Christum nat.* 25.

quinto quoq; anno in honorem Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis exstructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque sumptuoso opere conspicuum, sed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus est horum vsus, nulla spectaculorum ostentatio. Ille [a] tamen celebritatem hanc nobilissimam esse voluit. denunciatam circumuicinis atque etiam longinquis gentibus: propositisque præmiis magnis vndique athletarum cæterorúmque certatorum concursus factus est, confluxerúntque exercitatissimi quíque in hoc genere, euocabãtur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, sed musici etiam præstantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij: & qui singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna cõtentione Regis, ne quid desideraretur, quod vsquam in hoc genere sit spectabile. Theatrum ipsum per circuitum titulis erat ornatum Cæsaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quòd verò ad instrumentum & apparatum attinet, non vestes pretiosissimę, non gemmæ raritate insignes deerãt in his spectaculis: conquisitis etiam feris plurimis, leonibus cæterisque vel robore spectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modò inter se, modò cum damnatis hominibus committebãtur: quæ peregrinis quidem spectatoribus plurimum admirationis simul atque delectationis afferebãt. indigenis verò prorsus ad dissolutionem patriæ disciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium existimabant, quàm ex spectandis hominibus cum bestiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: absurdum æquè peregrinis artibus mutare institutã domestica. Sed [b] nihil tam molestum fuit quam propter quæ

[a] *Herodes ex spectaculis non magnã gratiã reportat.*

[b] *Tropæa armis cõtecta, imagines Iudææ captæ.*

quæ cùm putarent armis contectas imagines, quarum vſus interdictus eſt noſtris legibus, indigniſſimè eas ferebant. à quibus cùm eos ſic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, ſed blandis alloquiis conabatur hanc ſuperſtitionem eximere. nihil tamen mouebantur, ſed credentes eum grauiter peccare vno ore exclamabant; etiamſi reliqua omnia ferre oporteat, nõ laturos ſe intra vrbem hominum imagines: ſic tropæa vocabant: hoc enim nefas eſſe. Herodes verò videns eos turbatos, & ſine ſatisfactione non facilè ceſſuros, accitis ad ſe præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, oſtenſis tropæis, quidnam hoc eſſe putarent: cúmque reclamaſſent, hominum eſſe imagines, iubet detrahi ornatum appoſititium, & oſtendit nudos ſtipites. quo facto in riſum vertit indignatio conceptа ex ſuſpicione imaginum. atque ita ſedato multitudinis tumultu, plerique iam mutatis æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne ſic quidõ deſtiterũt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione ſequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerũntque ſui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo ſuccurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hoſtem agere. ex [a] his decem iuues coniurauerunt contempto periculo, ſicáſque veſtibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendum ſi quid aſſertoribus patrijs moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati ſunt cæteri. Hi communicatis conſiliis in theatrum adeunt, ſperantes nec ipſum Regem improuiſum impetum ſuum euaſurum, aut certè multos

Anno mundi 3939. Ante Chriſtum nat. 25.

[a] *Decem viri contra Herodem coniurant.*

An. mundi 3939. *Ante Christum nat.* 25.

ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidam verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam [a] expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie concitaret, recipit se in Regiam, & nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu fica profulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc [b] illi cùm magna cõfidentia pro se attulissẽt, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delatoris eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus fruſtatim conscissus est, & obiectus canibus, sdo; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscis quibusdam mulierculis per tormenta expressa est cõfessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens Rex omni ope obuiam iuit eorum cognatibus, ne forte hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cùm igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram verò ipsi templum [d] Anconiam à se communitam, visum eli turriam quoque mu-

nire

a *Herodes coniurationem expiscatur.*

b *Decem coniurati necati, delatorum interfectus fruſtatim cõscissus est.*

c *Herodes Hierosolymis duas arces munit.*

d *Antonia.*

uire [a] Samariam, mutato nomine Sebasten, quę oris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcē impositi, olim [b] Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum cōdidit, & in Galilæa [c] Gabalam, [d] Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgò leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clanculatios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, recens ortos compescant. In [e] primis autem Samariam cincturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrósq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam accliuioris adiutus, & præter veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti statiorum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captās ex firmitate loci quo pro arce vti voluit,

Ante mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Samaria vel Sebaste.*
b *Stratonis turris siue Cæsarea.*
c *Gabala.*
d *Esthmonitis.*
e *Herodes ad seditiosos compescēdos in arces præsidia collocat.*

An. mundi 3941. *Ante Christi nat.* 22.

pulchritudine verò loci ſuæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturos ad poſteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

CAP. XII.

Medio & Ruffinus Cap. 11. al. 10.

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimuſtertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, ſiue ea fuit vindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtratæ temporum viciſſitudines. Primum [a] ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea [b] per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus aliis poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam ſibi cõuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque abſumptis veteribus, & nullis in earũ vicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, dum non vno anno etiam ſemina ipſa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter neceſſitas multa ad præſentem vſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates ſuppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, abſumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeóque omnia variis malis vaſtabantur, vt vix eſſet cui ſuccurri poſſet. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quòd ferè ſoleat calamitatum culpa in eos reiici, penes quos eſt Regimen Reipubl. Co-

[a] *Siccitas diuturna & ſterilitas in Iudæa.*

[b] *Annona cáritas morbos quoque inducit.*

gitabat

Ætabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, sed modum vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victū necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarū tantùm supereſſet, quantum posset omnibus sufficere, attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid[a] erat in regia suppellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totum concidit. nec laudato tum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licèt obtutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientiū. tamē quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porrò [b] Herodes deducto frumento, & approbata populo sua diligentia. non solùm mutauit auersorum à se animos, verùm etiam eximiā laudem beneficentiæ & prouidentię retulit. Nam primùm his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, distribuit, omnibus accuratissimè dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliā debilitatem cibos parare nō valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia vestiū absumptis pecoribus. & lanis illisque tegmentis deficientibus. Vbi verò etiā huic necessitati prospectū est, propinquis quoque Syrorum vrbibus sollicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanè & ipsi fuit cōmodum, terra mox vbertatem referente gratiam, vt omnibus alimenta

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Herodes ex aurea & argētea supellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea cōparat.*

b *Herodes aduectū frumentum populo distribuit.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

supperterent. & quam primùm segetes messi maturæ factæ sunt ad I M. hominum quos ipse aluerat dimisit per agros: atque ita res penè perditas restituit sua diligentia non mediocriter subleuatis etiam finitimis qui eisdem laborabãt difficultatibus. nemo enim eius opem imploravit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illũ confugientes necessitati inueniebãt remedium: ita vt reuocatis ad rationem quę in exteros tantum insumpserat, reperta sint frumenti cororum decẽ millia, corus autem capit decem medimnos Atticos. intra regni verò sui pomœria LXXX. millia cororum expensa sunt, quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia tantum apud Iudæos valuit omnium sermone celebrata, vt positis odiis quicquid hactenus vel administrãdo regno, vel transgrediendis patriis ritibus peccauerat libenter obliuiscerentur, benè compensatum putantes eius liberalitate, qua vsi sunt hoc difficillimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta est apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen Regis illustratũ sit, & quãtum damni domi acceptum est, tantũ foris ad celebritatẽ nominis accreuerit. Cùm [a] enim in alienis necessitatibus tantã ostendissent magnanimitatem, omnes nõ qualis antè fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem [b] tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionẽ Arabicã, eorúmq; sæpè ferri opera vsus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam [c] in superiori vrbis parte ædificauit, exstructis ædibus amplissimis, exornatisque auro & marmoribus & subselliis, vt magnum vitorum numerum posset

a *Iudæi Herodi propter beneficia fauent.*

b *Cæsari Herodes quingentos ex suo satellitio mittit.*

c *Regia Hierosolymis ædificata.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

capere

:apere: domibus etiam pro cuiuſque dignitate ippellatione indita, vt vna diceretur Cæſaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore :orreptus, ne diſtraheretur vagis voluptatibus. occaſio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. E:at inter Hieroſolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, ſacerdos cum primis nobi-is, habebátque filiam omnium eius ætatis pul-cherrimam: cuius forma cùm vulgi ſermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes per-notus eſt. deinde conſpectæ amore captus, no-luit vti ſua potentia, ne tyrannicè videretur a-gere, maluitque in legitimum thorum puellam introducere. Cúmque Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quòd cupiditati ſuæ ſatisfaceret, id quod æquius viſũ eſt elegit, vt videlicet honoris acceſſione eum ornaret. mox [a] igitur Ieſu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & ſucceſſorem ei dat Simonẽ, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum caſtellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. diſtat autem à Hieroſolymis circiter LX. ſtadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum, collis enim eſt leniter acclinis, attollens ſe in manufactam altitudinem, habens marmoræ ſpecie circumferentiam: éiq; diſtinctus teretibus turribus, aſcenſu arduo, qui per CC. gradus lapideos ſcanditur. intus autẽ diuerſoria ſunt regia, magnis impẽſis ſtructa, tàm ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinem: & in pede ipſius habitationes ſpectatu digniſſimæ, cũ propter alia, tum propter aquæductus egregios magno ſumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta eſt ad iuſtæ vrbis magnitudinẽ, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex ſententia, nullos

An. mundi 3942. Ante Chriſtum nat. 32.

a *Herodes, Ieſu à Pontificatu remoto, Simonem cuiuſdam etiam filiam duxit, ſubrogat.*

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio cõtinens, timore supplitiorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: cõmuniebátq; se accuratissimè, quasi incolumitas sua pertinaciter etiã ad Rempublicam. Ciuitatibus se comem & humanum præbebat, dynastas per occasiõnẽ colebat ad cõciliandam sibi eorum gratiam munificentissimus, quod innatam haberet magnanimitatẽ regiã. Ita factũ est, vt cum apud omnes esset gratiosus, magnis rerũ suarũ incrementis augeretur. Hanc [a] tamẽ ambitio studiúmq; demerendi Cæsarem cum Romanis potentioribus causa fuit vt multum à patriis institutis decederet, & leges diuinas violaret, dũ in honorẽ eorum vrbes cõdit & templa exstruit, licet non in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quòd nefas sit nostris statuas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excusans se Iudæis, quòd non sponte, sed potentiorum iussu hæc faceret: & interim Cæsarem Romanũ sq; tanto magis sibi deuinciens, quòd in eorum honorẽ à patriis consuetudinibus sustineret discedere. Sed præcipuus scopus erat vtilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis sumptibus parceret.

a *Herodes accuratam diligentiam & sumptus non exiguos in structuras confert.*

Cæsarea condatur.

CAP. XIII.

ERgo cum animaduertisset in maritimis locũ condendę vrbi opportunissimum, cui [b] pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè descripsit: & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratissimè, tam regio palatio quàm priuatorum ciuium ædibus & quod

b *Stratonis turris alias Cæsarea dicta, ab Herode ædificata.*

quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine a Pi-
æo parem, stationibus instructum & diuersoriis, admirandum structura, eò quòd propter lo-
ci naturam omnis materia tantæ fabricæ alibi de magno sumpto conuehenda fuerit. Sita est
hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum præter-
nauigatur, Dora b inter & Ioppen, littorales vr-
beculas, nõ satis portuosas quòd Africo sint op
positæ. hic enim procellosis flatibus arenas in
ittus prouoluẽs, nullam stationem quietam esse
patitur, ita vt plerunque naues mercibus onustę
in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc
locorum incõmoditatem correcturus circulum
portus circumduxit, quantum putaret magnæ
classi recipiendæ sufficere, & in viginti vlnarũ
profundum prægrandia saxa demisit, quorũ ple-
raque pedum quinquaginta longitudinis, lati-
tudinis verò octodecim, altitudine nouempe-
dali fuerunt, quædã etiam maiora, minora alia.
Hæc moles in mare iacta brachium ducentos
pedes longum efficit, cuius spatij dimidium op-
positum est frãgendis fluctibus, inde procyma-
tion Græcè dictum: reliquum sustinebat murus
lapideus distinctus turribus, quarum maximę
& pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris
priuigno immaturo fato defuncto. Inerant &
crebri fornices nautarum diuersoriis. Excensus
deinde lato ambitu totum portum cingebat, lo-
cus ad inambulandum animi causa iucundissi-
mus. Os autem portus patet versus septentrio-
nem ventorum serenissimum, crepido verò to-
ius ambitus, à sinistra quidem portum intran-
tibus turris est lato margini insistens ad firmius
resistendum fluctibus, à dextra autem duæ co-
lumnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ
pares celsitudine. Circum portũ ædes cõmunes

Ann. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Pyrgum Atheniensis portus.*

b *Dora & Ioppe non portuosæ.*

c *Cæsareæ portus.*

An mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

serie marmore politissimo exstructæ sunt, existante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris à longè conspicuum adnauigantibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomen Cæsareæ, vrbi tã materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitiis in mare exeunt, vna trãsuersa dirimẽte, vt imbrium & purgamentorũ proluuies facilius in mare deferantur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam vrbem subluere. Exstruxit[a] etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum. vnde latè prospectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum spacio sunt absoluta, Rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit[b] Romam mittere filios Alexandrũ & Aristobulum, vt salutarent Cæsarem, erátq; eis paratum hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cæsaris vti hospitio. Excepit enim adolescẽtes summa humanitate, fecitq; Herodi potestatem, vt arbitratu suo è filiis quemcunq; vellet hæredem regni designaret, aucta[c] prius noua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus[d] quidam conduxerat ditionem Lysaniæ, nec cõtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolæ enim locorũ eorum libenter rapto viuũt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeò non vetabat, vt lucrorũ etiam esset particeps ab his malè vexati propinquorũ agrorũ coloni. Varum prouinciæ præsidem querelis obtundebãt, postulãtes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronũ

a *Theatrum & amphitheatrum.*

b *Herodes Alexandrũ & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit.*

c *Cæsar Trachonitidẽ, Batanæa & Auranitidẽ ditionẽ Herodi donat.*

d *Zenodorus ex rapto viuit.*

Ann. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

ceptacula, & regionem eam ditioni Herodis ontribuendam: sic enim fore vt eius prouidē- ia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vici- iis vllas exhiberēt molestias. alioquin difficile trat eos compescere iam assuetos his artibus vi- ctum quærere: vt qui nec oppida haberent nec igros, sed in speluncas ac cuniculos more fera- um refugia. habebant autem paratā aquæ & ci- bariorū copiam, vt externa vi petiti possent sa- is diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominē admittentes, sed intus sunt am- pliſſimi & supra quam credas capaces, plano so- lo desuper tecti. nā totus is locus constat petra aspera & non facilè meabili: nisi aliquo ducen- te per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quo- ties propinquos populari nō datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi nō permittentes. Eam regionē postquam Herodes accepit à Cæ- sare, adhibitis [a] ducibus ad eos penetrans male- ficia coercuit, & circumuicinis securitatē pepe- rit, Zenodorus autem partim inuidia, partim do- lore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil ta- men efficere potuit.

Interea [b] in Asiam Agrippa mittitur, admini- straturus transmarinas prouincias pro Cæsare. cum, quòd esset amicissimus. Herodes apud My- tilenem cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterùm [c] Gadarenses quidam Agrippam ad- eunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remisit. Arabes etiā iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœpe- runt inimicitias, idque de causa, vt tum videba tur satis probabili. Zenodorus [d] enim despera- tis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem

a *Herodes latrones coercet.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

b *Agrippa in Asiam missus.*

c *Gadarenses Herodē accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem misit.*

d *Auranitidis ditio à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa belli.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

illis elocauerat L. talentis annuis: quam quis donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouisset, maluit tamè bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis moribus. Decimoseptimo demum eius regni anno [a] Cæsar venit in Syriam: móxque Gadarensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat non prius se destiturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cęsaris. ab hoc persuasi clamitabãt, idque aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quos Rex deditos ab Agrippa acceperat, erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cùm igitur de vi & rapinis eius, violatísque ac diruti templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar verò comiter illũ tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & primo quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde verò interruptum est hoc negotiũ. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis eimentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerũt tormentorum metu: quidã etiam in flumen se iacientes necauerunt: atq; ita cùm seipsi prædamnarent

[a] *Cæsar in Syriam venit, apud eũ Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.*

sare viderētur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus enim præcordiis ruptis, sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar verò & huius portionem sanè non contemnendam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonē, cōplectitur [b] Vlatham, Paneadem, & agros finitimos, adiunxit eū deinde rectoribus Syriæ, mandauitque vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis profectus est Herodes, vt cum in toto, quàm latè patet, Romano imperio duo essent omniū potentissimi Cæsar & Agrippa. Cæsar [c] post Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa [d] itē post Cæsarem nemini qua mutua benevolentia vetus, Pherorę suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis decem talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret in vtero essent res illius, neque subiicerentur Herodis filiorū imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori [e] elegantissimi more templum construxit è marmore candido, prope Panium quod vocant: id spelunca est in montis amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, ei, mons valdè magnus imminet. ab spelunca autem fontes Iordanis fluminis, hunc locum alioquin etiam celebrē, orauit templo exstructo in honorem Cæsaris. [f] hunc etiā tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidē vt post sterilitatē se refoueret, re autē vera vt placaret animos offensos talibus Regis operibus, quæ debebantur planè ad religionis & bonorū morum perniciem tendere, vt omnium instabat sermonibus, cui rei & aliud ille remedium

Ann. mundi 3946. Ante Christum nat. 22.

a *Zenodorus miserè perijt.*

a *Vlatha, Panias aliaque regiones Herodi donata.*

c *Herodes à Cæsare & Agrippa, in magno honore habitus.*

d *Pherora Herodis fratri Cæsar tetrarchiam concedit.*

e *Herodes propè Panium templum ædificat.*

f *Herodes tertiam tributorū partē remittit.*

An. mundi 3946. Ante Christum nat. 18.

attulit, occasiones turbelarum auferens, & iubens sua quenque agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisque etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra facerent propositis. nã multi clam & propalam abducebãtur in castellum Hyrcaniam, ibíque dabant supplicium. & dispositi erant tam in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunque rei gratia. adeò enim hanc curã non negligebat, vt sæpè ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarẽt eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam verò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabãtur, & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæque sectatoribus plerisq. quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorũ nõ absimile de quibus alibi narraui prolixius, non prætereundum nunc videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum alias vitæ honestæ & probatæ hominũ testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habens donum fatidici spiritus, hic conspicatus Herodem etiam tum cũ cæteris pueris ludũ literariũ frequentantem, Regẽ Iudæorum saluauit, ille putans se aut non satis notum esse hominis

a *Herodes populum Sacramento obstringit.*

b *Pharisæi propter Pollionẽ & Sameam Herodes Sacramentum remittit.*

c *Essæi Pythagoreis nõ absimiles.*

nimi, cotrexit eius verba, vnum de plebe se pro-
fitens. Tum [a] Manahemus subridens, & blando
planu posteriora eius permulcens verius quàm
feriens, imò regnabis, inquit, & felicíter domi-
naberis: sic enim Deus vult: & memor esto Ma-
nahemi verborũ, quæ te fortunæ mutabilis ad-
moneant. Nihil enim te magis cogitare decet,
quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ci-
ues subditos. sed scio te hoc non facturum, futu-
ri præscius, eris enim tam diuini quàm humani
iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, &
sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum la-
tebis, qui te extremo vitæ tempore graui casti-
gatione reprehensurus est. Hæc verba non ma-
gni fecit Herodes qui tum nihil tale sperabat.
prosperis deinde successibus ad regnum & tan-
tam felicitatẽ elatus, cum maximè vigeret, Ma-
nahemum accersitum rogat de diuturnitate im-
perij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Re-
ge num decem annos duraturum sit, & viginti
inquit, & triginta: atque ita indeterminatũ fa-
talem finẽ reliquit. Herodes [b] verò vel hoc cõ-
tentus Manahemum data dextera dimisit, & ex
eo semper Essenos in precio habuit. Hæc ta-
metsi fidem excedere videntur, visum est ta-
men lectori indicare, quod multi sint in eo
genere quibus ob morum probitatem diuinitus
aperire dignatur sua decreta & consilia.

Ant. mundi 3946. *Ante Christum nat.* 18.

a *Manahemum regnũ futurum prædicit.*

b *Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos prę cæteris eum in precio habet.*

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat. CAP. XII.

DEcimo octauo autem regni sui anno Hero-
des post tot præclara facinora, post absolu-
ta tot admiranda opera, eximium [c] aliud con-
cepit animo, Dei templũ denuò cõstruere, am-
pliore ambitu & huic cõueniente celsitudine,
si actus. id quod res erat, id fore omniũ celeberri-

Hedio & Ruffinus ca. 14, al. 11.

c *Herodes Dei templũ denuo construere animo cõcipit.*

An. mundi 3946. Ante Chri. nat. 18.

mum etiam ad posterorum sempiternam memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate detentum minus ad hoc obsequentem haberet, aduocata concione, sic eum allocutus est: Non [a] habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta opera mea cõmemoré, quæ ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi quòd in maximis vestris difficultatibus nulla primi commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimũ seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nũc magis quàm antea floreãt, quare, vt dicere cœpi, non opus est singulatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tam alias huic contribuas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quòd maximè vel ad regionis cultum vel ad Regionis ornatum attinet. Templo huic, quod post liminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita, tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structuræ surgeret: sed hanc mensuram præscripserũt Cyrus & Darius Hystaspis filius, sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente, *ego rerum potior*, cui *otium, pecunia prompta*, magni redi us suppetunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè persoluam.

[a] *Herodes populo se templum eorum structurum, exponit.*

Hæc

ac tam inopinata oratione omnium animi mt attoniti, quod ſupra ſpem polliceri videre- ir, & angebantur [a] magna ſolicitudine, ne for- demolitus vetus ædificium, nouum non poſ- :t abſoluere, quare periculoſum videbatur onſilium, & conatus perdifficilis. Quod vbi nimaduertit Rex, iuſſit eos bono animo eſſe, ianſurum enim vetus templum integrum, nec emolicndum tantiſper dum omnis materia omparetur, quæ ſit ad futurã fabricam neceſ- aria. neque eos fefellit. Mille [b] enim plauſtra ar auit quæ lapides conueherent: & ex omni rtificum copia peritiſſimos ſelegit ad decem millia, & inſuper mille ſacerdotes ſtolis ſacer- otalibus ſuo ſumptu veſtitos, partim cæmenta- iæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: ó ſq. omnes adhibuit operi, materia iam ante onuecta. Sublatis deinde veteribus fundamen- is, & nouis repoſitis, deſuper [c] templum ex- ſtruebant, longitudine centum cubitorum, alti- udine totidem & viginti amplius. qui viginti :ubiti aliquanto poſt ſidentibus fundamentis leceſſerunt, eóſque denuò addere decreuerunt noſtri Neronis temporibus. Conſtabat autem ſtructura è lapidibus candidis firmiſſimis, ma- gnitudine viginti quinque cubitorũ in longũ, octo in altum, latitudine verò cubitorum duo- decim, habebátque Baſilicæ ſimilitudinẽ, hinc & inde humilius, media ſũi parte excelſius, à multis ſtadiis conſpicuum, maximè ex aduerſo habitántibus aut aduentantibus. Ianua verò po- næ ipſi templo par, & ſuperliminare aulæis va- riegatis ornabatur, floribus purpureis diſtinctis, & [d] habentibus columnas intextas, ſub quo- rum capitibus vitis expandebatur aurea de- pendentibus botryonibus, mirandum ſanè o- pus tam manus quàm materiæ precio. Cin-

An. mundi 3947. *Ante Chriſtum nat.* 17.

a *Iudæi veriti ne Herodes demolitus vetus ædificiũ nouum abſoluere non poſſet Herodes vetus illaſum manerent, donec materia cõparetur, promitti.*

b *Materia ad fabricã templi neceſſaria.*

c *Templum ab Herode quomodo extructum.*

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

xit etiam totum templum ampliſſimis porticibus, quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebãtur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus à vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. huius verticem primus Solomon Rex noſter inſtinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui verſus auſtrum ſubiecta eſt vallis profunda. Hic murus conſtat ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis complectens interius ſpatium & in profundum deſcendens, vt miranda ſit magnitudo & altitudo ſtructuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte eſt conſpicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmiſſimas. Hoc opus poſtquam æquatum eſt vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta eſt, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor ſtadiorum circuitu, ſingulis lateribus inter duos angulos per ſtadia ſingula patentibus, interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum eſt duplicem habet porticum, ſpectantem ianuam templi ſiti in meditullio. Eam porticum ptiores Reges adornauerant. Circa templum affixa erant ſpolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In ſeptentrionali lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Aſamonæorum qui gentis ſacerdotium ſimul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerũt, repoſitorium [a] ſtolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, niſi Pontifice ſacris operaturo. hanc Herodes in eo loco aſſeruauit, poſt cuius obi-

[a] *Stola Pontificia repoſitorium.*

tum

um in Romanorum potestate fuit, vsque Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit: vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fuerúntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitũ, post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos demò stolã in [b] Antoniã deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quẽ admodũ & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem, vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Põtificis & præfectorũ gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibãt arcis & præsidij Romani præfectum, & recognito, prius sigillo stolã accipiebant; ac mox peracto festo, reportatã in eundẽ locum, & in cõspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna transitus erat in regiã per vallẽ in medio interiectam, duo ferebãt in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsq; imam vallẽ dispositis, & inde aliis sursum per accliue tendẽtibus. Vrbs enim sita erat è regione templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroq; angulo æquè distantẽ, & tri-

An. mundi 3947. *Ante Christum natum* 17.

a *Stolæ Pontificiæ in eius potestate fuerit.*

b *Antoniæ turris.*

c *Porticus paralla super vallem extructa.*

An. mundi 3947. Ante Christum nat. 17.

plicem porticum basilicâ longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculũ erat si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quũ vallis in immensum debisceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper exstructa erat prealta porticus: cuius recte conscenso si quis vtramque altitudinem coniunctam contemplaretur, absq; vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus stabãt paribus interuallis quando columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusq; columnæ, quam tam possent tres homines consertis inter se complecti brachiis: longitudo viginti septem pedũ, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarũ fuit centum sexaginta duo capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vno quoq; latere duæ pariles triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis stadij longitudine, claudant inter se mediam. cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtranq;. Earum lucanaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ verò connexitas altius surgebat, excitato super epistilia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio oõmissuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo se habebat primus ambitus. Interius [a] verò non longo interstitio secundus paueis gradibus scãsilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ veraret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septũ tam austrino quàm septentrionali latere patebat aditus tantus æqui distantibus, ab oriente

[a] *Interius septũ quod Iudæis modò ingressũ concessum erat.*

vero

Ann. mundi 3955. Ante Christum nat. 9.

uero vna magna, per quem intrarent casti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spacium minimum, solis sacerdotibus accessibile in eo templũ erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à prioribus profanis lege arcebantur non ausus ingredi, per secundos ferebat fabricam intimarum porticuum: absolutóq; octo annis reliquo ædificio, tandem [a] etiam templum ipsum eorundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo omnibus gratias agentibus Deo pro tã celeri finito opere, & Regi pro acturato tã alacriter negotio fausta omnia precantibus, & instaurationem templi magna festinatione concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatẽ solennitas templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus erat colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterùm Rex inter alia templi opera etiam [b] cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turres etiam impositas in eum vsum, vt occultè illuc posset ascendere, si quid per tumultum cõtra Regem vellet nouare populus. ferunt [c] toto tempore quo templum struebatur, nunquam interdiu pluisse, nocte tantùm imbribus descendentibus ne interrumperetur ædificatio: eáq; fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est veri absimile, si quis diuinã prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

a *Templum dedicatum.*

b *Crypta subterranea ab Antonia.*

c *Templi ædificatio dũ durat interdiu nunquã pluit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherora calumnijs appetuntur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniugem.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudaei gentilis apud Agrippam accusant, ciuitates sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudaeam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Romae degente Herodes, Alexandrum & fratrem adueniens ad Caesarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutã Caesaream celebrat.*

X. *Iudaeorum Cyrenensium & Asianorum ad Caesarem legatio.*

XI. *Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis fodit.*

XII. *Archelaum Cappadocum Regem Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllaeum Herodem accusat apud Caesarem.*

XVI. *Eurycles calumnia contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij dimittuntur apud Dorym in concilio.*

Alexan-

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumniis appetuntur.

Ann. mundi 3955. Ante Christum natum 9.

CAPVT I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quã in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quã ipse sanciit, vt [a] perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tam ad pœnam maleficorũ tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet [b] furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutẽ perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgò interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicũ quiddam magis quàm Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebatúrque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per [c] idem tempus nauigauit in Italiam: salutatum Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissimè tractatos filios reducẽdos domũ reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquã reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quòd essent conspicui tum statura tum multis ornamentis animi & modis omnibus Regium quid-

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Herodes nouam legẽ sancit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vẽdere liceat.* Exod. 1. 12. Deut. 12. 3.

b *Furem quadruplum reddere.*

c *Herodis in Italiam nauigat, & liberos suos Romæ domũ reducit.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

dam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæteróſque quorum calumniis Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ. quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur [a] occasione arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabant exoriturum tantum odium, vt de naturalibus quidem vinceretur affectibus.

a *Salome & Asia Herodis filios calumnijs appetūt, ipſque patri infensos reddunt.*

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

CAP. II.

SEd tum nondum senescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo parerat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores [b] eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexando Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

b *Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum Regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit.*

Post [c] hæc audito, quòd Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illò inuitauit eũ in regnũ suum, vt venire dignaretur ad amicũ & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens cum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibẽs, apud Sebasten & Cæsariensem portũ, & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcanio. In vrbem quoq; Hierosolymitanam

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Marcus Agrippa ab Herode in regno cureũ- uectus.*

tam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festino cum faustis ac clamationibus. Agrippa [a] autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset cõmoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus.

An. mundi 3956. Ante Christum natum 8.

a *Agrippa Hierosolymæ hecatombẽ immolat.*

Herodes ad Agrippam nauigat. CAP. III.

REx autem exacta adhuc hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd cũ exercitu Bosphorũ peteret: factáque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, satus se ibi eum inuenturum. Sed [b] repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chiũ hæsit: vbi & priuatim multos salutatũ venientes, Regiis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abundè ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quãprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primũ Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud [c] Sinopen Põticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regẽ interruptis propriis negotiis præstò factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat [d]

b *Herodes in itinere ad Agrippam Chiũ petit, vbi & priuatim & publicè magistratum potentiam ad pristinum vrbis reparandæ confert.*

c *Agrippam Herodes apud Synopẽ Ponticã vrbẽ offendit, & ab eo honorificè excipitur.*

d *Herodes cũ in difficilibus rũ in incũdis reb. fuisset, Agrippæ præsentiam*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolétiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotiis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorē Phrygiam [a] terrestri itinere peruenerunt Ephesum, & inde rursum Samum traiecerūt nauibus. Toto [b] autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatib. Solitus est enim non solū pecunia largiter adiuuare petētes, & magnos sumptus facere in hospites: verū etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminē aliū facilius voti cōpos factus est. Cúmque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in Rege, ineitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim iratum [c] Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunque in re singulis opus esset, affuit.

a *Agrippa terrestri itinere Ephesū peruenit.*

b *Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, pluri-morum est apud Agrip. mediator.*

c *Agrippa Ilienses reconciliati, & Chij immunitatem impetrant.*

Ionici Iudaigenitæ apud Agrippam accusant ciuitates sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.

CAPVT IIII.

d *Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniuriis conquerentur.*

POstquam [d] autē ventū est in Ioniam, præfuit magna multitudo Iudæorū, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatē questi sunt de indigenarum iniuriis. quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniā Hierosolyma mittere vetarent, adigerēntque se ad

expe-

expeditiones & munia publica conuertendáque in eos ſumptus ſacram pecuniã, contra cõceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa aſſidẽtibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus [a]quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantiſſimè, confugiendi ad poteſtatem maiorum opem incumbit neceſſitas, nobis verò etiam impetrandi quę petimus adeſt fiducia. Neq; enim aliud poſtulamus, quàm quod iã antè veſtra beneficẽtia cõceſſum eſt: quódq; hi nobis adimere conantur, qui æquè ac nos veſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt veſtrum beneficiũ, digni ſumus qui id retineamus, hoc ipſo quod nos dignos eo indicaſtis, ſin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos poſſe concedere. Quamobrẽ patis apparet nobis illatam iniuriã ad vos quoque pertinere, quorum iſti & iudicia cõtemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quód ſi ipſos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis inſtitutis, pompis, ſacrificiis, feſtiuitatibus, quibus honores Deorum ſuorum concelebrant: ſat ſcio quiduis potius paſſuros quàm diuelli à patriis ritib. Nã & bella pro regionibus vindicandis ſæpenumero ſuſcipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis & felicitatis hoc maximum habetur præmium. Quod cuique licet ſuo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint, hoc aliis inferre conantur: quaſi verò non perinde ſit, vel tuam vel alienã pietatẽ impedire ac lædere. Quin & aliud conſideremus. Eſtne vlla gens aut ciuitas aut populus qui non ſum-

Ann. mundi 3956. Ante Chriſtum. 8.

[a] *Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit.*

Ann. mundi 3956. Ante Chri. cum annum 8.

riam suæ felicitatis in vestro principatu & Romana potentia collocet? estne qui vestram gratiam velit esse irritam? Nemo sanè, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id vel priuatim vel publicè non referat. Atqui isti dum vestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis vllum ius saluum relinquunt, eorum quæ vestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim vel illud est, quòd quū multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam vitam exigunt? Nostræ autem res, etiam si nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis vestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nã Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem non cultum prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquã merito offendi debeat: imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neq. enim celamus præcepta vitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoq. die ab omnibus aliis negotiis vacantes perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigentis moribus. Hi ritus nostri quum per se quoq. in disquisitionẽ vocati nihil habeãt reprehẽsibile, nũc vetustate etiã, contra quã multi opinẽtur, consecrati sunt: vt non possit non esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per vim inferunt. Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunib. tributa imponentes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantũ in religionis nostræ cõ-

tumeꝫ

ammeliam, quam ipſi ſciunt immerito ſe iniuſtis atq; illicitis odiis proſequi. Veſtrum enim imperium omnibus ex æquo conſulens, & beneuolentiam mutuam ſubditorum alit, & obſiſtit odiis. Has iniurias, Agrippa præſtantiſſimè, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in poſterum quoque detur noſtris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduerſariis plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non ſolum iuſtum eſt, ſed conceſſum etiam veſtra clemẽtia: & exſtant de hac re multa ſenatuſconſulta in Capitolio æreis tabulis conſecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter experiam noſtram fidem atque beneuolentiã, & alioqui ſacroſancta etiam ſi nullum noſtrum præceſſiſſet meritum: quandoquidem non ſolis nobis, ſed ferm è omnibus mortalibus, adeò nihil de priſtinis beneficiis detrahitis, vt ea potius in dies præter omnem ſpem reddatis cumulatiora, quæ quidem omnia percenſere præſentis temporis anguſtia non patitur. Sed ne vanè gloriari videamur noſtra officia, omiſſis præteritis ſatis teſtari poteſt vel Rex noſter qui tibi ſidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ veſtræ non exhibuit? vbi fides ius deſiderata eſt? quid non in honorem veſtrum excogitauit? ad quam neceſſitatem non primus præſto affuit? Quid igitur prohibet nos hoc; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda eſt patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæſar in Ægypto geſſit tum MM. militum auxiliariorum affuit: quo ita ſe geſſit, vt tam terreſtribus quàm nauali bus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo periculis auctus ſit: cum potius à principio

An. mundi 3956. Ante Chriſtum nat. 8.

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro, poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honoraueris: vtque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coràm ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi cõcessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi nõ patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videãtur. quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Roma. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum [a] se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuendi-

[a] *Agrippa Iudæorum immunitates confirmat.*

cibus

ſibus. Hæc locutus dimiſit conuentum. Tum Herodes aſſurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde [a] poſt mutuos complexus valedicto à Leſbo digreſſi ſunt.

An. mundi 3956. Ante Chriſtum nat. 8.

a *Agrippa à Leſbo digreſſum.* Al. cap. 6.

Herodes in Iudæam reuertitur.

CAP. V.

REx igitur paucis poſt diebus ſecunda nauigatione vſus Cæſareã appulit, & [b] inde Hieſolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tũ forte aderant, rationẽ eius fuæ peregrinationis expoſuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Aſiam degentibus. Cõmemorauit deinde quantum felicitatis eis ſuus principatus attuliſſet, dum ipſe nihil magis curaret, quàm ne quid deeſſet ſubditis: & quò magis eos exhilararet, profeſſus eſt quartam tributorum partẽ ſe remittere. Illi verò ſimul oratione ſimul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia diſceſſerunt, omnia fauſta Regi comprecati.

b *Herodes Hieroſolyma redit, multitudinẽ in concionẽ aduocat, rationem ſuæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit.* Hedio & Ruffinus cap. 3. al. 7.

Domeſticum diſſidium inter Herodem & filios.

CAP. VI.

INtetim domeſticum diſſidium indies augebatur. Salome [c] tanquam hæreditario odio adoleſcentes proſequente, atque ex præterito fauore quo matrem eorum oppreſſerat, audaciam aſſumente, & hoc agente, ne quis ſupereſſet qui poſſet vlciſci mortẽ immeritæ. Nec derat occaſio quòd adoleſcentes non optimè erga patrem affecti viderentur, partim memoria paterni interitus, partim dominandi cupidine. Vrſum igitur veterã mala renouabãtur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis viciſſim odia & inſidias contra adoleſcentes

c *Salome Herodi ariolo odio Mariãmes filios proſequitur.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

exercentibus,& cùm esset odium mutuum,non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram nō dissimulant:illi contrà maleuolè ac astutè calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quā mox erāt apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu nō deesse illis hoc argumento colligentes,quòd nec puderet eos talis matris,& iniustè *interfectam cōtenderent*. Iámq; fabula erant totius ciuitatis,cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modò vicem,sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberent cū infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio, atque huic dissidio magnum incrementum absentis Regis addidit. Qui postquā reuersus est, & concionem illam apud populum habuit,mox a tum à Pheroza tum à Salome est monitus,imminere magnum periculum ab adolescentibus, palàm iactantibus non impunè laturos qui matrem interfeciſſent. his affinxerunt,Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est,tantò magis quòd eadem & ab aliis renunciabantur: & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter domesticorum dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuráq; ex præteritis colligens,& maiorem aliquam calamitatem secuturam timens,planè confusus erat animo. Reuera b enim quemadmodum foris

Hedio & Ruffinus Cap. 4. al. 8.

a *Pheroza & Salome Alexandrum & Aristobulū apud Herodem accusant.*

b *Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vsus.*

supra

m fortuna vtebatur propitia, sic domi pinionem omnia malè cedebant: vt mbigendum sit, posſitne pensari tanta externa eius calamitas domestica, an t carere ex æquo vtraq;, & intra prtunam consistere. Dum [a] talibus cue fluctuat, visum est alium filium, qui n priuatus erat, accersere, comprimenlescentum ferocibus animis illum opr honoribus euehere: is dicebatur Anon quod vellet, sicut postea victus afio fecit, omnia in illum conferre, sed lios Mariammes hoc pacto castigatiorum, & minuendam eorum arrogãderent non esse necesse, vt sibi solis anti regni successio. quapropter hunc edaneum in domum induxit, putans spexisse adolescentibus, vt posito failiores se patri præbeant. sed longè nit. nam & illi factum hoc iniuriam rpretabantur: & [b] Antipater tali erat vt præter spem nactus ampliorem lihuc omni ope incumberet, ne fraino loco apud patrem cederet, & alien ab illis per calumnias, & propenc, vt (quod ille vehemẽter cupiebat) tiam indies fieret. Quamobrem nihil tabat, hoc tamẽ cauens, ne ipse videum delator, sed per alios consiliorum ageret, qui neq; suspecti essent Regi, tiam propter amicitiam verbis suis struere. Iam enim complures ad hunc flatum colendum se contulerant, & [illegible] beneuolentiæ captaque per multas eásque inter se fidas ac ageretur fabula, adolescentes maquàm ante occasionem illis præbe-

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a Herodes Antipatrũ ad minuendam filiorũ arrogantiã honoribus euehit.

b Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

bant. nam & lacrymæ sæpè eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrémque iam apertè vt parum æquum amicis incusabant. quę omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis obseruabantur, móxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticũ dissidium. Rex enim ægrè ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem [a] eius in regiam induxit, Cæsari etiam sępe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cùm nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem [b] ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam; vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

[a] *Herodes Antipatri matrem in regiam induxit, eumq; Cæsari commendat.*

[b] *Agrippa Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.*

Antipatro Roma degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

CAP. VII.

[c] *Antipater Roma illustris factus.*

[d] *Antipater præsens calumnijs, & absens per literas Herodem in filios exacerbat.*

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris [c] enim factus est Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hęc [d] assiduè cogitans nõ desistebat à proposito, & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de

inco-

ne columitate ipsius solicitus, sed reuera ad spe- ctatam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens, donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temerè, decreuit [a] Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios: quò postquam peruenit, non inuentum ibi Cæsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum venisset in colloquium, rogasséque, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos [b] coràm filios accusauit insolentiæ tentatique veneficij, conquerens eò processisse illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cęsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos verò etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, ídque etiam cum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac scelestum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cęsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuiuscunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maximè cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quandoquidem viuo non

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Romam nauigat, & Cæsarē Aquileiam vsq; persequitur.*

b *Herodes apud Cæsarem filios accusat.*

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorum quę Regiis liberis ab amantissimo patre pręstari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoq; procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum sit, ne post talia quidem ausa, patria se potestate in eos vsum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure vel patris violati vel Regis per insidias appetiti, ex æquo secum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impunè sit illis tantum facinus, néve ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatē auferre pro proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum verò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tantę impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quòd neq; decorum esset contra eum liberè dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem [a] hærebant ancipites lachrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne viderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsatis prudentiam non latuit, adeóque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare posset.

a *Alexãder & Aristobulus omnes lachrymis etiã parentẽ accusatorẽ ad misericordiam commouent.*

Ale-

xandri defensio, & cum patre reconciliatio.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

CAP. VIII.

'm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iã ecti & Cæsarem, cæteróſq; partim condos sibi, partim etiam non temperantes à lanis, alter illorum Alexander versa ad ipsũ : oratione sic aggressus est obiecta diluer ter [a], quàm beneuolo erga nos sis animo, declarat hoc ipsũ iudiciũ. Si enim aliquid : de nobis statuisses, nunquam ad omnium itorem nos adduxisses. poteras enim vel egia, vel pro patria potestate in sontes aduertere. Cæterùm adducere nos Romã, inc testem arbitrum facere, seruare volengumẽtũ est. nemo enim ad fana ac templa icit quem velit perdere. quòd sanè causam ram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos censemus, si sustinenda sit lęsę erga talem ntẽ pietatis opinio. quãto enim satius monoxios, quàm tanti sceleris suspectos viue. Quare si veritati satis patrocinari poteri, felices nos vel tuo iudicio, vel euaso discri e: quod si vincit calumnia, superuacaneum it nõ solẽ hunc cernere, quid enim hoc nõ ita suspicione profuerit? Videtur quidem ostram ætatem affectati regni crimen comre, & probabilius hoc facit infelicis matris mitas. Sed vide obsecro an non idẽ crimen uemuis nostri similẽ torqueri possit? Nihil n prohibet quicunque Rex habeat liberos, inctæ matri superstites, eos in suspicionem are, quasi patri struant insidias. Sed suspicio sufficit in impietatis crimine. age proferat, potest, argumentum tentati facinoris. quod uã fidem calumniæ valeat astruere. Potest uisquam indicare venenum paratum, aut

Aliàs ca. 9.

[a] *Alexãder suo & fratris nomine parentis accusationem diluit.*

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cū tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes Principatus, quem tu ais pietatis pręmium, sæpè ad nefarios conatus prauas ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris cōuinci possumus, calumnias autē refellere apud obturatas aures quî possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At nō in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis nostrâm defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiā post mortē à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatū affectamus quē pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij cōtigerunt, sicut re vera cōtigerunt, an nō conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tā atrox facinus nec terræ laturæ sint nec maria? Quid subditorū pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimū à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros cōtemneremus, posset-ne quiscunq; interfector tuus pœnā euadere incolumi Cæsare? Nō tā impios genuisti neq; tā stultos, sed infortunatiores fortè quā tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicquā deprehēdisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidē facere? Quia mater perit. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nūquā facta sunt? Quare ab omniū domino Cæsare, & nūc nostro arbitrio, hoc tantū petimus, vt si seuera de nobis suspiciones potes ponere ni pater, vincamus quantumuis infelices. quid

miserius quàm temerè insimulari crimi- *Anno mun-*
uissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, *di 3956.*
tate salua, nostramet sententia damne- *Ante Christ*
ec enim vsq; adeò cara nobis est vita, vt *sum nat.*
utotis molestia retinere velim[a]. His ver- 8.
Cæsar ne antè quidé ad credẽdũ calũniæ
magis etiã flexus est, quòd intẽtis in He-
culis ipsũ quoq; permoueri animaduer-
x[a] quotquot præsentes aderãt solicitudo *a Iuuenum*
le iuuenibus, nõ sine Regis inuidia apud *miseratio*
aulicos. nam absurditas calumniæ, iuue- *omniũ ani-*
; in ipso flore ætatis periclitantiũ mise- *mos cõcitat.*
id ferendã opem cõcitabat animos om-
sed multo magis postquàm tam cordatè
nder accusationi patris respondit, manẽ- *b Cæsar in*
eis in eodem habitu, & præ mœstitia hu- *hoc iuuenes*
s oculos in terram demittentibus. Tandẽ *peccasse pro-*
spei nonnihil, vt videretur Rex ipse ex- *nũciat, quòd*
nis egere, qui sine vllis certis argumen *se à suspicio*
temerè criminationẽ aggressus sit. Po- *ne immunes*
Cæsar[b] aliquantisper deliberandus, hoc *non seruauc*
uenes alioqui insontes peccasse pronun- *rint, ac patrẽ*
quòd nõ tales se parenti præstitissent, vt *eum vt filijs*
posset in eos hærere suspicio. Herodẽ au- *recõcilietur*
uit vt suspicari desineret, ac[c] recõciliare- *hortatur.*
is. Periniquũ enim esse habere enm fidẽ *c Herodc*
calumnijs: & posse illos in posterum me- *filijs reco*
fensis prioribus, & redintegrare mutuũ *ciliatur.*
pristinũ, si ad abolẽdas suspiciones vete- *d Antipat*
inq; diligẽtius coleretur pietas. Post hãc *se reuersis*
itionẽ iuuenibus innuit. Quibus iã pre- *in gratiam,*
antibus pater has non expectans prior *gratulari si-*
vnum post alium complectitur, compa- *mulat.*
omnibus, qui aderant tã ingenuis quàm *e Herodes*
s. Tũ igitur post actas Cæsari gratias vnà *100. talẽta*
erũt, & [d] cũ eis Antipater simulans se gra- *Cæsarem*
euersis in gratiã. Sequentib. [e] deinde die- *donat.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

bus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ & congiarium diuidentem populo. Cæsar [a] vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquũ dimidium procurationi eius commisit: aliisq; hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cũ ille iam pararet facere, negauit se cõmissurum, quin ille quamdiu viueret tàm regnũ haberet in potestate quã filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed [b] opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere: Cæterùm Herodes & filij nauigantes cũ appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quòd Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocũ. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quòd Alexãder eius gener egregiè refelliſſet obiecta crimina: datisq; vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templũ cõcione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarratáq; humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoq; scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicósq; & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrũ, deinde ex Mariamne natos Alexãdrum & Aristobulũ. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiã magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio cõtinentur & liberi

milites

a *Cæsar Herodi dimidium redituũ è Cypriis metallis donat.*

b *Rebelles domantur.*

tes quoque cum suis ducibus si se vnum re- Ann. mundi
.ant, felicem vitam acturos absq; vllis per- 3956.
ationibus. His peroratis dimisit concionẽ, Ante Chri-
ɔusdam rectè visus dixisse, quibusdã secius. stum nat.
cta enim æmulatione inter filios, res omni- 8.
pectare ad aliquã mutationem videbantur.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

CAP. IX.

Er[a] idem tempus perfecta est Cæsarea, de- Hedio &
cimo anno postquã ædificari cœpta est, re- Rufinus
verò anno octauo supra vigesimum, Olym- Cap. 5.
de CXCII. in eius dedicatione magna fuit al. 10.
ebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissi- a *Cæsarea*
.exciti enim sunt ad certamen artifices Musi- *perfecta.*
& athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc
idiatorum ac ferarum comparatus magnus
merus, & quicquid huius generis in precio
tam Romæ quàm apud gentes cæteras. Con-
:tatum[b] est autem hoc quoque certamẽ Cæ- b *Quinquen-*
i, instaurandum per singula quinquennia. *nale certa-*
unc omnẽ apparatum Rex suo sumptu magna *men.*
abitione vndecunq; curauit conuehi multa
hoc conferente etiam vxore Cæsaris Iulia, &
ittente permulta precios ex Italia, vt omni-
is computatis sumptibus ad D. talẽta accede-
t. Cõgregata ingenti multitudine spectaculo-
im gratia, legationes quæ à diuersis populis
iittebantur ob accepta beneficia, omnes exce-
it diuersoriis & mensis & continuis hilaritati-
us, dum hominũ frequentia spectaculis se to-
os dies oblectat, noctu verò conuiuiis & ostẽ-
tione magnificentiæ, cũ insigni laude magna-
imitatis regiæ. in omnibus enim studebat vt
osteriora quæq; maiorẽ admirationẽ sui face-

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 9.

rent: fertúrque [a] ipsum sæpè Cæsarem & Agrippam dixisse, quòd maior quàm pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post [b] hanc celebritatẽ & festos dies aliud oppidũ exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plautis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidũ, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrem suã nomine referens supra Hierichuntẽ [c] condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, cõmunito egregiè & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem ipsa vrbe, in defuncti monumentum [d] Phasaelũ vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum, deinde eiusdem nominis oppidum circa vallẽ Hierichuntinam condidit. qua itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaq; situs ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tã Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti inœpta pẽdebant propter inopiam, pecuniis in absolutionẽ eorum erogatis. Inter [e] hæc præcipua fuit quòd Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argẽti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cęsare conditam habitantibus maiorẽ partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem Syriæ maximã habitantibus, secante mediam eius longitudi-

[a] *Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant.*

[b] *Antipatris extructa.*

[c] *Cypros cõditum.*

[d] *Phasaelus turris & oppidum.*

[e] *Pythium templum ab Herode extructum.*

nem

platea, hanc ipsam vtroque latere ornauit cibus, & viam eius subdiualem lapide poli- auit, non tam ad ornamentum vrbis quàm icolarum commoda. Ludos [a] etiam Olym- nō satis respondentes suæ celebritati pro- inopiam adiuuit, attributis annuis reditibus quo splendidius & sacrificia fierent, & alia ad decorandum tam frequentem conuen- pertinent: pro qua munificentia perpetuus iotheta declaratus est. Hic alius quispiam etur in vno homine tantam diuersitatem nij. Si enim spectemus eius liberalitatem eneficentiam qua erga omnes vsus est, non ùmus non dicere eum natura beneficentis- ıni. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in ditos atque etiam coniunctissimos conside- ıus, fateri cogemur hominem fuisse durum, korabilem, & ab omni alienum modestia. at- ita pugnantes inter se voluntates habuisse ebitur. Ego verò aliter credo, & vtrunq; ab a causa profectum existimo. Eo enim quòd noris esset cupidissimus, & totus huic affe- i deditus, incitabatur ad magnificentiam, si- oi spes esset aut in præsens laudis, aut in po- rum memoriæ: quare [b] quòd esset supra fa- ltates sumptuosus, cogebatur molestus esse oditis, nam cum in alios erogaret plurimum cuniæ, necesse erat eam aliquando malè quę- re. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum biectis, eas offensas lenire videbat difficile. q; enim poterat nisi vellet reditus minuere: ique abutebatur suorum odio in suum com- odum. nam si quis illorū non per omnia ser- tutē toleraret, aut videretur velle dominatio eius excutere, in tales tam potēter sæuiebat on aliter quā in hostes, nullo cognatorum aut nicorū discrimine, quòd solus vellet honorari

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

a *Olympij ludi.*

b *Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

ab omnib. Quàm [a] autẽ honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipsis honoribus quos ille Cæsari & Agrippæ cæteríſque eius amicis exhibuit. Volebat enim exemplo esse suis, vt quẽadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetẽtissimus. Sed Iudæis per leges patrias hõ licet hoc modo potentiores colere, quos necesse est maiorem rationem iusti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus satis incommodum erat quod non possent statuis & templis demereri Regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanem cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi causa videtur cur Herodes erga familiares & cõsiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

a *Herodes honoris cupidus.*

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

CAP. X.

Hedio, & Ruffinus cap. 6. al. 11.

ASiatici [b] autem & Cyrenenses Iudæi multũ afflige bantur ab earum regionum ciuitatibus qui cum à prisciis Regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quasi exportarent pecunias, & essent noxij reliquis ciuibus. Cúmque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Iudæis seruetur æquale ius cum aliis. cuius rescripti exemplar subiicimus, quò testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres Cęsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet. Quontã Iudæorum gens semper fida & grata fuit Pop. Roman. non nunc tantum, sed

b *Iudæi Asiatici & Cyrenenſes afflicti, legati ad Cæsarem missi, immunitatem consequuntur.*

eriori etiã tempore, præcipuè patri meo
æſari ſub Hyrcano Põtifice: placet mihi
mmuni iurati ſenatus ſententia, Iudæos
priis ritibus ac legibus, ſicut vtebantur
:e Hyrcani Pont. Dei max. & ſanis eorũ
i manere: liceréque vtriuam pecuniam
:os homines mittere Hieroſolyma: ne-
ri ad præſtanda vadimonia ſabbatis, aut
ſabbatorum poſt horam nonam in pa-
. Quòd ſi quis deprehendatur furati ſa-
ros aut ſacram pecuniam ex locis eo-
igioſis, hunc teneri ſacrilegij, & bona
dici ærario Roman. pop. Suggeſtionem
eorum oblatam mihi per C. Marcium
nũ, pro ea pietate qua omnes homines
&or, iubeo cum hoc decreto dedicati
ri loco, quem vniuerſa Aſia meo nomi-
ecrauit apud Argyram. quod ſi quis con-
retum auſus fuerit, non mediocri pœna
bitur. Inſcriptũ eſt columnæ in templo
. Cæſar Norbano Flacco S. Iudæis vbi-
gentium degentibus ſacram pecuniam
ri inſtituto Hieroſolyma mittere nemi-
ibẽte liceat. Hæc a Cæſar Agrippa quo-
Iudæis ſcripſit in hunc modum, Agrip-
ſiorum magiſtratibus, ſenatui, & popu-
uniæ ſacræ quæ Hieroſolyma mitti ſo-
: patrio, procurationem ac tutelam pe-
:os eſſe volo in Aſia: & ſi quis ſacrã Iu-
pecuniam furatus ad Aſyla cõfugerit,
le abſtractum dedi ad pœnam Iudæis
abſtrahuntur ſacrilegi. Syllano etiam
tui ſcripſit, ne Iudæi ſabbatis cogantur
ãda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæo-
tratibus & ſenatui Salut. Iudæi Cyre-
pro quibus iã Auguſtus ſcripſit Flauio
ræſidi, aliiſque eius prouinciæ magi-

An. mundi 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a *Agrippæ Epheſiorum magiſtratibus ſcribit pro Iudæis Syllano Cyrenæorum magiſtratibus.*

An. mundi 3957. *Ante Christum natum* 7.

ſtratibus, non eſſe vetãdos mittere ex more ſacram pecuniam Hieroſolyma, conqueſti ſunt nunc apud me, vexari ſe improborum quorundam ſycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. hos ego ſuo iuri ſuiſque moribus relinqui iubeo, & ſi qua in vrbe pecunia ſacra intercepta eſt, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis reſtitui C.[a] Norbanus Flaccus proſ. Sardianorum magiſtratibus S. Cæſar mihi ſcripſit, iubere ſe neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hieroſolyma mittere. quare ego quoque vobis ſcribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quàm Cæſaris, Nec[b] aliter Iulius Antonius proſ. ſcripſit: Epheſiorum magiſtratibus ſenatui ac pop. S. Aſiam habitãtes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius ad Epheſum indicauerunt, Cæſarem Aug. & Agrippam conceſſiſſe ſibi vti patriis legibus & moribus, primitiáſque ſuo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas abſque impedimento ad templum Dei maximi: rogauerúntque vt ab illis conceſſa meo conſenſu rata habeam. Quare ſcire vos volo, me quoque iuxta Cæſaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc appoſuimus, vt, quoniam ſcripta noſtra in Græcorum manus peruentura ſunt, oſtenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per poteſtates vti patriis moribus, imò illorum cõſenſu religione conceſſa Deum coleremus. quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium noſtri, cuius nullam rationem habent idoneam; eorum animis eximam: nam moribus nulla gens eiſdem vti-

[a] *C. Norbanus Flaccus pro Iudæis ſcribit.*

[b] *Iulius Antonius Proconſ.*

erpetuò, ſed oppidatim ferè in his ſit mu- *Ab. mundi*
. Iuſtitia verò omnibus hominibus ex æ- 3957.
competit, res vtiliſſima tam Græcis quàm *Ante Chri-*
uris, cuius maxima in noſtris legibus habe- *ſtum nat.*
tio, nóſque omnibus, modò eis inuiolatas 7.
mus, caros ac amicos poteſt reddere. quã-
n rogatos omnes volumus, vt non tàm nos
uerſum vitæ genus horreant, quam com-
antur ob virtutis ſtudia. Hæc enim com-
s eſt omnibus, & ſine hac non poteſt hu-
vita conſiſtere. Nunc ad hiſtoriæ contex-
edeo,

Herodes opus habens pecunia, ſepulchrum Dauidis fubijt.

CAP. XI.

Medio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 12.

Herodes [a] multum pecuniarũ domi foríſque
profundens, audito quòd Hyrcanus qui an-
regnauit, recluſo Dauidis ſepulchro tria
talentorũ argẽti extuliſſet, ſupereſſéque
plura quæ poſſint quantumuis magnis
tibus ſufficere, multo tempore animũ ha-
idem aggredi. Tunc verò noctu apertum
chrum ingreditur, cum prius accuratè ca-
ne hoc reſciret populus, aſſumptis tãtùm
orum fidiſſimis. Depoſitas tamen pecunias
uenit ſicut Hyrcanus, ſed mundi precioſi
eorum ornamentorum vim magnam in-
ſtulit. his inuitatus ad diligentius ſcrutan-
interius proceſſit, vſque ad cõditoria cor-
Solomonis ac Dauidis: vbi [b] duos ſatellites
erumpente (vt fertur) ex adytis flamma
a progreſſos temerè, quo caſu territus exi-
tactus religione ad expiandũ ſe in aditu
chri monumentũ è candido marmore con-
ſumptuoſiſſimis impendiis eius [c] operis &
laus illius temporis ſcriptor meminit, ſed
tem de deſcenſu Regis, præter decorũ id

a *Auri ſacra fames.*

b *Herodes duos ſatellites in Dauidis monumẽto amittit.*

c *Notatur Nicolaus Hiſtorio-graphus.*

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

factum existimans, idque more suo fecit. Vim enim Regis hæc auribus dedit, captãs gratiam, & ea tantum attingens, quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius apertè iniusta facinora, aut alia specie affecta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiam crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri paratarum insimulans, & hoc toto opere facit perpetuò quæ rectè ac iustè Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria verò diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, non tam ad posteritatis cognitionem, quàm ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos verò qui & [a] generis propinquitate Asamonæos Reges cõtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res gestas exponimus, salua reuerẽtia posterorũ Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoq; venia. Cæterùm Herodis domus post violatum sepulchrũ cœpit labi in deterius: siue diris vltricib. in eam partem incumbentib. quæ iã antè malè habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt meritò videri possit impietatis præmiũ. Dissidiũ [b] enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cõcertantia calumniis. Sed [c] inter omnes eminebat Antipatri cõtra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluẽs illos fallis criminationibus, ipse patrociniũ eorũ sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolẽtia facilius iuuenes clàm posset opprimere: atque talib. versutiis circũueniebat patrẽ, vt putaret hũc solùm incolumitatis suæ curã gerere, quapropter etiã Ptolemæũ procuratorem suum Rex Antipatro commendauit,

a *Iosephus ex pontificali Asamonæorum genere.*

b *Dissidium in domo Herodis.*

c *Antipatri contra fratres artificiosa machinatio.*

it, & cum matre eius omnia communicauit
filia, adeò vt nihil nō horū arbitratu gere-
& infensum eum redderēt his quos exosos
gi esse ipsorum intererat. Mariammes verò
rem indies ferebant ægrius, propter nobili-
indignantes suo loco se dimoueri ac dete-
rib. cedere, & tantum non in ordinē redigi.
in [a] & vxores ipsorum eisdē laborabant pas-
nib. quarū altera Alexandro nupta Archelai
a Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salo-
n, tum propter mariti amorem, tum quòd
olentius se erga filiam eius gereret. ea nupta
t Aristobulo quam illa sibi honore æquari
ebat muliebriter. atque hac altera contētio-
accedente, ne Pheroras quidem Regis frater
enus erat à discordia. habebat enim priuatā
isam suspicionis & odij, inciderat in amorē
cillæ propriæ tā insanū, vt [b] oblatā sibi à Re-
in coniugium filiam fastidiret, cōtentus an-
læ complexib. Id ægerrimè tulit Herodes, vi-
us germanū affectū à se tot beneficiis, & pe-
regni sociū, non respondere pietate mutua,
infortunatū se fratrē existimans: & cùm non
leret Pheroram ad æquiorē mentē reducere,
iellam collocauit cū Phasaeli filio. proceden-
deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris
pidines, conquestus de repulsa, alterius cōdi-
nē ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est.
i Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fra-
m contemnere, & ab amore turpi resipiscat,
opter quem stultū sit priuare se Regis amici-
, & in eius vicem odiū ac trāquillitatis iactu-
incurrere. Ille intelligēs hoc sibi vtile, quòd
antè calūniis appetitus veniā à Rege cōsecu-
s fuerat, mulierē iā filij matrē ex se factā ab-
gat: & Regi pollicetur ducturū se filiam eius
eram: conduxítque diem 30. ad celebrandas

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

a *Rixa mu-lieb res.*

b *Pheroras Herodis filius in coniugium oblatas fastidit.*

An. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

nuptias, iureiurando interpositò nihil sibi posthac cum ablegata fore commercij. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpè iaciebat voces quasdam, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iámque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarũ accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse carissimas. Nam & Salome infensa Mariammes filiis ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens [a] ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiuncularum incideret, exacerbans multis suspicionibus, quo factum est vt secreta eorũ expiscaretur omnia, & puellæ quoque iuuenẽ exosũ redderet. illa verò in matris gratiã sæpè narrabat, quòd illi, quoties soli essent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odiosè de patre loquerentur: minarenturque si Principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim cõducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, si quando viderent matris ornamẽta vsurpare, pro præsentibus deliciis vestituros se ciliciis, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome regi renunciabat: quæ ille tametsi permolestè ferret, emendare tamen malebat quã punire, maximè autẽ exasperabatur suspicionibus, & indies seipso peior, omnib. omnium rumoribus credebat, attamen tunc obiurgatione filios castigasse contentus & illorũ re-

a Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugũ colloquia pellicit.

spec-

nſione placatus aliquantiſper quieuit. Sed
x malũ recruduit. Pheroras[a] enim Alexan-
m conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ
:helai filiæ, aitque ſe audiſſe ex Salome, He-
em ardenter amare Glaphyram, nec poſſe
ic affectũ excutere, hoc audito iuuenis zelo-
us veheměter excanduit: & quicquid hono-
ic comitatis Herodes mulieri exhibebat in
tiã filij: quod quidẽ ferè quotidianum erat,
eiorẽ partẽ interpretabatur, ſuſpicione con-
ta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit
ndignationem concoquere, ſed adito patre
lachrymis ei ſermonem Pheroræ aperit.
mobrẽ ille magis adhuc turbatus eſt, nõ fe-
s inſimulari ſe falsò tã turpis criminis multa
:rens de ſuorũ malicia, à quibus pro benefi-
talem reportaret gratiã. Móxq; accerſitum
torã, adortus iurgio, peſſime, inquit, omniũ
rtalium, eóne ingratitudinis prolapſus es, vt
a de nobis vel dicas vel cogites? nónne de-
hendo tuum propoſitum, quod nõ conuicio
us hæc dixiſti filio, ſed vt inſidias & venefi-
hoc pacto in caput meum ſtrueres? Quis e-
, niſi bono aliquo genio ductus vt iſte, ſi
patereturpatrẽ inſpectum impunè ferre ta-
iniuriam? Vtrum tibi videris ſermonem in
num, an in dextram eius gladium inſeruiſſe,
parentem conficeret? aut quid tibi voluiſti,
& ipſum & fratrẽ oderis, in me tantum ca-
niando ſimulans beneuolentiã, & ea dicẽs
ſalua pietate ne cogitari quidẽ poterant. a-
: te hinc poſt tam pèruerſum erga fratrẽ be-
ieritũ animum. Et tu quidem quoad vixeris
:onſcientia fruere: ego verò dabo operam
m meis melior, neq; dignas pœnas exigens,
aioribus quàm digni ſint beneficiis eos
:quens. Sic dextra machante Rege Pheroras

Ann. mundi 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a *Pheroras Herodẽ, dũ illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet.*

An. mundi 3957. *Ante Chri. nas.7.*

cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nã fortè aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, nõ [a] esse hæc sua. & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula, nunc verò etiam maioribus se appeti insidiis, solam enim autorem fuisse fratri, vt abiecta qua se oblectabat mulierecula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odij, hæc illa loquente, simúlque capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Phèroras autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se *dixisse*, & *audisse eadẽ* persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudatáque filij temperantia, & quòd hos sermones ad *se detulisset*, admodum serò ad *curã corporis* se contulit. Post hanc contentionem malè audiebat Salome, quòd videretur autor huius calumniæ & vxores Regiæ malè ei volebant, quòd [b] scirent morosam & variabilem, & pro tempore *nunc inimicam nunc beneuolã*. Semper igitur aliquid contra eum Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodã fortuito. Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia verò eius administrabat Syllæus vir callidus, ętate *floręs* & corporis specie. hic cùm propter quædã negocia ad Herodẽ venisset, cõtemplatus vnà cœnantẽ Salomen animum ad eam adhibuit, compertóq. esse viduã, venit cum ea in colloquium. illa [c] quæ deterius

[a] *Salome se purgat.*

[b] *Effectus ea lumniarum.*

[c] *Syllæus Arabs Salomẽ in vxorem petens repulsam patitur.*

quàm

intè tractabatur à fratre, & nonnihil ta- *Anno mūdi*
ma iuuenis, nō abhorrebat à nuptiis: & 3957.
er eos dies frequentarentur cōuiuia, exi- *Ante Chri-*
t multa non mediocria signa quòd con- *sti nati.*
& mutuus amor inter eos intercederet. 7.
xores Regi non sine derisione referebāt.
es autem hoc contentus scisscitabatur ex
ra, & iubebat eum inter cœnam obserua-
omodo erga se inuicem affecti sint. ille
ciauit quòd nutibus & mutuis aspectibus
idicarent quòtenderent. Post hæc Arabs
spectus abiit. elapsis deinde duobus aut
mensibus, hanc ipsā ob causam reuersus,
ocutus de hac re cū Herode, postulauit,
omen sibi collocaret. fore enim ei hāc af-
em vtilem propter Arabum commercia,
principatum & deberi sibi, & iam ma-
parte contigisse. De quo cū ille ad sororē
set, percontando an ei nubere sit animus,
facilè assensum præbuit, postulantibus
e vt Syllæus accenseretur in Iudæorū re-
ē, & eum demū vxorē duceret, alioqui nō
citum: ille facere hoc non sustinuit, la-
dunt se dicens à popularibus si faceret: at-
a re infecta discessit. ex eo tempore Phe-
Salomen insimulauit intemperantiæ, ac
etiam vxores Regiæ, dicentes eā consue-
um Arabe. Et [a] puellam, quam fratri de-
tā ille domesticæ mulierculæ illecebris
recusauit ducere, Herodes in sororis gra-
llocaturus Salomes filio nato è Costabaro
uit sententiā persuasus à Pherora, negante
lescentem amaturū talem socerū propter
sui cædem. & quius cēsente, vt ipsius fi-
am ducat, successurus in tetrarchiæ domi-
uod vbi is persuasit, impetrauit prioris of-
veniam. Mutatis igitur sponsalibus puella

a *Herodes filiam Phe-rore filio dat coniugē.*

b *Odium filij in patrē prodit.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

data est nuptum adolescentulo, addita C. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imò augebantur etiam, à turpibus initiis progressæ vsq; ad calamitates tristissimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in seriis regni negociis vti est solitus. hos quidam ad Regē detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna vi pecuniæ: & quæstionibus examinati ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde acrioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatúmq; eos vt Herodem desereret iam inutilem. facientéinq; fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillitio, quin potius ipsi adhiberent animum, potiturus vel inuito patre regno debito, expectaréntque breui dignitatem primariam: iam enim non natum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationē omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios. paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quod sibi verba contumelioſa viderentur, & minacia: vtroq; igitur exacerbatus verebatur, nequid grauius contra se conflatum esset, quàm vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non ausus palàm inquirere, per dimissos clanculariōs exploratores rem gerebat, omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis securitatem suam collocans: quarum adeo nullus erat finis

vt qui

uisque ei cõiunctior esset, eò magis ti-
,vt tanto ad nocendum potentior. Ex-
:um quibus ei nulla intercedebat fami-
vel nominati à delatore sat erat. móx-
uam securitatem perrinere putabat il-
ıteritus. Postremo etiam domestici an-
.columitate propria in seipsos versi sunt
os rati, qui alios prœuenirent calumniis,
ıúmque hoc ad salutem remedium: qui
:i compotes hoc ipso aliorũ in se conii-
inuidiam, videbantúrq. merito retaliã-
accipiẽdi, vt ipsi tractassent alios. lámq.
riuatas simultates hoc modo exercebãt,
leprehensi eadem patiebantur, occasio-
ı ínimicos vtentes pro laqueo, quo pau-
ipsi comprehendebantur. Rex enim ve-
ad pœnitẽtiam, eo quòd multos cõuil-
leret, quod tamen non in hoc prode-
milia posthac faceret, sed contentus e-
ıtores eorum pari mulctasse supplicio.
ı erat tunc in aula Regia perturbationũ
idinum. Multis etiã intimis amicis de-
iit, ne vel in conspectum suum venirẽt,
a limina palatij, maximè his qui fiducia
um hactenus ei reuerẽndi fuerant. An-
ho [b] enim & Gemello veteribus ami-
ui plurimũ Regem tam legationib. quã
s iuuerãt. filiósq. eius instituerãt, & ma-
xteris habebant fiduciam, amicitiam re-
:: alteri quia Demetrio eius filio Alexã-
ɔatur familiariter: Gemello verò quòd
:iret fauere iuueni. nam & inter educa-
ıs ac eruditores fuerat, & Romanæ pe-
:ionis comes hæserat. Nec dubium est
aulus aliquid in eos libenter statuisset,
aret vitorum claritas: quare contentus
ıblegatis ademisse auctoritatem, vt pe-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Herodes quibusuis calumniis fidem adhibens multos iniuste interficit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.*

An. mundi 3957. Ante Chri. ann. 7.

sita proborum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum[a] porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunq; reniti possent tollerẽtur de medio. Tunc[b] igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus. primũ Rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij, illi verò immoriebãtur cruciatibus, quòd nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus quod præter opinionem nullum deprehendi posset ne cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à fide erga dominos & amicos discedere, vrgebatúrq. vt secreta perquirerẽtur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens ait se non semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterísque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia, patrem enim præ inuidia his ostendi omnibus, quapropter quando simul inambulem cõtrahi se de industria & submitti, ne apparet procerior, & in venatoriis iaculationibus in præsente destinata non ferire, quòd norit genitoris ingenium nõ ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermissis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo vt in venatione patri insidias strueret, quibus ille esset oppressus, tum regnum postularet. Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiam literæ ad fratrem scriptæ, conquerentis

a *Antipater omnium malorum fax.*

b *Propter Alexandrũ multi tormentis examinantur.*

par

n rectè factum, quòd Antipatro addi- *An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.*
ros, ex quibus ad eum redirent CC. ta-
nua. Tum verò Herodes probabili vt i-
patur, argumento confirmatus in ſuſpi-
lexandro cõprehenſo iubet iniici vin-
rurſum incipit ſæuire, quamuis ne ipſe
iditis ſatis crederet. neq. enim excogi-
erat, cur deberet ab illis per inſidias ap
querelæ illæ pueriles contẽtiones vide-
nec veriſimile poſt manifeſtum patri-
voluiſſe eos Romam petere. quamobrẽ
naius aliquod impietatis argumentum
e, ſolicitéq. cauens, ne videretur filium
dãnaſſe ad vincula, & [a] quæſtioni ſubii-
norationes Alexandri amicos, non pau-
im nihil tale confeſſos interfecit. Cúm-
a Regia tumultu, terrore, ac tormentis
eret, iuuenis [b] quidã in tali neceſſitate
itus dixit Alexandrũ Romã ad amicos,
niſiſſe, rogantẽ, vt curarẽt ſe accerſiri à
indicaturum de quibuſdam contra illũ
ationib. quãdo pater ſocietati Romano-
ulerit Mithridatis Parthorũ Regis ami-
iddidit habere eum venenum, quod a-
alonem paratum ſit. His auditis Hero-
lidit, conſolantibus eum in calamitate
ribus, quòd non temerè quidquam fa-
venenum tamen ſumma cura quæſitum
inuentũ eſt. Cæterùm Alexãder oppreſ
is adeò nõ ceſſit, neque inficiatus eſt, vt
exaſperaret amplius: ſiue volens pude-
acilitatem eius ad credendũ calumniis:
, ſi fortè crederet, inuolueret eum cum
gia magnis calamitatib. Quatuor [c] enim
à ſe conſcriptos ei miſit negãs opus eſ-
entis plurib. ſtructas enim inſidias, par-
corum eſſe Pheroram & amicorũ fide-

a *Alexandri in vincula coniecti amici quæſtioni ſubiiciuntur.*

b *Alexandrum quidã quòd Romã contrà parẽtem ad amicos, literas miſerit, recuſat.*

c *Alexander indicatis etiam ſociis facinoris perpetrandi fatetur inſidias patri ſtructas.*

Ann. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

lissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse congressam, omnésque eò tendere, vt, illo sublato, optatam assequerentur licentiam, eiusdem conspirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis Regi fidissimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in se inuicem efferabantur homines pridē amicissimi, non detensione, non coargutione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium præueniente supplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exspectantes moras ipsas quàm repræsentationem malorum ægrius ferebant: ingénsque [a] mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem Regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpéque illi obuersabatur irruens gladio stricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abesset ab insania.

[a] *Herodes in aula calumnijs & caedibus referta vitae suae pudet.*

Archelaum Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 13.

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus [b] Cappadocū Rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoq; vicem miserās inuoluti tā perplexis & turbatis negociis, officij sui putauit profectionem ad eū suscipere. Quē vbi sicut audierat affectum inuenit, importunā rem putauit si obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerso contendēs & excusare se studēs exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus est qua res affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserens Regem nihil

[b] *Archelaus Cappadocū Rex, Herodis indignationem in generum simulas, eúmque ad paternos affectus reducit.*

ter æquitatẽ, ſed omnia rectè fecisse: dirempturum illud coniugium, ac nedem parſurum, ſi ſceleris cõſcia non feliciũ. Tum Herodes vbi præter opinionem hominem pro ſe læſo tã grauiter exre, aſperitate remiſſa, & factum ſuũ iuuatione volens expendere, paulatim ad affectus rediit. Iámque vtroque flexo cordiã, quoties aliquis obiecta à iuuena refelleret, ad iram commouebatur quàm verò Archelaum quoque accuſagredi vidit, lacrymis affectũ prodens, illum ne nimium indulgeret iræ, néve uuenis erratum coniugium dirimeret. ppadox nactus eum iam mitiorem, cœina transferre in amicos, qui deprauaninem iuuenem & rudem omnis maliipuè fratrẽ Regis vrgẽs ſuſpicionibus. im & Pheroras in Herodis indignatio. trisset, intelligens recõciliatorem neArchelao magis idoneum, atratus illum quoq. deſperãtis de ſalute ſigna præi non deſpexit preces ſupplicis, negãs i facilè tam citò flectere offenſum Reum. Satius eſſe, vt ipſe à fratre veniã pe as confeſſus ſe fuiſſe cauſam horum o-

eam confeſſionem profore multum ndã iracũnd ã, ac tum demum ſe quortunius deprecatorem acceſſurũ, pacõſilio, quod vtrique ceſſit feliciter. nã s præter opinionem exemptus eſt criibus, & Pheroram Archelaus repotris gratiam: ipſe quoque inita maxia apud Regem in tã difficili ipſius tẽis in Cappadociam profectus eſt. nam neribus dimiſſus eſt precioſiſſimis, & ſa ũ inter amicos locũ obtinuit. Cõuenit

An. mundi 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a *Archelãus Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pherorã transfert.*

b *Pheroras Herodi ſe cauſam perturbationis fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur.*

An. mundi 3958. Ante Chri. nat. 6.

etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret: quandoquidem de hoc negocio Cæsari scripserat: fecerúntque simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

a Herodes cum Archelao Antiochiam vsq. iter facit.

Trachonitarum defectio.

CAP. XIII.

ILle verò dũ Romam profectus interim à regno abest, bellũ [b] Arabicũ ex hac causa exortum est. Incolæ [c] Trachonis, quam regionẽ Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, vetiti exercere latrocinia, cogebantur in studijs agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus, tamen à principio coercente Rege abstinebant iniuriam ab accolis. non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrũ Cæsarĩ, Trachonitæ [d] sparso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc [e] tamen absente Rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterũ XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratũ Salomes coniugium. à quo cũ munitum quendã locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebántque prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatẽ & securitatem maleficiis. Herodes autẽ reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cúmque non posset eos in potestatem suã redigere, quòd essent sub tutela Arabum, nec tamẽ iniuriã acceptã conse-

b Arabici belli causa,

c Trachonitis Herodi donatus à Cæsare.

Aliàs ca. 14

d Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.

e Latrones capti & punisi.

quere-

t, perlustrata Thrachone interfecit illorũ sticos. quo facto illi irritatiores, maximè legem haberent quæ iuberet domesti- cædem inultam non sinere, contempto lo totam Herodis ditionem agendo & do perpetuis vexabant incursionibus. Tũ d Præsides à Cæsare missos Saturninum lum nium rem detulit, latrones [a] deposcẽs plicium. illi hoc audito maiori manu se unire, perturbare omnia repentinis in- us, agros simul & vicos populari, iugulare uot in manus eorum inciderent, vt bello latrocinio res esset similior. iam enim vs- l mille accreuerant. Quare Herodes & la- s sibi dedi postulabat, & mutuum creditũ bat exacto iam præstituto tempore, sexa- illa talenta quæ Obodæ per Syllæum cõ- uerat. Syllæus verò qui detruso à regimi- oda ipse administrabat omnia, inficiaba- s latrones esse in Arabia, & pecuniam bat reddere, de [b] qua disceptabatur apud inum & Volumnium Syriæ præsides. Tã- llis autoribus conuenit, vt intra triginta n spacium & debitum redderetur, & ex ie regno restituerentur perfugæ. Sed a- erodem prorsus nemo Arabum inuentus, maleficium, vel quacunque de causa us: verùm Arabes conuicti sunt latrones ecipere.

An. mundi 3958. Ante Christum nat. 6.

Aliàs ca. 5

a *Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit.*

b *Saturninum & Volumnium Syriæ Præsides Herodi Arabes reconciliant.*

Expeditio Herodis in Arabiam.

CAP. XIIII.

terùm postquam aduenit præstitutus ter- inus, Syllæus nolens stare conuentis Ro- rofectus est: Herodes [c] verò exsequeba- itutionem pecuniarum ac latronum, Sa- & Volumnio permittentibus ei conue-

c *Herodes Saturnino & Volũnio permittentibus cum exercitu Arabiam ingreditur & Rapeam castellum diruit.*

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

maces armis persequi. collectóque exercitu inuasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo. cúmq; peruenisset ad *castellum*, in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit, ipsámq; munitionem nomine Ræptam diruit. nullo alio damno dato regionis incolis. Et cùm in auxilium eorum procurrisset dux Arabum [a] Nacebus, commissum est prælium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum verò xxv. cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugam cõpulsi sunt. Hoc [b] modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit *literas*, quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas concesso ab eis iure vsus sit, nihilq; egerit præterea: idq; ipsorum inquisitione postea verum cõpertum est.

[a] *Nacebum cum viginti quinque Arabũ cæsum.*

[b] *Herodes Idumæorum 3. millia in Trachonem deduxit.*

Syllæum Herodem accusat apud Cæsarem.

CAP. XV.

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 16.

SEd aliter Romam properatis nunciis Syllæo relatum est, *suo more exaggerãtibus omnia*, is [c] iã antè insinuatus in notitiam Cæsaris, fortè tum circa palatium obuersans, his auditis cõfestim mutata veste atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totúmque regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. atq; hæc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabum primates, & in his inimicum ac cognatum suum Nacebum, direptaque magnas opes apud Ræptam repositas. atq; hæc facta per contemptum Obodæ qui nec copias paratas habuerit, nec ducem, se absente, idoneum. Hæc dicente Syllæo, addentéq; quòd nec ipse hanc profectionem susceperus esset, si crederet Cæsari curæ esse pacem publicam om-

[c] *Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat.*

ium,neq;. se domi præsente , Herodes nisi suo nalo eam pacem violaturus. Cæsar hac querela commotus percontatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorum quibusdam rens reuersis è Syria, hoc tantum , an Herodes llum exercitũ extra Regni sui fines eduxerit: d cùm illi fateri necesse haberent , nec Cæsar ausam expeditionis audire dignaretur,magis tiam iratus Herodi scripsit minaciter,se hacteus illo vsum tanquam amico, posthac habituram eum pro subdito. Syllæus quoque ea de re ripsit ad Arabas. His * literis illi elati neq; lones qui effugerant voluerunt dedere,neque ceptam mutuo pecuniam persoluere, neque ro pascuis quæ conduxerant,quicquam numere,freti eo quòd Rex offendisset Cæsarẽ. Quin Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt Idumæorum custodiam , & iuncti Arabicis tronibus qui illorum regionem diripiebant, on tam suis lucris quàm vindictæ studentes iris modis in eos fæuiebant. Hæc omnia Hedes ferebat, offenso b Cæsare minus iam hans vel fiducia vel audacia. legatos enim eius agendam Regis sui causam missos primum admisit quidẽ: iterum venientes dimisit into negocio. Quamobrem vehementer anxiotum augebat Syllæus,Romæ præsens ceteduCęsari quiduis persuadens,& iam maioribus ius inhians. Defuncto c enim Obodæ in Aran regnum successit Æneas,dictus Aretas nuo nomine. hunc ille per calumnias pellere tabatur,& sibi principatum vsurpare , multã uniam partitus in aulicos, multa etiam Cędaturum se pollicitus: quem iratum sciebat tę quòd se inconsulto ausus esset regni has suscipere. Tandem & ille literas cum mubus misit ad Cæsarem, & in his multorum

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

a *Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarẽ iratum , illi insultant.*

b *Cæsar ab Herode offenſus.*

c *Obodæ defuncto Æneas in Arabum regnũ succedit.*

talentorum coronam auream. in his literis accusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cęsar autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatúsque eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum in dies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam Regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare, in [b] eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a Cæsar Arabum legatos non audit.

b Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 17.

Eurycli calumnia contra Herodis filios.

CAP. XVI.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est: quorum enim etiam antè nunquam prorsus vacua suspicione, malo pernicioso Regibus, tunc crimen id maximè ob talem causam inualuit. Eurycles [c] quidam Lacedæmonius, vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & delitiis proditus, sed vtrunq; vitium egregiè dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo cōuersus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. diuersabatur apud Antipatrū, Alexandro atque propter crebros congressus familiaris-

c Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam sese insinuat.

d Eurycles apud Alexandrum sese insinuat.

bat enim ſibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo ſimulabat ſe Glaphyram obſequiis colere, cúmque videretur omnibus ex æquo deditus, obſeruabat quęcunq; vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeò ſe blandis colloquiis inſinuauit vnicuiq;, vt illi ſoli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico eſſet commodum his artibus ita ſibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei ſoli tutò ſe poſſe querelas ſuas cõcredere. aperiebat igitur ei dolorem ſuum quòd pater eſſet à ſe alienatior, caſúmque matris narrabat: & quod Antipater prærepta fratribus dignitate ſolus poſſet omnia. Hęc diutius ferenda non eſſe, patre iam talibus imbuto odiis, vt cum ipſis nec conuiuia nec colloquia communicare ſuſtineat. Hęc [a] ille, dolorem ſuum in ſinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad ſe hæc pertinere, tacere tamen non poſſe ob periculi magnitudinẽ, & conſultum ei velle, vt caueret ab Alexandri inſidiis. non enim eum diſſimulare animum, ſed ipſis verbis pręferre cupiditatem parricidij. Poſt hoc beneuolentię pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo perſuaſus eſt, vt ad Herodem referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem autem prębuit, & eò deductus eſt verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet, id quod ſine mora declarauit. Eurycli [b] enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum ſe contulit, & multum Alexandrum prędicans, operam etiam ſuam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur

An. mundi 3960. Ante Chriſtum nat. 4.

a *Eurycles Alexandri dicta, & facta obſeruãs Antipatro & Herodi exponit.*

b *Eurycles abſuta ab Archelao pecuniam extorquet,*

An. mundi 3960. *Ante Christum nat.* 4.

hominis malicia discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò [a] Iudæorum Rex non iam vt antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & scisciţans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia, videbatúrq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, [b] Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi è Regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitatissimi honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facilè enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei acciderat. Simúlque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. [c] Post hos prætectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitúsque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit

a *Herodes Alexandri & Aristobuli criminatoribus aurem præbet.*

b *Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerēt, fatentur.*

c *Alexander ad Præfectū arcis Alexandrij, vt se se eperet, scribit.*

ixit omnia: protulíque referentes manum lexandri literas in hanc ſententiam. Quàm timum Deo fauente perfecerimus quæ decreimus, ad vos veniemus. cutate igitur, vt quemdmodũ eſtis polliciti, nos in caſtellũ recipias. His literis viſis Herodes poſthac pro inducitato habuit, paratas ſibi à filiis inſidias. Alexander autem dicebat [a] Diophantum ſcribam imitatum ſuum characterem, eſſéque Antipatri malicia excogitatam illam ſchedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòſt in ſimilibus deprehenſus dedit ſupplicium. eos verò qui torti ſunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accuſarent filios, vbi ſaxis ſunt obruti. cúmque vulgus concitum ſimili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & [b] iuueres in carcere aſſeruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iámque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum ipſa. eorum alter [c] Ariſtobulus præ anxietate animi amitam ſuam ac ſocrum ad miſerationem præſentis calamitatis, eúmſque autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatę, quòd ſpe nuptiarum Syllæum de omnibus quę hîc fiunt per literas ſignifices. quæ verba mulier ſtatim fratri retulit. ille non amplius ſe continens vinciri eos iubet, & ſeorſum quenque quid contra patrem moliti ſint ſcripto prodere. hoc iuſſi facere, ſcripſerunt, inſidias quidem nec paraſſe ſe, nec cogitaſſe: ſed conatos fugere, quod non oſſent amplius ad hunc modum ſuſpecti & obſequi viuere. Eodem tempore cum veniſſet è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è

Ab. mundi 3960. *Ante Chriſtum nat.* 4

a *Diophantus ſcriba literũ characteres imitatur.*

b *Alexander & Ariſtobulus in carcerem cõiecti.*

c *Ariſtobulus amitam ſuam ac ſocrum mouet.*

An. mundi 3960. Ante Christum natum 4.

dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, acciuit ad se Alexandrum è vinculis: & [a] rursum interrogauit de fuga, quónam & quomodo decreuissent discedere ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Cæterùm contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His [b] dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur [c] nũ ignorasset paratas Herodi insidias, quò vt ventum est, continuò mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoq; manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscium. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè oportuit, nihil nec cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelao

a *Alexander Herodi quòd ad Archelaum discedere decreuit, fatetur.*

b *Mela, Archelai Cappadocum Regis filia.*

c *Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.*

chelao ſcripta de his redderent: & poſt expoſtulationem quòd filiis conatuum fuiſſet particeps, Romam inde nauigare pergerent, & ſi inuenerint à Nicolao placatum Cæſarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad cõuincendos iuuenes ſcripta mittebantur. Igitur [a] Archelaus pro ſe attulit, voluiſſe quidem excipere iuuenes, quòd & ipſis & patri eorum putaret veile, ne quid ob ſuſpiciones & diſſidia durius in eos ſtatuerit: non tamen miſſurum fuiſſe ad Cęſarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam [b] autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæſarem, eíque literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ ſe habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accuſandum ſuſcepit. animaduertit enim diſſidere inter ſe Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos pleróſque cognatos Obodæ manifeſtè coarguerunt ex ipſius literis interceptis per aduerſarios.

An. mundi 3960. Ante Chriſtum nat. 4.

a *Archelaum Herodi ſeſe excuſat.*

b *Herodes Cæſari reconciliatus.*

Qua fortuita occaſione Nicolaus vti nõ neglexit, ſtudens Herodem reducere in gratiam Cæſaris. Sciebat enim ſi defenſionẽ Regis ordiretur, difficilem ſe habiturum iudicem: quòd ſi accuſaret Syllæum, non defore occaſionem pro ſuo Rege ſatisfaciendi, cõteſtata igitur lite, & præſtituta ad agendũ die, Nicolaus [c] aſſiſtentibus ſibi Aretæ legatis acriter accuſauit Syllæum interfectorem aſſeuerans domini ac Regis ſui multorúmq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, maronáſq; arguens corrupiſſe tam Romæ quàm in Arabia. addidit his grauiſſimum crimen, circumuentum mẽdaciis eius Cæſarem, quem nihil veri de geſtis ab Herode docuerit. ad hunc

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 18.

c *Nicolaus Syllæum accuſat, & Herodem excuſat.*

An. mundi 3961. *Ante Chri.* nat. 3.

accusationis locum postquam ventū est, Cæsar interlocutus iussit eum, omissis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitū in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionē deprædatus sit. Ad [a] hæc Nicolaus, de his se vel maximè ait docere posse, nihil horū aut certè minimā partē ita se habere, quemadmodum ab illo relata sint, neq; vllā mereri indignationē. His præter opinionē auditis cū Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuò sumptis, déq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed *exsecutionem iuris & repetitionem debiti.* idque non properè actum quanquā permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremò apud Berytum in horum præsentia Syllæ per Cæsaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum se & pecuniā & Herodis perfugas, & cum horū nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demum illum profectū in Arabiam, hoc est, inquit, illud bellū quod aduersarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamē qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tū alios deos, *tum in primis nomē Cęsaris? restat de captiuis* iam dicere. Latrones [b] Trachonitæ xi. primùm, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominū iniuriam, agrósq; eis dedit, & prædarū fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurādo tenebatur *restituere eum mutuaticia* pecunia ad præscri-

a *Expositio belli Arabici, & pecunia mutuo accepta.*

b *Trachonitæ latrones.*

præſcriptum terminum. nec poteſt oſtendere quenquam præter hos captum in Arabia: imminò ex his ipſis aliquot euaſerunt. Nunc confutata etiã de captiuis inuidioſa ſycophantia, audi Cæſar mendaciſſimum figmentum quod ad prouocandã iræ tuã cõmentus eſt. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuaſiſſet, & vnus atq; alter è noſtris cecidiſſet tum demum, Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo xxv. nõ amplius occidit, quorum ſingulis centuplicatis ille bis mille & quingẽtos cecidiſſe retulit. His motus Cæſar, vultu irato ad Syllæum verſus, rogauit quot Arabes ea pugna deſiderati ſint Hęſitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ ſunt ſyngrapharum conditiones & reſcripta præſidũ, literæq; vrbium continentes querelas de latrociniis. Ad [a] vltimum eò res deuenit, vt Cæſar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quòd calumniis permotus durius ſcripſiſſet, hoc quoque Syllæo opprobrauerit, illius mendaciis impulſum ſe diſceſſiſſe ab officiis amicitiæ. In ſumma, remiſit eum in prouinciam, vt poſtquam ſatisfeciſſet creditoribus, daret ſupplicium. Cæterùm Aretas indignari pergebat, quòd regiã dignitatẽ ac potẽtatem vſurparet, priuſquã à ſe acciperet: volebátq; [c] Arabiã quoq; Herodi tradere: ſed hoc cõſilium mutauerunt redditæ ipſius literę. Olympius enim & Volumnius cognito placatũ eſſe Cęſarem, mox ita vt mandatũ erat obtulerũt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis viſum eſt non ornare inſuper alio regno ſenem & infortunatũ circa filios: admiſſíſq; legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quòd Rex eorũ temeratiè Principatũ ſumpſiſſet, nõ expectata ſua ſententia, admittit munera & regnũ ei autoritate ſua cõfirmauit.

An. mundi 3961. Ante Chriſtum nat. 3.

a *Syllæus ex parte damnatus.*

b *Herodi Auguſtum Arabiam quoq. vult tradere, quod cõſilium ipſum literæ reddita mutauerunt.*

c *Aretas ad Arabum Regem legatos.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 19.

Anno mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Post hęc Herodi iam reconciliatus scribit dolere se vicem eius qui tales haberet filios „debereq; [a] eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduerteret, se enim liberam ei potestatem permittere: quod si tantum fugæ meditati sint, ipsum quoque salua pietate oportere leni castigatione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto cōsistorio apud Berytum Romanorū domicilium, & adhibitis præsidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de cōmuni sententia quid statuendum sit dispicias. atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

a *Cæsar Augusto Herodi in parricidas animaduertere liberam potestatem permittit.*

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. XVII.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quòd rediisset in gratiā, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo [b] conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominē oderat, vel quòd vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt cùm præsides, tùm cæteri excíti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit, nō longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus introgressus, coram consessu EL. virorum vsus [c] est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora.

b *Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat.*

c *Herodes filios accusat.*

decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, nō satis se explicabat, multáq; uoris ac feritatis præferebat indicia. nec pro- ationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos ibi eos adiungebat indecorè pater cōtra filios, iteráſq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus ni- il insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum le ineunda fuga consilium, & cōuicia signa of- ensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vo- iferabatur quasi in confessis insidiis: témq; ex- ggerabat deierans mori se malle quàm audire alia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cę- are potestatem in eos datam, addidit etiam pa- riam legem ita iubere: vt si cui accusato paren- es manus imponant capiti necesse habeant cir- umstantes saxis eum ferire, atq; in hunc mo- lum interficere. quod cum sibi promptum sit n patria & suo regno facere, tamen expectare e illorum quoq; calculos. Venire se tamen ad os non tam vt iudicent filios in manifestissima ulpa deprehensos, quàm vt per occasionem in- lignationi iustæ parentis suum addant suffra- ium, & exemplum edant ad posteros, nō opor- ere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & uuenibus ne ad dicendam quidem causam ad- luctis, qui erant in cōsilio videntes rem eò de- eniſſe vt nulla sit spes recōciliationis & gratię otestatem eius confirmauerunt. Et primus [a]Sa- urninus vir consularis multisq; defunctus ho- oribus: protulit sententiam moderatam circū- tantiis: damnare se quidem Herodis filios, nō amen censere interficiendos, quod & ipse filios abeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc naximum nolit adiicere. post illum ipsius tres lij, qui legati patris erant. eandem sententiam lerunt. Contrà [b] Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem

Ann. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Deut. 18. 21.

a Saturninus eiúsque filij moderatam sententiam proferunt.

b Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Móxq; [a] inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri cõsilia iuuenum impia, coniiciendósque vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorúmque amicorum sententiam. Tum Rex diu multúmque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cúmque dolerent eorum vicem, tamẽ nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolo: ẽ dissimulabãt. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tiro, filiũ habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse liberè eloquebatur, & sæpè exclamare cogebatur in turba, periisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis malicià: eóque tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, libentérque hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tãti mali expectatio potuisset

a *Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat.*

Ann. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

ɔotuiſſet à quouis cõmiſerationis voces exprinere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate ſe ingerens, poſtulauit ſolus cum ſolo colloqui: quod vbi conceſſum eſt. Nõ [a] poſſum, inquit, ô Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculoſas promere, ſed ibi, ſi velis, vtiles. Vbi nunc ſt tua mens? vbi animus ille ſemper hactenus quantumuis arduis par negociis? quænã hæc eſt ãta amicorũ ac cognatorũ penuria? neq; enim bi hos cognatos aut amicos exiſtimo, qui tantũ celus ſuſtinent in quondam felici regia. quid u? quid agatur nõ diſpicies? occidéſne duos iuenes è Regina vxore ſuſceptos, & in omni virute eximios, teipſum hac ætate cõmiſſurus vnilio alenti ſpes improbas, & cognatis quos ipſe ɔties iudicaſti dignos ſupplicio? An non aniaduertis tacitũ vulgus ſimul & tuum errorem amnare, & miſerari calamitatem iuuenum? ad æc tum militaris turba, tum ipſi duces illis cõatiuntur, & execrantur autores huius infortuj. Hæc primò ſat æquis auribus accipiebat ex, admonitus tã ſuę calamitatis, quàm domeicorum perfidiæ. Sed illo immodeſtè ac militer inſtante, & per implicitatẽ non habentetionẽ temporis, turbatior iã & opprobrationẽ nc magis quàm admonitionem amicam eximans, ſciſcitatus quinã eſſent illi ægrè ferens duces aut milites, nominatim indicatos onnes cum ipſo Tirone vinctos iuſſit ſeruari increre. Huius [b] facti occaſione Trypho quidam ſor Regis accedens eũ ait ſe nõ ſemel à Tiro- ſolicitatum, vt inter curandum guttur ei nocula præcideret, oſtentata ſpe magnorum inerum, & primi loci inter Alexandri amis. Hæc locutum iubet corripi: mõxque tortus & tonſor & Tiro cum filio. qui videns pa-

a *Tiro Herodem allequitur, & dum immodeſte inſtat eum ducibus & militibus in carcerem conijcitur.*

b *Tiro à Regio tonſore & proprio filio ſe Regi inſ[illegible]ſtru[illegible], accuſatus;*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

trẽ sæuissimè tractatum obstinatè cruciatus perferre, nec tamen superesse vllã spem salutis ex crudelitate Regis coniiciens, ait se indicaturum veritatẽ, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptáq; in hoc fide, dicebat cõuenisse inter eos vt Tiro sua manu Regẽ interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum. atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiã. His dictis patrẽ exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorẽ hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autẽ iecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorũ supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum propositum: & [a] productis in cõcionẽ trecentis ductoribus militũ vnà cum Tirone ac filio, tõsoréq; indice, omnes accusauit apud populum, in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander [b] autem & Aristobulus ducti Sebastẽ, ibi iussu patris sunt strãgulati: & corpora eorum in Alexandrium recõdita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud [c] meritò dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda, qui patrẽ longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint, immedicabile an in ipsius duritiem & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessariò con-

quanuis

Aliàs cap. 20.

a *Tiro eũ trecentis ductoribus militũ apud populum accusatum, interficitur.*

b *Alexãder & Aristobulus Sebastẽ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.*

c *Causa harum calamitatum.*

quantur: eámque [a] vim fatum vocamus, quòd nihil fit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat. quæ quidem eõtemplatio iã olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Cæterùm [b] ex duab. reliquis causis quod ad filios attinet accusare quis posset eorũ iuuenilem arrogantiam. & fastum regium, quòd nimium tribuerint, patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciosè suspicaces, & linguæ temperare nescij ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris [c] autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarũ conuictos, neque vllis huius coatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex genitos interficere, egregio corpore iuuenes, ac apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. rum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohire, aut procul à regno ablegare, eum secum faceret Romana potentia. sub cuius tutela situs ne apertam quidem vim, adeò non inias extimescere debuerat. nunc tam citò eos cidere in impotentis affectus gratiam, quid ud est quàm argumentum impiæ licentiæ? ximè cùm esset ea ætate in quam excusatio norantiæ vel imperitiæ non competit. neque im mora & dilatio facit eum excusatiorem, nus enim peccatum erat. attonitum nouo auo casu irritatũ esse ad atrocius facinus, post gas verò cunctationes, & deliberationes

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Fatum & prouidentia diuina.*

b *Alexander & Aristobulus in quibus peccauerint.*

c *Herodis error pudendus & inexcusabilis.*

An. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

postremò tale quippiam aggredi & perpetrare sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbãtur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperãtem sibi cædibus, qua de re dicturi sumus in sequentibus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filij malitia.*
II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*
III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*
IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*
V. *Pherora obitus.*
VI. *Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*
VII. *Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.*
VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*
IX. *Antipatri exitium.*
X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*
XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*
XII. *Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius puniit.*
XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*
XIIII. *De Pseudalexandro.*
XV. *Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.*

De Antipatri Herodis filij malitia.

An. mundi 3951. Ante Chri. nat. 3.

CAPVT I.

ANTIPATER[a] autem sublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorũ metu qui possent in principatus societatẽ venire, in aliam maiorem difficultatẽ parãdi sibi regni incidit, videlicet, odium quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiã haberet solicitum, alienati militũ animi à quibus pẽdebat Regũ securitas, si quando gens ipsa videretur nouarũ rerũ cupida: quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis cõciliauit: & [b] tamen haud aliter quã Rex tũ patre administrabat res Iudæorũ, credẽte se Herode eius fidei, & id factũ quo supplicium merebatur, interpretante argumentũ beneuolentiæ, quasi saluti Regis cõsulens illos prodidisset, non morẽ gerens odio, quo tam illos quàm patrẽ prosequebatur: quandoquidem [c] & illos propter patrem oderat totus infessus furiis: dabátq; operã, vt nulli essent qui insidias eius deregerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tũ longè magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quòd si diutius vitam protraheret, periculum vídebat, ne proditis aliquo modo suis technis patrẽ haberet infensissimũ. Ideò [d] nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficiis volens obstruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem

Hedio & Ruffinus cap. 1.

a *Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus.*

b *Antipater cũ patre res Iudæorum administrat.*

c *Antipater parentis vltimum diem optat.*

d *Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptib. parcit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

amplius corrumpi posse donorum magnitudine, paritérque Regis sororem. nuptam viro inter amicos Regis primario. erat enim callidissimus ad deuincendos per beneuolentiæ speciē hominum animos, & dissimulādi odij summus artifex. Non [a] tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideò machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quamuis filiam habebat nuptā eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas vxorem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit. quò minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen [b] autē adamato Syllæo cupientem nubere. Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurationi consensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per [c] idem tempus remissa est ad patrē Cappadocum Regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur cōtrouersiæ. Ipse [d] autem filiorum liberos educabat magna diligētia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquādo præfectis amicis cōmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis, sed potius virtutibus cum ætate auctis, gratiam sibi nutricatis reponerent. desponsauit etiam futuras adultas vxores, maiori ex Alexandri filiis Pherorae filiam: Aristobuli verò filiam Antipatri: & e-

a *Antipater amitam fallere non potest.*

b *Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compellit.*

c *Glaphyra quōdam vxor Alexādri Archelao Cappadocum Regi remissa.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Herodes filiorum liberos educat.*

em filiam itidem Antipatri filio, alteram au- *An. mundi*
em filiam Herodi suo [illegible]o, nato ex filia Ponti- 3961.
cis. mos enim nobis est patrius, plures simul *Ante Chri-*
xores habere. Hæc connubia Rex procurauit *stum nat.*
miseratione pupillorum, per affinitatem Anti- 3.
atrum ad caritatem eorum inuitans. Sed [a] il-
e eundem erga pueros animum obtinuit, quem
rga parentes ipsorum habuerat: solicitatus e-
iam Regis circa eos cura, ne fortè adulti offi-
erent suæ potentiæ, Archelao quoque Rege
diurante nepotulos & Pherora tetrarcha acci-
iente pupillarum alteram filio suo coniugem.
Eodem incitabatur propter studia populi mi-
erantis orbatos parentibus, & ipsum autorem
eius calamitatis odio prosequentis, & parati a-
liquando per occasionem detegere eius erga
fratres maleuolentiam, quapropter machinaba-
tur de hoc negocio decreta patris irrita facere,
egrè laturus si deberet eos habere potestatis
participes: flexitq; [b] Herodem precibus, vt ipsi
filiam Aristobuli ducere permitteret: & filio
suo Phetoræ filiam. itaque præter eius senten-
tiã mutata sunt pacta connubialia. Rex [c] autẽ eo-
dem tempore nouem vxores habebat. vna erat
Antipatri mater, altera summi pontificis filia, ex
qua puer natus est patrẽ nomine referens. erant
inter has & fratris filia, & cõsobrina, sed steri-
les, præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Anti-
pas & Archelaus, & Olympias filia, quã postea
duxit Regis fratruelis Iosephus. Archelaus au-
tem & Antipas Romæ apud priuatum quendã
amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hie-
rosolymitana Herodem genuit & Philippum,
qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autẽ
Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias ha-
buit Roxanam & Salomen. Maiores autem na-
tu filias Alexandri ex eadem matre sorores,

a *Archelaus fratrum liberos edit.*

b *Antipater precibus Herodẽ vt pacta connubialia mutentur, flectit.*

c *Herodis nouem vxores.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico. CAP. II.

a Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eique Zamarim Iudæum Babylonicum præficit.

VOlens [a]deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicũ Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio cõdere, qui & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cúmque intellexisset fortè fortuna virum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus sagittariis & cẽtum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Valartam castellum ad habitãdum acceperat, accersiuit eum vnà cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tàm agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptóque agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram, erátque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simúlque Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergò petentibus, quò tutiores essent à latrociniis: multíque vndique ad eum confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valdè populosa propter immunitatem quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & nõ diu ab eis exegit: porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo alias suo tempore dicemus

cemus prolixius. Zamaris[a] autem Babylonius in hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equi- insignis fortitudinis, qui cum ala Babyloniæ eges stipare est solitus. is in extrema senecute decedens, filium reliquit Philippum, vitum manu promptum, & virtuti, si quis alius, editum, regiq;. Agrippæ ob hæc gratum: & amicissimũ: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Iacimum & Philippum Zamaris filij.*

Antipatri contra Herodem insidiæ.

CAP. III.

CÆterùm in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, ostquam semel prospiciendi suis commodis otestatem accepit à patre, bene sperante de fie ipsius tamen ac beneuolentia: qua tamẽ poestate ille audacius abutebatur, callidè tegẽs iam maliciã: & in omnibus facilè fidẽ à patre impetrans: eátq; omnibus formidabilis ob ersutiam magis etiam quàm ob potentiã. Sed præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo vissim colebatur, circũuentus à mulierib. Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quãuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus, attamẽ ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius peruestigantibus, & mutuò se inuicem adiurantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrẽ: nã hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cũ Antipatro propter leues quasdam res non satis cõueniebat, diuelente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in Regis tantùm

Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Pheroræ à mulieribus deceptus.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

pernicie cõspirare,& parata eius rei indicium facere,qui vt cognouerunt mutuam suã amicitiã suspectã hoc nomine Regi & inuisam, hoc cõtrà excogitauerũt vt nõ cõgrederẽtur in propatulo, fictisq; conuiciis simularent dissidium, maximè præsente Herode, aut alio quopiã qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuam beneuolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primò excogitatũ est, nec postea cùm cœpit fieri.omnia [a] enim perueſtigabat,móxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat,videlicet occulta eorum cõuenticula& clanculariàs consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem,si maturè sibi non prospiceret.In aliorum enim cõspectu dissidentes & iactantes inter se conuicia,celate amicitiã: deinde quãdo soli sint consentire, dubio procul cõspirantes in eos quibus occultam velint esse suã amicitiam.Hæc & illa perueſtigabat diligẽter, & ad fratrem mox deferebat,iam & per se nõnihil intelligentem, sed cohibentem se adhuc, quod suspectum haberet etiam sororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum secta exactioré patriæ legis cognitionem sibi vindicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant cari, addictũ erat hoc mulierum sodalitium. Hi [b] Pharisæi vocantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoq; infestum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nam [c] cùm tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset Regi & Cæsari,hi solum non iurauerunt: excedentes sex millium numerum,quibus [d] hoc nomine à Rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctã imposuit,cui reponentes gratiam, quoniã credebantur futura præscire ex Dei colloquiis

a *Salome Herodi mulierum alioràmque cõsilia aperit.*

b *Pharisæi astuti & arrogantes.*

c *Pharisæi Regi nõ iurãt,propterea mulctati.*

d *Pherora vxor pro eis mulctã persoluit, ob quod beneficium regnum poſſi-*

cessit.

niis, prædicebant, decretum esse Deo regnum blatum ab Herode & eius progenie, transfere in ipsam & maritũ & Pheroram ac cõmunes iberos. Sed hoc quoq; Regi per Salomen inotuit, & quòd aulicorum quosdam solicitarẽt nuneribus atq; corrumperẽt, qua in culpa Phaisæorum aliquot deprehensos interfecit, præcimos [a] autores huius consilij, cúmq; his Bagoam unuchum, & suas delicias Carum præstantissinæ formæ gratia sibi commendatum: & præter æc quoscunque è domestica familia cum Phaisæis conspirasse ipsorum indicio comperterat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi arens & benefactor appellandus Regis; quem destinarent vaticinia. prosperè enim cessura ouo Regi omnia, constabiliendo successione rolis legitimæ. Herodes porrò connictis Phaisæis ac supplicio traditis amicorum consilium iduocat, & [b] apud eos Pheroræ vxoris accusaionem instituit, quòd ipsius impulsu frater cõditionem Regiarum virginum spreuerit: id crinen ad suam etiam iniuriam pertinere affirnans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter ratres serat dissidia quibuscunque valeat, tam erbis, quàm operibus. mulctam quoque contpacibus à se impositam illius persolutam esse mpendiis, & in summa cõsciam esse totius réentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus pontè talem mulierem ableget, fratres inter se ommittentem mutuis odiis: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda sit, aut fraernæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi lla reiecta mansurum sit integrum germanitais vinculum. Pheoras [c] autem quamuis vehenenti Regis oratione grauaretur, tamen aiebat e & fraternæ pietatis iura persanctè culturum,

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Bagoas, Carus & alij ab Herode necati.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

b *Herodes Pheroræ vxorem accusat, cúmque vt illã ableget iubet.*

c *Pheroræ vxorem dimittere recusat.*

Anno mũdi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

& à coniugali charitate haudquaquã discessurum: emoríq; se malle, quàm sine dilecta vxore viuere. Tum [a] Herodes, licet graui se iniuria exístimaret affici, iraſci tamen fratri distulit, contentus Antiparro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & vetuisse mulierum regiarum conuenticula. illi facturos se iussa Regis polliciti, per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ vxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

a *Herod. Antipatro Pheroræ consuetudine, & mulierũ cõuenticulis interdicit.*

Herodes Antipatrem mittit ad Cæsarem.

CAP. IIII.

QVa propter [b] suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius serpendo eius odia ad se quoque peruèniret, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneãt Herodẽ per litteras, vt quàm primùm se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit: cũ prectosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrũ Regem declarabat, aut, si ille prior vita decederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis, eodem tempore etiam Syllęus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem [c] Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea accedebat [d] & alter accusator Aretas, multorũ honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obiiciens, maximè Sohemi hominis in omni virtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimũ tribuere solitus est. Hũc [e] Syllæus pecuniis corruptum

b *Antipatrũ Herodes ad Cæsarem mittit.*

c *Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.*

d *Aretæ Syllæum, quod Fabatum aliósque interfecerit, accusat.*

e *Insidiator vitæ Regiæ deprehenditur.*

ptum eò perduxit, vt ei Regis sui cædem si-
ollicitus. hoc vbi Pabatus ex ipso Syllæo co-
nouit, Regi mox indicauit, qui è Corintho cō-
ssionem extorsit eogi. uti facinoris, diligenter
r eo perscrutatus omnia: simúlq; duos Arabas
» eodem satellite insimulatos comprehendit,
terum virum principem, alterum Syllæi ami-
im primarium. qui & ipsi tormentis admoti
onfessi sunt ideo se veniisse, vt Corinthum vr-
erent crebris adhortationibus ad perpetrandū
icinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita
acto opus sit. quos omnes Saturninus apud se
elatos Romam iudicandos amplius & puniē-
os transmisit.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Pherora obitus.

CAP. V.

PHeroram autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, adlito * iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege vocatus ad accipienda quædā secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum b Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Eaes Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quòd maneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

a *Iuramentum sanctè seruatum.*

b *Pheroras aegrotans ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.*

Ann. mundi 3961. Ante Christum natum 3.

Pherora vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

CAP. VI.

PHerora [a] mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimis Herodem adeũt, rogãtes ne inultam pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius autem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnasse ea die quæ morbi fuit initiũ, venenúmq. oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi genere, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. sunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autẽ quæ tum insimulabatur, dicebatur amicæ Sillæi familiarissima. ad eam comparandi veneni causa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersæ sunt pridie quàm ille cœnam lethiferam sumeret. His auditis Rex ad irã concitatus torsit ancillas earũ & quasdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, postrema quædam dolore victa nihil aliud protulit quàm quòd imprecata esset Antipatri matri cruciatus similes: quandoquidem ipsa causa esset præsentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita [b] vt extorqueret earum secreta omnia, comessationésque illas & occulta conuenticula, tũ sermones patris cũ Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidẽ reticente, centum talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pheroræ colloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem prosequa-

a *Pherora liberti vxorem veneficij accusant.*

b *Herodes Antipatri & mulierũ secreta omnia extorquet.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Ante mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

sequeretur odio, vsq; sæpenumero apud matrẽ de eius longæuitate quereretur, dum interim tiam ipse conseneſceret, vt non multum se iuuare posset tam sera successio. ad hæc simul nutriri multos fratres ac fratrũ filios, vt ne sperare quidem tuto liceat: quandoquidem iã nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nõ filio: addere his solitũ accusationẽ æuitiæ nõ temperantis, nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esset. Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehẽsámque in tam malicioſis conatibus [a] Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorũ ornamẽtis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed [b] nihil magis eius cõtra filiũ indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confeſſus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto, patrẽ tolleret. id venenũ allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberíq. apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruãdũ acceptum. De [c] quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properãs, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recolligit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil om-

a *Doridem Antipatri matrem Herodes eiecit è Regia.*

b *Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum paratũ habere exponit.*

c *Pheroræ vxor venenum se habere fatetur & seipsam de tecto deiicit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

ninò mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum venisti, motus ille & ad pietatē flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit circūuenit me Antipater dū pestiferis cōfiliis & beneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidē in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminū, age ne fratricidali animo manes maiorū contaminem, me expectante venenum illud exure, tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paulo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vnà cum pyxide in mediū protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pōtificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quāpropter [a] & ipsam Rex abiecit, & filiū eius è testamēto deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boechi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiā Thcophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subactus quæstionibus fassus est attulisse se venenū, quod daret patroni sui matri & Pherorę, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simúlq; [b] venerūt ad Regem

[a] *Mariamnen Herodes abiicit, filium eius è testamento delet, socero Simoni Boechi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filium surrogat.*

[b] *Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur.*

egem ab amicis Romæ degentibus literæ, in-
inctu Antipatri ſcriptæ, in quibus Archelaus
c Philippus accuſabantur, quod crebro crimen
atris refricarent de cæde Alexandri & Ariſto-
uli, miſerarentúrq. fatum germanorum inno-
entium. iam enim & ipſi reuocabantur in pa-
riam, non ob aliud quàm vt reuocari fratrum
nteritus acceſſio fierent. hæc autem amici in
ntipatri gratiam faciebant, magnis ab eo cor-
upti mercedibus: qui etiã per ſe patri ſcripſit
le adoleſcentibus, quaſi eos excuſans, & verba
orum ætati imputans. Ipſe interim decertabat
contra Syllæum & primatum colebat amicitias,
comparatis variis ornamentis ducentorum ta-
lentorũ precio. Mirum autẽ eſt, quòd, cum per
ſeptem menſes ante eius reditum tam multa
contra eum in Iudæa mota fint, nihil eorum ad
eius notitiam perlatum ſit. In cauſa erat partim
diligens itinerum obſeruatio & viarum cuſto-
dia, partim populare hominum in Antipatrum
odium. nemo enim erat qui ſuo periculo illius
incolumitatem vellet quærere.

An. mundi 3962. Ante Chriſtum natum 2.

Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.

CAP. VII.

CÆterùm[a] Herodes ad Antipatri literas qui-
bus ſignificauerat rebus ex ſententia pera-
ctis breui ſe rediturũ in patriã, diſſimulata ira
inſidioſè reſcripſit, properaret, ne quid ſibi per
eius abſentiam quod nollet accideret. Simúl-
que modicè de matre eius queſtus eſt, pollicẽ-
do remiſſurum ſe querelas poſt aduentum il-
lius: modíſque omnib. magnã caritatem præ ſe
ferebat, veritus ne ille ſuſpicione aliqua tactus
differret ad ſe reditum, & moras Romæ trahẽs
regno inſidias ſtrueret & in ſe moliretur ali-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Herodes Antipatro amicas literas, vt eũ Romæ domũ retinebat, ſcribit.*

An. mundi 3962. Ante Chri. natum. 2.

quid. Has literas in itinere accepit in Cilicia eas verò quæ Pheroræ mortẽ nunciabant priusquã Tarenti acceperat tristi animo, non tã quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre veneno tollendo non præstiterat. Iam [a] ad Celenderim oppidũ Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, vehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoque variabãt sententiæ, aliis euẽtum alicubi expectare, aliis sine mora domũ nauigare cõsulentibus. facile enim dissoluturũ criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque nõ aliunde quàm ex illius absentia aduersariis audacia viréſq; ad calumniandũ creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellítq. [b] ad portũ Sebastum, quẽ Herodes magno sumptu cõstructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iámq. manifestũ erat incidisse [c] Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & faustis acclamationibus discedentẽ prosecuti fuerant: tunc verò cõtrariis votis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Fortè [d] per idẽ tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriã, tunc verò ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà sedẽtibus superuenit Antipater omnium insçius, & ita vt erat purpuratus in Regiã ingressus est. quo mox admisso, amicorũ comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentẽ eius perculit, iã sentiẽtem quò deuenissẽt: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratũ fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans, & [e] Varum cognitorẽ ac iudicẽ in crastinũ denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: mẽxque ob[illegible]as inuenit mattẽ & vxorem

a *Celenderim in Cilicia.*

b *Sebastum portũ Herodes in honorem Cæsarũ ædificat.*

c *Antipater domum reuersus à nemine excipitur.*

d *Quintilium Varum Syriæ Præfectum.*

e *Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat.*

vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. equēti deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisque in consessum vtriusque amicis, accusati sunt etiā cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissimēque fratris matris Antipatri capti paulò antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicúmque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex verò postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatē suam in procreandis talibus liberis, quódque senecta ætate incidisset in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quámque benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profeciisse quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Mirarique se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatū fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator at-

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 1.

a Antipater ab Herode accusatur.

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

que imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cùm abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum & pulchrè eius negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attineret ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed [a] ille præueniens, causámque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirùm pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operâ suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iamdudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cùm successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorum esset particeps? neque enim probabile esse affectatũ cũ periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem obtemptam certam infamiam, maximè cùm is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisse & conuictorum de impietate punitor etiam ne se pœnitere gestorum, quæ argumento sit quàm incorruptè parentem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extaréque eius de hoc literas, quas petat quam sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumnias, quibus nihil ar-

[a] Anticipat parentis accusationem diluit.

gis fit cordi quàm regiam familiam inter se cõmittere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoq; torquendum offerebat nihil deprecans. His càm nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodésque ipse quantũuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus [a] vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequens, exaggerabat singula, proferebátq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus, ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandũ fuisse priorum temerariam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis consiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui æuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus it tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quò minus crudelitatis eorum æmulator fieret. At qui tuipse, inquit, ô Antipater, iudex fuisti tentati per illos scinoris, te inquirente coarguti sunt, tu inuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrũ feciſſe perniciem, vt detestãdo eorum maliciam, pietatis

Ant. mundi 3962. Ante Chri. sum ann. 2.

[a] *Nicolaus Damascenus accusationẽ à Rege cœptam prosequitur.*

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

erga communem parentem opinionẽ tibi quæreres, & deinde ipſe in eum ſæuire poſſes impunitius, quod tandem facere aggreſſus es. Dũ enim fratres fontes addicis ſupplicio, & parcis eorum ſociis, omnibus facis perſpicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum poſthac vti poſſis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepiſti tuis dignam moribus: alterã palam quaſi re bene geſta gloriabundus ſublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas inſidias conando patrem ſubuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè deteſtatus eſſes illorũ malitiam, nunquã imitandam tibi propoſuiſſes. Nimirum hoc agebas iſtis artibus, vt dignioribus ſublatis nullos haberes ſucceſſionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent inſidiæ, quibus oppugnaſti germanorum capita, & non ſolum ipſe meritum ſupplicium effugeres, verum etiam miſerum parentẽ pœnæ tuæ vicarium ſupponeres, inaudito ad hoc æui patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. non enim *qualicunque* patri inſidiatus es, ſed amantiſſimo ſimul & indulgentiſſimo, iam Regiæ poteſtatis particeps, iam ſucceſſor deſignatus, tũ præſenti fruẽdi voluptate ante tempus permiſſa, tũ in futuri ſpe teſtamento patris cõfirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, ſed ex tua malitia ſtatuebas, non contentus ſociare patris indulgentiſſimi, niſi illi quoque ſuam partem præriperes: & cuius te ſeruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipſe tantum ſceleſtus, ſed matri quoque inurens eiuſdem notam ſceleris, & fratrum diſturbans benevolentiam, diſſidiiſque miſcens omnia: & poſthac auſus es patrem vocare beſtiam,

ſtiam, ipſe venatiſſimis quibuſque beſtiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctiſſimos optimeque de te meritos, muniénſque te cuſtodibus ac variis tam virorum quàm mulierum technis contra vnum ſenem, quaſi non tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendum odium. Et nũc poſt tortos tua cauſa viros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrẽ ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te eſt conaris legem quoque contra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimúlque Vari æquitatem, omnémque, quanta eſt in rerum natura, iuſtitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui ſeruatoribus? tibi ſcilicet in tormentis plus credendum eſt. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniurijs? non dabis neci hanc peſſimam beſtiam, pietatem erga genitorem ſimulantem in fratrum perniciem, ac deinde vt ſolus regnet deprehenſum in ſtruendis illi capitalibus inſidiis? Scis patricidium non priuatum eſſe crimen, ſed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quàm perperratum contaminet: imò quod qui nõ punit, & ipſe in naturam parentem eſt iniurius. Poſt hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: conſultos vates de regno, & ſacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinoſas & ebrioſas Antipatri volutationes cum Pheroræ mulieribus: quæque ad teſtimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina neceſſitate expreſſa: atque hoc ipſo certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri ſilentio texerant, poſt verſam eius fortunam videntes accuſationibus inimicorum

Anno mundi 3962. Ante Chriſtum nat. 2.

a *Patricidiũ publica vita ac naturæ iniuria.*

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen [a] non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquã nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus sibi videretur commodum. idque cũ iamdudũ à multis esset obseruatum, quo quisq; erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quãprimùm tutò licuit, magnis vociferationibus reũ vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cúmq; variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neq; ad Regis gratiam loquerentur, neq; periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes sceleſtos conatus Antipatri, eúmque non tam ob patris securitatem, quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendũ supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verùm etiam spontanei delatores plenq; aderant: ita vt licet callidissimus esset mendaciorũ artifex & frõtis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidem cõtrà valeret. Postquã autem Nicolaus accusare eũ & conuincere destitit, tum [b] Varus potestatẽ ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suã innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrẽ quoq; eius optare scire, quàm ne ille in vilo obiecto deprehenderetur crimine. At [c] ille pronus in facié & supplicabundus humi iacens, Deum cõscientiæ suæ inspectorẽ obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienum se ab omni culpa. nec quicquã vnquã molitũ in patris perniciem. Is enim est mos malorũ omnium, vt quoties nefariũ aliquod facinus aggrediuntur, nihil nõ sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cũ suis scele-

a *Antipater à cunctis accusatur.*

b *Varus Antipatro dicẽdi pro se potestatem facit.*

c *Antipater innocentiam suam precibus ad Deũ testatam facere conatur.*

tibus

ribus inciderunt in periculum, tum demũ illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & testimoniũ volunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoque Antipatro vsu euenit: qui cũ antè omnia sic gessisset quasi nullũ numen interesset rebus mortalium: imminente vltione destitutus iuris præsidiis. ad diuinã cõfugiebat potentiã, se in hoc diuinitus seruatũ asseuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deũ tantũ inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenũ in medium, vt quánam vi præditũ sit experimento posset colligere: quod mox allatũ, & ad bibendũ datum cuidam dãnato capitis, sine mora necauit hominẽ. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiã profectus est, vbi plurimum solebat degere, quod illic esset Syrotũ regia. Herodes verò confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænã fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia, coniectura tamẽ erat cuncta Regẽ facere ex illius sententia. cõiecto [b]deinde in carcerẽ, Romam [c] Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui corã eloquerentur mãdata, docerẽtq; quàm scelerata sit hominis malicia. Per [d] eosdẽ porrò dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse cõperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ meæ periculo, scis enim quòd si deprehẽderet, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autẽ diligenter requisiuit etiã alterã. ea tamen nusquam cõparebat, & seruus Antiphili negabat se attuliſſe vllã præterea, & cum diutius hęrerent,

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 2.

a *Venenum capiti damnato ad bibendum datum sine mora eum necat.*

Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Antipater in carcerem conijcitur.*

c *Herodes legatos ad Cæsarem mittit.*

d *Antiphili literæ ad Antipatrũ*

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptáque est inde epistola hæc ferè cõtinẽs. Acme [a] Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, quòd pœnas ab ea, tãquàm ab insidiatrice exiget. Ea verò quam à Salome scriptam videri volebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme [b] Regi Herodi. Cùm mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, nõ sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc te lacerabis, ne quando propter eam vitæ discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam & literas ad Herodem misisse & insertum his exemplar fictitiarũ Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operámq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterùm [c] Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui nõ solùm suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori nõ recusans, & vltum exigere violatæ à se fidei argumentum

a *Acmes literæ ad Antipatrum.*

b *Acmes literæ ad Herodem.*

c *Herodes odio in filiũ flagrat.*

...ctum idoneum. Rex autem accersito filio iu-
...et illum cum fiducia promere, si quid haberet
...quod pro se afferre posset: qui cum adhæc ne
...ifcere quidem valeret, rogatus vt quando me-
...lius teneretur deprehensus in maleficio, saltem
...ocios sceleris proderet, omnem [a] culpam con-
...ferebat in Antiphilum, alium præterea nomina-
...bat neminē. ibi Herodes vehementi dolore a-
...nimi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt
...apud Cæsaris tribunal patricidij causam dice-
...ret. Deindē veritus ne amicorū ope eriperetur
...periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante re-
...tinuit: legatos autem & literas accusatrices mi-
...sit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum
Acmes opera, epistolarum quoq; adiunctis ex-
emplaribus.

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 2.

a *Antipater omnem in Antiphilum culpam conferebat.*

Herodis morbus, & Iudæorum seditio.

CAP. VIII.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, Rex [b] morbo correptus testamentum condidit, successionē regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. Cæsari q; legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis atq; libertis talenta quingēta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros ...c reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes ...etiam ratio est habita, quā propter perpetuā & ...neōcussam beneuolentiā ditauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iā ad septuagesimū ...etatis annū accederet, mirum in modū effera-...us est, iræ impatiens & amarulentus in rebus ...mnibus. in causa erat opinio cōtemptus, quòd-...que existimaret gentem lætari suis infortuniis: ...quam opinionem confirmauit quorundā apud ...populū gratiosorum seditio, mora ex causa ta-...

Hedio & Ruffinus cap. 8.

b *Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit.*

c *Herodes in senio impatiens, & amarulentus.*

...Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

doctissimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò præsentis morbi, videlicet, quòd contẽptis legibus multa nouare ausus sit: ná hac parte multis in rebus pietatẽ Regis hi doctores deiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum preciosum, aquilam [a] auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantiũ effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi [b] enim res videatur non carere periculo, tamen etiã iucundæ vitæ præponendũ esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quãdoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederẽt. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissum ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? His exhortatione accensis iuuenibus rumor supergenit extinctum Regem nuncians, & propensio

a *Aquila aurea super maiorem templi portam.*

b *Contemptus mortis.*

ram ad facinus perpulit. itaq; a claro meridie a-
scendentes detractam aquilam conciderunt se-
curibus, inspectante cõgregata in templũ mul-
titudine. Quod vt renunciatũ cognouit dux re-
gius, maiorem aliquam conspirationẽ metuens,
occurrit eò cum valida suorum manu cohibitu-
rus demolitores aquilæ: & irruens in vulgũ ru-
dem & imparatum ac conglobatum temerè, fa-
cilè b reliquis dissectis & cedentibus circiter XL.
iuuenes relistere ausos comprehendit, cúmque
iis autores facinoris Iudam & Matthiam tum pe
mutantes cedere: omnésq; ad Regem perduxit.
Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imagi-
nem demere, aiunt se & deliberasse id multò
antea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros
decuit. Nã & honori diuino, inquiunt, succurri-
mus, & legem cuius discipuli sumus vindicaui-
mus. Nec est quod miteris, si tuis decretis leges
præponimus, quas nobis Moses autore & docto-
re Deo pertulit: nec recusamus mortem ac sup-
plicium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos
non ob maleficiũ, sed pietatis causa hæc perpe-
si. Hæc illi non minorem animo quàm verbis
præferentes fo. titudinẽ, æquè tum ad cõstanter
patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendũ
fuerant. Eos c Rex vinctos misit Hierichuntem:
nóxque accitis Iudæorum primoribus in con-
cionem eorum lectica ob imbecillitatem dela-
tus, cœpit commemorare labores suos exhau-
stos pro Republ. tum instauratum templum im-
pendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos
nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei
ualuisset perficere. nec exstructum id tantum à
se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac
donariis tali ẽplo dignissimis. ob hæc facta spe-
rasse se vel post obitum sempiternam & me-
moriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiã

An. mundi 3954. *A Christo nato* 1.

a *Aquilam auream detractam, iuuenes securibus cõcidũt.*

b *Iudas & Matthias cum 40. iuuenib. ad Regem perducti ouantes sese exemisse, eósque vinctos Regi Hierichuntem misit.*

c *Herodes Iudæorum Primores cõuocat, eisq. facinus hoc commemorat.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

ac superstiti pro beneficiis repont iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quę iniuria licet in ipsũ intentata, rẽ tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tũ honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, videriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille [a] in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc cõsilio, eiq; successorem dedit fratrẽ vxoris suæ Iozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiã alium Pontificem ad vnam diem substitui, qui Iudæi populariter ieiunium celebrant Nã Matthias ea nocte quæ præcedebat diẽ ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam nõ esset idoneus, Iosephus [b] Ellemi filius adimor vicarius propter cognationẽ ei datus est. Cęterùm [c] Herodes post mulctatũ Matthiam sacerdotio, alterũ Matthiam seditionis autorẽ eiúsq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam [d] defectus lunæ incidit. Regi [e] verò morbus factus est grauior pœnam impietatis exigente numine. Iemo enim calore torrebatur, qui nõ tam externo tactu deprehenderetur, quàm intus populerentur viscera. aderat & vehemẽs voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: sitúlq; vexabatur intestinorũ exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebãt phlegmate humido & pellucido, similitérq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant vermiculis accedente fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorũ cõtractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos

a *Matthia sacerdotium ademitur. in eius locum Iozaras surrogatur.*

b *Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex.*

c *Iudæ Saphiæi & Matthias Margaloth exusti.*

d *Defectus lunæ.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

e *Herodis morbus horrendus.*

& fatidicos opinio, Regem læsæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi graui affligeretur, quã vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamentis cõquirendis vndiq; profectus [a] etiam vltra Iordanem fluuiũ, calidis aquis se fouebat apud Callirroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum consilio immissus fouendus in refertum oleo soliũ, visus est illis iam agere animam. quare exorta complo-ratione familiariũ excitatus & ad se reuersus, nullámq; amplius salutis spẽ supereſſe intelligens, donatiuũ [b] militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate vsus in duces atq; amicos, rursum Hierichuntẽ reuersus est: vbi atra bile prægrauãte eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo cõciperet longè atrociſſimũ. Nam cũ è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conueniſſent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante nõ parentibus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxiis, vniuersos cõclusit in Circo: accita deinde Salome sorore maritóq; eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ, succũbenti tantis doloribus: quod quidem ferendũ esse, quãdo iuxta communẽ mortaliũ sortem accidat. illud permoleſtum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui deberetur Regibus. non enim ignotã sibi esse Iudæorum mentem, quòd optatam suã mortem lętis accepturi sint animis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuiſſent contumelias. sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere, nã si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longè quàm aliorum Regum honoratius,

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

a *Aqua calida apud Callirroen quæ in lacũ bituminis feracem effluunt.*

b *Herodes donatiuum militibus distribui iubet.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

& manibus ſuis gratius, omnibus per totam ditionem non fictè lugentibus. Ergo [a] quamprimum viderint ſe exhalaſſe animam, debere eos clauſam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum ſuum obitum non prius vulgandum quàm mandatum exercenti ſint, iubere deinde vt circumuentos vnà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæſis duplicem ſe eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitum ſuum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos per maiorum fidem ac beneuolentiam pérq; omnia ſacra obteſtabantur, ne ſe extremo hoc honore fraudatum vellent eis contra pollicentibus daturos ſe operam vt cuncta iuxta ipſius mandatũ fierent. Hîc ſanè etiamſi quis præteritam eius in cognatos ſeuitiam tribuere vellet pro incolumitate & ſecuritate ſolicitudini, ex hac certè nouiſſima eius voluntate deprehendere poteſt quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita diſceſſurus, curabat vt ex ſingulis familiis vno aliquo ſublato, totam gentem in luctum & cariſſimorum deſiderium cõiiceret, nec læſus à quoquam eorum nec valens cuiquam obiicere: cum hi quibus vllum eſt virtutis ſtudium, etiam inimicis tali ſuo tempore odia remittere ſoleant.

[a] *Herodes nobiliores Iudæorum poſt obitum ſuum trucidari mandat.*

[b] *Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæſare occiſam & Herodi liberam poteſtatem Antipatri puniendi relictam eſſe, oſtendunt.*

Antipatri exitium.

CAP. IX.

DVm hæc mandata cognatis dat, ſuperueniunt [b] à Roma literæ, à legatis miſſis ad Cæſarem: quarum ſumma erat Acmen ab irato Cæſare occiſam eſſe, propter locatam Antipatro operam: ipſúmque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: ſiue in exilium vellet eum pelliceꝛe,

siue capite plectere. His auditis Herodi recreatus est voluptate nuncij, cæcus, & permissæ sibi potestatis liberè sæ le filio: mox repetitus graui dolore, cibi uidus, malum a simul & cultellum poolebat enim & antea per se repurgatum n incidendo comedere. tunc verò circũ t, ferire seipsum cupiens: perpetrassétq; ni Achiabus nepos ictum præueniens, sublato cohibuisset eius dexteram: mox uò luctus cum trepidatione ac tumultu it palatium, quasi Rege iam agente anem strepitum vbi persensit Antipater, patrem verè vitam finisse, spem concevt solutus vinculis sine difficultate reciperet. cœpitque eum custode carceissione agere, multa & in præsens & in post acquisitam potestatem pollicens. adeò non paruit, vt mox conatus eius nunciaret, vtque solicitatus ab eo sit o- præmio. Tum Herodes qui iam antè fectus erat erga filium, postquam audidem carceris, exclamans præ indigna- caput sibimet verberans, quamuis morrus erexit se in cubitum, iussitq; vnum tio sine mora eum occidere, & corpus funere condi in castello Hyrcanio.

Herodis mors, testamentum & funeratio.

CAP. X.

de c mutata voluntate mutauit etiam tamentũ, Antipam enim quem priorilis regni successorem destinauerat, Gamul ac Perææ tetrarcham constituit: recrò Archelao largitus, Trachonitidem,

An. mundi 3963. *A Christo nato* 4.

a *Herodes malum simul & cultellum poscens sibi ipsi manum violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuertit.*

Aliàs ca. 9.

b *Antipater patrem vitã finisse ratus, cũ carceris custode dimissione egit, quod cũ Herodes audisset, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.*

c *Herodis testamentũ mutatum.*

Ann. mundi 3963. Ante Christum natum 1.

Gauloniticam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salome sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cæterorum cognatorum ratio abundéque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæsari quoq; legauit argéti signati centies centena millia, prætérq; vasa tam aurea quàm argentea, magnúmq; vestis pretiosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. [a] His ita ordinatis quinta die postquàm Antipatrũ filium occidit, vita [b] defunctus est, post detrusum regno Antigonum anno 34. ex quo autẽ à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus, fortũna [c] autem propiciâ vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnũ assecutus est, & in numeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixítq; longissimo tempore. quantũ autẽ ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sentẽtia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterũ [d] Salome & Alexas priusquã Regis mors innotesceret, in circo clausos Iudæos domum dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamẽt ipsorum negocia: atq; hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte congregatáq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in [e] quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabátque vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus Regis signatorius creditus fue-

a *Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatum.*

b *Herodes moritur.*

c *Herodes varia fortuna vsus.*

d *Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

e *Herodis ad milites gratiarum actio, & testamentum lectum.*

ra

:amentum perlegit, quod non alias ratũ
lum esset, quàm accedẽte consensu Cæ-
ósque [a] acclamatum est Regi Archelao
tes cæteruatim vnà cũ suis ducibus pol-
itur eandem quam patri hactenus præ-
it fidem atque operam, lætis ominationi-
eum illi fautorem comprecantes. Post
unus parabatur Regi, Archelao curante
quiæ patri fierẽt quàm splẽdidissimæ, &
ornatum proferẽte vt in pompa comita-
iortuũ. Ferebatur autẽ in lectica aurea,
ta variis gẽmis pretiosis, & instrata pur-
corpus quoq; amictũ erat purpura impo-
piti diademate, & desuper corona aurea,
que in manu dextra. lecticam stipabant
:ognatorum numerus. Hos sequebantur
distributi per nationũ genera: primùm
es, deinde Thraces, post [c] hos Germani,
ceps Galli, omnes instructi velut ad præ-
iqua deinde exercitus multitudo arma-
uis ducibus ac centurionibus, hos seque-
quingenti famuli, ferentes aromata, ea
processit Herodium vsque per octo sta-
quemadmodũ antè mandauerat, sepul-
Et Herodes quidem sic defunctus est. Ar-
[d] autẽ per septem dies iuxta patriã le-
parentis celebrato, & in fine luctu fu-
pulo multitudini præbito: in templũ as-
quacunq; transiret excipiebatur gratu-
ous ac faustis acclamationibus. Tũ con-
uggesto sublimis in aureo solio residẽs,
bat lætus gratulatrices voces fauoris in-
ipse vicissim omni comitate respondeb-
titudini, agebátque grates quòd obliti
ii duriciæ, nihilo deterius erga ipsum
ssent, pollicebatúrque parem pro eo-
diis gratiam, adhuc tamẽ abstinere se à

An. mundi 3963. A Christo nato. 1.

a *Archelao Regi acclamatur.*

Aliàs ca. 12

b *Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.*

c *Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.*

d *Archelaus epulum multitudini præbet.*

Ann. mundi 3963. Ante Christum natum 1.

Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltrò oblatum diadematis honorē se accipere voluisse, cùm nondum constaret de legitimi collatoris animo, cæterùm quàm primùm constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt benevolentia omnium videretur dignissimus: daturúmque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poscebántque sibi ab illo beneficia. quidam vt leuius annuum tributum penderent: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his pleróſque diu in carcere detinuerat: nonnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremò re diuina perfecta conuiuium cum amicis iniit.

a Archelaus ſi à Cæſare in imperio cõſtabilitus eſſet, curæ ſibi fore, vt benevolẽtia omnium videretur dignißimus poſſidetur.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Alias 13.

Populus ſeditionem mouet contra Archelaum.

CAP. XI.

b Interea Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per cõuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctum honoratæ aquilæ aureæ violatores recens nec traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi mortuorum solatium: congregatíque in vnum

b Matthiam ſeditioſi & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio deflent: Herodi cæpos in vindictã ab Archelao depoſitos, & Pontifici ſacerdotium abrogari poſtulãt.

n vindictam eorum ab Archelao deposcebant
id pœnã quosdã ex his qui cæsi Herodi fuerant
& ante omnia postulabant sacerdotium abro-
gari creato ab illo Pontifici, & subrogari hoc ho-
nore digniorem alium. Archelaus autem licet
importunitatem eorum indignè ferret, compe-
scere tamen placidè conabatur, quòd pararet
profectionem ad Cæsarẽ, vt sententiã Cæsaris
cognosceret. Itaque misso ad eos magistro mili-
um, per eum hortatus est, vt omisso vindictæ
ludio, cõsiderarẽt legibus pœnas dedisse quo-
um molestè ferrent interitum: ad hæc postu-
ata eorum non carere iniuria, & tempus hoc a-
a consilia poscere, opũsque esse cõcordia, do-
ec ad ipsos reuerteretur confirmatus Rex as-
ensu Cæsaris. tum demũ dispiciendum super
is rebus, & statuendũ de cõmuni sententia: in-
erim quiescerent, ne seditionis crimẽ incurre-
ent. Hæc mandata exponẽti reclamatũ est stre-
uè, periculum intentantibus quicunque cona-
etur verbis eos ad sãniorem mentẽ reducere:
uòd plus suæ voluntati tribuerent, quàm auto-
tati præsidentium & indignũ ducerent si ami-
orum, quos viuo Herode amiserant, ne mor-
o quidem illo impetraretur vltio. adeò enim
ncitati erant, vt id tantum ius & fas putarẽt,
uòd ipsis voluptatem allaturum videbatur, ne
i quidem periculi memores dum inimicos lę-
ere cupiũt: & cum multi ad eos à Rege mitte-
ntur, qui partim ipsius nomine, partim ex sua
ersona verbis sedarent turbidos, neminẽ audi-
sustinebãt, sed ad maioré irã accendebãtur,
suri aliquid si maior accessisset numerus. Cũ-
e [a] festum instaret, quo patriũ Iudæis est ve-
non fermentatis panibus (Pascha vocat mo
mẽtum veteris ex Ægypto effugij, quo sum-
alacritate maiorũ soluto populus maãæ vi-

An. mundi 1964. A Christo nato 2.

[a] *Seditio in Paschatis festo.*

rocia, illos vt ad ſe adduceret. Ille
res illi clamoribus & hortatibus plebē exſpe-
tauerunt, & feriētes ſaxis pleroſque occidē-
tribunus cū paucis effugerūt ſancij: quo perpe-
trato rursū ſacris operati ſunt. Archelaus porrò
de rerū ſumma periclitari ſibi viſus eſt, ni ple-
bis impetum illum retunderet. itaque totum e-
xercitum in eos immittit, ſimúlque equites, qui
& aduenas prohiberent occupantibus templa
ſuccurrere, & quotquot ex eis peditum vim e-
naſiſſent, iam in tuto ſe exiſtimantes ferro exci-
perent, ab [a] his equitibus ad tria millia virorū
cæſa ſunt, reliqui fuga ſe in proximos montes
receperunt. Archelaus autem per præconem e-
dixit, vt omnes in ſua diſcederēt, illi mero gra-
uioris mali feſtiuitate relicta abierūt. quamuis
audaces & ſine diſciplina homines. Tum [b] Ar-
chelaus ad mare deſcendit vnà cum matre ſua
ducens ſecum Nicolaum & Ptolemæum mal-
tóſque ex amicis alios, & familia & regno cō-
miſſis, Philippi fratris ſui fidei. Simul etiā pro-
fecta eſt Salome Herodis ſoror, ducens ſecum
ſuam progeniem. alij quoque ex cognatis ſe-
quebantur multi, quaſi collaboraturi pro par-
da regia dignitate Archelao, re autem vera ob
auxurij ei potius, & præcipuè propterea
tempus

a *Tria millia Iudaeorum cæſa.*

b *Archelaus Romā profiſcitur, multique ei idem obniti eum ſimulantur.*

exemplo facinus inousaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsareã Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properãs ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit, aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiã neque arces occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed [a] postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam: accitis deinde præfectis arcis & regii procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integrã, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem [b] tẽpore etiam Antipas Herodis filius Romã nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen: quasi Archelao præferendus, eò quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regiis negocijs. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio, qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt: non tam ipsius amore quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes,

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

Hedio & Ruffinus ca. 13. al. 14.

a *Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit.*

b *Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat.*

An. mundi 3964. *A Christo nato* 2

& degere sub Romano præside: quod si parum succederet: commodiorem sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partib. quia & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quib. accusabatur Archelaus, at ille per Ptolemæũ Cæsari libellum obtulit, continentẽ ius suum, & testamentum patris, simúlque rationes pecuniarũ Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat, qui perlectis his omnibus Varique ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset, ac annuorum reditũ, præterea quæ Antipas sibi regnum vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filiũ, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: móxq. potestatẽ facit dicere volentibus de præsenti negocio. Ibi tũ primus exoritur Antipater a Salomes filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eũ per ludibriũ nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset. non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret, qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandũ fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod esset peius etiam. quare immeritò nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantũ an se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quódque sedisset in regio solio, & tanquã Rex ad quasdam causas determinasset, annuissétque postulatis populi, deniq. nihil non feciſſet quod per Cæsarem confirmatus posset facere, ab illo quoque dimissos, aebat eos, qui in circo inclusi fuerãt, multáque afferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter

a Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat.

per iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigium. præterea negledum patris luctum, & commessationes insequenti mox post eius obitum nocte celebratas, qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis, qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaquam abesse abimmani scelere, nunc venire ad Cæsarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter gessisset, quàm si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maximè autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cædes impia, idque die festo, quando tàm hospites quàm indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertũ cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam Regis appellationem præteriret quò facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrẽ, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiãsi iam tũ tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualisnã Rex

Anno mundi 3964. Ante Christum natum 2.

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

futurus sit, qui autoritatem Cęsaris in cõfirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum [a] Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao cædem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quàm ille coactus sit eos vi cõpescere, hoc magis culpabiles, quòd non solùm maliciam suam exercuissent: verùm aliis etiam necessitatẽ fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum: sed reuera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetũ cõtra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio, quo prosequebatur Archelaum, morem gereret, eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria nõ abstinuerint. & aliorum arma ad defensionem sumpta in se prouocauerint. Cætera quoq; de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorũ sententia gestum. nec ea tam iniusta esse quàm ipsi videri velint, dũ per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem cùm de patre benè mentum, tum ipsos omnibus semper prosecutũ officiis. Testamentũ certè à Rege mentis compotẽ esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas. has verò tanto magis quòd Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi reliquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo si

[a] Archelaũ Nicolaus excusat.

sed

fecti sint beneficiis, nunc extremam eius volũtatem violare conentur: quin potius viri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multũ enim interesse debere inter horum maliciam, & Cæsaris virtutem atq; fidem toti orbi cognitam, quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidẽ cõfugerit. quãdoquidem verisim le non sit in diligendo successore erraſſe, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tũ [a] Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissimè, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento prescriptum & Archelao ipsi commodum, v. dénsq; hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso concilio, solus secum dispiciebat, vnine regnũ earum faceret, an commune sineret Herodis generi, præsertim cùm omnes eius ope indigeãt.

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

a *Cæsar Archelaum regno dignum pronunciat.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punisit.

CAP. XII.

SEd priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Marthace [b] Archelai mater nouo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai secuti sũt magni in ea gente tumultus: ad [c] quos cõpescẽdos cum Varus venisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione congressa reuertens Antiochiam legionem v-

b *Marthace Archelai mater moritur.*

c *Varus seditiosos Hierosolymis congressos,*

An. mundi 3964. *A Chriſto nato.* 2.

nam reliquit Hieroſolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit, quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæſaris procurator ibi ſubſiſtens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copiis, & parem ſe iam putans populo. nam armatis multis ſatellitibus, contra Iudæos his vtebatur, moleſtãs eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentus pecuniæ Regiæ ſcrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur inſtante Pentecoſte, ſicut nos vocamus celebritatem quandã patriam, confluxerunt vndiq; multa millia non ſolum religionis gratia, verùm [a] etiam indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offenſa, ſed è Galilæa quoq; & Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem ſitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitíque trifariam hoc modo caſtra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à ſeptentrionali & orientali regione circumſidet: ab occidentali altera, quà ſita erat domus Regia. ſta *incluſos* vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum quibus decretum eſſet, aut mori, aut vincere, ſtatim ad Varum miſit literas, hortans vt properet, relictámque legionem præſenti periculo eripiat, alioquĩ breui contrucidandam. ipſe conſcenſa caſtelli turre celſiſſima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phaſaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem ſe auderet committere, poſtulabat, vt aliqui propter eius auaritiam mortis periculo ſe obicerent. qui [b] poſtquam progredi auſi ſunt, conſtructus fuit acerrimus, & quamuis ſtrenuè militem

Aliàs. c. 15.

[a] *Sabini auaritia Hieroſolymis ingentem ſeditionem in feſto Pentecoſtes concitat.*

[b] *Iudæorum cum Romanis aſſerimum conflictus circa templum.*

em gererent, nõ tamen frangebantur Iudæorũ mimi, licet multis cadentibus: sed circumducta iorum parte ascenderunt porticus quæ erant n extimo templi ambitu: vnde in aduersarios ugnantes vel manu mittebãt, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & agittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se ertingere, eóque facilius vincebant. atq. hæc ugnæ conditio diu duravit. deinde Romanii indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt ortieibus: qui multis accẽdentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius ateries quòd esset pice ac cera ob inauratiem peructa, facilè correpta est incendio, quo ucanaria illa preciosa & magnifica absumpta unt, & quotquot illuc ascenderant improuiso erierunt exitio, pars [a] enim cũ tecto ruente và præcipitati sunt, pars à circumstantibus te. s confixi: nonnulli desperatione salutis & vi ali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut ijsmet gladiis confecti sunt. quòd si aliqui tegientes quà ascenderant in turum se recipere olebant, hos omnes Romani contruncidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, a, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderent incolumis euaderet. Tum Romani quà incendium remisit alij ab aliis prorusi, petrauerũt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuis [b] bona pars furto militum disperiit, ad Sabim autem propalam quadringenta talenta ex præda relata sunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna caro m amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto [c] tamen globo è pugnacissimis eirundederunt Regiam, incensuros se eam & sese.

An. mundi 3964. A Christo nato 2.

a Iudæi per multis in locumalio perueniunt.

b Sacra pecunia bona pars militũ furto disperiit.

c Regia ab Iudæis obsessa.

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

omnes intus occisuros minitantes, nisi quam primum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorũ maxima pars stabat. Rufus[a] quoq. & Gratus, qui sub se habebãt tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorũ se transtulerunt: simúlque equitatus qui Rufo duci parebat. non mediocris sanè ad rẽ Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, néue diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, animam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam duersis in locis[b] innumeri tumultus exoriebantur, vt quemque, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duó[c] enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & belli peritissimos, tuebatur se & sua quantũ poterat asperitatib. accessu difficilibus. Quin[d] & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionẽ: & potitus eius armamentario, armauit inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoq; Regiam in illis locis occupauit: iámque fortẽdãdus accolis spoliabat in quoscunque inco-

[a] *Rufus & Gratus Herodis exercitum Præfecti in Romanorum partes se transferunt.*

Hedio & Russino cap. 15.

[b] *Tumultus in Iudæa varij.*

[c] *Duo millia Herodis militũ bello regios impetunt.*

[d] *Iudas Ezechiæ latronum ductoris filius.*

er, aspirans ad regnum, affectánsque hoc fastigium nó bonis artibus quarum imperitus erat, ed nocendi licentia. Dum ita vbique turbatur, ıtiam Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui x forma & statura & robore egregius imprimis ıabitus, ausus est diadema sumere: stipatúsque ıumerosis copiis, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auctoritatem potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimque crematis aliis Regis palatiis, & præda concessa suæ factionis ominibus, maiora etiam ausurus videbatur, ni haturè occursum fuisset. nam [b] Gratus regiorũ nistrum dux, tum Romanorum partes fouens, ias copias contra Simonem duxit: vbi post a errimum conflictum transamnani homines inompositi, & ferociter magis quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum [c] Simonem per angustias quasdam fugientem Gratus assecutus obruncauit. Apud Amatha quoq; Iordani flumi- i apposita palatium Regium incensum est à uadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus [d] tum furor per totam entem grassabatur, eò quòd proprium Regem on haberet, qui multitudinem bonis rationib. ontineret in officio: qui verò externi ad castiandos seditiosos venerant, malum potius exarbarent, grauis superbia simul & auaritia. uandoquidē [e] & Athronges, vir nec maioris claris prognatus, nec virtute aut opibus subxus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto nnem corpore & manuum robore insignis, attauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erant atuor fratres, & ipsi grandi statura & manu ompti ad quoduis arduum facinus, instrumẽn, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupan-

Ann. mundi 3964. A Christo. 80 nato. 2.

a *Simon Herodis ſeruus.*

b *Gratus cũ Simone confligit.*

c *Simon obtruncatur.*

d *Iudæi in ſeditionibus quaſi furiẽt.*

e *Athronges vir corpore & manuum robore inſignis dignitatem regiam affectat.*

dam tyrannidem, quòd eorum quisque duceret cohortem militum, magna enim ad eos turba cõfluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: duraruitq. diu potestas huius, & non inanis Regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in Romanos cædib. sæuiens & milites Regios, vtrisq. ex æquo infensus: his propter licentiam quà sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium in dies magis exasperabatur, imminebántq. vbiq. omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidiis exceperunt: ducémque eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum Regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandé [a] & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliqui, quòd eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel cõtinuis laboribus, accepta fide & iureiurãdo, ipse quoq. Archelao se dedidit, sed id aliquãdo post factũ est. Tũc verò Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorũ cœtus coiuerat, passim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad Roma-

ann. mundi 3965. A Christo nato 3.

a Archelaus cum fratribus captus.

Romanos: ipſi verò inter ſe diuturnis conflictarentur cædibus. Cæterùm [a] Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, aſſumptis duabus reliquis. (nã tres in vniuerſum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliiſque Regum ac tetrarcharum properabat in Iudæã vt obſeſſis ſuccurreret, iuſſis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem Berytiorum etiam vrbem prætereundo, mille quingẽtos auxiliares ab eis acceþit. Aretas quoq; Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum miſit tàm peditum quàm equitum. poſtquam autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingreſſus, profligatis quotquot auſi ſunt cũ armis occurrere, Sephorim [b] cœpit. & venditis ſub haſta incolis, vrbẽ abſumpſit incendio. Ipſe Varus verſus Samariam progreſſus cum exercitu, à ciuitate quidẽ abſtinuit, quam ſciebat immunem à ſeditioſorum contagio: caſtra autem poſuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi poſſeſſio, Arus nomine. eum [c] Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoq; eius infenſi. inde progreſſi Sãpho alium vicum iidem Arabes diripiunt, móxq. incendunt quamuis munitiſſimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miſcentes flammis ac cædib. Nam [d] & Emmaus cremata eſt Vari iuſſu, in vindictam cæſorum ibi militum, deſerta tamẽ ab habitatoribus. Inde [e] cum appropinquarẽt Hieroſolymis, Iudæi qui legionẽ ab ea parte obſidebant, ad primum venientis exercitus conſpectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inſpectabant, relicta. Hieroſolymitani autẽ Iudæi grauiter à Varo increpiti, excuſa

Ann. mundi 3965. *à Chriſto nato* 3.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

a *Varus Sabino ſuccurrit.*

b *Sephorã capta eiuſq. incola ſub haſta venditi.*

c *Arus ab Arabibus incenſus.*

d *Sampho & Emmaus cremãtur.*

e *Varus Hieroſolymis peruenit ac legionem obſeſſam liberat.*

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

tionem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sententia sed ex *conuenarum* audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, vt potius vnà cũ illis oppugnati fuerint. & iam antè obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratúsq. ac Rufus cum suis militib. & Romani qui obsidionem tulerãt. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se clam ex vrbe, ad mare profectus est. Tũ Varus dimissa per totã regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos. alios vt fontes puniit, nõnullos dimisit incolumes: actique sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius nõ erat vsus amplius, quíq; cõtra eius voluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnũ confluxisse, properauit vt eos deprehẽderet. illi nõ ausi manus conserere, deditionẽ fecerũt arbitratu Achibi. *Varus autem* data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot Regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefariis armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autẽ Romæ aliud negocium exhibitũ est tali de causa. Venit eò Vari permissu b Iudæorũ legatio, postulãs, vt eis liceat suis legib. viuere: erántq. legati quinquaginta, quibus ademat Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cúmq; c Cæsar cõuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium amicorum & primariorum ciuium, venerũt eò & legati, prosequente Iudæorũ turba, & Archelaus

a *In defectionis autores animaduertitur.* Hedio & Ruffinus cap. 17. al. 16.

b *Iudæorum legatio Roma.*

c *Archelaus & Iudæorũ Legati corã Cæsare comparent.*

aut cum amicorum comitatu. cognati autem legis, neque ab Archelao ſtabant propter ipſius odium, & tamen legatis ſuffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæſare aduersari nomini tam propinqua coniuncto neceſſitudine. Aderat & [a]Philippus à Syria Vari hortatu veniens, ea potiſſimum de cauſa, vt fratris iudicium ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil ſperans, ſi impetrarent Iudæi poteſtatem viuendi ſuis legibus, fore vt, diuiſo in Herodis progeniem regno, ad ipſum quoque rediret pars aliqua. Data [b] igitur Iudæorum legatis dicendi copia, poſtulantes non eſſe vltrius ſub Regibus, ab accuſanda Herodis iniquitate orſi ſunt. Regem illum fuiſſe nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vſum ad ſubiectæ gentis perniciem, nec his contentum quaſdam nouas ex ſuo commentum eſſe ingenio. Nec opus eſſe commemorari quàm multis vitam ademiſſet, cùm longè deterior fuerit conditio ſuperſtitum, quos non modò perpetua truculentia & aſperitate terruerit, ſed bonis etiam eorum rapaces manus non abſtinuerit. Itaque vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluiſſe, quò magis in ſuo regno ſitas exhauriret exactionibus: adegiſſéque gentem ſuam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex cauſis parum probabilibus dãnatos capitis inſuper bonis ſpoliat, aut data viuendi gratia, nudat eos poſſeſſionibus. Deinde cum annua tributa impoſita ſint per ſingulos, ſeorſum tamen placandam fuiſſe auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam ſuorũ, qui huiuſmodi exigendis præeſſent, vt ex pacto iniurioſam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas cõſtuprationes

An. mundi 3966. Ante Chriſtum 4.

a *Philippus Herodis filius.*

b *Iudæorum Legati Herodis & Archelai accuſant iniquitatem.*

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quàm pauciſſimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quàm si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studiis Regem cor salutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius benevolentiam. At illum, quasi timeret ne non videret germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse populoribus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cùm totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editúmque mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere. & ius regni sibi vendicet? Postremò summa postulatorum hæc fuit, vt mutata reipub. forma, posthac sine Regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciât præsidibus legitimis. His [a] peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtrique

[a] *Nicolaus Herodem & Archelaum*

quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obiiciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cùm affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores crimination, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, esseque gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus. *Anno mundi 3966. A Christo nato 4.*

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CAP. XIII.

CÆsar verò his auditis, dimisit concilium. Paucis[a] deinde pòst diebus Archelaũ non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, quamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus. Archelao verò Iudæa & Idumæa præterque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. In eius ditione comprehendebantur vrbes, Stratonis

[a] *Archelaũ Cæsar ethnarcham & eum constituit, regnumque dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitus.*

turris, Sebaſte, Ioppe, Hieroſolyma. nã Gãzam, Gadara & Hippon græcanici inſtituti vrbes Cæſar ob id ſeparatas à regni terminis Syriæ contribuit DC. autem talenta quotannis redibant è ſua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. [a] Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phaſaelida, argentíq; ſignati quingenta millia, Cæſar largitus eſt in Aſcalone palatium: percipiebátque ex ſubiectis ſibi locis ſexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita ſunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt teſtamento cauerat. Duæ [b] deinde eius filiæ virgines præter relicta ſibi à patre, accepêre ex Cæſaris munificentia ducenta quinquagena ſignati argenti millia, & elocatæ ſunt Pheroræ filiis. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æſtimatione ceſſit ipſius filiis, paucis aliquot vaſis ſibi retentis, non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.

An. mundi 3966. A Chriſto nato 4.

a Salome.

b Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filiis elocatæ.

De Pſeudalexandro.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus cap. 18. al. 17.

c Pſeudalexander.

His ita ordinatis per Cæſarem, inuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit ſeipſum in Herodis familiam, per occaſionẽ ſimilitudinis, qua [c] referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, atteſtantibus omnium quotquot vtrunque viderant oculis: atque via graſſari cœpit ad Regium faſtigium: itaque aſcito tribuli quodam fraudis ſocio, qui totius Regiæ rerum gnarus, alioquin etiam aſtutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius inſtitutione fingebat ſe Alexandrum illum Herodis filium, morti ſubtractum cuiuſdam beneficio,

ministrio, cui demandatum sit eius interficiendi negocium, suppositis enim necis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His rugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucam facere: cúmque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu Regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturúmque beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cúmque adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idque alius non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod [a] postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominē lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentéque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cęsarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd sciret Herodem non facilè potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illò

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

[a] Pseudalexander Romam pertenit.

Ab mundi 3966. Ante Christum nat. 4.

mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo *in* dignoscendo alij sagacior. Non [a] tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo, vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duritas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet benè natis & educatis contingere, quod ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit conspirasse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille non venisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omninò Mariammes genus intercideret, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simúlque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque coneris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet, nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit: neque enim istius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem [b] Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quòd esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. Cæterùm Meliis abundè magna multa fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptum Pseudalexandri tenebrarium turpis consecutus est exitus.

[a] *Pseudalexander Cæsari imponere non potest.*

[b] *Pseudalexandrũ Cæsar in remigũ ordinem allegit.*

Arche-

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

CAP. XV.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro a Boethi filio pō- rificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eámque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarum quibus Neara vicus inundabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum b etiam vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum feciſſe, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatáque voluntate Cæsaris, ad profectionē hortatus est. Mox vbi venit, Cęsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit c eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, multatum prius

a *Pontificatu Ioazaro abrogatum*

b *Archelaus condita.*

c *Archelaus in exilium missus.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium, Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: expergefactúsque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum variaret interpretatio. Simon vir Essæus præfatus veniam, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius, boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal, præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iámque instare Archelao dominationis terminum. Sic[a] ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoque defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge. tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao [b] tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulante dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidē contumelia contenta, sed cum tertio mihi nubere sponso,

a *Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.*

b *Glaphyra somnium.*

sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ benevolentiæ, tèque liberabo ab hoc opprobrio, mihique te meâ vindicabo. Hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. Quod ego ideò hîc referendum putaui, quòd sermo sit mihi de illis Regibus, & alioqui res magni exempli videtur, certissimâ immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterùm a ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cæsare vir consularis Quirinius qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

Ann. mundi 3973. A Christo nato 11.

a Quirinius Syriæ censor.

SUMMA CAPITUM LIBRI XVIII ANTIQUITATUM Iudaicarum.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quemodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.

Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.

I. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ.*

II. *Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.*

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

Vbi Herodes Agrippa Hierosolyma, & quemodo

Ann. mundi 3973. A Christo nato 12.

à Tiberio mandata acceperit, vt imperatis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Navigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

XI. Caius in Syriam misit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

XII. Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anileo fratribus.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas moliri est.

CAP. I.

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur.*

INTEREA a Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsq; prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam vt iura populis redderet: facultatésq; censeret omnium: & cum eo venit b Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset tota Iudææ rerũ administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferrent mentionem descriptionis, nõ sunt tamen rei-

b *Coponius Præfectus Syriæ.*

ãti pertinaciter, parendo auctoritati Põtificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine cõtrouersia [a]census peractus est. Extitit tamẽ post quidã Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Saddoco, solicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quàm manifestã seruitutis professionẽ esse dictitans, & vniuersam gentẽ ad tuendã libertatẽ adhortãs. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoq; rebus suis cõsulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus. ita vt accenderẽtur ad audendum aliquid. atq; ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentẽ conturbauerint, dum [b]omnia miscent cædibus & latrociniis, promiscuísque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætexta quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaq; conficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos cõpescere, quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eò progressum est, vt [c]hostilis flãma Dei templũ inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & cõuellere. Siquidẽ [d]Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuêre, dũ super tres pristinas sectas nouã quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se cõtrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladiũ fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis disserere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

a *Census populi Iudaici.* Aliàs ca. 3.

b *Cades: latrocinia: seditio & fames in Iudæa.*

c *Templum Hierosolymis incensum.*

d *Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.*

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

CAP. II.

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

IVdæi a patriæ sapientiæ studiosi iam inde à multis retrò seculis in tres sectas erat diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamen nunc quoque paucis dicere non abs re fuerit. Ergo b Pharisæorum victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur pertinaciter, maiores natu venerantur, nec audent eos respondere monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cùm omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitiũ. Animas credũt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tũ præmia cuiq; contingere ex virtutis aut maliciæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum, per hæc placita magnam ũbi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solẽnes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantam habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum c opinio cũ corpore extinguit simul & animam: nec aliud quicquã præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horũ tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiũt, Pharisæorũ decretis assentiuntur, ni facerent non ferendi à plebeiorum

Hegesippus & Ruffinus Cap. 11. Aliàs ca. 5.

a *Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico.* Cap. 12.

b *Pharisæorum dogma.*

c *Sadducæorum opinio.*

lebeiorum multitudine. Essenorum [a] verò placitum vniuersitatis regimen circa exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æquè ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quòd sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter excluſi à cõmuni fano seorsum sacrificant: morib. alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda [b] etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longè superant, multis iam seculis triti in eius cõtinuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diuesmagis vtitur suis bonis quàm quisis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuunt virorũ supra quatuor millia, nec vxores habentium nec seruos, quòd alterũ ad iniuriã communis naturæ pertinere censeant, alterum trãquillitati vitæ parum' commodum. quare per se ipsi viuentes inuicẽ sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotũ numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis cõficiant. In summa eandem ferè viuendi ratione sequuntur, quam hi qui apud Dacos [c] Plisti nominantur. Quartæ [d] autem studium sapientiæ sectantiũ viæ primus auror fuit Iudas Galilæus. Hi cætera cum Phariſæis consentiunt, nisi quòd constantissimo libertatis amore flagrãt, credentes solum Deum dominum habendum ac Principem & facilius vel exquisitissima pœnarũ genera latũri vnà cum cognatis suis ac carissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominũ. quod quia multis sæpè spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidẽ non inueniant mea verba, imò illud potius ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur, quæ quidẽ animositas

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

a *Essenorum placitum.*

b *Essenorum vita & mores.*

c *Plisti apud Dacos.*

d *Iudas Galilæus quæ constituerit sectæ auctor.*

An. mundi 3973. A Christo nato 11.

plurimum in gente noſtra creuit accenſa [a] acerbiſſimis Geſſij Flori iniuriis, quibus poſtremo effectum vt deficerent à Rom. pop. Ex de Iudæorum ſectis hæc ſufficerent.

a *Geſſij Flori iniuria.* Hegeſippus & Ruffinus Cap. 2. Aliàs ca. 6.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris conditæ.

CAP. III.

QVirinius autem venditis & confiſcatis Archelai facultatibus, peractóque cenſu, qui incidit in annum trigeſimum ſeptimum poſt victum à Cæſare in Actiaca pugna Antonium, cũ [b] mota eſſet contra Ioazarum Pontificẽ plebis ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium ſubſtituit. Herodes verò & Philippus ſuæ quiſq; tetrarchiæ res ordinauit & cõpoſuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus fecit [c] eã totius Galilææ caput & defenſaculũ. aliud deinde oppidum quod tunc [d] Betaramphtha dicebatur, communitum, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; [e] Paneada ſuam ad Iordanis fontes, inſtruxit ædificiis, indito Cęſareæ nomine. Vicos etiã [f] Bethſaidę in ripa lacus Geneſarethani vrbis ſpeciẽ addidit, frequentato incolis & auctis opibus, quem Iuliæ Cæſaris filiæ cognominem eſſe voluit. Cæterùm Coponio, quem cum Quirinio miſſum diximus, Iudæam adminiſtrante huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymorum quod Paſcha vocamus, mos eſt ſacerdotibus poſt mediã noctem aperire templi ianuas. Hæc igitur quamprimùm apertæ ſunt, Samaritani quidem clam ingreſſi Hieroſolyma, ſparſerunt [g] oſſa humana per porticus & per totum templum: quo factum eſt vt poſthac ſacerdotes ſolito diligentiores cuſtodias agerent. Paulo poſt Coponius

b *Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum ſurrogatus.*

c *Sephoris Galilææ caput.*

d *Betaramphtha Iulias appellata.*

e *Paneas.*

f *Bethſaida.*

g *Oſſa humana per templũ ſparſa.*

Coponius Romam reuertitur, succeſſore acce-
to M. Ambiuio: cuius tempore Salome Hero-
lis Regis vxor vita decedens Iulię Iamniam cū
ua toparchia reliquit, & ſitam in campo Pha-
aelidem, Archelaidémque plurimis palmetis
conſtam, quorum fructus eſt præſtantiſſimus.
Huic ſucceſſit Annius Rufus, quo præſide Cæſar
ato functus eſt, qui ſecundus fuit Romanorum
mperator, præfuitque Reipublicæ annos quin-
quaginta ſeptem, ſex menſibus amplius & die-
ous duobus: in quo numero quatuordecim ſunt
nni, quibus Antonius ei fuit imperij ſocius &
articeps. Vixit autem annos ſeptuaginta ſeptē.
ei Tiberius Nero priuignus ſucceſſit, Iuliæ filius
Romanorum imperator tertius: à quo quintus
iudæorum præſes miſſus eſt in Annij Rufi locū
Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdo-
io Iſmaelem Fabi filium iuſſit eſſe Pontifi-
cem: quo paulo poſt deiecto, in Eleazarum A-
nani Pontificis filium eum honorem tranſtu-
lit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in or-
dinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum
tribuit. huic quoque anno in hac dignitate ex-
acto, iuſſus eſt eam cedere Ioſepho qui cogno-
minabatur Caiaphas. His ita geſtis Gratus Ro-
mam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim:
cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt.
Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam
Tiberij, de ipſius nomine vrbem [a] à ſe conditā
vocauit Tiberiadā, electo adhoc optimo agro
Galilææ in ora lacus Geneſarethici: vnde non
longè apud Emmauntem vicum ſunt aquæ cali-
dæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis
habitata eſt: quorū nonnulli eò migrare coacti
ſunt, quidam etiam nobilitate ſedes illic ſibi o-
ptauerūt. quòq. maior eſſet frequētia recepti sūt
ad incolendum etiam tenuiſſimi quique vnde-

An. mundi 3974. *A Chriſto nato* 32.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

[a] *Tiberias condita.*

An. mundi 3990. *A Christo nato* 28.

cunque confluentes, & in his aliquot quos non satis cõstabat esse liberos, hos magnis immunitatib. ac beneficiis prosecutus adstrinxit ad habitandũ, alij domos, alij agros largitus: quò minus horrerent ædificatam præter ritum patriũ solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem [a] tempore Phraates Parthorum Rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa, Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis [b] Thermusam nomine, inter cætera dona à Cęsare missam, primum in concubinarum numero habuit: procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam sibi cõiunxit. Quæ cum quicquid vellet Regi persuaderet, cogitãs filio suo Parthorũ regnũ astruere, intellexit nihil se effecturã nisi ablegarẽtur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romã eos obsides mitteret: quòd illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tã obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cũ matre contra eum cõspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo [c] patricidio simul & incesto exosus popularibus, priùs quàm confirmaret suas opes per tumultũ pulsus interiit. Tum verò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine Rege consistere ipsorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarũ sanguine: putantésq; satis esse semel violatam regiam maiestatẽ Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter

a *Phraates Parthorum Rex, per insidias à Phraatace filio sublatus.*

b *Thermusa Phraatacis mater.*

c *Phraatacis interfectus.*

propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promptissimus. hunc a coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio, solent enim perpetuò gestare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romã petierunt Regem vnum ex obsidibus, prælatúsq. est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quã ei duo maximi in terris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatũ impatientissimos. dedigabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. móxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit libenter, & præsto fuit cum exercitu: cui cùm occurrisset Vonones, primùm manente etiã tum in officio vulgo [b] Parthorũ, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missi Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolen-

An. mundi 3990. *A Christo nato* 28.

a *Herodes à Parthis occisus in venatione creditur.*

b *Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus.*

An. mundi 3990. *A Christo nato.* 28.

tes sequerentur factionem Artabani: Sylläno [a] Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis [b] autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus Regem imposuit. Per idem tempus cum [c] Antiochus quoque Comagenæ Rex fato concessit, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe cõtrà cupiente sub Rege vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res oriẽtis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam. Pisonis [d] opera veneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

a *Venones Syllæno Syriæ præfecto esse tradit.*
b *Orodes Rex Armeniæ.*
c *Antiochus Rex Comagenæ.*
d *Germanicum Pisonis opera sublatum.*

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

CAPVT IIII.

PIlatus [a] autẽ Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbẽ intulit ad legis nostræ cõtumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies, & ideo qui antè hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis *solebant* vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus nocte illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine peruenerunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines aliò. Pilato verò pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidiis. ibi compellans iterum de eodem negocio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, nostrem minitans

a Hedio & Ruffinus l.2.c.5. *Pilatus signa cũ Cæsaris effigie in vrbẽ infert, quæ diu populus aegriter inflat, Cæsaream transfert.*

niſi quamprimùm quieſcerent, & ſuam quiſque domum diſcederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifeſtè præ ſe ferebant, vita ſibi cariorem eſſe obſeruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tã conſtans legum ſtudium, continuò reportauit eas imagines Cæſaream à Hieroſolymis. deinde [a] aquæ ductũ ſtruere aggreſſus eſt ex ſacro ærario, inducturus aquas Hieroſolyma à ducẽteſimo ſtadio, id ægerrimè tulit populus, & congregati per cœtus numeroſos vſque ad multa hominũ millia, vociferationibus conabãtur eum deterrere à propoſito. nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis laceſſebant præſidem. at ille milites ſub populari habitu clam armatos fuſtibus, iuſſit reliquam multitudinẽ corona cingere: & quamprimùm vulgus cæpit iacere conuicia, dedit illis ſignum ex compoſito. illi ſupra quàm mandatum erat vſi ſunt fuſtibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo diſcrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab inſtructis, pars occiſi ſunt, pars diſceſſerunt ſaucij: atque hoc modo compreſſa eſt ſeditio.

An. mundi 3997. *A Chriſto nato* 36.

a *Pilatus inducturus aquas Hieroſolyma ſeditionem commouit.*

Eodem tẽpore fuit Ieſus vir ſapiens, ſi tamen virum eum fas eſt dicere. Erat enim mirabiliũ operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera ſuſcipiunt: plurimóſque tam de Iudæis quàm de gentibus ſectatores habuit. Chriſtus [b] hic erat: quẽ accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus cùm addixiſſet cruci, nihilominus non deſtiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vſque in hodiernum Chriſtianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Ea tempora etiam aliud

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. cap. 9.

b *Ieſus Chriſtus à Pilato crucifixus.*

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 10.

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morũ quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa vt quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quàm quæ posset corrumpi muneribus, eò magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam variis instructam sed non probatis artibus, quæ indigne ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciés effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cúmque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porrò eam vehemẽter addictam Isidis cultui, talé quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus accepta fide silentij, & quasi efficacissimum, oblẽrato præmio, in præsens viginti quinque millibus, & a tetis totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine ut

i, benignè ſunt polliciti: quorum natu maxi- *An. mundi 3996. A Chriſto nato 34.*
us properè ſe ad Paulinam cõtulit, & admiſ-
is impetratóque abſque arbitris colloquio, ve-
ire ſe ait miſſum ab Anubide captum ipſius
orma, & iubente vt ad ſe veniat. Illa libenti a-
imo accepit nuncium, móxque lactabat ſe a-
ud familiariter notas mulieres, quòd dignata
more Anubidis: marito quoq. indicat, condi-
tam ſibi cœnã & cubile Anubidis. id eò faci-
ius conceſſum eſt, quod cognita & probata eſ.
et viro pudicitia coniugis. Itaque in templum
proficiſcitur, & poſt cœnam inſtante ſomni tẽ-
pore inclusa per ſacerdotem, tenebris concilia-
tibus in latentem ibi Mundum incidit: totámq.
eam noctem obſecuta eſt iuueni, Deo ſe gra-
tificari exiſtimans. Eo deinde abeunte priuſ-
quam ſacerdotes doli conſcij ſurgerent, Paulina mane ad maritum reuerſa congreſſum cum Anubide prædicat, & idẽ apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam conſiderantibus, non mirari tamen non poterant ob inſignem mulieris pudicitiam. Die deinde poſt rem patratam tertia Mundus adamatæ fortè fortuna obuius, ô factum benè Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi ſeruaſti, quæ potuiſti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ volũtati geſſiſti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempſiſti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus ſum: atque his dictis abiit. At mulier tum primùm deprehenſo flagitio, veſtem ſibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obſecrat ne tam inſigne ludibrium impunitum ſinat. maritus porrò imperatori totum ſignificat. Tiberius[a] poſtquam accuratiſſima inquiſitione didicit omnia, ſacrificos illos impoſtores in crucem egit, vnáque Iden-

[a] *Tiberius Iſidis ſacrificos & Idẽ in crucem egit & Mundum in exilium abiegit.*

Ann. mundi 3996. A Christo nato 34.

inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris. dirutóque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est; crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidē facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

CAP. V.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is [a] tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, asciti in societatē tribus aliis per omnia sui similibus, his ēt se in disciplinā dedisset Fuluia mulier nobilis, amplexa legē Iudaicam, persuasērūt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templū mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam antè destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta quæsto cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Et quibus Consules delectu habito: quatuor millia militum misērūt in Sardiniam, plurimos etiam qui patria religione detrectabāt militiam assecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultus cruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt cōuenirent in montē Garizim apud eā gentē sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra

[a] *Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, tradit, ipsi vero in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognouisset, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet.*

ſa refoſſa, quæ ibi Moſes depoſuerit. Illi a creduli ſumptis armis Tirathabam vicum inſederunt, expectantes ibi cõfluentes cæteros vt magno agmine montem aſcenderent. Sed Pilatus prior clauum montis occupat equitibus ſuis & peditibus, qui prælio congreſſi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum conſularem & Syriæ Præſidẽ, Pilatúmq; cædis accuſant, negantes defectionẽ fuiſſe à Romanis illum concurſum in Tirathaba, ſed refugium contra Pilati violentiam. At b Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ miſſo, Pilatum iuſſit Romam proficiſci, reſponſitum apud Cæſarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in ſua prouincia quum neceſſe haberet parere Vitellio, ad vrbem iter ſuſcepit: quò priùs quàm perueniret, vita exceſſit Tiberius.

Ann. mundi 3999. *A Chriſto nato* 37.

a *Samaritani Tirathaba Gerizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit.*

Alàs ca. 11.

b *Pilatus apud Vitel. accuſatus Romam mittitur.*

Hedio & Ruffinus cap. 8. aliàs ca. 12.

Vitellij aduentus Hieroſolyma, & quemadmodum à Tiberio mandata accepit, vt impetrato ab Arabano obſidibus bellum contra Aretam ſuſciperet.

CAP. VI.

VItellius c autem in Iudæam profectus peruenit Hieroſolyma, in ipſa feſtiuitate quam Paſcha dicimus: vbi exceptus honorificẽtiſſimè, remiſit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & ſtolã cum omni ornatu Pontificio permiſit in templo aſſeruari à ſacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed d eo tempore deponebatur in caſtello Antonia, ob hanc cauſam Hyrcanus Põtifex eius nominis pri-

c *Vitellius Hieroſolyma peruenit Iudæis remittit, eiſq; ſtolam ſacerdotalem reddit.*

d *Stola Põtificia in Caſtello Antonia depoſita*

An. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

mus exstructa prope templum turri degebat in ea maiorem temporis partem, & quoniam hāc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, receptarus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxiū se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorū tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectū quónam illa reponatur, aut quando proferatur in sum Pōtificum. Hoc gratificatus genti: & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, itet fecit veniens Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. Hic ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis præmiis sollicitarant ad inferendum quàm primùm bellum Artabano. Is

a *Vitellius eu locum Iosephi Caiaphæ Pontific. cis, Ionathā Anani filiū surrogat.*

b *Gesta inter Vitellium & Artabanum.*

Et Hiberi ipſi quidem quieuerunt, ſed Alanis tranſitum dederunt per ſuam regionem, & patefactis portis Caſpiis immiſerũt eos in regnum Artabani. Quo [b] facto & Armeniam denuò Parthi amiſerunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobiliſſimi quiq; eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis popularium millibus, regió ij; tota hac incurſione vaſtata eſt. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipſum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus imminaret periculum, habénſque ſuſpectos & eos qui in fide manebant, quaſi beneuolentiam fingerent prima quaq; occaſione tranſituri in partes aduerſas, fuga ſe ad ſatrapias ſuperiores ſeruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis cõtracto magno exercitu, & debellatis inimicis reſtitutus eſt in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiam Artabani: & aſſentiente illo conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis ſibi occurrerunt, cum ſuo quiſq; ſatellitio. Poſtquàm [d] autem de fœdere conuenit, Herodes [e] tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno ſumptu erecto in medio flaminis. nec multò poſt [f] Artabanus miſit Tiberio filium Darium obſidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum ſtatura cubitorum quinq; genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vaſtitatem gigas cognominatus eſt. Poſt hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæſari de impetratis obſidibus, omnibus diligenter perſcriptis, miſit ad eum tabellarios, nihil amplius requirens ſignificandum per conſularem præſidem. quare ſuperuenientibus Vitellij literis,

An. mundi 3999. *A Chriſto nato* 37.

a *Caſpiæ portæ.*

b *Armeniã Parthi amiſerunt.*

c *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium reſtitutus.*

d *Vitellius cũ Artabano fœdus facit.*

e *Herodes in Euphratis medio conuiuium.*

f *Artabanus Tiberio filium Darium obſidem & virum quinque cubitorum ſtaturæ mittit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9. al. 11.

An. mundi 4000. *A Christo nato* 38.

Cesar reseripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuò modestus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domos progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut fontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intrà ipsius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

CAP. VII.

a *Herodes tetrarcha vxorem Areta filiam ejecit, & Herodiadem Herodis fratris vxorem duxit.*

INterea Herodem inter & Aretã Regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes[a] tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cũ qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis põtificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli cõmunis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius cõiugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma re-

uerte-

uerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactũ, vt Aretæ filiam eiiciat. Post hæc Romam nauigãt. Vbi postquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuersum vxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulãter rogat, vt se mittat Machæruntem, castrum situ in confiniis regionis Aretæ subditæ, quantum poterat celans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius accepta deducentibus Arabibus magna [a] celeritate peruenit in ædes patris: eíq. indicauit Herodis animum. Vnde simultate nata secuta est de Gamalitici agri finib. contentio: & contractis vtrinq; copiis bellum per legatos gestum est, commissóq. [b] prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibusdã exulibus, qui pulsi tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille [c] verò indignè ferẽs Aretæ audaciam, scribit Vitellio, vt ei bellũ inferat, & aut viuum captum abducat, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autẽ fuit opinio, iusta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannẽ, qui Baptista cognominatus est. Hunc [d] enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum studia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simúlq. ad baptismi lauacrũ: quod ita demum Deo gratum aiebat fore. si non ab vno tantum alteróue peccato abstineant, sed animis per iustitiã prius mundatis addãt & puritatem corporis. Quumq. magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus, ne tanta hominis

An. mundi 4000. *A Christo nato* 38.

a *Herodis vxor in patris ædes peruenit.*

b *Herodis exercitus ab Arabibus cæsus.*

c *Tiberius Vitellio vt Aretæ bellum inferat scribit.*

Hedio & Ruffinus ca. 10. al. 14.

d *Ioannes Baptista ab Herode necatus.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

autoritas defectionē aliquam pareret, quòd viderentur nihil nō facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, serā pœnitentiam agere. itaque vinctum missum in Machæruntem supra dictam, illic occidi imperat, quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius [a] autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus properās versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quúmque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrērunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missoq; per magnum cāpum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascēdit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat, publica. Quò postquam vēnum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta [c] autē die, literis acceptis, de obitu Tiberii, populum sacramento adegit, in fidē Caij noui principis: reuocatisque ex itinere copias in hyberna dimisit, omisso bello propter delatū in aliū imperium. Ferunt [d] Aretam accepto expeditionis Vitellij nūcio collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus priusmoriturū, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel cum contra quem mouendum sit. ita Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romā venerat.

Medio & Ruffinus Cap. 11.

a *Vitellius in Arabia Regem mouet.*

b *Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius pontificatū transfert.*

c *Caium Caligula post Tiberij obitum Princeps Romæ.*

d *Aretæ ex auguriis, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.*

rauerat, vt propter negocia quædam conueni- *An. mundi 4001.*
et Cæsarem. Sed prius quàm de hoc dicam, ex- *A Christo nato 39.*
plicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præ-
sentem narrationem id pertineat: vel quò ma
gis appareat, quantũ valeat diuina prouidentia:
quandoquidem absque pietate nihil prodest.
nunc numerosa soboles, nec vlla humana po-
tentia, vt licet videre in Herode, cuius intra cẽ-
tum annos tam copiosa proles exceptis paucis
periit: quod sanè exemplo potest esse hominib.
ad retundendam insolentiam: simúlque in pri-
mis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex
priuata fortuna, præter omnium, quibus notus
erat opinionem ad tantam potentiam peruec-
tus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit
mentio, dicemus tamẽ hic quoque diligentius.
Herodi [a] magno ex Mariãme Hyrcani filia na- [a] *Herodis progenies.*
tæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomi-
ne nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo ne-
poti, idq. ex ipsius patris autoritate: altera verò
dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis
ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsone ge-
nuit quinque liberos. Antipatrum, Herodẽ, A-
exandrum, & filias Alexandrã ac Cypron, quæ
nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandrã ve-
rò duxit Timus Cyprius vir nobilis, in quo ma-
trimonio absque liberis defuncta est. Cypros A-
grippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen,
Mariammen, Drusillam: filij verò Agrippa &
Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pu-
bertatis annos obiit. Cum horũ patre etiam re-
liqui germani educabantur apud auũ, Herodes
& Aristobulus, simúlq. Bernice hi nepotes He-
rodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salo
me sorore & Costobaro nata est. Orbati enim
erant infantes adhuc patre Aristobulo, quẽ v-
nà cũ Alexandro ab Herode occisum diximus.

An. mundi 4001. A Christo nato 36.

Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis Regis filiæ, prognatã ex Iosepho, qui Regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulũ. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum Regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratrib. sunt progeniti. Herodias verò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamne filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupsit Herodi mariti germano eodẽ patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autẽ filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quã duxit Alexas Selsius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexãder, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserũt. Cæterùm Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus est, Alexãdrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filia. ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex Impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen, & Lesidus in Cilicia Rex à Vespasiano constitutus

est,

t. Progenies autem Alexandri mox ab initio
institutis patriis ad religionem Græcorum
eſciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ
ulla relicta prole è vita exceſſerunt.

Percenſitis igitur Herodis poſteris, qui [a] ad
grippæ regni tempora pertingerunt, ſuperest,
t narremus, quibus ille fortunis iactatus, po-
remò ad maximam dignitatem ac potentiam
uaſerit.

An. mundi 4001. A Chriſto nato. 36.

Hedio & Ruffinus ca. 12. al. 15.

Navigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accuſatus vinctus ſit, vtque poſt exceſſum Tiberij à Caio eius ſucceſſore ſolutus ſit.

CAP. VIII.

PAulo ante Herodis Regis obitum, [b] Agrippa
Romæ degens, & per conuictum inſinuatus
familiaritatem Druſi Imperatoris Tiberij fi-
j, nactus eſt etiã amicitiã Antoniæ Druſi maio-
s cõiugis, cõmendatione matris ſuæ Bernices,
uæ apud illam erat in precio. Cũmq. natura eſ-
et liberalis & magnanimus, quam diu mater
ixit, noluit ingenium ſuum exerere, ne in eius
dignationem incideret: ſed poſtquam Ber-
ice defuncta eſt, factus iam ſui arbitrij, partim
uotidiani victus ſplendore, partim liberalitati-
us immodicis, præcipuè in libertos Cæſaris
uorum fauorem captabat, redactus ad ino-
iam, non potuit amplius Romæ viuere: quan-
lo & Tiberius amiſſo filio vetuit amicos eius
n conſpectũ ſuum venire, ne recrudeſceret per
os defuncti deſiderium. His de cauſis retrò in
udæã abiit re malè geſta, profuſa pecunia, nec
abens qui creditoribus mutuati ciam pecuniã
edderent, & quidem multis ac importunè vr-
entibus. Quare nullum conſilium expediens,
& pudore præſentis ſtatus, ſeceſſit in caſtrum
Idumææ Malatha, cogitans [c] miſeram vitam

a *Agrippa ab infima ſorte ad maximam dignitatem ac potentiã euectus.*

b *Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus.*

c *Agrippa vitam miſeram aborumpere cogitat.*

An. mundi 4001. *A Christo nato.* 39.

aliquo pacto abrumpere. Quod [a] eius pro
tum vbi Cypros vxor persensit, omnibus m
id impedire conata est: ad sororem quoqu
ius Herodiadē scripsit, significās & quid Ag
pa decreuerit, & qua necessitate adactus: hc
táque est eam, vt pro iure cognationis affe
auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quan
posset subleuaret eius miseriam, quamuis in
gè minoribus facultatibus. Accersitu, [b] gi
sorore eiúsque coniuge, iussus est habitare
beriade, assignata certa pecunia vnde viue
& magistratu eius ciuitatis in eum collato, q
esset honoratior. Nec tamen diu Herodes
ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quid
satisfieret propinquis necessitatibus. Cùm en
apud Tyrum in conuiuio largius indulsit
poculis, non tulit Agrippa cōtumeliam, exp
brante [c] Herode inopiam, & quod suo sump
hominem aleret, quare [d] ad Flaccum v. rē co
sularem, & tum Syriæ præsidem se contu
cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à q
receptus cum eo viuebat, iam antè habente
pud se Aristobulum, fratrem quidem Agripp
sed inimicum, non obstante tamen hac simu
tate, quo minus ex æquo vtrumque complec
retur proconsul. Sed [e] Aristobulus nihil rem
tebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Fla
cum infensum fratri redderet, ex occasione in
iusmodi Damasceni cum Sidoniis contender
tes de finibus, disceptaturi apud Flaccū, cog
to quòd Agrippa multum apud eū posset, rog
uerūt vt adesset ipsorum partibus, pollicitu ma
gnā pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pr
Damascenis facere. Aristobulus autē, quia pa
ctos de pecunia sensérat, fratrem apud Flac
detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso cr
mine, Agrippa excidit amicitia præsidis: ne
sumpse

a *Cypros Agrippa vxor ad Herodiadem sororē eius scribit, & auxiliū petit.*

b *Agrippa Tiberiade habitat.*

c *Herodes Agrippa inopiam exprobrat.*

d *Agrippa ad Flaccum Syriæ præsidem se confert.*

e *Aristobulus Flaccū Agrippa fratri infensum reddit.*

ũmque ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsiam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter [a] iam antè debere sibi nonnihil Agrippinam asseuerans, extorsit à Marsya syngraphã viginti milliũ drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingẽtis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id [b] vbi cõperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussu simulat: sed quamprimũ mox terris inuisis, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popo-cit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugi eius amorem in ea demiratus & virtutes cæteras. fideiussit mulier: & [c] mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita [d] Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterùm Agrippa, postquàm Puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem deesse Capreis, venisse se officij causa significans, & potestatem accedendi eam insulam po-

Anno mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Agrippa per Marsyã à Proto pecuniam mutuatur.*

b *Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet nostu Alexandriam nauigat.*

c *Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur.*

d *Agrippa in Italiam Puteolos, inde ad Tiberium Cæsarem pergit.*

Ann. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

stulans. Tiberius nil cunctatus humanissimè rescripsit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridiè [a] Cæsar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad cõstitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis propripiens, exigendi facultatem ademisset, ægrè tulit: mandauitque cubiculariis non prius admitti hominem quàm persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij postea principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris consuetudinis, familiariter enim ea fuerat vsa, simúlque educatum fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeóq; [b] conciliatus est Cæsari, vt is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandarétque vt progredientem semper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud omnes, & honoratum ob parentis memoriã. Erat [c] ibi fortè Allus Sarmarita libertus Cæsaris ab eo mutuatus decem centena millia, debitũ Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officiosius. A quo receptus in intimam amicitiam quodam die dum vnà gestatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, vt quamprimum principatus locum digniori cederet. his [d] vocibus excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga ac tum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono, quasi vestem ei furto subduxisset, sicut re-

a *Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit.*

b *Caius Agrippa commendatus.*

c *Allus Cæsaris libertus Agrippa nummo dat pecuniam.*

d *Eutychus Agrippæ libertus herũ apud Cæsarẽ accusare cogitat.*

vera subduxerat, & ex fuga retractus. cum perductus esset ad Pisonem vrbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam, quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter vinctus missus est Capreas. Hunc Tiberius more suo, detinebat in vinculis, quòd esset cunctator, si quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum vel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimissis alij denuò creati redeant, atque ita obruatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Potestates autem semel constitutas ideo se sinere, vt parcatur subditis. cum enim natura omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præstitutus terminus, eò magis ad rapinam solicitare homines. itaque si diutius eo fruantur, exsatiatos lucris segniores ad rapiendum fieri. quòd sic successor immineat, non suffecturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tantò magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebatúrque hac similitudine. Consauciati cuiusdam vulnera muscæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna præteriens miseratus est, putans languidiorem quàm vt illas posset arcere: accedénsque propius, parabat eas depellere. orante autem saucio, vt sic eum sineret. quæsiuit alter causam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nonnihil.

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a Quare Tiberius potestates semel constitutas non facilè mutauerit.

ætn. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

quòd si recentes accederent & famelicæ: me iã antè pessimè affectum facilè perderent. quare se quoq; aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarum eos infestarent, maximè si ad innatã cupiditatem metus citò desinendi accederet, quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatũ. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Victorum [a] quoque causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus rãdiu egerit in vinculis, prius quàm Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis ferè cẽtum ab vrbe dissitum, & [b] Agrippa rogauit Antonium, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognoscereturque cuius accusaret patronum criminis. nam [c] Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortãte Augusto ad iterandum coniugium, in eóque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cùm enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vt valdè potens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt mini-

a *Quare Tiberium vinctorum causa serius cognouerit.*

b *Antoniã Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur, Eutychus, rogat.*

c *Antonia in magno apud Tiberiũ honore habita.*

mum

mum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiani maliciæ. quamprimum [a] enim intellexit insidias compositas in principem, rem totã ei perscripsit accuratissimè: traditisque literis Paianti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilij: Antonięque iam antè habitæ in precio, maiorẽ etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac [b] igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta, malũ quod aliẽ molitur sibiipse conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio vnà cum Agrippa accessit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quòd non sponte, sed tuis coactus precibus faciã quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychum adducere, quo fine mora veniente, rogat eum Cæsar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine, vectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltrò citróque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tandem dies illa veniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tũ verò ad publi-

Ann. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Seiani cõspirationem Antonia Cæsari patefecit.*

b *Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto, propter verba quædam ei vincula sunt iniecta.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

cã orbis felicitatem mea quoque priuatim accederet. His verbis Tiberius facilè credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuò Macronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniicia? quo scitante cui tandẽ, Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianus ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cúmque æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum vreret, conspicatus [a] quendam è Caij seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam poposcit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidẽ etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæque filiæ reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsque ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc verò Agrippa vinctus ante

a *Thaumastum Caij seruum Agrippa potũ affert, cui hic libertatem impetrat.*

ante Regiam stabat inter alios quosdam æquè vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere, cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facilè credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidētia. Sed testor [a] patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani cõsolatione lætaturus, non ignarus quòd huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quàm si nunquam omninò auditæ fuissent. itaque æquũ duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimã dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opũ successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quò spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus.

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

[a] *Agrippa Germanum quidam, forsitan sese. nem & vitæ terminum prædixit.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam, apud Maronem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus cõmodis moribus præditis, conuictorémq; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur laũacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis, admittebãturque ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi venalia circumferentes. noctu substernebant permissu militum iam ante præmonitorum Macronis imperio. atque [a] in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterùm Tiberius Capreas reuersus primum lãguore modicè tentatus est: inualescẽte [b] deinde morbo iam malè de se sperans, per Euodũ libertorum suorum cariſſimum accersit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat [c] huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & [d] Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhęc gratiosus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & neminì se præferens, quibus artibus non seruatus modo se populi fauorem sibi parauit, verùm etiam quotquot vbique sunt prouincialium, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honoris

a *Agrippa sex menses in custodia seruatus.*

b *Tiberius in morbum lapsus, filios naturales & adoptiuos accersit.*

c *Tiberius Gemellus Drusi filius.*

d *Caius, Germanici filius, gratiosus.*

sum.

nulatione luxerunt, sed verit lachrymis pro-
tuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. a-
ò citra omnem omnium offensam vixerat:
od & filio eius plurimùm profuit, cum apud
eteros, tum maximè apud militarẽ multitudi-
ẽ, quę pro ipsius dignitate tuenda nullũ pericu
m non aditur, videbatur. at [a] Tiberius cum E-
odum iussisset in crastinum summo mane fi-
os adducere, precatus est Deos patrios, vt ma-
festo aliquo indicio designarent futurum suc
essorem in imperio, cupiens quidem id nepo-
ex filio relinquere, sed nõ aulus rem tam ar-
uam tentare inconsultis numinibus. Itaq; au-
urium concepit, eum sibi successurum, qui se-
uenti mane prior ad salutandum se venerit.
quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox
rima hora adolescentem adduceret, ratus Deũ
uic principatum annuere. sed aliter visum est
cœlesti numini. nã cũ imperator hæc volutans
liluculo iussisset Euodum cũ filiis introuocare,
ui prior aduenisset, egressus ille Caium offen-
it pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti pro-
positi ignarus ientaculo remoratus est. Tum E-
odus, vocat te, inquit, pater: simúlq; introdu-
it iuuenẽ. Quo viso imperator, cogitare cœpit
liuinâ prouidentiâ, per quam sibi adempta fit
otestas statuendi, quę decreuerat: sentiénsq;
liuersum cordi esse superis, non tam suã volũ-
atem irritam doluit quàm vicẽ infelicis nepo-
is. cui nõ satis esset principatũ adimi, nisi etiã
ncolumitas in vltimum discrimen veniat: quã-
loquidem alio potentiore futuro, parum eum
utatura videbatur sanguinis propinquitas in
mulatione potentię, altero non ante secutum
uente suum principatũ, quã si insidiis prœoc-
uparit alterum. erat [b] enim Mathematicorum
uoque disciplinis addictior, iuxta quorũ ego-

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a Tiberius ex augurio ante obitum Caium sibi successurum intelligit.

b Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galbę Romanorum Principatũ prædixit.

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

lia, in tota vita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim venientē conspicatus versus ad intimos quosdā amicos, En, inquit, virū, futurū aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotē iam extinctum cerneret: séq; ipsum culpabat, qui cō fugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo è vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri chariſſimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & recta mante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meū de te iudicium, tum verò deorū immortalium suffragium secutus, tibi a in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolentiæ nostræ, qua tibi sum tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrē Tiberium: quandoquidē mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quam si illū non desis, quem tibi natura voluit esse coniunctiſſimum. nam alioquin etiā scire te oportet illo superstite stabilius fore tuū imperiū: extincto verò, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmē obnentibus: & qui in cōsanguinitatis iura peccā nunquam diuinam vltionē effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictè. Quamprimum enim Principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. Ar-

a *Tiberius Caio Romanum imperium, ac Tiberium fratrem commendat.*

b *Caius Tiberium fratrem tollit.*

Ti-

berius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt pau- *An. mundi 4002. A Chriſto nato 39.*
co dies obiit, cũ vixiſſet in imperio annis vi-
gi nti duobus, menſibus quinque, diebus trede-
cim poſt [a] quem Caius Reip. præfuit, quartus in
Imperatorũ ſerie. Romani verò nunciato eius
obitu vehementer quidẽ gauiſi ſunt. nõ tamen
audebant credere: non quod verũ eſſe nunciũ
non cuperent, quod iamdudũ magno redemiſ-
ſent libenter: ſed quòd vererẽtur ne tentati fal-
ſis nunciis, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum dete-
gerent, delatorum opera in certiſſimam pernici-
em incurrerent. Nemo [b] enim ante eum pa-
triciorũ ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet
iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio
ſeroſq; proſequens, & pro innata ſæuitia mor-
tem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter
optatiſſimam hanc famã nõ ſunt auſi fronte hi-
lari excipere, intelligentes quantũ ſubeſſet ſpei
fruſtratæ periculũ. Marſyas [c] verò Agrippæ liber
us cognita morte Tiberij, curriculo ad patronũ
properauit, lætiſſimũ ei nunciũ afferens. quem
cum offendiſſet petẽtem balneum, admoto ca
pite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo,
ille ſatis intelligens, inopinatóque perfuſus
gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis tũ
pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam
referam, ſi modò vera nuncias: tum centurio
qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Mar-
yæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius
verba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatúſq; acci-
diſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe cõ-
ferrent. quibus primo cunctãtibus, cum ille vr-
gere non deſineret, tandem Agrippa vt iam fa-
miliari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus
ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam
apposuit. Sed [d] dum epulis simul indulgetur &
conuiuialis, ecce ibi quidam ſuperueniens affert

a *Caius Caligula quartus Romanorum Imperator.*

b *Tiberius Tyrannus.*

c *Marſyas Agrippa Tiberij mortẽ nunciat.*

d *Romam mortem Tiberij accelerare.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum, quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpę sibi conscius, quòd cũ vincto lætum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, præturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonãs. Tu me impunè falles meritus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, accuratius in posterum custodiri eum imperat: totámque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id tactitibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: móxque [a] allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, ideò indicantes, mandantésque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nã licet custoditetur, tamen suo vtebatur arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more [b] solenni funus celebrauit sumptuosissimè: & cùm vellet Agrippã eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quòd ea malè vellet hominis, sed negabat decorã hanc festinationẽ, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat, elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tondẽri vestémque mutare præcipit, impositoque [c] deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quę Philippi fuerat, Regẽ constituit, adiecta Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero [d] deinde anno Principatus Caij Cęsaris Agrippa petiit veniã nauigandi

a *Caius Senatui ac Pisoni vrbi Præfecto se in imperiũ defuncti fuisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat.*

b *Tiberij funus.*

c *Agrippam Caius tetrarchiæ Regem constituit.*

d *Agrippa in suum regnum nauigat.*

andi in ſuum regnum ordinandi eius gratia, euerſurum ſe hoc peracto pollicitus. Quod vi imperator annuit, præter omnium ſpem Rex pparuit, inſigni exemplo quanta ſit in rebus unianis fortunæ potentia, reputatione præſenis fœlicitatis & egeſtatis priſtinæ. & alij quiem beatum prædicabant qui ſpes ſuas ſecutus ſſet pertinaciter, alij vix credebant tantam fecitatem homines.

An. mundi 4002. A Chriſto nato 40.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium miſſus eſt.

CAP. IX.

HErodias autem Agrippæ ſoror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inviebat fratri hanc potentiam, quem in celſiore iàm maritum cerneret faſtigio: vrebat eã nirum quòd qui profugerat non valens debita iſſoluere: tum reuerſus erat auctus dignitate : fortuna tã ſplendida: háncque mutationem iiquiſſimo ferebat animo, præſertim quoties um videret ornatũ regiis inſignibus per turs inuehi, adeóq; non poterat imperare ſuis fectionibus, vt maritum aſſiduis hortatibus ad nilia ſperanda, & ſuſcepta tranſmarina pereinatione apud vrbem ambienda erigeret: nens ſibi vitã ferendam diutius, ſi Agrippa Aribuli à patre ſupplicio traditi filius, & ob exmam inopiã metu creditorum profugus, reerſus regno fruatur: ipſe verò filius Regis, & à gnatis ad regnũ inuitatus, per deſidiam nihil le affectaret, priuata vita contentus. Atq; mae mi, inquit, ſi tibi ante hac moleſtum non it, in minore quàm olim pater dignitate age, nunc ſaltem honorem familiæ debitũ appa neque fezendam puta exiſtimatione cedere o qui tuis quondam ſuſtentatus ſit opibus: que per tuam patiaris ignauiam, vt illũ videa-

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 16.

a *Herodias Agrippæ ſoror fratri potentiam inuidet, ac Herodem maritum ad ritum regnum ambiẽdum hortatur.*

An. mundi 4029. A Christo nato 40.

tur plus in paupertate superfuisse ad quærendã ampliorem fortunam industrię, quàm tibi in tã opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundũ censeri qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romã eamus non parcẽtes nec labori, nec auri argentive impendiis, quandoquidem non tã hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & sũspecta habens Romana negocia: conabatúrq; eam in diuersam sententiã traducere. mulier cõtra quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum nõ valentis aliàs eius importunitatem excutere: itaq; fine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà [a] cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mẽte ac apparatu, ipse quoq; se accinxit ad resistendum: & quam primùm eos è portu soluisse didicit: etiam ipse Romam misit Fortunatum sũum libertũ ad imperatorẽ cum muneribus, & literis scriptis cõtra Herodem: simúlq; mandauit vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo relictus est, quòd tum primùm à Cæsare admisso superuenit, literásque reddidit, vterq; enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud [c] Baias repertus est. id oppidulum est Campaniæ, quinq; fermè stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia. uitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum valetudinem, quàm ad animos ocio relaxandos

[a] *Herodes cum Herodiade Romã proficiscitur*

[b] *Agrippa Fortunatũ libertum cũ muneribus & literis cõtra Herodẽ ad Imperatorem mittit.*

[c] *Baiæ sunt therma Campaniæ, non procul à Puteolis.*

mmodis. Itaq; Caius ſimul ab Herode ſalu-
tus eſt, priorem enim eum admiſerat: ſimul
grippæ perlegit literas, accuſantes Herodem,
ód prius cum Seiano cõſpiraſſet in Tiberiũ,
[a] nunc iterum Artabano Partho faueret con-
i Caij nouũ imperium. argumento erat ipſius
:trarchiæ apparatus, qui in armamentariis ſuis
beret tantum armorũ, quantum inſtruendis
rorum ſeptuaginta millibus ſufficeret. Quare
ſar commotus percontatus eſt Herodem, ve-
ne eſſent quæ nunciarentur de armorum nu-
:ro, quo annuente, neque enim vera negare
terat: ſatis approbatã putans defectionẽ, ad-
ıptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnũ ad-
:it, pecuniã quoq; eius donans Agrippæ indi-
Herodem [b] verò perpetuo damnauit exilio
ad Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito dein-
ſoro em Agrippæ eſſe Herodiadem, pecuniã
ropriam conceſſit: & ratus nõ libenter fore
rito calamitatis ſõciam, in Agrippæ gratiam
lli parſurã promiſit, ad hæc illa: tu quidẽ Im-
ator, vt tua maieſtate dignum eſt loqueris:
mihi coniugalis amor impedimento eſt quò
nus fruar hac indulgentia. non enim æquum
ſeo vt cui ſecundæ fortunæ fui ſocia, eum
ıc in aduerſa deſeram. at ille indignè ferens
excelſum animum in fœmina, ipſam quo-
:cum Herode expulit, & bona eius Agrippę
gitus eſt. atque hæc fuit vindicta, quã Deus
ı intulit Herodiadi, fratris ſucceſſibus inui-
ferenti, tum Herodi ad obſequendũ vanilo-
:ntiæ vxoris nimis facili. Caius [c] porrò pri-
ac ſequẽti ſui Principatus anno, Rempubli-
ı adminiſtrauit egregiè: moderatéq; ſe ge-
s, & Romanorum ſibi fauorem conciliauit &
uincialium, procedente verò tẽpore inſla-
potentiæ magnitudine, oblitus eſt ſe eſſe

An. mundi 4002. A Chriſto nato 40.

a Herodes quòd Artabano Partho faueret, accuſatus.

b Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiúſque bona Agrippæ traduntur.

c Caius primò egregiè Rẽpub. adminiſtrat. poſtea dein-de nos quoque honores ſuos

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

hominem,& contumelioſus in ſuperos,ad reliquam inſaniam diuinos etiam honores vſurpare auſus eſt.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al.17.al.18.

CVmq; inter Iudæos & Græcos Alexandriã habitantes exorta eſſet ſeditio: terni ab vtraque parte legati delecti ad Caium miſſi ſunt. Apion [a] verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, inter cætera quòd Cæſarem non proſequerentur debitis honoribus. nam cùm quàm latè patet orbis Romanus Caio exſtruantur templa & altaria,& pari honore colatur cum cæteris numinibus,ſolos iſtos turpe putare dedicare illi ſtatuas,aut iurare per nomen Cæſaris. His [b] acerbè inuecto Apione,multiſque aliis quæ ad exaſperandum Caium facerent,Philo è Iudæorum legatis potior,vir per omnia clariſſimus,Alexãdri Alabarchæ frater,& non imperitus philoſophiæ,parabat cauſam ſuæ gentis agere. Sed repulſus eſt à Cæſare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria,quapropter eiectus conuicio, verſus ad Iudæos aſſectatores. Nunc, inquit, oportet bono eſſe animo,quando Caius iratus eſt, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

a *Apion Alexandrinorum legationis Princeps Iudaosquòd Cæſarem debitis honoribus non proſequerentur accuſat.*

b *Philo Iudaorũ legatus à Cæſare repulſus cauſam Deo commiſit.*

Aliàs c. 19.

Caium in Syriam mittit Petronium in ſuam Iudæã inferre,niſi malint recipere ipſum ſtatuam.

CAP. XI.

CAius porrò indignè ferens à ſolis Iudæis ita ſe deſpici,legatum [c] in Syriã mittit Petro-

c *Petronium Caium in Syriam mittit, eique vt Iudæos eius ſtatuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat,mãdat.*

nium

um ſucceſſurum Vitellio, iubétque vt cum va- *Ann. mundi*
lo exercitu inuadat Iudæã: & ſi ſponte id ad- 4002.
ittant: ſtatuã eius in tẽplo Dei collocet. quòd *A Chriſto*
detrectent bello deuictos imperata facere a- *nato* 40.
gat. is aſſumpta adminiſtratione rerũ Syriæ,
:dit operam vt exſequeretur mandata Cæſa-
s: contractiſque quantum poterat auxiliis cum
iabus Romanis legionibus hybernauit apud
olemaidem, primo vere bellũ illaturus: quod
Caio ſignificauit per literas, qui collaudata e-
s induſtria, hortatus eſt eum ad agendũ gnaː
ter, & frangendam bello gentis contumaciã.
terim [a] Iudæorum multa millia venerunt *a Iudæi*
:olemaidem ad Petronium, deprecaturi ne *Ptolemaidẽ*
iid facere cogerentur contra leges patrias. *ad Petroniũ*
ꝙd ſi omnino decretum ſit ſtatuam in fano *peruenium,*
nere, ipſos primùm interficeret, ac tum de- *deprecaturi*
um ſuo arbitratu rem perageret. nam quanti- *ne quid con-*
er ſupereſſent, non poſſe ferre violari legiſla- *tra leges*
iis ſui decreta, tot retrò ſeculis obſeruata ab *patrias fa-*
timis patribus. Ad hæc Petronius commo- *cere toge-*
r, Hæc, inquit, quæ affertis fortè valerent a- *rentur.*
d me aliquid, ſi meis ipſius conſiliis & auſpi-
; rem gererem: nunc neceſſe eſt me ſubſerui-
decretis Cæſaris, quibus contrà venire impu-
non licet. Ad hæc Iudæi, Si tibi Petroni cer-
a eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neque
; tranſgrediemur legis noſtræ mandata, freti
ina potentia & maiorum noſtrorum virtu-
æmuli: neque enim ſumus adeò puſillani-
s, vt quæ nobis cœleſte numen imperauit
poſito felicitatis præmio, ea præuaricemur
:mpeſtiua vitæ cupidine. quapropter fere-
s fortunã quamlibet, dummodò patriæ legis
gio maneat incolumis, & parati ſumus ſubi-
ericula, ſperantes Deum nobis non defore,
pter cuius honorem non reformidamus an-

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

cipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simúlque ob neglectas leges indignationem *numinis*, cuius vel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cũ [a] amicis & familitio properauit Tiberiadẽ, vt ex propinquo melius res Iudæorũ despiceret. Iudæi verò magnum timẽtes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, suppiicantes ne se ad eam necessitatem cogeret. néue sacratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quàm discedamus à legibus. simúlque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque *hoc pacto* perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cùm maximè sementis essent tempora, quandoquidem certissimum illis erat propositũ mortem potiùs quàm statuam illam admittere. In [b] hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorũmque primatibus accedunt Petronũ rogãtes vt consideraret obstinationẽ populi, néue illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtq. relicto agriculturæ studio de bello quidem nulla virium fiducia nõ cogitent: sed parati sint mori potiùs quàm tantæ religionis labem in se admittere. ad hæc [illegible]

a *Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes, ne sacratam vrbem veritis imaginibus pollueret.*

b *Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt.*

missa instare latrocinia, dum non est vnde
olsét persolui vectigalia. forte enim flecti pos-
e Cæsarem ne quid sæuius in eam gentẽ sta-
uat, néve illi rebellandi materiam præbeat.
Quòd si non moueatur ab inferendi belli pro-
olito, tum demum aggrediendum esse negoti-
um. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Pe-
ronius a verò partim deprecatoris respectu e-
ixè vrgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim
ontentiosi Iudæorum propositi, ratus indigni
am multa hominum millia in gratiam insa-
ientis Caij perdere, & cœleste numen suãm-
ue ipsius conscientiam reueritus, maluit ab-
rditatem rei per literas docere imperatorem
el suo periculo, non ignarus quàm ille esset i-
ucundo ingenio, & ad vindicãdum prono, nisi
uis quam primùm furenti morem gesserit. Sig-
nim existimabat, etiamsi ille non decedat de
ntentia, & fortasse indignationem in ipsum
ertat cunctantius manda-a exsequentem: esse
men viri boni officium, pro incolumitate in-
ntis tam numerosi populi vel certum interi-
m non refugere. Ergo indicto Iudæis conuẽ-
ad Tyberiadem, postquam adesse vidit mul-
millia, progressus in concionem, ait expe-
tionem eam non à se vltrò susceptam, sed
andato Cæsaris, cuius exsecutionem differ-
periculosum esse, propter indignationem
mmæ potestatis, & alioqui conueniẽs esse ve
autoritate illius pendeat. per quẽ ad tantum
gnitatis fastigium euectus sit. attamẽ vestræ,
quit, saluti meam securitatem aut existima-
nem non præferam, quos scio meritò pro pa-
is legibus contendere. immò ne mihi quidẽ
obatur, summi Dei templum temerari prin-
pum licentia. quamobrem legatos ad Caium
ssurus sum, per quos cognoscat vestram

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a *Petronius Iudæis, se Caio scribere velle polliceur, eósque ad agriculturam adhortatur.*

An. mundi 4003. *A Christo nato* 40.

irreuocabilem ſententiam, quantumque in me erit, hortabor vt honeſtiſſimæ veſtræ voluntati aſſenſum ſuum præbeat. Deus cuius potẽtia ſuperior eſt omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio veſtra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum ſibi contrahat piaculum. Quòd ſi offenſus iram omnẽ in me verterit, patiar quoduis periculum, ſiue in corpus ſiue in vitam ſæuire illi libeat, modò ne tam ingentem veſtram multitudinem propter conſtantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quò ſingulos quenque vocat negocium, & terram labore veſtro colite. Legationem autem ipſe in vrbem miſſurus ſum, & quicquid in rem veſtram potero, tàm per me agam quàm per amicos meos & neceſſarios. His dictis concionem dimiſit, hortatus vt agros colerent interim, & bono eſſent animo. & ille quidem ſic populum pro ſuo virili conſolatus eſt. Deus autem manifeſtè oſtendit Petronio ſuam prouidentiam, quòdque omnibus iuſtè atque honeſtè cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam ſerena die ſignis præmõſtratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam ſiccitatem cœlũs pluuiam penè deſperantibus, etiamſi nubes viderẽt. quæ toties ſpem eorum fruſtratæ fuerant. Quapropter terra tum præter ſolitum prætérque expectationem ingentibus largis imbribus, Iudæis ſpes facta eſt non irrita fore preces Petronij. Quam & ipſe præſes magis etiam obſtupefactus eſt, euidenter omnens curæ eſſe Deo res Iudaicas, attestante tam inſigni prodigio, vt nemo niſi impudens poſſet contradicere. cúmque [b] accuratè ſuper hoc negocio ſcripſiſſet ad Caium, dehortans ne tam multi

a *Poſt diuturnam ac continuam ſiccitatẽ repentè imber decidit.*

b *Petronius ad Caium ſcribit.*

multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria, nec se ipse mulctaret inculentis ex ea gente prouentibus, æternúmque apud eam sibi paráret improperium: id quoque adiecit, quàm carus sit Deo populus, quámque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum fortè Romæ delegebat, indies Caio reddebatur familiarior, quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitóque omni exquisitissimarũ ac lauticiarum ac voluptatũ genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne imperium. is demiratus eius tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi conenderet, volénsque cum eo certare mutuis officiis. iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocátem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidẽ à me colendo deterritus es, & nunc video te, modò mihi gratificeris: nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cùm turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, iã pensabitur: tantúmque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operã, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasio-

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a Caium Agrippa Roma honoratus in suum retributionem Caius aliquid peterè iubet, qui nihil aliud quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat.

An. mundi 4002. A. Christo nato 40.

nem aperiit, dicens neque olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse quàm vnquam spe cõcipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiã abundè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non pollicens perseverans. Tum Agrippa, quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidé petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem nominis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus, quantum subesset periculum quódque capitale esset placitis Caij cõtradicere. Imperator autem simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam vanitatem deprecens, si coràm tot testibus vltrò ad petendum prouocato, repentè mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, suæque gentis tranquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exsequendis mandatis quæ acceperat. quod autẽ ad statuam attineat, si quidé dedicata sit & posita, sinendi esse si minus, non esse cur in eo negocio plus la-

bore

boris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippę gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquã ad defectionẽ spectare Iudæos cognosceret, allatis postea de rebellatione rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & cõtemptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullámque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maximè affectioni huic indulgeret, denuò ascribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidẽ est ad præfidẽ, non tamen Cesare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigãtibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorũ religionem subiit: sed amoto à Reip. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eũ prosequentibus, in quos potissimũ Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multò post quàm Petronio scripserat illam mortis denunciatricẽ epistolã. Causam autẽ propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insi-

Ann. mundi 4073. *A Christo nato* 41.

a *Caius Petronio mandata impia negligenti, vt sibi ipsi malum inferret, scribit.*

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

die, proceden̄te stilo significabimus. cęterùm [a]Petronio prius redditę sunt literę de cęde imperatoris ac tum demum: superuenerunt illę, quibus iubebatur mortem sibi conciscere. quare lętatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedē habiti sibi honoris persoluerit, & Iudęis prę-sentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

[a] *Petronius prius de Caij morte literas quā de nece sibi-ipsi inferenda accipit.* Hedio & Ruffinus cap. 16. aliàs cap. 20.

Quę in statu rer Iudeorum apud Babylonem fuerint: & de Asineo ac Anilaeo fratribus.

CAP. XII.

INciderunt [b] in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantiū, cædésq; ac calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accuratè tractaturus, causas etiam ab origine reperam. Nearda [c] dicitur vbs Babylonię, frequens populo, & agro fertil., qui tantam multitudinem posslit alere. ad hęc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. Eidem flumini est & Nisibis appositа: quare Iudæi freti locorum natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, cęterámque votiuam pecuniam in his vrbibus deponebant tanquam in communi ęrario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quę deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tū suberat Babylonia. Ex [d] his Iudęis erant Asineus & Anilęus fratres Neerdenses patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinę magister apud quem artē didicerāt, quòd fertius aliquando ad

[b] *Iudaeorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus.*

[c] *Nearda, Nisibis Babylonia vrbes.*

[d] *Asinaeus & Anilaeus Neerdenses patria in locum quendā se conferunt, ad quos ingens multitudo cōfluit.*

operam

erandum accessissent, castigauit verberibus, *An. mundi 4003.*
i credentes se affectos iniuria, detractis armis *A Christo nato 41.*
iç seruabantur in eius domus pariete, contu-
tunt se in quendam locum, vbi fluuius scindi-
r, vberem pascuis, & frugum fertilem cętero-
mq; fructuum qui reponuntur in hyemem ad
s mox confluxit iuuenum quísque egentissi-
as, quorum armis stipati pro ducibus se gere-
r, nemine cohibente maleficia: cum enim fa-
essent inexpugnabiles, & arcem si cõstruxis-
nt, dimissis exactoribus tributa colligebãt ab
colis, certum videlicet pecoris numerum, &
iantum in alimenta eorum sat erat, promit-
ntes amicitiã morem sibi gerentibus, & pro-
gnationem contra externam vim si qua in-
ueret: contra occisionem gregum ac pastorũ,
detrectarent imperata facere. quapropter ne-
cessitate coacti, mittebant eis quantũcunq; pos-
rent. quo factum est vt aucta eorũ potentia,
lidi essent ad incursandũ quoslibet, nemóq;
rinorum auderet eos offendere, aut armis
m illis congredi: adeò vt ad Parthorum quo-
e Regem rumor hęc detulerit. Satrapa[a] autẽ
Babylonię postquã hęc audiuit, volens crescens
huc malum opprimere, priusquã maius ali-
od inde proueniret incommodum collecto
iantum poterat è Parthis ac Babyloniis exer-
u, properauit contra eos cupiens ex improui-
opprimere: obsessáque palude suos iussit ali-
ãtisper quiescere. postridie verò Iudęis sab-
ticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus
n ausurum hostem in certamen descendere,
à nullo negocio vinctos se abducturum, pau-
im procedebat, vt derepẽte in eos irrueret.
ãneus verò qui tum fortè positis propè se ar-
is cum sociis desidebat in ocio, Viri, inquit,
nnitus equorum mihi aures perculit: nõ qua

a *Asinæus cum sociis à Babyloniæ satrapa ex improuiso oppressi.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

lis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo vehant: nam & frenorum sonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostib. sed procurrat aliquis speculatũ, qui nobis quid immineat certò renũciet. optarim autẽ vana esse quę diximus móxq; quidã profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionẽ fuisse referẽtes: adesse vltores acceptæ iniuriæ. et insidiis se obrutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandũ quidẽ paratos, vetãte propter ferias patria consuetudine. at Asinæus longè aliter quàm speculatori videbatur statuit, non concedendã censens hanc voluptatem hostibus, vt per ociũ in se grassarẽtur cædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti deberẽt, vt si ita sors ferat, non inulti pereant: primúsque correptis armis suos exemplo ad similem erciuit audaciam. ad conserendas cũ hoste manus eos animans, & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cęsis reliqua coegit terga vertere. Eius pugnæ postquã ad Parthorum Regem fama pervenit, admiratus fratrum audaciam, cõcupiuit eorum aspectũ & colloquiũ: confestimq; ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc verba illis referat: Regẽ Artabanũ tametsi iniuriã eorum violentia in suo regno acceperit, indignationẽ tamen virtuti ipsorum remittere: mittíseq; ie qui fide data impunitatem & securitatem itineris eis offerret ipsius nomine quod amicitiã eorũ cuperet, sine fraude omni & insidiis. quarã ei esse Regis munificẽtiam, foréq; vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtãtur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem verò Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facilè admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse,

a Asinæum suos ad fortitudinem hortatur & hostes fundit fugátq;.

b Artabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam societatem cũ illis inire mittit.

Ann. mundi 4003. Ante Christ. nat. 41.

ſſe, rogauit eurnam domi reliquiſſet Aſinæũ. gnitóque metu illum ſe cõtinere intra palu- ia: per patrios Deos deieranit, nihil eos ſe læ- rum in fidem venientes: idque porrecta iuue dextera ſanciit, quod apud barbaros conuẽ- ros certiſſimum eſt argumentum fiduciæ, nã ſt datam dextrã apud eos nec fallere fas eſt, ec diffidere, ceſſantibus omninò ſuſpicionib. um quoque Artabanus hoc pacto remiſit Ani- eum, perſuaſurum fratri, vt ſimul veniat. Hoc utẽ agebat Rex, volens conciliatis ſibi his fra- ribus per Iudæorum virtutem illas ſatrapias ontinere in officio, quæ videbantur ad defe- ctionem ſpectare occupato Rege alibi. Vere- batur enim, ne dum ipſe rebelles perdomat. A- ſinæus auctis apud Babyloniã viribus, ſiue vo- entibus prouincialibus, ſiue inuitis non tẽpe- taret à maleficiis. Hoc igitur conſilio illum ac- erſiit. Aſinæus verò facilè à fratre in eam ſen- entiam inductus eſt, præſertim commemorã- te quàm luculentè erga ipſos Rex affectus ſit, quòdque ad firmandam fidem iuſiurandum in- terpoſuerit. quare primo quoq. tempore ad Ar- abanũ ambo perueniunt. ille perlibenter eos ecepit, imprimis miratus generoſum Aſinæi a- nimum. quod videret breui ſtatura hominem, & primo aſpectus contemnenda ſpecie, quaſi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil eſſe in tantillo corpore, quod tã vaſto animo reſpõ- deat. & inter epulas oſtenſo magiſtro militum Abdagaſi prædicauit, denarrãs quanta fortitu- dine bella gerere ſoleat. Is [a] cũ rogaſſet, vt bo- na Regis venia liceret illũ interficere, pœnáſq. tot maleficiorum de eo ſumere, quibus Parthos læſerat: negauit ſe hoc permiſſurum in homi- nẽ, qui ſe credidiſſet ſuæ fidei, data dextra cõ- firmatæ & iureiurãdo adhibito. Quod ſi, inquit,

[a] *Abdagaſes Aſinæũ interficere vult, quod Artabanus permiſerat recuſat.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

vit bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo cõsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere, commendo[a] autẽ tibi terrã Babyloniam, vt eam tua cura tutã à latrociniis & illæsam custodias, mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus, Asinæum dimittit, ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus, breuíq. in tantũ auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honorib. Babyloniorum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cũ imperio. Adeò creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutib. In hac felicitate floréntior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, contẽptis q. institutis patriis, voluptate victi dediderũt se externis libidinib. Venerat fortè in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quàm insigni forma laudata vsq. ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cum neque sui imperare posset cupidinibus: neq. vlla alia ipse esse potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primóq. [b]conflixu ex se Partho, vxore in victoris potestatem & thalamum peruenit: quod quidem magnarum calamitatum quàm ipsi fratri fuit principium. cum enim amisso priore

[a] *Artabanus Asinæo terram Babyloniam cõmendat, datisq. muneribus eum dimittit.*

[b] *Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiúsque vxorem ducit.*

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41

uarito captiua duceretur, simulachra patriorũ uminum quæ gentilitio ritu & domi secum abere solebat & in itinere clam inter cæteram uppellectilem aduexerat, ea primum colebat ine arbitris. Deinde in thorũ recepta & nacta iduciam, propalã, operabatur sacris quæ à deuncto acceperat. id [a] factum obiurgabatur ab mnicis vtriúsq. fratris primariis, indignum facius dictitantibus cõtra Hebraicæ gẽtis ritus ad eges ductam vxorẽ barbaram, deductam impiis patriæ suæ superstitionibus. quare videndum ne lum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore consecuti sint. Sed adeò nihil profectum est his admonitionibus, vt præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorúmque sociis, vlturum læsam & religionem & amicitiã, atque similiter & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, ipse quòd patrocinatorem legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim molestè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cur acceptam serebant præsentem felicitatem. sed indignationẽ eorum accendit mulieris impietas, non ferendum pertinaciter amplexam sacra Parthica: factóque [b] concursu ad Asinæum vociferabantur in Anilæum: dicẽtes oportere eum, si prius parum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certè erratum corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patriis ritibus: & superstitiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnósceret peccatum fratris allatarum sibi ac suis magnum aliquod in-

a *Anilæus ob vxorem Idolatriam à Iudæis obiurgatus quendam confodit.*

b *Anilæus apud Asinæum fratrem accusatur, qui primum cõuenit, deinde dum eum reprehendit, Anilæi uxorem ueneno sustulit.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 41.

commodum, victus tamē germanitatis affectu, facilè ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cùm maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulierémque domum ad cognatos ipsius remittat, nihil tamē hac admonitione effectū est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorem sibi durius aliquid accideret, veneno Asinæū sustulit, securq; quòd sub amatore iudice impunè auferret hoc facinus. Cæterùm [a] Anilæus ad se vnum iam principatu redacto, cū exercitu fecit impetum in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eósq; magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia repetit: pecoráque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates verò qui fortè tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indignè ferens vltrò se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitámque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu collectóque equitatu quàm potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso ocio colitur: qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdā vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuiū iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò delectus circa quartam vigiliam. partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutē quærere.

[a] *Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit eumq; noctu opprimit, & captum secum abducit.*

e. Mithridatem etiam viuum captum ſecum duxit, nudum ſuper aſſinum impoſitum, quæ ud Parthos grauiſſima habetur contumelia. em cum ſic ad ſyluam quandam perduxiſſet, rtantibus amicis, vt illum interficeret. ipſi uerſum viſum eſt, neganti occidendum vi- in genere apud Parthos præcipuum, & hono- tum affinitate regia. præteritas enim iniurias ſſe impetrare veniam. quamuis enim offen- s ſit Mithridates, habiturum tamen pro con- ſta incolumitate gratiam. quod ſi grauius in im conſulant, nõ quieturum Regem. niſi ma- is cædibus in Iudæos Babylone degẽtes vin- icet, quibus parcendum eſſe propter coniun- ionem ſanguinis, & vt ad illos ſibi pateat re- giũ, ſi qua clades accidat, vt ſunt bell viciſſi- idines. eam ſententiam approbauit multitudo etera, atq. [a] ita Mithridates dimittitur, qui do- um reuerſus ab vxore exceptus eſt conuicio, uod Regis gener poſt acceptas à Iudæis tot tã gnes iniurias, nũc captiuus etiam vitam eis ebere ſuſtineret precariã. Aut [b] igitur, inquit, riſtinam virtutem recipe, aut Deos teſtor, qui- us curæ eſt Regũ dignitas, me tua conditione on vſuram poſtea. ille partim non ferẽs quo- idianum opprobrium, partim timens mulieris latum animum ne diuortium faceret, inuitus uidem, coegit tamen quantas potuit copias, ꝑdignũ ſeipſe vita exiſtimans ſi homo Parthus udæis victoriam cederet. Anilæus verò vbi co- nouit aduentare illũ cũ valido exercitu, turpe lucẽs continere ſe intra paluſtria, & ſperãs for- unã contra hoſtes priori ſimilem, fretúſq. mili- e iam aſſueto vincere, & ipſe cõtrà eduxit co- ias: cui præter veteranos multi tum etiam præ- læ cupidine ſe adiunxerant, rati profligandum oſtem quamprimum in conſpectum venetis.

An. mundi 4003. A Chriſto nato 41.

a *Mithridatem Anilæus dimittit.*

b *Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetret, accenſus.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

progressos autē meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonagint stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboréque itineris adeò fessos, vt arma ægrè sustinerent, ipse recentibus viribus: confestimq. in fugā versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verùm ad Anilæū breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui l centiam pluris quàm propriam salutem facerēt: itaque detrimentū quod acceperat in prælio, suppletū est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eò quòd essent rudes militiæ. Duxit tamē eos cōtra Babyloniorū castella: hinc*téque vastabant omnia:* Tū Babylonij, reliquique hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerēt ad supplicium. quòd cùm non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt, quibus tractationem de conditionibus pacis admittētibus, missi sunt tam ab illis quam a Babyloniis legati ad Anilæum. Tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille cōtinebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauem crapula: & impunè quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui ante hac non ausus erat odium effundere in *nostros homines, cum quibus ili* propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nūnc illis prævalentibus sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndiq; coortus est. Itaque non ferentes eorum violentiam, & intelligentes se ad confligendum impares, nolentes cū eis habitare amplius, migrarūt Seleucā re-

a *Anilæus à Mithridate fugatus.*

b *Ad Anilæū ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt.*

c *Anilæum Babylonij ad supplicium deposcunt, qui oppressos interficiunt.*

d *Iudæi à Babyloniis afflicti Seleuciam migrant.*

bea

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

rem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicatore olim conditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante, quò postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam, manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cùm vtrinq; primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si vtriq; Iudæos communibus prosequentur odiis: eósq; [a] ex improuiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vicini seruauit misericordia. hi [b] deinde secesserunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare est solitus, habens ibi maiorem suppellectilis partem reposita: ibiq; sedes fixerunt, tutos se rati Regiæ maiestatis reuerentia. Cæterùm Babyloniorum & Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est, vt [c] pleriq; in Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum

a *Quinquaginta Iudæorum millia Seleucia occisis.*

b *Iudæi seruati Ctesiphontem sedent.*

c *Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.*

munitionibus, quæ alioquin etiam habitantes à viris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Caius à Chærea cæsus est.*
II. *Quomodo Claudius principatum adeptus sit.*
III. *Dissidium inter Senatum & plebem.*
IIII. *Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.*
V. *Agrippa in Iudæam redijt.*
VI. *Epistola Petronij ad Dolabellam pro Iudæis scripta.*
VII. *Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.*

Quomodo Caius à Chærea cæsus est.

CAP. I.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

Nolio & Ruffinus Cap. 1.

a *Caij in Iudæos tyrannis.*

b *Caij in Senatores ac patricios sæuitia.*

CAIVS [a] porrò non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra marique quàm latè Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ inquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maximè Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quàm vrbes cæteræ, præsertim [b] Senatorum ac patricij cæteráque nobilitas: immeritisque iniuriis vexabantur qui vocantur equites, opibus & dignitate senatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine senatorij haberentur delecti: hi enim ignominijs afficiebantur & ex-

ım rete cæsis accedebant præmium. Se verò
ro Deo gerebat, non contentus humanis ho-
oribus coli à subditis, & Capitolium frequen-
ans templorum omnium in vrbe celeberrimũ,
uem [a] eius præsidem appellatione fratris sa-
tare ausus est. Aliis quoque operibus suam
eclarabat insaniam, quando à Puteolis vrbe
'ampaniæ ad Misenum alterũ maritimum op-
idum grauatus triremi traiicere, & alioqui ad
iam dominationem pertinere existimans, si à
iari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab
no promontorio ad alterũ pontẽ iuncto me-
o sine spacio, curru vltro citróq; vectatus est:
l enim demum iter dignum esse maiestate sui
ıminis. Templorum [b] etiam Græcanicorum
illum inspoliatum reliquit, & omnes insignis
tificij tabulas atq; statuas edicto ad se com-
rtari imperauit, quicquid vbique terrarum
lchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Ro-
ana vrbe spectari debere dictitans. his spoliis
latium suum, & horros exornauit, aliósque
)s secessus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à
:o, in quo vniuersis Græcis colitur, cognomi-
tur [c] Olympius, opus Phidiæ Athenien sis sta-
rij, ausus est iubere in Vrbem transferri:
od tamen factum non est, architectis apud
:mmium Regulum, cui demandatum erat
e negocium, negantibus loco moueri posse
:sum simulacrum & absq; vitio. aiunt etiam
digiis fidem excedentibus Memmium veti-
),distuliſſe imperata facere: quæ ipse inser-
excusantibus cessationem suam literis cum
: capite luendum esset neglectum manda-
),interitus Caij hominem exemit periculo.
[d] deniq; insaniæ profectus est, vt natam si-
iliam in Capitolium delatam, in simulacri

a *Caium Iouis fratrem se appellasse.*

b *Caius spoliauit plerosq; Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit.*

c *Iouem Olympium Caius Memmium Regulum Romã transferre iubet.*

d *Caium Iouis se cõgerasse.*

Am. mundi 4004. A Christo nato 42.

genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolẽ, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit [a] etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeò vt Claudium aussus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem repleſſet sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim [b] illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato saluum manere non potuit, præcipuè, nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, vel ideò vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soleat homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres [c] in illius necem conspirationes factæ sunt, quarũ singulæ autores habebant viros fortissimos. nam [d] Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum ope illum tolleret. alterius [e] Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoq; Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conscierat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus & liberali ingenio præ-

a *Caius licentiam seruis deferendi suos dominos permisit, & Pollux Claudium reum facere audet.*

b *Cæso passim insidiæ struũtur.*

c *Tres in Caij necem conspirationes factæ.*

d *Æmilius Regulus.*

e *Cassius Chærea.*

aitus,ita vt non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit,vel amicis,vel alioqui viris strenuis. Minucianus [a] verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratã sibi à Caio mollitiem,& alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbiæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreas fuit fermentior cæteris, tũ cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim [b] Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum [c] quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multíque hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exẽplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc [d] magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendũ facinus, & compescendam immanem Caij ferociã. Et sæpè quidẽ epulantem inuadere

a Annius Minucianus.

b Circenses ludi.

c Caius multos tributorum ac vectigalium releuationẽ petentes capite plexit.

d Chæreas multis ex causis in Caium incitatus.

ædi. mundi decreuerat, certis tamen rationibus id distulit
4004. non quòd dubius esset propositi, sed quia ca-
ante Christo ptabatur occasio commodior, vt non irrito co-
nato 42. natu rem ad effectum deduceret. iam autem nō
modicum tempus exegerat in prætoriana mili-
tia. tum verò exactionibus præpositus, & debi-
tis in fiscum redigendis, quorum quædam dila-
tione solutionis conduplicata fuerant: dum in
exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ ho-
minum miseratione exsequitur mandata negli-
gentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine
probro effœminati ac segnis animi. nec hoc cō-
tentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum
à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum
dabat vocabulum. atque hęc faciebat, cū ipsum
non puderet in quibusdam à se institutis factis
vti amictu muliebri, cincinnisque & alio or-
natu quo sexum mentiretur: & post hæc ande-
bat exprobrare Chæreæ turpitudinem qui &
quoties tal a signa acciperet ferebat indignissi-
mè, & magis etiam cum rideretur tradens ea
militibus, essétq; cæteris tribunis ludibrio. nam
allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore
vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter
ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam iræ ca-
sam præferens. in [a] his erat Popedius vir ordi-
nis senatorij, omnibus fere perfunctus hono-
bus, alioquin Epicureus & tum sectator eo-
hunc detulerat inimicus eius Timidius, qu-
in Caium iecisset conuicia: & testem adhi-
bat Quintiliam mimam, propter formam a-
matam cùm aliis multis tum Popedio. quæ cū
nollet amatorem suum falso, vt erat, testi-
nio grauare in causa capitis, Timidius vige-
tormentis eam subiici. Tum [b] Caius exasper-
tus Chæream iubet sine mora torquere Qu-
tiliam, ideo potissimum ei solitus cædes

quia

[a] *Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus.*

[b] *Quintiliā Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.*

quæstiones iniungere, quòd putaret hæc exeeutorum inclementius, quò mollitiæ notam effugeret. Quintilia porrò cùm torquenda duceretur, conscio rum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, néve ad tormenta ipsius expaueſceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. cúmque illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilib. Cuius miseratione indignè laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecuniis solatus est mulieris calamitatē, quam fortiter æquè ac feliciter tolerauerat. Id verò indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam fœuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caiũ remedium eius adhibere oporteat. quamobrem [a] sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hęc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum vrbis non ausо fugillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemẽs: & hic Papinius, & antè nos tu Romanis imò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finẽ imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam fœda

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

[a] *Chærea Clementem & Papiniũ alloquitur.*

Ann. mundi 4004. A Christo nato 42.

ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quàm corpora, in seruitutem redigit, contaminantésq; nos quotidie cruore œsorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab aliis pari modo tractabimur. non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiescet prius quàm nos quoq; cæteris adiiciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi maturè prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium exspectandum esse optabilem occasionem, fortuitò alicunde offerendam. sibi quidem ob ingrauescentem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans, quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad [a] Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum nosset libertatísq; amatorem eximium, & ferentem ægrè præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo exspectans consilium decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc verò opem

a *Cornelium Sabinum.*

eius

etiam polliceri non modo ſolentium magis etiam confirmatus eſt in propoſito. itaq; rati non amplius cunctandum, ambo [a] ad Minucianum ſe conferunt, magnitudine animi ipſius ſimilem, & eodem accenſum virtutis ſtudio, Caio verò ſuſpectum propter necem Lepidi hominis Minuciano coniunctiſſimi, & inſuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, prę cęteris in tales ſæuire ſolitus: & iam antè ſignificationem aliquam inter ſe dederant, quæ tũ agebantur iniquo ſe ferre animo. quamuis enim metus periculi nõ ſineret eos manifeſtè proferre odiũ quo Caium proſequerentur, tamen occultus quidã eius rei ſenſus mutuam inter illos benevolentiam cõciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præſtabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnémq; laudẽ meritus, ſoliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congreſſu poſtulabant, vt ipſe initium ſermonum faceret. ille rogauit Chæream, quodnam ſignum ea die ab imperatore accepiſſet. vulgatum enim iã erat per vrbẽ, quomodo ei ſoleret dandis ſignis illudere ibi Chæreas, cupidè arrepta occaſione, freſus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatẽ ſignũ da: cui gratias habeo, quòd me vltrò properantem excitas, neque mihi ampliori adhortatione opus eſt, ſiquidem tibi quoque idẽ placere video, & priuſquã conueniremus iam antè eõſenſimus, gladius hic quo accinctus ſum, ambobus ſufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem voiens ac libens ſequar quocunq; iuſſeris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dũ animus tãto facinore dignus ſupereſt, à quo etiam ferrum ſolet efficaciam ſumere. ipſe certè totus feror in hoc negocium, ſecurus quid mihi poſt eueniat:

An. mundi 4004. A Chriſto nato 42.

a *Annius Minucianus.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 42.

quãdoquidẽ nec libet nec vacat de me priuatim disp̃icere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus,& omnibus imminente à Caio perniciẽ & dignus sum opinor vel te iudice cui credatur hoc ministeriũ,quando & tibi eadem probari video. Tũ Minucianus sic animatũ sentiens. cõplexus hominẽ collaudatũ hortatus est,vt pergeret,apprecatus vt superi conatus eius ratos habeãt:atq; ita mutuũ cõfirmati diuersi abeũt.Ferunt hoc consiliũ quodã omine fuisse firmatũ. Nã ingrediẽte curiã Chærea,vox cuiusdã è turba audita est,*iubens eũ diis iuuantibus destinata perficere*.&primo suspicatus est rẽ ab aliquo è cõiuratis proditã:deinde [a] *intellexit inciuan* se,aut à quopiã conscio,aut voce Dei. cui curæ sunt res mortaliũ,iámq.multi participes insidiarũ armati aderãt & senatores & equites, simúlque militũ quotquot erant conscij. nemo enim erat,qui nõ putaret necẽ Caij pertinere ad salutẽ publicã,& ideò pro se quisq; dabãt operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exitũ tyranni conspirãtibus.Nã [b] & Callistus his se adiũxit Caij libertus:qui vnus plurimũ apud eũ poterat socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus,abundánsq; pecuniis quas ex muneribus corruptelis parauerat: vrebatúrq; immodicæ hac potẽtia,suspectũ nihilominus habẽs principẽ,cuius ingeniũ norat implacabile,&in semel destinatis pertinax:ipsi autẽ inter alias pernicis causas hæc erat nõ postrema, quòd esset pecuniosus nimiũ.quare ad Claudiũ clã desciscebat, colẽs eũ, quòd speraret successurũ in imperium, & iam tũ obsequiis captãs eius gratiã, quo tutior apud illum quoq; esset in precio. nã & iactabat apud eum, iussum se, vt veneno ipsum tolleret, & hactenus semper commeatũ differe-

[a] *Chæreas cũ aliis qui bus dã Caiũ tollere statuit.*

[b] *Callistus, Caij libertus, Claudio à Caio se vt ipsum veneno tolleret, iussum, significat.*

causas innumeras. Videtur autē mihi hoc finxisse in gratiā Claudij. nec enim ille si patruū necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & libertō cessanti imperata facere mox repręsentatum fuisset meritum pręmium. Claudius tamen qui diuino quodā fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur in dies conscionum quorundā segnicie. nā [a] ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunū iudicās. etenim aggrediendi ascendentē in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpè dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrātē arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter continuè præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi [b] vni & animū esse & facultatem vel absq; ferro conficiendi hominē: adeò infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbāt quidem eū pro cōmuni libertate solicitū. postulabant tamē paulisper differri negociū, ne, si parū succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus precluderetur viris fortib. ad opprimendū tyrānum aditus. satius igitur esse dum ludi agūtur in palatio adoriri facinus. hi celebrātur in honorē Cęsaris, qui primus dominationē à populo in se transtulit & exstructa ante regiam scena, cōueniunt eò spectatum Romanorū nobiles vnà cū vxoribus ac liberis, præsente etiā Prineipe. ibi concluſis tam multis millibus intra modicū spatium, conatum facilè succesſurum, non valentibus etiāsi velint succurrere protectorib. domesti-

Ann. mundi 4004. A Christo nato 43.

a *Chærea occasionē aggrediendi Cæsarem expectat.*

b *Finale cōfœderatorū de Cæsare tollendo decretum.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

cis. Assensit Chæreas, decretúmq; est primo Iudorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quàm consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit Iudorũ dies vltimus. tũ Chæreas sociis conuocatis: multũ inquit, elapsum est tẽporis quod nobis segniciem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendũ est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis eũ sæviat. An non videris quòd ad hunc modũ nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primùm securitatem parare, deinde aliis perpetuã felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima rediturа sit, illis verò tam honesto proposito non cõtradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per stuporẽ silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diẽ vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulchrum verò fuerit si emittamus è manibus hoc propudium hominis terra marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hác gloriam cedere? ego certè deliberationes vestras nõ exspectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quàm vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rẽ aggredi cuperent: móxq; palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signũ ab imperatore petere & fortè ea die vices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dum quisque locum spectandi præcipe-

ge ri-

re nititur, magna voluptate hanc contentionē spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata essent loca nec equitibus, sed promiscuè sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus [a] deinde imperator rē diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorē ludi celebrabantur: & cadente victima contigit respergi cruore togā Asprenatis vnius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet cū risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro cōsedit inter amicos in [c] theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram versus subdialē aream, alteram versus porticū, per quam actores ingrediebantur & egrediebātur, non turbato spectatorū consessu: qua parte erat cella quędam tabulæis interscpta, vbi mimi versabantur & Musici. cúmq; iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius [d] vir prętorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum [e] Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorū exaudiat: alludens Homerico carmine, sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis cōstabant & auibus propter raritatē gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: móxq; duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & fabula acta est Cynera, in qua & ipse & eius filia Mirta occiditur: mulcúmque fictitij cruoris fusum est tam circa cru-

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Augusto Cæsari Caium rem diuinam facit.

b Asprenas.

c Theatrū.

d Batibius.

e Cluuius.

An. mundi 4004. A. Christo nato 42.

crucifixum, quam circa Cinyram. quin & eundē diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iā enim Chæreā egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandū hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quónam, inquit, bone vir? quē ille reueritus sedit denuò, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio nō amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tū Asprenas etiā hortatus est Cęsarem, vt more solito lotus & prāsus tum demū reuerteretur: cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægréque moras ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chęrea volebat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eā benè rependi libertate publica. iámq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinem quò facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas, eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam cū præstolabantur seruorū ministeria, & quà Claudius cum aliis præcesserat deflexit ad

thfrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos factorũ domesticorũ, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat. & illo probrosum quiddã dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tam lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus cõfauciatus periret cruciabilius: mihi non sit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta cõsilia, quòd si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quã celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando nõ deerant qui a Caio possent succurrere, nisi quamprimũ exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quàm illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clàm se vltoribus eius subducere. non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisque vt libuerit ęstimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerũ inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neq; inuocauit opẽ amici vllius, siue quòd nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantũ edito, fuga se proripiebat vlterius. quẽ paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret. móxq; circumfidentiũ vna vox erat, repete, atq; ita cõfecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum b autẽ infixisse fertur Aquila, qui vltimũ exitiũ illi attulit. autor autẽ facinoris merito Chæreas dicẽdus est. quãuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modũ perficiẽdi inuenit, primúsq; ausus est cõsiliũ cõmunicare cũ aliis. quod vbi probari sensit, cõ-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Caius occidatur.*

b *Aquila Caio extremum ictum infixit, Chæreas verò facinoris auctor dicẽdus*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

iuratos in vnum contraxit vſus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cámque res operâ poſceret, hic quoq; primus in eum irruit, & ſua virtute cædẽ exorſus, trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit. quapropter meritò quicquid & à ſociis perpetratum eſt, ipſius prudentiæ, induſtriæ atque virtuti, acceptũ ferendũ eſt. Sic Caius finiit multis confoſſus vulneribus. Quo [a] interfecto Chæreas cum ſociis recipere ſe quà venerant, videbat impoſſibile: ſiue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue eſſet periculũ occidiſſe imperatorẽ gratioſum apud inſanã multitudinẽ, paratis ad vltionẽ militibus, ſiue quòd anguſtæ erant viæ vbi patrata eſt cædes & referta famulis ac cuſtodibus, qui omnes ea die præſtò erant ad officium. proinde per aliam viã contulerunt ſe ad ædes Germanici, cuius filium Caiũ tum necauerant, hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum eſſet ædificiis per partes à ſingulis imperatoribus, quorum appellationem retinebant. iámq; elapſi è turba ſatis tuti erant pro tempore, tantiſper dũ in occulto eſſet caſus Cæſaris. primi [b] autẽ Germani ſenſerunt eius interitum, cohors ſatellitiũ ex ea gente lectorum ad Principis cuſtodiã: homines natura iracundi, vt quiuis alij barbari, quod plerunq; quid fiat nõ intelligant, robuſti corpore & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipſius virtutibus rẽ metientes, ſed ſuis cõmodis, quòd gratioſus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum ſibi comparãs: móxq; [c] duce Sabino (is nõ ſua aut maiorũ virtute, vt qui gladiator fuerat, ſed inſigni robore

a *Chæreas cum ſocijs in Germanici ædes ſe recipit.*

b *Germani Cæſaris ſatellites.*

c *Sabinus eũ Germanis ſatellitibus Cæſarẽ interfecerũt quare.*

bore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis discurrebant per domos scrutabundi vbinã latérent interfectores Cæsaris: & [a] primum forte oblatũ Asprenatẽ frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc [b] Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes facti suam dignitatem vidẽs, homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: videbatúrque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus [c] Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eò cupidine visendi Caij cadaueris, quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremò missis illò militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verùm audito tumultu latebras quærítans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, perjram fontes iuxta atque infontes trucidantium, & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterùm postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei. quidam [d] enim etsi perlibenter interitũ eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. aliis contrà adeò non libebat credere, quia verũ esse nolebant, atque etiam maius putabant, quàm vt humana virtute posset effici, hi ferè erant pueri ac fœminæ atque mancipia, tũ nonnulli ex militibus: quòd eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem ministri superbiæ, concutientes optimum quemque ciuium, & prædarum participes mulieres autẽ & iuuentus deliniti, vt

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Asprenas frustatim lacerantur.

b Norbanus.

c Anteius.

d Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint.

An. mundi 4004. *A Christo nato* 43

solet vulgus, spectaculis, munerib. gladiatoriis, viscerationibus, oblectamentisque id genus aliis: quorũ prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebãt crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos contra quos in eo paratum habebãt præsidium. Facile enim erat fidem impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatem solum assequi, sed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorũ esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsensserant, vel quod verum esse miserè cupiebant, adeò non proferebant gaudiũ, vt ne audiuisse quidem se fingerent, alij ne spe frustrata proditæ voluntatis pœnas luerent, insidiarum alij conscij, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerẽtur ad supplicium. nã [a] & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verùm diligẽter curari à Medicis, quo factum est, vt nemo audientium declaret suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis, aut cõtrà infensi homini, & ideò nimis cupidè etiã falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur, accessit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum, atque ibi cõcionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tã referre quo ipsi animo id facerẽt, quàm quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed [b] postquam Germani strictis gladiis circum-

[a] *De morte Cæsaris rumor diuersus.*

[b] *Germani milites in theatrum veniunt.*

cumdedere theatrum, nemo spectatorum non putabat de se actũ, & ad cuiusuis ingressum expauescebant: quasi iamiam cõtrucidandi: hærebántque inopes consilij, vt quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur supplicíter deprecantium, & excusantium insidiarũ ignorantiam, siue insidiæ illæ fuerint, siue quid aliud. addebant & planctus & lachrymas, deósque innocentiæ testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præsentaneum vitæ periculum. His flexa est ira militum ne quid durius in spectatores conſulerent: quãdoquidem hoc ipsum quamuis furentibus immane videbatur: circumlata cæsorum cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorum aspectu nihil miserabilius visum est spectatoribus: dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de se quoque solicitis, quòd incerti essent etiamnum an omninò periculum euaserint. itaque etiam qui iustissimis odiis Caium prosequebantur, non tamen sincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendente se miseris. Tandem [a] Aruntius homo gratiosus, qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, paranerátque sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cũ pari potentia. theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum composito. quamuis enim infensissimus esset Caio, tamẽ vrgente præsenti discrimine ad dissimulandam lætitiam, præferens insignia mœroris omnia quibus vti mos est in cariſſimorũ desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant, deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, simúlque tribuni iubebant gladios recondere, significantes imperatoris

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Aruntius in theatro imperatorẽ interiisse nunciat.

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

interitum: quæ quidem certissima salus fuit cõstipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunq; incíderent in Germanos: qui ũ aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeò illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptâ salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque tum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum, quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ benuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic tandè Germanorũ rabies sedata est, per Caij eadem paulò antè excita. Cæterùm [b] Chæreas qui valdè timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibúsque commendãs eis salutem hominis: quo factum est vt ille una cum Clemẽte ad eum perductus collaudarit: tã egregium facinus, testatus id esse è Republicâ, eique senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consilio, nec in peragendo animus illi defuerit: dicés hanc esse naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitũ, vt inuisa bonis omnib. quòd & Caio tunc accidisse: qui iam tũ antè conspirationem initam legum contemptu & non secundis iniuriis etiam amicissimos à se abenauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cùm reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi cõsurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Areyon [c] medicus correptus vt curaret quosdam saucios, præsextu parandorum remediorũ dimisso

a Germanorum rabies per Caĩ eadem excita, sedata.

b Chæreas Minucianum & Clemẽs, ac Cæsarum nece collaudauit.

c Areyon Medicus quosdam dimisit.

dimisit proximos: re autem vera vt se se præsenti periculo eximerent. Interea [a] senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tantum in speciem: cúmque [b] Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicẽdo, militibus verò præmia si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerant, præcipuè qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Senatus populúsque Caij trucidatores quærit.*

b *Valerius Asiaticus se Caij cædis autorem ostendit.*

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

CAP. II.

IN hoc rerum statu repentè Claudius domi arripitur. Conueniẽtes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non sustecturum tot vigentibus negotiis si ad ipsum rediret rerum administratio, nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum [c] igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruũ, nemini eorum qui tum in senatum conuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalitas eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuiq. [gra-

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Claudium milites in Principem eligunt.*

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

meritis decernat. hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus. In [a] ſenatu autem Cn. Sentius Saturninus non neſcius Claudium raptum, & inſtare virtutis certamen, quaſi protuſus, nec tamen inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hãc fermè ſententiam. Etſi incredibile videtur, Quirites, quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longum temporis ſpatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu manſurã & in poteſtate deorum ſitam quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos valeat, quicunque ſequatur exitus. bonis [b] enim viris iucundum eſt vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteríſque illius & florentis Reipublicæ aliquem guſtum capere. equidem priſcæ illius libertatis non memini. vt poſt eam ſublatam natus, præſentis ſanè ſum cupidiſſimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atque inſtitui honeſtis ſtudiis: proximúmque poſt deos immortales honorem his viris habendum cenſeo, quorum [c] virtute vel ſerò tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas vtinã perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis vel hæc dies ſufficit, tàm iunioribus noſtrũ quàm ſenioribus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morem us libentius: illis quia virtutis exemplum recens propoſitũ eſt, quod æmulari ſit longè pulcherrimum, & non degenerate à claris maioribus: quamobrem nihil nobis magis curandum eſt, quàm vt cum virtute viuamus. quæ ſola libertatẽ parit ſuis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum ſunt cognitæ. ex [d] his verò quæ præ videre licuit, ſatis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem o-

[a] *Cn. Sentius Saturninus in Senatu orationem habet.*

[b] *Libertas res preciosa.*

[c] *Libertas virtute parata.*

[d] *Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.*

mnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim [a] Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo nõ attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbẽ generosis ciuibus, quòd existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solèm magnanimitatẽ premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idque cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus [b] Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quàm ęteri, non in ciues solùm, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam: & iniustas pœnas eis infligens, infensus diis simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatis studium & superbia, neque rapina & adulteria, sed præcipuum commodũ ducunt, si inimicorum totas exscindant familias, pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscij sibi quàm multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omninò tollere. His [c] malis leuati, & nemini, nisi vobis inuicem obnoxij, id quod &

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Iulius Cæsar.*

b *Caius.*

c *Adhortatio ad libertatem tuendam.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

præsentis cõcordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurare collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatẽ restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicẽt, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidẽ aluit, quàm istorum segnicies qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante [a] omnia verò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipuè: qui vir diis fauentibus tum consilio, tum manu nobis libertatem peperit, cuius rationem haberi decet: vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat, honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò casu tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, annulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculp ã habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat, statimq; ea confracta est. Erum nox processerat, cùm [b] Chæreas signum à consulibus petiit: atq; illi libertatem dederunt, ac deò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primùm ex quo

[a] *Chæreæ pro facinore honos habendus.*

[b] *Chæreas à Consulibus signum petit.*

Reipub.

Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quàm tyrãnidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, paulóq; post etiam populus lætus ac spei plenus, multũ sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is[a] indignè ferens superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum è tribunis Iulium Lupum, qui vtrang; interficiat: ideò potissimum illi demandato hoc negocio, quòd Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sœuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij cõtra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atq; ita vnam venificam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cúmq; venisset in palatium offendit Cæsoniam humi stratam iuxta mariti cadauer inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantẽ se cum iacente simul filia. nec[b] alia vox eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset præmonenti toties quod quidem tùm ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentib. consuluisse eã vt rediret ad sanioremmentẽ, & in ci-

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Chæream Iulium Lupum, vt Caij vxorem & filiam interficiat, mittit.*

b *Cæsonia Caium quòd vxori præmonenti non paruisset, accusat.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

ues fæuire desineret, moderatúmq; Principem ageret ne fortè prouocati eius crudelitate, paré ei vicem reponerent: aliis contrà, instigasse eã maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamen securitati prospiceret. idque tunc exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris, quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamẽtis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad summ propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vigens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actũ addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiã infantulum: quod mox ipse factum renunciauit Chæreæ. Ita

a Caius vir maleficus.

[a] Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatũ maleficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorúmque metuens, atq; ea de causa sanguinarius, vnicũ fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens [b] se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, popularíq; assentatione depranatissimus: legum cancellos non secus quàm virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiã pili faciens, quoties ita stimularetur ad vindictam & supplicia: osor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnem contradictionẽ licere sibi postulans. quare ne à sororis quidẽ germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredi-

b Caius in libidinosus.

incredibilē & multis retrò seculis inauditam libidinis licentiam, opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad vtilitatē hominū, propter receptacula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuersiam maximū opus est, & vtilissimum nauigantib. ac ne id quidē absolutū est: sed imperfectum mansit remissa contētione operantium. In causa fuit studium rerum inutiliū, & quòd pecuniā in priuatas suas voluptates insumere maluit, quàm in publicam magnificentiā. alioquin [b] orator facundus, & peritus vtriusque literaturæ, tam Græcanicæ, quàm patriæ: faciléq. intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & vel in maximis negociis suadendi facultate præditus si quis alius, quā vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione sibi parauerat, ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem sibi accerseret: in tantum ardua res est eos sapere, quibus adest quiduis facientibus impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem sibi pararet, tandē eos à se alienauit vsurpanda immodica licentia, quorū odiis indies gliscentib. postremo per insidias eorundem oppressus est. Cæterùm [c] Claudius, vt suprà dixi, cognito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullā periculi causam habēs præter claritatē natalium. nam priuatā vitam agēs permode-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Caius receptacula nauibus extruit.*

b *Caius orator facundus.*

Hedio & Ruffinus cap. 3.

c *Claudio se remouenti obtruditur Cæsarea dignitas.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

ſtè ſe geſſerat, vel mediocri ſtatu contentus, ſ
teriſq. ſe oblectabat Græcis maximè, omnē ne
gociorum deuitans ſtrepitum. tum verò atroci
ta vulgi multitudine, regia referta diſcurſanti
cum furore ac conſternatione militibus, plebe
quaſi metu dominationis ſoluta vltro citrò ac
ruente temerè, prætoriani qui potiores habe
bat inter reliquos milites, conſultare cœperunt
quid agendum ſit, non tā ſolicīti de nece prin
cipis, quē iure cæſum exiſtimabant, quàm quo
modo rebus ſuis proſpicerent, Germanis in in
terfectores ſæuien tibus, ſuimet reſpectu magis
quàm vtilitatis publicæ, quæ omnia magis auge
bant trepidationem Claudij, maximè cùm vide
rent circumferri Aſprenatis & vnà cum eo cæſo
rum capita. ſtabat enim in quodam loco gradi
bus aliquot acceſſibili, obſcuritate eius ſe occu
lens ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non
valens ſatis vultum eius diſcernere præ tene
bris, hominem tamen eſſe videns, qui latere cu
piat, propius acceſſit, licet rogatus vt diſcede
ret, & tandem protractum agnouit, inclamat
alios ſequentes, profectò hunc eſſe Germani
cum, dignum qui vacantem imperatoris locum
occupet. Tum Claudius videns eos paratos, ſe
ſe rapiāt, metuénſq. ne iubēte Caio plecterentur
capite, rogabat, vt ſibi parcerent, innocentiam
ſuam commemorans, & excuſans ſe inſcium re
rum omnium. ad quæ Gratus ſubridens dextra
prehenſum ſic alloquitur. Deſine de incolumi
tate eſſe ſolicitus, cùm potius debeas animum
ad principatum erigere, quem Dij Caio ſublato
tuæ virtuti offerunt, orbē terrarum tandem reſ
picientes feſſum calamitatibus. quare age ma
iorum tuorum ſolium recipe. móxque attollen
eum in humeros nō valentem præ metu ſimul
ac gaudio pedibus inſiſtere. iam enim compe

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

es prætoriani circa Gratum versabãtur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad suppliciũ, miserarentur, vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpè sub Caligula ductus esset in vitæ periculum: quidam etiã lictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem ratum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent, curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorũ cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatũ fuerat mutatum statim reipublicæ, quem quia in pristinam restitui iudicabant impossibile, rursum non esse in rem suam videbant, si vnusquispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cùm liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes consultationes, cum aliis itidem affluentibus communicabant, cúmque ab eodem omnibus probaretur, armatis cinctum, sublimem in castra pertulerunt, vt ibi fine impedimento reliqua peragerent. dissidium autẽ inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinã redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutẽ effugere arpiunt: plebs contrà hãc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existi-

a *Caligulæ militis impedimenta, vt Claudium in Imperatorem eligerent.*

b *Claudius sublimis in castra perfertur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

mans,ſibíq.aduerſus potentiorum iniurias præſidium,gaudet auditis quæ Claudio contigerãt, ſperans huius opera cariturum ſe bellis ciuilibus,& aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus [a] porrò cognito,quòd milites Claudium in caſtra trãſportauerint,lectos ſui ordinis viros illò miſerunt, qui eum doceant non eſſe per violentiam affectandum imperium:præſtare vt ſenatui permittat curam Reipublicæ,& vnus ſit è ſenatoribus, iuxta leges prouiſurus cum aliis quomodo res adminiſtrari debeant:memineritq. quàm miſerè tractata ſit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, ſub quo ipſe in communi fuiſſet periculo:neque decere, vt, qui tyrannidem in alio deteſtatus ſit, nunc patriam ſponte intẽperiis eius ſubiiciat. quapropter [b] ſenatui pareat, & cũ laude ad priſtinum reuertatur ocium ſolitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuib. & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur ſub legibus per vices nunc præeſſe aliis,nunc ſubiici.quod ſi nihil motus Caij exterpergat in propoſitis, ſe certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnandam militum manum ſtare à ſuis partibus, & armorum ſupereſſe copiam ſeruitiorúmq.multitudinem,quorum opera in promptu ſit.Sed præcipuam ſpem eſſe in Deorũ auxilio, qui pro recto & honeſto certantes adiuuare ſoleant: nihil autem honeſtius quã pugnare pro libertate patriæ.Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentéſq. ad eius genua ſuppliciter orabant,ne ciuitatẽ in bellum ciuile conijceret. Iſ cum viderent eum ſeptum magna frequentia militum, & nihil eſſe collatos ad hunc conſules,rogabant,vt ſi principatum ambiret, malit eſſe

a *Diſſidium inter plebẽ & ſenatum.*

b *Senatus Claudio ſuadet vt imperium delatũ reſignet.*

um à ſenatu accipere. hoc enim æquius fore
k felicius, ſi abſque violentia, cum bona offe-
entium gratia habenas imperij capeſſeret.

An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.

Diſſidium inter ſenatum & plebem.

CAP. III.

PORRÒ [a] Claudius ſciens ſenatus arrogantiã, modeſtè legatis reſpondit pro tempore: ſed parum tutum ratus ſe in eorum fidem committere. fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiũ, incitante etiam Agrippa decreuit, principatũ vltrò oblatum non dimittere è manibus. Is enim poſtquam ſuæ dignitatis autorem Caium exanimem collocaſſet in lectulo, & cõpoſuiſſet, vt tũ poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius ſatellites, nuncians viuere quidem eum, ſed quæ a crucietur vulneribus, nunc ſe medicos ea de cauſa petere. Cæterùm vbi cognouit raptũ eſſe à militibus Claudiũ, ægrè dimota turba ad eum peruaſit, & nactus eũ turbatum, pronúmque ad cedendam poteſtatẽ, ſenatui, confirmauit [b] hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iámque vnus erat è fautoribus Claudij, cùm accerſitus a ſenatu, ignarũ ſe omnium ſimulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniẽs, ex ſenatoribus quæſiuit quid de Claudio factum ſit, quibus id quod verum erat reſpondentibus, & inſuper ipſius ſententiam de præſenti ſtatu poſtulantibus: ſe [c] quidem aiebat pro ſenatus dignitate nullum recuſare periculum. ſuadere tamen, vt magis ſpectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præſens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus eſſe armis & militibus, ne imparatis in certamẽ deſcendẽtibus aliquid aduerſũ accidat. illis & arma ſibi ſupereſſe dicentibus, & collaturos ſe pe-

a *Claudium Principatũ vltrò oblatum depone re recuſat.* Hedio & Ruffino ca. 4. al. 13.

b *Claudius in propoſito ſuo ab Agrippa confirmatur.*

c *Agrippa ſenatui ſuã ſententiam exponit.*

Ab. mundi 4005. A Christo nato 41.

cuniã: nec dẽesse militem, & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit Rex: vtinam P. C. conatus vester succedat, non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vsu peritissimos: pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionẽ liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis, quamobrem mihi placet mitti ad Claudiũ qui ei deponere principatũ suadeant, & ad eam legationẽ meipsum offero. hæc [a] vbi persuasit cũ aliis aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationẽ senatus indicat: autórq. fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit [b] igitur, mirũ nõ videri quod senatus ægrè ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc verò degustarum eum etiã æquam ac moderatã dominationem, quæ nomen quidẽ principatus habeat, sed re vera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquã ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: mórq. concionẽ apud prætorianos habuit, sacramento [c] adactos, vt in fide maneant, viritímq. dim. sit quinq. drachmarũ millia. sub diluculum autem Cos. senatum vocauerũt in Capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè sunt profecti, præuidentes quonam res euasura esset, optantésq. tutã seruitutem cũ ocio potius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus consultantibus de præsenti negocio, repentè [d] clamor militũ pro foribus

2 *Agrippa cum alio aliquot ad Claudium mittitur.*

b *Claudij ad Legatos responsio.*

c *Sacramentum militare.*

d *Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant.*

foribus stantium tollitur, vnum imperatorem à senatu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium cõmunicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illiorum autem potestate sinebant delectum eius, qui videretur principatu dignior: quod senatui valde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatemque coniunctam cum Cæsaribus. nã M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuissétque cædes quanta vix vnquam aliàs edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu cõtendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quòd vel sibi ipsis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum sociis aderant allocuturi milites: quos illi cùm viderent manu silentium innuere, concionari non passi sunt, omnibus vnum imperatorem idque sine dilatione poscentibus. Tum verò minimè senatus poterat expedire constitutionem reipubl. militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chæreas non continens iram quòd imperatorẽ peterent, daturum se ait, si quis signũ afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis exstruendis ille

An. mundi 4001. A Christo nato 41.

a Quidem rerum fastigium affectans.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multáq; alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principarum committant. At [a] illi verbis eius nil moti, strictis gladijs & sublatis signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stupore que occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum post irritatum in se Claudium. iámque pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum [b] Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contruci-

a *Milites sublatis signis ad Claudium tendunt.*

b *Sabinus citius se cõtrucidaturum omnes, quàm passurum, vt imperium committatur Claudio, ait.*

daturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperium committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simúlque Chæream obiurgabat, quòd eum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites euitebantur ad officium exhibendum Claudio, & [c] inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat quamobrem strictis eum inuadentes gladiis perpetrassent cædem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idé honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant, aliquos enim etiam plagas accepisse, repulsi dum illum salutare properant. Appius verò discessit saucius, & eorum nemo ne[illegible]tatus est. Rex [d] Agrippa etiã auctor fuit

c *Q. Põpeius Consul cum alijs quibusdã ad Claudium peruenit.*

d *Claudio Agrippa, vt miserim se ergà senatores gereret, suadet.*

Claud

Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitque eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus[a] est igitur ad supplicium vnà cum Lupo aliisque compluribus. Ferunt Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitū, atque etiam Lupo exprobrantē lacrymas. cúmque is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, Lupū nunquā offendi frigore. Et inspectante corona eorū qui deduxerant, rogauit militē, num exercitatus esset ad cædes & nū acutum haberet gladium, postulauitq; eum quo ipse Caiū interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem derecto animo parū fortiter ceruicē præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus sedit, pop. Rom. dum suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ fusam pacem in ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non irascerentur ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus[b] autem non solùm absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem iuram antè præfecturam gerere, iniquum ratus à fide coniuratis data desciscere, in corpus

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *In Caij interfectores animaduersum.*

b *Sabinus sibi ipsi manus infert.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43. adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum quæſiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.

CAP. IIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 4.

CLaudius [a] porrò ablegatis militibus quicunque ſuſpecti eſſe poterant, edictum propoſuit, quo Agrippam in regno per Caium antè conceſſo confirmabat, collaudans ſimul eius operam & induſtriam: addita inſuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnũ pertinuiſſent. has igitur velut familiæ debitas reſtituit. Abilam autem & finitimã eius ditionem in Libano, quę Lyſaniç fuerat, adiunxit de ſuo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æ inciſum eſt in vrbis foro medio. Antiochum [b] autem ſuo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimiſit [c] etiam Alexandrum Lyſimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem ſuæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice deſponſa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi ſuo fratri eam collocauit, impetrato [d] illi regno Chalcidis à Claudio. Per [e] idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta eſt ſeditio. Occiſo enim Caio gens Iudæorum ſub eius imperio vehementer oppreſſa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere: móxque ad arma ventum eſt. Tum Claudius per epiſtolam mandat Ægypti præſidi, vt ſeditionem illam compeſcat: & [f] ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit ſcriptum in hanc ſen-

a *Claudius Agrippa Iudæã, Samariam & Lyſaniæ ditionem concedit.*

b *Antiochus Rex Comagena.*

c *Alexander Lyſimachus Alabarcha.*

d *Herodes, Agrippa frater, Rex in Chalcide.*

e *Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.*

f *Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum.*

sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edixit. Quoniam cognitũ habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regii., post adiectámq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illò diuersis temporibus præsides, nullámque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: petuissémque eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium suis suffragiis substituerent: veque quisque in suis ritibus maneat, neque cogatur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. tẽporibus, propter insolentem illius insaniam, dum cõtra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantib. infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caij insania, eósque ius esse perseuerandi in patriis ritibus, iubeóque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, ídque proposito hoc edicto ita statuo. atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius [a] Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. Max. trib. pot. Coss. designatus I I. edixit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum ausa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Ro-

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

[a] *Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

mano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, *nullam ne Græcam quidem* vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitãtibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: *suis* autem suo arbitratu vtantur legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus trigesimo quoque die ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa in Iudæam redit.

CAP. V.

a *Agrippam Claudius in regnum suũ mittit.*

HIs a dictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus fuerit: mõsque Agrippam ad curam sui Regni misit auctum maioribus honoribus, commendatúmque per literas præsidibus, prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & b catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & subblimia posse corruere, & Deum valere illa erigere demo-

b *Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit.*

ge denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quòd Agrippa Ieui de causa priuatus dignitate sit vinctus, paulòque post compedibus solutus splendidiorem quàm antè principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facilè, rursúmque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo Sacerdotio, & [a] Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pôtificis, eius quia Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Cõstituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso [b] eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorum putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ [c] Silam, quem multorum & difficilium laborum individuum socium habuerat. Paulo [d] post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Anno mundi 4005. A Christo nato 41.

a *Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur.*

b *Agrippa Iudæis edito tributum remittit.*

c *Silas.* Hedio & Ruffinus cap. 6.

d *Dorita in Iudæorum synagoga Cæsari statuã ponũt, quod Agrippã & Petronium vehementer ad iracundiam commouerit.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

CAP. VI.

Aliàs ca. 5. a Publium Petronium Dorienſibus, vt eos qui Cæſari ſtatuã poſuerint ſibi mittant, ſcribit.

PVblius [a] Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæſ. Aug. Germanici, magiſtratibus Doriẽſium. Quoniam tam audax eſt quorundam veſtrũ inſolentia, vt etiam contra edictũ Claudij Cæſ. Auguſt. Germanici, quo Iudæi permittuntur ſuis legibus vti, ſynagogam eorum profanauerint, illata Cæſari ſtatua, quod religioni ipſorum non eſt licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læſa eſt, ſed numen etiam Cæſaris, cui rectius in proprio templo ſtatua ponerctur quàm in alieno, maximè in ſynagoga, cum iuſtum ſit & imperatoris iudicio cõprobatum vt ſui quiſq; loci ſit dominus: ne mea decreta commemorem poſt contemptam auctoritatem Cæſaris, qui Iudæis non religionem tãtum permiſit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de cauſis eos qui contra edictum Auguſti auſi ſunt talia, indignantibus etiam propriis magiſtratibus, hæc furore populi, non ſuo conſenſu facta aſſeuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum adme adduci, rationem reddituros. Magiſtratus autem horror, vt ſi videri volunt his conſenſum ſuum non acceſſiſſe, centurioni fontes indicent, dentq; operam ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contrà ego & mihi cariſſimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occaſio excitandi tumultus defenſionis prætextu. Quo autem melius, cognoſcatis, quænam ſit ſuper hoc negocio voluntas Auguſti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propoſitum: quod iam ante ſatis notum omnibus, cariſſimus Rex Agrippa mihi ſe-

dens

denti pro tribunali recitauit, ius suum postulãs, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullã quæsitæ seditionum materiam & cæleste numen suis quisq; colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiã audeat. Rex [a] autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiã libenter amplector, contentus tua voluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo põtificio. sed mihi sacrum illum amictũ semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem, quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. est mihi frater, & apud Deum & apud se Rex innocentior ab omnique peccati labe mundior, quem ausim tibi cõmendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthię sacerdotium id tulit: nec [b] ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

Ao. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Ionatha Anani filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthia fratri defuncti regi.*

b *Marsus Syriæ præfectus.*

Hedio & Ruffino Cap. 7.

c *Silas Agrippæ priuati fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, eũ ita effudit, vt vindictam in ipsius patriam ad secundum usque*

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. VII.

SIlas [c] autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sæpè susceperat, freius amicitia postulabat etiam pati honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperque licentius agebat cum eo,

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

& in familiarib. colloquiis molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, vt ostentaret quã studiosus ipsius cultor fuerit, nunquã non labores in eius gratiã exhaustos memorãs quæ cũ fine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandẽ offenderetur immodica libertate hominis: iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultũ est indesinenter exprobrare debitũ. postremò in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturã, verumetiã vinctum in ipsius parrã ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consiliũ adhibita, reputauit quantũ laborũ vir ille pro se pertulisset: cũmq; [a] natalem suum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac epulas, accersiuit Silã, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille vt erat moribus ingenuus, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocãtibus se respõdens, ad quem honorẽ me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi fortè putat linguam mihi post hac fortè minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantũ laborem tulerim, vt illi incolumitatem & honores pararem: pro quibus officijs meis præmiũ retuli vincula & obscurum carcerẽ. ego certè horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubẽs, vt eadem Regi referrent. qui cum videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus [b] autem ad Hie-

[a] *Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationẽ non dissimulans in custodia relinquitur.*

[b] *Agrippa Hierosolymorum muros perumpit.*

ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permunit sumptu publico, latioréſque & altiores quàm ante fuerant reddidit: & feciſſet aduerſus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marſus Syriæ præſes Claudio Cæſ. ſignificaſſet eam rem per literas. qui ſuſpicatus molituros aliquid noui, diligenter [a] ſcripſit Agrippæ, vt à munienda vrbe deſiſteret: atque ille mox paruit. Erat autẽ is Rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis ſumptibus pararet ſibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quæſitam munificentia gloriam longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. Ille enim malicioſus erat ac procliuis ad ſæuitiam: & propter mutuũ odium manifeſtè præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exſtruens: Iudæorũ autem nullum oppidũ ornatu aliquo dignatus eſt memorabili, nec vlla liberalitate proſecutus eſt. Agrippa contrà mitiſſimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in ſuæ gentis homines benignus, & promptus adiuuandos præ cæteris in aduerſitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hieroſolymis, inſtitutorum ac rituum patriæ ſeruator religioſiſſimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei præteribat abſque ſacrificio. Accidit [b] aliquando vt quidam Hieroſolymita legiſperitus nomine Simon aduocata concione per Regis abſentiam agentis tum Cæſaræ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non niſi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi ſignificauit per literas confeſtim accerſiuit hominẽ:

An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.

a *Marſus Claudio, Agrippa ſcribens, vt à munienda vrbe deſiſtat ſuadet.*

b *Simon legiſperitus Regem criminatur, qui dum veniam precatur, idẽ reconciliatur*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, móxque sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tũ Rex citius quã quisquam opinaretur reconciliatus est, clemẽtiam magis quàm iram decere Reges existimãs. & lenitatem animi magis quam celsitudinem. itáque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo, simúlque equè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis modò absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & munerum omne genus certaminibus: aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiã inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cæterùm in commissis pugnatoribus, ex malefactis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli decertantibus, pœna noxiorũ in pacis voluptatem verteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiadã. suspicebatur autem ab aliis Regibus: venitque ad eum Antiochus Comagenæ Rex. Emesenorum Sampsigeranus. Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinẽ, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus, quibus

Aliàs ca. 6. a. Agrippa Berytum ciuitatem ædificijs ornauit.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsq; ad septimum lapidem illi obuiã processit. quandoquidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodẽ cum hospitibus curru vectus, suspectam præsidi reddederet tantam Regum concordiam. ratus enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederẽt quare Agrippa vehemẽter offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Maechiæ [b] verò adépto Pontificatu successorẽ dedit Elioneum Cithæi filiũ. Iámque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secũda processit mane in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere cõtexta, quæ radiis exorientis solis percussa, & diuinum quendã fulgorem emittens. venerationem cum horrore excutiebat spectãtibus: móxq; [c] adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogãtes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominẽ reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius, hanc impiã adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque [d] post suspiciens vidit supra caput suum bubonẽ funi extento insidentem: móxq; vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit, secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia, conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitã relinquere iubeor, fatali

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Agrippa Marso Syriæ Præsidi, aũ quinque Reges ad se venientes discedere iussisse.*

b. *Elioneus Cithæi filius Pontifex.*

c *Agrippa in theatro Deus consalutatus.*

d *Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortē rapiet. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neq; enim malè viximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatū prędicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. propere igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moriturū, quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis sæcum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autē in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem strato humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu [a] deinde per continuos quinque dies nihil se remittente cōfectus vitā finiit, annum natus quartum supra quinquagesimū, postquā regnasset per septennium. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia. tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria finitimq; Cæsarea. ex annuis autē reditibus percipiebat cum plurimā [b] 1200. myriadas. nec his contentus mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensæ non sufficiebant reditus, quōd liberalitate excresceret sine parsimonia. Casterùm [c] priusquam euulgaretur Regis obitus, Herodes dynastā Chalcidis & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui illam communem amborum inimicitiā interimeret. quasi hoc à Rege mandatum accepisset.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites [d] autē ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimum septimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo

a *Agrippa quādiu vixerit & regnauerit.*

b *Mille & ducenta Myriades quam decem millia appellant.*

c *Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Sylam interfecerunt. Hedio & Ruffinus Cap. 9. aliàs 8.*

d *Agrippæ liberi superfuere.*

finitima: a annos sexdecim: reliquæ duæ tũ etiã virgines erant Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelcie filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ Regis Antiochi. postquam [a] autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius oblisi pessimã ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactãtes in defunctam: militum quoque vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vanimiter detulerunt in lupanaria, eísque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructísque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus, nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæsarem, qui audito Agrippæ obitu, & contumélijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem afficerãt, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. cõfestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurãdo satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutũ admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum commutare, cui administrãdo sit impar, quódq; etiam vtiles grauare possit humeros. cúmq; visi essent æquũ dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius

Ann. mundi 4009. A Christo nato 47.

[a] In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.

[b] Agrippa Agrippæ filius. Alibi ca. 9.

[c] Claudius Agrippã in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & reginæ eius declarat.

An. mundi 4009. A Christo nato. 47.

induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriã, contumeliatque illatas adhuc iuuenibus: alam verò Cæsariensium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militésq; è Romanis legionibus Syriã ruentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa [a] enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium & seminarium belli exorti Floro præside, quamobrẽ Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione alio transtulit.

a Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudæi initium & seminarium.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deque stola sacerdotali.*

II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam cõplexi sint.*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.*

IIII. *Quomodo plerumq; Iudæorum civea templum oppressi sunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*

VI. *Gesta Felicis Iudæa Præsidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Festo, & de sicariis.*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæis afferrit iniurijs, vt omnes sua arma sumerent.*

Philo

Philadelphenſium Iudæorum diſſidium, deque ſtola ſacerdotali.

Ao. mundi 4059. A Chriſto nato 47.

CAPVT I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, ſicut ſuperiore volumine diximus. Claudius Cæſar miſit ſucceſſorem Marſo [a] Caſſium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas ſæpe rogatus fuerat: vt Marſum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæſaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphenſibus de Miæ vici finibus, referti viris belliciſſimis. Ceperant autem arma trapſemnenſes ſine conſenſu primatum & magiſtratuum, multóſque Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus eſt, quòd non expectaſſent ſuum iudicium. ſi putabant ſibi factam à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehenſis igitur trium præcipuis ſeditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum [c] vnum Annibam nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo poſt caſtris damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad ſe perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, dedirq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Quibus [e] deinde Pontificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis exſtitit, vt talarem tunicam & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum Pontificem induere fas eſt, in caſtellum Antoniam deponerent, quæ eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere

Fledio & Ruffinus Cap. 1.

a *Caſſium Longinum Syriæ præſes.*

b *Fadus Iudæos Philadelphenſium propter Miæ vici finibus* [illegible] *Boyis, pugnis.*

c *Annibam ſupplicio affecit, Amaramum & Eleazarum exilio puniit.*

d *Tholomæum latronum princeps.*

Aliàs. ca. 2.

e *Fadus à Iudæis ſacerdotalem ſtolam, vt eſſet in Romanorũ poteſtate poſtulat.*

Ann. mundi 4009. A Christo nato 47.

re, rogabant tamen Fadum & Longinū, (venerat & ipse Hierosolyma cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem licear mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptū illius. Responsum [a] est permissuros vt legati mittātur, si prius darētur obsides. Quúmque promptè liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romā peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogant Cæsarem vt Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fadó super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talē epistolam addidit: Claudius [c] Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos designatus IIII. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totíque Iudæorum gent: salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam, rogan: ésque enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, cōcedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi charissimus Vitellius cōcesserat: vestræque voluntati annuo, primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificet Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam pluris facio. Scripsi autē de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis. Tryphoe-

[a] *Iudæi dāt obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.*

[b] *Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam Agrippa instantis rogatu concedit.*

[c] *Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.*

nem Theudionis, Dorotheum, Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto calendas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano coss. Eodem[a] tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærarium, iúsque eligendorum summorum Pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Cantharam in ordinem redacto, Iosepho Canei summum Pontificatum contulit.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

Aliàs ca. 9.

[a] *Herod. dynasta Chalcidis ius eligendorum summorum Pontificum petit.*

Herdio & Russinus Cap. 8.

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

CAP. II.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talẽ, Monobazus[b] Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem duxtam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans, & manum reclinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, néve premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izatem nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex aliis vxoribus, manifestè tamen omnem caritatem in hunc vnum cõtulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odiis, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc

[b] *Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izatem suscepit.*

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

pater licet intelligeret, ignoſcebat tamen filiis, quòd is affectus non à malitia procederet, ſed quiſque cupiebat patri eſſe quàm cariſſimus. Izatem[a] verò cui valdè timebat à fraternis odiis, cumulatum magnis muneribus miſit ad Abemerigum, regnantem tunc apud caſtrum quod Spaſini vocant accolæ, commendans ei ſalutem filiis. Is libenter accepit adoleſcentem, quem complexus ſingulari beneuolẽtia, filiam ei collocauit, cui nomẽ fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum ſenex, videns ſibi ſupereſſe modicum vitæ ſpacium, concupiuit videre ante ſuam mortem filium. Accerſitum igitur filium magno affectu excepit, eique donauit regionem quæ [b] dicitur Cæron, amomi feraciſſimam. in ea ſeruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euaſiſſe diluuium, oſtenditúrque ibi hodie quoq. videre volentibus In hac regione Izates vixit, vſque ad patris obitum. Qui [c] poſtquam fato functus eſt, Helena Regina acciſis eadẽ die magnatibus ſuis & ſatrapis, ac præfectis militum. Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredẽ ſui regni Izatẽ optauit, eúmque hoc honore iudicauit dignißimũ, attamen veſtrũ quóq. ſuperẽ hac re iudicium expecto. Beatus enim eſt nõ qui ab vno, ſed qui plurium conſenſu principatum accipit, hæc illa, vt experiretur voluntatem cõcilij. Quibus auditis proceres primũ more ſuo Reginam adorauerunt, deinde probari ſibi ſententiam Reginæ dixerunt, libentérque parituros Izatæ, quẽ ſciret meritó & ex cõmuni populariũ voto patríſque iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebántq. ſuam operã vt primùm fratres eius atq. cognatos occideret, quo ſecurius nouo Regi pararetur imperium, ſic enim liberũ fore

a *Izates ad Abemerigũ Spaſini Regem miſſus, cum filiam Samachum ducit.*

b *Cæron, amomi feraciſſima in qua Noe arca reliquiæ ſeruantur.*

c *Izates ab Helena matre & magnatib. Rex creatur, & Monobazum Reipub. donec frater veniat, adminiſtrare iubetur.*

à metu

à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiã & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratris eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandã ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret, donec ille veniat, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & protegé fecit grandiorem filiũ Monobazum, impositu ei diademate, & dato patris annulo signatorio, simúlq. sampsera vt ipsi vocant: iussitque eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autẽ celeriter venit audito patris obitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatũ successit. Cæterùm a eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cũ Izathæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit: accitúmque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo institutæ leges diuinitus traditas cõplecteretur. Izates porrò nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrimè, & cùm occidere hos aut vinctos seruare vetare: pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutũ videretur ne quando de vindicta cogitarent, partem b eorum vnà cum propriis filiis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partẽ ad Artabanũ Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorũ moribus, dedit operam vt & ipse ad eam religionem transiret. tũmque exi-

An. mundi 3959. Christi nato 47.

a *Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.*

b *Izates suos ad Claudium Cæsarem & Artabanum mittit.*

Anmundi 4009. A Christo nato 47.

stimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquã mater rescinit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans, multum enim eam rem à Rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus decisscere cognoscerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex [a] autem cum Ananía contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret, timere enim se, ne, si occulta proferrentur in vulgus, ipse arriperetur durus pœnas vt autor omnium, qui non docenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum piè colere, si *Iudæorum* instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quàm in circumcisione corporis: daturúmque Deum veniam si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his verbis tum Regi persuasit quod voluit. Aliquanto [b] autem post, nondum enim omninò hæc cupiditas excederat. alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valdè peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutandum enim Regem admissus, cùm eum offendisset legentem sacra Mosis volumina: nescis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec .n. satis est decreta eius nosse sed præstat imperata facere. Quãdiu manebis incircumcisus? si nondũ legisti legẽ circũcidi iubentem: nunc certè lege, vt scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis Rex nõ distulit negocium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est, deinde accersita matre & præceptore Ananía, indoc-

a *Izatem a circumcisione Helena & Ananias deterruerunt.*

b *Izatē Eleazarus vt se circumcideret, persuadet.*

mit eis quid actum sit. quos continuò stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoque videbant imminere periculum, vt conscijs & autoribus eius consilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubijs & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd [a] ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena [b] porrò mater Regis videns regni pacatas, & filium opinione omnium tàm domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma templúmque illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi Deum adoraret votiuáque victimas redderet. Et quia facilè commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus. càm enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorũ inopia, Regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent, quibus [c] omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius [d] quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horũ

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

a Ad Deũ respicientibus, eique vni fidentibus, pietatis fructus integer manet.

b Helena Adiabenorũ Regina Hierosolyma profecta.

Aliàs ca. 6.

c Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit.

d Izates Iudæis pecuniã mittit.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

Regum beneficia quibus noſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Ceterùm Parthorum Rex Artabanus [a], cùm ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutũ manere in ſuo regno diutius decreuit ad Izatem ſe conferre, eius conſilio quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet, etiam reditum in patriam. aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quẽ propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne deſpicias me Rex tuum ſupplicem, *néve contemnas* opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cùm intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultum ſineris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc illo demiſſo vultu lachrymans. Izates [b] autem audito eius nomine, vidénſque aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſiliit, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inuenieſque amicum & ſocium meliorem quàm fortè ſperaſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut mecum tibi cedam. hæc loquutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſtè, lamentatusque per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum inſiliit, & perducto in ſuam regiam omnẽ honorem

Hedio & Ruffinus cap. 3.

a *Artabanus ad Izatem ſe confert auxiliumq. ab eo petit.*

b *Izates Artabanum conſolatur, eique auxilium pollicetur.*

rem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis ſuæ, reputánſque eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit[a] etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo, periculum enim eſſe ne altero reuocato omnia flagrarét bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cùm eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtituetus eſt, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorũ immemor, ſed[b] affecit Izatem maximis qui apud ipſos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus. donauitque ei regionem magnam ac bonam, adiectam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. in[c] ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multò poſt Artabanus moriens regnũ reliquit Vardani ſuo filio. hic[d] ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet ibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamẽ impetrare non potuit. Adiabe-

An. mundi 4009. *A Chriſto nato* 49.

a Izates ad Parthos ſcribit, & vt ſuum Regẽ reciperent, ſuadet.

b Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

c Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita.

d Vardanes poſt patrii Artabani obitũ Romanos bello tentare regiis, id quod Izates diſſuadet.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

nus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. ad hæc quia quinq; adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simúlque matrem adoraturam in templo sicut diximus: segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo abiecturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus cõtinuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo [a] cæso principatum eius fratri Cartazæ commiserunt. huic quoque paulo post latato per insidias [b] Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam Tiridati minori Armeniam. Porrò [c] Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatem rem prosperè succedere, prædicarique eum posthac tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimularunt tamen indignationem, opportunitatem exspectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Sed Adiabeni bunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet, promittebántque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij ictóque [d] cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium.

a *Vardanes cæso, principatus Gotarzæ eius fratri committitur.*

b *Vologesus Parthorum Rex.*

c *Monobazus & cognati Iudaicam religionem assumere cogitant.*

d *Adiabeni magnates cũ Abia Arabum Rege contra Izatem faciunt.*

aruit ille, & cum magno exercitu contra Izatē enit. Cūmque iam hostes in conspectu essent iturī prælium, primi ad impetum venere-r, omnes fuga ex compacto cum decerant: ter-íque ve tentes hostibus, tanquam panico ter-ore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamē tatæ animas concidit; sed tentēs se à magna-bus proditum, ipse quoq; intra castra sese reci-it, vbi inquisitione facta in autores ignomi-iæ, postquam deprehendit quosdam de fuga ıctos cum Arabe, huic supplicio deditis, postera ie cum hoste conflixit, cæsisque plurimis reli-uos veram fugam coegit capessere. ipsum Re-em acriter persecutus in castrum Artsamum ompulit: impetúque facto in mœnia, vi illud pit. eo direpto ingēti præda potitus in Adia-enam triumphabundus reuersus est, quam-s Abiam viuum in suam potestatem redige-: non valuerit, quia captiuitatem voluntaria orte præuenerat. Proceres autem Adiabeno-m primo conatu frustrati, & à Deo in ma-us sui Regis traditi, ne sic quidem quiesce-nt: sed denuò scribunt * Vologeso Regi Par-iorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dy-ıstam alium quempiam genere Parthum sibi æficiat. exosum enim suum Regem aiebāt, eò iod patriæ religioni externam prætulerit. His ıditis Parthus ad bellandum excitus cùm nul-m haberet iustam occasionem, honores quos ius pater ei concesserat, repetiit: bellum in-ıminatus si imperatis contradiceret. Quo ıncio Izates supra modum est territus. turpe ıcens honoris gratia sibi concessis per metum dere, sciénsque quod etiamsi ipse imperata ceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit tam rem Deo committere, iacturus extre-am de capite aleā: fretúsque huius auxilio, hi

An mundi 4009. A Christo nato 47.

* Vologesum Parthorum Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogant.

An. mundi 4009. *A Christo nato.* 47.

beros & vxores in munitiorum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduentum hostium. Cùmque Parthus numerosas equitum atq. peditum secum properè trahēs copias opinione citius venisset, posuissetq. castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castra metatus est, habēs circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus *præmisit nuncium*, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorē vniuersis mortalibus, atque [a] ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput respersus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, téque meritò solum & primū habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciā, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus. Itáque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validā manum cōtempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cum exercitu abiit: ita, vt euidenter appareret hæc tē tam feruentē diuina prouidentia. Non [b] mul-

[a] *Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, illíq; Vologesus cum exercitu occurrit.*

[b] *Izates, Monobazo fratri regno successione relicto, moritur.*

m poſt exacto ætatis anno quinto ſupra ageſimum, regni vigeſimo quarto, ſuperquatuor liberis maſculis, ſucceſſionem regni reliquit fratri Monobazo, referēs am bona fide ſeruati ſibi abſenti prinolim poſt communis patris obitum. Marò Helena mortem eius compertam tuiter, vt par erat orbatam amantiſſimo fignam tamen conſolationem habuit cum t ſucceſſiſſe ſuum maiorem natu filium, m conueniendū ſine mora profecta eſt. á p. in Adiabenam, non multo tempore ſuperuixit. Monobazus autem oſſa eius & ſui miſit Hieroſolyma, condenda in exs ab ipſa pyramidibus tribus numero: terurbe Hieroſolymitana ſtudio diſſitis. Sed Monobazus regni ſui tempore geſſerit, ius poſtea.

An. mundi 4010. *A Chriſto nato*, 48.

lo porrò procuratore apud Iudæā præſti- Hegeſ. & quidam nomine Theudas perſuaſit ma- Ruffinus vulg. multitudini, vt aſſumptis ſuis facultaſequerētur ſe ad Iordanem flumium. pro- alias. ca. 5. m enim ſe iactabat, pollicens [a] ſciſſurū ſe a *Theudas ſe verbo Iordanem ſciſ-* ō fluuium, & facilem præbiturum tran- *ſurum polli-* ,taliq. promiſſione permultis impoſuit. At *cetur, & ob* s effecit, vt nihil lucri facerent [illegible] inſi- *aſſectu in-* ia, immiſſis in eos turmis equitum, qui ex *cautos.* ouiſo irruentes ex his multos interemeHegeſ. & , multos viuos ceperunt, & in ipſum Theu Ruffinus ,cuius caput abſciſſum reportauerunt Hie- Cap. 5. lymā. atque hæc ſunt quæ Iudæis contige- alias. c. 6. adminiſtrationis Cuſpij Fadi tempore.

Quemodo Tiberius Alexander procurator filios Iuda Galilæi punyit.

CAP. VI.

Ado autem ſucceſſit [b] Tiberius Alexander, *b Tiberius* :ius Alexandri filius, qui Alabarchæ magi- *Alexander* *Iudæa præ-* *ſes.*

An. mundi 4011. *A Christo* vulg. 49.

stratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, deserrorem religionis patriæ. horũ tempore magna illa fames Iudæã tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem [a] tẽpore etiã filij Galilæi, Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionẽ à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autẽ Rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eiq. succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandri successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudij, superstitibus tribus filiis: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice verò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus: eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iunioti donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum defecti sunt, cuius causam primùm explicabimus.

[a] Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij, cruci supplicio affecti. alias ca. 9. Hegesippus & Ruffinus ca. 19. al. 10

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

CAPVT IIII.

Bello Paschæ festo miles genialia mutans seditionem cõcitat, in qua viginti millia Iudæorũ sunt extincti.

INstante [b] Paschæ festo per quod nostris hominibus vesci panibus infermẽtatis mos est, concurrentib. vndiq. ad solennitatẽ turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus cohibituram tumultum si quis forte existeret. nam idẽ & alij antecessores illum præsides fecerunt festis temporibus. eius festi die quarto miles quidam [illegible]

dit populo nodata genialia: qua contume- An. mundi
iurenes vociferabantur non se affectos sed 4011.
m Deum quem honoraret ea celebritas, & A Christo
iam audaciores in Cumanum iactabant cō- nato 49.
a, dicentes ab illo submissum petulantem
m militem. his auditis Cumanus & ipse nō
diocriter irritatus est: rogabat tamen, vt de-
rent mouere seditionem festo tempore,
nq. illi adeò non parerent, vt maioribus e-
m impeterēt cum conuiciis, iubet totum ex-
itum cum armis conuenire in Antoniā ca-
llum templo imminens. vt suprà docuimus,
lgaris autem multitudo viso aduentu militū
rita, cœpit magno impetu fugere, & cùm es-
ge angusti viarum exitus, rati à tergo hostem
sequi, comprimebant se inuicem inter fugié-
m, & conculcabant in angustijs, ita vt peri-
nt plurimi. viginti enim millia extinctorum
o tumultu numerata sunt: versāq. in luctū se-
a lætitia, omnes sacrificiorum & precationum
bliti, dediderunt se lamētis ac eiulatib. tantā
adem intulit vnius militis impudētia. Vix hic
ictus desierat, cum aliud malum accidit. Qui-
am[a] enim qui ex illa turba fugientes euaserāt,
a publica via centesimo ab vrbe stadio Stepha-
ū Cæsareæ seruū iter facientē aggressi sunt la-
rocinio, omnésq. eius diripuerūt sarcinas, quo
udito Cumanus, cōfestim eō misit milites, ius-
os, vt vicos loco propinquos diriperent, in b
iac populatione miles quidam libros Mosaicos
n quodam vico inuentos protulit, eósq. lacera-
uit in conspectu omnium, multis debacchatus,
k in legem & in gentem totam conuiciis. Hoc
rbi ad Iudæos perlatum est, facto concursu ag-
mine magno petunt Cæsareā, in qua tū Cuma-
nus agebat, supplicantes, vt non suam sed læ-
sæ numinis vlciscerentur iniuriam. Tum præfec

a *Stephanū Iudæorum seruum à Iudæis in itinere spoliatur, qua occasione arreptā Cumanus vicos propinquos diripere iubet.*

b *Mosaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus seuerius eum ferit.*

An. mundi 4014. A Christo nato 52.

veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi ferit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

CAP. V.

a Samarita aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt.

POst[a] hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm trásirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs. cõmissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis coniuncta sit. Cúmq. magistratus lenire eos conarentur, policerentúrq. se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is[b] ex profectio latro multis iã annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditũ armatisq. etiam Samaritanis cõtra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantã calamitatẽ ventum sit, cinerati saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præoculis eis ponentes diruendã patriam, & templi incendium, liberósque cum vxoribus captiuos abdu-

b Galilæi sese vindicantes Samaritanorũ vicos incendio & rapinis vastant.

cendi.

dos, vt profanis nationibus seruiant: roga- tque, vt mutato consilio, & abiectis armis escerent in posterum, & suas quisq; domos rterent. His verbis tandem persuasi dilapsi t, latrones verò ad loca munita reuersi sunt nnò. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa oleta est latronum receptaculis. Porrò [a] Sa- ritanorum primates Numidium Quadratum riæ præsidem tunc Tyri degentē conuenium, Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripue- at ac incenderint, addentes non tam se ægrè rre propriam iniuriam, quàm contempta Ro- anorum potestatem, ad quorum cognitionem ectaret de iniuriis prouincialium decernere: nnc istos quasi nulli vsquam essent Romano- m magistratus, vicinos infestasse excursioni- us: quamobrem nunc se venisse, vt vindictam mpetrarent à præside. Hæ [b] fuerunt querelæ entes Samaritic æ. Iudæi contrà & seditionis & ugnæ causam in Samaritas referebant, sed ma- rimè in Cumanum, qui muneribus illorū cor- mpens tantā eādem dissimulanter tulerit. His iuditis Quadratus iudicium distulit, dicens se rolaturum sententiam, postquam præsens a- ud Iudæam rei veritatem exactius cognoue rit. Ita tum infecto negocio discessum est. Pau- o verò post Quadratus venit in Samariam, vbi ruum iussisset reos causam suam dicere, cōpe- it Samaritanorum culpa tumultum illum ex- itatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum uidam res nouas moliti fint, in crucem egit uos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in ricum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro ribunali & iterum Samaritanorum causam au- ens, didicit è quodam Samarita, Dortum [c] Iu- æorum primatem cum aliis quatuor sociis iu- æos ad defectionem solicitasse: quos præses af-

Anno mundi 4014. A Christo nato 52.

Hecto & Rufinus Cap. 8. al. 12.

a *Samaritæ Iudæos apud Numidium Quadratū accusant.*

b *Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum retulerunt.*

c *Dortus cū quatuor sociis supplicio afficitur.*

Ann. mundi 4014. ad Christo nato 52.

fecit supplicio. Ananiam [2] verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouũ aliquid Iudæi molirentur, adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmq; occupatum patrio festo & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem liberorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi [b] Agrippa maior tum Romæ degens, & Iudæorum primores prouidi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit a Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem [c] deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratre Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abilæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cùm iã dynastia illius fuisset quadrien-

2 *Ananias, Ananus, Cumanus, Celer aliique nonnulli Romam missi. Alibi 4. 13.*

b *Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.*

Medio & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

c *Claudius Felix Iudææ Procurator.*

ip- His donationibus ornatus à Cæsare iuue- *An. mundi*
is collocauit Azizo Emesenorum Regi cir- 4015.
cumciso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim *A Christo*
Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, *nato 53.*
quòd mutata sententia Iudæorum religionem
amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ pa-
rentibus. [b] Mariammen quoque matrimonio
coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab A-
grippa patre iam ante desponsata fuerat: ex qui-
bus nata est filia Bernice nomine. Drusilla au-
tem non multò post dimissa est ab Azizo ex
causa huiusmodi. Felix [c] cum esset Iudææ pro-
curator, visa hac fœminarum omnium pulcher-
rima, amore eius captus, Simonem amicum
suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno
se gerentem ad eam misit, qui mulierem soli-
citaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet,
beatam fore pollicens si non fastidiret homi-
nem, illa malè consulta volens euadere mole-
stationes sororis Bernices, inuidentis sibi for-
mæ præcellentiam, consensit caleata religio-
ne patria Felici nubere: natóque ex hoc marito
filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adul-
tus quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani cla-
de incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus po-
stea. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui
idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto
tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur
rumor cum fratre eam congredi, suasit Pole-
moni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se du-
ceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec
recusauit Polemon inductus maximè mulieris
diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non
fuit, propter intemperantiam, vt fertur disce-
dente ab eo Bernice: qui mox desertus ab v-
xore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus
est. Eodémque [e] tempore etiam Mariamme de-

a *Drusilla.*
b *Mariammen.*
c *Felix Drusillam à priore marito abduxit.*
d *Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.*
e *Mariammis Archelai filia desponsata in Dei matrimonium thalamum ingressa.*

filium qui non mediocrem latronum globum circa se habebat dolo viuum in potestatem sui redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret. móxque vinctum Romam transmisit. cúmque odio prosequeretur Ionatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrándis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua de causa Felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt recis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarii per singula festa ventitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebát propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idque non modò in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auertatum esse Hierosolyma: templóque, vt non amplius puro domicilio. Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentemque cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quò castigationes redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus infestabatur latrociniis. Impostores autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudinem, polli-

Ann. mundi 4019 A Christo nato 57.

a *Eleazarum Dynæi filium Romam misit.*

b *Felix Ionatha insidiatur.*

c *Impostores & Magi.*

Hicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasisque multitudo nox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos elix neci dedidit. Eodem [a] tempore quidam x Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse rofitens & plebi suadens, vt secuta se in monem Oliueti ascenderet. qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros sua lussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere, stipatúsque multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendiis. Apud [b] Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptísque ex vtraque parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamẽ eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebãt in Iudæos cõuicia. deinde

An. mundi 4019. A Christo nato 57.

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 17.

a *Pseudopropheta in Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. cap. 18.

b *Cæsareæ inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.*

An. mundi 4020. A Christo nato 58.

ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionẽ progressam vsq; ad bẽlli speciem, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multísq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parcerétque iam & resipiscendi facultatem concederet: id quod præses indulsit eorum precibus. Per [a] idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotiũ Ismaeli cõtulit Phabei filio: & [b] ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuium, singuliq; incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantésque inter se mutuis certabãt conuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquótque pauperiores è sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum poterat violentia seditiosorum quàm iustitia.

[a] *Ismael Phabei filius Pontifex.*

[b] *Pontificum cum Sacerdotibus dissidium.*

De Procuratore Portio Festo, & de Iacobi.

CAP. VII.

Aliàs c. 19.

CÆterum postquàm Felici successor Portius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentium Romam profecti sunt [c] Felicem accusaturi: dedissetq; omnino pœnas iniuriarũ quibus Iudæos affecerat,

[c] *Felix accusatur.*

Ann. mundi 4020.
A Christo nato 58.

ſi Nero eum donaſſet Pallantis fratris preci-
us, qui tum in precio erat apud principem.
Cæſarienſium etiam Syrorum duo præcipui,
Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc
verò Græcis epiſtolis ſcribendis præerat, magna
pecunia corruperunt, vt impetraret ab impera-
tore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ci-
uitatis ius, hactenus cõmune ex æquo cum Sy-
ris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit.
ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum o-
mniũ cauſæ ortæ ſunt. Iudæi [a] enim Cæſarien-
ſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis e-
tiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium
belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iu-
dæam Feſtus, offendit totam afflictam à latro-
nibus vicos paſſim populãtibus. quorũ [b] ferocis-
ſimi appellati ſicarii tunc ad maximum nume-
rum excreuerãt, vtentes gladiolis inſtar acina-
cis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nomi-
nant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt indi-
tum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam di-
ctum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndique
in vrbem confluenti religionis gratia, nullo ne-
gocio quotquot collibuiſſet tollebãt de medio.
aliquando etiam armati inuadebant inimicorũ
vicos, diſcepto ſque tradebant incendio. Feſtus
[c] autem equeſtres & pedeſtres copias miſit cõ-
tra quendam impoſtorem magum, qui homines
poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis
promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſ-
ſent è malis omnibus, hi vniuerſi vnà cũ ſedu-
ctore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt. Eodẽ
[d] tẽpore Agrippa Rex exſtruxit inſigni ampli-
tudine domũ prope porticum in regia Hiero-
ſolymitana quę Aſſamonæorum fuerat, ſitam in
edito loco vnde amœniſſimus proſpectus pate-
bat contemplari vrbem volentibus, cuius voly-

Hegesippus & Ruffinus Cap. 14.

a Seditio Iudæorum.

b Sicarij

c Feſtus impoſitore magum cum aſſeclis oppreſſit.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 15. Alias c. 20.

d Domus ab Agrippa extructa proſpectu prinatim à Iudæis

An. mundi 4010. *A Christo nato* 58.

ptatis Rex cupidus è cubiculo spectabat quid quid circa templū fieret, id vbi viderunt Hierosolymitani proceres tulerunt indignissimè: neq; enim leges *nostræ* cōcedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt, supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum Regij triclinij prospectū arcebat opposita, verumetiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam Rex offensus est, quā Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sib' legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ędificiis. quo impetrato miserunt ad Imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietē, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ pię fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id [a] postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

[a] *Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex.*

De Procuratore Albino.

[b] *Albinus Iudæa Procurator.*

CAP. VIII.

CÆsar autem de Festi morte accepto nūcio, Albinum [b] in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium [c] eius dedit Anani filio, & ipsi vocabulo Ananō eodem quo pater nomine Seniorem

[c] *Ananus, Ananī filius Pontifex.*

Ann. mundi 4025. A Christo nato 63.

ctum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimũ, vt [a] qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus; quod ad eã ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autẽ Ananus, is quẽ nunc summũ pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seuerissimum, vt antè docuimus. Talis igitur cùm esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere concilium iudicum aduocat: statutúmq; [b] coram eo fratrẽ Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peracto; lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisq; ad Regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiã Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cõsensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans & Agrippa Rex eã ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum [d] Iesu Damnei filio cõcessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiã adhibuit, vt pacaret prouinciã, interfectis multis sicariis. Ananias autẽ Põtifex in dies apud populũ celebrior fiebat & carior, honorabatúrq; ob liberalitatẽ ab omnibus, quotidiéq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiũcto sibi audacissimo quoque, obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoquè pon-

a *Ananus quinque filios summi Dei Pontificio potitos habet.* Hedio & Ruffinus cap. 16. Aliàs c. 21.

b *Iacobus frater Domini lapidatur.*

c *Ananus apud Albinum accusatus.*

d *Iesus Damnei Anano Pontifici succedit*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

fices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; [a]sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. Ar ficarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decē captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ lationes illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones [b]enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebāt quàm è suis aliquot reciperēt: auctiq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eā regionem vastabant. Hoc [c]tēpore Agrippa Rex prolatis pomeriis Cęsareę quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & [d]theatrū apud Beritios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eū vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentū enim donauit ei populo, & oleū viritim distribuit: totámque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorū artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatē transtulit vnde magnā sibi apud subditos parauit inuidiā quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo Pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunque dissidium, adscitis enim globis audaciū iuuenū sæpè à conuiciis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex

amplis

[a] *Sacerdotū decimas vi quidam auferunt.*

[b] *Latrones Ananiæ cognatos capiant.*

[c] *Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata.*

[d] *Beritij ab Agrippa multis donis affecti.*

amplis facultatib. largitione plurimos sibi recõcilians, Costobarus [a] quoq; & Saulus suam quisque circa se manũ habebat sceleratorum hominũ, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationẽ fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliãdos infirmiores prõptissimi. atq; ex illo maximè tempore labare cœpit nostra Respubl. & indies in deterius ruere. Porrò [b] Albinus audito Gessiũ Florũ sibi successurũ venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis eiusbus, productis vinctis, quotquot erãt in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis multatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea [c] Leuiticæ tribus homines quorũ erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eũ precibus, vt aduocato cõcilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quę tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationẽ pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriã. neq; frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de cõcilij sententia permisit hymnorũ cantoribus, vt deposito priore habitu, lineũ vt voluerunt sumerent. Aliam [d] etiam eiusdẽ tribus partẽ addidit templi ministeriis, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canẽdos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus [e] igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificũ millia, solitorũ hactenus in templo ex operatũ mercedibus victum quærere, nolénsque sacram pecuniam repositam habere, ne quando prædam Romanis faceret, simúlq; opificibus, inde prouisum cupiens: quod vel vna hora operato statim cũ

[a] *Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores prõptissimi.*

[b] *Albinus vinctos interimi.*

[c] *Leuiticæ tribus hominibus Agrippa linea stolæ vsum dat.*

[d] *Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.*

[e] *Populus Regi vt templum instauret permittit.*

Ann. mundi 4026. *A Christo nato* 72.

Ananias, Cæsobarum & Saulum

Hedio & Ruffinus Cap. 17. *alias* 22.

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

merces repræsentaretur suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ, ea templi extima claudebat profundæ vallis & angustæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringẽtos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: erátq; cuiusq; saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templũ condidit. Rex autẽ cuius curæ Claudiæ Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egẽtem & tempore longo & pecuniis plurimis, nõ annuit populi precibus, sed vrbem candido saxo consternere si liberet nõ vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatũ concedit [a] Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

[a] Matthias Theophili filius Pontifex. Hegesip. & Ruffinus cap. 18.

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorẽ admittantur, & quot vsq; ad hæc eius belli fuerint. Primus igitur omniũ hoc Dei sacerdotiũ gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati manssisse hũc honorem perpetuum. vnde cõsuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminẽ Dei Pontificẽ fieri nisi descendentẽ ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel Regibus oriundis alio genere. Fuerũt [b] igitur viginti à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, LXXVII. numero, horum XIII. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primũ in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nã à principio pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiã subrogari cœpit

[b] Pontificũ in populo Iudaico numerus & ordo.

erant alij. Itaq; hi XIII. [a] cùm essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primò penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremò ad Reges transiit. ex quo autẽ die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsq; ad templum à Salomone Rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post xpi. illos Pontifices alij XVIII. secuti sunt à tempore Salomonis Regis sibi succedentes vsq; dum Nabuchodonosor Babyloniorũ Rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecẽ quoque Pontificem illò abduxit. horum Pontificatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, mensium sex, dierum decem. Rempublicam Iudæorum gubernantibus Regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annũ Cyrus Persarum Rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templũ denuò condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad Regem Antiochum Eupatora statum Reipub. populariter rexerunt per annos CCCCXIIII. Cæterùm iam dictus Antiochus eum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit & sacerdotio, repulsõque à successione eius filio, Iacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia, quamobrẽ Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templũ instar Hierosolymitani extrueret, séq; illic Pontificem

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

[a] *Aaron eiusque posteros.*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

constituerent: de quo tẽplo sæpè aliàs diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto, mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Deinde postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summũ Pontificẽ, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium: cui dolo generi oppresso inter epulas filius Hyrcanus in honore successit. cum cùm per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tã regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnũ annum vtraq; dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnũ coniungens Pontificatui cùm viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis, moriens Alexandræ vxori permisit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactóq; in regia potestate nouẽnio è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum Pontificẽ ad priuatam vitã redegit, & sibi ipsi regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactisq; in vtraq; dignitate tribus annis & totidẽ mensibus, cum superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore victus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restituturus in Pontificatum, principatum quoq; suæ gentis accepto, sed absq; diademate: præterq; priores illos nouẽ, per alios xxiiii. annos summum sacerdotiũ obtinuit. Post quos completos Barzaphanes & Raçorus dynastæ Parthorum transecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eóque viuo abducto Aristobuli

Aristobuli filium Antigonum Regem constituunt: qui [a] post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiã iussu Antonij dedit supplicium, Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed eum honorem quibuslibuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem, ob singularem populi & Hyrcani qui memoriam summo sacerdotio dignatus est, deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum eum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempúsque eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Ao. mundi 4016. A Christo nato 64

[a] Aristobulus ab Herode interfectus, suprà lib. 15. ca. 3.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.

CAP. IX.

GEssius [b] autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos replenit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxítque secum Cleopatram coniugem nõ minus

[b] Gessium Florum Iudæa procuraſſe.

Ann. mundi 4028. A Christo nato 66.

improbam, per quam vt Poppææ Augustæ: amicam, Iudææ administrationem impetraret. adeò verò potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum: nam ille quantum poterat clam erat malus & nocēs: Florus [a] contra quasi ad offendendam missus maliciam: publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunq. parua æquè captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps, multi enim illum quæstū exercebant securi de incolumitate, quā ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeóq. nullus erat iniuriarū vel modus vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacē latronum insolētiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs ad exteros fugere, iudicantes vbinis etiam apud barbaros se viuere posse cōmodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum [b] contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo [c] verò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque [d] hîc dicendi finem faciā de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum, quæque per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cæteráque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepi-

a Gestius Florum præfr Albino.

b Florus belli Iudaici causa.

c Initium belli Iudaici.

d Antiq. Iudaicarum epilogus.

accepimus, quóue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per Annorũ duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminũ, ita vt à principio suum polliciti, ausimque addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentũ tãta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribuliũ meorum confessione disciplinas patrias egregiè calleo, Græcarúmque literaturæ nõ sine profectu dedi operam, quamuis exquisitã pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines nõ suspiciunt eos qui mustas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tanta assecuti sunt peritiã, vt eas etiam interpretari valeant, qua in re cũ multi collocarint operam, vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestisque per totam vitam rebus pauca exponere dum adhuc supersunt qui vel attestari possunt vel coarguere: atque [b] ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum

Anno mundi 4030. A Christo nato 68.

a Iosephus Hebraeæ & Græcanicæ literaturæ peritus.

b Hoc volumen scriptũ est anno mũdi 4057 à Christo nato 95.

Ann. mundi 4030. A Christo nato 60

me quatuor libros de Iudæorum opinionibus quas habent de Deo eiusque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum libri vigesimi FINIS.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOLVMINE MEMORABILIVM FIDELISSIMVS AC LOCVPLETISSIMVS.

Numerus foliam, a, b, pĝinam indicant.

Aaronis ſacerdotiũ 74. a
Aaronis filij 74. b
Aaronis virgo germinat 90. b
Aaron eiúſq; progenies 567 b
Aaronis mors 92. a
Abel à Cain interfectus 8. a
Abdon Iudex Iſraelitarum 132. b
Abimelech amore Sare cęcus 20. b
Abimelechus 79. fratres interfecit 129. b expellitur à Sicimitis 130. a. In illos mouet 130. b
Abiezail uxorem ducit Dauid 166. b
Abiathar ſacerdotali honore priuatur 229. a
Abias contra Ieroboamum ſeruitutem ducit 231. b victoria potitur 232. b Illius mors & ſucceſſor 233. a
Abnerum Dauid deflet 177. a
Abnerus Iebuſitum populi regem conſtituit 174. a Contra Iudæ tribum copias ducit ibid. b In fugam conuertitur 174. b
Abnerus ad Dauidem legatos mittit ut fœdus cum illo feriret 175. a
Abrahami genealogia 13. b
Abrahami domicilium 17. a
Abrahamus Ægyptios religionem & artes docuit. 17. b
Abrahami obitus 22. a
Abrahamus ſapientia 15. b Primus cognominatur uerbi Dei ibid.

Abrahami obitus 25.a
Abrahamus vincit 5. *reges Sodomitarum* 18.a *Lothum captivum reducit* 18.b
Abrahamus egregius astronomus 17.b
Absalomus patrem, ac fratres ad solemne convivium invitat & Ammonem vino sepultum trucidari curat 189.a
Absalomi exercitus strages 194.b
Absalomus revocatur. ad urbem & reconciliatur patri 189.b.& *seqq. illiusq. regnum affectat* 190.b *Rex ab universis salutatur* ibid.b
Absalomus Iordanem transit. 193.b *prælium inter Absalomum & Iosabum* 194.a
Absalomi mors 194.b
Achabi victoria in Adadum 240.b
Achabi liberi 70. *trucidati* 255.a
Achabi mors & sanguis iuxta Eliæ prædictionem 244.a
Achab furti reus punitus 115.a
Achabus Rex Israelis 235.a
Achabus Eliam quærit 236.b *Prophetas illum consulat imperatis* 237.a
Achabus & Iosaphatus in Syros movent 242.b
Achazæ successoris Iehoni impietas 264.b. *mors* 266.a
Achus secum Davidem contra Hebræos ducit 170.b
Adadi bellum contra Achabum 239.a
Adadus Rex victus à Davide 182.b
Adami pœna 7.b
Adami & Evæ lapsus ibid.
Adhortatio de libertate recuperanda 540.a
Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege fœdus ferunt 517.b
Adonias affectat regnum 203.b
Adonias interficitur 209.a
Adonibezek capitur 110.a
Adar mensis 346.a
Adulterij leges & supplicia 80.a
Ægyptiorum libido 27.a *in Ægypto summa cultus* 39.a & 46.a
Ægyptiorum ergo Hebræi immodici 47.a
Ægyptiorum rex in Æthiopes 50.a
Ægyptiorum plaga decima 15.a
Ægyptij in mari rubro immerguntur 58.b
Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti 221.b.& 222.a
Æmilius Regulus 550.b
de Altari construendo mandatum 102.a
Amalecitarum [illegible] *rex* 468.a

Æthiopia Regina Salomonis sapientiæ stupet 222.b illi munera donat 223.a. Illius liberalitatem Salomon remuneratur ibid.
Ager contemnit Saram 19.a
Aggæus & Zacharias prophetæ 268.b
Agrippa res gestæ 512.a
Agrippa in Iudæam redimus 547.b
Agrippa catenam auream ferreæ ponderaparem in sacrario suspendit ibid.b
Agrippa Iudæis edictum tributum remisit 548.a
Agrippa Berytum civitatem eximiis ornamentis honorat 550.b
Agrippa quandiu vixerit & regnaverit 551.b
Agrippa bubonem videt, & quinto die moritur ut Germanus prædixerat 551.a
Agrippa in theatro Deus consalutatur ibid.a
Agrippina Messalinæ & Paulinæ Claudij uxores 562.b
Agrippa ditio ampliata 563.a
Abias Roboamo succedit 230.b
Abimelechus Thebas capit 131.a
Abimelechi cum tota familia cædes 162.b
Albinus Iudææ procurator 565.b
Alcimus Pontif. res gestæ 344.a
Alexandri Macedonum regis in Iudæos beneficia 313.a
Alexandri magni victoria in Darium 314.a. Mors 317.a
Alexander Rex Syriæ Cleopatram ducit 354.b
Alexandri Iudæorum Regis res gestæ 372.a. clades 373.b
Alexander ad 800. crucibus suffigi iubet 377.b
Alexandri morbus ibid. mors 378.a
Alexandra in regnum succedit Alexandro 378. Eius mors 380.a
Alexander à Gabinio victus 389.b
Alexander Lysimachus Alabarcha 546.b
Ambitiosorum audacia 176.b
Amalecita armâ movent in Israelitas 63.a
Amalecitas Israelitæ fugant 63.b illorum spolia 64.b
Amalecitæ victi à Saule 151.b
Amalecitarum gens expugnata 171.a
Ammonitæ in Davidem copias parant 184.b
Ammon sororem per vim opprimit 188.b
Amos Rex Iudæ, Manassæ successor impius 273.a
Amasias Rex Israelis 253.a
Amasias Rex Hierosolymitanus.

mus ſuffultus Ioaſe 269.a
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer, alijq; nonnulli Romã mittuntur 561.b
Ananias Anani filius Pontifex 665.b
Annibas ſupplicio afficitur, Amaramus, & Eleazarus in exilium mittuntur 553.a
Anilaus à Mithridate fugatus 528.b
Annona caritas principatu Claudij 84.b
Annus Iobelus 81.a
Annius Minucianus 531.a
Anteius 537.a
de Antiocho Epiphane hiſtoria 333.b urbem ſpoliat 334.a
Antiochus magnus Iudaeos vexat 326.a Illum in honorem templi dictum 327.a
Antiochi Epiphanis interitus 341.b
Antiochus Eupator fœdus init cum Iudaeis 344.a
Antiochi Dionyſi in Iudaeam expeditio 377.a. mors 378.b
Antiochus Rex Comagenæ 546.b
Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita 557.a
Antipatri genus 582.a
Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia 192.a
Antipater veneno ſublatus 199.b
Antipatri Herodis filij malitia 477.a & ſeqq.
Antipatri exitium 487.b
Aquila aurea ſuper maiorem templi portam 485.b
Ara fumigatoria 71.a
Arabes Iudaeorum legatos mecum 424.a
Arabes ab Herode deuicti 426.a
Arca Noe 10.a
de Arca ſacra Deo 70.b
Arca fœderis in aere prolata 138.b In hoſtium poteſtatem deuenit 139.a Azoti propter illam ægrè cruciantur 140.a Beithſamæ peruenit 141.a
Arca in urbem reducta in tabernaculum reponitur 181.a
Arca Dei in templum transportatur 217.a
Archelaus Cappadocum Rex 463.b.
Archelaus Viennam relegatus 500.a
Architophel ad Abſalomum deficit 191.a
Architophelis conſilia 192.a
Architophel ſuo conſilio explorato, laqueo ſibi vitã finit 193.b
Argenti copia Salomonis tempore 224.b
Ariſtobulus Hyrcani filius diadema ſibi imponit 370.b
Ariſtobuli fratricida pœna 371.b
Ariſtobulus cum Hyrcano fœdus 382.a

Aristobulus ab Herode interfectus 569.a
Asellaeorum 103.a
Aruncius in theatro imperatorii imperium nuncias 538.b
Asanus rex Iuda Abia succedit 233.a Illius pium. ib.a virtus & Ecclesiae ibid. Illius mors 235.a
Asperum 535.b
Asperum frustatim lacerarunt 537.a
Assurus Vasthi uxorem repudiat 305.b
Assyriorum Imperium desolatum 272.a
Athniel filius, seu Gotoniz regnat in Iudea 115.b
Auxilij Divini tempus 58.a
Azothi propter Arcam ereptam graviter cruciantur 146.b
Azymorum festum 57.a

B.

Baltheus militaris 256.b
Bacchides Demetrij Dux 344.b pugnat cum Iuda 347.a
Balaci ad Balaamum legationes 94.b
Balthasar Angelo 94.b
Balthasar de Israelitico populo vaticinatur ibid.
Balthasar Babylonis Rex 287.b
Barcens & Debora in hostes movent 117.a
Barcens contra hostes Iudaeorum Imperator designatus 127.a
Batibius 535.a
Basanis regis Israeliticorum suspecta 234.a Mors ibid.b
Bazoses multis insurit Iudaeae afflictis 312.b
Bella leges & consuetudines 81.b
Belli leges 108.a
Belli Iudaici initium 569.b
Bellum inter Absalom & Ioab 258.a
Beniamin ut rem à Iosepho capitur 42.a. Iuda ad Iosephum pro Beniamino oratio 42.b
Beniamitarum magna clades 124.a
Berinij ab Agrippa multis donis affecti 566.b
Bethel occupata ab Ephraimitis 421.b
Bibliae fe gratissimum esse Regi nuncias 186.b
Boazus ex Rahab genuit Obedem 137.a
Bibliorum translatio in graecam linguam 324.a
Boetus auditus Naomi 136.b

C.

Caesar Germani sagittas 336.b

Cæsaris in Ægyptum expeditio 391.b
Cæsarea condita ab Herode 438.b
Cæsaris litera de Iudæorum amicitia 393.a
Cain & Abel 8.a
Cain & Abel sacrificia ibid.
Cain regione exterris 8.b
Caini fili ibid.
Cain sceleratorum parens 9.a
Caium Iovem Olympium Memmium Regulum Romam transferre iubet 530.a
Caius templorum Græcorum nullum inspoliatum reliquit ibid.
Caius Iovis fratrem se appellat ibid.
Caius Iovi se comparat ibid.
Caius trucidatur 536
Caius vir maleficus 540.b libidinosus ibid.
Caius receptacula navibus extruxit 542.a. orator fatuus ibid.
Caius in Syriam mittit 520. b. & seqq.
Chami filij eorumque progenies 14.b
Chananæorum magnus exercitus in Hebræos 116.b
Chananæorum reges cæsi ibid.
Chananæorum regio tota devastatur à Iosua 117.a
Chananæorum decem millia trucidantur 118.b
Chananæorum fœminæ stupro Salomonis 222.a
Chananæorum progenies 14.b 15.a
Cambyses Iudæos ab ædificando templo prohibet 293.b
Cherubim 70.b
Charæam cum alijs quibusdam Caium tollere statuit 513.b
Charea Minneiani & Clementis de Cæsaris nece colloquium 518.b
Calumniarum effectus 460.b
Candelabrum aureum 71.a
Cassium Longinum Syriæ præfert 153.a
Cassius in Syriam venit & insuper octingenta talenta à Iudæis exigit 399.a
Castrorum dispositio 82.b
Cassius Charea 530.b
Captivitas Babylonica prædicta 271.a
Captivitas Babylonica 281.a. eiusdem finis 291.b
Claudius à militibus in principem eligitur 519.a
Claudius Principatum vltro oblatum deponere recusat 544.a
Claudij pro Alexandrini Iudæi edictum 546.b eiusdem pro Iudæis per Romanum orbem edictum 547.a
Claudius Felix Iudææ Præses 561.b
Cleopatra 314.b

Cleopatra fratrem & sororem interficit 421.b
Clunium 535.a
Circumcisio instituta 19.b
Circenses ludi 531.a
Emilii belli initium inter Hebraeos 175.a
Columnae duae à Seth & suis exstitutae. 9.b
Concupiscentia sepulchra 81.b
Core factio & seditio 86.b. illum cum suis ignis consumit 90.a
Cornelius Sabinus 531.b
Costobarus Idumaeae principatum invadit. 433.a
Contemptus Dei in quibus consistat 52.b
Contumax Deus immittit in castra Israelitarum 62.a
Crassi contra Parthos ducentis per Judaeam iter sacrilegium 390.a
Creatio mundi sex diebus 6.a
Cyrenensium legatio ad Caesarem 456.b
Cyrus Persarum Rex Judaeis reditum in patriam, urbis & templi aedificationem permittit 292.a. & 299.a

D

DAna urbs extrema 125.a
Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina instructio 284.a
Daniel somnium regi interpretatur 284.b. & 285.a,b. ad summos honores cum sociis evehitur 285.b
Daniel in Leonis fovea conjicitur nec devoratur 289.b
Danielis visiones & praedictiones 290.a
Darius Hystaspis vasa Hierosolyma se redditurum vovet 294.a
Darii viri admonitum templi restaurationem mandat 296.a
Dathan & Abyron cognatos 88.b. absorbet terra 89.b
David ungitur in Regem 154.a. illum Saul in satellitium assumit ibid.b
David sumptis lapidibus in Goliath properat 155.b. illum aggreditur 156.a. illum obtruncat ibid.
David à Saule varie affligitur 156.a
Davidi Saul odio habet ibid.
Davidem Saul è medio tollere conatur 157.b
David filiam Regis in uxorem ducit ibid.
David Palaestinos vincit magna edita strage 158.a
David à Michol fervatur 159.a
David Nabam pervenit, in Gutam se confert 161.a. Anchum timens furorem rabiem simulat ibid.

Dauid lacinium regij pallij præcidit 164.b
Dauid Abigeam ducit 166.b
Dauid castra Sauli penetrat & ſpiculum regis aufert 167.b
Dauid Saulē innocentiam ſuā declarat 167.b
Dauid in Hebrone Rex declaratur 174.a
Dauidis filij 175.a
Dauid occupat partem inferiorem Hieroſolymæ 179.a Iebuſæos ex arce eiicit ibid. illāmque Hebræis habitandam tradit ibid.
Dauidis mandatum de transportanda Arca 180.a
Dauid Syriam ſubigit 182.a
Dauid finitimas gentes ſubigit ibid.
Dauid Legatos mittit ad Ammonitarum Regem 184.a. qui illos indigniſſimè tractat ibid.
Dauid Ioabem mittit contrà Ammonitas ibid.b
Dauidis adulteriū 185.a
Dauid Ioabe vt in Uriā animaduertat ſcribit 186.b
Dauid Bethſabe coniugem ſibi aſciſcit ex quā puer naſcitur 186.b
Dauid peccata ſua confitetur 187.a
Dauid Hieroſolymis exēdit, & à ſeſſe regno pellitur 191.a
Dauid de Abſalomi rebellione certior Iordanē tranſit 193.b
Dauid reſtituitur in regnum 195.a & 196.a
Dauidis concubina à filio ſtuprata aliō traducitur 198.a
Dauidis heroes 199.b
Dauid in vita diſcrimen vocatus ab Abiſæo liberatur ibid.
Dauid populum numerari iubet 200.a
Dauid poeta 200.a Illius inſtrumenta muſica ibid.
Dauid Salomonem horratur 203.a
Dauid Leuitas numerat eorūmque officia diſtribuit 205.a
Dauidis ad Salomonem poſtrema colloquia 207.a. Dauidis mors & ſepultura ibid.
Dauidici generis Reges qui fuerint & quandiu regnauerint 280.b
Decalogus 67.a
Decima 101.b.104.a
Defectus Lunæ Chriſti tempore 486.b
Debora prophetiſſa 72.a
Demetrius in Alexandrum mouet. 351.a. vincitur ab Alexandro 351.b
Dilunium 9.b
Diſſidium inter Samaritas & Iudæos 643.b

Dyrus

Dorcas Paulo spectatæ se vidisse Damascum in Naba 162.a
Dolabella Ephesorum civitati scribit 398.a
Dorita in Iudæorum synagoga Cæsaris statuam ponit, quod Agrippam & Petronium de homicidio ad vicesimum commonet 548.a
Dorcas cum quatuor sociis supplicio afficitur 561.a
Drusilla 562.b

E

EGlon Rex Moabitarum Israelitas subigit 116.a. trucidatur ab Ehud ibid.
Eleazari mors 120.b
Eliæ cornua cibus 235.b. vidua Sareptana excipit 236.a accusat regem Achabum 237.a
Eliæ miracula & cætera gesta 237. & seqq.
Eliæ Pontificis filij nefarij 137.b
Eliæ raptus 249.a
Elizæus 247.a. pluviam ventosam & victoriam prædicit 249.b
Elizæi vocatio 238.b
Elizæi gesta & miracula 249.a. & seqq. Mors 260.a
Eli Pontificis genealogia 132.a
Eleonem Cithæristam Pontificem 551.a
Enochi finis in sacris literis non scriptus 10.b
Ephod 72.b
Ephraimi tribus mortui in Iacobæ 131.b ex illa tribu quadraginta duo millia cadunt ibid.
Epilogus Antiquitatum Iudaicarum 569.b
Esaui uxores 26.a. venatum mittitur 26.a
Esau primogenitis ius ad hereditatem cedit 32.b
Esau seu Edom filij ibid.
Esdræ Iudæos convocat 301.a populum Hierosolym. regit ibid.
Essenorum vita & mores 503.a
Esther puella fit Regina vice Assueri 306.a
Eua mater omnium viventium 7.a
Euapana 7.b
Epicidis calumnia contra filios Herodis 466.b
Exploratores terræ Chanaan mittit Moses 83.a
Ezechiæ Regis Iudæ, post Achazam picta 266.a. Iosius victima 267.a. Vinea Palæstinos ibi.
Ezechiæ morbus 271.b. mors 272.a

F

Foedus Dei cum Noe 12.a
Fames qua in Iudaeam incubuit 47.a
Felix Ionatha insidiator 563.b
Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio affecit ibid.
Felix Drusillam à priore marito abduxit 562.a
Festa Iudaeorum 78.a
Festum Azimorum ibid.b
Florus Albini successor tantis Iudaeos affecit iniuriis, vt ea si sine arma sumere 569.a
Foedus confoederatorum de Caio tollendo decretum 534.a
de Furio 106.b

G

Gabaenitarum legatio ad Iesum 115.b
Gabaenorum facinus detestandum 122.b
Galgal 114.a
Galata olim Gomarenses à Gomar 13.b
Galli & Germani sub Herode stipendia fecerunt 489.a
Galilaei sese vindicantes Samaritanorum vicos incendio & rapinis vastant 560.b
Gaza expugnata 374.b
Gedeonis historia 128.a
Gedeon ad liberandos Iudaeos à Deo missus 128.a
Gedeon cum 300. virum pugnam adornat 128.b Madianitas vincit & illorum reges duos occidit ibid.
Gedeon regnat per 40. annos 129.b
Gemma in Pontificali ornatu 76.a
Germani milites in theatrum veniunt 537.b
Germanorum rabies per Caij caedem excitata sedatur 538.b
Cades Agrippa vsque ad ipsius obitum 549.a
Gestius Florus Iudaeae procurator 569.a prior Albinus ibidem b. Belli Iudaici causa. ibid.
Goliath singulare certamen Hebraeis denunciat 155.a
David illum aggreditur, certat & vincit 156. a. & seqq.
Godolia caedes 282.b
Gomarus filiorum progenies 14.a
Gotholia Rex per Iudaeam omne semen regium tollit, excepto vno Ioaso 261.b
Gubernationis mutatio in populo Israelitico 147.b

H

Hebraeorum origo 15.b
Hebraeorum afflictio in Aegypto per 400. annos 47.a

Hebraeorum maſculos necare nobes 47.b
Hebraeorum ſpoliatio 47.b
Hebraeorum, uaſcio Moſe cum Chananeis pugna & clades 85.b
Hebraeorum pugna & victoria contra Amorrhaeos 93.a
Hebraeorum de Madianitis victoria 98.a
Hebraeorum libertas tempore Salomonis 222.a
Hebraeorum contra Moabitas victoria 248.a
Hebraeorum ingens ſtrages ob peſtē à Deo immiſſā 201.b
Heleon index Iſraelitarum 232.b.
Herodes accuſatur à Iudaeis 395.b. fuga ſibi conſulit 395.b
Herodes Malichum dolo interficit 400.a. Antigonum ex Iudaea expellit 402.a Tetrarcha cum Phaſaele ab Antonio conſtituitur 403.a. Accuſatus à Iudaeis ac illis multos trucidat, ibi. cum hoſtibus pugnat in ſuburbio 404.a
Herodes venit Romam 406. ubi à Senatu Iudaea Rex declaratur 407.a. pugnat cum Antigono 408.a. Ioppem oppugnat ibid. pugnat cum hoſtibus in Galilaea, eāmque in ſuas partes tra-
ducit 410. & reliquas res geſtas uide pag. 411. & ſeq.
Hieroſolyma oppugnat 413.a.
Herodis pugna & victoria 422.b
Herodis concio ad exercitum 424.b
Herodes regnum obtinet à Caeſare 439.a
Herodis morbus 432.b
Herodes nouum templum Hieroſolymis adificat 442.a
Herodes Pythium templum adificat 455.b
Herodes Davidis ſepulchrum ſubit 458.a
Herodis expeditio in Arabiam 465.a
Herodis nouum uxores 475.a
Herodis morbus 485. a. & 486.b. mors 488.a
Herodis progenies 511.a
Herodes exulat apud Lugdunum Galliae urbem damnatur 520.a
Herodes Agrippa frater, rex in Chalcide 546.b
Hiericho 93.b
Hierichuntis moenia ſponte ſua collapſa 113.b. urbs capitur & incenditur ibid.
Hieroſolymitarum rex in Gabaonitas mouet 116.a
Hieroſolymitanos fundit fugatque Ieſus 116.a

Hierosolyma pars capta 181.a
Hierosolyma partem inferiorem Dauid occupat 179.a
Hierosolyma à Susaco spoliata 183.a
Hierosolyma obsessa à Susaco 230.a depraedatur & templum ib.d.
Hierosolyma diruta & templum spoliatum 261.b
Hierosolyma obsessa à Babyloniorum rege 278.b fame & pestilentia intus oppressa ibid. tandem post 18. menses capitur à Nabuchodonosore 279.b & Iudaei in captiuitate Babylon traducuntur ibid. urbs, templū, Regia Salō. incēsa & diruta 280.b
Hierosolymorum moenia absoluta 304.a
Hierosolymis dolo captis à Ptolemaeo Lagi, Iudaei in Aegyptum adducuntur 317.b
Hierosolyma & templum spoliata ab Antiocho Epiphane 334.a
Hierosolymitanum templum lustratur 339.a
Hierosolymitana arx munita 342.b
Hierosolymitana arx expugnata à Simone 364.a
Hierosolyma & templum à Pompeio expugnata 386.a
Hierosolyma Rom. pop. stipendiaria 387.b
Hierosolyma oppugnata ab Herode 413.& 414.a
Hierosolymis Regia aedificata 457.b
Hierosolymarum muri ab Agrippa permunitis 549.b
Historia libri Exodi 47.a
Historia de Balaam Vaticinio 93.b
Historia Deuteronomij 99.b
Historia Iosephi vxoris 213.a
Historia de vxore Lamech 121. a.& 123.a
Historiarum Bibliorum finis 365.b
Holocaustoma 77.a
de Homicidio commisso 102.b
Homicidae lex 107.a
Honores mutant mores 162.b
Humana vita septimus annus 120.pag.16.a
Hyrcani ortus & indoles 319. & seqq. Mors violenta 333.a
Hyrcanus princeps populi 365.b foedus suum cum Antiocho 366.a. b. Samariam obsidet 368. b. capit illam 369 a. moritur 370.b
Hyrcanus Pontifex 378.b. & 427.& 428.a.

I

Iabin rex Chananaeorum Israelitas subegit 126.b
Iacob matris suae hortatu fratris benedictionem auertit 26.a
Iacob metu fratris ad Mesopotamiam profugit 26.b vidit Ia-

ſcalam ibid. votum Deo facit ibid. pervenit Carran ad cognationem matru ibid. colloquitur cũ Rachel 26. b cum Labane 28. a. mercedis loco petit Rachelis coniugium, ibid. Illi adducitur in thalamum Lea Rachelis loco 28. b

Iacobi filiorum nomina ibid.

Iacobus ad Esau fratrem ſuum nuncios & munera mittit 30. b

Iacob luctatur cum ſpectro & vocatur Iſrael ibid.

Iacob Esau fratrẽ accedit 31. a

Iacob pervenit ad Sicimam ib.

Iacob Bethel proficiſcitur 31. b

Iacobus in Ægyptũ filios ſuos frumentatum mittit 39. b

Iacob filios ſuos cum muneribus iterum mittit in Ægyptum 41. a

Iacobus dum Ioſephi ſatum ex filijs cognoſcit, maximo gaudio perfunditur 44. b

Iacobus cum tota progenie ad filium in Ægyptum migrat 45. a. Deum illi apparet ibid.

Iacobi progenies 45. b

Iacobus alloquitur regem 46. a

Iacobi mors & ſepultura ibid.

Iacobum & Simeon, Iudæ Galilæi filij, cruce ſupplicio afficiuntur 559. b

Iaddus Pontifex Hieroſolymis 323. a

Iair regnat 131. b

Iale Siſaram clauo interficit 127. b

Iaphetis progenies 13. b

Iephthes dux Iſraelitarum 131. b Illium vovet 132. a Ammanitas fundit fugatque 132. a filiam ſuam mactat ibid.

Iephthes moritur 132. b

Iauani filiorum progenies 14. a

Idumæi ab Hyrcano ſubigati ritus Iudaicos admittunt 367. b

Iebuſæus occiditur 177. b

Iehu Rex Iſraelis 253. b

Ieremias in carcere 278. b

Ieroboamus in Ægyptum profugit 216. a

Ieroboami mors 233. a

Ieroboamus Salomonem infeſtat 225. b

Ieroboam idololatriæ ſuaſor 227. b impietas eius 231. a

Ieroboami mors 262. b

IESVS CHRISTVS à Pilato crucifixus 506. a

Ieſus Hebræorũ imperator exploratores mittit in Hierichuntem 111. b

Ieſu rex Iſraelis 238. a

Immundæ res 79. b

Impietatis pœna 264. b

Impoſtores & Magi 564. a

In Caij interfectores animadvertitur 546. a

Incredulitatis pœna 252. a

In Hebræos magna clades e-

dita 123.b & ſeq.
Interpretes 150. Alexandriam veniunt 323.a
Inuidia vis & natura 289. a
Ioabus perſequitur Abnerum 175.a
Ioabi victoria 185.a
Ioabus Abſalomum interemit 194.b
Ioabus mittitur contra Sabæ 198.a
Ioabus Amaſam iugulat 198.b
Ioabus interficitur 209. b
Ioacimus, ſeu Eliacimus ſucceſſor Ioazi in regno Iuda 276. a
Ioachimus, ſeu Iechenia, ſucceſſor Ioacimi in regno Iuda 277.a
Ioaſus Zachariä occidit 259.a
Ioaſi ſublatio ibid.
Ioas Iſrahelitarum & Samaria Rex 259.b Illius victoria 260.a
Ioaſus in regem creatur poſt Gotholiam 556.b
Ioaſi, viuente Ioade pietas 558.a illo mortuo impietas ib.b
Ioazus ſucceſſor Iofiæ in regno Iuda 276.a
Ioannes Baptiſta ab Herode necatus 510.a
Iona hiſtoria 262.a
Ionathas caſtra Paleſtinorum ingreditur 149.b quoſdam truncidat 150.a Regē edifſ[illegible] inſcientis Violæ 350.a
Ionathas amat Dauidem 157.b Illi animum regis declarat 160.
Ionathas ſuccedit Iudæ in adminiſtratione Reip. Iud. 349. a. Illum adoriuntur Bacchidis ibid. b. & tandem fœdus cum illo init 350.b
Ionathas vincit Apollonium cum ſuis Dagonē ſanctum cremat & in eo 8000. hominum 356. a reliqua eius facta 357. & ſeqq. renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs 360. a. reſtituit Hieroſolymam & aram 361.b
Ionathæ mors 361.a. 364.a
Ioramus ſucceſſor Ioſaphati 247. & 248.a
Ioramus Eliſæo mortem minatur 250.a
Ioramī impietas 252. b. Mors 253.
Ioramī cades 254.a
Ieremias quando vixerit 275.b
Ioſaphatus vincit Ammonitas & Moabitas 238.a
Ioſaphatus Rex ſuccedit Aſæ 239.a
Ioſaphati pietas 242. b. Bellum exercitus 242.a
Ioſaphati mors 248.a
Ioſephi hiſtoria 33.a. Fratres ib. fratres eius in illum conſpirant 33.b In puteum con-

eitur, vendidere fratres Ruben 34.a
ph à fratres eum à ferè denecari & patri persuadet 35.a
eb eum luget ibidem
ph in Aegypto Potiphari venditur ibid.
gis uxor Iosephum de concubitu sollicitat 35.b
ephi castitas 36.a
ephus accusatus in carcerē conijcitur 36.b. somnia quædam interpretatur 37.a
Liberatur à vinculis 38.a somnium regis exponit 38.b magnis honorib. rex illum ditat 39.a. uxorem ducit ex qua liberos habet duos ib.
Iosephum fratres venias 39.b illos in carcerem includit 40.a illos remittit Simeone retento 40.b
Iosephum fratribus incognitum eos salutat. 41. b. illos remittit iterum, illi prehenduntur in itinere, ibid. furti accusantur 42.a
Iosephus à fratribus agnoscitur 44.a. illos dimittit cum muneribus. adpatrem ibi. d
Iosephus cū quinque fratribus regem adijt 46 a
Iosephi mors. 47. a. eius ossa in Chananæam delata. ibid.
Iosaphatus cultum verum renouat & magistratus cons stituit & Iudices 245.a
Iosephi eiusdem beneficia in Iudæos 328.a & seq.
Iosephus ex Pontificali Asamonæorum genere 458.b
Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex 565.b
Iosephus Hebraica & Græca mea literatura peritus 570m
Iosias, Amos successor, Rex Iuda 273. a. cultum Dei restaurat ibid.b
Iosua Israelitarum ducem designatur 64.a
Iosuam Moses sibi successorem designat 98 b
Iosuam Moses hortatur 110.a
Iosue Iordanem transire cum copijs 112.b
Iosua ad metiendam terram quosdam mittit 117.b
Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassis diuidit ib.
Iosua ad eos qui ex regione vltra Iordanem militabant oratio 118.b
Iosua mors 120.b
Iram legati ad Salomonem 212.b. Irami illi promissa signa 213.a
Isaac promissus Abrahamo 19.b
Isaac nascitur 21.a
de Isaaco legitimo Abrahami filio 25.a

Isaac mactandus ibid.b
Isaac Rebeccam uxorem ducit 23.b
Isaaci filij Esau & Iacobus 25.a
Isaac venit Gazara 25. b. *expellitur ab Abimelech.* ibid. *qui renouat amicitiam cum illo* ibid.
Isaaci mors & sepultura 32.a
Isaaci filij habitationem partiuntur ibid.
Ismaelem Deus exaudit 19.a
Ismaelis posteri Arabes. 21.b
Ismael Phabes filium Pontifex 564.b
Ismaelis clades à Ieâne accepta 281.b
Israelita ex Ægypto discedunt 56.b *Illorum numerus* 57.a
Israelitæ Ægyptij persequuntur 57.a
Israelita ad mare rubrum ab Ægyptijs cinguntur, illorúmque anxietas 57.b
Israelita incolumes mare transiguntur 586
Israelita in deserto aquarum penuria laborant 60.a
Israelita murmur excitant in Mosem in Elym ibid.
Israelita in Raphidim siti laborant 62.b
Israelita ab Ainatis fusi fugatique 114.a
Israelitarum iniacie 22000. *cadunt* 123. b. *illorum altera magna clades* ibid.
Israelita propter impietatem in seruitutem Assyriorum à Deo traditi 125. b *Libertas illorum* 125.b *iterum subacti* 126.a
Israelita sub Chananæorum imperium redacti 126.b & *in libertatem repositi* ibid.
Israelita victi à Madianitis & Amalecitis 127.b
Israelita ab Ammonitis oppressi 131.b
Israelita à Palæstinis superati 133.a
Israelitarum 400. *trucidati à Palæstinis* 138.b
Israelitarum penuria Ieunium & preces 146.b
Israelita regem petunt 143.a
Israelitarum tres statio 264.a *alia* 265.b
Iudas fœdus facit cum Iudæis 346.b
Iudas in prælio à Timotheo interficitur 347.b
Iudaici populi strages 201.a
Iudæorum libertas è captiuitate Babylonica 192.a. 390.b *illorum numerus* ibid.b
Iudæorum Respublica forma post captiuitatẽ Babyl. 300.a
Iudæorum ieiunium ob templi editum 308.a
Iudæi ieiunio afflicti à Persis 512.b

Iudæi in Ægyptum à Ptolemæo Lagi adducuntur 317.b
Iudæi immunitatem à Nicanore accipiunt 325.a
Iudæi vexantur ab Antiocho magno 326.a
Iudæos Samaritæ infestant 327.b
Iudæi sabbatho opprimuntur 336.a
Iudæi oppressi à Macedonibus 342.b
Iudæi in Ægyptum fugiunt 383.a
Iudæorum 12000. *cæduntur* 387.a
Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt 529.a
Iudæorum seditio contra Sabinum 493.a
Iudæorum secta 360.b
Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio 505.b
Iudæorum quinquaginta millia Seleucia cæsa 529.a
in Iudæos Caij tyrannis 529.b
in senatores & patricios eiusdem sæuitia ibid.
Iudæorum apud Mesopotamiã & Babyloniam graues motus 524.b *& seqq.*
Iudicum officium 102.a
Iulius Cæsar 540.a
Iuramentum quando & quomodo seruandum 124.b
ob Iuramentum violatum fames Israelitis immissa 199.a
Iurandi mos veteribus 24.a
Israes ab Helena mane & magnaribus rex creatur 554.b.
Izates & Helena viri Dei cultum ritu Iudaico discunt 515.a
Izates ab Arrabano maximis honoribus & donis afficitur 557.a
Isates Monobazi fratri regni successione relicta moritur 558.b

L

LAbanus Iacobum discedentem persequitur 29.b
Lea 29.a
Leges, Institutia & Ceremonia populo Moses tradit 100.b
de Leprosis 79.b
Leui tribui cultui sacrata 79.b
Lex Dei seu Decalogus 67.a
Libertas res pretiosa virtute paratur 539.b *ibid.*
Linguarum confusio 11.a
Lothus septuagenarius ab Abrahamo 18.b *seruatus à Deo* 20.a
Luctus triginta dies 105.b
Lugdunum vrbs Galliæ 520.a
Lustrandi populum mos 91.b
Lybia siue Africa 14.b
Lysias & Gorgias in Iudæam primum pere tentantes vin-

ēnumē 338.b

M

Madianitarum filia Hebraos ad Idololatriam perducunt 96.a.b
Madianita Israelitas magno prælio vincunt 127.b
Madianita & confœderati mutuis vulneribus cadunt 129.a
Madianitarum 20000. trucidati 129.a.
Manna Deus cibat Israelitas 62.a. Manna quid sit 62.b
Manna defecit inter Iudæos & frugibus terra fœcundior 113.a
Manasses Rex Israelis 263.b
Manassæ, successoris Ezechiæ impietas & crudelitas 272.b. urbem lustrat & templum denuò consecrat 273.a, eius mors ibid.
Mar amaror est 60.a
Mardochæi historia 306.a
Mare rubrum scinditur 58.b
Mariamme uxor Herodis 431.a
Mariamme 562.a
Marsus Syriæ præfectus 549.a
Matthia & eius filiorum pietas 335.b mors 336.b
Matthias Theophili filius Pontifex. 567.b
Melchisedec rex iustus 18.b
Memphibosthus donatus amicè bonis mensæ Davidis adhibetur 183.b
Memphibosthus à calumnia Sibæ se purgat 197.a
Mensa à Mose structa 70.b
Merces meretricis 101.b
Machæus verus propheta 243.b
Moabus & Ammon quid significent 20.b
Moabita à Iudæis fusi fugatique 126.b
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeus ex Helena sorore duos filios, Monobazum & Izatem suscepit 554.a
Mosis & aliorum legislatorum comparatio 5.b
de Mose profugium 47.b
Moses natus 48.b. in flumen abjicitur 49.a. extrahitur à filia Regis ibid. adoptatur in filium 49.b Divina providentia morti eripitur 50.a
Mosi & Hebræorum in Æthiopes victoria 51.
Mosi insidiantur Ægyptij 51.b Ille aufugit ibid.
Moses Raguelis filiabus fert opem contra Pastores 52.a ex illa unam ducit in uxorem 58.a

Moſi Deus in rubo ardenti apparet 52.b
Moſis virga in draconem mutata 53.a
Moſes mittitur in Ægyptum ad liberandos Iſraelitas 53.a vbi miracula exhibet ibid.b hortatur Regem vt dimittat populum Dei ibid. Regi prodigia exhibet 54.a
Moſes iterum regem hortatur vt dimittat populum 54.a
Moſis & Iſraelitarũ carmen euchariſticũ pro liberatione populi 59.a
Moſes virga petram ferit & profluit vnda larga 62.b
Moſis ad Iſraelitas oratio 66.b
Moſis manſio in monte per 40. dies & 40. noctes 67.b
Moſes ieiunat ibid.
Moſes in Madianitas mouet 97.b
Moſis ad populum ante obitum oratio 99.b
Moſis carmen & benedictio 109.a
Moſes ablatus 111.a Hebraeorum ad illius obitum planctus 110.a
Moſaicos libros miles quidam laceraſt, propterea Cumanus ſecuri eum ferit 560.a
Murmur populi contra Moſen 83.b. & 85.a. & 87.a. & 90.b
de Mumia & pigmæo 106.b

N.

NAbali inſipientia Illius David pauit gregibus 165.b Ille victum Dauidi denegat 166.a. Dauid ad illum tendit iratus ibid. Abigail illum muneribus placat. ibid.
Nabothi hiſtoria 238.b. & ſeq.
Nabuchodonoſorus contra Ægyptum 276.a eius ſeuitia in vrbem 277.a
Nabuchodonoſori mors 286.b ſucceſſores eius 287.a
Nadab & Abiu cõbuſti 75.b
Nathan Dauidem accuſat 186.b
de Nazaræis 91.a
Neemias Iudæos hortatur ad readificandos vrbis muros 303.b
Neemiæ mors 304.b
Nembrod primus tyrannus 13.a
Nero Imperator 562.b. Tyrannus ibid.
Nicaule Ægypti & Æthiopiæ reginæ ad Salomonem venit 222.a
Noba vrbs à Saulo incenſa 162.b
Noe in aliam regionem migrat 10.a
Noe genealogia ibid.
Noe egreditur ex arca 11.a
Noe Deum propitium reddit ibid.b
Noe inebriatur & ludibrio habetur 15.a

Nomina regionum & gentium 13.b
Nominum mutatio unde orta 14.a
Norbanum 537.a
Nubes super tabernaculum 82.a
Numerus & ordo pontificum in populo Iudaico 567.b

O

Ochozias Achabi filius & successor Rex Israelis 214.a
Ochozia milites igne consumpti 246.b
Ochozia regis Hierosolymitani mors 254.b
Onias Pontifex à rege abdicitur 344.a
Onias Pontifex Hierosolymis 316.a
Onias filius in Aegypto templum Hierosolymitano simile extruit 144.a & 351.a
Onias lapida ur 583.b
Oppida refugij 99.a
Oreb & Zeb regis occisi 129.a
Osea impietas & pœna 266.a
Oza Dei arcam manum admovens expirat 181.a
Og rex Amorrhæorum interfectus 93.a
Ozias Rex Iuda post Amasiam 262.b. urbem instaurat ibid.b
Ozia divitiæ & exercitus 263.a

P

Palæstina unde dicta 11.a
Palæstini superant Iudæos 133.a
Palæstinorum 3000. cum Samsone moriuntur 136.a
Palæstini Iudæorum agros populantur 149.b
Palæstinorum castra Saul adoriuntur 150.a
Palæstinorum nona expeditio contra Hebræos 154.b
Palæstinorum 30000. cæduntur Goliathe cæso 156.b
Palæstini in Davidem signa moventes fugantur 180.a
Panes propositionis 79.a
Paradisus 7.a
Pascha Iudæorum 50.b
Pascha 78.b
Pascha celebratum Israelitis 113.a
Paschatis celebratio 275.a
Pascha celebratur post templum extructum 299.b
Pentecostes sacrificium 79.a
Pharao graviter premit Iudæos 54.b
Pharao Mosem protegit 56.a
Pharisæorum in populo hæresis 578.a
Phasaeli Reipublicæ forma 394.a
Philippus Herodis filius 497.a

Phinees Zambrium & Chorbi uno ictu transfigit 97.b
Pharisæa secta 312.b
Pompeij bellum in Aristobulum 385.b
Pompeius templum expugnat 386.a. quomodo se gerit 387.a
Pontifex ornatus 72.a. eiusq. significatio 73.b
Pontius Pilatus seditionem excitat 506.a. Christum crucifigit ibid. Romam mittitur 508.a
Popedius apud Cæsarem à Timidio defertur 531.b
Principis pij vera imago 274.b
Primitiæ frugum 79.a
Proœmium totius operis 4.a
Ptolemæi Philadelphi bibliotheca 318.a largitas & benignitas erga captiuos Iudæos 320.a & seq.
Ptolemæus à Cleopatra obsessa 374.a
Publius Petronius Dorienſibus vt eos qui Cæsari statuam posuerint sibi mittant scribit 548.b
Puerperæ leges 80.a
Pythonissa tempore Saulis 169.a. quomodo Samuelis animã exciuit ibid.

Q.

Quirinus Syriæ Censor 501.a
Qui homines Cain nomen inquinauisse reliquis 537.a
Quidam veterum sacrificium abfecisse 545.a
Quo anno scriptum fuerit hoc volumen 570.a
Q. Pompeius Consul cum aliis quibusdam ad Claudium pernenit 545.b

R.

Rabsaces 269.b
Rachab exploratores contegit 112.a
Rachel vxor Iacobi 28.a paruum deos aufert 29.b
Rachel obijt 31.b
Raguel vnam ex filiabus Mosi nuptum tradit 52.a
Rebecca vxor Isaaci 23.b
Rebecca colloquitur cum seruo Abrahami 24.a
Regis electio 103.a
Roboamus Salomonis filius & successor 226.a populus ab illo defecit 227.a pij Israelitæ ad illum redeunt 229.b
Roboamus mores & successus 230.b
Ruth historia 136.a

S.

Sabbathum 6.b
Sabbatum seditiosum auertit Israelitas à Dauide 198.a de Sabeo supplicium sumptum 199.a
Sabinus 491.a
Sabinus cum Germanis sacie-

titibus Cæsaris interfectores quærit 536.b
Sabinus citius se construcidaturum omnes, quàm passurum vt imperium commutatur Claudio, ait 545.b
Sabinus sibi ipsi manus intulit 546.a
Sacerdotium Aaronis 74.a
Sacerdotum vxores 80.a
Sacerdotum medicus 91.a
Sacerdotum decimas vi quidam auferunt 566.b
Sacrificia 75.a
De Sacrificiis 77.a. *consuetudo in illis obseruata ibid.*
Sacrificium verum ac placens Deo 133.a
Sacramentum militare 544.b
Sadocum & Abiatharum filios ad Danidem mittunt 193.a
Sadoci Pontificis genealogia 209.b
Sadusæi 361.a & 502.a
Salomon Dauidi ex Bethsaba natus 187.b
Salomon in regem vnctus in solio paterno collocatur 204.b
Salomon post obitum Dauidis Rex Israelis 208.b
Salomon Ægyptiorum regis filiam vxorē ducit 210.a
Salomonis iudicium de duab. meretricibus 210.b. & *seq.*
tidiani ibid. Item currus & equites 212.a. *Salomonis coniurationum modi conscripti* 212.a.b.
Salomonis sapientia & opes 210.b. & 212.a
Salomon Iramo frumentum, oleum &c. mittit 213.b
Salomonis ad Deum oratio pro templo extructo conseruando 218.a
Salomonis victimæ 218.b. & 219.a. *Salomoni Deus iterum apparet.* 219.a. *Salomonis regia* 219.b. & 220.a.b. *Salomon gratitudo erga Iramum* 220.b. *Salomon Hierosolyma muros instaurat* 221.a. *vrbes aliquas condidit* 221.b
Salomonis classis 221.b. 223.b
Salomoni Reges munera mittunt 224.a
Salomon exteros matrimonio sibi iungens, ab iis seducitur 224. & *seq. Mors Salomonis* 226.a
Salome 419.b. & *seqq.*
Samaria à Syris obsessa 352. a. *fame grauis ibid. a. quomodo liberata* 351.a
Samaria obsessa ab Hyrcano 368.b. *capitur* 369.a
Samsonis nativitas 133.a

134. b. Palæstinis traditur, ibid. Asini maxilla mille viros interficit 135. a. decipitur à Dalila 135. a. b. mo. vitur cum 3000. Palæstinorum 136. a
Samuelem Anna gemit 138. a
Samuel dux Israelitarum 141. a. Hostes vincit. 142. b. & Iudæorum agros armis recuperat ibid.
Samuelis filij 143. a
Samuel leges & iuridicos conventus per urbes instituit 143. a
Samuel ungit Saulum in regem 143. a
Samuel populo peccata exprobrat 148. a
Samuelem Deus ad Davidem ungendum mittit 153. b
Samuelis mors & sepultura 165. a
Senacheribi Regis Assyriorum expeditio Hierosolyma 269. b. eius iuramentum & violatio ibid. pœna eiusdem 271. a
Sanctum Sanctorum 69. b
Sanctuarium 69. b
Sara adducitur Abrahamo in thalamum Agar 19. a
Sara obitus 23. a
Saulis historia 144. a: Asinas patris sui quærit ib. Samuelem accedit ibid. ab illo ungitur in Regem 145. a. Rex declaratur à populo 146. a. contemnitur à quibusdam dum alij illum sequuntur 146. a
Saulis contra Ammanitas bellum 146 a. victoria 147. a. Saul laudatur à populo ibid. iterum ungitur in Regem 147. b
Saul Palæstinorum castra pugnat 148. & 150. a
Saul contra Dei mandatum victimas ad altare offert 149 a
Saul semper victor 151. a Saulis victoria contra Amalecitas 151. b
Saul Amalecitarum urbes expugnat 151. b
Saul hostium regem contra Dei mandatum servat 152. a. obiurgatur à Samuele 152. b. Rex Amal. interficitur
Saulo Samuel iram Dei & regni amissionem denunciat 153. a
Saul odit & persequitur Davidem 157. b. & seqq.
Saul Davidem persequitur 164. a & seqq.
Saul suam malitiam & Davidis innocentiam cognoscit 165. a
Saulem à regno avertes eiicit 168. b. ad oraculum Dei con-

confugit ibid. ad mulierem fatidicam profectus fuisse dicitur ib.
Saul cum filiis in Palæstinorum pugna occumbit 112.a
Saulem seipsum interfecisse creditur 172.b
Saulis filiorumque corpora crucibus affigunt 172.b
Saulis & Ionathæ mortes deplorat Dauid 173.b
Saurus Cælesyria præfectus 387.b
Sedecias, Rex Iudæ succedit Ioachimo 277. b. Ieremiam non audit ibid. ad Ægyptios defecit 278. a. à Pseudoprophetis seductus ibid.
Sedecias fugiens à Babyloniis capitur 280.a
Sedeciæ mors 281.b
Seditio contra Mosem 82.b
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 546.b
Seditio inter Samaritas & Iudæos orta 560.b
Seditio Iudæorum 565.a
Seleuci bellum cum Antiocho 375.a
Seth progenies 15.a
Semei in Dauidem iniuria 191. a. Dauid illum occidi vetat ibid. veniam obtinet 196.b
Semei pœna & mors 209.b
Senatus populúsq. Cæsaricidatores quærit. 529.a
de Serua 106.b
Seth Adami filius optimus 9.a
Sicarij 565.a
Secius 74.b
Siemitæ trucidati à Simone & Leui 31.b
Sicima urbs capta & solo æquata 131.a
Silas interfectus ab Herode Chalcidis dynasta & Cilicia 551.b
Simeon liberatur à Ioseph 41.a
Simon succedit Ionathæ in Rep. Iudaica 363.a
Simonis gesta 364. & segq. arcem expugnat ibid.
Simon à genero suo in conuiuio occiditur 365.b
Simon Dosthi filius ad Theophili Pontificis locum surrogatus 548.a
Sissara cum suo exercitu trucidatus 12.b
Sol. immotus consistit 106.b
Sodomitarum flagitia 18.b
Sodomita à Deo delets ib.b
Spadones 108.a
Stupri pœna 105.a
Sybillæ de ortu Babylonis vaticinium 2.a
Syria subacta à Dauide 186.a

T

TAbernaculi structura 68. a. diuinum huius exem-

Tabernaculi atrium primum 68.b
Tabernaculi dedicatio 75.a
Tabernaculorum festum 78.a
Tabulæ duæ legu 68.a
Templi extructio Salomoni mandatur 202.b
Templi forma Salomoni tradita 206.a
Templi ædificatio quando inceperit 213.b dispositio & dimensio templi 214 b & instrumenta 215.b & seqq. consecratio 217 a,b
Templi extructi causa 217 b
Templum & urbs Hierosol. depredantur 230.b
Templi instauratio 258. a
Templi ædificatio prohibetur à Samaritis 293.a
Templum à Nabuchodonos. diruitur cum urbe 280.a
Templum ædificari cœptum 297.b absolutum dedicatur 299.b
Templum Hierosol. obsessum ab Antiocho Eupat. 343.b
Templum captum 386.b
Templum Hierosolymis incensum 502.a
Templum novum Hierosolymis ab Herode ædificatum 442. a. & seqq.
Terræmotus in Iudæa qui millia hominum oppressit 424.a
Thola 23. annos regnat 131.a
Thomas Paulipatria 14.a
Tiberius Alexander Iudæa Præses 519.a
Tiberius condita 504.a
Tiberius 516.b. & seqq.
Tholomæus latronum princeps 553.a
Troglodytarum origo à Chetura 23.b
Tryphon interficit Ionathan 364.a Imperio potitur 364. b. illum cædes 365.a
Turris Babylonica à Nembrod ædificata 13.a
Tyrannides multa mala in civitates inuehunt 539.b

V.

Valerius Asiaticus se Caligulæ autorem optat 539.a
Vestitus Sacerdotum 71.b
Vita priscorum cur prorogata 12.a
Vitellij adventus Hierosolyma 508 a
Victoria Deo tribuenda 128.a
Victoriæ mira Machabæi 341.a
Vienna urbs in Gallia 500.a
Vindicta divina exemplum in scelleratos 166.b
Vltionis divinæ exemplum insigne 255.a
Vnguentum sanctum 75.a
Vologesus Parthorum rex 557.b

Vria mors 187.a
de Vsura prohibita 106.a
de Vxoribus ducendis 104.b

X.

Xanticus mensis 10.a & 56.b
Xerxes Iudæis fauet 300.b

Z.

Zacharias lapidatur 259.a
Zacharias regis cædes 263.b
Zambrias admissus Mesenteria 97.a
Zebus rex occisus 126.a
Zelotypia leges 80.a
Zenodori mors 441.a
Zeilus tyrannus captus 373.a
Zorobabel 294.a 297.a

FINIS INDICIS.